

**T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI**

**HALKLA İLİŞKİLER AÇISINDAN BİLGİ EDİNME HAKKININ
KULLANIMI: TÜRK KAMU YÖNETİMİNDEKİ SORUNLAR VE
ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜKKURT

HAZIRLAYAN

Ümit ARKLAN

KONYA, 2008

İÇİNDEKİLER

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ	xxi

GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN YAPISI, İŞLEYİŞİ VE ÖZGÜN SORUNLARI

1. Kavramsal Çerçeve	6
2. Düünden Bugüne Türk Kamu Yönetiminin Yapısı, İşleyişi ve Sahip Olduğu Özellikler	9
3. Türk Kamu Yönetiminin Özgün Sorunları	17
3.1. Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	18
3.1.1. Kamu Politikalarının Tepeden Aşağıya Oluşu	18
3.1.2. Aşırı Merkeziyetçi Yapı	20
3.1.3. Kurumlar Arası Eşgüdüm Eksikliği	23
3.1.4. Hizmet ve Kararlarda Gecikme: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistemin Ağır İşlemesi	25
3.1.5. Kırtasiyeciliğin ve Yönetmel Formalitelerin Çokluğu	27
3.1.6. Mevzuat Sorunu	30
3.1.7. Denetim Eksikliği	32
3.1.8. Yanlış İstihdam Politikası	35
3.1.9. Hizmete Uygun Araç Eksikliği	39
3.2. Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	41
3.2.1. Devletin Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmesi: “Devlet Baba Geleneği”	41
3.2.2. Demokrasi Sorunu	43
3.2.3. Kamu Yönetiminin Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemesi, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmaması	46

3.2.4. Kaynak İsrafi	49
3.2.5. Aşırı Politize Olma	51
3.2.6. Eğitim Sorunu	53
3.2.7. Değişime Direnç Gösterme	56
3.2.8. İnsan Haklarının Gelişim Sorunu	58
3.2.9. Yönetmel Yozlaşma	65

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLER: ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

1. Kavramsal Çerçeve	70
2. Türkiye’de Halkla İlişkilerin Gelişim Süreci	74
3. Halkla İlişkiler Uygulamasının İki Önemli Boyutu: Kurum İçi ve Kurum Dışı Halkla İlişkiler	82
3.1. Halkla İlişkiler Uygulamasının Halka Dönük Yüzü: Kurum Dışı Halkla İlişkiler	82
4. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Ulaşılmak İstenen Amaçlar	83
4.1. Yönetmel Saydamlık	84
4.2. Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmaj	86
4.3. Sağlıklı Yöneten-Yönetilen İlişkileri	90
4.4. Yönetmel İstikrar	94
4.5. Yönetimin Halka Mâl Edilmesi: Yönetmel Meşruluk	97
5. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar	101
5.1. Yönetmel Dil Sorunu	101
5.2. Yönetimin Halka Kapalı Tutumu: Yönetmel Gizlilik	103
5.3. Biçime Aşırı Düşkünlük: İçerikten Ziyade Formalitelere Ağırlık Verilmesi	106

5.4. Sorunların Karmaşılaşması.....	108
5.5. Halkla İlişkilerin Öneminin Anlaşılammaması	109
5.6. Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasındaki Farklılık.....	112
5.7. Halkın Yönetimden Çekinmesi	114
5.8. Halkın Yönetmel Bilgisizliğı: Nereye, Nasıl Başvuracağıını Bilememesi..	116
5.9. Yönetimin Halk İsteklerine Önem Vermemesi, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurması	118

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİ EDİNME HAKKI: KAVRAM, KAPSAM VE İLİŞKİLİ OLDUĞU ALANLAR

1. Kavramsal Çerçeve.....	122
2. Genel Hatlarıyla Bilgi Edinme Hakkı.....	125
2.1. Birinci Bölüm: Amaç, Kapsam ve Tanımlar.....	127
2.1.1. Amaç	127
2.1.2. Kapsam	127
2.1.3. Tanımlar.....	129
2.2. İkinci Bölüm: Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Verme Yükümlülüğü.....	131
2.2.1. Bilgi Edinme Hakkı.....	132
2.2.2. Bilgi Verme Yükümlülüğü	133
2.3. Üçüncü Bölüm: Bilgi Edinme Başvurusu	135
2.3.1. Başvuru Usulü.....	135
2.3.2. İstenecek Bilgi veya Belgenin Niteliğı.....	138
2.3.3. Yayımlanmış veya Kamuya Açıklanmış Bilgi veya Belgeler	139
2.3.4. Gizli Bilgileri Ayırarak Bilgi veya Belge Verme	140
2.3.5. Bilgi veya Belgeye Erişim	141
2.3.6. Bilgi veya Belgeye Erişim Süreleri.....	145
2.3.7 Başvuruların Cevaplandırılması.....	148

2.3.8. İtiraz Usulü	149
2.3.9. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu	152
2.4. Dördüncü Bölüm: Bilgi Edinme Hakkının Sınırları	155
2.4.1. Yargı Denetimi Dışında Kalan İşlemler	157
2.4.2. Devlet Sırrına İlişkin Bilgi veya Belgeler	158
2.4.3. Ülkenin Ekonomik Çıkarlarına İlişkin Bilgi veya Belgeler	160
2.4.4. İstihbarata İlişkin Bilgi veya Belgeler	161
2.4.5. İdari Soruşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler	162
2.4.6. Adli Soruşturma ve Kovuşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler ...	163
2.4.7. Özel Hayatın Gizliliği	164
2.4.8. Haberleşmenin Gizliliği	166
2.4.9. Ticari Sır	167
2.4.10. Fikir ve Sanat Eserleri	169
2.4.11. Kurum İçi Düzenlemeler	169
2.4.12. Kurum İçi Görüş, Bilgi notu ve Tavsiyeler	171
2.4.13. Tavsiye ve Mütalaa Talepleri	171
2.4.14. Gizliliği Kaldırılan Bilgi veya Belgeler	172
2.5. Beşinci Bölüm: Çeşitli ve Son Hükümler	173
2.5.1. Ceza Hükümleri	173
2.5.2 Rapor Düzenlenmesi	175
2.5.3. Yönetmelik	176
2.5.4. Yürürlük	177
2.5.5. Yürütme	177
3. Bilgi Edinme Hakkının Kullanımında Ortaya Çıkabilecek Sorunlar	177
3.1. Yönetimden Kaynaklanabilecek Sorunlar	177
3.2. Yönetilenlerden Kaynaklanabilecek Sorunlar	181

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN ÖZGÜN SORUNLARI, HALKLA İLİŞKİLER SORUNLARI VE HALKLA İLİŞKİLER AMAÇLARI AÇISINDAN BİLGİ EDİNME HAKKININ YARAR SAĞLAMA POTANSİYELİ

1. Bilgi Edinme Hakkının Sağlayacağı Yararlar	184
1.1. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağlayacağı Yararlar	184
1.1.1. Yönetisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından	184
1.1.1.1. Kamu Politikalarının Tepeden Aşağıya Oluşu Açısından.....	184
1.1.1.2. Aşırı Merkeziyetçi Yapı Açısından	186
1.1.1.3. Kurumlar Arası Eşgüdüm Eksikliği Açısından	187
1.1.1.4. Hizmet ve Kararlarda Gecikme: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistemin Ağır İşlemesi Açısından.....	188
1.1.1.5. Kırtasiyeciliğin ve Yönetisel Formalitelerin Çokluğu Açısından.....	189
1.1.1.6. Mevzuat Sorunu Açısından	190
1.1.1.7. Denetim Eksikliği Açısından.....	190
1.1.1.8. Yanlış İstihdam Politikası Açısından.....	192
1.1.1.9. Hizmete Uygun Araç Eksikliği Açısından.....	193
1.1.2. Yönetisel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından	193
1.1.2.1. Devletin Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmesi: “Devlet Baba Geleneği” Açısından	193
1.1.2.2. Demokrasi Sorunu Açısından.....	194
1.1.2.3. Kamu Yönetiminin Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemesi, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmaması Açısından.....	196
1.1.2.4. Kaynak İsrafı Açısından.....	197

1.1.2.5. Aşırı Politize Olma Açısından.....	198
1.1.2.6. Eğitim Sorunu Açısından	199
1.1.2.7. Değişime Direnç Gösterme Açısından.....	199
1.1.2.8. İnsan Haklarının Gelişim Sorunu Açısından.....	200
1.1.2.9. Yönetmelik Yozlaşma Açısından.....	201
1.2. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağlayacağı Yararlar	202
1.2.1. Yönetmelik Saydamlık Açısından.....	202
1.2.2. Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmaj Açısından.....	203
1.2.3. Sağlıklı Yöneten-Yönetilen İlişkileri Açısından.....	204
1.2.4. Yönetmelik İstikrar Açısından	205
1.2.5. Yönetimin Halka Mal Edilmesi: Yönetmelik Meşruluk Açısından ..	207
1.3. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağlayacağı Yararlar	208
1.3.1. Yönetmelik Dil Sorunu Açısından	208
1.3.2. Yönetimin Halka Kapalı Tutumu: Yönetmelik Gizlilik Açısından...	209
1.3.3. Biçime Aşırı Düşkünlük: İçerikten Ziyade Formalitelere Ağırlık Verilmesi Açısından.....	210
1.3.4. Sorunların Karmaşılaşması Açısından	210
1.3.5. Halkla İlişkilerin Öneminin Anlaşılamaması Açısından.....	211
1.3.6. Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasındaki Farklılık Açısından..	212
1.3.7. Halkın Yönetimden Çekinmesi Açısından	213
1.3.8. Halkın Yönetmelik Bilgisizliği: Nereye, Nasıl Başvuracağını Bilmemesi Açısından	214
1.3.9. Yönetimin Halk İsteklerine Önem Vermemesi, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurması Açısından.....	215

2. Bir Model Önerisi: Türk Kamu Yönetiminde Yönetmelik Yapı-Zihniyet Sorunlarına ve Halkla İlişkiler Sorunlarına-Amaçlarına Bilgi Edinme Hakkının Yarar Sağlama Potansiyeli.....	216

BEŞİNCİ BÖLÜM

BİLGİ EDİNME HAKKI VE SAĞLAYACAĞI YARARLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

1. Yıllara Göre Konya’da Gerçekleştirilen Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar.....	220
1.1. Yıllara Göre Bilgi Edinme Başvuruları	221
1.2. Yıllara Göre Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar.....	222
1.2.1. 2004 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar	222
1.2.2. 2005 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar	223
1.2.3. 2006 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar	225
1.2.4. 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar.....	227
1.2.5. 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar.....	228
1.3. Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçların Yıllara Göre Karşılaştırması	230
1.3.1. Merkezdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarının Karşılaştırılması ...	230
1.3.2. İlçelerdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarının Karşılaştırılması ...	232

1.3.3. Yıllara Göre Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Toplam Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004- 2005-2006 Yıllarının Karşılaştırılması.....	234
2. Türk Kamu Yönetimi ve Halkla İlişkileri Açısından Bilgi Edinme Hakkı ve Sağlayacağı Yararlar: Konya Araştırması	237
2.1. Araştırma Metodolojisi	237
2.2. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri	249
2.2.1. Cinsiyete Göre Dağılım.....	249
2.2.2. Yaş Durumuna Göre Dağılım.....	249
2.2.3. Meslek Durumuna Göre Dağılım.....	250
2.2.4. Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılım	250
2.2.5. Eğitim Düzeyine Göre Dağılım	250
2.2.6. Medeni Duruma Göre Dağılım	251
2.3. Araştırma Bulguları	251
2.3.1. Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Araştırma Bulguları	251
2.3.1.1. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu	251
2.3.1.2. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu.....	252
2.3.1.3. Bilgi Edinme Hakkı Doğrultusunda Yapılan Başvurulara Alınan Sonuçlar.....	253
2.3.1.4. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanmama Sebepleri	254
2.3.1.5. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Sosyo-Demografik Özellikler	254
2.3.1.5.1. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Cinsiyet	255
2.3.1.5.2. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Yaş Durumu	255
2.3.1.5.3. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Meslek Durumu	256

2.3.1.5.4. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri.....	257
2.3.1.5.5. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Eğitim Düzeyi.....	258
2.3.1.5.6. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Medeni Durum.....	259
2.3.1.6. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Sosyo-Demografik Özellikler	260
2.3.1.6.1. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Cinsiyet.....	260
2.3.1.6.2. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Yaş Durumu	261
2.3.1.6.3. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Meslek Durumu.....	261
2.3.1.6.4. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri	261
2.3.1.6.5. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Eğitim Düzeyi	262
2.3.1.6.6. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Medeni Durum	263
2.3.2. Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarına İlişkin Araştırma Bulguları..	263
2.3.2.1. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	264
2.3.2.2. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Sosyo-Demografik Özellikler	266
2.3.2.2.1. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Meslek Durumu.....	267
2.3.2.2.2. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Eğitim Düzeyi	267

2.3.2.3. Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Sosyo-Demografik Özellikler	268
2.3.2.3.1. Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Meslek Durumu	268
2.3.2.3.2. Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi.....	269
2.3.2.4. Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Sosyo-Demografik Özellikler	269
2.3.2.4.1. Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi.....	269
2.3.3. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Araştırma Bulguları.....	270
2.3.3.1. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi.....	270
2.3.3.2. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Sosyo-Demografik Özellikler	271
2.3.3.2.1. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Meslek Durumu ...	272
2.3.3.2.2. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Eğitim Düzeyi.....	272
2.3.3.2.3. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Cinsiyet	273
2.3.4. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Araştırma Bulguları	273

2.3.4.1. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar	274
2.3.4.2. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Sosyo-Demografik Özellikler	275
2.3.5. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağlayacağı Yararlara İlişkin Araştırma Bulguları	275
2.3.5.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	276
2.3.5.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler	279
2.3.5.2.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu	280
2.3.5.2.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi.....	281
2.3.5.3. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetimsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler	281
2.3.5.4. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetimsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler	282
2.3.6. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlara İlişkin Araştırma Bulguları	282
2.3.6.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar	282

2.3.6.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler	283
2.3.6.2.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu.....	284
2.3.6.2.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi....	285
2.3.7. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlara İlişkin Araştırma Bulguları	286
2.3.7.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar.....	286
2.3.7.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler	288
2.3.7.2.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi....	289
2.3.7.2.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar	

Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma durumu.....	289
2.3.7.2.3. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu	290
2.3.8. Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlarla Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar Arasındaki İlişkilere Dönük Araştırma Bulguları.....	291
2.3.8.1. Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar.....	291
2.3.8.2. Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar.....	293
2.3.8.3. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar.....	294
2.3.9. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlarla Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişkilere Dönük Araştırma Bulguları	295
2.3.9.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Kurum Dışına	

Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	295
2.3.9.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar	296
2.3.9.3. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar ...	297
SONUÇ VE ÖNERİLER	299
KAYNAKÇA	312
EKLER	343
Ek 1: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Cinsiyet.....	343
Ek 2: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Yaş Durumu.....	343
Ek 3: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Meslek Durumu ..	343
Ek 4: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri.....	343
Ek 5: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Eğitim Düzeyi.....	344
Ek 6: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Medeni Durum....	344
Ek 7: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Cinsiyet	344
Ek 8: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Yaş Durumu	344
Ek 9: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Meslek Durumu	345
Ek 10: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri.....	345
Ek 11: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Eğitim Düzeyi.....	345
Ek 12: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Medeni Durum.....	345

Ek 13: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Cinsiyet	346
Ek 14: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Medeni Durum	346
Ek 15: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Yaş Durumu	347
Ek 16: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Aylık Ortalama Aile Geliri	347
Ek 17: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Meslek Durumu	348
Ek 18: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Eğitim Düzeyi	350
Ek 19: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Cinsiyet.....	352
Ek 20: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Medeni Durum	352
Ek 21: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Yaş Durumu	353
Ek 22: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Aylık Ortalama Aile Geliri	353
Ek 23: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Meslek Durumu.....	353
Ek 24: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi	355
Ek 25: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Cinsiyet.....	356
Ek 26: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Meslek Durumu	356
Ek 27: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Medeni Durum.....	357
Ek 28: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Yaş Durumu.....	357
Ek 29: Türk Kamu Yönetiminin Yönetisel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Aylık Ortalama Aile Geliri.....	358

Ek 30: Türk Kamu Yönetiminin Yönetimsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi.....	358
Ek 31: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Yaş Durumu.....	360
Ek 32: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Medeni Durum.....	360
Ek 33: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Aylık Ortalama Aile Geliri	361
Ek 34: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Meslek Durum	361
Ek 35: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Eğitim Düzeyi	363
Ek 36: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Cinsiyet.....	365
Ek 37: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Meslek Durumu	365
Ek 38: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Eğitim Düzeyi.....	366
Ek 39: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Medeni Durum	366
Ek 40: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Cinsiyet	367
Ek 41: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Yaş Durumu	367
Ek 42: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri....	368
Ek 43: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç.....	368

Ek 44: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum	369
Ek 45: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet	369
Ek 46: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu	370
Ek 47: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri	370
Ek 48: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	371
Ek 49: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu	371
Ek 50: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi	373
Ek 51: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu	375
Ek 52: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi	375
Ek 53: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum	376
Ek 54: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu..	376
Ek 55: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri	377

Ek 56: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet.....	377
Ek 57: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu.....	378
Ek 58: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç.....	378
Ek 59: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu	379
Ek 60: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi.....	379
Ek 61: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum.....	380
Ek 62: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu.....	380
Ek 63: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri.....	381
Ek 64: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet	381
Ek 65: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu.....	382

Ek 66: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetmelik Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç.....	382
Ek 67: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu	383
Ek 68: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri	383
Ek 69: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum	384
Ek 70: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet	384
Ek 71: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	385
Ek 72: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç.....	385
Ek 73: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu.....	386
Ek 74: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi	388

Ek 75: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet	390
Ek 76: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri	390
Ek 77: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu	391
Ek 78: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum	391
Ek 79: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç	392
Ek 80: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi	392
Ek 81: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	394
Ek 82: Türk Kamu Yönetimindeki Yönetmelik Yapıdan/Yönetmelik Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar	394
Ek 83: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar	395
Ek 84: Anket Formu	396

TABLÖLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

TABLÖLAR:

Tablo 1: Yıllara Göre Bilgi Edinme Başvurularına İlişkin Veriler	221
Tablo 2: 2004 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler	223
Tablo 3: 2005 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler	224
Tablo 4: 2006 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler	226
Tablo 5: 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler.....	228
Tablo 6: 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler.....	229
Tablo 7: Merkezdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarına İlişkin Veriler	231
Tablo 8: İlçelerdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarına İlişkin Veriler	233
Tablo 9: Yıllara Göre Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Toplam Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarına İlişkin Veriler	235
Tablo 10: Yıllara Göre Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Bir Araya Getirilmiş Ayrıntılı Veriler.....	236
Tablo 11: Deneklerin Cinsiyete Göre Dağılımı	249
Tablo 12: Deneklerin Yaş Durumuna Göre Dağılımı	250
Tablo 13: Deneklerin Meslek Durumuna Göre Dağılımı	250

Tablo 14: Deneklerin Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılımı.....	250
Tablo 15: Deneklerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	251
Tablo 16: Deneklerin Medeni Duruma Göre Dağılımı.....	251
Tablo 17: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumuna Göre Dağılımı	252
Tablo 18: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olan Deneklerin Sahip Oldukları Bilgi Düzeyine Göre Dağılımı	252
Tablo 19: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumuna Göre Dağılımı.....	252
Tablo 20: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Sayısına Göre Dağılımı.....	253
Tablo 21: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkı Doğrultusunda Yapılan Başvurulara Alınan Sonuçlara Göre Dağılımı.....	253
Tablo 22: Bilgi Edinme Başvurularına Olumsuz Yanıt Alan Deneklerin Gerekçelere Göre Dağılımı.....	254
Tablo 23: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Yararlanmama Sebeplerine Göre Dağılımı	254
Tablo 24: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı	255
Tablo 25: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Yaş Durumuna Göre Dağılımı.....	256
Tablo 26: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Meslek Durumuna Göre Dağılımı.....	257
Tablo 27: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılımı.....	258
Tablo 28: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	259
Tablo 29: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	260

Tablo 30: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumunun Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılımı	262
Tablo 31: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumunun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	263
Tablo 32: Türk Kamu Yönetiminin Özgün Sorunlarına İlişkin Sorun Kategorileri	264
Tablo 33: Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar ile Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Arasındaki İlişki Düzeyi	266
Tablo 34: Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarıyla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma	267
Tablo 35: Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarıyla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma	268
Tablo 36: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlarıyla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma	268
Tablo 37: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlarıyla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma	269
Tablo 38: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlarıyla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma	270
Tablo 39: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi	271
Tablo 40: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyiyle Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma	272
Tablo 41: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyiyle Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma	273
Tablo 42: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyiyle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma	273

Tablo 43: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar.....	274
Tablo 44: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarının Çözümünde Sağladığı Yararlar.....	276
Tablo 45: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetimsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ile Yönetimsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi.....	279
Tablo 46: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlarla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma	280
Tablo 47: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlarla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma	281
Tablo 48: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar.....	283
Tablo 49: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlarla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma	285
Tablo 50: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlarla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma	286
Tablo 51: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunların Çözümünde Sağladığı Yararlar.....	287
Tablo 52: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar	

Açısından Sağladığı Yararlarla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma	289
Tablo 53: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlarla Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu Arasındaki Farklılaşma.....	290
Tablo 54: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlarla Yaş Durumu Arasındaki Farklılaşma	291
Tablo 55: Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Arasındaki İlişki Düzeyi	292
Tablo 56: Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunların Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunları Açıklama/Etkileme Düzeyi..	293
Tablo 57: Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Arasındaki İlişki Düzeyi	294
Tablo 58: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi.....	296
Tablo 59: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi.....	297

Tablo 60: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi	298

ŞEKİLLER:

Model Önerisi: Türk Kamu Yönetiminde Yönetmel Yapı, Yönetmel Zihniyet ve Halkla İlişkiler Sorunlarına ve Halkla İlişkiler Amaçlarına Bilgi Edinme Hakkı'nın Yarar Sağlama Potansiyeli	218
Bilgi Edinme Hakkı'nın Yarar Sağlama Potansiyeli	219
Alan Araştırmasından Elde Edilen Bulgular Doğrultusunda Bilgi Edinme Hakkı'nın Yarar Sağlama Potansiyeli	310

GİRİŞ

Kamu yönetiminin kendine has çeşitli amaçları ve özel sektörden farklı bir hizmet anlayışı bulunmaktadır. Kamu yönetimi, çoğu zaman hizmetlerinde kâr gayesi gütmeyen ve sosyal sorunları ön plana çıkarmak ve çözmek mecburiyetindedir (Durna ve Eren, 2002:55). Çünkü kamu yönetimi halk için vardır. Temel gayesi halka hizmet sunmaktır. Halkın çok farklı nitelikteki yönetsel faaliyet ve işlemlerinde onlarla muhatap olan kamu yönetimi, bu hizmetleri sunarken ise her yerde, her zaman diliminde aynı yapı ve işleyiş düzeni sergileyen bir teşkilat yapısına sahip değildir.

Aksine, Kamu Yönetimi Teşkilatı zaman ve yer koşulları, ülkenin sosyal yapısı, Devletin siyasal ve ekonomik koşulları ve olanakları ve görülecek olan hizmetin gerekleri doğrultusunda şekiller alır. Bu nedenle her zaman ve her yer için tek bir Kamu Yönetimi Teşkilatı tipinden bahsedilemeyeceği gibi, bir ülkenin bütün İdare kuruluşlarının aynı şekilde olması da mümkün değildir (Giritli, 1999:3). Ancak burada dikkatle üzerinde durulması ve karıştırılmaması gereken konu şudur; bilhassa bir ülke yapısı içerisinde faaliyet gösteren, aynı sosyo-kültürel ortamdan doğan ve tamamen aynı olmasa da benzer nitelikte bir sosyal etkileşim sürecine sahip yönetenlerin ve yönetilenlerin olduğu bir kamu yönetimi yapısında birbirine benzer ve temel nitelikte çok sayıda gerek yapısal, gerekse zihniyetsel sorunlara rastlamak çok olasıdır. Durum böyle olunca da, aynı devlet yapısının nimetlerinden yararlanan ve külfetlerine de katlanmak zorunda olan kamu kurumları, kendi faaliyet yapıları doğrultusunda halka hizmet sunarken ayrıntılarda farklılaşmakla birlikte söz konusu bu yapının bir ürünü olarak karşımıza çıkmakta, bu sorunları kendi bünyelerinde az ya da çok taşımaktadır.

Ülkemiz kamu yönetiminde de durum benzer şekildedir. Osmanlı'dan gelen birçok özelliğini devam ettiren ülkemiz kamu yönetimi, zaman içerisinde bir kısım değişimler yaşamakla birlikte, birçok yönden yapısal ve zihniyetsel açıdan benzerlik gösteren kamu kurumlarına sahiptir. Bu kamu kurumlarının yukarıda bahsedildiği gibi, yine benzer nitelikte ve temel manada yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları bulunmaktadır.

Bu yüzden de, ülkemizde kamu yönetimi vatandaşlarının istek ve beklentilerini karşılamakta ve günün gereksinim ve şartlarına yanıt vermede birçok sorunla karşı karşıyadır. Yönetilenlerin yönetim sisteminden memnuniyeti çok düşük seviyelerdedir. Vatandaşların istek ve beklentilerine Türk kamu yönetimi gereği gibi yanıt verememekte

(Arslan ve Mahmutoglu, 2005:84), kamu örgütleri bir türlü sorunlar girdabından kurtulamamaktadır (Önder, 1999:327). Bu da, yönetenle yönetilen arasında zaten var olan uçurumu daha da açmakta, karşılıklı anlayış ve iyi niyete dayalı ilişkiler geliştirilmesini baltalamaktadır.

Bu durumdan en fazla etkilenen alanlardan birisi de ülkemiz kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulaması olmaktadır. “Halkla İlişkiler, kamu kesiminde reklam ve propagandanın dışında kalan, tüm çevreyle ilişkilerin bütünü” (Çamdereli, 2000:17) olduğundan, ülkemiz kamu yönetiminin gerek yönetsel yapıdan, gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları ister istemez onun halkla ilişkilerine de yansımakta, halkla ilişkiler uygulamasında da sorunlar yaşanmasını beraberinde getirmektedir. Yaşanan bu sorunlar neticesi kamu kurumlarında yöneten-yönetilen ilişkileri olması gerektiği gibi gerçekleşmekten ziyade, yönetileni çok farklı yönlerden incitici, rahatsız edici bir hal almaktadır. Yönetimin tavır ve davranışlarından, kendini algılamasından ve konumlandırmasından rahatsız olan yönetilen, kamu yönetimine ve gerçekleştirdiği faaliyetlere karşı ilgisiz, beklentisiz, güvensiz ve en önemlisi de önyargılı bir tavır içerisine girmektedir. Kamu yönetimine karşı bu tür tavırlar geliştirmiş bir yönetilenin ise gerçekleştirilen faaliyetlere taraf olmasını, halkla ilişkiler uygulamasının temelini oluşturan güven duygusuna sahip olarak bu faaliyetleri desteklemesini, desteklemese dahi en azından kendi yararına olduğu yönünde bir kanaat geliştirerek ikna olmasını beklemek ve bunu başarmak halkla ilişkiler için hayli güç olmaktadır.

Tüm bu güçlüklerin üstesinden gelebilmek için, yine de halkla ilişkiler çok büyük zorluklarla da karşılaşmak suretiyle yönetimi saydam hale getirmeye çalışarak halk tarafından yönetimin iyi gözle görülmesini sağlamaya gayret etmekte, bu sayede de halk gözünde yönetimin saygın bir kurumsal kimlik ve imaja sahip olmasını temin ederek yönetimde istikrarı gerçekleştirmeyi ve nihayet yöneten-yönetilen arasında karşılıklı güvene ve iyi niyete dayalı sağlıklı ilişkiler geliştirmeyi kendisine amaç edinmektedir.

Ülkemiz kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulaması bu amaçlara ulaşmak ve karşılaştığı sorunların üstesinden gelmek için ise artık çok önemli bir imkana kavuşmuş durumdadır. Bu imkan, bilgi edinme hakkıdır.

Kişilerin tüm idari belgeleri arşiv ve kayıtları yerinde inceleyebilme, belgelerle ilgili bilgi ve açıklama isteyebilme, idari belgelerin kopyalarının kendisine verilmesini isteme ve kişilere kendisiyle ilgili idari belgelerde herhangi bir hata gördüğü takdirde bu

hatanın düzeltilmesini talep etme imkanı verilmesini gerektirmekte (Özkan, 2004:39) olan, bu özellikleriyle de, demokratikleşme ve şeffaflaşma yönünde atılmış dev bir adım olarak nitelendirilebilecek bilgi edinme hakkı, sahip olduğu potansiyeller doğrultusunda yönetim karşısında çok da güçlü bir konumda yer almayan yönetileni bulunduğu konumdan çıkararak, yönetime bir muhatap haline getirmekte, ona büyük bir olanak sağlamaktadır.

Bu hak sayesinde, ülkemiz kamu yönetiminin gerek yönetsel yapısından, gerekse yönetsel zihniyetinden kaynaklanan sorunlarının çözüme kavuşturulmasında, halkla ilişkiler uygulamasının da karşı karşıya kaldığı sorunların üstesinden gelerek ulaşmak istediği amaçları başarabilmesinde büyük kolaylık yaşayacağı, yönetenlerin ve yönetilenlerin gerekli itinaı göstermeleri halinde, bu hakkın sağlayacağı yararların daha da artacağı görülmektedir.

Ancak, bu hakkın sahip olduğu potansiyellerin harekete geçirilmesi, hak ettiği şekilde uygulanmasına bağlıdır. Yani, bilgi edinme hakkının bilgi talep eden yönetilen ve bu talebi cevaplandıran yönetim tarafından gereklerine uygun şekilde hareket edilmez, yönetilen tarafından ilgisiz ve duyarsız kalınır veya birtakım legal olmayan ya da iyi niyete dayanmayan amaçlar için bu hak kullanılmaya çalışılırsa yahut kamu yönetimi ve burada çalışan kamu görevlileri tarafından kanunun istisnalarına girmediği ve cevap verilmesinde hiçbir yönden mahsur bulunmadığı halde, sırf kendisini halka açmama isteği nedeniyle bilgi edinme talepleri reddedilirse bu hakkın amacına ulaşması, işlevsel bir şekilde yarar sağlaması mümkün olmayacaktır.

İşte bu ön kabullerden hareketle çalışmanın problemi, gerçekleştirilen yasal düzenlemeler sonucunda vatandaşa verilen bir hak olduğu gibi aynı zamanda kamu yönetimine yüklenen bir yükümlülük olan bilgi edinme hakkının halk tarafından ne düzeyde bilindiği ve kullanıldığı, bu hak kapsamında gerçekleştirilen başvurulardan nasıl sonuçlar elde edildiği, Türk kamu yönetiminin hem yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarına hem de kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlara ve karşılaşılan sorunlara bu hakkın ne düzeyde yarar sağlayacağı sorularına cevap aramaktır.

Bu doğrultuda, çalışmanın amacı ise, bilgi edinme hakkının bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyini tespit ederek, bu hakkın ülkemiz kamu yönetiminin gerek yönetsel yapısından ve yönetsel zihniyetinden kaynaklanan sorunlarına, gerekse kurum dışına

dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlara ve karşı karşıya kalınan sorunlara yarar sağlama potansiyelini ortaya koymaktır.

Bu amaç çerçevesinde çalışma genelden özele gider bir nitelik taşıyan beş ana bölümden meydana gelmektedir.

Türk kamu yönetiminin yapısını, işleyişini ve özgün sorunlarını açıklamaya çalışan birinci bölümde, öncelikle kamu yönetimi kavramsal olarak ele alınmakta, daha sonra geçmişten günümüze Türk kamu yönetiminin yapısı, işleyişi ve sahip olduğu özellikler ortaya konularak, günümüzde yaşanan sorunlara değinilmektedir. Bu sorunlara değinirken sorunlar, yönetsel yapıdan kaynaklanan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar olmak üzere iki ana boyutta ele alınmakta, her boyut, açıklayıcı nitelikte dokuz alt başlığa ayrılarak ayrıntılı şekilde incelenmektedir.

Türk kamu yönetiminde halkla ilişkiler: ulaşılmak istenen amaçlar ve karşılaşılan sorunlar ismini taşıyan ikinci bölümde, adından da anlaşılacağı üzere, halkla ilişkilerin kavramsal çerçevesi ortaya konulduktan ve ülkemizdeki gelişim süreci açıklandıktan sonra, halkla ilişkiler uygulamasının iki önemli boyutundan biri, halkla ilişkilerin halka dönük yüzü olarak nitelendirebileceğimiz kurum dışı halkla ilişkiler konusuna değinilmektedir. Bu anlamda ülkemiz kamu yönetiminin kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar beş temel başlık altında, karşı karşıya kalınan sorunlar ise dokuz temel başlık altında ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümü bilgi edinme hakkıyla ilgili olup, bu bölümde bilgi edinme hakkı kavramsal olarak açıklanmakta ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Kanun metnine bağlı kalınarak beş ana bölüm altında ayrıntılı şekilde, Kanun hükümlerine getirilen eleştirilere de yer verilerek incelenmektedir. Bu Kanunu etkin hale getirecek olanların, bu Kanundan yararlanan yönetilenler ve bu Kanun kapsamında bilgi verecek olan yönetim olduğu hesaba katılarak, yalnızca bu Kanunun yazılı içeriğinin farklı yazarlar tarafından yapılan farklı değerlendirmelerle açıklanması yeterli görülmemekte, bilgi edinme hakkının kullanımında yönetimden ve yönetilenlerden kaynaklanabilecek sorunlar da oraya konulmaya çalışılmaktadır. Bu bölümde son olarak, birçok konuda olduğu gibi yönetime ilişkin konularda da halkın bilgilenmesinde yegâne kaynaklar konumunda bulunan kitle iletişim araçları, internet ve e-devlet uygulaması üzerinde durulmaktadır.

Bilgi edinme hakkının sağlayacağı yararlar üzerinde durulmakta olan dördüncü bölümde, söz konusu yararlar çalışmanın birinci ve ikinci bölümünde ele alınan konular

doğrultusunda üç boyutta değerlendirilmektedir. Bu anlamda ilk olarak, bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetiminin gerek yönetsel yapısından, gerekse yönetsel zihniyetinden kaynaklanan sorunlarına, ikinci olarak ülkemiz kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara ve son olarak da ülkemiz kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının ulaşmak istediği kurum dışına dönük amaçlarına bilgi edinme hakkının sağlayabileceği yararlar teorik düzeyde açıklanmaya çalışılmaktadır.

Çalışmanın beşinci ve son bölümü ise, iki boyutlu bir özellik göstermektedir. Bu bölümde, ilk olarak Konya Valiliği'nden elde edilen 2004, 2005 ve 2006 yıllarına ait yapılan bilgi edinme başvuruları ve alınan sonuçlara ilişkin veriler, önce her yıl kendi içerisinde merkezdeki kamu kurumlarına ve ilçelerde bulunan kamu kurumlarına yapılan başvurular ve alınan sonuçlara göre; ikinci olarak, yıllara göre merkezdeki kamu kurumlarına ve ilçelerde bulunan kamu kurumlarına yapılan başvurular ve alınan sonuçlar kendi aralarında; üçüncü olarak, yapılan toplam başvurular ve alınan sonuçlar yıllara göre ve en sonunda da üç yıl boyunca yapılan toplam başvurular alınan sonuçlara göre karşılaştırılmalı olarak incelenmektedir.

İncelenen bu verilerin ardından bu bölümde ikinci olarak, 2008 yılı Ocak ayı içerisinde Konya örnekleminde gerçekleştirilen alan araştırmasından elde edilen bulgular değerlendirilmektedir. Söz konusu alan araştırmasıyla öncelikle, bilgi edinme hakkının bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyi; daha sonra, Türk kamu yönetiminin sorunları, kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçları ve karşılaşılan sorunlar ve en sonunda da bilgi edinme hakkının bu sorunlara ve ulaşmak istenen amaçlara ne düzeyde yarar sağlayabileceği sosyo-demografik özellikler doğrultusunda ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Çalışmanın, esasında Türkiye genelinde gerçekleştirilen kapsayıcı nitelikteki bir alan araştırmasından elde edilen bulgular doğrultusunda gerek bölgesel düzeyde, gerekse şehrsel anlamda karşılaştırmalı olarak yapılan incelenmeleri içermesi, sonuçların Türkiye ölçeğinde genellenebilmesi ve bilgi edinme hakkının ülkemizdeki mevcut durumunun tam olarak ortaya konulması kuşkusuz daha iyi olurdu. Ancak, gerek zaman kısıtlaması, gerekse yeterli bütçeye sahip olunamaması gibi nedenlerden ötürü çalışma mikro düzeyde gerçekleştirilmiş ve Konya ile sınırlı tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN YAPISI, İŞLEYİŞİ VE ÖZGÜN SORUNLARI

1. Kavramsal Çerçeve

İnsan gereksinimlerinin bir bölümü, özel kişilerin aralarında toplumsal sözleşme gereğince gerçekleştirdikleri toplumsal işbölümü ile karşılanmaktadır. Bir bölümü ise, özel kişilerin aralarında gerçekleştirdikleri işbirliği neticesi oluşturdukları birlikler sayesinde karşılanmaktadır. Ancak, bir kısım gereksinimler vardır ki, bunların karşılanması, özel gerçek kişiler ya da bunların meydana getirdikleri küçük birliklerce mümkün olamamaktadır. Bu durumda aynı coğrafya üzerinde, müşterek amaç ve menfaatlerine ulaşmak için, aralarında işbirliği, işbölümü ve dayanışma bulunan, ortak kültüre sahip, kurumlaşmış bir yapı olan devlet karşımıza çıkmaktadır. Devletin yerine getirdiği ya da yerine getirmesi gereken hizmetler kamu hizmetleri, bu hizmetleri yerine getiren örgüt veya örgütler, kamu kurum ve kuruluşları, bu örgütlerin işleyişi ise kamu yönetimi olarak isimlendirilmektedir (Genç, 1998:14).

Kamu yönetimi ya da eski adıyla amme idaresi isminden de anlaşılacağı üzere kamu (amme) ve yönetim (idare) kavramlarından meydana gelmektedir. Bilindiği gibi kamu (amme) kavramıyla halk kastedilmekte, yönetim (idare) kavramıyla ise Mıhçıoğlu'nun da belirttiği gibi (1957:202), bir insan grubunun faaliyetlerini belli bir amacı gerçekleştirecek biçimde yürütmek kastedilmektedir.¹ Tam ve kapsayıcı nitelikte bir tanımını vermek hayli güç (Ergun, 1995:7) olmakla birlikte kamu yönetimi kavramıyla açıklanmak isteneni ise değişik yazarların görüşleri doğrultusunda şu şekilde sıralamak mümkündür:

Polatoğlu'na göre (2001:50), kamu yönetimi, kamu politikalarının uygulanması süreci içerisinde kamu örgütlerinin yönetimi; Genç'e göre (1998:16-17), “devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yerine getiren yönetim dalı”; Çevik'e göre (2004:44), “devletin kamu hizmetlerini sunan en önemli organıdır”. Marini'ye göre ise (2000:3), kamu yönetimi teriminin basit anlamı açık ve nettir: bir yandan toplum, yürütme ve bunların aslen özel, ailevi, ticari veya

¹ Yönetim kavramıyla ilgili diğer tanımlar için bkz: (Başbakanlık, 1982:3), (Simon ve Ark., 1985:1), (Dimock, 1954:66), (Öztekin, 2002:15).

bireysel olmayan alt dalları ile ilgili meselelerin yönetimine dairdir. Bu basit anlamında kamu yönetimi hükümet ve diğer kamusal etkinlikler alanının yönetimi ile ilgilidir² ve birtakım özellikleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bu özellikler:

- Kamu yönetimi tarafından üretilen mal ve hizmetler, ülke geneline yayılmış ve toplumun tamamına hitap eden mal ve hizmetlerdir (Genç, 1998:15). Özel bazı kişi ya da gruplara hitap etme söz konusu değildir.

- Kamu yönetimi, kuram ve uygulamanın meydana getirdiği bir bileşimdir. Kamu yönetimi, toplumsal sorunlara çözümler getirmeye çalışan hükümetlerin birçok karmaşık sorumluluklarını yürütebilecek bir uygulama gücüne sahip olmak mecburiyetindedir. Çünkü, kamu yönetimi, bu sorunların tespit edilmesinde ve bu sorunlara çözüm aranmasında hükümetlerin başlıca yardımcısı konumundadır. Kamu yönetiminin bu çeşitli ve çözüm bekleyen sorunların hem tanımlanması sırasında hem de bunlar için çözümler getirmeye çalışırken, toplumun değerlerine uygun bir kuram geliştirmesi (Ergun, 1995:7), bu değerler doğrultusunda da hareket etmesi gerekmektedir.

- Kamu yönetimi, çeşitli çıkar gruplarının beklentilerine kamu düzenini bozmadan ve toplumsal barış ortamına bir zarar vermeden karşılık vermek, hayli kapsamlı ve bununla beraber ölçülmesi zor olan amaçları başarmak mecburiyetindedir (Durna ve Eren, 2002:63).

- Kamu yönetimi, bütün bir toplumun içi içe geçmiş ve çoğu zaman da birbirleriyle çelişen sorunları arasında işleyen bir idari mekanizmadır. Kamu yönetimi, kamu hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesine çabalamaktadır. Bunun için, mevcut insan, para, malzeme, araç ve gereçler gibi kıt olan kaynakları, amaçlarına en iyi biçimde ulaşmak için kullanmaya yönelir ve yönetim bilimiyle işletme yönetiminin ilke ve yöntemlerini uygulamaya çalışır (Bedük ve Alodalı, 2003:84).

- Kamu yönetimi, siyasal organ tarafından alınan kararları uygular ve ona karşı sorumludur. Kamu yönetiminin ayrıca, hizmet sunduğu topluma karşı da toplumsal sorumluluğu vardır (Genç, 1998:15). Çünkü var oluş sebebi o toplumdur.

² Ayrıca, “Kamu yönetimi, devlet etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde uygulanan yönetim sanatı ve bilimi olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanımdan hareket edince de kamu yönetiminin hem bir entelektüel çalışma alanı, bir disiplin olduğunu hem de bir etkinlik, bir yönetme olayı olduğunu kabul ediyoruz demektir. Böylece kamu yönetimi terimi hem bir disiplini hem de yönetim uygulamasını tanımlayan bir içerik kazanmaktadır” (Ergun, 1995:8).

- Kamu kuruluşları tekel niteliğinde kamu hizmeti ürettiklerinden üretilen kamu hizmetinden mümkün olduğunca tüm vatandaşların eşit şartlarda faydalanması amaçlanır (Öztekin, 2002:167). Kamu yönetimi için hizmet sunumunda eşitlik temel ilkelerden bir tanesidir.

- Kamu yönetimi, esas itibariyle güçler ayrılığı ilkesinde bahsi geçen üç güçten biri olan ‘yürütme’ dalında yer almaktadır. Diğer bir ifadeyle siyasal bir organ olan yürütmenin içerisinde yer almakla beraber ayrı ve kendi kendine davranabilme becerisine sahip ‘teknik bir varlık’tır (Tutum, 1994:33).

- “Kamu yönetimi, yasama ve yargı dışında kalan tüm Devlet Kuruluşlarını kapsar” (Genç, 1998:17).

- Bir ülkede kamu yönetiminin teşkilat yapısını o ülkenin, politik yapısı, yönetim anlayışı, politik kültürü ve tarihi dinamikler belirlemekte (Çevik, 2001:77), kamu yönetim yapısı bunlar doğrultusunda şekillenmektedir.

- “Kamu yönetimi kaynağını Anayasadan alan bir takım ilkelere bağlı olarak görevlerini yerine getirir. Hizmeti götürürken kamu yönetiminin genel amacı kamuya yararlı olmaktır. Kamu yönetimi kamu yararı için vardır” (Alacadağlı, 2000:127). Esas amaç kamusal yarardır.

- Kamu yönetimi ilişkilerinde eşitlik her zaman söz konusu olmayabilir. Kamu gücünü temsil eden kamu yönetimi, kimi zaman, kamulaştırmada olduğu gibi tek yanlı bir işlem, kimi zaman da elektriği, doğalgazı, telefonu borcu nedeniyle kesmek gibi kendiliğinden hak alma işleminde bulunabilir (Genç, 1998:15-16). Bunları yaparken hukuk çerçevesinde hareket eder.

- Kamu yönetimi yalnızca milli refah ve esenliğin esaslı bir koşulu değil, aynı zamanda başka sahaların ilerlemesinin de zorunlu bir unsurudur (Dimock, 1954:60).

- Kamu yönetiminde uygulanmakta olan yasalar ve kurallar çok ve ayrıntılıdır. Bu nedenle, genelde kamu yönetiminin, hantal ve ağır işlediğinden şikâyet edilir (Genç, 1998:16).

- Halkına hizmet etmek demokratik bir devlette en azından teorik olarak kamu yönetiminin en temel varlık sebebi (amacı) olarak düşünülmektedir (Çevik, 2004:44). Kamunun gereksinimlerini gidermek için, topluma ve onu meydana getiren bireylere hizmet götürmeye çalışır. Bireyler, kamu yönetimine, çeşitli alanlarda ve seviyelerde

katılarak katkı sağlarlar. Kamu yönetimi, hizmetleri yürütürken bireyin menfaatinden çok toplumun menfaatlerini dikkate alır. Bireysel ve toplumsal menfaat çatıştığında, toplumsal menfaatten taraf olur. Çünkü kamu yönetiminin amacı, toplumun gereksinimlerini karşılayabilmek ve toplumun yaşamını devam ettirebilmesi için gereken kamu hizmetlerini devam ettirebilmektir (Genç, 1998:17).

- Kamu kuruluşlarında denetimi yapan da (yöneticiler) denetim yapılan da kamu görevlisidir ve kamu kuruluşunun sahibi veya hissedarı kamudur (halktır) (Öztekin, 2002:167).

2. Dünden Bugüne Türk Kamu Yönetiminin Yapısı, İşleyişi ve Sahip Olduğu Özellikler

Türkiye’de mevcut devlet yapısının gelişiminin tam olarak anlaşılması Osmanlı’dan alınan mirasa ve Cumhuriyetin ilanından sonraki gelişmelere bakılmaksızın mümkün olamaz (Çevik, 2001:29). Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri kamu yönetim sistemlerinin arasındaki ilişki göz önüne alınırsa, günümüzdeki yönetsel sorunlarımızı daha iyi anlayabilmek ve bunlara daha isabetli çözümler getirebilmek için geçmişin incelenmesi, orada oluşmaya başlamış ve günümüze dek gelmiş olan sorunların ve varsa sistemin güçlü taraflarının tarihsel evriminin izlenmesi gerektiği sonucuna varılır (Yalçındağ, 1970:20). Bu nedenle Türk kamu yönetiminin mevcut yapısını ve işleyişini tarihsel perspektif içerisinde ele almak mevcut durumun tarihsel temellerinin ortaya konulması ve konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Öncelikle, “Osmanlı medeniyetinin batı karşısındaki üstünlüğü, ihtiyacını karşılamasına yetecek ekonomisi ve teknolojisinden çok, kurmuş olduğu yönetim ve hukuk sisteminin mükemmelliğine dayanıyordu” (Karatepe, 1995a:172). Osmanlı Devleti’nde siyasi iktidar geleneksel yöntemlerle Osmanlı hanedanı ve bu hanedanın emrindeki kurumlarca kullanılmaktaydı (Dursun, 1999:55). Osmanlı Hanedanı’nın altı asır süren hükümdarlığı, onu izleyen hiçbir rejimin göz ardı etmesinin mümkün olamayacağı, hem olumlu hem de olumsuz bir miras yaratmıştır (Ahmad, 1999:25). Bu miras da Cumhuriyet yönetimi tarafından birçok yönleriyle devralınmıştır.

Cumhuriyet, Osmanlı İmparatorluğunun son döneminden yalnızca yönetim sisteminin biçimsel yanlarını miras olarak almamıştır. Miras olarak aldıklarının arasında örneğin merkeziyetçilik gibi kamu yönetimiyle ilgili birtakım temel gelenekler, Osmanlı bürokrasisinin meydana getirdiği olumlu olumsuz tutumlar, davranışlar ve değerler de

vardır. Diğer taraftan Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde iyice su yüzüne çıkmış olan bürokrasi-halk zıtlaşması da Cumhuriyet'in hazır bulduğu Osmanlı miraslarından bir başkasıdır³ (Yalçındağ, 1970:55). Cumhuriyetin almış olduğu bütün bu miraslar az çok değişim göstererek, zamanın şartları doğrultusunda evrilerek günümüze kadar gelmiştir.

Bu anlamda, aşağı yukarı 1930'lu yıllarda temel biçimini almış olan Türk kamu yönetim sistemi biçimsel yönden ana hatlarıyla XIX. yüzyıl Osmanlı yönetim sisteminin bir benzeri ve devamı niteliğindedir (Yalçındağ, 1970:20). Esasında, XIX. yüzyıl klasik Osmanlı siyasi ve idari sisteminin dönüştüğü, yenilendiği ve kendini tamamen farklı yapıda yeni sisteme terk ettiği bir yüzyıl olmuştur. Sened-i İttifak, Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Kanun'u Esasi, I. Meşrutiyet, Meclis-i Umumi'nin toplanması, II. Meşrutiyet, siyasal fırkaların ve meclisten çıkan hükümetlerin kurulmaları geleneksel sistemin Batılı sisteme doğru evrilmesi ve köklü nitelikte bir dönüşüm yaşaması manasına gelmekteydi (Dursun, 1998:24). Ayrıca, ülkemizde tebaanın Divan'a katılması haricinde 1838 Gülhane Hatt-ı Hümayunu'ndan sonra ve Tanzimat döneminde yerel çapta ve danışma niteliği taşıyor da olsa siyasal katılma olgusu gelişmeye başlamıştır. "Meşveret Meclisleri"nde alınmış olan kararlar büyük oranda kabul edilmiştir. 1876 I. Meşrutiyet ve bilhassa 1908 yılından sonraki II. Meşrutiyet döneminde yönetilenler ilk defa siyasete katılma heyecanı duymaya başlamış, seçimler gerçekleştirilmiş, partileşme, dernekleşme hareketlerinin içerisinde yer almaya başlamışlardır. Yönetim karşısında kişilerin boynu kıldan ince kul olması zihniyetinden; yönetime katılmayı kendinde hak gören, görüş bildiren ve ondan hesap soran vatandaş tipi gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Buran, 1995:212-213). Bütün bunlar Osmanlı bürokrasisi için azımsanamayacak düzeydeki gelişmeler olarak tarihe not düşmüş ve yıkılan Osmanlı imparatorluğunun içerisinde bir ulus devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti ortaya çıkmıştır.

Büyük karışıklıklara rağmen yeni devlet, Osmanlı İmparatorluğu'nun enkazından yaratılmış (Ahmad, 1999:249), kuruluş yıllarında, yeni şartların gerektirdiği değişimler dışında, son dönem Osmanlı devlet bürokrasisi olduğu gibi devralınmıştır⁴ (Ergun,

³Şu bir gerçektir ki, rüşvet başta olmak üzere Türk kamu yönetimindeki yolsuzluk geleneği Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'ne Osmanlı İmparatorluğu'ndan devrolunmuştur. Şöyle ki (Yavuziğit, 1997:120):

- Toplum, bütün inançları, alışkanlıkları ve değer yargılarıyla beraber devralınmıştır. Ekonomik gücü ellerinde bulunduran azınlık grupları da bu devralınanlar arasındadır.
- İmparatorluğun kamu yöneticilerinin bir bölümü de sahip oldukları bütün alışkanlıkları ve değer yargılarıyla Cumhuriyetin kamu yöneticileri olarak görev almışlardır.
- Osmanlı kamu yönetimine ait birtakım örgütlenme şekilleri, yasal çerçeve, yöntem ve uygulamalarla oldukları gibi yeni kamu yönetimi içerisinde yer almışlardır.

⁴ Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine geçişte, İmparatorluk bürokrasisinin biçimsel yanıyla beraber yönetim gelenekleri ve siyaset kültürü de miras olarak intikal etti. Cumhuriyet yönetimi tarafından, Osmanlı

1997:388; Ergun, 2004:151). Milli mücadele yıllarında beliren siyasal örgütlenmelerle yeni yönetimin temel ilkeleri ortaya çıkmış olup, bu çerçevede, 21 Ocak 1921 tarihinde çıkarılan ilk Anayasa ile ülkenin bundan böyle millet meclisince yönetileceği belirlenmiş (Güler, 2003:4), halk iradesine dayanan bir yönetim tarzı benimsenmiştir.

Kuruluş'un ilk aşaması olarak görülen Özel Girişimci Dönem'de, yeni kurulan devlet, güvenlik ve savunma gibi asli, eğitim ve sağlık gibi sosyal fonksiyonlar doğrultusunda örgütlenmeye çalışılmıştır. Yatırım-üretim-işletmecilik gibi ekonomik fonksiyonlar bakımından ise, konunun çok önemli olduğunun bilincinde ancak sınırlı bir rol sahibi kılınmaya çalışılmıştır. Dönem sonuna doğru ise bu alanın tamamıyla özel sermaye etkinliklerine bırakılamayacağı düşüncesiyle devletin daha geniş şekilde aktif olmasını sağlayan adımlar atılmıştır. Dolayısıyla, kamu yönetimi anlayışı da, kendi ulusal kaynaklarını harekete geçirerek ihtiyaçlarını karşılayabilecek, bağımsız yaşama kapasitesine sahip olabilecek seviyede eğitilmiş ve bilimsel gelişmelere açık, kişiler ve kişilerle devlet arasındaki anlaşmazlıkları dinsel dünyanın sözcüsü oldukları dünyevi iktidar tarafından kabul edilen kişilerin değil bu iktidardan da bağımsız olan yargı organlarının çözdüğü, soyundan gelmediği müddetçe kendilerinin asla katılma şansına sahip olamayacakları -iktidar kullanan kişilerin (padişahın)-kararlar(ı) ve fermanlar(ı) ile değil, temsilci sıfatı ile yer alabilecekleri meclisin çıkaracağı yasalar ve hükümet tarafından yönetildiğini bilen ulusal bir toplumu, gelişmiş bir toplumsal hayatı örgütlemek, bunun için gerekli görülen kamu hizmeti alanlarını açmayı sorumluluk ve görev kabul eden bir çerçeve içerisinde somutlaştırmıştır (Güler, 2003:10). Ancak, Cumhuriyet, Osmanlı yönetiminin olumsuz kalıtını gidererek devleti baştanbaşa yeniden şekillendirme ve ekonomiyi yeniden düzenleme gayreti içerisine girince bürokrasi büyüyerek yönetsel görev alanları genişlemiş (Ergun, 2004:151), kamu yönetimi yapısal olarak hantallaşmaya başlamıştır.

Bununla birlikte, kamu yönetimi, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, bir imparatorluğun kalıntıları üzerinde ekonomik ve sosyal yeni bir devlet düzeninin gerekli

Devleti'nden yalnızca güçlü bürokratik yapı ve gelenek değil, aynı zamanda bu yapıyı, kendi olanaklarını geliştirmek için çalışan ve iktidar aracı olarak kullanan memur anlayışı da devralındı (Eryılmaz, 1998:154,155). Ayrıca, genel bir gözlem olarak tecimin, iş hayatının ve sarraflık gibi bir dizi uğraşların küçümsenmediği Osmanlı döneminde, memurluğun ve memur sınıfının, mümkün olduğunca geniş bir saygınlık gördüğü dikkati çekmektedir. Bilhassa Yavuz Sultan Selim'den bu tarafa, "Hakan-ül Bahreyn ve Sultan-ül Berreyn," "Hâdim-ül Haremeyn-üş Şerifeyn," "Zıllulahü Fil-âlem" gibi geniş toprakları ve müşterek bir din çatısı altında toplanmağa gayret edilen insan kitlelerini kapsayan nitelikte, sembolik ve büyük iddialı unvanlar taşıyan 'mutlak' hükümdarların, kullarına verdikleri en yüksek mevkilerin 'paşalık' veya 'vezirlik' gibi üstün saygınlık yerleri oluşu, Osmanlı İmparatorluğunun, 'seçkinlerden kurulu' bir yönetim yapısı ile nitelenmesini haklı göstermektedir (Cem, 1975:3).

kıldığı kurumları, yasal düzenlemeleri meydana getirme gayretleri içerisinde. Yönetmelik yapı dönemin şartları gereği hayli katı ve merkeziyetçidir.⁵ (Alacadağlı, 2000:130). 1923-1950 arasındaki dönemde Türk siyasi yaşamına egemen olan güç ve kurum ise Cumhuriyet Halk Partisidir.⁶ 1946'ya dek birkaç kısa süreli deneme dışında, CHP tek parti olarak iktidarı elinde toplamış (Şaylan, 1974:76) ve ülke yönetimine yön vermiştir.

1945 yılında, II. Dünya Savaşı'nın (Ahmad, 1996:15) söz konusu olması ile birlikte, savaş büyük çapta etkilere neden olmuştur. Türkiye'nin, içinde yer almamasına karşın etkilerini önemli düzeylerde yaşadığı II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından ülke içerisinde, yönetim anlayışında değişim olmaya başladığı gözlenmektedir. Öte yandan, savaş sonrası dünyada yeni kurulan ilişki ve örgütlenmeler eşliğinde, Türkiye'nin, dünyanın –Türkiye'ye göre- Doğu-Batı ekseninin batı yakasının meydana getirdiği semsiye altında yer almasının ekonomik-siyasi ve yönetmelik süreçlere yansımaları da gözlenmeye başlamıştır. 1947'ye dek, kamu yönetiminin faaliyet alanının tespit edilmesi ve ona uygun örgütsel yapının kurulmasına yön veren ulusal bağımsızlık, devlet eliyle ulusal kaynakların harekete geçirilip endüstrileşmenin gerçekleşmesi, doğal kaynakların kullanılabilir duruma getirilmesi, vasıflı-eğitilmiş insan gücü oluşturulması gibi birincil hedef niteliğindeki kavramlar ön plandaki yerlerini yenilerine terk etmiş (Güler, 2003:20), yönetim süreçlerinde alınan kararlarda ve gerçekleştirilen işlemlerde dünya konjonktürü göz önünde bulundurularak hareket etme durumu ortaya çıkmıştır.

1945 yılından sonra çok partili demokratik yaşama geçişle beraber siyasete bu arada yönetime katılmada önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır (Buran, 1995:213). Değişen toplumsal denge ve çok partililiğe geçişle beraber Türkiye'de bürokrasinin altın çağı son bulmuş, bundan sonra da bürokrasi dönemsel olarak yoğun eleştirilere maruz kalmıştır⁷ (Çitci, 1983:16). 1950-1960 dönemi, bürokrasi bakımından büyük bir

⁵ Cumhuriyet yönetimi, devralmış olduğu Osmanlı yönetim düzeni ile işe başlamış, zaman içinde ve ihtiyaç doğrultusunda, eski kuruluşlar yenilenmiş ya da yenileri kurulmuştur. Devralınan yönetimin sahip olduğu gelenek ve alışkanlıklar ile, kuruluş döneminin zorluk ve zorunlulukları yönetimde merkeziyetçi anlayışı hakim kılmıştır (Başsoy, 1999:33). Yani merkeziyetçilik dönemin mevcut şartlarında kaçınılmaz bir durum olarak ortaya çıkmıştır.

⁶ Tek parti dönemi boyunca dört yılda bir milletvekili seçimleri gerçekleştirildi, ancak bu seçimler yalnızca biçimsel bir işleve sahipti (Zürcher, 2001:259). Çünkü seçime giren tek parti söz konusuydu.

⁷ Türk bürokrasisi tarihsel olarak 1923-1950 arası dönem hariç, devlet seçkinleri ile siyasal seçkinler arasında karşılıklı mücadeleye dayalı bir ikilem içinde olmuştur. Ancak, 1970'li yıllardan sonra devlet seçkinleri güçlerini siyasal seçkinler karşısında kaybetmeye ve siyasetçilere yakın olmaya başlamışlardır (Çevik, 2004:48; Çevik, 2001:72). Ondan sonraki dönemlerden günümüze kadar genelde politize olarak siyasal seçkinlere tümüyle bağımlı duruma gelmişlerdir (Çevik, 2001:72).

gerilemenin, itibar ve güç kaybının yaşandığı dönem olmuştur.⁸ Söz konusu bu dönemde politika ve politikacılar öne çıkmış; bürokrasi ikinci plana itilmiş ve “kamusal hizmet aracı” olarak görülmeye başlanmıştır. Toplum, devlet iktidarı karşısında özerk alanlar oluşturmak için politikaya ağırlığını koymuştur⁹ (Eryılmaz, 2002:144). Yaşanan tüm bu gelişmeler beraberinde Türk halkının zihnine kazınacak olan üç ihtilalden (biri muhtıra olmak üzere) ilkinin yani 60 ihtilalini getirmiştir.

“27 Mayıs 1960 askeri ihtilali, asker-sivil bürokrasinin dönemin siyasi iktidar partisine karşı yaptığı bir ihtilal” (Öztekin, 1998:70) olup, bir aydınlar oligarşisi haline getirilmemiş, 1961 Anayasasıyla¹⁰ tekrar parlamenter demokrasi düzenine geçilmiştir. Ama bürokrasi yönünden Anayasa, beraberinde önemli yenilikleri de getirmiştir. Meclisin millet egemenliğini kullanacak tek organ olmaktan çıkarılması, özerk birtakım yeni kuruluşlar oluşturulması ve eskilerinin özerkliklerinin pekiştirilmesi bu yeniliklerden birisidir. Bu kuruluşların önemli bir özelliği, bunları oluşturan ve yöneten kadronun ya bürokrat ya da bürokrat kökenli oluşudur. Bunun dışında Anayasanın idarenin işleyişine, kamu personelinin özlük ve sendikal haklarıyla ilgili olarak getirdiği ilkeler de dikkate alınırsa, 1961 Anayasasının, Türk bürokrasisini, siyasi güçlerin salt ve basit bir aleti haline düşürmek yerine, ekonomik ve toplumsal gelişmede sesini duyurabilecek ve faydalı rol oynayabilecek bir güç olmasının yollarını hazırlamış olduğu görülür (Yalçındağ, 1970:57). Ancak yaşanan gelişmeler 61 Anayasasının ilk hazırlanmış şekliyle çok uzun soluklu olmasını engellemiş, 1971 yılında muhtırayla karşı karşıya kalınmıştır.

Bununla birlikte, 1960 yılından sonraki dönemde, yönetimin yeniden düzenlenmesine plan hedeflerine ulaşılabilmesi bakımından büyük önem verilmiş

⁸ 1950-60 dönemi Türk kamu yönetiminde bilhassa üst düzey kamu personeli ile siyasi iktidar arasındaki ilişkilerle ilgili şu şekilde bir değerlendirme yapmak mümkündür; her şeyden evvel dönemin siyasi iktidar partisi, bürokrasiyle bir güç (iktidar) yarışı içerisine girmiş, Türk siyasal yaşamında ilk defa seçimle iktidar olan bir parti, bürokrasinin geleneksel hakimiyetini kırmak istemiştir. Bunun için de bir taraftan yasal değişikliklerle personelin salıp olduğu güvenceleri ortadan kaldırılmış, diğer taraftan da gene yasal düzenlemelerle personelin ekonomik güçlerini de kırmak istemiştir (Öztekin, 1998:68). 1950 ile 1960 arası dönemde bürokrasinin yüz yüze geldiği daha önemli sorun, topluma sahip ve egemen olma mevkiinden, klasik kapitalist düzende olduğu gibi, bir araç konumuna düşürülmek ve yeni oluşan güçlere bağımlı duruma getirilmek istenmesidir. Söz konusu bu durum bürokrasi tarafından daha bir yadırganmaktadır. Çünkü yeni şartlar içinde kendisine münasip görülen yeri almaya geçişin pahası, bürokrasi için çok yüksek olmaktadır. Bir taraftan yetkileri ve gücü azaltılırken, diğer taraftan bürokrasi, tarihte emsali görülmemiş bir itibarsızlık ve mali müzayaka düzeni içine girmiş bulunmaktadır (Yalçındağ, 1970:56).

⁹ Türk kamu yönetiminin insan ögesini meydana getiren kamu görevlilerinin tek partili dönem süresince Cumhuriyet Halk Partisiyle büyük ölçüde bütünleşmeleri ve siyasetle olan ilişkileri 1950-1960 arası dönemdeki iktidar değişikliği sebebiyle büyük sıkıntılara neden olacaktır. Dahası 1960 ihtilalinin sebepleri arasında, bilhassa üst düzey kamu görevlilerinin iktidarı devralan Demokrat Parti ile olan uyumsuzluklarını da saymak mümkündür (Öztekin, 1998:58).

¹⁰ 1961 Anayasasının, askeri bürokrasinin, Milli Güvenlik Kurulu aracılığıyla Devlet yönetiminde etkili ve özerk bir konuma yükselmesini sağladığını (Eryılmaz, 1998:163) hatırdan çıkarmamak gerekir.

olduğunu, fakat, merkezi hükümet örgütü, merkezi idarenin taşra örgütü, mahalli idareler ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerinde gerçekleştirilen temel araştırmalar dışında, çalışmaların etkinlikle devam ettirilemediğini ortaya koymaktadır. 1964-1971 döneminde, yıllık programlarda bu konuda gerçekleştirilmesi öngörülen işlerin, ya hiç ele alınamamış olduğu yahut çok sınırlı düzeyde gerçekleştirilebildiği görülmektedir. Bakanlıklarda ve diğer kuruluşlarda gerçekleştirilen çalışmalar, dağınık ve yetersiz olup, merkezi rehberlik ve gözetimden yoksundur (Başbakanlık, 1982:11). Her şeyden evvel 1960-80 arasındaki dönemin Türk siyasal yaşamı içerisinde hayli çalkantılı, istikrarsız bir dönem olduğu söylenebilir. Siyasi istikrarsızlıklar, sık bir biçimde değişen siyasi iktidarlar, bu çalkantılarını siyasi iktidarların aldıkları kararların uygulayıcıları olan ve henüz tam manasıyla belirli sisteme oturtulamamış olan Türk kamu yönetiminin insan ögesi olan kamu personeline de yansımış (Öztekin, 1998:68), onları olumsuz şekilde etkilemiştir.

Türkiye, 1980 sonrası, siyasi ve bürokratik nitelikli çok büyük dönüşümler yaşamıştır, hala da yaşamaktadır (Ülker, 1995:191). Bu doğrultuda, Türk yönetim sistemine 1982 Anayasasının ışığında bakıldığında; Anayasa tarafından, yönetim sisteminin, belirli ilke ve kurallar üzerine oturtulduğu görülmektedir. Bu bakış içerisinde, Devlet yönetim sistemi, kuruluş ve görevleriyle merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilkelerine dayanan bütüncül bir yapıdır (DPT, 1994:3).

12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından 1983'te sivil yönetime geçilmesi ile beraber 1990 yılına dek “Yeni Sağ” yaklaşımının egemen olduğu ve bu dönemde bürokrasinin yönetsel bir araç olmaya zorlandığı, işletmecilik tekniklerinin kamu yönetiminde kullanılmasının gündeme geldiği ifade edilebilir. Bu dönemde, Turgut Özal'ın kendisine tabi bir yönetim aracı oluşturma gayretine Mülkiye-Maliye geleneği karşı çıkmış ve 1990-2000 arasında “Yeni Sağ” yaklaşımı bütünüyle olmasa dahi, belirli ölçüde etkisini kaybetmiştir. Bilhassa 1997 yılından sonra bürokratik yönetim geleneğinin yeniden egemen olma eğilimi ortaya çıkmıştır (Leblebici, 2004:17). 1990'larda daha belirgin hale gelen kamuda yeniden yapılanma gereksinimi, bu dönemin koalisyon yapıları, kısır çekişmeleri ve ekonomik sıkıntıları altında ihmale uğramış ve ülkemiz kamu alanında diğer ülkelerce gerçekleştirilen değişimin hayli gerisine düşmüştür (Dinçer ve Yılmaz, 2003:14). 3 Kasım 2002 seçimleriyle birlikte ise Türkiye’de koalisyon dönemi sona ermiş ve tek partili iktidar dönemi başlamıştır. Tek partili iktidar dönemiyle birlikte koalisyon dönemlerinin çalkantılarının aşılmasına rağmen, bu dönemde de kamu yönetiminin mevcut sorunlarına kalıcı nitelik taşıyan çözümlerin getirilebildiğini söylemek güçtür.

Yapılan tüm bu açıklamaların ardından Türk kamu yönetiminin sahip olduğu özellikleri değişik yazarların görüşleri doğrultusunda şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Günümüz Türkiye'sinin bürokratik yapısında 6 asırlık bir devlet yönetim geleneğinin izlerine hala rastlamak mümkündür denilebilir (Aykaç, 1997:161). Bu izlerden bazıları olumlu bazıları ise olumsuzdur.

- Türk tarihinde, devlet, sivil toplumla beraber gelişmemiş, toplumu yönlendiren, kontrol eden ve ona egemen olan bürokrasi tarafından geliştirilmiştir. Böylece insanların menfaatleri ve düşünceleri gibi Türkiye'deki toplumsal öğelerin tarihsel olarak devletin oluşumunda çok küçük rollerinin olduğunu belirtmek mümkündür. Doğal olarak bu durum da bürokratik egemen gücün daha fazla rol oynadığı kamu politikalarının ortaya çıkması neticesini vermiştir (Çevik, 2001:33-34). Durum böyle olunca da kamu politikaları gerek oluşum gerekse uygulama anlamında tepeden aşağıya doğru bir seyir izlemektedir.

- Ülkemizde Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle başlayan, çok partili yaşama geçilmesiyle devam eden siyasal alandaki değişim süreci, planlı döneme geçilmesiyle hızlanan sanayileşme ve bunun bir neticesi olarak da hızlanan kentleşme süreci, izlenen resmi politikaların değişmeyen bir parçası olarak kabul edilen “Batılılaşma”, “Modernleşme”, “Çağdaşlaşma” ve “Demokratikleşme” gibi kavramlarla ifade edilen eğilimleri bürokratik yapının istenen şekilde değiştiremediği, son 50 yılda kurulan hükümetlerin tümünün programları incelendiği zaman kolay bir şekilde görülebilecektir (Aykaç, 1997:210). Bunun nedeni olarak da gerçekleştirilmek istenen değişimlerin gerek iktidarlar gerekse toplum tarafından iyi özümselememesi gösterilebilir.

- İdari reform düşüncesi Türk yönetimi için yeni olmayıp, “Tanzimat” tan bu tarafa yönetimi yeniden düzenleme düşüncesi Türk yöneticileri tarafından bir slogan olarak kullanıla gelmiştir. Bilhassa II. Dünya Savaşı'nı izleyen dönemde yönetimi yeniden düzenleme maksadıyla çeşitli girişimler gerçekleştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte, 1960'a dek Türk yönetiminin bütünüyle gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesine girişildiğini ifade etmek mümkündür (Başbakanlık, 1982:10). Fakat bunlar çok tatmin edici sonuçlar vermemiştir.

- Merkezden yönetimin kuruluşu coğrafi durum; ekonomik koşullar ve kamu hizmetlerinin gerekleri doğrultusunda, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılmaktadır. Yerinden yönetim ilkesi doğrultusunda örgütlenen yönetsel kuruluşlar ise, hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları ile yerel yönetimleri içine almaktadır.

Bunlardan yerel yönetimler, il, belediye veya köy halkının müşterek yerel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan ve genel karar organlarının halk tarafından seçildiği kamu tüzel kişileridir (DPT, 1994:3).

- Türkiye’de devlet geleneğinin, güçlü devlet, aşırı merkeziyetçi yapı, imparatorluk yaşamış olması, reformların tepeden aşağıya gerçekleşmesi, koloni olmaması gibi kendine özgü nitelikleri vardır (Çevik, 2001:33). Bunlar yönetim yapımızı şekillendiren temel nitelikler konumundadır.

- Türk kamu yönetiminin çok eskilere dayanan bir devlet geleneği bulunmasına rağmen, aynı ölçüde bir bürokratik yönetim geleneği bulunmamaktadır. Türkiye’nin siyasal alanda çok hızlı bir değişim süreci geçirmiş olması, bunun en önde gelen sebebidir¹¹ (Aykaç, 1997:211). Siyasi alandaki hızlı değişimin sebebi ise dünya çapındaki gelişmelerle açıklanabilir.

- Türkiye’de, Meşrutiyetten günümüze bazı niteliksel değişimler geçirmekle birlikte, yasama ve yürütme arasında esnek ilişkilerin söz konusu olduğu bir parlamenter sistem biçimi uygulanmaktadır (Aydın, 2001:238-239). Bu sistemde meclisteki çoğunluğun iktidar partisine ait olması sebebiyle yasama yürütme üzerinde tam anlamıyla etkili olamamaktadır.

- Türk kamu yönetim sisteminin yeniden yapılanma gereksinimi yaklaşık dört asırdan bu tarafa ülke gündeminin ilk sırasını teşkil etmektedir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde başlamış olan idarî ve malî yapıdaki bozulma 17. ve 18. yüzyıllarda kendini iyice hissettirmiştir (Bozlağan, 1998:167). Bu bozulma günümüzde de hala etkisini devam ettirmektedir.

- “Türkiye’nin yönetim sistemi “halka güvenmeme, halktan gelecek tehlikelere karşı rejimi koruma” anlayışı üzerine kurulmuştur” (Karatepe, 1995a:169). Bu nedenle de rejimi koruma amaçlı tedbirler alınmaktadır.

- Türkiye’de yönetim-halk ilişkilerinde, otorite ağırlıklı bir model hakimdir. Otorite ağırlıklı bu modeli hafifletmek için, yönetimin halka yaklaşması gerekirken, aksine halktan hızlı bir uzaklaşma söz konusudur (Eken, 1995:269). Bu durum yöneten-yönetilen ikiliğini de beraberinde getirmekte, her ikisinin de farklı bakış açılarına sahip olmasına sebebiyet vermektedir.

¹¹ Bu, Aykaç’ın yaptığı araştırma neticesinde ulaştığı sonuçlardan biridir.

- Türkiye Cumhuriyeti merkeziyetçi bürokratik bir tarihi imparatorluğun bakiyesi olan ve çeşitli alanlarda ondan etkilenen bir devlet olması sebebiyle hem siyasal sistemi, hem de bu sistemin bir alt sistemi olarak işlev gören idare aygıtı modern diğer devletlerden az çok farklı nitelikler taşımaktadır. Bu farklılık bir taraftan yapısal niteliklerde, diğer taraftan da işlevsel niteliklerde dikkat çekmekte (Dursun, 1998:23), alınan kararlara ve gerçekleştirilen uygulamalara yansımaktadır.

- “Merkezden - yerinden yönetim ayrılığına göre, (1) Genel İdarenin Merkez Kuruluşları, (2) Genel İdarenin Taşra Kuruluşları, (3) Mahalli İdareler, (4) Kamu Kurumu Niteliğinde Kuruluşlardan meydana gelen yönetim, Türkiye’de yürütme erkiyle iç içedir. Kuruluşundan işleyişine kadar bütün yönleriyle onun sorunlarını yansıtmaktadır” (Başbakanlık, 1982:5).

- Günümüz Türk kamu yönetim sistemi örneğin XV. ve XVI. yüzyıllar Osmanlı yönetim sistemine biçimsel bakımlardan pek benzememekte fakat, tarihin dikkatli bir incelemesi günümüz yönetim sisteminin pek çok özelliklerinin daha o dönemlerde oluşmaya başladığını ve günümüze dek geldiğini göstermektedir. Yönetim sistemimize biçimsel yönden bakıldığında da, durum pek farklı değildir (Yalçındağ, 1970:20). Bunun nedeni yönetsel yapımızda Osmanlı yönetim sisteminin izlerinin hala var olmasıdır.

- Siyasal sistemin ve idarenin tesisi, her ne kadar devrimci yöntemlerle ve Osmanlı sisteminden farklı yapıda örgütlenme yoluna gidilmişse de Osmanlı döneminin siyasi ve idari nitelikleri ve gelenekleri, bazen açık ve net şekilde, bazen de üstü örtük ve cila altında devam etmiştir. Zaten hiçbir toplumun kendi tarihsel deneyiminden, geleneklerinden ve birikimlerinden kaçması, istese de kendini bundan uzak tutması mümkün değildir (Dursun, 1998:23). Nitekim Türk kamu yönetimi için de durum aynı olmuştur.

3. Türk Kamu Yönetiminin Özgün Sorunları

Kamu sektörü dünyanın en büyük ve en eski sektörü olmasına rağmen, söz konusu sektörün çalışmasıyla ilgili şikayetler, hemen hemen her ülkede giderek artmaktadır (Yıldız, 1995:77). Geleneksel olarak dünyadaki kamu yönetimlerinin tümü gibi, Türk kamu yönetimi de, gerek içerisinde bulunduğu toplumsal ve siyasal yapıdan, gerekse kendi iç yapısından doğan önemli sorunlarla karşı karşıyadır (Bedük ve Alodalı, 2003:86). Bu sorunlar, çalışmada, yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ve yönetsel zihniyetten

kaynaklanan sorunlar olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmakta, iki ana başlığın her biri de kendi içerisinde dokuz alt başlığa ayrılmaktadır.¹²

3.1. Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

3.1.1. Kamu Politikalarının Tepeden Aşağıya Oluşu

Genel olarak kamu çıkarlarına yönelik belli bir sonuç elde etmeye dönük bir kararlar, bağılıklar ve eylemler bileşimi olarak tanımlanan (Luke, 2000:43) kamu politikaları hemen aniden olmayan politikalar olup, hükümetler ve kamu kuruluşlarınca geliştirilen ve uygulanan bir hareketler serisinden meydana gelen faaliyetlerdir. Kamu politikası dendiğinde kararların verilmesi, bu kararların işlemsel biçimini oluşturan yasaların meclisten geçirilmesi, bunların uygulanması ve bunun benzerini içeren bir süreç akla gelmelidir (Çevik, 1998:105). Bu süreçte olması gereken, yönetim-halk işbirliğinin ve uyumunun sağlanarak ortaya konulacak olan politikaların toplumun geneline hitap etmesi ve toplumsal kabuller doğrultusunda gerçekleşmesidir.

Ancak ülkemiz yönetim yapısına baktığımızda, kamu politikası süreci daima tepeden aşağıya doğru, kişilerin katılımının ya hiç olmadığı ya da son zamanlardaki gibi sınırlı miktarda olması şeklinde gerçekleşmiştir (Çevik, 2001:33). Yöneten seçkinler daima toplum ve ülke için gerçekleştirilecek şeyleri toplumdan daha iyi bildiklerine ve gerçekleştirdiklerine inanmışlardır. Bu sebepten ötürü kamu yönetimi ve kamusal programlar (kamu politikaları vb.) yönetici seçkinlerin bakış açısı doğrultusunda meydana

¹² Türk kamu yönetiminin özgün sorunlarının başlıklandırılarak ortaya konulması için literatür çok boyutlu bir şekilde taranmış, yapılan okumalardan sorun olarak değerlendirilebilecek çok sayıda kriter not edilmiş, bunlar amaç doğrultusunda detaylı bir düzenlemeden geçirilerek not edilen tüm kriterleri kapsayacak şekilde genel nitelikli sorun başlıkları tespit edilmiştir. Bütün bu sorunlar tespit edilirken şu kaynaklardan esinlenilmiş ve yararlanılmıştır: (Kazancı, 2003), (Kazancı, 1977), (Ergun, 2004), (Aykaç ve Ark., 1993), (Tortop ve Ark., 1999), (Yıldız, 1995), (Bedük ve Alodalı, 2003), (Çevik, 2001), (Çevik, 2004), (Yalçındağ, 1970), (Karatepe, 1995a), (Dinçer ve Yılmaz, 2003), (Başbakanlık, 1982), (Uçkan, 2003), (Gür, 1997), (Yılmaz, 2000), (Eken, 1995), (Özşen, 1999), (Tokgöz, 1995:207), (DPT, 1994), (Çelik, 1997), (Dursun, 2001b), (Dursun, 1998), (Dinçer, 1998), (Güran, 1989), (Saran, 2004), (Öztekin, 2002), (Tutum, 1994), (Alacadağlı, 2000), (Başsoy, 1999), (Çoban, 2003), (Genç, 1998), (Bayrak, 1999), (Oktay, 1998), (Aykaç, 1997), (Bingöl, 1999), (Harput, 1995), (Varoğlu ve Varoğlu, 1995), (Solakoğlu ve Budak, 1995), (Durna ve Eren, 2002), (Atay, 1999), (Gökçe ve Ark., 2002), (Eryılmaz, 1998), (İrmiş, 1999), (Ay ve Gülgün, 1999), (Memiş, 2004), (Ergun, 1988), (Alan, 1997), (Tan, 1995), (Ateş, 1995), (Aydın, 1999), (Altınkaya, 2000), (Bilgin, 1996), (Şentürk, 2003), (Çaha, 1997), (Hocaoğlu, 1999), (Erdoğan, 1998), (Alkan, 1999), (Şaylan, 1998), (Gültekin, 2002), (Dursun, 2001a), (Karpaz, 1996), (Dursun, 1999), (Heper, 1998), (Koçak, 2001), (Karaman, 1997), (Çapoğlu, 1999), (Bektaş, 1998), (Buran, 1995), (Eken, 1998a), (Tosun, 1999), (Giritli, 1999), (Erdem, 1995), (Arslan ve Mahmutoglu, 2005), (Göyünç, 1997), (Parlak, 2003), (Eryılmaz, 2002), (Öztekin, 1998), (Cem, 1975), (Mihçioğlu, 1957), (Akınoğlu, 1999), (İnan, 1995), (Alacadağlı ve Yavuziğit, 1999), (Hoyi, 1982), (Yaşamış, 1987), (Yılmaz, 1995), (Yağcı ve Ark., 2003), (Aktan, 1996), (Ortaylı, 2000), (Balci, 1999), (Heper, 1977), (Balci, 2003b), (Özek, 1996), (Gülmez, 2001), (Kapani, 1993), (Akıllıoğlu, 1989), (Kocaoğlu, 1997), (Karaman, 1998), (Ergun, 1997), (Şen, 1998), (Özüerman, 2000), (Yavuziğit, 1997), (Ortaylı, 1994), (Kösecik ve Sağbaş, 2005), (Heper, 1974), (Saran, 1997), (Savcı, 1961), (Yuluğ, 1971), (Aykaç, 1995), (Kapani, 1991), (Hocaoğlu, 2001), (Aktan, 1998).

getirilmiş ve uygulanmıştır. Bürokratlar, bilhassa uygulama süreci olmak üzere yönetim sürecinin her safhasına kendilerini dahil etmişler ve her şeyi kontrol altında tutma eğilimine girmişlerdir (Çevik, 2004:48). Bu durum daha sonraları kötü bir alışkanlık halini almış olmakla birlikte ilk başlarda iyi niyetli bir biçimde gerekli olarak görülmüştür.

Kurtuluş savaşının başarıyla neticelenmesinin ardından, bir avuç yurtsever sivil-asker bürokrat tarafından halka dönük, halk yararına bir devrim hareketi başlatılmıştır (Yalçındağ, 1970:55). Yönetim sisteminin kurucusu olan bürokrat kadrolar tarafından, tasarlamış oldukları siyasi ve sosyal modeli kısa dönemde hakim kılabilmek için, halkın yönetim mekanizmasının dışında tutulması uygun görülmüş (Karatepe, 1995a:169), nitekim de öyle olmuştur. Ancak önceleri şartların gerektirmesi nedeniyle benimsenen hareket tarzı, daha sonraları ise halkı küçümseme tarzında bir yönetsel anlayış halini almıştır ve almaya devam etmektedir.

Bu anlamda, kamu yönetimimiz geleneksel bürokratik anlayış içerisinde halka yönetilmeye muhtaç bir kitle olarak yaklaşmakta, halkın talep ve beklentilerini, görüş ve eleştirilerini, kamu hizmetlerine ilişkin katkılarını görmezlikten gelmekte ya da yeteri kadar dikkate almamaktadır. Yönetim sürecinin yukarıdan aşağıya tek yönlü bir ilişki olarak tasarlandığı ve algılandığı bu yapı içerisinde, kamunun varlık sebebi olan halka hizmet etme anlayışı yerine kendi başına bir değer olarak yönetimin yüceltilmesine ve muhafaza edilmesine vurgu yapılmaktadır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:85). Halkın hizmetlere ilişkin kararların alınmasına ve uygulanmasına yaptığı katkının yetersiz oluşu ise, Türk kamu yönetimini esasında çok güçlü bir yönetimi geliştirme aracından mahrum bırakmış bulunmaktadır (Başbakanlık, 1982:9). Gerçekleştirilmek istenen değişim ve dönüşümler halk desteği aranmaksızın başarılmaya çalışılmaktadır.

Halbuki, “ulusal irade ve katılım sağlanmadan toplumsal bir dönüşüm yaşatmaya çalışmak gerçekçilikten uzak bir tutum olacaktır” (Uçkan, 2003:168). Bu nedenle de, yarım yüzyıldır ülkemizde uygulanmakta olan sosyo-ekonomik politikalar ve yönetim yapılanması, ülkemiz potansiyeline uygun gelişme seviyesini sağlayamamıştır. Bölgemizdeki dengeleri yönlendiren konuma geçme bir tarafa, çevremizdeki olumsuz etkilerden çoğu kez kurtulamamaktayız. Bunun için, demokrasiyi ve anayasal hukuk sistemini askıya alan askeri darbeler ile ekonomik “istikrar” tedbirleri birbirini takip eden, hemen hemen olağan programlar olarak uygulamaya konulmaktadır. Sihirli programlar olarak sunulan tedbirler uygulandığı müddetçe, sorunların daha da ağırlaştığını ve benzer yeni programları gündeme getirdiğini yaşananlardan görüyoruz. Katılımdan uzak olarak

sürgit uygulanmakta olan bu nevi programlar ülkemizin sosyo-ekonomik ve demokratikleşme sorunlarına yük olacak öğeler taşımaktadır (Gür, 1997:27).

Sonuç olarak “Türkiye’nin son yüz elli yıllık tarihi, bir değişme ve yenileşme tarihi” (Karpas, 1996:20) olmasına rağmen istenilen düzeyde değişim ve dönüşüm sağlanamamıştır. Bu değişim ve dönüşüme engel olan şey, kamu politikalarının gerek belirlenme gerekse uygulanma aşamasında halk görüşünün alınmaması, halk desteğinin sağlanmamasıdır. Bunun temel nedenini ise, “Türkiye gibi ülkelerde modernleştiricilik misyonuyla yüklü yöneticiler halka tepeden baktıkları ve elitist oldukları için halkı dikkate almakta isteksizdir. Asıl amaçları halkı adam etmektir” (Yılmaz, 2000:361) şeklinde açıklamak mümkündür.

3.1.2. Aşırı Merkezîyetçi Yapı

Merkezi yönetim, kamu yönetiminde karar mekanizmalarının merkeze bağlı olması ve merkezce belirlenmesi, mali kaynak yönetiminin (gelir ve giderlerin), her nevi personel işlemlerinin ve kamu hizmetlerinin organizasyonunun merkezi birimler ya da onlara bağlı birimlerce gerçekleştirilmesini ifade eder (Çevik, 2001:77-78). Bu doğrultuda “merkezîyetçilik, kamusal kaynakların ve yetkinin tek bir merkezde, başka bir deyişle başkentte kullanılması demektir” (Eken, 1995:267). Bu nedenle de, birçok görev ve yetkinin merkezi birimlerce üstlenilmiş olması, merkezîyetçiliğin¹³ bir sonucudur. Bu yaklaşımın bir başka sonucu ise yetki devri¹⁴ kıskançlığı¹⁵ olarak da tanımlanabilecek tutum ve davranışlardır. Hukuki dayanak bulunmasına karşın, birçok konuda yetki devrine

¹³ Merkezîyetçilik, iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi, taşra kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin kaynak ve karar alma yetkilerinin sınırlandırılması (coğrafi merkezîyetçilik), ikincisi de kamu kurumlarında karar alma ve uygulama yetkisinin en üst organ ve makamda toplanması (örgütsel merkezîyetçilik)dır. Böylece bir taraftan taşradaki ve mahalli idarelerdeki yetkiler başkentte toplanırken, diğer taraftan da her bir yönetim biriminde üst yönetici alt kademelerde bulunması gereken yetkileri elinde tutmakta (Karatepe, 1995a:165), alt kademelere yetki devrine gitmemektedir.

¹⁴ Yetki devri işleminin üç yönü bulunmaktadır. Bunlar (Newman, 1985:210):

- Bir amirin astlara görevler (belirli işlerin planlanması ve gerçekleştirilmesi) vermesi;
- Taahhütlere girişmek, kaynakları kullanma ve görevlerin yerine getirilmesi için gerekli diğer işleri yapma için izin (yetki) verme;
- Taahhütlere girişme, kaynakları kullanma ve görevlerin yerine getirilmesi konusunda amirlerine karşı yükümlülük (sorumluluk) yaratılması.

¹⁵ Yetki devrinden kaçınma nedenleri şunlardır (Newman, 1985:256-258):

- Bazı yöneticilerin “ben daha iyi yaparım” şeklindeki saçma bir inancın esiri olmaları.
- Yönetme kabiliyetinden yoksunluk.
- Astlara duyulan güvensizlik
- Yaklaşmakta olan güçlükleri uyarıcı nitelikte özel kontroller bulunmaması.
- Doğası gereği yöneticinin tehlikeye atılmaktan kaçınması.

gidilmemekte, bunun neticesinde işlerin merkezde yığılmasının önüne geçilememekte¹⁶ (Özşen, 1999:86), yerel yönetimler ise etkisiz hale getirilmektedir. Bu durum ülkemiz kamu yönetimi için büyük sorunlara neden olmaktadır.

Bu anlamda Türk kamu yönetimine bakıldığında her ülkede olduğu gibi merkezi ve yerel¹⁷ olmak üzere iki seviyede örgütlendiği görülmektedir. Ancak Türkiye'deki yönetim yapısı karşımıza aşırı (katı) merkeziyetçi bir yapı olarak çıkmaktadır. Çünkü merkezi yönetimle¹⁸ yerel yönetim arasındaki görev, yetki ve hizmet dağılımına bakıldığında Türkiye'de kamu hizmetlerinin çoğu merkezi yönetim tarafından yürütülmektedir. Yerel yönetimlerce ise yalnızca sınırlı birtakım hizmetler yerine getirilmektedir.¹⁹ Dolayısıyla ülke yönetimi üzerinde yerel yönetimlerin etkisi neredeyse yok denecek derecede azdır (Çevik, 2001:83) ve merkezi yönetim ve organlarına nazaran, yerel yönetimler hala bağımlı ve ikincil örgütlenmeler olma niteliğini taşımaktadır (Tokgöz, 1995:207). Taşra kuruluşlarının ve mahalli idarelerin hizmet yürütme işlevleri azalmakta ve bu kuruluşlar merkezi idareler ile halk arasındaki yazışmaları yürütmekte olan aracı görevlileri durumuna düşmektedir (Karatepe, 1995a:165). Durum sadece bununla da sınırlı değildir.

¹⁶ Merkeziyetçilik sadece karar alma ve uygulama alanlarıyla ilgili olmayıp, aynı zamanda planlama, eşgüdüm, bütçeleme ve denetim gibi yönetsel fonksiyonlarda merkeziyetçi bir yaklaşımla ele alınmakta ve uygulanmaktadır (Saran, 2004:257). Yani merkeziyetçilik tüm karar ve uygulamalarda geçerli olabilen bir durumdur.

¹⁷ Yerinden yönetim, yetkinin ulusal başkentten uzağa taşra örgütlerine dağıtılması diğer bir ifadeyle devir yoluyla veya yerel kuruluşlara nakil yoluyla aktarılması demektir. Yerel yönetim belli düzeyde siyasal bir alt bölünmedir, çünkü burada yerel siyasal erkin yerel sorunlara ilişkin karar ve denetim yetkisi bulunmaktadır. Ülkemizde köyler, belediyeler, il özel idareleri olmak üzere asıl olarak üç düzeyde yerel yönetim vardır. Merkezi yönetimin hizmet ve yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları üzerinde genel bir vasilik denetimi bulunmaktadır. Merkezin vasilik dışında yerel sorunlara ilişkin rolü şunlar olabilir (Ergun, 2004:148):

1. Kaynakların fonksiyonel ve coğrafi temeller üzerinde dağıtımı için kapsamlı plan ve programlar yapılması;
2. Yasal çerçeve ve fonlar sağlanması;
3. Ulusal düzeyde hizmetlerin genişletilmesi için liderlik yapılması;
4. Teknik standartlar oluşturulması;
5. Personelin eğitilmesi;
6. Gerek duyulan araştırmaların gerçekleştirilmesi;
7. Bazı alt yapı yatırımlarının doğrudan yapılması veya bunlara destek sağlanması.

¹⁸ Merkezi yönetim dendiğinde Türkiye'de Cumhurbaşkanlığından başlamak üzere Bakanlar Kurulu ve Bakanlıklardan başlayan hiyerarşik yapı akla gelmektedir. Her bakanlığın merkezi teşkilatı içerisinde müsteşarlık, genel müdürlükler, daire başkanlıkları, şube müdürlükleri ve büro amirlikleri bulunmaktadır. Merkezi yönetimin taşradaki temsilcilikleri ise valilik, il müdürlükleri, şube müdürlükleri ve bürolar ile ilçe müdürlükleri biçiminde devam etmektedir. Ayrıca taşrada birkaç ilin oluşturduğu bakanlıklardan bazılarına ait bölge müdürlükleri de bulunmaktadır (Çevik, 2001:83).

¹⁹ Cumhuriyetimizin kuruluşundan günümüze dek devam eden etnik ve ideolojik temelli terör ve bölücülük tehlikeleri, merkeziyetçi devlet geleneğinin merkez dışına yetki aktarma konusunda şüpheli davranmasına sebep olan önemli bir faktördür. Merkezi otorite tarafından bu hususlarda sorunlu faaliyetlere girilebilecek düzeyde özerkliği ve kaynakları olan yönetim kademeleri istenmemektedir (Köseçik ve Sağbaş, 2005:122). Bu durum yetki aktarılması konusunda çekingen davranılmasının bir nedenini teşkil etmektedir.

Merkezi yönetim görevlerinde meydana gelen oransal artış, sistemin birçok noktada tıkanmasına ve işleme bozukluklarına sebep olmakta; görevlerin merkez, taşra ve yerel yönetimler arasında akılcı bir şekilde dağılımı yeteri kadar sağlıklı biçimde gerçekleştirilememektedir (DPT, 1994:4). Merkezîyetçilik kırtasiyeciliğe, taşranın girişimciliğinin körleşmesine, hizmet sunumunun ve yatırımların gerçekleştirilmesinde gecikmelere, kararlarda uygunluk ve yerindelik isabetinin azalmasına, siyasi zıtlıklara neden olmakta; halkın siyasal bilincini köreltmekte ya da düşmanca tutumları artırmakta; kamu kaynaklarının partizanca kullanımına zemin hazırlamaktadır. Merkezi İdarenin karmaşık bir hesap ve muhasebe sistemi bulunmakta, bu yol güvenilir olmakla birlikte işlemleri yavaşlatmakta, Merkezi İdare politikacısı ve bürokrati zamanlarının büyük bir kısmını Ankara'ya akın eden vatandaşlara ayırmakta; demokrasi okulu olan yerel yönetimler bu fonksiyonunu yitirmektedir. Merkezi İdarenin sunduğu kamu hizmeti yerel özellikler, şartlar ve halkın görüş ve tercihleri göz önünde bulundurulmadan tekdüze olarak yürütülmektedir (Çelik, 1997:39). Bu durum dünyada meydana gelen gelişmelere ters bir seyir izlemektedir.

“Tüm dünya merkezîyetçilikten uzaklaşmakta, devletçi politikalardan kaçmakta, dayatmacı değil koruyucu devlet olmaya özen göstermektedir” (Dursun, 2001b:296). Dünyadaki gelişme yerel nitelik taşıyan hizmetlerin gittikçe artan yerel yönetimlerce görülmesi yönünde iken, Türkiye’de yerel hizmetlerin büyük kısmı Merkezi İdare tarafından görülmektedir. Bunun manası, her bir hizmetin nerede, nasıl ve ne ölçüde yerine getirileceği Ankara’da kararlaştırılıp, planlanmakta her türlü değişiklik de orada yapılmaktadır. Yatırım kararları en ince teferruatına dek orada alınmaktadır. Bu hizmetlerle ilgili her nevi harcama genel bütçeden ve genel bütçenin tabi olduğu usuller doğrultusunda yapılmaktadır. En uç birimlere dek personelin işe alımı ve dağıtımı Ankara’dan gerçekleştirilmektedir (Çelik, 1997:39). Merkezi idarenin üstlendiği kamusal hizmet ve görevlerde giderek artış meydana gelmesi merkezi idarenin büyümesine, bakanlıkların çoğalmasına, idari kararların merkezde toplanmasına ve süreç içinde merkezin gücünün artmasına neden olmuştur. Teknolojik ve toplumsal nitelikteki gelişmeler, yeni bakanlıkların kurulmasını mecburi hale getirirken merkezin güçlenmesine de katkı sağlamaktadır (Dursun, 1998:17). Bunun doğal bir sonucu olarak da, aşırı merkezîyetçilik, bir yandan bürokrasinin artmasına ve devletin giderek hantallaşmasına sebebiyet vermekte; diğer yandan, halkın yerel düzeydeki hizmetlere olan ilgisini azaltmakta ve demokrasinin gelişmesini engellemektedir (Dinçer, 1998:294). Ancak

burada vurgulanmadan geçilemeyecek bir nokta daha vardır. Aşırı merkeziyetçilik ülkemizde sadece merkezi yönetim için söz konusu değildir.

Aynı durum yerel yönetim için de söz konusudur. “Yerinden yönetim kuruluşlarında, “kendi içlerinde yenî merkezi odaklar” oluşur ve yetkiler buralara kaydırılırken; bazı yetkileri de; Bakan, Başbakan, Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanı gibi siyasi merkezlere aktarılmaktadır” (Güran, 1989:17-18). Yerel yönetim birimleri merkezi yönetim kuruluşları düzeyinde olmasa da, kendi içlerinde ağırlıklı olarak merkeziyetçi, otoriter ve hiyerarşik yapılanmaya yönelmektedir (Saran, 2004:257). Sonuç olarak da aşırı merkeziyetçilik -merkezi yönetimde daha çok olmak üzere- hem merkezi yönetim için hem de yerel yönetim için aşılması gerekli fakat güç olan bir sorun olmaktadır.

3.1.3. Kurumlar Arası Eşgüdüm Eksikliği

Kamusal hizmet veren kuruluşlar, toplumsal yaşamda çok önemli bir işlevi yerine getirmektedirler (Gözlü, 1995:49). Bu işlevi hakkıyla yerine getirebilmeleri ve faaliyetlerini etkili bir biçimde yürütebilmeleri için ise bu kuruluşlar arasında eşgüdümün kusursuz bir biçimde işlemesi gerekmektedir.

Yönetimle ilgili birimlerin belirli bir amaca ulaşmak için aynı konuda faaliyet gösteren diğer kuruluşlarla ve birimlerle işbirliği yapmaları (Tortop ve Ark., 1999:148) veya müşterek bir amacın gerçekleştirilebilmesi için harcanan gayretlerin, uyumlu bir şekilde birbirine bağlanması ve zaman yönünden ayarlanması olarak tanımlanabilecek eşgüdüm, Türk kamu yönetiminin belirgin sorunlarından biridir. Birlikte çalışma, karar oluşturma, işbirliği yapma alışkanlık ve anlayışının yerleşmemiş olması bunun başlıca sebeplerinden biridir. Diğer bir sebep de örgütsel yapılanma düzeninden ve yönetsel düzenlemelerden kaynaklanmaktadır (DPT, 1994:6). Farklı örgütsel yapılanma düzenine ve yönetsel düzenlemelere sahip kuruluşlar, bu örgütsel yapıları ve yönetsel düzenlemeleri nedeniyle birbirleriyle eşgüdüm içerisinde hareket edememektedir.

Her biri kendi bütçelerine, kendi kamu tüzel kişiliklerine ve kendi karar ve yürütme organlarına sahiptir. Her birinin kendi yatırım programları, iş planları ve bu işler için kullanılacak kamu kaynakları kendileri tarafından ayrı ayrı yapılır. Bunları koordine edecek (eşgüdümleyecek) birim bulunmamakta veya dikkate alınmamaktadır. Durum böyle olunca hem aynı iş aynı yılda birkaç kez tekrarlanarak kamu kaynakları israf

edilmekte, hem de vatandaşlara, halka veya yerli yabancı bütün insanlara maddi ve manevi zararlar verilmektedir²⁰ (Öztekin, 2002:142). Yani zararı gören yine kamu olmaktadır.

Amaçların açık bir biçimde belirlenmemiş olması ve planlama mekanizmasının iyi işlememesi sebebiyle de, kuruluşlar içinde ve kuruluşlar arasında etkin bir eşgüdüm sağlanamamaktadır (Başbakanlık, 1982:6). Aynı görevler için birden fazla kuruluşun görevlendirilmesi, böylece ‘görev ikilemeleri’ büyük boyutlara varmış (Tutum, 1994:51) durumdadır. Merkeziyetçilik, devlet yapısındaki dağınıklık, görev, yetki ve kaynak paylaşımındaki dengesizlik sebebiyle merkezi, bölgesel ve il kuruluşları seviyesinde yürütülen kamu hizmetlerinde yeterli ve etkili eşgüdüm sağlanamamaktadır (Saran, 2004:138). Aynı amaca yönelik gayretlerin, amaçlarda tutarlık sağlama, planlama, yol gösterme, gözetim, idarenin bütün kademelerinde yaygın ve etkili bir iletişim ve işbirliği sağlama yoluyla eşgüdümün temin edilememesi, idarenin geliştirilmesi üzerinde olumsuz etkiler yapmakta (Başbakanlık, 1982:8), bu durum da hizmet alanlarına yansımaktadır.

Bu anlamda ‘hizmet kaymaları’ kamu hizmetlerinde yaygın olup, bunlar, ‘asıl hizmet’in yerine ‘ikincil görevlerin’ ön plana çıkması, asıl görevlerin ikinci planda kalması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Tutum, 1994:51). Kamu kuruluşlarında görev-yetki-sorumluluk dengesinin iyi bir biçimde kurulamamış olması, örgütsel etkililiğe olumsuz yönde etkide bulunmakta; aynı görev için birden fazla kuruluş yetkilendirildiğinde, görev ortada kalmakta; söz konusu bu durum da görevsel etkililiği azaltmaktadır; görevlerin dağılımında ve düzenlenmesinde görev ve örgüt ile çevresel girdi ve değişkenlerin göz ardı edilmesi veya bunların yeteri kadar dikkate alınmaması; çoğu kuruluşta hizmet üretme gücünden yoksun alt birimlerin doğmasına sebebiyet vermekte (DPT, 1994:4), karşımıza çok sayıda, görkemli ama işlevsiz birim çıkarmaktadır.

Zaman içinde örgütler büyüdükçe bürokratik formalitelerin artması, keyfiliklerin çoğalması, bilhassa 1960’lı yıllardan sonra girilen planlı kalkınma döneminde kamu yönetiminin görev alanları ve kamu kuruluşlarının sayısal olarak artmasıyla, koordinasyonu sağlamak hususunda yeterli olunamayışı, görev alanlarında ve yetki kullanımında karmaşıklığa neden olmuştur (Alacadağlı, 2000:131) ve olmaya devam

²⁰ Bu noktada Özken’in (2002:141) vermiş olduğu şu örnek kamu kurumları arasındaki eşgüdüm sorununu anlatması açısından hayli ilgi çekicidir ve birebir karşılaştığımız bir durumdur: “Yaşadığımız Kentde dolaşırken yolların kazıldığını görürüz. Dikkatlice baktığımızda kazıların üzerinde bir yazı dikkatimizi çeker “...belediyesi kanalizasyon çalışması, verdiğimiz rahatsızlıktan dolayı özür dileriz.” aynı yerde yol kapatılır. İki ya da üç ay sonra bir kazı daha “....belediyesi su şebekesi yenileme çalışmaları, verdiğimiz rahatsızlık nedeniyle özür dileriz...” aynı yerde, birkaç ay sonra bir kazı daha “.....elektrik kablosu döşeme çalışmaları...” belki 2 ay sonra yine bir kazı “...kablolu televizyon şebekesi döşemesi...””

etmektedir. En büyük sorunlardan biri de siyasetçi-bürokrat ikileminden kaynaklanmaktadır.

Demokratik yönetimlerde siyasetçi ve bürokratin kamu yönetiminin birbirinden ayrılmayan iki temel dayanağı olduğu gerçeğinin unutulmaması gerekirken (Başsoy, 1999:46), ülkemizde siyaset ile kamu yönetimi arasındaki ilişki sağlıklı bir zemine oturtulamamıştır. Bir taraftan siyaset kurumu bürokrasinin²¹ gündelik işleyişine gereğinden fazla müdahale ederken, diğer taraftan bürokrasi esasen siyaset kurumunca belirlenmesi gereken politika ve stratejiler hususunda siyasetten yeterli girdi almadan çalışma alışkanlığını sürdürmüştür. Neticede politika ile uygulama farklılaşmış, siyaset kurumu tarafından kendisinin ürünü olarak görülüp sahiplenilmeyen politikalar ihmal edilmiş, bürokrasi ise gündelik çalışmalarında sık siyasi müdahaleler sebebiyle rasyonel olmayan kararlar almaya zorlanmıştır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:77). Teorik olarak bürokratlar siyasi birimlerin emrinde olmalarına rağmen, gerçekte genellikle siyasi kadrolardan daha güçlü durumda olmaları, bilgilerini kullanmak suretiyle siyasetçileri yanıltabilmeleri ya da siyasetçilerle ilgili bazı bilgileri basına sızdırma yoluyla onlar üzerinde baskı kurabilmeleri (Çoban, 2003:88) gibi özelliklerini kullanma yoluna gitmişler ve eşgüdüksüzlük kimi durumlarda çatışmaya dönüşmüş, aşırı boyutlardaki çatışmanın yıkıcı neticeler doğuracağı (Ertekin, 1982:481) hatırdan çıkarıldığı durumlar da söz konusu olmuştur.

3.1.4. Hizmet ve Kararlarda Gecikme: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistemin Ağır İşlemesi

Kamu kurum ve kuruluşlarınca kamu yararına dönük ve devamlı olarak doğrudan veya dolaylı toplumun geneline sunulan hizmetlere kamu hizmeti adı verilir (Öztekin, 2002:190). Diğer hizmetlerde olduğu gibi, kamu hizmetlerinde de etkililik ve verimlilik esastır. Yani, kamu yararı bulunan, bu asli ve sürekli hizmetlerin, mevcut insan, para ve malzeme gibi kaynaklarla en etkili ve verimli biçimde yürütülmesi gerekir (Genç, 1998:16). Ancak bu doğrultuda ülkemiz kamu yönetimine bakıldığında etkinlik ve verimlilikten ziyade yoğunluk ve hantallık durumunun ortaya çıkarmış olduğu ağır-aksak işleme nedeniyle hizmet ve kararlarda gecikme söz konusudur.

²¹ Siyasal ve toplumsal alanda önemli bir yere sahip olması Türk bürokrasisinin en belirgin özelliklerinden birisidir. Bu sebepten ötürü Türk toplumunun tarihsel gelişiminde bürokrasi temel etkenlerden biridir (Yılmaz, 1997:399). Bürokratik yönetim geleneği açısından 1950’li yıllar bir “mihenk taşı” olmuştur. Tahmin edileceği gibi söz konusu bu gelenek, yeni siyasal elitin sahip olduğu siyasal görüşleri ve yaklaşımı ile çatışmıştır. Zor yıllar geçiren bürokratik yönetim geleneği, her şeye rağmen canlılığını devam ettirmiştir (Heper, 1974:120).

Merkezi yönetim çoğu rutin olmak üzere altından kalkılması mümkün olmayan ağır bir iş yükü altındadır. Bürokratik işlemlerin yoğunlaşması, kuruluşlar ve hizmetler arasında eşgüdüm yokluğu ve görev, yetki, kaynak, örgüt, personel, araç-gereç vb. yönetimle ilgili konuların tümünde yasal düzenlemeler ya da uygulamadan kaynaklanan sebeplerle, kamu yönetimi hantallaşmış ve kendisinden bekleneni veremez duruma gelmiştir (Başsoy, 1999:34). Diğer bir neden ise, yöneticinin önemli bir mevki getireceği statü, iktidar ve maaşın kendisine bağlı astların sayısı ile orantılı olduğuna inandığı için her şeyden önce kendisine bağlı olarak çalışanların sayısını artırma gayreti içine girmesidir. Söz konusu bu durum ise, “sayıya dayalı üstünlük yoluyla imparatorluk kurmayı” esas almaktadır (Bayrak, 1999:55). Bunun neticesinde memleketin tüm gereksinimlerinin başkentten karşılanabilmesi için Ankara’daki resmi binalar, yapılan ilavelerle devamlı genişlemektedir. Ancak söz konusu bu binalar, hizmetin kalitesini yükseltmek, vatandaşın işini kolaylaştırmaktan ziyade, yalnızca memurların sayısını, dosyaların hacmini ve arşivleri genişletmektedir (Karatepe, 1995a:165). “Hizmet üretme gücünden yoksun alt birimlerin sayısı çığ gibi artmıştır. Bugün yüksek ünvanlı işlevsiz birimler enflasyonu vardır” (Tutum, 1994:51). İşlevsiz birimleri fonksiyonel hale getirecek ve şişirilmiş kadroların etkili bir şekilde organize edilmesini temin ederek işleri düzene sokacak bir karar mekanizması mevcut değildir.

Karar mekanizması, gereksinim ve şartların gerektirdiği şekilde geliştirilmediği için, hizmetlerin yürütülmesinde tıkanıklıklar ve gecikmeler olmaktadır (Başbakanlık, 1982:6). Bu anlamda, hizmetlerin verimli bir biçimde yürütülmesinin önündeki önemli engellerden biri de artan kamu binalarının dağınık mekanlarda yer almasıdır (Karatepe, 1995a:167). Hizmette ‘birlik’ ve ‘bütünlük’ ilkesi bulunmamaktadır. Sistem, dağınık, koordinasyonsuz ve etkisizdir (Tutum, 1994:51). “Bürokrasinin örgüt olarak son otuz kırk yılda ihtiyaçlara göre hızla dallanıp budaklanması, onu dağınık, insicamsız bir yapı haline getirmiş” (Oktay, 1998:247) ve mevcut sorunlarının daha da katlanarak büyümesine neden olmuştur.

- Mali sektör ve bankacılık başta olmak üzere birçok alanda meydana gelen sorunlar ve krizler,

- Enerji sektöründe ortaya çıkan kayıplar ve yüksek maliyetler,

- Kamu harcamalarında yaşanan verimsizlik ve israf,

- İmar uygulamalarında ortaya çıkan sorunlar ve çarpık şehirleşme,

- Yolsuzluklar,

gibi bir dizi sorun bu aşırı büyümüş, hantal yapıdaki ve kendi sorunlarına dönük halde kaynak tüketen merkezi mekanizma içerisinde gelişmiştir (Dinçer ve Yılmaz, 2003:89). Bu sorunların ortaya çıkmasında, hizmet ve kararlarda gecikmenin ve aksaklıkların yaşanmasında hantal yapı kadar önemli işleve sahip olan ve vurgulamadan geçilemeyecek bir unsur daha vardır: yönetimin zaman mefhumunu algılayış tarzı.

Yönetimin sahip olduğu zaman anlayışı bekleticidir, acele yoktur. Yönetimsel ortamda acele yoktur, bu ortam bekleticidir. Çünkü yanlıştın önüne geçmenin yolu yavaş çalışmayla bağlantılıdır. Çünkü her işlem koordine edilmekte, denetlenmektedir. Her işlemin ardından yönetimsel usa uygun düşen sağlamalar gerçekleştirilmektedir. Zaman, memurun dünyasında da, içi “bekleme” fiili veya sıfatıyla doldurulması gerekli olan bir kavramdır (Kazancı, 2003:5). Örgütte zaman boyutu belirli bir başarıya ulaşmak için içeriği olan bir araç olarak değil, sadece ne şekilde olursa olsun doldurulması, geçirilmesi gereken bir amaç haline gelmiştir. Yine bu sebepten dolayı yönetimde zaman kavramı çabukluğu temin edici değil, bekleticidir (Kazancı, 1977:211). Bu nedenden ötürü de, kamu yönetiminin tümünde “3 Y Kuralı” olarak isimlendirilen “Yok, yarın, yavaş yavaş” kelimelerini ifade eden uygulamanın gereği olarak, kararın “Yarın”a ertelenmesi yönetici açısından daha uygun görülmektedir. Hizmetin geç görülmesinden ötürü, yönetimin sorumlu tutulması, pek mümkün olan bir uygulama olmadığından, kararlarda ertelemeye gidilmesi en sık başvuru yöntemlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (Aykaç, 1997:33). Bu durum da yönetimin gerçekleştirmiş olduğu hizmetlerde ve almış olduğu kararlarda gecikmelerin ve mağduriyetlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.

3.1.5. Kırtasiyeciliğin ve Yönetimsel Formalitelerin Çokluğu

Kamu yönetimimizde biçimsellik hakimdir ve bunun dayanağı da kamu hukukudur (Bingöl, 1999:81). Türkiye’de kamu örgütlenmesinin yapı ve işleyiş biçiminin dayandığı siyasal ve yönetimsel norm düzeni, hukuk hiyerarşisi içerisinde Anayasa’dan başlayarak en alt seviyedeki yönetimsel kurallara dek, biçimselliği ön plana çıkaran, ayrıntılı düzenlemelere yer veren, mevcut durumun muhafaza edilmesini amaçlayan, esneklikten yoksun bir görünüm sergilemektedir (Saran, 2004:132). Biçimselliğin bu derece ön plana çıkarılması ise yönetimsel formaliteleri artırmakta, kırtasiyeciliğe sebebiyet vermektedir.

Dilimizde, kırtasiyecilik kelimesi gereksiz biçim ve formaliteleri, devlet dairelerinde işlerimizin geciktiğini, basit bir evrakın birçok kişilerce gereksiz yere

imzalandığını ve bir yazının aynı daireye gidip geldiğini belirtmek için kullanılmaktadır (Tortop ve Ark., 1999:213). Bu anlamda kırtasiyeciliği, bürokrasi ve yönetim sistemimizin içine yerleşmiş gereksiz formalite ve işlemler şeklinde tanımlamak mümkündür (Harput, 1995:161). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere kırtasiyeciliğe olumsuz bir mana yüklenmektedir.

Esasında, kırtasiyecilik vatandaş hakkını muhafaza etmek ve yönetim mekanizması içerisinde her yetkilinin prosedürde katkı ve etkisini sağlamak için yaratılmıştır. Sözelimi bürokratik düzen içerisinde her kademenin sorumlusu işlem kağıdını imzalamaya veya paraflamaya yetkili kılınmıştır ki, işlem veya karar denetlenmiş olsun. Bunun bir diğer manası olaydan, işlemten veya karardan haberim var demektir. Yani bu yöntem, yönetim içerisinde olup bitenden yetkili herkesin haberdar olmasını temin etmektedir (Kazancı, 2003:2). Bu derece iyi niyetler neticesinde ortaya çıkmış olan bu kavram zaman içerisinde gerçek amacından uzaklaşarak hem kamu yönetimine hem de ülke vatandaşlarına yük olur bir hal almış ve gereksiz formalitelere dönüşmüştür. Artık, söz konusu bu gereksiz formaliteler ülkemiz vatandaşlarının hiç de yabancı olmadığı, hemen her kamu kurumunda karşılaştığı bir durumdur.

Bunun en önemli nedeni ise şekilciliğin (kırtasiyecilik) Türk yönetim sisteminin belirgin özelliklerinden birisi olmasıdır. Bu noktada yönetim tarafından vatandaşa her vesileyle tek yanlı kararlarla çeşitli formaliteler yüklenmekte ve bunlar yine tek yanlı olarak sık sık değiştirilmektedir. Bu alanda hâkim olan keyfilik ve kararsızlık sanayi ve ticaret kesimini olduğu kadar sıradan vatandaş da canından bezdirmekte (Tutum, 1994:54), büyük sıkıntılara neden olmaktadır.

Bugün Ülkemizde kırtasiyecilik, yönetimin başına bela olmuş büyük hastalıklardan biri olarak karşımıza çıkmakta (Harput, 1995:161) ve ülkemiz kamu yönetimi tarafından yıllardır konuşulmaktadır. Önceleri bir sorun olarak değerlendirilmeyen biçime aşırı düşkünlük, günümüzde sık sık gündeme gelmeye başlamıştır. Çünkü adına kırtasiyecilik, biçime aşırı düşkünlük, dediğimiz bu sorun zaman içerisinde halkın ve çeşitli kuruluşların işlerini güçleştirmeye başlamış, ekonomik kayıp kadar sosyal refah azalmasına da sebebiyet vermiştir. Günümüzde bu olayı eleştirmeyen, bu olaydan şikayet etmeyen ve zarar görmeyen kişi veya kuruluş yok gibidir. Yönetimle ilişki sıklığı doğrultusunda her kesim bu olumsuz gelişmeden nasibini almaktadır. Gerçi bürokrasinin bu yönünü törpülemek birçok Batı ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de sorun tartışılıp, kimi biçimsel sınırlamalardan yönetimi kurtarmak maksadına dönük çalışmalar gerçekleştirilmişse de,

günümüze dek bilhassa ülkemizde bu alanda önemli bir netice elde edilememiştir (Kazancı, 2003:1). Bunun en önemli nedeni ise kırtasiyeciliğin sebeplerinin tam anlamıyla kökenine inilememesi, faturanın her zaman -kişi ya da kurum anlamında- birilerine kesilmesidir.²² Bu anlamda kırtasiyeciliğin nedenlerine inilmesi noktasında Harput tarafından yapılan tespit hayli aydınlatıcıdır. Ona göre (1995:161-162) Ülkemizde kırtasiyeciliğin temelinde yatan sebepleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İnsanımızın kendini aşamaması yani hala ciddi olarak zihinlerde ve fikirlerde kırtasiyeciliğin en büyük tohumlarının gizli olması.

- Yönetim sistemimizin kuruluşu, işleyişi ve sahip olduğu hantal yapısı.

- Teşkilat yapılanmasında astlarına ve insanına karşı güven unsurunu gözardı ederek olabildiğince katı kural ve formalitelerle yüklenmiş bir mevzuat yığını.

- Yönetim hiyerarşisinde, gerek merkezde ve gerek taşrada üst makamların astlara karşı güvensizliği, mevzuatça bir sakınca olmamasına rağmen yetkilerin ast kademelere devredilmemesi.

- Ast kademelerin; hakla ilişkilerinde ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde, bilgisizlik, ilgisizlik, sorunsuzluk ve korkaklık gibi sebeplerle işi zorlaştırması, şekil ve formalitelerle hizmet akışını yavaşlatması.

- Kamu personelinin bilhassa cehaletinden kaynaklanmakta olan özel engelleyici tavırlar.

- Türk kamu yönetiminde çalışmayan kişiye değil, çalışan, iş yapan kişiye hesap sorulması.

- Devlet teşkilatındaki teknik ve ekonomik nitelikteki yetersizlikler.

Sayılan bu sebepler nedeniyle ortaya çıkan kırtasiyeciliğin bir de telafi edilmesi güç sonuçları bulunmaktadır. Yapılan tüm bu açıklamalar ve ortaya konan sebepler doğrultusunda kırtasiyeciliğin neden olduğu olumsuz sonuçları ise aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Harput, 1995:162):

²² 1959'lu yıllardan bu tarafa Türk kamu yönetiminin ömrünün bir kısmı kırtasiyecilikle mücadele ile geçmiştir. Fakat ne var ki yanlış teşhis, sorunun yine kamu görevlisine ihale edilmesi gerçekleştirilen her çalışmayı başarısız kılmıştır. Buradan bu mücadelenin yolunun başka olduğu, farklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu aksaklık ortamın neticesidir ve bu aksaklığın yok olması da aynı ortamın kaybolmasına bağlıdır (Kazancı, 2003:14). Bu ortam ortadan kaldırılmadıkça kırtasiyeciliğin çözüme kavuşturulmasını beklemek pek rasyonel bir davranış olmayacaktır.

- Hizmetlerin ya geç tahakkuk etmesi ya da hiç tahakkuk etmemesi neticesi devlet ciddi derecede itibar ve güven kaybına uğramaktadır.

- Birimler ve hiyerarşik kademeler arasındaki uzun süren yazışma ve mutabakat çalışmaları nedeniyle devlet çok büyük zaman israfı içerisine düşmektedir.

- Geçen zaman içerisinde bir kısım hizmet ve gereksinimler zamanında karşılanamadığından vatandaş için ciddi bir hizmet ve verim kaybı söz konusu olmaktadır.

- Geçen zaman içerisinde zamanında yapılmayan bir kısım iş ve hizmetler de piyasa fiyatlarındaki değişimler neticesi devlete daha pahalıya mal olmakta ya da aynı ödenekle daha az iş üretilmektedir.

- Devlet, kamu personelinden bu şekilde istenilen verimi elde edememekle aynı zamanda bir personel israfına da neden olmaktadır.

- Hizmetlerde meydana gelen gecikme ve aksamayı gidermek için, kendisine hizmet verilecek halk kitleleri bu gibi durumlarda bir kısım nüfuzlu ve etkili kişileri araya sokmak suretiyle devlet hiyerarşisinin çalışma düzenini bozmaktadır.

- Kendisi için çok önemli gördüğü birtakım hizmetleri zamanında alabilmek için vatandaş “rüşvet teklifi” gibi hiç de istenmeyen sosyal ve ahlaki sorunları gündeme getirmektedir.

3.1.6. Mevzuat Sorunu

Kamu yönetiminin, yapması gereken hizmetleri gerçekleştirebilmesi için kendisine birtakım yetkiler tanınır. Tanınan yetkilerin kötüye kullanılmaması için, kamu yönetiminin hukuk kurallarının sınırları dâhilinde kalması, tarafsız, tutarlı ve güvenilir olması gerekir (Genç, 1998:17). Ancak, kurallar ve standartlaşma bir taraftan yararlar sağlarken, diğer taraftan kuralların yetersizliği durumunda veya kuralların öngörmediği bir durumun meydana gelmesi halinde örgütsel yapı etkinliğini yitirmektedir (Varoğlu ve Varoğlu, 1995:12). Bürokratik bir yapıda, her kademede bulunan görevliler “kurallar bunu önermektedir” siperi arkasına sığınmak suretiyle sorumluluktan kaçabilmektedir (Solakoğlu ve Budak, 1995:98). İşte bu noktada kamu yönetiminde kurallara aşırı bağlılık ve her davranışın kurallar çerçevesinde açıklanmaya çalışılması, kurallarda bulunmaması halinde ise doğru dahi olsa bu yönde bir hareket tarzı sergilenmemesi mevzuat sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Mevzuat sorunu, kamu yönetiminin etkin ve verimli bir biçimde çalışmasını etkileyen önemli sorunlardan biridir (DPT, 1994:33) ve ülkemiz kamu yönetiminde oldukça yaygın bir sorundur.

Ülkemizde idarenin işleyişi, hizmetlerin yürütülmesini yavaşlatan ayrıntılı kurallara bağlanmıştır. Bürokratlar, doğabilecek olası sorumluluktan kurtulmak için, hizmetlerin yürütülmesinden çok söz konusu bu kuralların yerine getirilmesine özen göstermektedir. Kurallar genellikle yasaların ayrıntılı düzenleme yapmasından doğmakta ve kamu görevlileri bir hizmeti yerine getirmek istemedikleri zaman mevzuatın böyle emrettiğini söyleyerek işleri engellemektedir (Karatepe, 1995a:168). Bu noktada her yazılı kural, yönetim ve kamu görevlisine yeni yükümlülükler getirmesinin yanı sıra onların muhafaza edilmesine yeni bir halka eklemektedir. Bu denli karmaşık bir dünyanın iyi analiz edilip anlaşılması her baba yiğidin harcı değildir. Sırf bu kuralları takip etmek için her gün Resmî Gazete okunması, işi gücü bırakıp yönetimle uğraşılması gerekir. Bu durumda sıradan vatandaş çaresizdir²³ (Kazancı, 2003:6). Fakat çaresizliği karşısında elinden pek fazla bir şey de gelmemektedir.

Ülkemizde kamu yönetiminin aşırı kuralcılığından, vatandaşa uzaklığından, bürokratik işlemlerin aşırı uzamasından, bir işlemin gerçekleştirilmesi için kamu kurumlarında uzun müddet beklemekten her fırsatta yakınılmaktadır (Durna ve Eren, 2002:58). Yakınmak ise vatandaşın elinden gelebilen tek şeydir ve yakınmakta vatandaş çok haklıdır.

Çünkü, bugünün gereksinim ve şartlarına uymayan, eskimiş ve daha çok gelenek ve alışkanlıkları yansıtan mevzuatın katı ve gereksiz teferruatlara inen kuralları, kamu yönetiminin gelişmelere uymasını zorlaştırmakta, hareket serbestliğini kısıtlamakta, hizmetlerin yürütülmesine yardımcı olmak yerine, engellemektedir (Başbakanlık, 1982:9). Bu nedenle de, günümüzde bürokratik işlemler ve kurallar zaman, para, kaynak ve emek savurganlığına neden olmakta ve bürokratik sisteme olumsuz manalar yüklemektedir. Formalite düzeni, bilhassa yöneticilerin ve memurların mevcut yetkilerini kullanmaktan ve sorumluluk üstlenmekten kaçınmalarını teşvik etmekte, Türk bürokrasisinin çok ağır işlediği yönündeki ithamlara geçerlik kazandırmaktadır (Tutum, 1994:55). Yönetim sistemi

²³ Bugün mevzuatımız içindeki yalnızca yasal düzenleme sayısı on bini aşmış durumdadır. Sayılarının bu denli çok olmasının yanı sıra yasalarımız oldukça karışık ve içinden çıkılmaz bir haldedir. Hangi hükmün yürürlükte olduğu, hangisinin ilga ve iptal edilmiş olduğu, hangi kuralların değişikliğe uğradığı, uzun ve ciddi araştırma ve inceleme gerçekleştirilmeden uzman hukukçularca dahi bilinmemektedir (DPT, 1994:33). Hukukçular tarafından dahi içinden çıkılan mevzuat yapısının ise vatandaşlar tarafından bilinmesini beklemek bir hayaldir.

ise kendisini yavaşlatmasına rağmen aşırı kuralcılıktan bir türlü vazgeçmemekte, geçememektedir.

Bunun nedeni yani mevzuatın ayrıntılı bir biçimde düzenlenmesi ve kamu görevlilerinin meydana gelen bir olay karşısında nasıl davranacaklarının hukuk kuralları ile ayrıntılı olarak önceden düzenlenmesi, vatandaşa duyulan güvensizliğin bir ifadesidir. Vatandaşın devlet kapısında yaptıracığı işler için çok fazla kural konularak yönetim tarafından vatandaşın denetlenmesine olanak sağlanmaktadır (Karatepe, 1995a:168). Bu anlayışın temelinde yatan faktörse diğer birçok sorunda olduğu gibi yönetsel merkezîyetçilik olgusudur.

Yasalarımızın hazırlanmasında da genelde merkezîyetçi anlayış egemen olmuştur. Gerek merkezi idarenin taşra örgütü gerekse yerel yönetimlerle ilgili düzenlemelerin tümünde bu anlayışın ağırlığı hissedilmektedir²⁴ (Başsoy, 1999:44). Bu noktada, yönetimin mevcut yapısında söz konusu olmayan eksiklik, mevzuat hükümlerinde de bulunmamaktadır. Bu sebeple, Hukuk Devleti'ndeki yasallık ilkesi günün gelişen ve değişen şartlarını dikkate almadığı ölçülerde kamu hizmetleri açısından bir engel, bazen hız kaybına sebep olabilmektedir (Bingöl, 1999:81). Bu engelin ortadan kaldırılabilmesi köklü bir sistem değişikliğini, yasal düzenlemelere farklı bir boyuttan bakabilme kabiliyetini gerektirdiği için hayli güçtür.

3.1.7. Denetim Eksikliği

Örgütün planlanan (hedeflenen) amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğini, ne düzeyde gerçekleştirdiğini, örgütün işleyişinde ortaya çıkan veya çıkacak olan aksaklıkların, eksikliklerin, yanlışlıkların ve hataların ortaya çıkarılması amacı ile zaman zaman, gerektiğinde devamlı gerçekleştirilen kontrollere denetim denir (Öztekin, 2002:161-162). Kamu yönetimi için denetim hayati bir öneme sahiptir. Amaçlara, gereksinimlere ve toplumsal bünyeye uygun bir örgütlenme kurulmuş, görev ve yetki dağılımı en isabetli biçimde yapılmış, çalışma yöntemleri en iyi biçimde belirlenmiş, araç

²⁴ Taşra örgütüne ya da yerel yönetimlere bırakılmış olan görev, yetki ve kaynakların onlarca kullanılmaları da çoğu kez merkezden alınacak ön izin ya da onay şartına bağlanmıştır (Başsoy, 1999:44). Bu doğrultuda, Kaya projesinde kuruluşlar bazında gerçekleştirilen inceleme sonunda yapılan bazı saptamalardan biri şöyledir (Kaya (Kamu Yönetimi Araştırma Projesi), 1992:137): “Mevzuatın taranması sonunda diğer alanlarda olduğu gibi, mali ve ekonomik alanda da Bakanlar Kuruluna yetki veren hükümlerin gereğinden fazla olduğu dikkat çekmektedir. Esasen Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi gerekli alanlarda da bu yetkinin Bakanlar Kurulunca alt birimlere yetki devredilerek kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla mevzuatın gözden geçirilerek gerekli olmayan alanlarda Bakanlar Kuruluna yetki veren hükümlerin ayıklanmasında yarar vardır. Son düzenlemelerle kısmen bu yola gidilmiş olduğunu da belirtmek gerekir. Yetki devri konusunda da hukuka aykırı usullerden kaçınmaya özen gösterilmelidir.”

ve gereçleri temin edilmiş, yeterli finansal kaynaklara sahip yeterli ve kabiliyetli personel ve yönetici kadrosuyla donatılmış bir yönetim söz konusu olsa bile; iyi örgütlenmiş ve uygulanan bir denetim sistemi ile desteklenmediği müddetçe, bu yönetimin başarı sağlaması, en azından başarısının devamlı olması mümkün olamaz (Atay, 1999:321). Bu anlamda, denetim, yönetimin temel işlevleri arasında önemli bir yer tutmakta (Dinçer ve Yılmaz, 2003:103) ve kamu yönetiminde çeşitli nedenlerle yapılmaktadır. Bunlar (Gökçe ve Ark., 2002:171);

- Devlet idarelerinin yaptıkları işle orantılı olmayan bir biçimde genişleme eğilimlerine mani olmak,
- Kamu personeli tarafından, kamuoyunun yaptığı eleştirilerin de dikkate alınmasını sağlamak,
- Kamu personeli tarafından, hukuki metinlerin keyfi bir biçimde yorumlanmasının önüne geçmek,
- Kamu personelinin, bulundukları makamı şahsi menfaatleri için kullanmalarının önüne geçmek,
- Bürokratların, devlet yönetiminde tek başlarına söz sahibi olmalarının ve otoriter bir yönetim sergilemelerinin önüne geçmek.

Tüm bu nedenlerle gerçekleştirilen denetimin etkin kılınması, bürokrasiyi denetim altına alabilecek mekanizmaların geliştirilmesi ve bunların uygulanması modern devletlerin temel sorunudur (Eryılmaz, 1998:154). Bu sorun Ülkemiz için de geçerlidir.²⁵ Ancak Ülkemizde denetimin etkin kılınmak suretiyle bu sorunun önüne geçilmesi için farklı denetim şekilleri, farklı amaçlarla uygulanmaktadır.

Bu anlamda, Türkiye’de kamu bürokrasisi gerek kendi içerisinde oluşturulan organlarca ve gerekse yargı organları tarafından denetlenmektedir.²⁶ İdarenin kendi içerisinde oluşturulan organlar tarafından yapılan denetimde, genellikle idarenin menfaatleri düşünülmektedir. Yargı organları ise ancak başvuru olduğunda harekete geçmekte, denetim hem uzun zaman almakta, hem de pahalıya mal olmaktadır. Üstelik

²⁵ Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki örgütlenmelerden bu tarafa, kamu kesiminde denetimle ilgili olarak tespit edilen sorunlar ve bunların çözümü için getirilebilecek tavsiyeler için bkz: (Saran, 1997:968-972).

²⁶ İdarenin yargısal denetimi, kişinin devlet karşısında “zayıf” konumda olması ve bu nedenle korunması fikrinden kaynaklanmaktadır. Her şeyden evvel bu yolla gerçekleştirmiş olduğu eylem ve işlemler yargı denetimine tâbi olan idare, keyfi ve hukuka uygun olmayan davranışlardan kaçınmaya; hukukun içinde hareket etmeye zorlanır. Dahası bireyler, bu denetim sayesinde idarenin hukuka uygun olmayan davranışlarına karşı korunmuş olurlar (Akyılmaz, 2004:47).

denetçilik gözde bir meslek halini aldığı için en başarılı bürokratlar, özel eğitime tabii tutularak müfettiş yapılmaktadır. Bu denetimciler hiçbir hizmet yürütmeyip, yalnızca bürokratik kurallara ne düzeyde uyulduğunu araştırmaktadır (Karatepe, 1995a:172). Esasında kamu yönetiminin başka alanlarında çok faydalı iş ve icraatlara imza atabilecekken, bu kişilerin sahip olduğu yetenekler hiç de rasyonel olmayan denetim amaçlarını gerçekleştirmek için atıl duruma düşmektedir.

Çünkü, hizmetlerin görülüşünü her kademedeki izlemek suretiyle, uygulamaların planlara uygunluğunu temin edecek düzeltici önlemlerin alınmasını amaç edinmesi gereken gözetim ve denetim mekanizmaları, gereği gibi işletilmemektedir (Başbakanlık, 1982:6). Bu nedenle, örgüt içi hiyerarşik denetim yetersiz, sonradan yapılan dış denetim ise işlerin gereksinimlere uygun ya da yerinde olup olmadığını değil; sadece mevzuata uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini incelemekten öteye gidemeyen, caydırıcı olmaktan yoksun ve şekilci bir yapıdadır (Saran, 2004:139). Gerek merkezi idare birimleri gerekse yerel yönetimler üzerinde çeşitli biçimlerde gerçekleştirilmekte olan teftiş ve denetimlerin etkinliğini yitirmiş rutin işlemler halini almıştır. Gerçekleştirilen bunca teftiş ve denetime rağmen kamu yönetiminde israf ve yolsuzlukların önüne geçilememiştir²⁷ (Başsoy, 1999:40). Bunun en büyük nedeni denetimin belirli dönemlerde gerçekleştirilmesi ve bu dönemlerin kurum yöneticileri tarafından gerek resmi gerekse resmi olmayan yollarla öğrenilmesidir. Bunun sonucunda da İrmış'ın da belirttiği gibi (1999:62), denetim dönemlerinde müfettişler gelmeden örgüt binaları defalarca sabunlu sularla yıkanmakta, dosyaların tümü düzeltilmekte, memurlar mümkün olduğu kadar şık giyinmeye çalışmakta ve çalışanlar müfettiş gidene dek tedirginliklerini kimi açıktan kimi gizli olmak üzere yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Yani denetim döneminde kurum normal düzeninde işlememekte, gelen müfettişlere gösteriş yapılmaktadır. Esasında gelen müfettişler de normalde denetlenen kamu kurumlarının denetim zamanındaki gibi bir düzen ve işleyiş içerisinde olmadığını bilmektedirler. Kendilerinden, kendilerinin tutacakları raporlardan, yapacakları tespitlerden çekinildiği için bu tip bir davranış içerisinde

²⁷ Ülkemizde halen 100'e yakın kamu kuruluşunun kendi denetim birimine sahip olmasına ve pek çok kamu kurumunun esasında mükerrer olarak kimi zaman 4., kimi zaman 5 ve hatta 6 ayrı denetim birimi tarafından denetlenmesine rağmen, rüşvet ve yolsuzluk olaylarının "az gelişmiş ülkeler" seviyesinde ve hayli yoğun olduğu görülmektedir (Yavuziğit, 1997:118). Bu durum denetim işlevinin gerektiği şekilde yerine getirilmediğinin çarpıcı bir göstergesidir. Ancak teftiş ve denetimlerin hiçbir yararının olmadığı söylenemez. Mevcut durumuna rağmen israf ve yolsuzluğu önleyici, caydırıcı bir etkisinin olduğu da bir gerçektir (Başsoy, 1999:40). Burada vurgulanmak istenen sadece mevcut işlevlerini tam anlamıyla fonksiyonel bir biçimde yerine getiremediğidir.

girildiğinin ve denetimin esas amacından sapıldığının farkındadırlar. Peki denetimin amacından nasıl sapılmaktadır?

Denetimin amacı eğitim, yanlışların düzeltilmesi, hizmet standardının yükseltilmesi olmayıp; kusur bulma olduğundan denetimin olumsuz etkisi denetimden sonraki safhaya da etki etmektedir. Personel, takdir edilmeyi, ödüllendirilmeyi ve daha üst görevlere yükselmeyi beklerken, eksikliklerinin ortaya konulması, bazı durumlarda cezalandırılması, hakkında soruşturma açılması hizmet standardını yükselteceği yerde azaltıcı, bürokratik örgütü işlevsiz hale getiren bir netice doğurmaktadır (Aykaç, 1997:26-27). Bugün Türk Kamu Yönetiminde iş yapmayan, çalışmayan, üretmeyen, işten kaytaran, yatan pek çok personel bu durumlarından ötürü takip edilmez, muaheze edilmez, tecziye edilmezken (istisnalar hariç); çalışan, hizmet yapan, üreten pek çok insan da gerçekleştirdikleri bu icraatları sırasında yaptığı iyi niyetli birtakım yanlışlardan ötürü, siyasi, idari, adli ve disiplin yönlerinden takibata maruz kalabilmekte, bu da bir psikolojik faktör olarak çalışan insanlarda küskünlüğe, çalışmayanlarda da cüret ve cesarete neden olmaktadır (Harput, 1995:162). Bunun sonucunda da etkinlik ve verimlilik, Türk kamu yönetiminde çok istenen ancak tam anlamıyla ulaşmak bir türlü mümkün olmayan kavramlar haline gelmektedir.

3.1.8. Yanlış İstihdam Politikası

Devlet olgusunun, gereği gibi varlığını devam ettirebilmesi ve devletçe sunulan hizmet ve ürünlerin kalitesinin artırılması, devlet kademelerinde görev alan ve günümüzde her örgütte birincil öneme sahip insan unsuruna bağlanmakta, kamu personeli,²⁸ “devletin halka açılan penceresi” olarak nitelendirilmektedir (Ay ve Gülgün, 1999:251). Şüphesiz kamu hizmetlerinin ifa edilmesinde idarenin üstlenmiş bulunduğu kamusal görevlerin başarıyla yerine getirilmesi, gerektiği şekilde uygulanabilmesi için ise insan ögesinin nicelik ve nitelik bakımından kabiliyetli ve yeterli donanımlara sahip olması,²⁹ kamu

²⁸ Türk kamu yönetimin insan unsuru olan ve Türkiye'nin yönetim yapısı içerisinde bulunan kamu kuruluşlarında görev ifa eden (çalışan) herkes en geniş tanımı ile “kamu görevlisi” olarak isimlendirilir (Öztekin, 2002:328). Dar anlamdaki kamu görevlisi kavramı ise, devletin siyasi yapısını meydana getiren görevlilerle, özel hukuk hükümleri muvacehesinde çalışanlar dışında kalan görevlileri içerisine almaktadır. Buna göre geniş anlamda kamu görevlilerinden bahsedildiğinde, devletin en üst makamında yer alan Cumhurbaşkanından Parlamento ve Hükümet üyelerini de kapsayacak biçimde her türlü kademedeki görev ifa eden devlet memurları ile işçilere, hatta köy muhtarına dek kamu hizmetinin görülmesine katkı sağlayan herkes anlaşılar. Dar anlamda kamu görevlisinden bahsedildiğinde ise, sadece kamu kuruluşlarında belli bir kadroya bağlı olarak çalışan idare ve kamu hukuku esaslarına tabi olarak hakim, asker, polis, öğretmen, mülki idare amiri, memur, hizmetli gibi unvanlarla görev yapan kamu görevlileri anlaşılacaktır (Ateş, 1995:18-19).

²⁹ Bunu liyakat ilkesi olarak adlandırmak da mümkündür. Liyakat ilkesi Devlet hizmetlerine eleman tedarikinde uyulması gereken en önemli esastır (Mihçioğlu, 1958:109). Liyakat ilkesinin temel özelliği, kamu

idaresinin can alıcı noktasını oluşturmaktadır (Memiş, 2004:209). Bu noktada, kamu yönetiminin başarısı onu işleten personelin bünyesinde taşıdığı niteliğe bağlıdır. Bir ülkedeki yönetici kadro, bilgi ve deneyim yönüyle ne düzeyde gelişmiş ise, kamu hizmetlerinin seviyesi de o derecede iyi olmaktadır. Yapılacak işin niteliklerine ve büyüklüğüne uygun nicelik ve nitelikte personeli seçerek örgüte almak, eğitmek, yükselmelerini sağlamak, örgütten beklentileri karşılamak örgütün başarısını artırmakta (Gökçe ve Ark., 2002:14) ve örgütte görev yapanların görevin gerektirdiği vasfa sahip olmasını temin etmektedir.

Zaten, oluşturulan örgütsel yapı, vasıflı personel ile donatıldığı oranda etkili ve verimli kamu hizmeti sağlayabilir (DPT, 1994:18). Eğer, İdare geniş imkanlara ve yetkilere sahip olsa da insan ögesi yeterli görev yapma bilincine, donanımlara sahip değilse, idarenin egemen olduğu-kapsadığı topluma sunacağı görevlerin başarılı ve gerektiği şekilde yerine getirilebilmesi olanaksız olacaktır (Memiş, 2004:209-210). Bu anlamda, siyasi tercihler ne olursa olsun, yürürlüğe konulan yasalar, tüzükler, yönetmelikler ne derece kusursuz olursa olsun, bu tercih ve düzenlemelerin başarılı neticeler vermesi (Özdemir, 1997:456) onları hayata geçiren insan ögesine bağlıdır.

İnsan ögesi anlamında Türk kamu yönetimine bakıldığında ise hiç de iç açıcı olmayan bir durumla karşılaşmaktadır. Bunun temel nedeni yanlış istihdam politikası nedeniyle personel sisteminin birçok yönden aksaklıklara ve olumsuzluklara sahip olmasıdır.

Türkiye’de personel düzeninde 1950’li yıllardan başlayan bir süreç içerisinde bozulma meydana gelmeye başlamıştır. Söz konusu bu bozulma 12 Eylül 1980 öncesi çok açık bir şekilde görülmüştür. Bu bozulmayı, kısaca, personel sisteminde, bilhassa yüksek kademelerde “yeterlik” (liyakat) ilkesinin yok oluşu biçiminde tanımlayabiliriz. Yeterlik ilkesinin çöküşü bilhassa 12 Eylül 1980 öncesinde “partizanlaşma” şeklinde ortaya çıkmıştır. Partizanlaşma neticesi kamu yönetimi yeterli ve yetenekli olmayan yöneticiler elinde fonksiyonunu kaybetmek tehlikesiyle karşılaşmıştır. Partizanlık sorunu günümüzde de çözüme kavuşturulmuş değildir (Ergun, 1988:139). Bu nedenle de, uygulamada bir iktidar ya da bakan değişikliği olduğunda yöneticilerin de değiştirilmesi vasıflı ve yetişmiş

yönetiminde görev alacak veya üst görevlere getirilecek bireylerin, o görevi en iyi şekilde yapacakların sınavlarla seçilerek tespit edilmesi ve görev getirilmesi ilkesine dayanır. Bu ilke, kariyer ilkesiyle beraber uygulanırsa başarılı olur. Liyakat sözcüğü “layık”den gelmekte olup, layık sözcüğü de bir görev için en uygun demektir. “Kariyer” ilkesi ise; kamu görevine girenlerin o görevin en üst kademelerine dek yükselebileme hakkı ve imkanı demektir (Öztekin, 1998:83).

kamu görevlilerini kamu hizmetinden soğutmakta, küstürmekte, onların şevk ve heyecanını kırmakta; bazılarını kendi aralarında bölünmeye, gerçekten ya da görüntü olarak belli siyasi partilerin yanında olmaya ya da o partilerle ilişki içerisine girmeye zorlamakta; sonunda idare o insanları kaybetmektedir. Ülkemizde uzun süredir görülen siyasetteki istikrarsızlık ve bu istikrarsızlığın neticesi olarak hükümetlerin ve bakanların sık sık değişmesi söz konusu bu yıkımın sık aralıklarla yinelenmesine sebebiyet vermekte; giderek kamu yönetiminde yetişmiş kamu görevlisi aşınması ve eksikliği oluşmaktadır (Alan, 1997:467). Bu durum da ehliyetsiz, liyakatsiz kişilerin hak etmedikleri görevlerin başlarına gelmesine sebebiyet vermekte, liyakat ve kariyer esasına dayanan personel rejimi, bir taraftan genç fakat kamu kesiminde tecrübesi olmayan kişilerin üst düzey kamu görevlerine getirilmek istenmesi; diğer taraftan da siyasal yakınlıklar sebebiyle bu görevlere atamalarla (Tan, 1995:181) işlevsiz hale getirilmektedir.

Bunun yanı sıra, yanlış politikaların temelinde, hizmete almanın gerçek bir gereksinime dayanmaması, kadroların gereğinden fazla şişirilmesi yatmaktadır. Buna bağlı olarak günümüzde ülkemizde pek çok devlet dairelerinde büyük bir oranda gizli işsizlik görülmektedir. Mevcut işler birkaç kişiye yürütülürken, çok sayıda kamu çalışanı ay sonlarında maaş alabilmek için yalnızca gün doldurmakta (Ateş, 1995:35), işyerlerinde ara sıra iş yapıp veya yapıyor gibi gözükp geri kalan mesai zamanlarını elişiyle, spor loto-totoyla, ya da bir gece önceki futbol maçının ateşli tartışmasına katılarak geçiren iş görenlerimiz istihdamın büyük bir bölümünü oluşturmaktadır (İrmiş, 1999:52). Bunun nedeni, hizmete almaların, gerçek ihtiyaçlar doğrultusunda yapılmadığından Devlet kadrolarının işsizliği hafifletme aracı olarak görülmüş olması ve sayılarının sürekli artırılmış olmasıdır. Söz konusu bu durum, hem insan gücü kaynaklarının israf edilmesine hem de cari giderlerin artmasına sebebiyet vermekte (DPT, 1994:21), kurumlar arası personel dengesizliğini ortaya çıkarmaktadır.

Personel, hizmetin gerektirdiği nitelikler ve sayı bakımından kurumlar arasında dengesiz bir şekilde dağılım göstermekte, kuruluşların bazılarında personel fazlası görülürken, bazılarında yeterli personele sahip olamamanın sıkıntısı çekilmektedir. Birimlerin bazılarında gerekli niteliğe sahip personel bulunmazken, bazılarındaki personel ise eğitim ve uzmanlıklarıyla ilgili olmayan görevlerde çalıştırılmakta (Saran, 2004:140-141), teknik ve mesleki personelin çok önemli bir kısmı, rutin idari hizmetlerde ve masa başında istihdam edilmektedir. Bu manada hizmetle insan arasında-daha doğru bir ifadeyle insan gücünün niteliği arasında-uygun bir bağ kurulamamıştır. ‘Yerinde istihdam’ ilkesi bu

alandaki görmezden gelinmiş (Tutum, 1994:53), çalışanın üretkenliği, performans durumu hiçe sayılmıştır.

Bunun neticesi olarak da, bürokraside ürkütücü boyutlarda performans düşüklüğü söz konusudur. Çalışmadan, hizmet üretmeden oturan atıl bir kitle çalışmak isteyen kişilere olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Sistem, ‘verimlilik’, ‘sorumluluk’ ve ‘duyarlılık’ gibi kavramların uzağında kalmıştır. Bürokrasi tam bir moral erozyonu içerisindedir (Tutum, 1994:54). Performans ölçütlerinin geliştirilmediği, performans esaslarına dayanan ücretlendirme sistemi olmayan, insan kaynakları anlayışı içinde personele kendini geliştirme olanaklarının yeteri kadar tanınmadığı ve personelin bünyesinde taşıdığı özellikler ile konumu arasında sağlıklı bir ilişki kurulmayan bir ortamda kamu çalışanlarının motivasyonu kırılmaktadır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:86). “Çok çalışana çok iş”, “az çalışana az iş” verilmesi, “hiç çalışmayana ise hiç iş verilmemesi” gibi hakkaniyet taşımayan tutumlar bu olumsuz yapının bir neticesi olarak ortaya çıkmaktadır (Saran, 2004:263-264). Bu nedenle de, Türkiye’de kamu personelinin sayısında ve sağlanan ödeneklerde devamlı bir artış olmasına rağmen, yönetimde gereken ölçüde verimlilik ve etkinlik sağlanamamakta (Aydın, 1999:241), hizmet kalitesi yükseltilememektedir. Düşük hizmet kalitesi nedeniyle hizmet alıcısı durumunda olan halk, kamu yönetiminin işleyişinden ve kendine sergilenen tutum ve davranışlardan memnun olmamaktadır. Memnuniyetsizlik sadece hizmet alan halk için değil, hizmeti yerine getirmekle görevli memurlar için de söz konusudur. Memur da yapmış olduğu işe karşın almış olduğu ücretten, uygulanan ücret rejiminden yakınmakta, başka kurumlarda görev yapan memurları örnek göstererek, onların kendinden hak ve ücretler yönünden çok daha iyi bir durumda olduğundan, buna bir çözüm getirilmemesinden yakınmaktadır.

Bu anlamda, ücret rejimi devamlı bir karmaşa içerisinde olup, sistemin hem iç dengesi (dikey ve yatay bağıntılar) hem de dış dengesi (özel sektördeki benzerleriyle paralellik) bozuktur.³⁰ Vasıflı emek, devlet tarafından izlenen ücret politikaları neticesi cezalandırılmaktadır. Ücret sorununa tekil çözümler teşvik edilmekte, bu durum da

³⁰ Ülkemizdeki personel rejiminde tam bir karışıklık söz konusudur. 1965’te çıkarılan 657 sayılı kanunun gerekçesi ve amacı ile günümüzdeki uygulama arasında benzerlik bulma imkanı kalmamıştır. Mali haklardaki dengesizlik, adaletsizlik ve yetersizlik eski rejimi aratır bir hal almıştır. Devlet Personel Başkanlığının işlevini yerine getiremez duruma geldiği, personel konusunda Maliye Bakanlığının daha etkili olduğu izlenimi edinilmektedir. Personel konusuna yalnızca mali yönden bakış sınıflar arasındaki dengeyi bozduğu gibi, sınıflar içinde de ayrıcalıklar ortaya çıkarmıştır. Ağır basan ve etkili olan kuruluşlar personeline daha iyi mali olanaklar sağlarken, diğer kuruluşlar da personeli ile kavgalı duruma getirilmiştir. Mevcut personele daha fazla para verebilmek amacıyla kadro unvanlarının değiştirilmesi ve yeni yeni adlarla yeni kadrolar açılması sistemi belirsiz duruma getirmiş (Başsoy, 1999:37-38), sistemin ahengini ve özünü kaybetmesine sebebiyet vermiştir.

kurumlar ve meslekler arasında yıpratıcı nitelikte bir yarışmaya neden olmaktadır. “Eşit işe eşit ücret” ilkesi benimsenmemiştir (Tutum, 1994:53-54). Durum böyle olunca da, kamu personel rejimi tam manasıyla yozlaştırılmış, hizmet sınıfları arasındaki denge bozularak, çalışanlar birbirinin adeta düşmanı durumuna getirilmiştir (Altınkaya, 2000:166). Bu da beraberinde memnuniyetsizliği, çekememezliği, kıskançlığı ve gerek kurum içi gerekse kurumlar arası eşgüdüm sorununu getirerek, kamu yönetim sisteminin ahengini bozucu bir etkide bulunmuştur, bulunmaya da devam etmektedir.

Yapılan tüm bu açıklamaların ardından, kamu personel rejiminde yaşanan bazı temel sorunları özet olarak şu şekilde sıralamak mümkündür (Dinçer ve Yılmaz, 2003:101):

- Liyakat sisteminin kurulamayışı ve gerektiği şekilde işletilemeyişi,
- Performansa dayanmayan çalışma ve ücret sistemi,
- Verimliliğe dayanmayan ve haksız ücret farklılıkları,
- Aşırı ve dengesiz durumdaki personel yapısı,
- Hizmet içi eğitime gereken ehemmiyetin verilmeyişi,
- Personel hususunda aşırı ve karmaşık nitelikte mevzuat düzenlemeleri.

3.1.9. Hizmete Uygun Araç Eksikliği

Bütün örgütler, teknik değerlerle insan değerlerinin bir bütünlük içerisinde birleşiminden ve etkileşiminden doğarlar (Başaran, 1982:196). Bu etkileşim ne derece uyumlu ise sunulan hizmet ve ortaya konan ürün de o derece kaliteli ve istenen nitelikte olacak, hedef kitleyi o düzeyde tatmin edecektir. Bu uyumun sağlanabilmesi için vasıflı, işinin ehli personelin yanı sıra, işi kolaylaştırıcı, hızlandırıcı ve işle uyumlu fiziki ve teknik imkanların da mevcut olması gerekir. Bu imkanlar mevcut olmaksızın bir örgütün başarı sağlayabilmesi, hedef kitleyi tatmin edebilmesi mümkün değildir. Aynı durum kamu kurumları için de geçerlidir.

Bu anlamda, hizmet sunduğu vatandaş kitlesini tatmin edebilmek, bütün kamu kurumlarının amacıdır (Yıldız, 1995:79). Kamu kurumlarının bu tatmini sağlayabilmeleri, yerine getirmekle yükümlü oldukları görevleri layıkıyla ifa edebilmeleri için gerekli fiziki ve teknik imkanlara sahip olmaları gerekir.

Çünkü, her yönetsel birim etkinliklerini bina, araç, gereç, para gibi maddi imkanlardan faydalanmak suretiyle yerine getirmekte olup, bu imkanların görevlerin gerekli kıldığı nitelik ve nicelikte olmaması halinde sorunların ortaya çıkacağı, hizmetin bu durumdan olumsuz yönde etkileneceği açıktır (DPT, 1994:35). Bu imkanlar birbiriyle yakından ilişkili oldukları için birinin mevcut durumu diğerine olumlu ya da olumsuz nitelikte etkide bulunmaktadır. Örneğin, Bilgin'in de dediği gibi (1996:25), araç ve gereçlerin yerleştirildiği bina düzeni, onların büyüklüğüne, teknoloji seviyesine ve çalışma yöntemlerine uygun olmazsa, bina ile araç ve gereçler arasında uyumsuzluk olmaktadır.

Kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde kamu yönetimimizin sahip olduğu fiziki ve teknik imkanlara bakıldığında yetersizliklerin ve eksikliklerin olduğu, bundan ötürü de hizmetlerde aksamaların yaşandığı görülmektedir.

Bilhassa teknolojik gelişmelerin yönetimin günlük işleyişine olumlu katkısını sağlamada, yeni ve gelişmiş büro araç ve gereçlerinden faydalanmada yetersizlikler, kamu kuruluşları arasında önemli dengesizlikler söz konusudur (DPT, 1994:36). Kamu kuruluşlarının çoğunda hizmet için gerekli olan bazı araçlar eksik olmakla birlikte, kullanılan araçlar genelde eskimiş ve hantallaşmıştır. Bu nedenle de günün gereklerine yanıt verememekte, yerine getirmesi gereken işlevini tam manasıyla gerçekleştirememektedir. Bu, hemen hemen tüm kamu kurumları için söz konusu olduğu gibi, bakanlıklar için de söz konusu olan bir durumdur.

Bu anlamda, bir hizmet bakanlığı gibi görev ifa eden devlet bakanlıklarının günümüzde karşı karşıya kaldığı en ciddi sorunlardan birisi yer, araç ve malzeme teminidir. Devlet bakanlıklarının günümüzde başbakanlık binasında makam odaları dışında hizmet faaliyetlerini yürütecekleri bir yerleri bulunmamaktadır. Fakat bir teamül olarak devlet bakanlıklarının çoğu tarafından bağlı veya ilgili kuruluşların binaları, araçları ve malzemeleri kullanılmaktadır. Kanunda bu kurumların yalnızca personel giderlerini başbakanlık bütçesinden temin edebilecekleri hükmü bulunmaktayken gerek Özal Hükümetleri, gerekse Yılmaz ve Demirel Hükümetleri zamanında personel gideri dışındaki gereksinimler bağlı kuruluşlardan temin edilmiştir. Bağlı kuruluşlardan gereksinimlerin temin edilmesi ise çoğu zaman hukuka aykırı görülerek dava konusu olmuştur (Aykaç ve Ark., 1993:57). Bu eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi de, "işgücü, para, araç gereç, binalar gibi kaynakların artırılması da kamu yönetimi için çok kolay olmamaktadır" (Ergun, 2004:150). Bu nedenle de hizmete uygun araç eksikliği Türk kamu yönetimi için bir sorun olmaya devam etmektedir.

3.2. Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar

3.2.1. Devletin Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmesi: “Devlet Baba Geleneği”

Bir üst otorite olarak egemenliğin kullanımıyla ilgili (Erkan, 1997:55) olan Devlet, asıl işlevi belirli toplumsal normların uygulanmasını sağlamak ve bunu bir toplum içinde zor kullanma monopolünü elinde bulundurarak yürütmekte olan bir kurumdur (Şaylan, 1974:65) ve “bir kavram olarak, “Devlet”, çok özet olmak üzere, “*siyasî- idarî örgütlenmenin ve gücün en üst düzeyde kurumsallaşması*” olarak tanımlanabilir”³¹ (Hocaoğlu, 1999:236). Genel olarak devlet bu şekilde tanımlanmakla birlikte devlet olgusu kişilerin algılayış tarzları doğrultusunda farklılıklar göstermektedir.

Kimine göre devlet, okul, hastane, fabrika, ordu, yargı, otorite kimine göre ise muhafazakârlık ya da milliyetçilik önkabulüdür. Esasında devlet, onu var edip yaşatan, onu gerçeğe taşıyan ve ondan hizmet bekleyenin yaşı, cinsiyeti, eğitimi, mesleği, düşüncesi kısaca toplumsal duruşu doğrultusunda değişen bir olgudur (Şentürk, 2003:44). Her insan kendi penceresinden devlete bir mana yüklemekte onu kendince anlamlandırmaktadır. Anlamlandırmada bulunurken ilişki içerisine girmiş olduğu, hizmet aldığı kamu kurumları büyük bir etken olmakta, insanların zihnindeki devlet olgusunu şekillendirmektedir. Bunun nedeni insanların devleti ancak ilişki içerisine girdiği kamu kurumları boyutunda tanıyabilmesidir.

Zaten, Devlet, ülkenin ve ulusun bölünmez bütünlüğünün korunması başta olmak üzere, ülkenin savunması, emniyet ve asayişin temini, adaletin hızlı ve etkin dağıtımı, sosyal faaliyet ve hizmetlerin verimli şekilde gerçekleştirilebilmesi maksadıyla halk tarafından kurulmuş müesseselerden oluşmaktadır. Bu sebepten ötürü devlet insanlar için vardır. Devletin, bu varoluş nedenlerinden ayrı olarak kendinden menkul bir kutsallığından bahsedilemez (Altınkaya, 2000:165). Bu durum da karşımıza devletin sosyal hayata dönük rolünü, sosyal devlet olgusunu çıkarmaktadır.

Bu anlamda, “sosyal devlet vatandaşlarının sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı ödev bilen devlet olarak tanımlanabilir” (Polatoğlu, 2001:82). Sosyal devlet, yurttaşlarının sosyal durumlarını

³¹Öztekin’e göre (2002:174) “Devlet, insanların birbirlerini korumak, dayanışmayı ve paylaşmayı sağlamak amacı ile oluşturulmuş sosyal bir örgüttür”. Genç (1998:16) ise, tarihsel süreç içerisinde çeşitli biçimleri görülürse de, günümüzde devletin, sınırları belirli bir toprak parçası (ülke) üzerinde yaşayan, ortak bir kültüre sahip, beraber yaşama isteği içerisinde bulunan ve kendi kendini yöneten siyasi bir örgüt şeklinde tanımlanabileceğini belirtmektedir.

iyileştirmeyi, onlara belirli bir hayat standardı sağlamayı, onları sosyal güvenliğe kavuşturmayı kendisi için ödev bilen devlet anlayışıdır (Gültekin, 2002:64). Ancak bu durum ülkemizde gerek kamu yöneticileri gerekse vatandaşlar tarafından yanlış anlaşılmakta devlet sosyal yaşamın ana kaynağı olarak görülmektedir.³² Söz konusu bu anlayış ise devlete “baba” rolünü yüklemektedir.

Yönetmel anlamda olaya bakıldığında, Türk siyasal kültüründe metafiziksel bir mana içeriğine de sahip olan devlet anlayışı modernleşme gayretlerinin başladığı 19. yüzyıldan itibaren daha da büyük bir önem kazanmıştır. Zira modernleşme sürecinde devlet, değişimin liderliğini yapmaktan kaynaklanan bir güce kavuşurken aynı zamanda Batı karşısındaki zayıflama ve gerilemeden kurtulmanın da yegâne aracı kurumudur. Dolayısıyla devletçi siyasal kültürdeki devlet olgusunu modernleşme süreci daha da pekiştirmiş ve katı bir devletçi kültürü Cumhuriyet’e miras bırakmıştır (Çaha, 1997:258). Bu miras neticesinde, izleri bugün bile çok güçlü bir biçimde toplumumuzda devam eden tarihî geleneğimiz, Devlet’i ve onun başında bulunan kişi ya da kişileri, yani, “Devlet Başkanı”nı, ya da Devlet gücüne hükmedebilen elitleri yüceltmekte; hattâ, hepimizin de bizzat tanık olduğu üzere, söz konusu bu yüceltme günümüzde bile, bazen çok aşırı bir düzeye dahi varabilmekte (Hocaoğlu, 1999:240), büyük siyasi partilerin tümünde belirgin bir “devlet” kutsaması gözlenmektedir. Bu partiler, Devleti, toplumu tanzim ve tedip etme hakkına sahip olan ve toplumdan bağımsız menfaatleri olan üstün bir varlık olarak algılamaktadırlar. Hepsinin gözünde devletin “hikmetinden sual olunmaz” ve “devletin çıkarları” tartışılmazdır (Erdoğan, 1998:805-806). Bu nedenle de hiç kimsenin tartışmaması gerekir.

Vatandaş boyutunda olaya bakıldığında ise karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

Tarih boyunca ülkemizde, devlet sosyal hayatın ana kaynağı olmuş ve “baba devlet” anlayışı içerisinde devletten toplum için her şeyi yapması beklenmiş; dolayısıyla, devletten sosyal, ekonomi ve siyasal hayatı düzenlemesi beklenmiştir. Gerçekten

³² Kocaoğlu (1997:259), Türkiye’de sosyal devlet ilkesinin, tam olarak işletilemediğini, bunda sahip olduğumuz mali kaynakların yetersizliğinden çok, yöneticilerin beceriksizliğinin önemli bir faktör olduğunu söylemektedir. Polatoğlu’na göre (2001:83) ise, T.C. Anayasası tarafından “sosyal devlet” kavramı benimsenmiş ve bunun gerçekleştirilebilmesi için devlete görevler verilmiştir. Ancak uygulamaya bakıldığında sosyal devletin gerçekleştirilmesi için alınan tedbirlerin çok da yeterli olmadığı görülmektedir. Örneğin, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve BAĞKUR gibi çeşitli sosyal güvenlik kurumları bulunmasına rağmen vatandaşlarımızın büyük bir kısmı sosyal güvenlikten yoksundur. Ücretle adaletin temin edilmesi devlete bir görev olarak verilmiştir ancak uygulamada asgari ücretin altında bir ücretle çalışan milyonlarca vatandaşımız bulunmaktadır. Bilhassa büyük şehirlerimizde çok yaygın bir biçimde görülen gecekonduların varlığı, devletin konut gereksinimini karşılamak için yeterli önlemleri almadığını göstermektedir.

Türkiye’de hala çoğu insan devletten beklenti içindedir ki, devlet iş bulmanın kaynağı, insanların geleceğinin garanti altına alınmasını temin eden bir öge ve toplumun tüm kesimlerinin bakımını üstlenen bir kurumdur (Çevik, 2004:48-49). “Türkiye insanının hala büyük bir kesimi onur ve şeref kaynağı ve bağışlayıcısı olarak devleti görmektedir. Onların gözünde “devlet” sadece teknik, siyasi bir organizasyon değil, insan olarak varlıklarının anlamlı bir parçasıdır, bir bilgi ve eylem referansıdır” (Erdoğan, 1998:812). Bu nedenle de “Türk toplumunun tarihinde ve geleneğinde devletle cedelleşmek yok”tur (Alkan, 1999:5). “Yüzyıllar boyu yaşamımızda yer etmiş tebaa geleneğinin de etkisiyle, en ayrıntıda kalan konularda bile “itaat asıldır, yöneticinin dediği doğrudur, itiraz zarar verir” anlayışı hala geçerlidir” (Kazancı, 2003:7). Bu durumun bir sonucu olarak, Devlet-vatandaş ilişkisinde, bireyin “*kul*”, devletin ise “*baba*” imajının ön plana çıkarılması, vatandaşları üzerinde devletin istediği şekilde tasarrufta bulunmasını meşru hale getirecek baskıcı ve otoriter eğilimlere güç kazandırmıştır. Bunun neticesinde, doğal olarak, toplumda devletin rolü, iktidarın ve meşruiyetin kaynağı, bireylerin sorumlulukları vb. gibi hususlarda vatandaşlık bilinci ve demokrasi kültürü yeteri kadar gelişmemiş; hukuk devleti ilkesinin, temel hak ve özgürlüklerin ve kişilik haklarının önemi yeteri kadar kavranamamıştır (Saran, 2004:246). Mevcut yapı ve anlayış devam ettikçe de sivil toplum gelişmeyip güdük kalacak,³³ söz konusu bu durum geçerli olmaya devam edecektir.

3.2.2. Demokrasi Sorunu

Günümüz dünyasında, hemen her yerde bir özlemi, vazgeçilmez bir ideali simgeleyen (Şaylan, 1998:1), Devlet’in Millet’e hükmetme derekesinden hizmet etme mevkiine yükseltilmesi demek olan (Hocaoğlu, 1999:236) demokrasi, modern dünyaya hakim olan siyasal doktrindir (Gültekin, 2002:53) ve günümüz dünyasının sihirli kavramlarından biri durumuna geldiğinin söylenmesi mümkündür. Gerçekten de içinde yaşamış olduğumuz çağda bazı sözcük veya kavramların adeta karizmatik bir mana ifade ettikleri görülmektedir ki demokrasi kavramı bu kavramlardan biri, belki de birincisi sayılabilir (Şaylan, 1998:1). Bunun nedeni demokrasinin ideal bir yönetim tarzı olarak görülmesi ve insan onuruna yaraşır nitelikte prensiplere sahip olmasıdır.

³³ “Siyaset bilim ve düşüncesi literatüründe sivil toplum ile devlet karşıt iki alan olarak kabul edilmektedir. Sivil toplumun geliştiği yerde daha küçük, araçsal ve sınırlı bir devlet bulunmaktadır. Oysa sivil toplumun sönük ve güdük kaldığı toplumlarda her tür siyasî, iktisâdî ve ideolojik güç devletin elinde toplanmakta ve devlet toplumsal yaşamın tüm titreşim noktalarına mutlak biçimde hakim olmaktadır. Bu tür ortamlarda devlet somut bir siyasal organizasyon olmakla sınırlı kalmıyor, aynı zamanda metafiziksel ve soyut bir anlam da kazanarak bireylerin iç dünyası ve değerleri arasında ulaşılmaz bir yere sahip oluyor” (Çaha, 1997:257).

Ancak, demokrasi, bir yönü ile evrensel bir özlemi ve ideali ifade etmekle birlikte söz konusu bu ideal hiçbir zaman ve hiçbir yerde uygulamaya tam anlamıyla yansımamaktadır. Çünkü her toplumda, demokrasi uygulamaları o topluma has olan toplumsal, kültürel ve politik şartlardan etkilenmekte (Şaylan, 1998:5), bu etkilenme ise genelde olumsuz ve yozlaştırıcı bir yönde olmaktadır. Bu durum ülkemiz için de söz konusudur.

Bu anlamda, Türkiye’de demokrasiyi kurma gayretlerinin iki asırlık bir tarihinden söz etmek mümkündür (Dursun, 2001a:24). Fakat, Türkiye’de henüz demokrasinin kuruluşu tamamlanmış olmayıp, şahsiyetlerden ideolojilere dek uzanan çok sayıda kusurlar bu demokrasinin kurulmasına engel olmaktadır (Karpaz, 1996:23). Bu kusurların kökenine inilebilmesi için, Türkiye açısından demokrasinin gelişmesine bakıldığında demokratikleşmenin iç dinamiklerin tabii bir neticesi olmaktan ziyade Batının gelişmesi ve Osmanlının geri kalmışlığı yenme gayretlerinin bir uzantısı olarak gündeme geldiği görülmektedir. (Yılmaz, 2000:344). Yani demokratikleşme, toplumsal gelişmelerin doğal neticeleri olarak değil oluşmuş demokratik hukuk kuralları ile kurumlarının ithali biçiminde oluşmakta, dolayısıyla bir elit projesi olmaktadır. Kültürel süzgeci ve anlayışı ile elit, oluşmuş örnekler içerisinde bir tanesini seçmekte, dolayısıyla ülkemizdeki demokratik gelişim elit-halk ve elit-elit ilişkisi ile çatışması çerçevesi içinde ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2000:17). Bunun temel nedeni elitlerin gerek halka gerekse birbirlerine karşı takınmış oldukları tutumlardır.

Elit-halk çatışması anlamında, merkez içi muhalif olan aydının halka bakışı temelde seçkinli bir özelliğe sahiptir. Halkın tavırları da yalnızca onları onayladığı, desteklediği ölçüde kabul edilmektedir. Yani demokrasinin temel kuralını teşkil eden “halk tarafından yönetilen fikri” henüz aydın katında genel kabul görmüş değildir. Hatta birtakım halk tarafından yönetim düşüncesini, Türk aydını için henüz, “halkın kendi hayatını serbestçe düzenlemesi” düşüncesi dahi kabul edilebilir olmaktan uzaktır. Bu yönden demokrasi mücadelesi seçkinler arası bir mücadele olmakta ve çevre grupların siyasete etkisi artınca aydınlar tarafından buna karşı çıkılmakta (Yılmaz, 2000:384), elitler tarafından diğer insanlar yönetimde bu denli söz sahibi olamayacak bir durumda, yönetilmeye gereksinim hisseden kişiler olarak değerlendirilmektedir. Elit-elit çatışmasında ise karşımıza sivil-asker bürokrat çatışması çıkmaktadır.

Türkiye’de askerlerle sivil siyasi iktidarlar arasındaki ilişkiler günümüzde olduğu gibi geçmişte de sürekli sorunlu olmuş, birçok faktörün etkisi altında kalmıştır (Dursun,

1999:61). Türkiye’de Silahlı Kuvvetler politik yaşama, her defasında sandıksal demokrasinin Atatürkçü çizgiden sapmasına bir tepki olarak müdahalede bulunmuştur (Heper, 1998:224). Bunun sonucunda Türkiye, çok partili hayata geçtiğinden bu tarafa dört kez askerî müdahale yaşamıştır. Seçmen iradesinin sandığa yansıdığı ilk seçimlerin gerçekleştiği 1950 senesi esas alındığında, aşağı yukarı 10’ar senelik aralıklarla ilk üç müdahale (27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül) ve 17 senelik bir aradan sonra da dördüncü müdahale (28 Şubat) gerçekleşmiştir³⁴ (Koçak, 2001:193). Bu müdahaleler demokrasiye büyük zararlar vermiş, demokrasinin aksamasına neden olmuştur. Ancak demokrasiye zarar veren sadece bu müdahaleler değildir. Neredeyse bu müdahaleler kadar zarar veren bir başka durum da mevcut siyasal yapı ve sergilenen siyasal tutumlardır.

Bu doğrultuda, Türkiye’de demokratik bir siyasi rejimin olmazsa olmazı kabul edilen hemen hemen bütün kurum ve ilkelerin ortaya çıkmış olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın Türk demokrasisinin sorunlu olması, ciddi işlerlik darboğazları ile karşı karşıya gelmesi büyük oranda siyasi geleneklerden, siyasi kültürden kaynaklanıyor gözükmektedir (Şaylan, 1998:97). “Resmi ideolojisi ve bürokratik merkezîyetçi geleneğiyle devleti toplumun üzerine çıkaran ve buna bağlı olarak “demokratik”liği biçimsellikten kurtulamayan bir siyasal toplum yapılanması ve süreci bugün hâlâ ağırlığını koruduğu için” (Karaman, 1997:273) sorunlar ortaya çıkmaktadır. Siyasetçilerin merkezîyetçi ve tepeden inmece bir yaklaşımla belirlenmesi, siyasetçi ile vatandaş ve yöneten ile yönetilen kesimler arasında yabancılaşmaya da sebep olmaktadır. Diğer taraftan, kamu hizmeti politikasının temelinde bulunması gereken, “vatandaş ihtiyaçlarının belirlenmesi ve tatmini” ilkesi yerini; iktidarı elde etme ve devam ettirme çabasından doğan popülist kaygıların alması, sağlıklı ve iyi işleyen bir siyasal-demokratik yapının kurulamadığını göstermektedir (Saran, 2004:132). Bu nedenle de, bugün Türkiye’nin siyasi sistemi ve demokrasisi problem çözememekte, krizlerin aşılmasında başarılı olamamakta, giderek içine kapanarak kendisi bir problem halini almaktadır

³⁴ Türkiye’nin bürokrasi gelişmelerinin seyrine bakıldığında; Devletin, tümüyle bir askeri teşkilattan ibaret olduğu zamanlardan tutun da, askeri idarenin, sivil idare ve sivil siyasetin bir tab’ı olduğu zamanlara dek, “Ordu”nun -ve onun mensuplarının- Devlet hayatında, siyasi ve idari entellejensiyayı oluşturduğu görülür. Ordu, siyaseti tespit, idari mekanizmayı bu siyaset üzerinde işletmekte çalışan kuvvetlerin egemen ögesi olmuştur (Savcı, 1961:39). Bizde askerler, ayrıca kendilerinin devrimlerin, ülkenin ve devletin bekçisi gördüklerinden ve Cumhuriyetin kurucusu olduklarından siyasi iktidara müdahale sık sık söz konusu olmaktadır. Askerlerin devletin koruyucusu olma misyonu ve ayrıcalığıyla, sivil yönetim ve kadrolara duymuş oldukları saygı ve güven azlığı birleştiğinde demokrasimizde sık sık kesinti yaşanmaktadır. Askerlerin söz konusu bu eğilimi Osmanlı’dan bu yana süren tarihi bir geleneğe de sahip olduğundan müdahale adeta siyasal ve askeri kültürün bir parçası görünümündedir (Yılmaz, 2000:366).

(Dursun, 2001b:291). Bu durumun düzeltilebilmesi için birtakım yenilik hareketlerine ve yenilenmelere de samimi olarak ve gerektiği şekilde gidilmemekte, gidilememektedir.

Bu noktada, temel sorun, Osmanlı döneminde başlayıp günümüze kadar uzanan yenileşme gayretlerinin bir türlü aşmayı ve gerçekleştirmeyi başaramadığı ‘zihniyet değişimi’ sorunudur; ortada görülen sorunlar ise bunun türevleridir (Büyükdüvenci, 1998:1061). Bunun neticesinde, Türkiye’de demokrasi bir hayat tarzı olarak gelişmemiştir. Devletin vatandaş tarafından denetlenmesi yerine devlet vatandaşı devamlı denetlemiştir³⁵ (Çapoğlu, 1999:88). Böyle olunca da, Batı demokrasilerinde demokratik siyasal hayatın vazgeçilmez öğeleri olarak kabul edilen menfaat grupları ve mesleki kuruluşlar, Türk toplumunda adeta zararlı örgütlenmeler olarak algılanmakta (Bektaş, 1998:845), etkin bir şekilde yönetime katılma istemleri, yönetimle ilgili yorumları hoş karşılanmamaktadır.

3.2.3. Kamu Yönetiminin Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemesi, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmaması

Toplumun tamamını ilgilendiren bir konuda, toplumun tüm kesimlerinin bilgi sahibi olması ve hazırlık safhasından başlayarak katkıda bulunması en tabi haklarıdır. Ayrıca, kamuda yeniden yapılanmanın uygulamada başarılı olması, siyaset ve bürokrasi kurumlarının yanı sıra, tüm toplumsal kesimlerin eleştirisine, tartışmasına, katkısına ve sahiplenmesine bağlıdır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:15). Bu nedenle, gelişmiş demokratik siyasal sistemler ve siyasal iktidarlar alacağı kararlardan ve gerçekleştireceği işlemlerden önce, vatandaşın ya da daha çok vatandaş temsil eden örgütlerin görüşünü alma, gerekirse onları kararlara ortak etme eğilimindedir (Buran, 1995:212). Böylece alınan kararlar tüm toplum geneline yayılacağı için hayata geçme olasılığı da daha fazla olacaktır. Ancak bu erdeme sahip olmayan yönetim yapısının bulunmadığını söylemek mümkün değildir.

Bu anlamda, “yönetim, sahip olduğu kamusal güç nedeniyle, bazen vatandaşların haklarını tanımamakta, bazen de bunları ihlal etmektedir (Eken, 1998a:131). Ancak, bir yöneticinin veya bir kurumun gücü sadece makam adı ve mahkeme kararları veya görevlendirmeler ya da bütçe tahsislerinden anlaşılabilecek kadar sınırlı değildir. Yasal yetki ve bütçe bir yönetim için şart olmakla birlikte siyasi temelleri bakımından yeterli değildir. İdari gereklilikler, icra gücünü destekleyen, rıza gösteren veya o sırada engel olamayan tüm karmaşık ve değişken güçlerin eleştirel bir değerlendirmesini

³⁵ Gerçek demokrasilerde, yetki aşağıdan yukarı doğru olup, çoğunluk tarafından verilen ya da onaylanan kararlar, azınlık bir grup tarafından uygulanır (Baransel, 1993:165) ve toplumda gerçekleştirilen uygulamaları denetler.

gerektirmektedir (Long, 2000:103). Bütün bunlar olmadığında ise yönetimde halk tarafından kabullenilip desteklenmeme, yönetsel meşruluk sorunu ortaya çıkmaktadır. Zaten bu tip bir anlayışın hakim olduğu ve bu tip durumların yaşandığı yönetim şekilleri genelde merkeziyetçi bir yapıya sahiptir.

Merkeziyetçi dikey örgütlenmenin hakim olduğu devlet ve kamu bürokrasisi içinde ise yukarıdan aşağı emir akışının hızlı olmasına karşılık, aşağıdan yukarıya talep akışının sağlıklı bir şekilde işlediğini söylemek her zaman mümkün olmamaktadır. Kamu hizmeti veren kurum ile hizmetten faydalanan vatandaş arasında bir iletişim kopukluğu, hatta daha ileri giderek tam bir ‘sağırklar diyalogu’nun hakim olduğunu söylemek mümkündür (Tosun, 1999:92). Bu nedenle de, memurların atanmasında Merkezden Yönetim sistemi olumsuz bir rol oynayabilir. Şöyle ki, memur, kendisini, hizmete ödevli olduğu halkla doğrudan doğruya ilgili görmediği için vatandaşı memnun etme yönünde gayret edeceği yerde, Merkeze hoş görünmekle yetinerek halkın işlerine, halkın isteklerine gereken önemi vermeyebilir. Bunun neticesinde vatandaşla Hükümet ve İdare arasında gitgide artmakta olan bir uçurum ortaya çıkabilir (Giritli, 1999:7). İşte ülkemizde tam da böyle bir durum söz konusudur. Yönetim ve yönetim kademesinde görev ifa edenler kendilerini halka karşı sorumlu hissetmemekte, almış oldukları kararlarda halka dayanmadıkları gibi kararların uygulanmasında da halk desteğini pek önemsememektedir.

Çünkü, mevcut sistem, devlet memurlarına görevlerini ifa ederken halkın etkili denetimi olmaksızın rahat çalışma temin etmektedir. Hizmeti sunanlar (devlet memurları) ile hizmeti alanlar (halk) arasında bu gerekli karşılıklı etkileşimin söz konusu olmaması, devlet memurlarının halka karşı sorumluluk ve hesaba çekilebilirlik içerisinde olmasına engel olmaktadır. Çünkü hiyerarşik bağılıkları sebebiyle kamu görevlileri siyasal ve bürokratik efendilerine karşı yalnızca sorumluluk hissedeceklerdir. Dolayısıyla, devlet memurları üstlerini mutlu ettikleri müddetçe görevlerini iyi ya da kötü yapmada hiçbir sorun olmayacaktır (Çevik, 2004:69). Yani yönetilenin mutlu ya da mutsuz olması, yönetilenle karşılıklı iyi diyaloglar geliştirilmesi pek bir mana ifade etmemektedir.

Bu yüzden de, Türkiye’de yönetenlerle yönetilenler arasında büyük bir iletişimsizliğin olduğunu ifade etmek mümkündür. Öyle ki; kamu hizmetlerinden faydalanan bir “vatandaşlık hakkı”ndan ziyade, bir “lütuf” şeklinde değerlendirilmektedir. Bilhassa sosyo-ekonomik durumu göreceli olarak düşük olan vatandaşlar tarafından, yönetim karmaşık ve güçlü bir nesne, kamu görevlileri de “kamu hizmetlisi”nden çok, bir “efendi” gibi görülmektedir (Karatepe, 1995b:191). Yaratıcılığın

devamlı bastırıldığı, farklılığın dışlanması gereken bir marjinallik şeklinde anlaşıldığı bir toplumda, ataerkil aile yapısının yaygınlığı da göz önüne alınırsa her kademedeki insanımızdan beklenmekte olan yegâne davranış örüntüsünün itaat ve uyum olduğu açıktır (Tosun, 1999:92). Vatandaş yönetim tarafından alınan kararlara, gerçekleştirilen uygulamalara itiraz göstermeden itaat ettiği müddetçe iyi ilişkiler söz konusu olmaktadır. Yönetimden hesap sorulduğunda ise yönetimin tavrı tamamen değişmekte, olumsuz bir hal almaktadır.

Bu doğrultuda, işbaşına gelen siyasal iktidarların ve bu çerçevede görev yürüten kadroların yönetim dönemlerine ilişkin uygulamalarıyla ilgili halka hesap verme sorumlulukları yeteri kadar gelişmemiş; diğer taraftan hesap verme yükümlülüğüne işlerlik kazandıracak etkili mekanizmalar oluşturulamamıştır³⁶ (Saran, 2004:138). Bu nedenle de, ülkemizde siyaset, yanlış ve eskimiş düzeni kimin sürdüreceğine ilişkin dört beş yılda bir oy vermek ve bu oylara etkide bulunmaya çalışmaktan ibarettir. Kişiler, iki kişi, bir aile, bir köy, bir kasaba ... sadece kendilerine ilişkin bir kararı dahi alma yetkisinden kamu düzeni adına mahrum edilmişlerdir. Onlar adına bu kararlar, onların hiç tanımadıkları, kendilerini de tanımayan ve yaşadıkları yere dahi gelmemiş insanlar tarafından verilir. Nasıl yaşamak ve çalışmak istedikleri, insanların kendilerine hiç sorulmamaktadır. Alınan kararların uygulamalarını da izleme ve irdeleme olanağı verilmemiştir. Kararların kim tarafından uygulanacağı, ne kadar para harcanacağı, bu paranın nereden bulunacağı, her şey Ankara'da belirlenir. TBMM kararları da beş yılda bir seçilen milletvekillerince değil, milletvekilleri adına, partiler oligarşisinin başında bulunan liderlerce alınır ve milletvekilleri de Millet adına onları tasdik eder ya da reddeder (Erdem, 1995:29). Buna rağmen her şeyin halk için, halkın iyiliği ve mutluluğu için yapıldığı iddia edilir.³⁷ Taşradaki durum bundan farksızdır.

Ülkemizde taşra yönetiminde halkın düşüncesi ve isteklerinin çok önemli olmadığı daha ziyade merkezi yönetim düşüncesi çerçevesinde uygulamaların söz konusu olduğu görülür. Bu bağlamda devlet muhafaza edilmesi gereken bir varlık biçiminde algılanmakta

³⁶ Ülkemizde, siyaset ve yönetim, devletin mülk sahibi olduğu ve bu kapsamda bir sınıflaşmanın toplumda meydana geldiği bir tarihsel gerçeklikten, özel mülkiyete dayanan toplum yapısına geçiş ve bu geçişte dış dinamiklerin yönlendiriciliği ve iç dinamiğin hareket yeteneğinin sınırlanmasına bağlı olarak, sınıflaşmanın yeniden biçimlenmesi doğrultusunda temel bir içeriğe sahip olmuştur (Akbulut, 2005:256).

³⁷ İlginç bir şekilde, Türk bürokrat seçkinleri, Osmanlı Döneminde de yapmış oldukları her şeyi devlet ve millet için yaptıklarına inanmaktaydılar. Bununla birlikte genç cumhuriyetin ilk yıllarında yeni yönetici seçkinler halâ, ülke için yapılması gerekli olan şeyleri ve halkın neye gereksinim duyduğunu en iyi biçimde bildiklerine inanmaktaydılar. Bürokratların söz konusu bu özelliği devam etmiştir. Örneğin, bütün yeni reformlar yöneticilerce gerçekleştirilirken halkın desteği ya da katılımı çok gözlemlenmemiştir (Çevik, 2001:66). Buna ihtiyaç dahi duyulmamıştır.

ve bu kaygı içerisinde devletin kutsallaştırılması ve bu kutsallık doğrultusunda hareket edilmesi benimsenmektedir. Taşradaki yöneticilerle halk arasında demokratik bağ ve sorumluluk (hesap verilebilirlik) ilişkisi kurulamamaktadır (Arslan ve Mahmutoglu, 2005:85-86). İlişkilerde sorunlar söz konusudur. Taşra yönetimi bu anlamda merkezi yönetimin mikro düzeydeki yansıması gibidir.

3.2.4. Kaynak İsrafı

Kamu yönetiminin amacı, eldeki kaynakları (insan, para, malzeme), etkili ve verimli bir şekilde kullanarak kamu kurum ve kuruluşlarının amaç ve görevlerini en iyi biçimde yerine getirmektir (Gökçe ve Ark., 2002:12). Eldeki kaynakların etkili ve verimli bir şekilde kullanılması için ise resmi bütçeler hazırlanmakta ve bu bütçeler doğrultusunda hareket edilmektedir.

Resmi bütçeler hükümetlerin nasıl para harcadığını sıralayarak onların ne iş yaptıklarını tanımlamaktadır. Bir bütçe, görevleri bunların gerçekleştirilebilmesi için gerekli kaynak miktarı çerçevesinde bağlantılandırarak, savaş yapmak, barınma sağlamak veya caddelerin bakımını yapmak için elde para bulunmasını güvence altına almaktadır. Bütçeler harcamaları eldeki gelirlerle sınırlandırarak denkliliği sağlama almakta ve kaynaktan fazla harcama yapılmasını önlemektedir. Bir bütçe oluşturma işinin çoğu, bir seyyar aşevi ile bin kişiyi doyurmanın ne kadar mal olacağını veya perakende satışlara konacak %1'lik bir vergiden ne kadar gelir elde edileceğini tahmin etmek gibi teknik bir iştir. Fakat kamu bütçeleri sadece teknik idari belgeler değildirler. Aynı zamanda kaçınılmaz ve azaltılamaz bir siyasi öneme sahiptirler (Rubin, 2000:376). Etkili bir şekilde hazırlanmış bütçe kaynakların israfını önlemektedir. Kamu yönetimleri çok geniş bir alana yayılmış faaliyet yapılarıyla çok değişik nitelikteki kaynakları, çok farklı alanlarda kullandıklarından kaynak kullanımında rasyonel davranılamaması gibi bir sorunla karşı karşıya olduklarından bütçe hazırlama ve o bütçe doğrultusunda hareket etme yoluna gitmektedir. Bütçenin dikkatli ve etkili bir şekilde hazırlanamaması ise kaynakların boş yere harcanması neticesini doğurmakta, kaynak israfına sebebiyet vermektedir. Ülkemiz bu konudan oldukça muzdariptir.³⁸

Kamu yönetiminde hem kaynak sıkıntısı yaşanmakta hem de kaynak savurganlığı söz konusu olmakta (Tutum, 1994:51), sınırlı kaynaklardan, daha etkili bir şekilde

³⁸ Merkezi kamu yönetimimiz tarafından tasarrufu altına aldığı kaynakların önemli bir bölümü israf edilmektedir. Söz konusu bu israfın devlet giderlerinin yüzde 40'ı dolayında olduğu kabul edilebilir (Yuluğ, 1971:46). İsfaf dendiği zaman ilk akla gelen kalemler gereksiz yere kullanılan makam aracı, lojman, hizmet binası ve dinlenme tesisleridir (Dinçer ve Yılmaz, 2003:105). Bu kalemlerin sayısını çoğaltmak mümkündür.

faydalanma yoluna gidilememektedir (DPT, 1994:4). Bunun neticesinde, kamu bütçesi büyük açıklar vermekte, vergi gelirlerinin büyük bir kısmı faiz ödemelerine gitmekte, halkın kamu hizmetlerinden memnuniyet seviyesi devamlı gerilemekte ve halkın yönetime duyduğu güven aşınmaktadır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:71). Durum sadece bununla da sınırlı olmayıp, Türkiye sahip olduğu kaynakları çar-çur ettiği için yabancılara el açmakta, bu durumun da beraberinde getirdiği bedeli her türlü ödemektedir (Göyünç, 1997:50). Bu bedel sadece mali durumu etkilemekle kalmamakta, alınan yönetsel kararlara ve uygulanan politikalara da etki etmektedir. Bu kaynak israfının temelinde yatan sebep ise rasyonel bir kaynak tahsisinin yapılamamasıdır.

Bu anlamda, siyasi ve idari yapıları içinde rasyonel kaynak tahsisi gerçekleştiremeyen ülkemiz, neticede gelirlerinin çok üstünde harcama yapan bir mali yapı ile baş başa kalmıştır. Toplumsal talepleri zamanında sağlam kaynaklarla ve verimlilik esası doğrultusunda çalışarak karşılayamayan kamu kurumlarının yaptığı harcamalar borçlanma ile finansa edilerek, bir süre için de olsa yeniden yapılanma gereği ertelenebilmiştir. Ancak, artan mali açıkların beslemiş olduğu güvensizlik içinde yüksek oranlar ile borçlanma limitlerine gelen kamu kesimi, zamanında gerçekleştiremediği uyumun maliyetini son dönemlerde fazlasıyla ödemeye başlamıştır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:70). Ayrıca, verimsiz, hantal ve pahalı devlet yapılanması ve işleyişi; kamu kaynaklarının özel yararlar doğrultusunda istismarını kolaylaştırmış, tasarruf ve etkinlik ilkelerinden uzaklaşarak kamusal kaynakların genel toplum menfaatleri doğrultusunda etkin bir şekilde kullanımını engellemiştir. Devletin ekonomik alanda işgal etmiş olduğu yer ile doğru orantılı olan bu durum, devletin rolü ve ağırlığını tartışılır duruma getirmiş (Parlak, 2003:381), birçok yönden eleştiriye uğramasına sebebiyet vermiştir. Bunlardan biri ve belki de en önemlisi de personel sayısının yüksek olması ve bununla orantılı olarak personel harcamalarının yüksekliğidir.

Bu anlamda, personel harcamalarının yüksekliği kamu bürokrasimizin önemli özelliklerindendir. Personel harcamalarının konsolide bütçe içerisindeki payı, yıllara göre değişiklik göstermekle birlikte, son yıllarda %37-40 dolayında değişmektedir. Konsolide bütçe içerisinde personel harcamaları yatırım harcamalarından her zaman daha yüksek olmuştur. Bazı yıllar, yatırım harcamalarının iki katından fazla personel harcamalarıyla karşılaşılmaktadır (Eken, 1995:272). Devletin sahip olduğu gelirlerin önemli bir kısmı çalıştırmış olduğu işçi ve memur maaşına transfer edildiği halde, işçi ve memurlar bile maaş ve ücret yetersizliğinden (Ateş, 1995:36) ve yaşam standardının düşüklüğünden

yakınmaktadır. Etkili bir kaynak tahsisi yapılamadığı, bu konuda rasyonel davranılamadığı noktasında toplumun diğer fertleriyle hemfikirdir.

3.2.5. Aşırı Politize Olma

“Devletin yürütme gücünün siyasî yönünü hükümet, idarî yönünü de tüm kamu kurum ve kuruluşları oluşturur” (Öztekin, 2002:187) ve hükümetler, kendilerini ortaya çıkaran kültürlerin değerlerini yansıtır (Sylvia, 2000:299). Bu nedenle, yönetim sistemiyle sosyo-ekonomik yapı ve siyasal düzen arasında sıkı ve karşılıklı ilişkilerin olduğu şüphesizdir (Sürgit, 1972:30). Önemli olan, Siyasi iktidar ile Yönetim arasındaki söz konusu bu ilişkiyi, Devletin bu iki kurumunun “olağan-doğal sınırları ve yapılaşma modeli içinde” kurmak ve devam ettirmektir (Güran, 1989:16). Bu başarılabildiği ölçüde kamu yönetiminin sağlıklı bir biçimde işleyip, tarafsızlığını koruduğundan bahsetmek mümkün olacaktır.

Çok partili, demokratik bir rejimde, tarafsız işleyen bir kamu yönetiminin varlığı ise hayati bir öneme sahiptir. İlk olarak, demokratik sistemin temeli olan siyasal iktidarların halkın vermiş olduğu oylar ile gelip gitmeleri ilkesi bunu gerekli kılmaktadır. Bir siyasal iktidar, yönetim aygıtını, kendisinden sonra gelecek iktidar için kullanışsız duruma getirecek derecede politize eder ve tarafsızlıktan ayırırsa, en başta bu temel ilke yara alır. İkincisi, demokratik bir sistemde, siyasal partilerin iktidara gelip gitmeleri, yani geçici olmaları olağan bir durumdur. Siyasal iktidarların geçicilikleri, kamu yönetiminde temin edilecek tarafsızlık ile, bir istikrarsızlık ögesi olmaktan çıkarılabilir (Özşen, 1999:92). Kamu yönetimindeki bu tarafsızlık temin edilemediğinde ise, kamu yönetimi siyasal yapıların etkisi altında kalmakta, personel alımlarında ve yükseltmelerde kariyer ve liyakat ilkesini göz ardı etmekte,³⁹ siyasilerle kamu yöneticileri arasında devamlı sürtüşmeler yaşanmakta, bunun sonucunda da ağır-aksak işleyen, hantal, verimsiz, istikrarsız ve birçok yönden yozlaşmış bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Türk kamu

³⁹ Memur kadrosuna alınmak için başvuruda bulunan kişilerin her şeyden evvel göz önünde bulundurdıkları husus, bir kez göreve alındıktan sonra emekli oluncaya dek bu görevde kalmak ve yükselmektir. Söz konusu bu husus **kariyer ilkesiyle** ilgilidir. Fakat bunun kadar önemli bir husus ta göreve alınırken ve göreve alındıktan sonra da yükseltilirken, bu görevin gerektirdiği şeyleri lâyıkıyla yerine getirebilecek kabiliyete sahip olup olmadığının elverişli yöntemlerle sınanmasıdır, ki bu da **liyakat ilkesiyle** ilgilidir (Azrak, 2004:4). Gerek kariyer ilkesi, gerekse liyakat ilkesi atamalarda ve yükseltmelerde göz önünde bulundurulması ve kesinlikle taviz verilmemesi gereken ilkelere. Ancak, Maor'un da dediği gibi (1999:8), özellikle hatalara sorumluluk bulmanın, muhalefet partileri ile medyanın temel işlevi olduğu siyasal sistemlerde siyasal çözüm, devlet memurlarının alınıp, transfer edilmesi veya istifalarının istenmesinde siyasetçilerin daha fazla müdahale etmeleri anlamına gelebilir. Daha fazla müdahale, idari mekanizma içinde özerk yetkilerin ancak seçilmişlerin hedef ve yöntemlerine uygunluk şartlarını yerine getirenlere verilmesini güvence altına alır.

yönetiminin mevcut durumu, aşırı politize olma⁴⁰ neticesi kamu yönetiminin tarafsızlık ilkesini kaybetmesi sonucu tam da böyledir.

Siyasal seçkinler (siyasal bürokrasi) ve devlet idari seçkinleri (idari bürokrasi) olmak üzere bürokratların iki farklı gruba ayrılması, Türk bürokratik sisteminin uzun dönemli özelliklerinden birisidir. Söz konusu bu ayrım basit bir ayırmadan daha ziyade bu bürokratların aralarında var olan tarihsel sürtüşmeyi ve anlaşmazlığı ifade etmektedir. Özellikle 1950 yılında Demokrat Partinin seçimler sonucunda siyasal gücü almasından beri bu ayrım özel bir önem kazanmıştır⁴¹ (Çevik, 2001:64). Çünkü, siyasi iktidar, bürokrasiye tam egemen olmadığı için, onu siyasallaştırarak ve yetkileri kendinde toplayarak onun gücünü kırmaya çalışmaktadır. Türkiye’de de çok net bir biçimde görülen söz konusu bu durum “yönetimin siyasallaşması” olgusunu gündeme getirmektedir (Eken, 1995:267). Bu doğrultuda, son dönemlerde her kademedeki siyasetçinin, yönetim ve kamu görevlileri üzerinde ağır bir baskı kurduğu görülmektedir. Yıllık programlar hazırlanırken seçim bölgelerine hizmet götürmek maksadıyla milletvekilleri Devlet Planlama Teşkilatı ve bakanlıklarda etkili olmakta, söz konusu bu maksatla mevcut programlarda değişiklikler yaptırabilmektedirler.⁴² Bu tutuma karşı gelen üst düzey bürokratlar kolay bir şekilde değiştirilebilmektedir. Siyasi iktidar hatta bakan değişikliği olduğunda çok sayıda bürokrat yerinden edilmektedir. Günümüzde yönetimde siyasetçi-bürokrat diğer bir ifadeyle seçilmiş-atanmış çekişmesi vardır. Açık ya da kapalı bir şekilde sürdürülen bu çekişmede genelde yenik düşen bürokrat olmaktadır. Bürokrat, siyasetçiye bilse de bilmeseyse de her şeye müdahale etmekle suçlamakta, siyasetçi ise kendisinin “milli irade”yi temsil ettiğini ifade

⁴⁰ Şu da var ki; aralarında ideolojik fark bulunmayan partilerin, liderlik kavgası ve bireysel endişeler gibi sebeplerden ötürü bir araya gelmemeleri, halkın partiler bazından çok, liderler bazında politize olmalarına neden olmuştur (Gül ve Arslan, 2005:157). Yani ülkemizdeki politize olma partilerden çok liderlere odaklı olmaktadır.

⁴¹ Siyasal yapının tek partili, parti başkanının Cumhurbaşkanı olduğu, valilerin, kaymakamların parti müfettişini karşıladığı, uğurladığı ve onların denetimi altında olduğu dönemlerde, siyasi iktidar, kamu yönetimine hakim olmuş ise; bu durum eleştirilebilir, reddedilebilir. Ama kendi modeli ile bağdaşmadığı söylenemez. İlişki, eşyanın o zamanki doğasına uygundur. Yadırganması ve kınanması gereken, hakimiyetin, çok partili siyasal düzene geçtikten sonra bile ve bilhassa 1961 Anayasasına rağmen devam ettirilmesi; bunun siyasal iktidarlara, zaman zaman, ilan edilmiş “hedef” olarak tayin edilip uygulanmasına yoğun ölçüde ve yaygın şekilde girilmiş olmasıdır. 1982 anayasası döneminde de, olaylara, tarafsız bakabilen hiç kimse, bu hakimiyetin gerilediğini, ilişkilerin, olağan-doğal seviyede devam ettiğini söyleyemez. Aksine, uygulama, Kamu Yönetimini, Siyasal İktidarın kontrolü altına daha fazla sokan formüllerin, tutumların, işlemlerin ve görevlilerin örnekleri ile doludur. Sözleşmeli personel modeli dahi, tek başına yeterli ve ikna edici olan bir kanıttır (Güran, 1989:16-17).

⁴² Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki politik ilişkilere egemen olan önemli bir husus da, iktidarda bulunan siyasi partilerce, kendi partilerine mensup olan belediyelere karşı kaynak aktarma ve sorunlarını çözme hususlarında partizan bir tutum takınılmasıdır. Söz konusu belediyelere merkezi idarenin değişik kaynakları aktararak, başarılı olmasına yardımcı bulunurken, muhalefet belediyelerinin ise haklı istekleri dahi yeterli ilgiyi görmemektedir (Kösecik ve Sağbaş, 2005:123). Bu da hizmet sunumlarında dengesizlikleri beraberinde getirmektedir.

ederek davranışlarının haklılığını savunmaktadır. Siyasetçi-bürokrat arasındaki bu olumsuz çekişme, ehliyetli, liyakatli, yetişmiş pek çok personelin hizmet dışı bırakılarak pasifize edilmesine sebebiyet vermekte (Başsoy, 1999:40), kamu yönetiminin akış düzenini bozarak aksaklıklara neden olmaktadır.

Durum böyle olunca da, belirli alanlar dışında liyakat ve kariyer esaslı tümüyle terkedilmiştir. Partizanlık kurumsal hale getirilmiştir. Her iktidar değişikliği bürokraside bir deprem meydana getirmektedir. Hatta aynı iktidar döneminde bakan değişiklikleri dahi üst kademelerde büyük sarsıntılar meydana getirmektedir. Atamalarda ‘siyasi mensubiyet’ kıstası hâkimdir (Tutum, 1994:53). “Liyakat sistemi görüntüsü altında fiilen kayırma sistemi (spoils system) uygulanmaktadır. Çoğu kere üst düzey kamu görevliliği, hep siyasi makamlar olagelmıştır” (Eryılmaz, 1998:165; Eryılmaz, 2002:160). İyi bir bürokrat, sadık ve vefalı bir yönetici ve aynı zamanda iyi bir partilidir. İyi bir yöneticinin atanması tavsiye ile olur. Birisinin elinden tutması ve himaye etmesi ile üst makamlara gelir ve burada tutunabilmek için de yine koruyucuya gereksinim duyar. Söz konusu bu koruyucu, genelde siyasi parti, itibarlı bir kişi ya da kurum olur (Eryılmaz, 1998:165). Bu durum gerek merkezi gerekse yerel yönetimlerde siyasal nitelikli kararlar alınmasının ve hemen her konuda siyasal etkilere açık hale gelmesinin temel nedenidir.

Merkezi ve yerel yönetimlerde çalışanların siyasi iktidar değişikliklerinden etkilenmeleri ise, Türk kamu yönetiminin personel sorunlarının en önemlilerinden birisidir (Öztekin, 1998:122). Kamu kuruluşları için uygulanabilir kadro standardının olmaması ve yerel yönetim kadrolarının siyasi tercihler doğrultusunda dağıtılması, kuruluşların bazılarında personel sıkıntısına neden olurken bazılarında da aşırı yığılmalara sebebiyet vermiştir. Siyasi sebeplerle personelle dama taşı gibi oynanılması, kıdem, ehliyet ve liyakat dikkate alınmaksızın terfi ve atamalar yapılması verimi düşürdüğü gibi, hizmet şevk ve heyecanını da yok etmekte (Başsoy, 1999:38), zaten çok düzgün olmayan kamu işleyiş düzenini iyice bozucu ve yozlaştırıcı bir etkide bulunmaktadır.

3.2.6. Eğitim Sorunu

Bireylerin hayatında olduğu gibi, toplumların hayatında da her yoksunluk giderilmeyi, her aksaklık düzeltilmeyi ve her ihtiyaç karşılanmayı zorunlu kılar. Bilhassa toplumların yönetiminde kurumlaşmaya ve sisteme dayalı tedbirlere ve uygulamalara gidilmedikçe, yönetim düzeninde beliren aksamalar veya yetersizlikler çözümlenemez. Yönetimi iyileştirme yönünde alınacak tedbirlerin başında, hiç şüphesiz, ülkenin insangücü

potansiyelinin kilit noktasını teşkil eden yönetici gücün yeterliliğini ve etkililiğini artırmaya dönük bir eğitim sistemi gelmektedir⁴³ (Cem, 1975:16). Çünkü, kamu hizmetlerinin sahası ve hacmi genişleyip, ülkede çeşitli hizmetler ve kuruluşlar kuruldukça, bunları tatmin edici bir biçimde yürütmek için gerekli elemanlarının bulunmasında güçlüklerle karşılaşmakta, bu ise her sahada idare ve idareci meselesini ön plana geçirmektedir (Mihçioğlu, 1957:200). Yöneticilik yeteneğinin bir Allah vergisi olduğu yönündeki eski görüş, yerini idari becerinin de idare bilgisi gibi eğitim ve öğretim yolu ile kazanılması gerektiği biçiminde çağdaş görüşe terk edeli çok olmasıyla (Dimock, 1954:61) birlikte eğitimin ne derece önem taşıdığı, taşıdığı önemin ise sadece yöneticiler için değil tüm çalışanlar için geçerli olduğu iyi anlaşılmaya başlanmaktadır.

Ancak, eğitim, çalışanların işlerini doğru bir biçimde yapmalarını sağlayıcı nitelikteki bilgileri kazandırmakla birlikte aynı zamanda tüm süreçlere yönelik iyileştirme ve geliştirme fırsatlarının da çalışanlarca yakalanarak değerlendirilebilmesine imkan sağlayan yeni, ilave bilgi ve kabiliyetleri de kazandırmalıdır⁴⁴ (Akınoğlu, 1999:139). Aksi taktirde eğitimin amacına ulaştığından, işlevini tam anlamıyla yerine getirebildiğinden söz etmek mümkün değildir.⁴⁵ Olaya bu boyuttan bakıldığında ise ülkemiz kamu yönetiminde eğitimin amacına ulaştığını, işlevini tam manasıyla yerine getirebildiğini söylemek pek olanaklı değildir.

Ülkemizde bilhassa ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın gerektirdiği biçimde üst kademe yöneticilerinin yetiştirilmesi büyük önem arz etmesine (İnan, 1995:147) rağmen, Türk yönetimi tarafından, genellikle yöneticilerin, bilhassa da üst düzey yöneticilerinin yetiştirilmesi sorunu üzerinde açık ve belirli bir politika geliştirilememiştir. Hâlbuki kamu kesimi kurum ve kuruluşlarındaki yöneticilerin modern yönetim teknikleri

⁴³ Kısaca, eğitim ihtiyacını olması gerekenle olan arasındaki ayırım şeklinde tanımlamak imkanı vardır (Cem, 1976:144). Bu ayırımın derecesi eğitime olan gereksinimin düzeyini göstermektedir.

⁴⁴ Birinin nasıl hareket etmesi gerektiğini yazan, davranışlara yönelik ahlaki yönergeler olan görgü kurallarının (Ekins, 2000:416) öğrenilmesinin dahi eğitimle mümkün olabildiği düşünüldüğünde nitelikli eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır.

⁴⁵ Memurların eğitimi hizmet öncesi ve hizmet içi şeklinde ikiye ayrılmakta ve bu ayrım esasında ilke olarak, her ikisinin birbirinden farklı oluşundan kaynaklanmaktadır (Tortop, 1999:240). Kamu kesiminde hizmet içi eğitim, insan gücüne yapılan bir yatırım olarak hizmetin ve personelin kalitesini yükseltmeyi, mevcut personeli daha ileri görevlere hazırlamayı ve personelin verimini yükselterek zaman ve kaynak israfının önüne geçmeyi amaçlamaktadır (DPT, 1994:23). Hizmet öncesi eğitim ise, memurun işe girmeden ve henüz bütün zamanını çalışmış olduğu kuruma harcamaya başlamadan evvel öğretim kurumlarında tam gün çalışarak yetiştiği dönemdir. Bu tür bir eğitimin işe girdikten sonra uygulanması daha zordur. Hizmet içi eğitim denilen ve işe girdikten sonra görülen eğitim birtakım özelliklere sahiptir. Bu dönemde memurun sorumlu olduğu bir görev söz konusudur. Eğitimle söz konusu bu görevin uyuşması, yani eğitim nedeniyle hizmetin aksamaması gerekir. İlgilinin ya iki işi yürütmesi ya da yerine bir başkasının geçici olarak bakması neticesi ortaya çıkar. Diğer taraftan, hizmet içi eğitimde hizmet öncesinde olduğu gibi aynı yaşta kimseleri bir arada bulmak güçtür; değişik yaşlarda kişilerle karşılaşabiliriz (Tortop, 1999:240-241).

doğrultusunda eğitilmeleri, insangücü politikasının uygulanabilmesi için gereklidir. Kamu kesiminde personel rejiminin yetersizliği, örgütlenme bozuklukları gibi sorunların yanı sıra, yöneticilerin büyük çoğunluğunun yönetim konusunda eğitime sahip olmamaları bu sorunların daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaları neticesini doğurmaktadır (Ergun, 1988:139), yönetsel etkinliklerin ve faaliyetlerin bilimsel veriler ve yaklaşımlar doğrultusunda gerçekleştirilmesinden ziyade, gelişigüzel, rasgele bir şekilde yapılmasına neden olmaktadır. Bu rasgelelik her alanda olduğu gibi çalışan personel ve onun yetiştirilmesi alanında da söz konusu olmakta, bu durum da personel kalitesinin yükseltilememesini beraberinde getirmektedir.

Bu anlamda, liyakat ve personel kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla yapılması öngörülen hizmet içi eğitimler kamu kurumlarının gerek bütçe bakımından gerekse nitelikli eğitici personel bulamaması nedeniyle çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.⁴⁶ Yapılan eğitim programlarında da kuruluşların gereksinimleri ve hizmet nitelikleri dikkate alınmadığı için bu programlar yeterli olmamaktadır (İrmiş, 1999:53). Ayrıca, hizmet içi eğitim, yöneticilerin çoğunluğu tarafından, gereksiz zaman kaybı, örgüt eylem planlarında yer alması sebebiyle yerine getirilmesi gereken bir etkinlik olarak görülmektedir (Alacadağlı ve Yavuziğit, 1999:106). Bu yüzden de kamu kuruluşlarında eğitim birimlerinin sırf eğitim faaliyetini gerçekleştirmek amacıyla eğitim yapmaları zaman ve para kaybına neden olmaktadır. (Bingöl, 1999:85). Hizmet içi eğitim faaliyetlerinde bu olumsuzluklar yaşanırken, yöneticinin önemli sorumluluklarından biri olan personelini yetiştirme konusunda da sıkıntılar bulunmaktadır.

Günlük uğraşı arasında zaman bulamadığından astına karşı en önemli görevlerinden biri yani onu yetiştirme üst yönetici tarafından ihmal edilmektedir. Sistematiik etkileşimde üste düşen görev astın bilinçli ve bilimsel biçimde gelişmesini temin etmektir. Bunu temin edecek en etkin yöntem YETKİ GÖÇERME'dir. Bu yöntem, üstün yetkisinin bir kısmını sistematiik olarak astına göçermesidir. Ancak bu konuda beceri ve bilgi yönünden yetersiz olan bir üst yetkiyi ya bilinçsizce ya da isteyerek astına göçermemektedir. Aynı üst dolayısıyla otoriter ve merkeziyetçi bir yönetim tarzı uygulamakta söz konusu bu durum da astın gelişmesine engel olmaktadır. Astların eğitimi de istenilen seviyede değildir. Belki biraz eğitim ile bir noktaya gelebilecek ast hiçbir eğitim görmediğinden veya yetersiz

⁴⁶ “Osmanlı Türkiye’sinin parlak dönemlerinde, eğitim kurumlarına girişte, bir sınıftan diğerine geçişte ve mezunların kamu görevine alınışında liyakat, yani bilgi ve beceri, eğitim politikasının temeli sayılıyordu” (Kaya, 1995:251-252). Zamanla bu anlayış terk edilerek, liyakat sistemine çok fazla dikkat edilmemeye başlandı ve günümüzdeki duruma gelindi.

biçimde eğitildiğinden kendisine düşen görevi yerine getirememektedir (Hoyi, 1982:105-106). Olay bununla da sınırlı değildir. Bu saydıklarımızla birlikte, gerek merkez örgütünün temel birimleri içerisinde ve gerekse taşrada çeşitli alanlarda görev alacak olanların sayısı, niteliği ve sahip olmaları gereken temel bilgi ve kabiliyetleri bakımından bir planlaması yapılmamakta ve bu sebeple de kendilerine gerekli eğitim verilememektedir. Yahut belirli bir alanda kendilerine eğitim verilenler daha sonra söz konusu o alanda çalıştırılmamakta (Yaşamış, 1987:52), aldıkları eğitim ise daha sonra çalıştırıldıkları alanda hiçbir mana ifade etmemekte, hem boşa zaman kaybına, hem de boşa para kaybına sebebiyet vermektedir.

3.2.7. Değişime Direnç Gösterme

“Yönetim süreci dinamik bir süreç olup, yönetim sürekli ve devamlı olarak değişmek ve gelişmek zorundadır” (Yılmaz, 1995:209). Ancak, yenileşmeye karşı olan direnç yeni bir sisteme geçmenin önündeki en büyük engeldir (Akınoğlu, 1999:138). Söz konusu bu direnç farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Değişime direnç gösteren kamu yöneticileri genelde değişim olgusu üzerinde daha çok düşünmek gerektiği ve önemli kararların acele verilemeyeceği argümanı ile değişim sürecini oyalama yoluna gitmektedirler. Bu oyalama neticesinde konunun soğuyacağı ve tekrar gündeme getirilmesinin güç olacağı düşüncesi egemendir (Yağcı ve Ark., 2003:383). Bunun yanı sıra, değişime ilişkin planlar vaktinden evvel kamuoyuna sızdırılarak kamuoyunun da değişime direnç göstermesi temin edilmeye çalışılmaktadır. Bu tür bir direnç biçiminde kamuoyunu aldatıcı bilgiler de sızdırılmaktadır. Dolayısıyla, bilgi sızdırma bozgunculuk yapmak ya da kasıtlı sabote etmek biçiminde ortaya çıkan aktif direniş şeklidir (Yağcı ve Ark., 2003:383). Bu ve benzeri direniş şekillerinin temelinde yatan şey ise yeniliğe karşı duyulan korkudur.

İnsanın tabiatında yeni şeylere karşı bir korku ya da şüphe her zaman mevcuttur. Söz konusu bu faktörler de değişimin gerçekleştirilmesini güçleştirir (Aktan, 1996:66). Çünkü, toplumsal değişmelerin önemli bir yanı söz konusu bu değişmelerin beraberinde getirmiş oldukları değer uyumsuzluğudur (Mardin, 2002:249). Bu nedenle de, dinamik bir toplumda, kamu yönetimi giderek alınan önlemlerle değişen gereksinim ve şartlara tam olarak ayak uydurmak imkanını her zaman bulamaz. Bazen yönetim iç ve dış faktörler, bazen siyasi, hukuki, hatta anayasal güçler değişiklik gereksinimine hızla uymayı güçleştirebilir (Başbakanlık, 1982:5). Din etmeninin dışında toplumda gelenek ve görenekler de genellikle değişime şüpheyile bakılması ve hatta aktif olarak değişime karşı

çıkılması neticesini doğurabilir (Aktan, 1996:66). İdarenin, bir bakıma en muhafazakâr cihaz olduğu (Ortaylı, 2000:2) düşünüldüğünde, en fazla rastlanmakta olan sorumluluktan kaçma biçimi, geleneklere sığınma şeklinde görülür. Sorumluluktan kaçan yöneticiler, yenilik getirmenin yeni sorumlulukları yüklenmek demek olduğunu gayet iyi bilirler. Bu nedenle “şimdiye kadar hep bu şekilde yapılmıştır”, klişesi tekrarlanmak suretiyle, yenilik ve yaratıcılık önlenip sorumluluktan kaçılabilir (Solakoğlu ve Budak, 1995:99).

Yukarıda sayılan değişime direnç gösterme nedenleri ve şekilleri ülkemiz için de oldukça geçerlidir. Ülkemiz kamu yönetimi yeniliklere çok çabuk adapte olabilen ve kendi içinden değişim gereksinimi hissederek kendiliğinden böyle bir talepte bulunan bir yapıda değildir. Kamu yönetimimiz böyle bir değişim talebinde bulunması için dünyaya adapte olabilmek ve görevleri etkin bir şekilde yürütmek için bu değişimin zorunlu olduğunu uzun uğraşlar sonucunda kabul etmekte, zoraki olsa da benimsemektedir. Bu durumda dahi eski değerler ile yeni değerler arasında çatışma çıkmakta, değişime direnç gösterilmektedir.

Yönetimimiz, genellikle, önceden belirlenen amaçları tüm imkanları en iyi şekilde kullanarak başarmaya çalışmak yerine, kurulu düzeni, yalnızca yerleşmiş biçimsel usullere uymak suretiyle devam ettirme eğilimindedir (Başbakanlık, 1982:6). Bu yüzden de “2000’li yıllara yaklaşırken, Türkiye’de çok şey değişmiş ve değişmekte iken, yönetsel yapı hala Tanzimat’tan gelen özelliklerini muhafaza etmektedir” (Eken, 1995:266). Özellikle, devlet örgütünde geçerli olan hukuki düzenlemeler bazen 100 yıldan fazla bir süre değişikliğe uğratılmadan, hiçbir biçimde mevcut yapı tartışmaya ve araştırmalara açık tutulmadan ne pahasına olursa olsun muhafaza edilmeye çalışılmaktadır. Değişime karşı bir tedirginlik söz konusudur. Mevcut olan sistem veya yapının tümüyle değiştirilmesi endişesi bu sistemden beslenen ve devam ettirmekte direnenler için sürekli bir korku halini almıştır (Alacadağlı ve Yavuziğit, 1999:107). Bu korku değişim projelerinin tam anlamıyla desteklenmemesi ve içtenlikle benimsenmemesi neticesini beraberinde getirmektedir.

Ülkemizde değişim projelerinin gerçekleştirilmesini istiyor gibi görünmesine rağmen bu konudaki içtenliğini ciddi şekilde ortaya koymayan kesimlerin başında siyasal iktidarların ve bürokrasinin geldiğini belirtmek mümkündür (Bedük ve Alodalı, 2003:92). Siyasal gücü elinde bulunduran, karar alma gücüne ve yetkisine sahip olan hükümetler maalesef muhalefette olduklarında değişim yanlısı iken, iktidara geldiklerinde “statükocu” bir duruma düşmektedirler (Aktan, 1996:68). Durum böyle olunca da, kamu sektörünün günümüzde yaşanan hızlı değişime ayak uyduramayıp geri kaldığı, bu yönden bakıldığında

hizmetlerin taleplere yanıt verebilecek seviyede olmadığı her gün bir başka kişi, kurum ve yayın organı tarafından vurgulanmaktadır (Balcı, 1999:64). Esasında yönetsel değişim yönünde, yönetsel modernleşme yönünde kararlar alınmakta, bazı konularda farklı bir yapılanma içerisine girilmesi gerektiği, mevcut yapının farklı şekillerde yenilenmesi gerektiği dile getirilmekte, örnek olarak da batı gösterilmektedir.

Bu anlamda, ülkemizde idareciler iki yüzyıldan fazla bir süredir bilhassa değer ve tutum düzeyinde Batılılaştırılmaya çalışılmaktadır (Heper, 1977:74). Ülkemizde modernleşmenin, modern birey oluşturulmaksızın uygulanan modernizasyon ile şekillenmesi (Keyman, 1999:134) neticesinde her konuda olduğu gibi yönetim konusunda da tam manasıyla başarı sağlanamamaktadır. Bu anlamda, Kamu yönetimi sistemimizde değişim hareketlerinin önündeki en büyük engeller ilk olarak yapısal sorunlara ve ikinci olarak da örgütsel kültüre ilişkin sorunlara dayanmaktadır. Yapısal tedbirlere yönelmek kararlı bir yönetimle göreceli olarak daha kolay olabilir ancak kültürel konulara eğilmek çok daha uzun zamana ihtiyaç duyan ve üzerinde yoğunlaşma isteyen bir iş olarak nitelendirilebilir (Balcı, 2003b:342). Kültürel konuların bu kadar uzun zamana ihtiyaç duymasının sebebi, getirilecek olan yeniliklerin eski sisteme adapte edilebilmesini temin etmektir. Ülkemizde bu konuda çok sabırsız davranılmakta, birçok alanda olduğu gibi yönetsel anlamda da ülke değerlerimizle batı değerleri çok büyük farklılıklar göstermesine rağmen batıdan alınan ve yönetim yapısına adapte edilmeksizin olduğu gibi uygulanmaya çalışılan yenilikler çok kısa bir zaman dilimi içerisinde hayata geçirilmeye çalışılmakta, bu yeniliklerin sindirilebilmesi için gerekli süre tanınmamaktadır.⁴⁷

3.2.8. İnsan Haklarının Gelişim Sorunu

İnsan hakları, insanın insan olmasından doğan, onun kutsal ve dokunulmaz bir varlık olarak bizzat yaratılışından var olan değerler bütünüdür (Kocaoğlu, 1997:252) ve günümüzde, kuramsal olarak, insan haklarının geçerliliği, modern devletlerin onur ve saygınlık kıstası olarak görülmektedir. İnsan haklarının işlerliği ise, toplum içerisinde bireyin öne çıkması, bireysel hakların güvencesinin temin edilmesi ve bu kapsamda siyasal katılma, yönetsel karar oluşumlarına etkiye bulunma haklarının özgürce kullanılabilmesi manasına gelmektedir (Özek, 1996:28). Bilindiği gibi, insan haklarının üç aşamadan

⁴⁷ Türkiye'nin güçlü bir devlet yönetim geleneğine sahip olduğu bilinmektedir. Türkler tarafından tarihte 16 İmparatorluk, 41 Devlet, 33 Beylik, 4 Atabeylik, 17 Hanlık ve 11 Cumhuriyet kurulmuştur. Bu devletlerin tümü, aşırı merkezîyetçiliğe dayanan bir yönetim felsefesini yansıtmakta olup, tamamında asker-sivil bürokrasinin ittifak içinde olduğu görülmektedir (Aykaç, 1995:278). Bu denli güçlü bir yönetim geleneğinin değiştirilmesi elbette ki çok zor olacak, zamanlaması ve zaman ayarı iyi yapılmadığında ise büyük bir direnci beraberinde getirecektir.

geçtiği söylenmektedir. Bu aşamalardan ilkinde Fransız İhtilalinin getirmiş olduğu klasik haklar vardır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen fırsat eşitliği, refah yaygınlaştırıcı, sosyal haklar denilen ikinci aşama haklar vardır. Bir de şimdi oluşan çevre hakkı, kentli hakları gibi üçüncü tür haklar vardır. Bunlar hep birlikte yerine getirilen haklar, herkes birlikte uyduğunda yerine getirilen haklardır (Tekeli, 1995:66). Bu hakların ortaya çıkışında⁴⁸ ve gelişmesinde ise öncü rolü batı toplumları oynamış, tüm bu evreleri ilk olarak onlar yaşamış ve özümsemiştir.

Daha sonra, modern Batı medeniyetinin temel kurum ve değerlerinden olan “İnsan Hakları”, evrensel bir boyut kazanarak Batı dışındaki toplumlarca da benimsenmiş ve günümüz dünyasında bütün toplumların müşterek bir değeri ve hassasiyet alanı haline gelmiştir (Dursun, 1999:231). Fakat bir toplumda, belirli bir anda geçerli olan kültürel değerler hiç şüphesiz o toplumdaki demokrasi ve insan haklarına ilişkin anlayışlar bakımından büyük bir öneme sahip (Şaylan, 1998:7) olduğundan, batı dışındaki toplumlarca insan haklarına yaklaşımlar kendi iç dinamikleri doğrultusunda olmuş ve yaşanan süreç farklılıklar arz etmiştir. Bunlardan biri de Türk toplumudur. Türk toplumu bilhassa Osmanlıdan günümüze gelinceye dek insan haklarının gelişimi sürecinde birçok aşamalardan geçmiştir.⁴⁹

Bu anlamda, insan hakları anlayışının Osmanlı devletinden günümüze kadar süren gelişimini, beş aşamada özetlemek mümkündür (Gülmez, 2001:26):

1. 1876 öncesini kapsayan birinci aşamayı, **“Padişahın Bağışladığı Haklar Evresi”** olarak nitelendirmek mümkündür. Bu aşama, Anayasa niteliğine sahip olmayan fermanlar dönemidir. İlk aşamada, bir insan hakları anlayışı bulunmamaktadır. Haklar,

⁴⁸ İnsan hak ve ana hürriyetlerinin sorun olarak ortaya çıkışı 1215 tarihli “Magna Carta Libertatum”a dek uzanmakla beraber, konunun Devletler Hukukunda yer alması ve uluslararası güvenceye kavuşturulma gayretleri oldukça yenidir. Kişinin uluslararası alanda klasik hak ve hürriyetlerinin belirlenmesi ve güven altına alınması için gerçekleştirilen çalışmaların ilki, Milletler Cemiyeti zamanında olmuştur. Ancak, kendi varlığını dahi devam ettiremeyen bu örgütün insan hak ve hürriyetleri alanında gerçekleştirdiği çalışmalar da başarı sağlayamamıştır. Uluslararası alanda sorunun önemle ele alınışı ve olumlu neticelerin ortaya çıkması Birleşmiş Milletler yasası ile olmuştur. 26 Haziran 1945 yılında imzalanan BM Yasasında, ilk defa insan hak ve hürriyetine geniş olarak yer verilmiştir. Daha sonra yine BM çerçevesinde hazırlanan ve 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen “İnsan Hakları Evrensel Demeci” ise insan hak ve ana hürriyetini belirleyen bağımsız ilk resmi belge niteliğini kazanmıştır (Aziz, 1971:245). Bu anlamda, İkinci Dünya Savaşı, İnsan Hakları düşüncesini yeni ve büyük bir kuvvetle ortaya atmıştır. Çünkü söz konusu bu korkunç savaş, insan haklarını hiçe sayan siyasi teşekküllerin idareyi ele alması ve kendi ülkelerinde ve milletler arası alanda insan haklarının çiğnemesinden ötürü doğmuştur. O halde insan haklarını milletler arası garantiye bağlamak suretiyle bu tehlike kesin olarak engellenmelidir, fikri Savaş sonrası dönemi idarecilerine hakim olmuştur (Arık, 1960:116).

⁴⁹ Türkiye bir hukuk devrimi gerçekleştirmiş; temel kanunlarını kendi kotarmamış; Batıdan olduğu gibi alarak, uygarlığın ulaşmış olduğu son değerleri topluma yansıtmaya karar vermiştir. Batı toprağında vücut bulan bu kanunlar ve dolayısıyla değerler; Rönesans, Reform, Aydınlanma ve Endüstri Devrimini yaşamamış bir toplumun değerleriyle elbette çoğu zaman çatışacaktır ve çatışmıştır (Selçuk, 1999:23).

özgür bireyler olarak “vatandaş”lara değil, “Sultanın kulu” kabul edilen “uyruk”lara bir lütuf olarak verilmiştir. 1839 Tanzimat Fermanı’nda, bazı kişi hakları bulunmaktadır (Gülmez, 2001:26). Bu anlamda, tanzimat hareketi, laik insan hakları doktrininin ilk serpintisini içinde barındırmıştır: Mutlakiyetçi Halife-Sultan, Müslüman ve Müslüman olmayan tebaaya şeriatın da dışında bazı insan hakları tanımaktadır (Savcı, 1963:94). Fakat söz konusu bu haklar, devlete karşı ileri sürülebilen dokunulmaz, devredilemez ve vazgeçilemez haklar değildir. Bu dönemde, iktidar tek kişinin elinde toplanmıştır, mutlak ve sınırsız olup Tanrısal kökene sahiptir. Güvence olarak da, hukuksal değil dinsel müeyyideler öngörülmüştür (Gülmez, 2001:26). Osmanlı devleti, kuruluş ve yönetimi itibarıyla İslam dininin esaslarına dayanan teokratik bir devlet (Kapani, 1993:85) olduğu için temel hak ve özgürlüklere yaklaşımı bu doğrultuda olmuştur.⁵⁰

Tanzimatın ikinci aşaması sayılabilecek olan dönem 1856 Islahat Fermanıyla başlar. Söz konusu bu Ferman, 1839’un kesilen hızını tazeleyen yeni bir atılımdır. Fakat, bu yeni atılımın doğrudan doğruya batılı devletlerin baskısı altında ve onların iteleyişi ile gerçekleştirildiğini de hemen belirtmek gerekir (Kapani, 1993:98). Islahat Fermanı, Müslüman-Hristiyan eşitliği ana mihverinin yanı sıra, birtakım kişi haklarını da güvence altına almak istemiştir. En baştan, Gülhane Hattı ile ilan olunan, can, mal ve namusun (şeref) korunması konusundaki temel prensip, bir kez daha “tekit ve teyit” olunmaktadır. Buna ek olarak, eziyet, işkence ve her nevi cismani ceza kati suretle yasaklanmakta, mahkumların mallarının müsadere edilmeyeceği ifade edilmekte, duruşmaların açıklığı prensibi korunmakta ve eğitim özgürlüğü kabul edilmektedir. Doğrudan doğruya kişi hakları ve güvenliğine ilişkin bu esaslardan başka, Ferman, adli, idari ve mali alanlarda hayli geniş bazı ıslahat önlemlerinin ana prensiplerini de tespit ve ilan etmektedir. Ancak burada gene de soyut ve genel bir özgürlük prensibine, bir özgürlük ideolojisine rastlanmamaktadır. Gene de sayılan somut haklar toplamı, zamanın klasik hak ve özgürlükler kataloğu ile karşılaştırılamayacak düzeyde fakir ve cılızdır. Böyle bir karşılaştırmayı yapma olanağını verecek belgenin ilanını görmek için daha uzunca bir

⁵⁰ İşte, Osmanlı İmparatorluğunun siyasal kuruluşu içerisinde özgürlük ve insan hakları kavramlarının yeri ve değeri araştırılırken, İslami görüşün esaslarının dikkate alınması gerekir. Bundan da hemen anlaşılır ki, Osmanlı devletinde -19. yüzyılın ortalarına gelinceye dek- hükümdarın mutlak iktidarını sınırlayan ve bireylere insan olarak birtakım haklar tanıyan bir hürriyet anlayışı kendisini göstermemiştir. Gerçi Osmanlı uleması tarafından, genel olarak diğer İslam uleması gibi, siyasal iktidarın katılığına dini akidelerle yumuşatılması düşünülmüş ve zaman zaman Sultan-Halifeye Şeriata uyma önerisinde bulunulmaktan geri kalınmamıştır. Ancak bu öneriler yalnızca platonik bir niteliğe sahipti ve siyasal alanda herhangi bir pratik güvence oluşturmaktan uzak bulunmaktaydı. Hükümdarın tam manasıyla mutlak yetkilerini bazı yeryüzü prensipleri ile kayıtlamak ise akıllardan dahi geçmiyordu (Kapani, 1993:88).

müddet beklemek gerekecektir (Kapani, 1993:100). Zamanın şartları gereği Osmanlı henüz buna hazır değildir.

2. 1876 Anayasası ile başlayan ikinci aşama, **“Güvencesiz Anayasal Haklar Evresi”**dir. Bütün Osmanlılar “hürriyet-i şahsiyelere” sahiptir. Böylece ilk defa bireylere, devlete karşı ileri sürebilecekleri bazı geleneksel haklar tanınmıştır ve ilk “anayasal haklar” dönemi başlamıştır. Fakat, siyasal katılma haklarının kullanılmasında cinsiyet ve servet temellerine dayanmakta olan ayrımcılıklar bulunmaktadır. İktidar, gerçek manada olmasa da “meşruti” özellik taşır; Padişahın yetkileri sınırlandırılmıştır, Padişah mutlak olan iktidarını meclis ile paylaşmayı kabul etmiştir; ama ihlallere karşı hukuksal teminatlar getirilmemiştir. 1909 yılında gerçekleştirilen değişiklikler ise, sınırlı bir adım niteliği taşımıştır (Gülmez, 2001:26-27). Bu anlamda, insan haklarının Avrupa ülkelerindeki gelişme biçimi ve temposu ile, Osmanlı devletinde bu alanda görülen gelişmeler arasında esaslı farklar dikkati çeker. Bilindiği gibi, Batıda insan hak ve hürriyetleri genel olarak halk hareketleri biçiminde gelişmiştir. Reformcu ve özgürlükçü akımlar hemen daima aşağıdan yukarıya doğru gelişim göstermiş ve kendilerini yukarıdakilere ister istemez kabul ettirmiştir. Osmanlı imparatorluğunda ise ıslahat önlemlerinin yukarıdan aşağıya doğru geldikleri görülür. Tanzimat devri olarak isimlendirilen dönemde, bireylere devlet karşısında birtakım haklar tanınması da aynı yolu izlemiştir. Bu alanda atılan adımlar, halk isteğinin ve kitleden gelen bir itişin değil, fakat başta bulunan devlet adamlarının duydukları ıslahat ve yenileşme gereksiniminin neticesidir (Kapani, 1993:91). Durum böyle olunca da insan haklarının gelişimi sorunlu olmuş, yönetimden halka bahşedilen bir özellik taşımış ve tam anlamıyla özümselememiştir.

3. 1924 Anayasası ile, **“Güvencesiz Doğal İnsan Hakları Evresi”** şeklinde nitelendirilebilecek üçüncü aşamaya geçilmiştir. İlk defa doğal haklar anlayışıyla insan hakları tanınmış; “Türklerin” devlete karşı öne sürebilecekleri kamusal hakları düzenlenmiştir. Fakat, sadece birinci kuşak haklara yer verilmiştir. Egemenliğin kaynağının “millet” olduğunun 1921 yılından başlayarak vurgulandığı, ancak güvencelerin öngörülmediği bu aşamada, genel olarak yargı güvencesi bulunmamaktadır; 1924 öncesindeki güvencesizlik yoktur (Gülmez, 2001:27). 1923 Cumhuriyetinden sonra ise, kadının mebus ve hakim olmasından toplu sözleşme, grev, lokavt haklarına varıncaya dek haklar alanı her yönde gelişmeye başlamıştır. Bu da kendine has nedenlerin etkisiyle, kendisine has kaynaklardan bir teşvik edici kuvvet olarak olmuştur (Savcı, 1963:94). Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında ise kamu özgürlükleri alanında o zamana dek

erişilememiş bir gelişme kaydedilmiştir. Bilhassa basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, dernek kurma ve toplantı özgürlükleri –klasik ölçülere nazaran tam olarak sağlanmasa dahi- aşırı ve gereksiz kayıtlamalardan sıyrılarak mutlu bir genişliğe kavuşmuştur. 15 Temmuz 1950 tarihinde çıkarılan Basın Kanunu, getirdiği liberal anlayış yönünden ileri demokratik sistemlerle mukayese edilebilecek bir seviyededir (Kapani, 1993:113). Gayet özgürlükçü ve insan haklarına saygılı bir yapı söz konusudur.

Ancak, ne yazık ki, bu özgürlükçü akım uzun sürmemiştir. Belki üç yıl gibi kısa bir zaman sonra bir ters akım başlamıştır. İktidar, daha başlangıçtan itibaren, kısa görüşlü fırsatçı bir iktisadi politika ile kitleleri maddi yönden faydalandırma ve böylece onların desteğini kazanma yolunu tutmuştur. Ancak, hemen ifade etmek gerekir ki, bu iktisadi politika emekçi kitlelere gerçek refah ve güvenlik temin edecek sosyal bir karakter taşımaktan uzaktır. (Nitekim, Demokrat Parti iktidarı, toplu sözleşme ve grev hakkı tanımak konusundaki vaatlerini hiçbir zaman yerine getirmemiştir.) 19. Yüzyıl liberalizminden esinlenen bu savruk, plansız ve programsız tutum bir müddet sonra kötü neticeler vermeye ve ülke ekonomisini dar boğazlara sürüklemeye başlayınca, iktidar, özgürlükler rejiminin kendi aleyhine işlemesi kaygısı içerisinde adım adım bu rejimden uzaklaşmaya başlamıştır. Her dikta eğilimine kapılan iktidarın yaptığı gibi, ilk olarak düşünce ve eleştiri özgürlüğünü kısıtlayıcı önlemler alma yoluna gidilmiştir. 1950 yılının demokratik Basın Kanunu, üzerinde yapılan “rötuş”lar sonunda karakterini tümüyle ağır ceza tehditleri altında basını sıkı bir cendere içerisine almıştır. Diğer önlemlerin de zincirleme olarak birbirini izlediği görülür: Toplanma özgürlüğü alabildiğine kısılmış, muhalefet partilerinin Meclis içi ve Meclis dışı çalışmaları engellenmiş, Seçim Kanunu’nda değişiklikler yapılarak seçme ve seçilme hakları daraltılmış ve seçimler otokratik rejimlere has *plebisiter* bir hal almıştır. Bunlarla da yetinilmeyerek hakimlik teminatı kurumu fiilen işlemez duruma getirilmek suretiyle adalet mekanizması üzerinde de ağır bir baskı kurulmuştur. Böylece Türkiye’de özgürlük, bir kez daha, onu bayrak yaparak iktidara gelmiş olanların ihanetine uğramış (Kapani, 1993:113-114), bunun neticesinde de 60 ihtilali baş göstererek tüm hak ve özgürlüklerde kesinti yaşanmıştır.

4. 1961 Anayasası ile, **“Güvenceli Çağdaş İnsan Hakları Evresi”** olarak nitelendirilebilecek dördüncü aşama başlamıştır. Devletin varlık sebebinin insan hakları olduğu ve insanın temel değer olarak görüldüğü (Soysal, 1986:189’dan Akt: Gülmez, 2001:27), “insan haklarına dayalı devlet” ilkesiyle, anayasal ilke olarak belirtilmiştir. Tabi haklar anlayışının devam ettirildiği, hakları tanımanın “kural” sınırlamanınsa “istisna”

olduğu, öze dokunma yasağının getirildiği bir aşamadır. 1961 Anayasası, ilk defa insan haklarından geniş bir bölümü “Temel Haklar ve Ödevler” ana başlığı altında Kişi Hakları ve Ödevleri, İktisadi Haklar ve Ödevler, Siyasal Haklar ve Ödevler olmak üzere üç kümede toplayarak güvenceye almıştır. Böylece, birinci ve ikinci kuşak insan haklarının geniş bir kısmı “temel haklar” olarak yazılı hukuka girmiş, anayasal teminat altına alınmıştır. Bilhassa, sosyal devleti gerçekleştirmenin araçları olarak, temel haklar arasında ikinci kuşak sosyal haklara geniş şekilde yer verilmiş ve “özgürleştirme” yaklaşımı benimsenmiştir (Gülmez, 2001:27). Birinci ve ikinci kuşak insan haklarının bölünmezliği ve karşılıklı bağımlılığı ilkelerini benimsemiş olması da, 1961 Anayasasının çok önemli bir özelliğidir. Anayasa, insan kişiliğine gerçek saygının, insanın ancak sosyal haklardan faydalanmasını temin etmekle sağlanabileceğini vurgulamıştır. İktidarın kullanılmasına, “yetkili organlar”ı da ortak etmiş ve ayrıntılı anayasal ve yargısal teminatlar meydana getirmiştir (Gülmez, 2001:27). Ancak, tarihsel gelişim içerisinde Türk toplumunun özgürlükçü bir düzene ulaşma gayretleri inişli yokuşlu, kesintili bir grafik göstermekte olup, her “özgürlüğe açılış” dönemini, bir müddet sonra bir duraklama ve gerileme, bir otoriter tepki dönemi takip etmiştir. 1961 Anayasa düzeninin söz konusu bu “devreli” (cyclique) oluşum çemberini aşması beklenirdi, ancak ne yazık ki bu bekleyiş gerçekleşmemiş (Kapani, 1993:127), 1971’de bir muhtıra yaşanmış⁵¹ ve ardından da Anayasa değişikliği gelmiştir.

5. 1971 Anayasa değişiklikleriyle başlayıp 1982 Anayasası ile zirveye ulaşan beşinci aşama, “**Sınırlamanın Kurala Dönüştüğü Evre**”dir. İnsan haklarının Anayasada öngörülenleri ile, insan hakları anlayışı, sınırlı tutulmuştur. Temel hakların listesinde bir değişiklik olmamasına, hatta genişlemesine rağmen, 1961 Anayasasının benimsediği bir

⁵¹ On yıllık bir uygulamanın ardından 1961 Anayasasının getirdiği yeni demokratik düzen, 12 Mart 1971’de Silahlı Kuvvetlerin müdahalesiyle noktalandı. 12 Mart Muhtırasının görünürdeki ilk amacı, bir süredir ortaya çıkan şiddet eylemleri, anarşik olayları ve “kardeş kavgası”nı sonlandırmaktı. Fakat Muhtıra yalnızca bununla yetinmiyordu. İşbaşında bulunan iktidar ağır bir dille eleştiriliyor, ülkeyi sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içerisine sokmakla, kamuoyunda güvenirliliğini kaybetmekle ve “Anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş” olmakla suçlanıyordu. İstenen şey, “mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasasının öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılâp kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kuralları içinde teşkili” idi (Kapani, 1993:127-128). Muhtırada yer alan bu ifadeler, ilk günlerde birtakım çevrelerde o güne dek tam manasıyla uygulanmamış olan Anayasanın ilerici bir görüşle ele alınarak halka dönük sosyal ve ekonomik reformların gerçekleştirileceği ve sağlıklı bir demokratik düzenin temellerinin atılacağı yolunda birtakım umutların doğmasına neden olmuştur. Fakat olaylar o yönde gelişmemiştir. Tam tersine, kısa bir süre içerisinde 12 Mart Rejiminin giderek katılaştıran otoriter bir tutum içerisine girdiği, namluların bu kez Anayasaya doğru çevrildiği ve “12 Mart öncesi”nin tüm suçunu ve sorumluluğunu 1961 Anayasasına yükleme kampanyasının başlatıldığı görülmüştür. Böylece, hiç değilse olayları dışarıdan izleyenler için, şu garip görüntü ortaya çıkmaktaydı: 12 Martta iktidardan uzaklaşanlarla onları uzaklaştıranlar, Anayasanın suçlanması çizgisinde ve onun mutlak suretle değiştirilmesi gerektiği fikrinde birleşiyorlardı (Kapani, 1993:128).

tarafından evrensellik, diğer taraftan özgürlüğün “kural” sınırlamanın “istisna” olması yaklaşımı terk edilmiştir. Tepkici, ayrıntıcı, baskıcı ve yasakçı bir yaklaşımla, sosyal ve sendikal haklar alanında 24 Ocak 1980 tarihinde ekonomik programının uygulanmasını temin edecek bir hukuksal çerçeve oluşturulmuştur. İnsan hakları; insana, işgörene, işçiye ve örgütlerine güvensizlik duyan bir yaklaşımla düzenlenmiştir (Gülmez, 2001:’den Akt: Gülmez, 2001:28). Bu nedenle, 1982 Anayasasıyla girilen temel haklar anlayışı birçok yönden eleştirilmiştir. 1961 döneminin “siyasal olgunluk/azgelişmişlik” çelişkisinin yanı sıra 1982 ile ortaya çıkan bir diğer temel çelişki, Anayasanın bir taraftan Batılı temel haklar yaklaşımına uygun bir düzenlemeyi korurken, diğer taraftan “Devletin bireye karşı korunması” gibi bir yaklaşımı benimsemiş olmasıdır⁵² (Akıllıoğlu, 1989:192). Her iki yaklaşımın da anayasada yer alması, anayasanın kendi içerisinde zıtlıklar barındırması neticesini beraberinde getirmiştir.

Bunun yanı sıra, yürürlükte bulunan Anayasa bir tepki Anayasası olup, hazırladığı ortam demokrasinin tamamen kesintiye uğradığı askeri müdahale dönemi olduğundan halk iradesini yansıtmamakta, siyasal ve toplumsal uzlaşmaya dayanmamaktadır. Topluma güvensizlik anlayışı ile hazırlanmıştır. Bu nedenle toplum yaşamını en ince ayrıntılarına dek düzenleme iddiası taşımaktadır (Erdem, 1995:29). Böyle bir iddia taşıyan bir anayasanın ise insan haklarını her yönüyle güvenceye almasını, o yönde bir bakış açısı sergileyerek insan haklarını geliştirmeye çalışmasını beklemek mümkün değildir.

Sonuç olarak, ülkemizde, tarihi, ekonomik, sosyal ve siyasal sebeplerle insan hak ve özgürlükleri ideal düzeye ulaşamamıştır (Kocaoğlu, 1997:260). Batı dışındaki toplumların anayasalarında olduğu gibi Türkiye’nin de bütün anayasalarında insan hakları konusunun, söz konusu dönemin hassasiyeti çerçevesinde, düzenlenmiş olması bu alandaki sorunların çözümüne fazla bir katkıda bulunmamıştır (Dursun, 1999:237). Çünkü “Türkiye örneğinde olduğu gibi, evrensellik kazanmış değer ve/veya ilkelerin yazılı metinlere ve altına imza konmuş sözleşmelere konu olması başka şeydir, metinlerin “yüksek yaylası”ndan fiili gerçeklerin “yaşanılan düzlüğü”ne inildiğinde söz konusu ilkelerin hayata geçirilebilmiş olması şüphesiz bambaşka şey olabilir” (Karaman, 1998:504). Bu nedenle de insan haklarının ve onlara ilişkin düzenlemelerin hak ettiği şekilde topluma yansıyabilmesi, hak ettiği değeri bulabilmesi için engellenmeden, sulandırılmadan ya da

⁵² Demokrasi ve özgürlük anlayışı yönünden 1961 Anayasasının çok gerisinde kalan 1982 Anayasasında dahi, Cumhuriyetin nitelikleri sayılırken (mad. 2), onun “**insan haklarına saygılı ... demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti**” olduğu ifade edilmiştir. Fakat, aynı anayasada, temel hak ve özgürlüklerin düzenlenişinde ve devletin çoğulcu yapısının kuruluşunda getirilen aşırı sınırlamaların bu niteliklere ters düştüğünü ve onlarla uyum içerisinde olmadığını belirtmek zorundayız (Kapanı, 1991:112).

yozlaştırılmadan hayata geçirilmesi, uygulamaya konulması gerekir. Bu yapılmadığı müddetçe sorunların önüne geçilmesi mümkün olmayacaktır.

3.2.9.Yönetmel Yozlaşma

Genelde ahlaki olmayan davranışlar ve özelde de yozlaşma her zaman mevcut olagelmıştır. İnsanoğlu her zaman kendi konumunun gücünü avantaj olarak kullanmaya, ister kendi arzusuyla ister koşulların zorlamasıyla hevesli olmuştur. Ahlaki olmayan davranışın en göze görünür ve anlaşılabilir boyutlarından olan yozlaşma, yasal veya meşru olarak izin verilenlerin dışında kamu yetkililerinden avantajlar (hangi biçim veya miktarda olursa olsun) alma/isteme/sunma olarak tanımlanabilir (Vermeulen, 1997:199). Yozlaşmayı ayrıca, bir kamu makamının (ister seçilmiş ister atanmış olsun) “kişisel veya yakınların (kişisel tanıdık, yakın aile, özel bir klik) refah veya statü kazancı sağlayan veya belli türden nüfuz kullanmaya karşı mevcut kuralları çiğneyen resmi görevlerinden sapan her türlü davranış” olarak tanımlamak da mümkündür (Nye, 1967:417-427’den Akt: Mutuwafhethu, 1997:191) ve yozlaşma yönetmel yapı ve onun içerisinde bulunduğı toplumsal yapıyla yakından ilişkilidir.

Bu anlamda, şüphesiz toplumsal gelişmişlik seviyesi ile yolsuzluklar arasında bir bağ söz konusudur. Toplumsal gelişmişlik seviyesi arttıkça yolsuzlukların meydana gelme şansı azalmakta ya da en azından yolsuzlukların takip edilmesi ve kovuşturulması şansı artmaktadır (Ergun, 1997:388). Toplumsal gelişmişlik seviyesi azaldıkça ise yolsuzluk oranları artmakta ve yozlaşma hat safhaya çıkmaktadır. Yozlaşmanın hat safhada olduğu, “yolsuzlukların kol gezdiği kokuşmuş bir toplumda, devlet kurumlarının faaliyetlerinde her işin bir resmî olan ve bir de resmî olmayan tarafı vardır” (El-Attas, 1988:20). Resmi anlamda halledilmesi mümkün olmayan işler ve durumlar, resmi olmayan tarafça çok kısa bir zaman dilimi içerisinde çözüme kavuşturulabilmektedir. Süreci hızlandırması anlamında önemli bir etkiye sahip olduğu için resmi olmayan taraf daha sonra mevcut etkisini daha da artırmaya başlamakta, normalde resmi yollarla halledilebilecek işlerin dahi çözüme kavuşturulmasına engel olmaktadır. Yani mevcut sistemde yozlaşma ortaya çıktığında, eğer uygun ortamı bulmuş ise çok çabuk bir şekilde yaygınlaşmakta, mevcut düzenin ahengini çok olumsuz bir şekilde etkileyerek bozmakta, sistemsel sıkıntılara sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda, her ülke yönetim yapısının farklı düzeylerde yaşadığı yönetmel yozlaşma ülkemiz kamu yönetimi için de geçerlidir.

Genel olarak yozlaşma,⁵³ son yıllarda Türkiye'nin gündemini sık işgal eden konuların başında gelmektedir. Siyasi iktidar en çok bu konuda eleştiriye uğramakta, muhalefet partileri iktidara geldiklerinde, mevcut iktidarın yapmış olduğu bütün yolsuzlukları ortaya koyacaklarını ifade ederek oy toplamaktadır. Tüm partiler birbirleriyle ilgili yolsuzluk dosyaları hazırlamakta ve politikalarını, iktidara geldikleri zaman gerçekleştirecekleri icraatları anlatmaktan çok, “temiz toplum”, “şeffaf yönetim”, “dürüst lider” gibi kavramlara dayandırmaktadır (Şen, 1998:61). Bunun nedeni, Türkiye'nin mevcut siyasi partilerin hem yapı bakımından yozlaşmış hem de önemli düzeyde işlevsiz hale gelmiş olmasıdır.⁵⁴ Bu siyasi partiler, geleneksel “parti” anlayışına duydukları bağlılık ve bunu pekiştiren bazı yasal düzenlemelerden dolayı, halktan kopuk oligarşik örgütler haline gelmiş ve seçmenleri temsil etme kabiliyetleri son derece zayıflamıştır (Erdoğan, 1998:813). Etkili bir koalisyon kültürü üretemeyen bir siyasi yapılanma içinde, koalisyon ortakları arasında kamu yönetiminin rasyonel olmayan bir biçimde paylaşılması ve

⁵³ Yavuziğit'e göre (1997:121-123), yönetsel yolsuzluk türlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

1. Maddesel bedel içerikli yolsuzluklar

a. Rüşvet

- Çabuklaştırıcı rüşvet (hafif rüşvet): Bir kamu işlemini hızlandırmaya dönük ödemeleri içine alan rüşvettir.

- Çarpıtıcı rüşvet (ağır rüşvet): Yasal düzenlemeye uygun olmayan bir kamu işleminin gerçekleştirilmesine yönelik ödemeleri içeren rüşvettir.

b. Haraç: Kamu görevlisi tarafından işini yapmak için karşısındaki kişiden istenen bedel olup, yasal olmayan bir ödeme talebidir.

c. Zimmet: Memurun para veya mal niteliği taşıyan kamusal bir kaynağı yasalara aykırı olarak bireysel kullanımı için harcaması veya kullanmasıdır.

2. Dayanışma içerikli yolsuzluklar

a. Yakınları kayırma

b. Sözü geçer kişileri kayırma

c. Nepotizm ve Kronizm: “Nepotizm” akrabalık ilişkisine dayanarak bir kişinin kamu hizmetine atanması, “Kronizm” ise arkadaşlık-dostluk ilişkilerine dayalı olarak gerçekleştirilen kamusal atamaya denilmektedir.

3. Siyasal kayırmacılık ve patronaj

4. Hizmet kayırmacılığı ve oy satın alma

5. Lobicilik

6. Rant kollama

a. Monopol kollama

b. Tarife kollama

c. Lisans kollama

d. Kota kollama

e. Sosyal yardım kollama

f. Teşvik kollama

7. Kamu sınırlarını sızdırma ve vurgunculuk

8. Gönül yapma (suvasyon)

9. Politik Dalavere

a. Aşırı vaatle bulunma ve yalan

b. Propaganda

c. Aşırı bilgi sunma

d. Gizlilik

⁵⁴ Hocaoglu'na göre (2001:26), Türkiye'de siyaset kirlidir ve siyaset ile toplum arasındaki müşterek noktalar giderek azalmakta, hattâ kopma noktasına gelmektedir; kezâ, Türk Toplumunu ile Devlet arasındaki müşterek değerler giderek zayıflamakta, siyaset, topluma rağmen yürütülmektedir.

müşterek politika oluşturma güçlükleri, kamu yönetimini olumsuz yönde etkilemiştir (Dinçer ve Yılmaz, 2003:77). 1980 sonrası ekonomi-politiği siyasetin dağıtmakta olduğu rantı giderek artırırken, siyasal arenaya talebi artırmış, rant arayışına endeksenerek artan talep siyasetin kalitesini düşürürken, beraberinde ekonomi de günden güne daha çok hissedilen bozulmayı, katlanarak artan enflasyonu getirmiştir (Özüerman, 2000:237). Bu yüzden de ülkemiz siyasal sistemi mevcut yoz ve kötü durumundan kurtulmak için her yönüyle değişmeye, revize edilmeye ihtiyaç duymuştur ve duymaktadır.

Türkiye’de siyaset kadar kamu yönetimi ve bürokraside de ciddi değişimlere gereksinim söz konusudur (Özgür, 2003:113). “Kamu hizmetine girişte, atamalarda, tayinlerde ve trafik denetimlerinden tapu belgesi almaya kadar hemen hemen tüm bürokratik işlemlerde rüşvet ve aracı kullanma çok yaygın bir hale gelmiştir” (Şen, 1998:61). Türkiye’de “aracılık müessesesi”, bilhassa üst düzey yöneticilere yönelik olarak hayli yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. Aracılık müessesesinin temel aktörleri ise, siyasetçiler ile iş takibini meslek haline getirmiş kişilerdir. Neticeleri itibariyle işin kısa sürede sonuçlanmasını sağlayan ve etkili olan aracılığı, mümkün olduğu oranda herkes kullanmak istemektedir (Eken, 1995:269-270). Bunu temin edemeyenler ise rüşvet yoluna başvurmakta, işlerini o şekilde hızlandırmaya ya da yapılması mümkün olmayan nitelikteki uygulamaları bu yolla gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Rüşvet ise, hizmet arzının yetersiz olduğu, aşırı kuralcı ve merkeziyetçi bir yönetim izlendiği, yasakların fazla olduğu durumlarda kamu yönetiminde yaygınlık kazanmaktadır. Türk kamu yönetiminde söz konusu bu nitelikler ağır bastığına göre rüşvet ve yolsuzluk yaygındır. Ancak kanıtlanması güç olduğu için hangi hizmetlerin karşılığı olarak kimler tarafından ne kadar rüşvet alındığı bilinmemektedir (Karatepe, 1995a:169). Çağımızın, hatta bütün çağların ve toplumumuzun en büyük hastalıklarından olan rüşvet ve yolsuzluklar gerek toplumsal değer yargılarını, gerekse bir bütün olarak toplumsal hayatı gittikçe yıpratmakta, erdemlilik anlayışı ve duygusu, yerini kişisel menfaat ilişkilerine bırakarak, yüzyılların birikimi saygın kurallar, kuralsızlığa dönüşmektedir (Yavuziğit, 1997:116). Böylesi bir yolsuzluk ve rüşvet furyası, doğal olarak bir taraftan yanlış kurgulanmış kamusal sistem veya sistemler bütünüünün, bir taraftan da gereği gibi yapılamayan ve caydırıcılığı veya saptayıcılığı kalmamış, yani etkin ve verimli olmayan

bir denetim anlayışının neticesidir denebilir⁵⁵ (Yavuziğit, 1997:118). Bu denetim sisteminin etkin olmaması, esasında toplumsal anlamda denetime çok önem vermememizden, idareyi denetleyen bir toplum olmamamızdan kaynaklanmaktadır.

Çünkü, idareyi denetleyen bir toplum, onu kendi dışında ve her şeye egemen bir iktidar şeklinde görmeme eğilimindedir. Oysa bizim sistemimizde, muhtar mühür vurmak suretiyle para kazanan, işini bilir bir parti adamı ve büyüklerin adamı olarak görülür; belediye ise hemşeri olan kişilerin kurumu ve bu kurumu yöneten belediye başkanının başı çektiği bir şehir organı olarak değil, iktidar olarak değerlendirilir (Ortaylı, 1994:16). Kamu görevine yapılan alımlarda liyakat yerine, tanıdık, dost, akraba, arkadaş, hemşehri gibi etmenlerin dikkate alınması da yönetimde yozlaşmanın başka bir türüdür.⁵⁶ Ülkemizde bu nevi kayırmalar yaygın bir biçimde yapılmakta, çoğu zaman yapılan sınavlar bir formaliteden ileri gidememektedir. Göreve kimlerin alınacağı önceden bilinmesine rağmen, işi kuralına uygun yürütüyor görünmek için sınav yapılmakta (Karatepe, 1995a:169), yapılan sınava çok sayıda insan boş yere iştirak ederek boş yere umut bağlamakta, sonunda da hüsrana uğrayarak yönetime karşı olumsuz duygular beslemektedir.

Sonuç olarak, gerçekleştirilen geniş kapsamlı kamuoyu araştırmalarının da ortaya koyduğu gibi, vatandaşlarımız mevcut sosyo-ekonomik şartlardan ve yönetim kalitesinden derin bir memnuniyetsizlik duymaktadırlar. Yalnızca verimsiz hizmetten değil, hizmet alırken herkese eşit davranılması hususunda da toplumda yaygın bir şikayet durumu oluşmuştur. Öncelikle devlet üzerinde yoğunlaşmakta olan söz konusu güvensizlik; trafikten vergiye, gümrüklerden tapu idarelerine, emniyetten sağlık ve eğitim kurumlarına dek uzanan geniş bir yelpazede hizmetlerin yetersizliğine ve kirliliğe işaret etmektedir. %80'in üzerinde bir toplumsal kesim kamu kuruluşlarında (trafik, gümrük, vergi, tapu, vb. alanlarda) yolsuzluğun çok yaygın olduğuna inanmaktadır. Uluslararası Saydamlık Örgütü'nün (Transperancy International) 2001 yılı için yaptırdığı ve 91 ülkeyi içine alan temiz toplum endeksine göre ülkemiz 3.6 puanla 56. sırada bulunmaktadır. Başta bankacılık ve enerji sektörü olmak üzere yaşanan büyük kirlenmenin, 2001'de ortaya

⁵⁵ Aktan'a göre ise (1998:255), Bütün devlet yönetimlerinde yaygın bir yozlaşma türü olan rüşvetin temel sebeplerinden birisi kamu yönetimindeki bürokratikleşmedir. Rüşvet eğilimlerini bürokrasi ve kırtasiyecilik artırmaktadır.

⁵⁶ Türkiye'de uzun süre, resmi ideolojiye uzak olan görüş ve düşünceden olan kişilere kamu görevi verilmemiş, devletin tüm yüksek kademelerine tek parti ideolojisini benimseyenler ve bu kişilerin yakınları getirilmiştir. Çok partili döneme geçildikten sonra ise, iktidar olan her parti kendi adamlarını devlet kadrolarına doldurmuş (Karatepe, 1995a:168-169), yönetim içerisinde bir kadrolaşmaya gitmiş ve gitmektedir.

çıkmaya başlayan etkilerinin bir devamı olarak ÷lkemiz, ne yazık ki 2002’de 102 ÷lke arasında 64., 2003’te ise 133 ÷lke arasında 77. sırayı almıştır (Dinçer ve Yılmaz, 2003:72-73). Mevcut durum böyle devam ederse yönetsel yozlaşma anlamında birçok ÷lkenin önüne geçerek, üst sıralara tırmanmamız içten bile değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLER: ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

1. Kavramsal Çerçeve

Temelinde iletişim yatmakta olan (Aziz, 1988:135) ve adına gerçekleştirilen tüm çalışmaların özünü tanımak ve tanıtmak oluşturan (Kadıbeşegil, 1986:3) halkla ilişkiler terimi⁵⁷ İngilizce’de Public Relations, Fransızca’da Relations Publiques olarak anılmaktadır (Çamdereli, 2000:17; Asna, 1969b:2; Asna, 1998:7; Sabuncuoğlu, 1998:3; Onal, 2000:10; Bıçakçı, 2002:94). “Almanca, İtalyanca, İspanyolca gibi dillerde yeni bir sözlük aranılması gereği düşünülmemiş “Public Relations” deyimini bu dillere de girmiştir. (İtalyanca: Relazione Publiche)” (Asna, 1969b:2). İngilizcedeki “Public Relations” halk ilişkileri manasına, Fransızcadaki “Relations Publiques” ise halklarla ilişkiler manasına gelmektedir (Asna, 1969b:3; Asna, 1998:7). Bilindiği üzere her iki dilde de “Relation” ilişki (Relations çoğul); Public (Fransızcada Publiques) ise halk, kamu manasına gelmektedir. Fransızcada deyimde halkın “Publiques”, yani çoğul olarak kullanılışı ilginçtir, bir halktan değil, birçok halk’tan, “halklar” dan bahsedilmektedir, doğrusu da budur. Çünkü ilişki içerisine girilecek kitlenin halk değil, grup, insanlar topluluğu olarak ele alınması daha doğru olur. İngilizce deyimde ise gruplardan bir teki, yani tek bir “halk” alınmış ve o halkla gerçekleştirilecek, geliştirilecek ilişkiler söz konusu edilmiştir (Asna, 1969b:3). Buradaki “public” deyimini bildiğimiz anlamdaki halk manasında kullanılmamıştır.

Esasında “public” deyimini “halk” veya “kamu” anlamında olup ortak menfaatleri ve ilgileri bulunan insanların meydana getirdiği grup ya da grupları ifade etmektedir (Özdönmez ve Ark., 1999:3). Bu özel ve teknik manada “halk”, 1. örgütün gerçekleştirdiği eylem ve işlemlerinden etkilenen, 2. kanaat ve eylemleriyle örgüte etkide bulunan, 3. ortak menfaatleri olan insan guruplarını anlatmaktadır⁵⁸ (Mihçioğlu, 1986:15; Mihçioğlu, 1976:13; Mihçioğlu, 1967:13). Yani, kurumun muhatap olmak durumunda kaldığı “hedef kitle”yi ifade etmektedir (Peltekoğlu, 2005:143). Bu anlamda örgütlerin birden fazla

⁵⁷ Halkla ilişkiler deyimini için bazı yazarlar tarafından kitlesel ilişkiler, dış ilişkiler, kamusal ilişkiler gibi sözcükler de kullanılmaktadır (Özdönmez ve Ark., 1999:3).

⁵⁸ Yalçındağ (1996:17), bir kurumun hizmet politikalarından ve uygulamalarından etkilenen ve bu politikalarla uygulamaları etkileyen, müşterek menfaatlere ve birliktelik duygusuna sahip gruplar şeklinde yapılan halk tanımını; grup kavramına “bireyler” ve “kuruluşlar” kavramını da eklemek şartıyla, kendilerinin de benimsediğini belirtmektedir.

“halk”lara sahip olması mümkündür ve çoğu kere de vardır (Mihçioğlu, 1986:15) ve her kurumun ilişkiler içerisine girdiği halk kesimi farklılıklar gösterir. Örneğin, bir hükümet için halk ülkede yaşamakta olan tüm insanlar, bir dernek için kendi üyeleri, bir gazete için kendi okuyucuları, bir spor kulübü için taraftarları ve bir işletme için ise halk, kurum içerisinde çalışanlar ile kurum dışında yer alan ve işletmeyle ilişkisi olan tüm kişi ve kurumları kapsamı içerisine alır (Sabuncuoğlu, 1998:4). Kapsam içerisine giren halkların niteliği değiştikçe de halkla ilişkiler farklı uygulamalar ve teknikler olarak karşımıza çıkabilmekte, özü aynı kalmak şartıyla birçok yönden farklılaşabilmektedir.

Bu doğrultuda, halkla ilişkilerin herhangi bir kurumla kamu arasında iletişimi içeren bir yönetim şekli olduğunda tüm ülkeler hem fikir (Kazancı, 1999:86) olmakla birlikte, halkla ilişkilerin modern başlangıcı olarak ifade edilebilecek 20. yüzyılın başlarından itibaren halkla ilişkilerin hem teori, hem de uygulama yönünden temelini teşkil eden boyutları ve temel amaçları yönünden geniş ölçüde kabul edilen bir tanımı yapılamamıştır (Okay ve Okay, 2002:1). Halkla ilişkilerin geniş bir uygulama alanına sahip olması (Okay, 1998:16; Kocabaş ve Ark., 2004:45; Asna, 1969b:2; Kazancı, 1986:71), konunun yeni, anlaşılmamış bir konu oluşu ve başka tanıtmaya çabaları ile karıştırılması (Asna, 1969b:2), sosyal bilimlerin farklı dallarını içine alması⁵⁹ ve bu dalların değişik tekniklerini kullanarak birbirinden farklı amaçları olan örgütlerde uygulanması, insan ilişkilerinin olduğu hemen hemen her yerde ortaya çıkması, söz konusu bu kavramın ortak bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır (Okay, 1998:16; Kocabaş ve Ark., 2004:45). Durum böyle olunca da, bazılarının göre bir uygulamalı bilim, bazılarının göre bir yöneticilik sanatı olarak gösterilen halkla ilişkiler için çeşitli yazarlar ve eğitimciler tarafından çeşitli tanımlamalar öne sürülmüştür (Asna, 1968:56). Konunun daha iyi anlaşılabilmesi ve bir karşılaştırma olanağı sunabilmesi açısından halkla ilişkilere ilişkin yapılan bu tanımlamaları uluslararası ve ulusal literatür bağlamında ayrı ayrı ele almak daha uygun olacaktır.

Uluslararası literatüre bu anlamda bakıldığında halkla ilişkilerin aşağıdaki şekillerde tanımlandığı görülmektedir.⁶⁰

Halkla ilişkiler *bir kurum ile onun hedef kitleleri arasındaki iletişim yönetiminin* bir parçasıdır (Grunig ve Hunt, 1984:6).

⁵⁹ “Halkla ilişkiler karmaşık ve grift bir konudur; işletme, medya, iletişim ve psikoloji gibi birçok uzmanlık alanının teorileri ve uygulamalarından beslenir” (Fawkes, 2006a:16).

⁶⁰ Uluslararası literatürde halkla ilişkilere ilişkin diğer tanımlar için bkz: (Orrick, 1967a:8), (Barry, 2003:17), (Fawkes, 2006a:17,19), (Wilcox ve Ark., 2005:3-4), (Varey, 1997:90), (Gregory, 2006:81).

Halkla ilişkiler bir kurum ile bu kurumun başarı veya başarısızlığının bağlı olduğu kitleler arasında karşılıklı yarar getiren ilişkileri kuran ve sürdüren yönetim fonksiyonudur (Cutlip ve Ark., 1994:6).

Halkla ilişkiler uygulaması yeni eğilimleri (trendleri) çözümleyerek olası sonuçlarını tahmin etme, kurum liderlerine danışmanlık yapma ve hem kurumun hem de kamunun çıkarlarına hizmet edecek planlanmış eylem programlarını uygulamanın sanatı ve sosyal bilimidir (Jefkins, 1995:8).

Halkla ilişkiler, halkın tutumlarını değerlendiren, bir kişinin veya bir kurumun siyasetlerini ve usullerini halkın menfaatleriyle özdeşleştiren ve halkın anlayış ve kabulünü kazanmak için bir eylem programı yürüten bir görevdir (Orrick, 1967a:9).

Halkla ilişkiler temelde hedef kitle ile nasıl, ne zaman ve ne şekilde bir iletişim içerisine girileceğini tespit eden ve bu şekilde insanların davranışları, yaklaşımları ve algılamaları üzerinde yönlendirici etkiye sahip olmayı sağlayan bir süreçtir (Barry, 2003:15).

Ulusal literatürde ise halkla ilişkilere ilişkin şu tanımlamalar getirilmektedir:⁶¹

Halkla ilişkiler hem yönetimi tanıtmaya hem de halktan etkilenmeyi temin edici, bu amaçla yöntemler oluşturan, imkanlar sağlayan planlı bir çabadır (Kazancı, 1978:29; Kazancı, 1980:33).

Halkla ilişkiler, çalışmalarını bir kişi ya da özel veya kamusal bir kurumun çeşitli kesimlerle ilişkilerini devam ettirmek ve iyileştirmek, faaliyetleriyle ilgili olarak en iyi anlayış birliğini sağlamak ve sempati ve güven temin etmek için sürekli olarak devam ettirdiği çalışmalardır (Tortop, 2001:75).

Halkla ilişkiler, yönetimin felsefesi, bu felsefenin yürütülen politika ve eylemlerle görüntülenmesi, bir yönetim fonksiyonu ve karşılıklı anlayış ve iyi niyetin temin edilmesi için, kamuoyu ile iletişim yöntemlerinden faydalanılarak bu felsefenin, politikanın, uygulamanın ve eylemlerin açıklanmasıdır (Asna, 1998:2).

⁶¹ Ulusal literatürde halkla ilişkilere ilişkin diğer tanımlar için bkz: (Kazancı, 1972:12-13), (Kazancı, 1973:75), (Tortop, 1998:4,5), (Tortop, 1986c:120), (Tortop, 1986a:129), (Asna, 1986:34), (Asna, 1968:57,58), (Asna, 1998:7), (Asna, 1969b:2,6), (Yalçındağ, 1974:5-6), (İşçi, 2002:11), (Tellioğlu, 2000:15), (Ertekin, 2000:19-20), (Çamdereli, 2000:17,18), (Bıçakçı, 2002:93), (Hekimgil, 1968:16), (Gürel, 2003:143), (Varol, 2002:25), (Onal, 2000:16), (Gürüz, 1993:3,4), (Sabuncuoğlu, 1998:4,5), (Kocabaş ve Ark., 2004:45), (Kadıbeşgil, 1986:3), (Ramazanoğlu, 1986:44), (Koryürek, 1986:262), (Usman, 1986:313), (Yengin, 2000:9,10), (Gürel, 2000:89), (Yavuz, 1972:46), (Tikveş, 2005:6,7,49).

Halkla ilişkiler, kişi ya da kurumların amaçlarını başarmasına yardımcı olan, önem sırası bazen tüketici, bazen dağıtımçı ve çalışanlar gibi, kurumun yapısı doğrultusunda değişkenlik gösteren hedef kitlelerle gerçekleştirilen stratejik iletişim yönetimidir (Peltekoğlu, 2005:6).

Halkla ilişkiler kurumla toplumun karşılıklı menfaatleri arasında, iki yönlü bir iletişime, bilgi alışverişine dayanarak denge sağlama çabasıdır (Mihçioğlu, 1976:12). Halkla ilişkiler kamuoyunu etkileme, ondan etkilenme sürecidir (Mihçioğlu, 1976:12; Mihçioğlu, 1986:14).

Burada sıralanmış olan tanımlardan da anlaşılacağı üzere, halkla ilişkiler konusunda ansiklopedilerde, sözcüklerde ve kitaplarda çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bunların temelinde yatan görüş, halkla ilişkilerin kurum ile onun karşısındaki hedef kitle arasında karşılıklı çıkara dayalı ve sağlıklı bir diyalog kurulması, bunun neticesinde de kamuoyunun ilgili kesimlerinde kurum hakkında olumlu bir imaj ve destek yaratılmasıdır (Asna, 1998:7). Görüldüğü gibi bütün tanımlamalarda ve vurgulanan noktalarda halkla ilişkilerin gruplarla kitlelerle karşılıklı ilişki, anlayış ve güven ortamının oluşturulması ve sürdürülmesi, kamuoyunda kuruma ilişkin olumlu bir imajın oluşturulması gibi temel amaçlar ifade edilmiştir (Okay ve Okay, 2002:6). Bu doğrultuda, gerçekleştirilen tanımlamalardan halkla ilişkilerin niteliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Yatkin, 2003:11):

- Sürekli ve sabırlı bir çalışmaya dayanmakta olan iki yönlü bir ilişkidir.
- Karşılıklı bir alışverişi, bir etkileşim sürecini kapsamaktadır.
- Hedef kitlede sempati ve güven temin etme amacını gütmektedir.
- Hedef kitle ile haberleşmeye dayanmakta olup, amaç kitleyi etkilemektir. Bu amaçla kurum ile hedef kitle arasında sürekli birikim ve etkileşim söz konusudur.
- Bilim ve sanat yönleri bulunmaktadır. İnandırıcı olma durumunda olan halkla ilişkilerde doğruluk, objektiflik özelliği söz konusudur.

Halkla ilişkilerle ilgili kavramsal çerçeveyi bu şekilde genel hatlarıyla ortaya koyduktan sonra kavramsal çerçevenin bütünlüğü açısından geriye tek bir eksik nokta kalmaktadır. O da kamu yönetiminde halkla ilişkilerdir.

Yalçındağ, kamu yönetiminde halkla ilişkiler disiplini, teknik bir iletişim konusunun çok ötesinde, kamu yönetiminin çevresiyle geniş boyutlu bir alış-veriş

gerçekleştirme, bir uyum ve denge temin etme konusu olarak görmekte olup (1986:132; 1988:56), ona göre, böyle bir yaklaşımın özelliği, halkla ilişkilerin, kamu yönetiminin çevresini meydana getiren toplumsal, ekonomik ve siyasal şartlar bağlamında ve bunların tarihsel gelişim süreci içerisinde ele alınmasıdır ve aynı sav bu alanda karşı karşıya kalınan sorunlar ve bunlarla ilgili çözümler için de geçerlidir (1988:56). Bu doğrultuda Yalçındağ'a göre (1988:57), kamu yönetiminde halkla ilişkiler, bir kamu kurumunun ilişki içerisine girdiği toplum kesiminin güven ve desteğini temin etmek için giriştiği, iki yönlü iletişime dayalı, neticede kamuoyunda kurumun, kurumda da toplumun istediği doğrultuda değişikliklerin gerçekleşmesine, böylece kurum ile çevresi arasında olabilecek en uygun ölçekte uyum ve denge sağlanmasına dönük sistemli ve sürekli çabalarlardır. Ertekin'e göre ise (1995:3-4), kamu kurumlarında halkla ilişkileri şu şekilde tanımlamak imkanı vardır: Bir kamu kurumunun ilişki içerisinde olduğu, hizmet verdiği toplumsal çevrelerin güven ve desteğini sağlamak, onların fikirlerinden faydalanarak hizmetine yön vermek amacıyla giriştiği, kuruma ilişkin kamuoyunda olumlu bir imajın kökleşip yerleşmesine sebep olacak ve karşılıklı anlayışı geliştirecek, iletişim temeline dayalı, sistemli, planlı ve sürekli çabalarlardır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, halkla ilişkiler çabaları her şeyden evvel şu unsurları kapsamalıdır:

- Kamu kurumlarında hedef kitleye (sınırlandırılmış halk kesimleri) doğru karşılıklı bir iletişim ve bilgi alışverişi temeline dayanan bir ilişkinin varlığı,
- Bu ilişki neticesinde her iki taraf için de gerçekleştirilen kamu yararına ve hizmetin kalitesinin yükseltilmesine dönük çabaların varlığı,
- Bu çabaların planlı, sistemli ve sürekli olması, yönetim için değerlendirmelere imkan vermesi. Oluşturulmak istenen imaja uygun olacak şekilde örgütlenme ve hizmet anlayışının geliştirilmesi.
- Gerçeklerden, doğru bilgi ve belgelerden ayrılmaksızın karşılıklı bilgi alışverişi içerisinde tam bir bütünlüğe ulaşılması ve bunun da inandırıcı yöntemlerle, demokratik yöntem ve katılımı temin edilmesi.

2. Türkiye’de Halkla İlişkilerin Gelişim Süreci

“Başlangıcı insanlık tarihi kadar eski kabul edilmesine karşın sistemleştirilmesi ve bir bilim haline getirilmesi 1900’lü yıllardan sonra olduğu için 20. yüzyılın çocuğu olarak nitelendirilen Halkla İlişkiler” (Onal, 2000:1) Türk tarihinde de oldukça eskilere dayanmakta, Türklerin halkla ilişkiler alanındaki çalışmalarının ilk örnekleri, Göktürkler’in

Orhun Yazıtları'na dek uzanmaktadır. Daha sonra Selçuklu İmparatorluğu döneminde Nizam-ül Mülk'ün "Siyasetname" isimli eserinde halkın düşünce ve isteklerinden yönetimin haberdar edilmesinin gereğinden bahsedilmesi (Onal, 2000:6), Anadolu Selçukluları'nda hükümdarlar tarafından haftanın belirli günlerinin halkın sorunlarını dinlemeye ayrılması (Onal, 2000:6; Kadıbeşegil, 1986:22), Osmanlı döneminde seferlere bazı elçilerin davet edilmeleri, devletin kazandığı zaferlerinin islam ülkelerine fetihnameler ve hediyelerle duyurulması, Fatih döneminde yabancı ülkelere tanınmış sanatçıların davet edilmeleri ve iltifat görmeleri, cuma namazlarında halkla görüşme saatleri ayrılması, halkın yakınmalarının doğrudan sadrazamlar ve diğer ileri gelenlerce dinlenmesi (Kadıbeşegil, 1986:22), kervansarayların ve halkın yararlanabileceği çeşmelerin yaptırılması (Okay ve Okay, 2002:14), yönetenlerle, yönetilenler arasındaki iletişim köprülerinin atılmasına örnek olaylar olarak gösterilmekte (Kadıbeşegil, 1986:22), çok basit birer halkla ilişkiler örneği olarak değerlendirilebilmektedir (Okay ve Okay, 2002:14). Cumhuriyet dönemine bakıldığında ise gerek yapısal ve gerekse işlevsel olarak çok daha farklı bir durum karşımıza çıkmaktadır.

Cumhuriyetin resmen 1923 yılında kurulmasından önce, yeni Türk Devleti'nin lideri ATATÜRK tarafından (1920'de), basın-yayın ve enformasyon hizmetleri modern bir yapıyla örgütlenmiş (Tikveş, 2005:40), 1920'de Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü kurulmuştur (İşçi, 2002:25). Halkın gelişmelerden haberdar edilmesi, halka mesajlar ulaştırılması ve aynı zamanda diğer ülkelere de Türkiye'den haberler iletilmesi amacıyla (Onal, 2000:7), ülkemizin kurtuluş mücadelesinin sesi olarak (bu mücadelenin tanıtımı için) (Tikveş, 2005:40) yine Atatürk tarafından aynı yıl içerisinde Anadolu Ajansı kurulmuş ve bu ajans aracılığıyla yenilikler halka tanıtılmıştır (İşçi, 2002:25). Bu iki oluşum o dönemde çok önemli işlevler görmüş, çok gerekli faaliyetlere imza atmıştır.

Ülkemizde Cumhuriyetin kuruluşundan, çok partili yaşama geçilen 1946'ya dek görev yapan hükümetlerden, sadece 1 Kasım 1946'da göreve başlayan Celal Bayar Hükümetinin programında polisin halkla ilişkilerine ilişkin bir hüküm yer almıştır. İktidarın demokratik seçimlerle değişmesiyle beraber, devlet-vatandaş ilişkileri daha fazla sorgulanmaya başlanmıştır (Okay ve Okay, 2002:14). Bunun yanı sıra, 1960 öncesinde de kamu kurumlarının, günümüzde halkla ilişkiler diye tanımlanan çeşitli çalışmaları vardır (Asna, 1988:27). Bu anlamda, 1950'lerde Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü ismi altında gerçekleştirilen birtakım halkla ilişkiler çalışmaları görülmektedir (Yatkin, 2003:6). Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığının yalnızca

Ankara’da değil, İstanbul’da dahi “basın irtibat bürosu”, “yayın ve temsil şubesi”, “basın ve halkla münasebetler daire başkanlığı” gibi adlarla anılan birimleri olmuştur...(Asna, 1988:27). Yaşanan tüm bu gelişmelere rağmen, literatür incelendiğinde, halkla ilişkilerin çağdaş manada bu dönemlerde başladığını söylemek mümkün değildir.

Modern manada halkla ilişkiler dendiğinde, 4 adım kuralı olarak bilinen: Bilgi toplama-araştırma, Planlama, Uygulama ve Değerlendirmeyi içine alan bilimsel manada halkla ilişkiler çalışması (Asna, 1988:27), Türkiye’de 1960 yılından sonra, 27 Mayıs’tan sonra kurulan veya organize edilen kamu kurumlarında görülmektedir (Asna, 1988:27; Yatkın, 2003:6). Bu nedenle de, halkla ilişkilerin Türkiye’deki gelişiminin 1960’larda (Asna, 1988:27; Acar, 1994:3; Onal, 2000:7; Doğançalı, 1988:125; Çamdereli, 2000:14; Sezer, 1995:155; Şen ve Çerçi, 1974:49; Gürüz, 1993:9) ve önce kamu yönetiminde görülmeye başladığı söylenebilir⁶² (Acar, 1994:3). Bu anlamda, “Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü”, “Milli Savunma Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı” gibi kurumlar ülkemizde kurulmuş ilk halkla ilişkiler örgütleridir⁶³ (Onal, 2000:7). Dönemin ulusal-uluslararası şartlarının ve 61 Anayasasının da etkisiyle bu örgütleri diğer halkla ilişkiler örgütleri ve oluşumları takip etmiştir.

Şöyle ki, 61 Anayasası’nın görece özgürlükçü yapısına koşut olarak yöneten-yönetilen ilişkileri önem kazanmıştır. Batıdaki teknolojik, siyasal ve ekonomik alanda yaşanan gelişmeler neticesinde de toplumsal alan ve kamuoyu kavramı öne çıkmıştır. Bu bağlamda, halkla ilişkiler, Başbakanlık’tan Devlet Tiyatroları’na dek bütün kamusal kurumların bünyesinde farklı isimler altında yer almıştır (Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü vb.). Bilhassa DPT, Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) gibi kurumların

⁶² Halkla ilişkiler ülkemizde her alanda olduğu gibi, kamu kesiminde başlamış, devlet öncülüğünde Türkiye’ye gelmiştir (Asna, 1969a:101; Asna, 1988:28). Çoğu alanda olduğu gibi boynuz kulağı geçtiğinden, özel kesimde gelişmiş kamu kesiminde güdük kalmıştır. Bunun en önemli nedeni de, özel kesimin mali imkanlarının kamu kesimine nazaran daha geniş olması ve gelişmeleri daha yakından izleme avantajına veya esnekliğine sahip olmasıdır (Asna, 1988:28).

⁶³ Asna (1969a:102), Gürüz (1993:9) ve Şen ve Çerçi (1974:50) ise, modern manada ilk halkla ilişkiler biriminin Devlet Planlama Teşkilatı’nda, Koordinasyon Dairesine bağlı Yayın-Temsil Şubesi olarak görev ifa eden ve kamuoyunda planlama fikrinin benimsenmesi çalışmalarını üstlenen bölümü olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda, pek çok açıdan örnek bir örgüt olarak kurulan Devlet Planlama Teşkilatı’nın 91 sayılı Kuruluş Kanunu, DPT’nin, kadro kuruluşlarında Genel Müdürlük karşılığında olan Koordinasyon Dairesi Başkanı’na bağlı olan bu şubeye, Kalkınma Planının tanıtılması, planlı kalkınma düşüncesinin kamuoyuna benimsenmesi görevini vermiştir. Bu manada Devlet Planlama Teşkilatı’nın Halkla İlişkiler örgütü, bir Hükümet Politikası’nı tanıtmak, yerleştirmek, yeni Hükümet’in bir konuda halkla ilişkilerini sağlamakla görevlendirilmiştir. 1961’in sonlarında hazırladığı ve Devlet Planlama Teşkilatı üst kademesi (Müsteşar ve üç Daire başkanı)nce kabul edilen tanıtma kampanyası çerçevesi içerisinde çalışmaya başlayan ve iki yıl başarılı bir uygulama gerçekleştiren şube, uzun süre, bu konuda bilgi sahibi uzmanlarca yönetilmiştir (Asna, 1969a:102).

önderliğinde gerçekleştirilen halkla ilişkiler etkinliklerinde daha çok tanıtım işleri öne çıkmış, yönetimle halk arasındaki uyumsuzlukları dengelemeye dönük çabalar etkisiz kalmıştır. Kurumdan ziyade kurumun başında bulunan kişinin tanıtımı önemsenmiş, basının izlenmesi ve protokol çalışmaları halkla ilişkiler olarak algılanmıştır⁶⁴ (Bıçakçı, 2002:104). Yaşanan tüm bu sorunlar kamu yönetiminde çok önemli olan bir projeyi, MEHTAP Projesini de beraberinde getirmiştir.

1962’de gerçekleştirilen Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesinde⁶⁵ (Tortop, 1998:21; Tikveş, 2005:41), kısaca MEHTAP Projesi olarak adlandırılan ve halen büyük bir değer taşıyan dokümanda halkla ilişkiler konusuna da yer verilmiştir (Tortop, 1998:21). Bu anlamda, MEHTAP raporuna göre (Tikveş, 2005:41), “‘Devlet kuruluşlarının her kademesindeki çalışmalarda ve kararların alınmasında halkla yakın temas sağlama mecburiyettir (zorunluluktur).’” Ayrıca, raporda, Türk yönetiminde de çeşitli kademelerde, her kurumun yapısına uygun olarak, halkla temas ve dinleme yöntemleri kurmak gereğine dikkat çekilmektedir⁶⁶ (Ertekin, 2000:135). Bu maddelerden yönetenle yönetilen arasındaki mesafelerin kaldırılmasının, sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkilerinin tesis edilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

⁶⁴ Ülkemizde kamu kuruluşlarının halkla ilişkiler çalışmaları, “basın büroları” kurulması ile başlamıştır. Bu bürolar, basına yaptıkları açıklamalarla kurumla ilgili kamuoyuna bilgi veren ve basında çıkan haberleri toplayarak kurum yöneticilerine kamuoyunun gazeteler tarafından yansıtılan düşüncelerini ileten örgütler olarak çalışmışlardır. Basına bu örgütler tarafından yapılan açıklamalardan bahsederken eklemek gerekir ki, bu açıklamalar ancak kurum yöneticilerinin talimatlarıyla ya da gazetecilerin sorularını, gazetelerdeki okuyucu mektuplarını cevaplandırma biçiminde olmuştur. Yani bu örgütler bir halkla ilişkiler kampanyasını planlayan, kampanya süresini, kullanılacak iletişim araçlarını, harcanacak parayı, hedef kitleyi, hazırlanacak mesajları belirleyen araştırma yapıp hedef kitleden gelen geri bildirimi (feedback) ölçmeye çalışan değil, kurum yöneticilerinin söylediğini yapan, onların inisiyatifi ile iş gören ve alanda bilgi ve deneyimi olmayan kişilerce yönetilen küçük örgütler olmuşlardır. Zamanla kurumların bazılarında bu tip örgütler daha geniş kadrolarla kurulmuş, ancak ifa ettikleri iş aynı kalmıştır (Asna, 1969a:101-102).

⁶⁵ Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi (MEHTAP), Bakanlar Kurulu tarafından atanmış bir Proje Yönetim Kurulunun denetiminde, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Devlet Planlama Teşkilâtı, Devlet Personel Dairesi, üniversitelerin ilgili fakülteleri, bakanlıklar ve diğer merkezi kuruluşlarca ortaklaşa yürütülmüştür. Araştırma, araştırma kapsamı içerisinde olan 93 örgüt temsilcilerinin işbirliği yaptığı bir Merkezi Araştırma Grubunca gerçekleştirilmiştir. Proje yönetim kuruluna, merkezi yönetim kurumları arasındaki işbölümünün incelenmesi görevi verilmişti. Araştırma, Büyük Millet Meclisi, Genel Kurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilâtı, üniversiteler ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışında kalan merkezi kurumları kapsamı içerisine alacaktı. Araştırma, merkezi kurumlar arasındaki işbölümünü kamu hizmetlerinin sunulmasındaki verimlilik yönünden inceleyip hükümete bu konularda önerilerde bulunacaktı. Merkezi araştırma grubu tarafından, yukarıda ifade edilen çerçevede merkezi yönetim kurumları arasında mevcut olan işbölümü incelendi, sistemin işleyişinde karşılaşılan sorunları tespit edilip analiz edildi ve hükümete önerilerde bulunuldu. Araştırma sonunda, merkezi araştırma grubu tarafından hükümete yapılan öneriler şu hususlarla ilgiliydi: Merkezi yönetim kurumları arasında görev dağılımı; planlama ve koordinasyon etkinliklerinin verimliliğini artırma; mali denetim ve personel yönetiminin etkinliğini artırma (Polatoğlu, 2001:151).

⁶⁶ Hiç şüphesiz bu genel tavsiye, uygulamalı bir çalışmayla desteklenmiş değildir (Ertekin, 2000:135). Bunu da projenin bir eksikliği olarak değerlendirmek mümkündür.

Türkiye’de topluma doğrudan doğruya etkide bulunan ve uygulanması sonucunda başarılı neticeler veren ilk halkla ilişkiler kampanyalarından birisi de 1964’te uygulanan ve nüfus planlamasını topluma benimsetmeye çalışan kampanyadır (Okay ve Okay, 2002:17). Kampanya, 1964’te özel bir kanunla kurulan “Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü”nün teşkilat şemasında yine yüksek seviyede bulunan ve kamu sektöründe halkla ilişkiler çalışmalarına öncülük yapan bir örgüt olan “Tanıtma ve Halk Eğitim Müdürlüğü” (Şen ve Çerçi, 1974:50-51) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu örgüt, Nüfus Planlaması Politikasının sebepleri, ülkemiz için gerekliliği hakkında halkı aydınlatıcı kampanyalar yaparak, geniş oranda halkın desteğini kazanmıştır (Şen ve Çerçi, 1974:50-51). Bunun sonucunda da nüfus planlamasının uygulanmaya başlandığı 1964 yılından itibaren nüfus artışında ve kaba doğum oranlarında azalma olduğu görülmektedir. Bu durum da, uygulanan kampanyaların başarılı olduğunu (Okay ve Okay, 2002:20), uygun bir şekilde gerçekleştirilen halkla ilişkiler çalışmalarının en hassas konularda dahi başarıya götürdüğünü göstermektedir.

Bu gelişmeler devam ederken 1965 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne bağlı Basın ve Yayın Yüksek Okulu’nun kurulması (Asna, 1969a:102; Şen ve Çerçi, 1974:51; Mıhçıoğlu, 1976:29), ülkemizde halkla ilişkiler alanında bir başka safhanın başlangıcı olmuştur. Bu Yüksek Okulda üçüncü ve dördüncü sınıf uzmanlık bölümlerinden birinin Halkla İlişkiler Bölümü olması, ülkemizde de bu alanda uzmanlar duyulan gereksinimi göstermek açısından büyük önem taşımaktadır (Asna, 1969a:102). 1969’da ilk mezunlarını veren bu okulu sonraki yıllarda diğer okullar takip etmiş (Şen ve Çerçi, 1974:51), Ankara Halkla İlişkiler ve Gazetecilik Yüksek Okulunda, İstanbul Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulunda ve Ege Üniversitesinde “Halkla İlişkiler” konusu da ders programları arasına girmiştir (Şen ve Çerçi, 1974:51; Peltekoğlu, 2005:98; Mıhçıoğlu, 1976:29). Böylece halkla ilişkiler artık akademik anlamda ele alınmaya başlanmış, halkla ilişkiler faaliyetiyle uğraşmak isteyen kişilerin eğitim alacakları, kendilerini yetiştirecekleri bir imkan doğmuştur.

1966 yılına gelindiğinde Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünün aracılığıyla kırtasiyecilikle savaş çalışmaları yürütülmüştür (Yalçındağ, 1974:25). 1 Şubat 1967’de ise 26.01.1966 ve 6/5875 sayılı Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda kurulan İdari Danışma Merkezi TODAİE’de çalışmalarına başlamıştır⁶⁷ (Peltekoğlu, 2005:103;

⁶⁷ İdari Danışma Merkezi vatandaşların yönetimle ilgili sorunlarını (08) no.lu telefonla çözüme kavuşturmaya ve onlara yol göstermeye çalışmıştır. Dilekçeyle başvuru ve bireysel görüşme kabul edilmemiştir. Bu durum

Ertekin, 2000:138). İsmi geçen kararname ile Merkeze şu görevler verilmiştir (Ertekin, 2000:138):

1. Halkın kamu kurumlarına ilişkin sorunlarını yanıtlamak, iş sahibi vatandaşların söz konusu kurumlarla ilgili başvurularını kolaylaştıracak bilgileri telefonla vermek.

2. İdarenin halkla ilişkilerinin kolaylaştırılmasına, idari işlemlerde formalitelerin basitleştirilmesine ve bu suretle kırtasiyeciliğin azaltılmasını temin edecek bilgilerin toplanmasına, bu bilgilerin ilgili kurumlara iletilmesine ve gerekli düzeltme önlemlerinin alınmasına aracılık etmek.

“Bir halkla ilişkiler görevi yapmaya çalışan İdari Danışma merkezi, kendi tanıtımını yeterince yapamamıştır”⁶⁸ (Okay ve Okay, 2002:21) ve 1972’de kapatılmıştır (Ertekin, 2000:138; Peltekoğlu, 2005:103; Okay ve Okay, 2002:21). Aynı tarihlerde özel sektör alanında da halkla ilişkiler anlamında büyük değişimler yaşanmaktadır.

Ülkemizde tarihsel olarak kamu sektörü kurumlarında daha önce örgütlenmeye başlayan ve kısmen de fonksiyonel olan halkla ilişkiler birimleri, giderek özel sektör kurumlarına da etkide bulunmuş, mesleklaşma yönünde bir gelişimi hızlandırmıştır. Şüphesiz bu gelişmede, özel sektör kurumlarının toplumsal sorumluluk anlayışlarında meydana gelen değişimlerin ve kamuoyunu daha çok hesaba katan bir düşüncenin etkisi büyük olmuştur (Ertekin, 1988:39-40). Bu doğrultuda, ülkemizde halkla ilişkilerin özel kesimde yer alması 1960’ların sonlarına rastlamaktadır. 1969’dan itibaren büyük holdingler ile bazı bankalar tarafından halkla ilişkilerin önemi kabul edilmiştir (Peltekoğlu, 2005:98). Bunu büyük ticari şirketlerde (bilhassa holding’lerde) halkla ilişkiler birimlerinin

böyle bir yönlendirici merkez için anlaşılabilir bir noktadır (Ertekin, 2000:139). Ancak, Merkez; karşılanması kaçınılmaz olan toplumsal ihtiyacın yönetime kabul ettirilmesi, bir diğer ifadeyle yönetilenin baskısıyla değil, Fransız örneğinden dolayı olarak esinlendiklerini sandığımız TODAİE öğretim üyeleri ile birkaç yüksek yöneticinin önerisi ile kurulmuştur (Kazancı, 1972:15). Tüm olumsuz yönlerine rağmen, halkla ilişkiler konusunda Türk Kamu Yönetiminin biçimsel olarak ortaya koyduğu en önemli örnektir. Bu küçük birim, içerisinde barındırdığı çeşitli bakanlıkların temsilcileri ile önce yönetim ile yönetilen arasında kolay bir iletişim sağlamayı, daha sonra yapacağı değerlendirme neticesi, tartışmalı konularda yönetime önerilerde bulunmayı amaçlamıştı. Halkla ilişkilerin ilk safhası olan bilgi vermeyi imkanları nispetinde (telefon aracılığı ile) yerine getirmiş olmasına rağmen kendisine yüklenen; yönetimi halkın istek ve yakınmalarından haberdar etme ve bu konuda önerilerde bulunma söz konusu olduğunda bir varlık gösterememiştir. Bir kere Merkezin ilgili yönetim birimleriyle direkt ilişki içerisine girmesi imkansızdır. Merkezde yönetilenin istek ve yakınmalarının ne olduğu hususunda bir dökümantasyon da geliştirilmemiştir. Akademik bir kuruluş olan TODAİE’ye bu konuda inisiyatif bırakılmış, dolayısıyla Merkez-İdare ilişkisi ya dolaylı olmuş ya da ihmale uğramıştır (Kazancı, 1973:85).

⁶⁸ İdari Danışma Merkezi’nin çalışmalarına ilişkin olarak gerçekleştirilen bir inceleme vatandaşların büyük bir kısmının İDM’den haberli olmadıklarını göstermiştir. Ankara’da çeşitli semtlerde oturan 250 kişi arasında basit tesadüfi örneklem yöntemiyle gerçekleştirilen kamuoyu araştırması 69 kişinin (%27.6) böyle bir merkezi bildiklerini, 181 kişinin ise böyle bir yönetsel danışma merkezinden haberli olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır (Ertekin, 2000:139).

oluşturulması takip etmiştir (Tikveş, 2005:44). Bankalar başta olmak üzere büyük işletmeler, bünyelerinde oluşturdukları halkla ilişkiler birimleri vasıtasıyla duyarlı kitleleriyle iki yönlü bir iletişim ağını oluşturmaya çalışmışlar ve batılı örneklerden hiç de aşağı kalmayan uygulamaları sergilemeye başlamışlardır (Kadıbeşegil, 1986:23). 70’li yıllara gelindiğinde ise kamuda 60’lı yıllarda yaşanan önemli gelişmelerin benzerleri yaşanmaya devam etmiştir.

Bu anlamda, 1971’de kurulan ve “Reform Hükümeti” olarak da isimlendirilen 1.Nihat Erim hükümetinin programında kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi gerekliliği üzerinde önemle durulmuş ve yönetimin yeniden örgütlenmesinin yönünü ve stratejisini tayin etmek üzere bir İdari Reform Danışma Kurulu oluşturulmuştur. İdari Reform Danışma Kurulu tarafından, kamu kesiminin reform ihtiyacını tespit etmek üzere araştırma yapacak bir çalışma grubu oluşturulması uygun bulunmamış, bunun yerine, kurul, kamu kesiminin yeniden örgütlenmesinde takip edilecek ilkeleri tespit etmek amacıyla MEHTAP gibi daha önce gerçekleştirilmiş araştırmaları incelemeye karar vermiştir. İdari Reform Danışma Kurulunun hazırladığı rapor, kamu örgütlerinin (merkezi yönetim ve taşra örgütleri ve yerel yönetimler) yapı ve işleyişlerinin yeniden düzenlenmesi çabalarında takip etmeleri gereken genel ilkeleri tespit etmekle yetinmiştir (Polatoğlu, 2001:152). Ayrıca ülkemizde halkla ilişkiler ve enformasyon görevini ifa eden birimlerin farklı isimler altında faaliyet gösterdiği hususuna dikkat çekilerek, merkezi örgütün gerekliliği vurgulanmış (Peltekoğlu, 2005:102), merkezi halkla ilişkiler ve enformasyon hizmetlerini yürütmekle görevli temel kuruluş olan Basın-Yayın Genel Müdürlüğünün, Başbakanlığa bağlı olarak “Devlet Enformasyon Teşkilatı” ismi altında yeniden örgütlenmesi de tavsiye edilmiştir. Ancak, bu çalışmada sunulan tavsiyelerin kısa dönemde uygulama imkanı bulduğunu söylemek güçtür (Peltekoğlu, 2005:103).

Diğer taraftan 1972’de sayıları henüz az olan halkla ilişkiler uzmanlarının bir araya gelmesiyle ülkemizde bu konuda ilk meslek örgütü kurulmuştur. “Türkiye Halkla İlişkiler Derneği” ismiyle kurulan bu örgütün ilk önemli çalışması 1972’de İstanbul ve Ankara’da Sevk ve İdare Derneği ile müşterek düzenlediği seminerler olmuştur. Amacı; halkla ilişkiler alanında ülkemizde sürdürülen çabaları yönlendirmek olan örgütün bir benzeri de (Şen ve Çerçi, 1974:51-52) 1973’te Ankara’da (Onal, 2000:8; Şen ve Çerçi, 1974:52). 1985’de İzmir’de kurulmuştur (Onal, 2000:8). “İstanbul dışında ilk halkla ilişkiler şirketi HİSDAŞ ise Sancar Marufu tarafından 1983 yılında İzmir’de kurulmuştur” (Peltekoğlu, 2005:101). 1980’lerden itibaren ülkemizde artık çok sayıda büyük şirket ya kendi

bünyesinde birer halkla ilişkiler bölümü oluşturmuş, ya da yine sayıları artan halkla ilişkiler ajanslarından faydalanmaya çalışmıştır (Okay ve Okay, 2002:27). 1984'te çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerle, çeşitli bakanlıklarda değişik adlarla halkla ilişkiler hizmeti gören birimler “Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği” haline getirilmiştir (Tortop, 1998:23). 1994'te ise halkla ilişkiler mesleğini kavram kargaşasından kurtarmak ve meslek ilkelerini belirleyerek uygulamaya koymak amacıyla HDD (Halkla İlişkiler Danışmanları Derneği) kurulmuştur (Özdönmez ve Ark., 1999:37). Bütün bunların yanı sıra halkla ilişkilerin gelişimi anlamında bahsedilmeden geçilemeyecek, döneme damgasını vurmuş bir gelişme daha yaşanmıştır.

1991 yılında “Kamu Yönetimi Araştırma Projesi” başlığını taşıyan rapor benimsenmiştir (Tikveş, 2005:41-42). Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA), Türk kamu yönetimi sisteminin yeniden örgütlenmesi (reorganizasyonu) için Devlet Planlama Teşkilatı tarafından önyak olunan ve Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nce gerçekleştirilen bir reform çalışmasıdır. Bu projenin amacı, merkezi yönetim ve taşra örgütleri ile yerel yönetimleri, sundukları kamu hizmetlerini etkililik ve verimlilikleri yönünden incelemek ve gerek örgütsel yapıları, gerekse işleyişleri ile ilgili önerilerde bulunmaktır. KAYA aynı zamanda görev ve sorumlulukların dağılımı, kaynakların tahsisi ve nasıl kullanıldıkları, halkla ilişkiler ve iletişimde karşılaşılan güçlükler ve sorunlar gibi konuları inceleyip analiz etmeyi ve tavsiyelerde bulunmayı amaçlamaktadır. KAYA, mevcut kamu yönetim sisteminin incelenmesine ek olarak, daha evvel gerçekleştirilen reform çalışmalarını, karşılaştıkları sorunları saptayıp ortaya çıkarmak ve ne düzeyde benimsenip uygulandıklarını tespit etmek amacıyla çalışmalarının kapsamı içerisine almıştır (Polatoğlu, 2001:152-153). “Bu raporda; halkla ilişkiler hizmetlerinde, merkez düzeyinde koordinasyon (eşgüdüm) sağlanması ilkesi öngörülmüştür. Bunu sağlamak üzere mevcut “Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü”nün “Devlet Enformasyon Bakanlığı”na dönüştürülmesi önerilmiştir. (Bu öneri doğrultusunda bir örgütlenme uygulamada gerçekleşmemiştir. Belirtilen enformasyon hizmetlerinin önemlileri mevcut devlet bakanlıklarından birinin görev ve yetki alanına dahil edilmiştir.)” (Tikveş, 2005:42). Bunun yanı sıra, bakanlık ve kurum sözcülüğü uygulamasının getirilmesi istenmiş, ayrıca, kamu kurumlarında, halkla ilişkiler uzmanlığı ve uzman yardımcılığı biçiminde istihdam imkanlarının düzenlenmesi gerektiği konusu vurgulanmıştır (Tikveş, 2005:42).

Yukarıda tarihsel süreç içerisinde açıklanmaya çalışılan tüm bu gelişmelerin ışığında da ülkemizde halkla ilişkiler değişik uygulamalara ve yaklaşımlara sahne olarak,

çok geniş alanlara açılımlar göstererek ve yeni kavramları bünyesine katarak dünya konjonktürüyle uyumlu bir şekilde günümüze kadar gelmiştir.

3. Halkla İlişkiler Uygulamasının İki Önemli Boyutu: Kurum İçi ve Kurum Dışı Halkla İlişkiler

Bir kurum amaçlarını başarmak için gerek kendi örgütü içerisinde çalışan kişilerle gerekse örgütü dışındaki çevrede bulunan kurum ve kişilerle iyi ilişkiler kurmak zorundadır (Özdönmez ve Ark., 1999:6). Zaten, halkla ilişkiler fonksiyonunu diğer yönetim fonksiyonlarından ayıran en temel özellik, kurumun hem iç ve hem de dış çevresiyle iletişim kurmasıdır. Halkla ilişkiler için hem kurum çevre etkileşimi ve hem de kurum içi iletişim aynı derecede öneme sahiptir. Böylece kurum içi ve kurum dışı iletişim, birbirine son derece bağlı bir bütün oluşturmaktadır (Onal, 2000:9). Bu bağlamda, halkla ilişkiler etkinliği kapsam itibariyle kurum içi ve kurum dışı halkla ilişkiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Özdönmez ve Ark., 1999:7). Bu ayrımın temel ölçütü, halkla ilişkiler faaliyetlerinin kurum içerisindeki hedef kitlelere yani çalışanlara ya da kurum dışındaki hedef kitlelere -kamu yönetimi için bu hedef kitleler vatandaşlardır- yönelik olarak gerçekleştirilmesidir. Çalışmanın kapsamı itibariyle burada kurum içi halkla ilişkiler konusuna değinilmeyecek, yalnızca kurum dışı halkla ilişkilerin açıklanması yoluna gidilecektir.

3.1. Halkla İlişkiler Uygulamasının Halka Dönük Yüzü: Kurum Dışı Halkla İlişkiler

Kurum kendi dışında yer alan kişi ve kurumlarla sosyal içerikli dış ilişkilere girer ya da girişmelidir (Sabuncuoğlu, 1998:14). Kurumun dış çevrede girdiği halkla ilişkiler etkinliği ise, ilgi, anlayış, güven ve desteğini sağlamak istediği kişi ve gruplarla olan ilişkileri içermektedir (Özdönmez ve Ark., 1999:6-7). Bu anlamda kurum dışı halkla ilişkileri, kurumun dış çevresiyle (dış hedef kitleleriyle) karşılıklı güvene, anlayışa ve iyi niyete dayalı sağlam, sağlıklı ve empati temeline dayanan ilişkiler geliştirmesi ve bu ilişkileri sürdürmesi olarak isimlendirmek mümkündür.

Doğrudan doğruya halka ya da kamuoyuna yönelmekte olan dış halkla ilişkilerin (Çelebioğlu, 1986:197) amaçlarını ise, yönetsel gizliliği ortadan kaldırarak yönetsel saydamlığı temin etmek, dış hedef kitleler gözünde saygın bir kurumsal kimlik ve imaj oluşturmak, kurum ve kamuları arasında sağlıklı, düzenli ve empati temeline dayalı ilişkiler geliştirmek, gerçekleştirilecek her türlü faaliyette titiz ve bilinçli bir şekilde

hareket ederek istikrar sağlamak ve kurumun halk tarafından benimsenmesini, desteklenmesini temin ederek meşruluk zeminini olabildiğince güçlendirmek şeklinde sıralanabilir. Bu amaçlar başılamadığında ya da önemi kavranıp başırlması için yeterli gayret sarf edilmediğinde telafisi mümkün olmayan ya da çok güç olan neticeler ortaya çıkacak, kurumu her yönden olumsuz şekilde etkileyecektir.

4. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Ulaşılmak İstenen Amaçlar

Bir kurumun halkla ilişkileri, bir kişiye, bir gruba (staff) ya da kurum dışında bir danışman kuruma verilebileceği gibi bunların karması olan bir yapıyla da örgütlendirilebilir. Kurumun sunmuş olduğu hizmete, içerisinde bulunan çevreye, bölgeye ya da belli durumlarda halkla ilişkiler fonksiyonunun nasıl yerine getirilebileceğine ilişkin özel bazı yapılaşmalara da gidilebilir (Ertekin, 1990:36). Hangi tür yapılanmaya gidilirse gidilsin, halkla ilişkilerin kurumdaki işlevleri aynı kalmakta, böylece her çeşit örgütsel yapı içinde halkla ilişkiler rahatlıkla uygulama alanı bulabilmektedir. Söz konusu bu durum halkla ilişkilere giderek genişleyen bir amaç yelpazesi kazandırmaktadır (Biber, 2003b:39). Zaten, halkla ilişkileri iyi uygulayabilmenin yolu her şeyden evvel onun hangi amaçlara dönük olduğunun iyi bir şekilde açıklanabilmesine bağlıdır (Kazancı, 1997:30). Amaçlar iyi bir şekilde belirlendiğinde, halkla ilişkiler faaliyetlerinde de başarı kendiliğinden gelecektir. Amaçlar açık ve net bir biçimde ortaya konmadığında ise gerçekleştirilen faaliyetlerde karmaşalar, gecikmeler ve aksamalar meydana gelecek, her yönden kayıplar söz konusu olacaktır. Bu nedenle halkla ilişkiler faaliyetlerinde amaç belirleme ve bu amaç doğrultusunda hareket etme oldukça önemlidir.

Bu önemden hareket ederek çalışmada Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istenen amaçlar olarak, yönetsel saydamlık, saygın bir kurumsal kimlik ve imaj, sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri, yönetsel istikrar ve yönetsel meşruluk başlıkları belirlenmiş ve bu başlıklar açıklanmaya çalışılmıştır.⁶⁹

⁶⁹ Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istenen amaçlar belirlenirken, literatür çok detaylı bir şekilde taranmış, konuyla ilgili çok çeşitli okumalar gerçekleştirilmiş, bu okumalar neticesinde kurum dışı halkla ilişkiler amacı olabilecek çok sayıda başlık tespit edilmiş, daha sonra bu çok sayıda başlığı içerebilecek şekilde genel nitelik taşıyan ana başlıklar ortaya konularak kapsamlı bir yaklaşım sergilenmeye çalışılmıştır. Bu amaçlar tespit edilirken ise aşağıdaki kaynaklardan esinlenilmiş ve yararlanılmıştır: (Sabuncuoğlu, 1998), (Biber, 2003b), (Sezer, 1995), (İşçi, 2002), (Tortop, 1986c), (Çamdereli, 2000), (Peltekoğlu, 2005), (Biber, 2004), (Kazancı, 1980), (Yalçındağ, 1988), (Onal, 2000), (Kocabaş ve Ark., 2004), (Özdönmez ve Ark., 1999), (İşcen, 1967), (Hürel, 2003), (Kazancı, 1967),

4.1. Yönetmel Saydamlık

Halkla ilişkiler yönetimin parçasıdır (Verçiç ve Grunig, 2000:9) ve halkla ilişkilerin önemli bir yönetim disiplini olarak ele alınmasına yönelik artan bir ihtiyaç vardır (Warnaby ve Moss, 1997:7). Çünkü, kurumun çeşitli kitlelerle ilişkilerini kurumdaki herkes etkileyebilir de, halkla ilişkiler politikaları, hedefleri ve etkinlikleri ortaya koymak bir yönetim işlevidir (Center ve Jackson, 2003:1). Bir yönetim işlevi olarak halkla ilişkilerin yönetimde sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi de, bilhassa dış hedef kitlelerle sağlıklı ilişkiler geliştirmesine bağlıdır. Sağlıklı ilişkilerin geliştirilebilmesi için ise yapılması gereken ilk şey yönetimin halka açılması yani yönetmel saydamlıktır. Bu nedenle kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının belki de en önemli amacı yönetmel saydamlığın gerçekleştirilmesidir.

Halka açılan bir pencere olan (Sabuncuoğlu, 1998:3) halkla ilişkilerde açıklığın ve şeffaflığın öneminin vurgulanması maksadıyla cam ev benzetmesinde bulunulmuştur. Kurumların kamularından saklayacak şeyleri olmamalıdır. Başka bir ifadeyle kurumlar, saklamak mecburiyetinde kalacakları uğraşılardan uzak durmalıdır. Olumlu bir imaj bakımından, dışarıdan bakıldığında kurumların, bütün karar ve uygulamaların rahatlıkla görülebildiği camdan bir ev saydamlığında olmaları beklenir (Biber, 2003b:20). Halkla ilişkilerin de sağlamaya çalıştığı şey budur.

Bunun için de, yönetmel bir araç olarak halkla ilişkiler; kurumların ilgili oldukları kitlelere kuruluş amaçlarına, politikalarına etkinliklerine ilişkin bilgileri aktararak kamuoyunun bilgilendirilmesini amaçlar. Bu halkla ilişkilerin halka hesap vermesinin bir gereği olduğu kadar, yönetimde açıklık ilkesinin de bir gereğidir. Bilgi verme, halkın bilme-öğrenme hakkı ile ilgili olup bu hak aynı zamanda demokratik kuramın “bilgili-ilgili vatandaş” şartı ile bütünleşmektedir. Kuram tarafından hem ussal bireyin, hem vatandaşın kamusal konularda bilgili olması, bu konularla ilgilenmesi, kendini alakadar eden kararlarda denetim sağlamasının bir gereği olarak kabul edilmektedir. Halkla ilişkiler hem halk tarafından talep edilen, hem yönetimce gerekli görülen bilgileri aktararak “bilgili-ilgili vatandaş” ihtiyacına cevap vermektedir (Sezer, 1995:151). Şüphesiz yönetimde açıklık bilgi almaktan ibaret olan bir fonksiyon da değildir. Yönetmel bilgilerin herkese açık tutulmasının yanı sıra yönetmel yerlerin, etkinliklerin, dosyaların da açık tutulması,

(Abadan, 1964), (Acar, 1994), (Üzün, 2000), (Sezer, 1995), (Tortop, 1986b), (Tortop, 2001), (Yalçındağ, 1986), (Bensghir, 2000), (Center ve Jackson, 2003), (Ataol, 1987), (Uysal, 1983), (Kadıbeşegil, 2003), (Varol, 1988), (Yalçındağ, 1974), (Wali, 1967), (Küçükkurt, 1988), (Asna, 1998), (Gregory, 2001), (Çamdereli, 2000), (Abadan, 1955), (Ertekin, 1978), (Günkut, 1986), (Tortop, 1998), (Asna, 1968).

isteyenin bunları görmesi/gezmesi isteyen herhangi bir etkinliğe tanıklık etmesi onu izlemesi, isteyen de dosyaya bakması ondan örnek çıkarmasının olanaklı olması gerekir (Akıllıoğlu, 1991:2). “Halkla ilişkilerde başarının şartı, her konuda açık şeffaf olmak” (İşçi, 2002:11) olduğundan, özellikle kamu yönetimlerinde bu denli bir saydamlığın sağlanması vatandaşın yönetim üzerindeki denetimini de daha kolay hale getirecek, vatandaşa bu anlamda daha fazla imkan vererek, yönetimin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Çünkü, kamu yönetiminin genişlemesi, yapı ve işleyiş bakımından karmaşık bir nitelik göstermesi, ayrıca günlük yaşama artan orandaki müdahalesi, etkin bir kamuoyu denetimini de gerekli hale getirmektedir. Böyle bir denetim ise, yönetimin kendisini dışa açmasını, kamuoyunun, yönetimin eylem ve işlemleri ile ilgili bilgi sahibi olmasını, kararların nasıl ve kimlerce alındığını bilmesini gerektirir. Dolayısıyla, yönetilenlerinde elde ettiği bilgiler ışığında yönetime aktif bir şekilde katılabilmesiyle denetim daha etkin duruma gelecektir (Eken, 1994:25). Ayrıca, alınacak karar ya da gerçekleştirilecek işlem konusunda önceden bilgilenebilir fırsat verilmesi, ilgili kişi ve kurumların karar ya da işlemden önce fikir beyan etmelerine fırsat vermesidir (Buran, 1995:216). Böylece vatandaş gerçekleştirilen işlem ve eylemleri bizzat gördüğü, olumlu ya da olumsuz tepkisini daha bunlar hayata geçirilmeden verdiği için kamu yönetimine karşı aklında herhangi bir kuşku kalmayacak, olumsuz tutumlara sahip olmayacaktır.

Sadece “Allah devlet kapısına düşürmesin,” “Allah hâkime, hekime muhtaç etmesin,” “devletin ayağının bastığı yerde ot bitmez” gibi atasözlerinin vatandaşlar arasında yaygın şekilde kullanıldığı Türkiye’de değil, dünyanın diğer ülkelerinde de Vatandaşların devlete karşı genellikle olumsuz olan tutumları (Mihçioğlu, 1976:16) yönetsel saydamlık sayesinde büyük oranda ortadan kalkacak, olumluya doğru bir yönelim içerisinde olacaktır. Yönetsel saydamlık sadece olumsuz tutumları olumluya çevirmekle kalmayacak kamu yönetimi-vatandaş arasındaki yanlış anlamaların ortadan kaldırılmasında da önemli bir rol üstlenerek, büyük bir fayda sağlayacaktır.

Bu noktada şunu unutmamak gerekir ki, yanlış bilgilenenlerin yanlış yargılara varmaları engellenemez. Yönetimin haklı olduğu, doğru söylediği konulardan bazıları, kamuoyuna tümüyle başka şekillerde yansımış, yanlış yorumlanmış olabilir. Halkla ilişkilerin amacı bu nevi yanlış yorumlara sebebiyet vermeyecek doğrultuda halkın aydınlatılmasıdır. Çoğu zaman yönetimin kamu yararı doğrultusunda gerçekleştirdiği çalışmalar halka iyi anlatılmadığı için yönetim suçlanır. Gerçekleştirilen çalışmalar

gerçekte olduğundan başka türlü yorumlanır. Bu durumda kusur tümüyle yönetimindir. Halkı bilgilendirme ödevini gerektiği şekilde yerine getirmemiştir (Tortop, 1986c:121). Yönetim, politika ve eylemlerini açıklayıp, bunların haklılığını en iyi biçimde ortaya koyamadığı müddetçe de, kamu tarafından belki yanlış anlaşılıp, olumsuz yönde eleştirilebilir (Aşkun, 1986:88) ve eleştirilecektir. Bu yüzden hizmetlerde yaşanan gecikmeler, aksaklıkların sebepleri halka açıklanmalıdır. Söz konusu bu açıklama sayesinde halk ferahlar ve gecikmeyi, hizmette yaşanan aksaklığı haklı bulabilir (Tortop, 1986a:151-152). Böylece yanlış anlaşılmalara mahal verilmediği için de yönetim ile halk arasında gereksiz gerginlikler yaşanmasının önüne geçilmiş olur.

Sonuç olarak, kurumun açıklanması sakıncalı görülen çok özel sırları haricinde hiçbir şeyin kamuoyundan gizlenmemesi gerektiğini, kamuoyunu yanıltıcı, şaşırtıcı, kandırıcı, tutarsız, gizli kapaklı politika ve eylemlerden kaçınmanın şüphesiz, kuruma karşı olan güveni artırıcı bir özellik taşıdığını, kurumun uzun vadede başarısının onurlu çalışma, güvenilirlik ve dürüstlük kavramlarına uymaktan geçtiğini hatırdan çıkarmayan (Çamdereli, 2000:23) halkla ilişkiler, kamu yönetiminde yönetsel saydamlığın gerçekleştirilmesini kendine amaç edinmiştir. Saydamlık sayesinde hem halkın yönetsel bilgisi artacak, kamu yönetimini denetlemesi kolaylaşacak ve etkin hale gelecek, hem vatandaşların alınacak olan kararlara, eylemlere ve işlemlere daha onlar hayata geçmeden katılmaları sağlanacak, hem de vatandaşta kamu yönetimine karşı söz konusu olabilecek yanlış anlamaların bu şekilde önüne geçilmiş olacaktır.

4.2. Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmaj

Nasıl bir insana sergilenen davranış ona verilen değere bağlı ise, aynı şekilde bir kuruma ya da onun ürettiği mal/hizmete karşı sergilenen davranış da ona verilen değere bağlıdır (Üzün, 2000:75). Bu değer doğrultusunda o kuruma ilişkin çeşitli yargılara varır, çeşitli nitelendirmelerde bulunur, farklı tarzlarda ifadelere başvururuz. O kurumla ilgili konuşurken hızlı gelişen-gelişmeyen, istikbali parlak-durumu kötü, modern-gelenekçi, güvenilir-güvenilmez, zengin-fakir, cimri-yardımsever türünde sözler kullanırız. Söz konusu bu sözler daha önce o kuruma ilişkin edindiğimiz bilgilerden meydana gelen bir imajı ifade etmekte olup, bizi o kuruma karşı olumlu ya da olumsuz tutum ve davranışlara sürüklemektedir (Küçük Kurt, 1988:167). Bu tutum ve davranışlara neden olan imajı ortaya çıkaran ise o kurumun sahip olduğu kimliğidir. Kurumun sahip olduğu bu kimlik doğrultusunda insanların kafasında o kuruma ilişkin çeşitli imajlar oluşmaktadır. Yani bir

kurum nasıl bir kurumsal kimliğe sahipse o doğrultuda insanların kafasında kurumsal imaj bırakmaktadır.

“Kişilerin diğerlerine kim olduklarını bildirmek ve onları ürkütmek isteyen anlayışla ortaya çıkmış” (Peltekoğlu, 2005:375) olan kurum kimliğinin ne olduğu sorusunun en basit tanımı ise, bir kurumun, rakiplerinden ve benzerlerinden ayrılabilmesi için, felsefe, tasarım, iletişim ve davranışında gerçekleştirdiği bir bütünlük biçimindedir. Söz konusu bu bütünlük sayesinde kurum rakiplerinden farklı duruma gelebilmekte ve hedef kitlesinde yeniden tanınma, hatırlanma avantajını elde edebilmektedir (Okay ve Okay, 2002:607). Kuruma dönük tutum ve davranışların oluşumunda temel tayin edicilerden birisi (Biber, 2003b:78) olan kurum imajıysa kurumun kamuoyunca algılanma biçimidir (Onal, 2000:46). Yani, kurum tarafından (bilerek veya bilmeyerek) verilen mesajların bütünü (kurumsal kimlik), halkta meydana getirdiği algılar bütünüdür (Wood, 2006b:137). Kurum imajı; kurumsal görünüm, kurumsal iletişim ve kurumsal davranışın toplamından meydana gelmektedir. İç ve dış hedef kitle üzerinde inandırıcılık, güven yaratmak ve bunu devam ettirmek, yerine getirdiği önemli bir fonksiyondur⁷⁰ (Bakan, 2005:39). Bu nedenle saygın bir kurumsal kimlik ve bu doğrultuda oluşacak olan saygın kurumsal imaj bütün kurumlarda olduğu gibi kamu kurumlarında da büyük önem taşımakta⁷¹ ve kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarından birisini teşkil etmektedir.

Bu doğrultuda, halkla ilişkiler çalışmalarının temel fonksiyonlarından birisi de kurum çevresinde kuruma dönük olumlu algılamalar yaratarak ona çevre nezdinde bir itibar kazandırmak ve bu itibarı sürdürmektir. Kurumun sosyolojik anlamda bir meşruiyet kazanması büyük oranda kazanacağı itibara bağlıdır. İtibarın kazanılması ise planlı ve düzenli bir biçimde gerçekleştirilen halkla ilişkiler çalışmalarıyla mümkündür (Biber, 2003b:54). Bu nedenle de kurumun çevresindeki insanlarda oluşacak imajın tesadüflere

⁷⁰ Kurum imajı fonksiyonel bakımdan birtakım sonuçları başarmaktadır (Vural, 2003:186).

- Kurumun daha geniş ve tanımlanabilir hedeflere erişebilmesi için kuruma yol gösterir, güç verir.
- Kurumun kendisi ile müşterileri arasında çelişkili ve bazen çakışan gereksinimlerin dengelenmesini sağlar.
- Çok kültürlü bir özellik taşıyan takım çalışmasını ve eleman farklılığını değerlendirir.
- Bilgi ve becerilerin devamlı olarak geliştirildiği bir ortam oluşturur.
- Kurumun marka, ürün ve hizmetlerine değer katar.
- Değişimin cesaretlendirildiği ve bununla büyük bir güçle başa çıkıldığı esnek bir ortam meydana getirir.

⁷¹ Kurum kimliği ve kurum imajı birbirinden farklı olup, etkileşim içerisindedir. Biri kurumun fiziksel olarak nasıl tanındığı, diğeri ise, kurumun zihinsel açıdan nasıl kavrandığıyla ilgilidir (Peltekoğlu, 2005:374). Sarf edilen gayretler neticesi ne kadar iyi bir kurum kimliği oluşturulmuş olursa olsun, kurum üyeleriyle, politikalarıyla bu kimliğe uygun davranmıyorsa kurum imajının hiçbir zaman o düzeyde olmayacağı hatırdan çıkarılmamalıdır (Onal, 2000:47). Bu nedenle, gerek kamu sektörü gerek özel sektör kuruluşlarında olsun; kurumun kabul edilebilir, benimsenebilir ve savunulabilir belirgin bir imajının yaratılması, yöneticiler tarafından üzerinde durulan sorunlardan biri olmuştur (Ertekin, 1978:66).

bırakılmaması, bilinçli şekilde oluşturulması halkla ilişkilerin en önemli görevlerinden birisidir (Peltekoğlu, 2005:53). Ancak burada unutulmaması gerekir ki, halkla ilişkilerde amaç, bir kurumun olmak istediği gibi değil olduğu gibi tanıtılmasıdır. Gerçek dışı veya yanlış, eksik bilgilerle hazırlanan mesajların ilerde gerçekleri yansıtmadığı anlaşılırsa o kurumun toplumda meydana getirdiği olumsuz etkiyi silmek çok güçtür ve bu etki belki de yıllarca sürebilir (Sabuncuoğlu, 1998:54). Bu yüzden de hiçbir zaman doğruluktan ve dürüstlükten ayrılmadan, mevcut olanı abartmadan, yalana ve hileye başvurmadan saygın bir kurumsal kimlik ve imaj oluşumuna gitmeye özen gösterilmelidir. Bunu yaparken de yapılacak şey öncelikle hitap edilen halkın her yönüyle tanınması ve daha sonra bu doğrultuda tanıtımın yapılmasıdır.

Halkla ilişkiler açısından tanıma, kurum kamularının sosyo-demografik özelliklerini öğrenme, beklentilerini, beğenilerini ve eleştirilerini tespit etme (Biber, 2004:67); ya da halkın isteklerinin, yakınmalarının öğrenilmesi (Kazancı, 1980:32) olarak tanımlanabilir. Stratejik yönetim sürecinde hedef kitlenin kuruma karşı tutum ve davranışlarının ne olduğunun, geçmişte var olan durumuna ve geleceğine ilişkin ne düşündüğünün bilinmesi, kurumun stratejik kararlarına yön vereceğinden, işlevsel faktörlere dönük davranışlarını etkileyeceğinden (Üzün, 2000:75) tanıma kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamalarında kesinlikle ihmal edilmemesi gereken bir süreçtir. Bu noktada, özgürlükçü demokratik bir siyasal ortamda, kamu kurumlarının halkın beklenti, dilek ve şikayetlerine sağır kalamayacakları da şüphesiz olduğuna göre, halkla ilişkilerin bir iletişim tekniği olan bu yönünü de, kurumsal iyileştirmenin bir önemli, hatta vazgeçilmez aracı olarak düşünmek gerekmektedir. Halktan temin edilen bilgi akımı, halkta yanlış yere, kuruma ilişkin olumsuz bir görüntü oluşturulmuş olduğunu da gösterebilir. Burada genel yapılması gereken, halkla ilişkiler olayının boyutlarını yönetsel çerçeve içerisinde görebilmek ve halktan sağlanacak bilgilerle, yanlış görüntüyü düzeltecek kurumsal çabayı yönetsel ve kurumsal tavır ve yaklaşım içerisinde bütünleştirebilmektir (Yalçındağ, 1988:59). İşte burada da devreye tanıtım girmektedir.

Tanıtım, kurumun bütün yönleriyle ve gerçekleriyle kurum kamularına anlatılması, kurumun yapı ve amaçları hakkında bilgi verilmesi (Biber, 2004:67); ya da yönetilenin aydınlatılması, yönetimin eylem ve işlemlerinin ona açıklanması (Kazancı, 1980:32) şeklinde tanımlanabilir. Tanıtımla belirli mesajlar kurumla ilgili kitlelere iletilmekte ve kuruma dönük olumlu davranışların pekiştirilmesi, olumsuz olanların ise değişimi amaçlanmaktadır (Biber, 2004:67). Tanıtma işlevi ile yönetim, bir taraftan halkın kendi

üstünde kurduğu denetimin gereklerini yerine getirirken, diğer taraftan halkın kendisi ile hemfikir olmalarını temin edeceğinden (Kazancı, 1980:35) ve toplumun desteğini ve güvenini temin etmek kamu kurumları için hayati önem taşıdığından (Yalçındağ, 1988:60), tanıtma çalışmalarının hak ettiği şekilde ve etkili olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Ancak burada, “tanıtma çalışmalarının etkili olabilmesi için gösterilecek çabaların kurumun kimlik ve imajıyla uyumlu olmasına dikkat edilmelidir” (Onal, 2000:32). Kurumun kimlik ve imajıyla uyumlu olmayan etkinliklerin halk nazarında çelişkiler yaratacağı için kuruma faydadan ziyade zarar getireceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Hatırdan çıkarılmaması gereken bir husus da bilhassa kurumsal kimlik ve imaj oluşturmada ve buna yönelik olarak gerçekleştirilen tanıma ve tanıtma çalışmalarında kitle iletişim araçlarının yardımına başvurulmaksızın başarı sağlanamayacağıdır.

Çünkü, kamu kurumlarının yüzyüze, doğrudan doğruya ilişkilerle bilgi verme yükümlülük ve ödevlerini yerine getirmesi mümkün değildir (Tortop, 1986c:118). Ama “kitle iletişim araçları çok sayıdaki “kitle” alıcıya aynı anda hitap etmektedir”⁷² (Kocabaş ve Ark., 2004:44) ve bilhassa basın başta olmak üzere kitle iletişim araçlarının hem kamuoyunun sesini duyurma, hem de kamuoyunu oluşturma görevi söz konusudur⁷³ (Özdönmez ve Ark., 1999:6). Bu araçlar sayesinde büyük halk kitlelerinin her alanda aydınlatılması imkan dahilinde olduğu gibi, bunlar aynı zamanda büyük halk kitlelerinin his ve temayülleri de dile getiren birer araç olmuşlardır⁷⁴ (İşcen, 1967:47). Bu nedenle, Medyanın etkili bir güç olduğu ve lehte ya da aleyhte çok şey yapabileceği (Bivins, 1999:54), bu yüzden de medyayla yani basın ve kitle iletişim araçlarıyla olumlu ilişkiler geliştirmenin⁷⁵ ⁷⁶ bilhassa saygın bir kurumsal kimlik ve imaj oluşturulması anlamında halkla ilişkiler için çok önemli olduğu unutulmamalıdır.

⁷² “Bilindiği gibi “kitle iletişimi”, bilgi, düşünce ve tutumların büyük ve dağınık bir kitleye bu amaç için geliştirilmiş araçlarla iletilmesidir” (Künüçen, 2000:33).

⁷³ Son yıllarda teknolojiye meydana gelen hızlı gelişmeler neticesi hedef gruplara ulaşmak için kullanılan geleneksel olarak halkla ilişkiler araçlarının yanına yenileri de eklenmiştir. Bu yeni araçlardan birisi de internet ve web siteleridir (Okay ve Okay, 2002:668). “Elektronik kitle iletişim araçlarının gelişimi ile gündeme gelen internet, halkla ilişkiler için stratejik iletişimde en önemli araçlardan biri haline gelmiştir” (Yengin, 2000:19). Geniş kitlelere erişebilme kapasitesi, bilgi sağlama potansiyeli ve kimi uygulamalarda diğer mecralarla uyumlu bir şekilde kullanılabilmesi (sanal radyo, etkileşimli dijital televizyon, WAP, vesaire) gibi özellikleri düşünüldüğünde, halkla ilişkiler uzmanları tarafından internetin göz ardı edilmesinin söz konusu olmadığı anlaşılabacaktır (Chipchase ve Theaker, 2006:358-359).

⁷⁴ Halkla ilişkiler uzmanları tarafından medyayla ilişkilere bu kadar önem verilmesinin sebeplerinden birisi de medyanın kamuoyu oluşturma becerisidir (Somerville, 2006b:204).

⁷⁵ Basınla iyi ilişkilerin kurulması en az aşağıdaki üç esasın kabulüne bağlıdır (Lincoln, 1967:27):

- Özgür toplum içerisindeki basın gerekli bir kitle iletişim aracıdır ve bu yolla saygı görmelidir.
- Basınla ilişkiler görevlisi halka gerekli bilginin iletilmesi yolunda faydalı olabilir ve basın bunu kabul etmelidir.

Bu doğrultuda halkla ilişkiler medyayı misafir gibi kullandığının, çalışmasının ürününün medyadan herhangi bir ücret ödmeden yer aldığı ve doğal olarak da ev sahibinin kurallarının geçerli olduğunun (Hürel, 2003:15) ve medyanın tamamının kontrol edilebilir olmadığı (Çöklü, 2004:53) bilincinde olmalıdır. Bu bilinç doğrultusunda basın ile ilişkileri yürüten halkla ilişkiler ve basın müşavirleri, gazetecilerin bilgi alma isteklerini karşılamak için, günlük haber bültenleri çıkarmak, basın bildirileri yayınlamak, geziler ve basın konferansı düzenlemek gibi görevleri ifa etmelidirler (Tortop, 1986c:128). Ayrıca, halkla ilişkiler görevlisi tarafından basının görevleri ve gereksinimleri, gazetelerin baskıları, dağıtım yerleri, abone ve satış durumu, okuyucularının nitelikleri çok iyi bilinmelidir (Tortop, 1986c:128). Tüm bunlar layıkıyla yerine getirildiğinde kitle iletişim araçlarıyla çok yakın sıcak ilişkiler geliştirilecek ve onlardan saygın bir kurumsal kimlik ve imaj oluşumu anlamında çok verimli bir şekilde yararlanılması temin edilmiş olacaktır.

4.3. Sağlıklı Yöneten-Yönetilen İlişkileri

Her türlü kurumun var oluş nedeni halktır. Kurumların yerine getirdiği hizmet halk için olup, kuvveti de kaynağı da halktır. Kurumların emin ve sağlam adımlarla halka hizmet etmeyi sürdürebilmesi, hizmetine girdiği halkla karşılıklı iyi ilişkilerine bağlıdır (Kazancı, 1967:28). Halkla ilişki tekniğinin uygulanışında temel amaç ise, başarılı bir temas ve iletişimin kurulması (Abadan, 1964:14) olduğundan ve Devlet-vatandaş ilişkilerinin, kamu yönetimi-vatandaş ilişkilerinin sağlıklı yürümesi demokratik sistem içerisinde kalkınmayı hedefleyen bir ülkede, iyi işleyen kamu yönetiminin önemli göstergelerinden birisi (Acar, 1994:8) olduğundan kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarından biri olarak sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkilerinin kurulması bu anlamda büyük bir öneme sahiptir. Çünkü ancak bu sayede iyi işleyen bir yönetim yapısından ve yönetimden hoşnut olan, gerçekleştirdiği faaliyetlerden tatmin duyan bir yönetilen kitesinden bahsedilebilir. Bunun sağlanabilmesi için ise öncelikle yönetime empatik düşünebilme becerisinin kazandırılması ve yönetimin sosyal sorumluluk bilinci içerisinde hareket ederek her iki tarafın da (yöneten-yönetilen) karşılıklı yararını düşünmesinin temin edilmesi gerekir.

- İletişim aracı ile bilgi kaynağı arasındaki ilişki ancak kaynak ve aracın karşılıklı olarak birbirlerinin sorumluluk ve sınırlılıklarına karşı saygılı oldukları sürece halk için faydalı olabilir.

⁷⁶ Halkla ilişkiler uzmanının “Basınla İlişkiler” görevlerinden başlıcaları; kuruma ilişkin haberlerin basına hızlı, doğru ve bol şekilde akmasını temin etmek; kurumla basın ilişkilerini sürekli ve iyi bir şekilde (karşılıklı anlayış ve güven havası içerisinde) yürütmektir (Günkut, 1986:281).

Empatik düşünebilme becerisi sayesinde yönetim kendini yönetilenlerin yerine koyarak, onları daha iyi anlamaya gayret edecek, yönetilenlerin istek ve şikayetlerine daha makul bir yaklaşım tarzı sergileyebilecek ve daha isabetli tahminlerde bulunabilecektir. Tortop'un da belirttiği gibi (2003:155), insan ilişkilerinde başarı, insanlar tarafından belli konular ya da olaylar karşısında gösterilecek tepkilerin doğru olarak tahmin edilmesine bağlı olduğundan ve şu ya da bu yönde kararlar oluştururken, kişiler tarafından verilecek tepkilerin ve sergilenecek olası davranışların doğru olarak tahmin edilmesi büyük önem taşıdığından, bu isabetli tahminler sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkilerinin temin edilmesi noktasında büyük yararlar sağlayacaktır. Bu yararın en üst seviyeye çıkarılabilmesi ise yönetimin kesinlikle sosyal sorumluluk bilincinden ayrılmaksızın hareket etmesine bağlıdır.

Çünkü, sosyal sorumluluk, kurumların kendi çıkarlarının yanında, bir bütün olarak toplum refahının korunmasına ve artırılmasına dönük faaliyetlerin gerçekleştirilmesiyle ilgili bir yükümlülük olup,⁷⁷ kurumun çevresi ile etkileşiminden ötürü ortaya çıkan beklentilerin dengelenmesini temin etmektedir⁷⁸ (Üzün, 2000:116,117). Sorumlu davranış sayesinde kurumun kendi menfaatleri dışında toplumun varlığını kabul etmesi, temel görevleri dışında, toplumsal sorunlarla da ilgilenmesi, atacağı adımların getireceği sonuçları önceden düşünmesi (Peltekoğlu, 2005:168) sağlanmaktadır.⁷⁹ Kurum ya da yönetim bu bilinçle hareket ettiğinde hem kendi yararını muhafaza etme hem de toplumsal yararı gözetme imkanı bulmaktadır.

⁷⁷ Günümüzde en yaygın şekliyle sosyal sorumluluk bilincine dönük uygulamalar, kurumların yaptığı hayır işlerinde; kültür, sanat ve eğitim alanlarında verilen desteklerle; sağlık ve eğitim alanlarındaki yatırımlarla; çevre kirliliğini önleme gayretleriyle; toplumsal fayda sağlayacak projelerle; tüketicileri korumaya dönük önlemlerle; personele dönük adil uygulamalarla, kendini göstermektedir (Oktay, 2002:72).

⁷⁸ Halkla ilişkiler yönetiminin sorumluluk alanında olan bu kurumsal fonksiyon aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir (Üzün, 2000:117):

- Sosyal değerler ve iş etiği
- Doğal çevreyi korumak
- Tüketiciyi korumak
- Çalışma yaşamının niteliğini geliştirmek
- İyilik sever yatırımlarda bulunmak
- Sosyal yardımlar
- Destek faaliyetler (Eğitim, kültür, sanat, spor).

⁷⁹ Bu anlamda, halkla ilişkiler görevlileri tüm ilişki ve işlemlerde ilgili tarafların, kurum ve vatandaşların, hizmetlerden faydalananların korunması gereken menfaatlerini göz önünde bulundurarak hareket etmelidir. Yükümlülükler ve verilen sözlere sadık kalmalıdır. Hiçbir karmaşıklığa yer vermeden, çalışanların, çalışanların ve müşterilerin güvenlerini temin edici yönde dürüstlük kurallarına uygun davranmalıdır. Diğer emredici kurallarla gerçekleri gölgelememelidir. Denetlenmiş ya da denetlenebilir nitelikteki olaylara dayanmayan haberleri yayınlamamalıdır. İnsan kişiliğinin bütünlüğüne ve saygınlığına, dürüstlük ve ahlakına tecavüz niteliği taşıyan bütün hareket ve teşebbüslere destek olmamalıdır. Kişilerin gerçek düşüncelerini ve teşebbüslerini açıklamalarına engel olmaya dönük her türlü araç, teknik ve yöntemlerin kullanılmasına imkan tanınamalıdır (Tortop, 2001:73-74).

Kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarından olan sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkilerinin sağlanmasında yapılması gereken bir diğer şey, yöneten-yönetilen arasında karşılıklı bilgi akışının sağlanarak halkın yönetsel bilgisizliğinin giderilmesidir.

Halkın devletin girişmiş olduğu faaliyetlere ilişkin tatmin edici bilgi alabilmesi durumu, her demokratik rejimin temel taşlarından biri (Abadan, 1955:180) olduğu için ve kendi yararları için, günümüz devleti kamuoyunu devamlı bilgilendirmek ve onu türlü oyunlar karşısında aydınlatmak mecburiyetindedir (Ertürk, 1969:123). Bu nedenle, devlet tarafından, halkın ne istediği bilinmeli, halk ise, devletin ne yaptığından ve ne yapmak istediğinden haberdar olmalı (Handly, 1967:53), bu sayede de halkın yönetime yabancılaşmasının önüne geçilmelidir. Çünkü, yirminci yüzyılda karşılaşılan sorunların bir kısmı kişinin karar verme dışında kalması, bunun sonunda kendini yetersiz, güçsüz hissetmesi başka bir ifadeyle sisteme yabancılaşması ile ilgilidir. Halkla ilişkilerin bilgi verme kadar tepkileri değerlendirmeye dönük yönü kişiye hem ihtiyaç duyduğu bilgilerin aktarılmasını hem de sesini duyurabilme imkanını sağlamaktadır. Bu sayede yetersizlik duygusunun yenilmesi, yabancılaşmanın önlenmesi amaçlanmaktadır (Sezer, 1995:151). Ayrıca, çeşitli konular hakkında halkın fikir ve düşüncelerinin bilinmesi; hem onun ihtiyaçlarının bilinmesine, hem de ona ulaşacak mesajların daha iyi düzenlenmesine imkan sağlayarak⁸⁰ (Ertekin, 1995:7), yönetimle yönetilenlerin birbirlerine yaklaşmasını,⁸¹ aralarındaki karşıtlıkların en aza inmesini ve anlayış tarzlarının uyumlu hale gelerek demokratik bir ortamın oluşmasını temin etmektedir.

Bu anlamda, çağımızda kamu kurumlarının halkla iyi ilişkiler kurması birçok sorunların çözüme kavuşturulması için bir zorunluluktur (Tortop, 1986c:117). Çünkü, demokratik bir düzende halka kulakların tıkanması, halkın dinlenmemesi imkansızdır.

⁸⁰ Halkın ne düşündüğünü anlamanın yolları, sadece başlıklarına değinerek şu şekilde özetlenebilir (Ertekin, 1995:7):

- Vatandaşların kişisel başvuruları,
- Gruplarla temas,
- Kamuoyu araştırması,
- Referandum (kamuoyuna başvurma).

⁸¹ Yönetimi halka yakınlaştırmaya katkı sağlayacak, açık ve anlaşılabilir mevzuatlar üretmek ve mevcut kanun ve prosedürleri anlaşılır hale getirmek gerekmektedir. Bunun yanı sıra, yönetsel mekanlara giren vatandaşlara yol gösterici nitelikteki panoların ve kurum şemalarının bulunması, takip edilecek yöntemlerin belirlenmesi önemlidir. Diğer taraftan, karşılıklı yazışmalarda yanıtlar en kısa sürede verilmeli ve verilen yanıtlarda net bir biçimde gerekçeler yer almalı ve buna karşı müracaat ve itiraz yolları gösterilmelidir. Ek bilgi talep edilebileceği düşünülerek, yazışmalarda ilgili memurların isim ve telefonuna yer verilmelidir. Bunun yanı sıra memur ile birey, yüz yüze gelmek yerine telefon, fax gibi teknoloji ürünleri aracılığıyla da iletişim kurabilmelidirler. Bu yolla, hem yönetsel mekanlardaki yığılmalar engellenecek, hem de ilgili kişinin yer değiştirmekten kaynaklanan ekonomik kaybı söz konusu olmayacaktır (Eken, 1994:44).

Demokratik düzenin sahip olduğu yapı ve işleyiş zaten bunu zorunlu kılmaktadır (Tortop, 1986b:188). Toplumun halkla ilişkilerden daha çok yararlanması ve halkla ilişkiler aracılığıyla kendini ifade etmesi halinde ise halkla ilişkiler faaliyetlerince demokratik sürece daha fazla katkıda bulunulacaktır (Wood, 2006a:131). Çünkü, halkla ilişkiler çalışmalarında genel olarak güdülen amaç, kamuoyunda ve ilgili topluluklarda karşılıklı anlayış ve güven duyguları oluşturmak ve geliştirmek (Tortop, 2001:75) olduğundan halkla ilişkiler programları vasıtasıyla halkta da yönetimin beklediği yönde değişiklikler gerçekleştirilebilir, örneğin yanlış anlamalar varsa giderilebilir, halkın yönetimi desteklemesi ve onunla işbirliği yapması temin edilebilir (Yalçındağ, 1986:152). Birbiriyle daha uyumlu, daha bilinçli ve daha yakın bir yöneten-yönetilen ilişkileri temin edilebilir.

Sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkilerinin temin edilmesinde son olarak yapılması gereken şey ise iletişimi, karşılıklı etkileşimi ve iki yönlü ilişkiyi sürekli kılarak iyi niyete ve karşılıklı güvene dayalı ilişkilerin geliştirilmesidir.

Devlet-vatandaş iletişiminin temelinde yatan şey devletin vatandaşı için var olduğu gerçeğidir. Bunlar arasında etkileşim doğuracak iletişim kanalları ne derece açık olursa, o derece vatandaşın refahı, mutluluğu, huzuru ve güveni temin edilir. Bunlar arasındaki iletişimsizlik en başta devletin vatandaşına, vatandaşın devletine duyduğu güveni yok eder. Güvensizlik ise ülkede demokrasi ve insan haklarının gelişmesine ve yeşermesine engel olur. Bu bağlamda, sadece devletin vatandaşına değil, vatandaşın da devletine kolay ulaşabilmesi ve etkileşim, iletişim ve paylaşım içerisinde olması hayli önemlidir⁸² (Bensghir, 2000:49). Anahtar kitlelerle iletişimin önemini uzun zamandır bilmekte olan halkla ilişkiler (Harris, 1998:167), bu anlamda, kurumlar (ve bir bütün olarak yönetim) ile halk arasında iki yönlü iletişime dayalı bir köprü vazifesi görmektedir. Böylece hem kitleden veya halktan yönetime, hem de yönetimden halka bilgi akışı gerçekleştirilmesi

⁸² Yönetimin halkın istek, şikayet ve düşüncelerini öğrenmek için kullandığı başlıca kanallar şunlardır (Mihçioğlu, 1967:15-16):

- Basının takip edilmesi
 - Radyo ve televizyon programlarının takip edilmesi
 - Kamuoyu araştırmaları
 - Dilek ve şikayet kutuları
 - Yöneticilerin halkla olan ilişkileri esnasında öğrendiklerine ilişkin hazırladıkları raporlar
- Vatandaşların yönetim karşısındaki tepkilerini, yakınma, dilek ve temennilerini duyurmak için kullandıkları başlıca iletişim kanalları ise şunlardır (Mihçioğlu, 1967:15):
- Vatandaşların yönetimle (doğrudan doğruya memurlarla veya yöneticilerle) olan yüzyüze ilişkileri veya yazışmaları
 - Kitle iletişim araçları (gazete ve dergilere gönderilen okuyucu mektupları, radyo ve televizyon)
 - Vatandaşların üyesi oldukları menfaat ya da baskı grupları (işçi ve işveren sendikaları, ticaret odaları vb.)
 - Siyasi partiler
 - Nüfuzlu kimseler (duruma göre büyük toprak sahipleri, ağalar, beyler, eşraf, Afrika'da kabile reisleri)

amaçlanmaktadır (Sezer, 1995:151). Halkla ilişkiler kurumsal hedeflere ulaşmaya, felsefe oluşturmaya ve kurumsal değişim gerçekleştirmeye yardımcı olan bir yönetim işlevi (Baskin ve Ark., 1997:5) olduğundan, etkili halkla ilişkilere sahip bir kurum böylece olumlu halkla ilişkiler elde etmekte (Center ve Jackson, 2003:1), iki yönlü iletişime dayalı karşılıklı güven esaslı doğrultusunda sağlıklı işleyen ilişkiler içerisine girmektedir.

4.4. Yönetmel İstikrar

Yönetimin üzerine düşen görevleri layıkıyla yerine getirebilmesi, gerçekleştirdiği hizmetlerden halkın memnuniyetini temin edebilmesi ve emin adımlarla geleceğe yürüyebilmesi için istikrarlı bir yapı içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Yönetimde sağlanan bu istikrar sayesinde karşılaşılması muhtemel sorunlar daha doğmadan önlenebileceğinden ve gerek yapıdan gerekse işleyişten kaynaklanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi mümkün olabileceğinden bilhassa kamu yönetimi için istikrar olgusu büyük önem arz etmektedir. Taşıdığı bu önem dolayısıyla, kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının gerçekleştirmek istediği amaçlardan birisi de yönetmel istikrarın sağlanmasıdır. Kamu yönetiminde halkla ilişkiler bu anlamda bürokratik hantallığın önüne geçerek faaliyetlerde zaman ve para kaybını önleme, gereksiz yönetmel formaliteleri azaltma ve halka yol göstererek gereksiz başvuruların önüne geçme gayreti içerisindeydir.

Tümüyle bir yönetim konusu (Yalçındağ, 1988:57) olan halkla ilişkiler sayesinde, kamu kurumuna işi düşen vatandaşa hizmetin hızlı şekilde ulaşması temin edilir. Vatandaşa beliren yanlış anlaşılmalarda önüne geçilir. Vatandaşın yönetimle ilişkilerinde ortaya çıkan aracı kullanma, iş takibi, tartışma ve yakınma şeklindeki tepkileri azaltılır. Vatandaşların, kamu kurumlarının işleyişine ilişkin olumlu izlenimler elde etmeleri temin edilir (Ataol, 1987:94). Yönetmel yöntemlerdeki uzun, masraflı, gereksiz işlemcilikler, vatandaş zihninde devlete ilişkin, yönetime ilişkin olumsuz izlenimler yaratacağından ve vatandaşları bezginliğe iten bu gibi uygulamaların giderilmesinde, yönetim-kamu ilişkilerine hakim olan havanın yumuşatılması açısından büyük faydalar bulunduğı şüphesiz (Mıhçıoğlu, 1976:18) olduğundan “kuruluşlarda vatandaşın karşılaştığı çeşitli sorunlara, işlere ilişkin belge ve yöntemlerin basitleştirilmesi, nereye nasıl başvuracağının belirginleşmesi ve “örgütlenme ve yöntem” birimlerince yerine getirilen benzeri hizmetlerin bir halkla ilişkiler çabası oldukları açıktır” (Uysal, 1983:29). Zaten, günden güne gelişme gösteren teknoloji, insanların yaşam tarzını ve çalışma metodlarını değiştirmektedir. Bu değişmelerden etkilenecek, idari sistemin de işleyişini basitleştirmesi

ve hızlandırması gerektirmektedir. Yönetimin işleyişinin iyileştirilmesi için, prosedürlerin ve formalitelerin basitleştirilmesi ve yönetilenlerin bir müşteri olarak görülmesi olmak üzere iki önemli adımın atılması gerektiği kabul edilir (Eken, 1994:43). Bu adımların atılması noktasında halkla ilişkiler, yönetime rehberlik ederek, yönetime uygun yönetsel politikalar ve halkla ilişkiler politikaları geliştirmeye çalışmakta, yönetime bir danışmanlık hizmeti vermektedir.

“Danışmanlık, Halkla İlişkiler mesleğinin birincil işlevidir. Her şey danışmanlık kapsamında üretilecek bilgi ile oluşacaktır. “İşin eğrisi, doğrusu” bu bağlamda masaya yatırılacaktır. “Ne yapılmalı, hatta ne yapılmamalı.”” (Kadıbeşegil, 2003:66) tespit edilecektir. Bütün bunlar tespit edilirken hatırdan çıkarılmamalıdır ki, bir kurumdaki halkla ilişkilerin temel amacı, izlenen politikaları ve gerçekleştirilen işleri halka benimsetmek ve halkın güven ve desteğini kazanmaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için, bir taraftan ilişki kurulacak hedef kitlenin özellikleri, eğilimleri, düşünceleri ve tepkileri ile ilgili bilgi toplamak (araştırma), diğer taraftan da toplanan bilgilere dayanarak tanıtma plan ve programları hazırlamak (planlama), bunları uygulamak (iletişim) ve uygulama sonuçlarını denetlemek ve değerlendirmek (değerlendirme)⁸³ gerekmektedir (Özdönmez ve Ark., 1999:16). Çünkü, halkla ilişkilerin temel fonksiyonu, bir kurumla -ne tür ve hangi düzeyden olursa olsun- onun başarı veya başarısızlığının kendilerine bağlı olduğu çeşitli kamular (genel olarak çevre-halk) arasında karşılıklı yarara dayalı ilişkileri, dürüst iletişim ve araştırmayı kullanarak tespit etmek, kurmak ve devam ettirmektir (Varol, 1988:187). Bu anlamda, kamu kurumlarının sürekli ve sistemli bir şekilde işleyen halkla ilişkiler faaliyeti aracılığıyla, üstlenmiş oldukları hizmetler hakkında toplumun ne düşünmekte olduğunu öğrenmeleri ve bu yolla elde ettikleri bilgilerden daha etkin, verimli, hızlı ve iyi nitelikli bir hizmet düzeni kurmak için faydalanmaları mümkündür⁸⁴ (Yalçındağ, 1974:28). Bunun

⁸³ Halkla ilişkiler çalışmasının etkinliğinin ölçülmesi ve bunun değerlendirilmesinin gerçekleştirilmesi güç bir işlem olarak kabul edilse de esasında baştan belirlenen bir denetim sistemine dayanmaktadır; yani halkla ilişkilerin ölçümü amaç tespitinde saklıdır aslında (Çöklü, 2004:72).

⁸⁴ “Halkla ilişkiler sürekli olan, sabır ile çalışma isteyen bir faaliyettir. Bir günde, bir kaç günde saygı, sevgi, nüfuz kazanılamaz” (Tortop, 1998:24). Ayrıca, halkla ilişkiler, geliş güzel hazırlanmış, bölük pürçük, birbiriyle bağlantılı olmayan, duyurma mesajları -gazete haberleri, radyo anonsları, afişler vs.- hazırlamak demek değildir. Halkla ilişkiler, planlı çalışmayı gerekli kılan, belirli aşamaları olan sürekli bir oluşumdur. Bu oluşumun bir yerde sona ermesi, belirli bir hedef kitle, belirli bir konuda ileti yağmuruna tutulduktan sonra tamamlanması, bir halk deyiimiyle “bir defterin kapanması” gibi bir durum söz konusu değildir. Bu devamlı oluşum içerisinde aşamalar birbirini takip eder, bir kampanyanın son aşaması, bir yeni kampanyanın ilk aşaması olarak sürüp gider (Asna, 1968:58). Ancak, halkla İlişkiler konusu bazen, yanlış anlama neticesi, başımız sıkıştığında yardıma çağırdığımız bir araç olarak ortaya çıkar. Bu tip bir anlayış tamamen yanlıştır. Bazı yöneticiler, yumurta kapıya geldikten sonra “ Halkla İlişkiler” konusunu hatırlayıverirler ve tüm sorunların hemen çözüme kavuşturulabileceğini sanırlar. Halbuki, “Halkla İlişkiler”, sihirbazlık ya da hokkabazlık değildir. Bu çeşit çağrılar “Alarm” çağrılar, ya da “Etekler Tutuşunca” yapılan çağrılar olarak

sağlanabilmesi için ise iyi bir planlamanın yapılması, bu planın sürekli olarak gözden geçirilerek değerlendirilmesi ve yapılan plan dahilinde düzenli ve sistemli bir şekilde hareket edilmesi gerekmektedir.

Demokratik planlamada, amaçların başarılması için gereken gayretle halk tarafından gelişmeyi hızlandırmak için razı olunan fedakarlık arasında sürekli bir denge sağlanmalıdır. Bu yüzden, belirlenen amaçların halka aşırı bir yük ve fedakarlık yüklemekten başarılabilecek en yüksek amaçlar olması gerekir, aksi taktirde halk tarafından bu amaçlar kabul edilmeyecektir (Wali, 1967:42). Kamu kurumları halka hizmet amacı ile kurulmuş kurumlar oldukları için ve halk için halkla birlikte hareket ettikleri zaman başarı sağlayabilecekleri için (Tortop, 1986b:185) “etkili bir halkla ilişkilerle planlama yalnız halk “için” planlama olmakla kalmayıp halk “ile” planlama olacaktır” (Wali, 1967:46). Halkın görüş ve düşünceleri alınarak, yapılacak planlara ve bu planlar dahilinde gerçekleştirilecek faaliyetlere ve uygulanacak politikalara halkın desteği de sağlanacaktır. Belirlenen bu politikalar ise, Biber’in de belirttiği gibi (2004:77-78), kurum içerisindeki değişik birimlere düşen görevlerin nasıl yerine getirileceğini, yerine getirilirken hangi esasların dikkate alınacağını açıklayarak bir rehber işlevi görecektir, yeknesak bir hareket biçiminin herkes tarafından uygulanmasını ve takip edilmesini gerektirdiğinden eşgüdümde de büyük ölçüde katkı sağlayacak ve aynı şekilde, uygulayıcılarının kendilerine olan güvenlerini artıracak, onları olgunlaştıracak ve birçok sorunun yanıtlanmasına yardım edecektir. Bu sayede yönetimi günün şartlarına ve çevreye adapte ederek hızlı işleyen bir yapı ortaya koyacaktır.

Zaten, Artan bir hızla ve devamlı olarak değişen çevrenin, kurumlarla olan karşılıklı bağımlılığı, kurumları da bu değişikliğe uymaya zorlamaktadır (Üzün, 2000:82). Çevrede gerçekleşen değişimler kurumlar açısından yeni fırsatlar doğurduğu gibi tehditler de yaratabilmektedir. Dolayısıyla değişimi algılayamayan ve değişimin beraberinde getirdiği yeni yapılara kendisini adapte edemeyen kurumlar yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Biber, 2004:78). Bu nedenle, kurumlar, değişimin hangi yönde meydana geldiğini tespit etmek ve tespit edilen yöndeki değişimin kurum açısından ne gibi neticeler doğurabileceğini öngörmek zorundadırlar. Böyle bir zorunluluk kurum ve çevre arasında bilgi akışını temin edecek iletişim kanalları oluşturma ve geliştirme çalışmalarını da mecburi hale getirmektedir. Kurum ve çevre arasında iletişimin sağlanması ise halkla

niteleyebiliriz ki; hemen her zaman “Alarm” ancak iş işten geçtikten, ok yaydan çıktıktan ve ateş bacayı sardıktan sonra çıkmıştır. Oysa, “Halkla İlişkiler” çalışmalarının etkili olabilmesi için, süreklilik ve uzun sürelilik gibi iki önemli özellik taşıması gerekir (Ramazanoğlu, 1986:49-50).

ilişkiler çalışmalarının temelini teşkil etmektedir (Biber, 2004:78). Halkla ilişkiler yönetiminin kalitesi de çoğu zaman çevreyle gerçekleştirilen iletişimin sahip olduğu niteliklerle ilişkilendirilmektedir. Çevre yönetimi çalışmalarının temel amacı da gerek kişisel gerekse kurumsal hayatın toplumsal, ekonomik ve kültürel etmenlerin kalitesini artırarak, herkesin yaşama ve çalışma çevresinin niteliklerini geliştirmektir. Dış çevreyi meydana getiren tüm etmenlerin; uluslararası çevre, ekonomik çevre, teknolojik çevre, doğal çevre ve iş çevresinin bu bakış altında tespit edilmesi ve geliştirilmesinde halkla ilişkiler çalışmalarının rolü büyüktür (Üzün, 2000:84). Bilindiği üzere halkla ilişkiler tek yönlü olarak işlemediğinden (Lataillade, 1967:37) ve halkla ilişkiler çalışmalarının amacı, kurumun çalışmalarını, sosyal çevrenin beklentileri doğrultusunda adapte etmek (Küçükkurt, 1988:164) olduğundan, karmaşık ve dinamik bir çevrede hayatını devam ettiren kurumun varlığını koruyabilmesi ve değişimlere ayak uydurabilmesi, halkla ilişkilerinin bir neticesidir (Ataol, 1987:93). Bundan ötürü de yönetim halkla ilişkilere verdiği değer ölçüsünde çevreye adapte olma imkanına sahip olacaktır.

4.5. Yönetimin Halka Mâl Edilmesi: Yönetmel Meşruluk

Her yönetim sürecinde, yöneten ve yönetilen şeklinde ikili bir toplumsal farklılaşma söz konusudur. Yöneten durumunda olanlar toplumsal fonksiyonları, yetkileri, itibar dereceleri, kazançları ve hayat tarzları açısından yönetilenlerden ayrılmışlardır. Bu insanlar daha üst bir statüye sahiptirler. Yönetim sürecinin ortaya çıktığı her yerde ve her zaman söz konusu bu farklılaşma gözlenmektedir. Fakat, farklılaşmanın derecesi, katılığı, yönetim biçimleri doğrultusunda değişiklik göstermektedir (Güler, 1977:87). Farklı yönetim biçimlerinin sahip oldukları iç dinamikleri, yönetilene ve insana bakış açıları, anlayış tarzları ve dünya görüşleri birbirlerinden farklılaştığı için meşruluk kaynakları da birbirlerinden farklılık arz etmektedir. Ancak hepsinde ortak olan nokta, her yönetim biçiminin mutlaka bir meşruiyet dayanağının olması gerektiğidir. Meşruluğunu temin edememiş bir yönetim biçiminin hayatını devam ettirebilmesi ve toplumda kabul görmesi mümkün değildir. Bu nedenle de yönetmel meşruluk bir yönetim için vazgeçilemez nitelikte hayati bir öneme sahiptir. Sahip olduğu bu önem dolayısıyla da kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarından birisi yönetimin halka mâl edilerek yönetmel meşruluğun sağlanmasıdır. Bunun sağlanabilmesi için ise ilk olarak yönetilenlerin ikna edilerek gerçekleştirilecek faaliyetlere halk desteğinin temin edilmesi ve alınan kararlarla ve yapılan faaliyetlerle ilgili sağlıklı bir kamuoyunun oluşturulması gerekir.

Bu anlamda, bir amacı çeşitli iletişim araç ve teknikleri kullanarak mesaj gönderdiği kişi ya da grupları kendi amaçları yönünde ikna etmek (Kocabaş ve Ark., 2004:49) olan halkla ilişkilerin yönetsel bir araç olarak var olabilmesi her şeyden evvel iknaya dayalı (demokratik) bir olay olgusunu, bunun ön şartı olan yönetim üzerinde halkın denetiminin geçerli olduğu demokratik bir ortamı gerekli kılar (Sezer, 1995:150). Günümüzün demokratikleşmiş toplumlarında kamu yönetiminin birçok programının başarıyla gerçekleştirilmesinin ise, bu programlarla ilgili toplum kesimlerince yönetimin desteklenmesine ve bazı kurumlarda bundan da öte işbirliği yapılmasına bağlı olduğu bilinmektedir⁸⁵ (Yalçındağ, 1986:152; Yalçındağ, 1988:79). “Artık halkın inanmadığı, desteklemediği şeyleri gerçekleştirmek kolay değildir. En azından böyle eylemler çeşitli güçlükler doğurmakta, ya da uzun vadede ters sonuçlara yol açmaktadır” (Asna, 1998:26). Halk tarafından yönetimin desteklenmesi belirli ölçüde onun kendisi için faydalı ve olumlu çalışmalar gerçekleştirdiğine inanmasına bağlıdır. Bunun yolu da yine yönetimin gerçekten olumlu işlere imza atması ve bunları kitle iletişim araçlarıyla olduğu gibi halka açıklayıp anlatmasıdır. Halkın bu hizmetleri tek tek öğrenmesini beklemek yanlıştır. Yönetimden halka belirli bir pencere açmak ve bu konuda kitle iletişim araçlarından yararlanmak gerekir ki, söz konusu bu görevi işte yönetimin halkla ilişkiler birim ve görevlileri yerine getirebilirler (Kazancı, 1980:16-17). Halkla ilişkiler profesyonelleri dışarıdaki ve içerdeki ortamlardan bilgi toplayıp yorumlayarak ve bunu stratejik istihbarat olarak sunarak hakim durumdaki koalisyonda kilit bir rol oynayabilirler. Bu temel üzerinde kurumlar kilit paydaş kitlelerinin desteğini güvenceye alacak bir diyalogu değiştirebilir veya başlatabilirler⁸⁶ (Gregory, 2001:51). Çevrenin kabul, destek ve güvenini temin ederek oluşacak iletişim ortamıyla da, kurum veya kuruluşun kendisini kolaylıkla ifade edebilme ve tanıtabilme, kamuoyunu etkileme ve inandırabilme fırsatı yakalanmış olur (Çamdereli, 2000:20). Bu

⁸⁵ Halkla ilişkiler iletişim sürecinde hedef kitle çıktı olarak üçü normal, biri de istenmeyen olmak üzere dört tür tepki vermektedir. Kamu kurumları tarafından verilen kamu hizmetlerinin hiç beğenilmediğini gösteren “ret”; beğenildiğini gösteren “kabul” ve beğenilmekle beraber yeniliklerin gerekliliğine inananların “istek” biçimindeki normal tepkileri, yönetimin yerine getirdiği halkla ilişkiler faaliyetlerinin ya da başlatılan halkla ilişkiler iletişim sürecinin başarısını gösterirken; halkla ilişkiler elemanları tarafından hiç beklenmeyen ve hiç istenmeyen bir tepki olarak “tepkisizlik” tepkisi iletişim sürecini en başarısız duruma sokmaktadır. Hedef kitlenin kabul tepkisi doğal olarak hem yönetim, hem de halkla ilişkiler elemanları tarafından beklenen, istenilen bir neticedir. Zira bu tepki ile yönetimin hizmetlerinin eski durumda sürmesi ya da tanıtımı yapılan konu veya yeni hizmetin yapılmasında bir mahsur bulunmamaktadır. Bu sebeple, söz konusu bu olumlu tepki, yönetime “destek” girdisi olarak girmektedir (Bilgin, 1994:48-49).

⁸⁶ Halkla ilişkilerin, kurum çıkarıyla toplumun çıkarlarına hizmet arasında kaldığı, ikisini de tatmin etmeye çalıştığı ortadadır (Somerville, 2006a:195). Çünkü halkla ilişkilerin kesinlikle vazgeçemeyeceği unsurlardan birisi kamu yararıdır. “Kamu yararı kavramı, halkla ilişkiler çalışmalarının meşruluk temelini oluşturur” (Yalçındağ, 1996:24). Halkla ilişkilerin kamu yararından vazgeçmesi demek, meşruluğunu kaybetmesi anlamına gelecektir.

fırsat sayesinde de alınan kararlara ve gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin sağlıklı bir kamuoyunun oluşturulması imkanı doğar.

Kamuoyunun oluşması, medya veya kitle iletişim araçları tarafından serbestçe bilgi ve haber toplanabilmesine bağlıdır. Bu nedenle tüm bürokratik sistemlerde devletin elindeki radyo, televizyon ve gazetelerin yanında, özel kişi ve kurumlara ait basın yayın araçlarının da olması zorunludur. Çünkü alternatif iletişim ve bilgi alma kanalları, demokratik ve hür toplumun en önemli ve vazgeçilmez iletişim araçlarıdır (Eken, 1994:28). Gerçekten, kitle iletişim araçlarının (basın, radyo ve televizyon) yaygın ve etkin rol oynadığı, menfaat ve baskı gruplarının güçlü olduğu modern demokratik toplumlarda sağlıklı, bilinçli ve duyarlı bir kamuoyu oluşabilmekte ve halk, kurumların yönetimlerine etkide bulunmada ve onları uyarmada önemli role sahip bulunmaktadır. Bu baskı grupları içerisinde bilhassa sivil toplum kuruluşları veya hükümet dışı gönüllü kuruluşlar, kalkınma program ve projelerinin hazırlanmasında, doğal kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin korunmasında, çevre sorunlarının çözümü kavuşturulmasında büyük katkılar sağlamakta ve bu konularda kamuoyunun bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi için yoğun gayret sarf etmektedir (Özdönmez ve Ark., 1999:9). Kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulaması ise, yönetimin gerçekleştirdiği uygulamalarla ilgili gerek kitle iletişim araçlarına, gerekse baskı ve menfaat gruplarına abartıdan uzak, sosyal sorumluluk bilinci içerisinde doğru bilgileri ulaştırarak onlar vasıtasıyla kamunun doğru bir şekilde bilgilenmesini ve bunun neticesinde de sağlıklı bir kamuoyunun oluşabilmesini temin etmeye çalışmakta, onlardan gelecek tavsiye ve önerileri de yönetime ulaştırarak yönetimin oluşan kamuoyu doğrultusunda hareket etmesini sağlamaya gayret etmektedir.⁸⁷ Halkla ilişkilerin böyle bir gayretin içerisine girmesinin sebebi, yönetsel kararlara halkın katılımını sağlayarak onları kararlara dahil etmek ve alınan kararları halka dayandırarak halkın yönetime katkısını artırmaktır. Bu sayede yönetimin gerçekleştirdiği faaliyetlerde ayaklarının yere basmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

Çünkü, eğer bir hizmetten yararlanan kişiler fikir ve yakınmalarını yönetime aksettirmeyi başaramazlarsa, yönetim körü körüne hareket edecektir. Eğer yönetim kişilerle etkili bir biçimde iletişim kuramazsa, kişiler yönetime kayıtsız, ilgisiz, verimsiz ve

⁸⁷ Demokratik yönetimin temel ilkeleri ışığında denilebilir ki, devlet örgüt ve kurumlarına halkla ilişkiler konusunda büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulukları kısaca aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (Handly, 1967:53):

- Hükümetler halkın hizmetinde olmalıdır.
- Hükümetin giriştiği işlerden halk devamlı suretle haberdar olmalıdır.
- Hükümet tarafından halkın ne istediği bilinmeli ve girişilecek işlerde bu istekler göz önünde tutulmalıdır.

anlayıssız bir gözle bakacaklardır. Halk böyle bir düşünceye kapıldıktan sonra ilgili programın devam ettirilmesi gerçekten şüpheli hale gelmiş demektir⁸⁸ (Abadan, 1955:173). Bunun yanı sıra, yönetim almış olduğu kararlarda da yanılabilir, gerçekten halkla ilişki eksikliğinden kaynaklanan yanılgılara da düşebilir. Halk tarafından bireysel olarak ve çeşitli iletişim araçları kullanılarak yansıtılan görüşlere değer vermek yönetimin alacağı kararların isabet, doğruluk derecesini artırır. Eğer halkın görüşlerinin doğru olmadığı, uygulama imkanı bulunmadığı yönünde bir yargıya varılırsa, halkı bu yönde inandırmak için çalışmada bulunulur. Kendi görüşlerinin yanlış, halkın görüşlerinin doğru olduğu yönünde bir yargıya varılırsa, kendi görüşlerinde körü körüne ısrar edilmez, doğru olduğuna inanılan yolda karar verilir (Tortop, 1986c:120). Önemli olan burada halkın fikirlerine kayıtsız kalınmamasıdır. Zaten, demokratik bir düzende halka kulakların tıkanması, halkın dinlenmemesi imkansızdır. Demokratik düzenin sahip olduğu yapı ve işleyiş tarafından zaten bu zorunlu kılınmaktadır. Bunun yanı sıra halkı dinlemek, onun isteklerini değerlendirmek, halka kulak vermek, halka kapıları açmak yönetimin faydasıdır. Bu tip bir tutum ve davranış, yani halk için halkla beraber yönetim, yönetimin başarısını artırır (Tortop, 1986c:122), yönetimle yönetilenlerin karşılıklı istek ve menfaatlerinin uyumlaştırılmasını temin eder.

Ancak, kurum tarafından yerine getirilen hizmetlere ilişkin olarak halkın beklentileri, görüş, dilek ve şikayetlerinin, iyi işleyen halkla ilişkiler programları vasıtası ile, kurumda aksamaması, salt iletişim süreci olmanın ötesinde bir anlam ve içerik kazanmak zorundadır. Kuruma yansıyan tüm bilgiler yönetim süreci içerisinde özümseyip, bunlara karşı halkın istek ve beklentileri yönünde bir örgütsel tavır sergilenmezse, halkı duymaya, dinlemeye ilişkin etkin halkla ilişkiler programlarının ne manası kalacaktır? Özgürlükçü demokratik bir siyasal ortamda, kamu kurumlarının halkın beklenti, dilek ve şikayetlerine duyarsız kalamayacakları da şüphesiz olduğuna göre, halkla ilişkilerin bir iletişim tekniği olan bu yönünü de, örgütsel iyileştirmenin bir önemli, hatta vazgeçilmez aracı olarak düşünmek gerekmektedir. Halktan sağlanan bilgi akımı, halkta yanlış yere, kuruma ilişkin olumsuz bir görüntü yaratılmış olduğunu da gösterebilir. Burada gene yapılması gereken,

⁸⁸ Vatandaşlar, içinde yaşadıkları toplulukları biçimlendiren kararlara katılacaklarsa, onların vatandaş katılımı hakkındaki tercihleri önem taşımakta (Glaser ve Ark., 2006:178) olup, kimi hizmetlerin etkin bir şekilde görülebilmesi, vatandaşların işbirliğini gerektirir. Bunun başlıca örneklerinden biri eğitim alanıdır. Okul-aile birlikleri, birçok ülkelerde öğrencilerin ebeveynlerinin tutumlarıyla davranışlarını eğitim kurumlarının amaçlarıyla koordineli hale getirmeyi amaçlayan en yaygın bir işbirliği çerçevesi oluşturur. Toprakları aşındırarak denizlere sürükleyen sellerin neden olduğu yıkımı engellemek üzere köylülere toprağı teraslama yöntemlerinin öğretilmesi, yollarda gidiş-geliş kurallarına uymayı temin etmek amacıyla girilen uyarıcı halkla ilişkiler çalışmaları da bu kümeye girer (Mıhçıoğlu, 1976:18).

halkla ilişkiler olayının boyutlarını yönetsel çerçeve içerisinde görebilmek ve halktan sağlanacak bilgilerle, yanlış görüntüyü düzelterek kurumsal çabayı yönetsel ve kurumsal tavır ve yaklaşım içerisinde bütünleştirebilmektir (Yalçındağ, 1986:134). Halkla ilişkiler yönetsel bir çerçeve içerisinde değerlendirilip, bu bütünleştirme sağlandığında kamu yönetiminde yönetsel meşruluğun temin edilmesi noktasında ciddi anlamda büyük tehlikelerle karşılaşılmasının da önüne geçilmiş olacaktır.

5. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar

Kamu yönetiminde halkla ilişkiler uygulaması değişik bir anlam ve içeriğe sahiptir (Kazancı, 1978:243). Sahip olduğu bu anlam ve içerik onun farklı bir şekilde yapılanmasına ve uygulanmasına sebep olmakta, bu da birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Çalışmanın kapsamı dolayısıyla, burada, farklı şekillerde kategorilendirilebilecek söz konusu bu sorunların yalnızca kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılanları üzerinde durulmaktadır.⁸⁹

Bu doğrultuda, Türk kamu yönetiminde kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının karşı karşıya kaldığı sorunlar olarak; yönetsel dil sorunu, yönetimin halka kapalı tutumu: yönetsel gizlilik, biçime aşırı düşkünlük, sorunların karmaşıklaşması, hareket serbestisinin kısıtlanması, halkla ilişkilerin öneminin anlaşılamaması, yöneten-yönetilen beklentileri arasındaki farklılık, halkın yönetimden çekinmesi, halkın yönetsel bilgisizliği: nereye, nasıl başvuracağını bilememesi, yönetimin yalnızca bir sorun olduğunda yönetilenle ilişki kurması ve yönetimin halk isteklerine önem vermemesi ele alınmaktadır.

5.1. Yönetsel Dil Sorunu

İletilecek bilgi ve haberlerin halkın anlayacağı bir dilde olması önemlidir. Her mesleğin kendine özgü özel kelime ve deyimleri bulunmaktadır. Bunları halka intikal

⁸⁹ Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların ortaya konulması amacıyla literatür çok detaylı bir biçimde taranmış, alanla ilgili ayrıntılı okumalar yapılmış, yapılan okumalar neticesinde çok sayıda sorun kriteri belirlenmiş, daha sonra tüm bu sorun kriterlerini kapsayacak şekilde ana sorun kategorileri oluşturulmuştur. Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların tespitinde ise şu kaynaklardan esinlenilmiş ve yararlanılmıştır: (Kazancı, 2003), (Tortop, 2003), (Ertekin, 2000), (Eken, 1994), (Onal, 2000), (Kazancı, 1977), (Eken, 1995), (Yalçındağ, 1986), (Yalçındağ, 1988), (Kazancı, 1973), (Tikveş, 2005), (Varol, 2002), (Handly, 1967), (Tortop, 1986a), (Kazancı, 1980), (Orrick, 1967a), (Orrick, 1967b), (Bilgin, 1994), (Küçük Kurt, 1988), (Kazancı, 2000), (Mihçioğlu, 1976), (Ertekin, 1990), (Acar, 1994), (Tortop, 1998), (Tortop, 1986b), (Tortop, 1986c), (Kazancı, 1997), (Mihçioğlu, 1982), (Yalçındağ, 1974), (Karatepe, 1995b), (İşçi, 2002), (Kazancı, 1976), (Tortop, 2001), (Mihçioğlu, 1967).

ettirirken halkın anlayacağı bir şekle sokulması gerekir (Tortop, 1986a:155). Halkla sağlıklı ilişkiler kurulabilmesi için bu vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Çünkü halkın anlayış tarzı, yapısı, eğitim düzeyi, olaylara ve sorunlara bakış açısı ve onları yorumlayış tarzı ile yönetiminki birbiriyle pek benzerlik göstermez.

Aksine, yönetim ile çevresi farklı terimleri kullanmakta olan iki ayrı evrendir. Aynı olay ve sorun için farklı farklı terimler kullanılmakta olup, halk tarafından kullanılan terimlerle yönetim tarafından kullanılanlar birbirinden farklıdır. Günümüzde kamu yönetimi tarafından kullanılan bazı terimler halkın büyük çoğunluğu tarafından anlaşılamamaktadır. Halk tarafından bu sorun karşısında kullanılan en geçerli yöntem günlük dilde kullanılan belirli terimlere gönderme yaparak yönetimin dilini anlamaya çalışmaktır. Kamu görevlisinin kullandığı dil ile halkın dili arasındaki söz konusu bu ayrım, bu farklılık halkla ilişkiler olayının başarısı ve yürütülmesi bakımından çok önemlidir. Bu fark açıklanmak mecburiyetindedir (Kazancı, 1980:50). Eğer bu fark açıklanmazsa yani yönetimin kullanmış olduğu dilden halk bir şey anlamaz, yönetim de halkın anlayacağı şekilde bir dil kullanmaz ise ortaya yönetsel dil sorunu ve bundan kaynaklanan ortak bir paydada buluşabilme, halkın ikna edilebilmesi, yönetime yakınlık hissederek onu yaptığı çalışmalarda desteklemesi, yönetimle iyi niyete dayanan ilişkiler geliştirmeye gönüllü olması gerçekleştirilemez. Ülkemiz kamu yönetiminde de yönetsel dil sorunundan kaynaklanan yukarıdaki bu sorunlar çok sık şekilde yaşanmaktadır. Bu nedenle bu sorunlara pek de yabancı olmadığımız aşikardır.

Bu anlamda, ülkemizde, yönetim dünyasının kullandığı dille dış dünya yani halkın dünyasının kullandığı dil farklıdır. Hukuki terimler, yönetsel terimler, teknik terimler yönetimi dışarıdan anlaşılması güç bir dünya durumuna getirir. Sıradan vatandaş tarafından başvuru devlet dairesinin ne kullandığı terimler anlaşılabilir, ne de ne yaptıkları. Yöneticiler ve kamu yönetim uzmanları tarafından bu durum uzmanlaşma gerekçesiyle açıklanmakta, fakat olayın neticeleri pek açıklanmamaktadır. Kendi meslek alanlarına ilişkin olarak kullandıkları kendilerine has terimleri vardır. Günümüzde belirli konularda uzmanlar arası bir mana taşıyan terimlere ihtiyaç duyulur, burada bir zorunluluk olduğu da kabul edilir. Fakat halkın denetiminden kaçmak için, sanki bilerek konuşulan dile anlaşılması güç veya anlaşılmayan terimler eklemek gelenek olmuştur. Günlük, sıradan olayların yorumlanmasında dahi bu terimler sık sık kullanılır. Zaten iyi işlemeyen yönetim-halk ilişkilerine bu durum olumsuz yönde etkide bulunan bir başka toplumsal gerçektir. Hele yöneticilerce çevreden, halktan farklı bir dil ve terimler dizisine başvurma silahının

sadece halkın denetiminden kaçma, toplumdan farklılaşma, toplumda saygınlık görme amacıyla kullanılması durumunda, ortaya kamu görevlilerinin gerçekten suçlu oldukları bir tablo çıkmaktadır (Kazancı, 2003:4-5). Bu tablo neticesinde halk yönetime yabancılaşmakta, yönetimle olan ilişkilerinde yönetime başvurmada dahi büyük sıkıntı yaşamaktadır.

Çünkü, halkın bir kısmı tarafından, mevcut sorun yönetimin anlayacağı şekilde formüle edilememektedir. Yönetimsel dilde yazışma, bazı konularda tamamıyla bir uzmanlık işi haline gelmiştir. Mali konularda gümrük işlerinde, yargı konusunda kullanılmakta olan dilin anlaşılması bir sorun (Kazancı, 1976:37) teşkil ederek, yönetim- halk ilişkilerini çok sıkıntılı bir durum içerisine sokmaktadır. “Herkes tarafından kullanılan konuşma ve yazı dilinin iyileştirilmesi halk ile kamu kurum ve kuruluşları arasındaki sağlıklı iletişimin ilk koşulu” (Tikveş, 2005:43) olduğundan, bu durum da en fazla kamu yönetimindeki halkla ilişkileri ve halkla ilişkiler uygulamalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Yalnız türdeş, iç içe geçmiş gruplarla iletişim kurmayan fakat daha çok yeterince üzerinde durulmamış, şaşırtıcı düzeyde ayrı cinsten gruplarla iletişim kurmak mecburiyetinde kalan halkla ilişkiler aynı terimlerden farklı anlamlar çıkarma sorunuyla karşı karşıya (Ertekin, 2000:44), kalmakta, yanlış anlamaların önüne geçmekte büyük zorluklar yaşamaktadır. Durum böyle olunca da halkla ilişkiler gerçekleştirilen faaliyetlerde, yapılan etkinliklerde hedeflediği amaçları, ulaşmak istediği sonuçları tam anlamıyla gerçekleştirememekte, yeterli düzeyde yönetime ve halka yardımcı olamamaktadır.

5.2. Yönetimin Halka Kapalı Tutumu: Yönetimsel Gizlilik

“Gizlilik, yönetimdeki bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanmaması anlamındadır” (Eken, 1994:26). Gizlilik sayesinde -gizliliğin kurucu unsurlarından birisi kırtasiyeciliktir- kamu görevlisi dış dünyanın denetiminden kaçmakta ve içerde gerçekleştirilecek işlemlerde kendine danışılmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla bürokrasi tarafından yaratılan bir iç dünya, onun menfaatine çalışmaya başlamıştır (Kazancı, 2003:4). Gizlilik, bürokrasinin önemli bir güç kaynağı olmasının yanı sıra, aynı zamanda dışa karşı onu koruyan bir araçtır. Gizlilik ve kapalılık ilkesi, yöneticilere hayli geniş bir hareket alanı sağlamak ve kaygısız eylem ve işlemde bulunmalarını temin etmektedir. Böyle bir güç mekanizmasına sahip olan yöneticilerce, güçlerini kaybetmek ve eleştiriye maruz kalmak korkusuyla kamuoyuna bilgi verilmekten kaçınılmaktadır (Eken, 1994:32). Bunun

sonucunda da, gizlilik halkın yönetime duyduğu memnuniyetsizliği artırmakta, kamu yönetimi ile halk arasındaki ilişkileri bozmakta ve halkın yönetime katılmasını önleyerek ya da etkisiz duruma getirerek demokrasinin gelişmesini aksatmaktadır.⁹⁰ Bu açıdan, yönetim sistemlerinde hakim olan gizlilik ilkesi, gerek devlet gerekse toplum yönünden telafisi güç neticeler ortaya çıkarmaktadır (Eken, 1994:38). Türk kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamalarının önemli sorunlarından olan gizliliğin neden olduğu söz konusu bu neticelerin faturalarını ise ülkemiz yıllardır ödemektedir. Yıllardır Ülkemizde gizlilik nedeni ile kamu yönetimiyle halk arasında sıkı işbirliği ve diyalog çok fazla ihtiyaç duyulan bir hal almış, özlenen kavramlar haline gelmiştir.

Çünkü, halkla diyalogun tam aksine yönetimde gizlilik geleneği Kamu Yönetimimizin önemli niteliklerinden biri olmuştur. Bu durumu, yönetimin kendi iç dinamiği teşvik ettiği gibi, ayrıca bazı kanunlarda yönetimde gizliliği, gizli davranışı, halktan bazı gerçekleri gizlemeyi yönetime bir zorunluluk olarak getirmiştir (Kazancı, 1980:17). Bunun neticesinde de, başlangıçta, devlet güvenliği, diplomasi ve milli savunma alanında biçimlenen gizlilik ve dışa kapalılık uygulamaları, günümüzde, yönetsel yaşamın tüm düzeylerine yayılmıştır. Kamuoyu, yönetimin çalışma şekillerini, kararlarının nasıl, ne şekilde ve kimlerin etkisi altında kalarak aldığını bilememekte, resmi evrak ve dosyaları inceleyememektedir. Yöneticiler ise, yönetilenlerin sorunlarını yanıtlamaktan ve onlara bilgi vermekten kaçınmaktadırlar. Yöneticilere göre, kamusal bilgiler dışarıya verildiğinde, devletin ve iktidarın sahip olduğu otorite sıkıntıya düşecektir. Çünkü, bilgi güç demektir ve bilginin paylaşılması, kamusal gücün paylaşılması olacaktır⁹¹ (Eken, 1994:52). Böyle bir gücü paylaşmak istemeyen yöneticiler gizliliği mümkün olduğu kadar artırma gayreti içerisine girmektedir. Bu tip bir gayret içerisine girilmesinin nedeni ise sadece bu gücün paylaşılması da değildir.

Yönetim tarafından halka güvenilmemesi, halka dayanılmaması veya onun küçümsenmesi gizliliğin bir başka sebebi olarak öne sürülmektedir (Kazancı, 1980:37).

⁹⁰ Bu anlamda, demokratik ülkelerde basın ile idare arasında gizlilik hususunda bitmeyen bir mücadele söz konusudur. Basın tarafından sadece “ne olduğunu” öğrenmeye çalışılmakla yetinilmez, aynı zamanda “ne olacağını” öğrenmeye de çalışılır. Hatta bu konuda basın o kadar ileri gider ki olması muhtemel olayları öğrenmek çabası içerisinde meydana gelmiş olan olayları en güzel bir biçimde vermekte kusur ettikleri dahi öne sürülmektedir. Gazeteci için mesleğinin en önemli hususiyetlerinden birisi de “haberin” hızla bozulan, değerini yitiren bir meta olmasında ve haberin ulaştırılmasındaki anlatma kaygısındadır. Bu da idare ile basının hareket noktaları arasındaki ayrılıkta önemli bir öge teşkil eder (İşcen, 1967:49).

⁹¹ Bunun yanı sıra bazı konular gerçekten gizlidir. Ulusal savunmaya ilişkin gizliliğin, bilimsel bulguların, yaşamsal öneme sahip ticari bilgilerin gizlenmesi doğaldır. Yönetimin bu konularda gizlilik içerisinde hareket etmesini eleştirmek imkansızdır. Ancak vatandaşın öğrenmek istediği ne bilimsel ne de ulusal savunmayla ilgili bilgilerdir. Yönetim-halk ilişkisinin aksamasına neden olan konular arasında bu nevi gizliliklerin yeri yoktur (Kazancı, 1980:37).

Söz konusu bu güvensizlikse, yönetenlerin, halktan daha akıllı ve üstün saydığı ve kamu görevlisinin yalnızca az sayıdaki okumuş yazmış memur kitlesine emanet edilebildiği eski devirlere dayanmaktadır (Onal, 2000:86). Bu anlayış yönetenler ve memurlar da dahil olmak üzere tüm kamu görevlilerine büyük bir olanak sağlamakta, yönetilenleri onlarla eşit olmayan bir ilişki içerisine sokmaktadır. Bu ilişkide belirleyici taraf kamu görevlileri olduğu için, ilişkinin şeklini ve yönünü onlar tayin etmektedir. Yönetilenler ise bu eşitsizliği ortadan kaldırmak ve ilişkiyi kendi menfaatleri yönüne çevirerek sorunlarını çözmek için gerek yasal gerekse yasal olmayan çok farklı yollara başvurmaktadır.

Bu doğrultuda, toplumun varlıklı kesimi veya biraz parası olan yönetimle ilgili sorunlarını yönetimle kendileri arasında aracılık edecek meslek mensuplarının hizmetini satın almak suretiyle çözebilmektedir. Yönetimin kurallarını bilen, dilinden anlayan, yönetimin tabir doğru olursa atmosferini yakalamış kimselere ve meslek sahiplerine yönetsel sorun havale edilerek, çözüm sağlanmaktadır. İşte aracı meslek kategorileri de bu noktada ortaya çıkmakta olup, bunlar, yönetim-yönetilen arasında aracılığı görev edinmiş ve gizlilik sebebiyle doğmuş mesleklerdir. Mesela gümrük komisyonculuğu, muhasebe büroları, müşavirlik hizmetleri, avukatlık vatandaşla yönetim arasında aracılık hizmeti gören meslek kategorileridir. Bu olayda vatandaş kimi zaman da siyasal niteliğe sahip kişilerin aracılığını kullanmaktadır. Yönetimin gizliliği söz konusu bu kişilerin aracılığıyla fakat yine kamu görevlisi eliyle aralanmaktadır.⁹² Yönetilen tarafından gizliliğin aşılması için rüşvete başvurulması bunun dışında bir başka yoldur. Hem yönetsel sorunu kendi faydaları yönünde çözüme kavuşturmak hem de çözümü hızlandırmak için rüşvet çok sık başvurulmuş bir yöntem olmuş (Kazancı, 2003:6) ve olmaya devam etmektedir. Bu durum da en büyük zararı halkla ilişkilere vermektedir. Yönetimin bu anlayışı ve bu anlayış nedeniyle halkın sergilemiş olduğu bu tür davranışlar, halkla ilişkilerin yönetimle halk arasında karşılıklı iyi niyete dayalı, sağlıklı ilişkiler geliştirme gayretlerini sekteye

⁹² Siyasal iktidar için de yönetsel gizlilik anlamlıdır. Siyasal niteliğe sahip kişiler (merkezde ya da taşrada siyasi motivasyona sahip kişiler) yönetimin gizliliğini ortadan kaldırmada sahip oldukları gücü vatandaşa sezdirerek ya da kanıtlayarak var oluş sebeplerini pekiştirirler. Yönetici tarafından, gizliliğin gerisine çekilerek ister istemez ortaya çıkarılan ilişki güçlüğü ve eksikliği bu siyasi kişilerce giderilir. Gizlilik karşısında çaresiz kalan sıradan vatandaş, siyasal gücün temsilcilerine sığınmakla, onların aracılığını istemekte; buna karşılık siyasiler de aracılık fonksiyonuyla siyasal yaşantı ve başarılarını devam ettirme imkanına kavuşmaktalar. Diğer bir ifadeyle, yönetim vatandaş ilişkisinde siyasi niteliğe sahip kişi, vatandaş lehine aracılık yapmakta ve bunun neticesinde vatandaşın kişi olarak ya da siyasi parti olarak tercihi olmaktadır. Değişik sorunlarını yönetime çözdürmek isteyen vatandaşların, yönetimle ilişkilerinde araya giren siyasiler bilhassa da milletvekilleri, aracılık fonksiyonlarıyla ülkemizde siyasi kişilerden beklenen en önemli görevi yerine getirirler. Gerçekten de ülkemizde vatandaş tarafından siyasilerden beklenen en önemli görev, yönetimle ilgili sorunlarda kendileri yararına aracılık yapılmasıdır (Kazancı, 2003:8).

uğratmakta, çok uzun ve büyük çabalar neticesi oluşturulmaya çalışılan yönetim-halk yakınlaşmasını olanaksız duruma getirmektedir.

Sonuçta da, kamu yöneticilerinin ve memurlarının halkla ilişkiler konusundaki bilgisizlik ve vurdumduymazlıkları neticesi olay bir fasit daire haline gelmekte, yönetim, çalışmalarını ve sebeplerini halka duyurma ihtiyacı duymamakta, halk da yönetimden bir şey beklememekte ve giderek kamuyla olan sorunlarını en alt seviyede tutma alışkanlığını kazanmaktadır (Onal, 2000:87-88). Edinilen bu alışkanlık neticesinde de güvensiz ve sağlıklı ilişkiler önlenemez düzeyde gelişmeye devam etmekte, beraberinde de birçok sorunu getirerek yönetime ve onun halkla ilişkilerine her yönden zarar vermektedir.

5.3. Biçime Aşırı Düşkünlük: İçerikten Ziyade Formalitelere Ağırlık Verilmesi

Formalite sözcüğünü, yönetim tarafından istenilen bilgileri belirli kalıplar içerisinde kalarak ve onun diline uygun düşecek şekilde açıklayan belgeler olarak anlamak gerekir (Kazancı, 1980:47). Bu anlamda, formaliteler yönetime girdi temin etmenin, çevrede meydana gelenleri yönetime duyurma ve kararda bir dayanak teşkil etmenin yanında kişiler arasındaki uyuşmazlıkları çözmek için de gerekli olan belgelerdir. Bu sebeple gereksiz oldukları yönündeki düşünce ve savlara tamamiyle katılmak mümkün değildir. Kişisel olamayan, örgüt içerisinde denetimi önemli bir fonksiyon olarak gören evrensel yönetim anlayışının bulunduğu bir ortamda yazılı biçimin kazandığı önemden dolayı formalitelere, hem ihtiyaç duyulmakta hem de onlara aşırı bir itina gösterilmektedir (Kazancı, 1977:208). Ancak, yönetim tarafından aşırı biçim düşkünlüğü ortaya çıktığında, formaliteler gereğinden fazla abartılmakta, amacından sapıp yönetilene gereksiz bir yük getirmeye başlamakta ve yönetim-halk ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemiz kamu yönetimi anlamında olaya baktığımızda biçime aşırı bir düşkünlüğün olduğunu, bu nedenle de içerikten ziyade formalitelere ağırlık verildiğini ve bu durumun başta kamu yönetimindeki halkla ilişkiler olmak üzere birçok yönden olumsuz etkide bulunduğunu söylemek mümkündür.

Türk kamu yönetimi merkezîyetçi, gelenekçi, bürokratik yönleriyle değerlendirildiğinde hizmetlerin işleyişi ve faaliyetlerindeki formaliteler sebebiyle hizmette kalite ve etkinlik azalabilmekte, hizmette gecikme ve hizmetten beklenen amacın gerçekleşmemesi durumu söz konusu olmaktadır (Bingöl, 1999:81). Yönetimde öylesine köklü bir biçim düşkünlüğü mevcuttur ki, herhangi bir kişinin başvurusunda bu biçimler bir araç olmaktan çıkıp önce yöneticinin sonra da yönetilenin gözünde birer amaç

durumuna dönüşmektedir. Çünkü bu kalıplara en küçük ayrıntısına dek uymak gerekmektedir. Bu kalıplar yönetimin harekete geçirilmesi için zorunlu formüllerdir. Söz gelimi yargı sisteminde olduğu gibi bu biçim kurallarına uymamak hakkın kaybedilmesine dahi neden olabilmektedir (Kazancı, 2003:4). Bu nedenle, ülkemizdeki vatandaşlar, doğumdan ölüme dek, belge tanzim ve ibraz etmekle ömürlerini tüketmektedirler (Eken, 1995:270). Bu da onları yönetimle mümkün olduğu kadar ilişki içerisine girmemeye, gerekmedikçe yakınlık kurmamaya, yönetime soğuk davranmaya ve ne zaman yönetimle ilgili düşünceleri sorulsa yönetimden yakınma yönünde bir tutum sergilemeye itmektedir.

Çünkü, sebebi ne olursa olsun formaliteler halkı bezginliğe itmekte, usandırmakta, ilişkiden alıkoymakta, böylece de yönetim-halk ilişkisinde formaliteler zorluk yaratan etmenlerin başında yer almaktadır (Kazancı, 1980:49). Burada, günlük ilişkilerde vatandaş en çok huzursuz eden hususlardan birisi de işlemlerle ilgili yöntemlerin karmaşık ve uzun oluşudur. Bu yöntemlerden kimi, esasında belli yönetsel ihtiyaçlara dayanmakla beraber, üzerinde iyi düşünülmeden konulmuş pek çok formalitenin yönetim sistemimizde hala daha varlığını devam ettirdiği bir gerçektir (Yalçındağ, 1986:150; Yalçındağ, 1988:77). Yönetilenlerce, prosedürlerin karmaşıklığı yanında, bunların ekonomik maliyetlerinden de yakınılmaktadır. Belirli işlem ve kararlar için hazırlanan her prosedürün bir maliyeti bulunmaktadır ve bu maliyetleri, sadece parasal harcamalar olarak düşünmek doğru değildir. Maddi harcamaların yanında, zaman kayıpları ve stres de kişilerin yaşamında önemli olumsuzluklara neden olmaktadır. Genel giderlere ve fiyatlara etkiye bulunan bu maliyetler, rekabete açık bir ekonomide olumsuz neticeler doğurmakta ve kamu yönetimine karşı yakınımları artırmaktadır (Eken, 1994:44). Bunun temelinde hangi etmenin yattığına bakıldığında ise, Devlet vatandaş arasında gerçekleşen ilişkilerde bir güvensizliğin hakim olduğu gözlenmektedir (Bensghir, 2000:56). Hakim olan bu güvensizlik en fazla yönetimin halkla ilişkilerini baltalamakta, halkla ilişkilerin amaç ve içeriğini, olaylara ve sorunlara yaklaşımını bu yönde şekillendirmektedir.

Uygulamaya paralel olarak kamu yönetimi disiplini de, yönetimin halkla ilişkilerinde, belli başlı siyasal ve toplumsal bilimlerin önem verdiği toplumsal içerik anlayışını bir tarafa bırakarak biçime ağırlık vermekte, dolayısıyla yönetilenin yönetim ile ilişkisinde sadece şekle ilişkin sorunları çözümlemeye çalışmaktadır. Halbuki biçimi ortaya çıkaran, onu meydana getiren çoğunlukla içerik olmaktadır. Kamu yönetimi sadece yönetim olgusu ile değil, yönetileni de bütün yönleriyle incelemek ya da bir konuda öteki bilimlerin bulgularından faydalanmak, onlardan yardım almak mecburiyetindedir

(Kazancı, 1973:75). Bu mecburiyetin ihmal edilmesi, gereklerin yerine getirilmemesi kamu yönetiminde halkla ilişkilerin anlamsızlaşmasına, doğasına çok uygun olmayan gereksiz işler ve işlemlerle uğraşmasına sebebiyet vermekte, halkla ilişkileri etkinsizleştirmektedir.

5.4. Sorunların Karmaşıklaşması

“Yönetim dünyası son derece karmaşık ve karışık kurallar dünyasıdır. Bir başka önemli nokta toplumsal gelişmeye koşturarak düzenleme alanlarının giderek artması, sorunların karmaşıklaşmasıdır. İster istemez birçok alanda ya da bu alanlarla ilgili yönetim içinde düzenlemeler yapmaya, kurallar getirmeye mecbur kalınmıştır” (Kazancı, 2003:6). Bunun neticesinde de, yirminci yüzyılda ve içerisinde bulunduğumuz dönemde, (XXI. yüzyılın ilk yıllarında) kamu kurum ve kuruluşlarıyla özel sektördeki işletmelerin yapısı, eskisine nazaran daha karmaşık hale gelmiştir. Bilhassa bunların yönetim yapıları yönünden durum böyledir. Yönetimler tarafından üstlenilen işlevler yönünden de durum aynıdır (Tikveş, 2005:46). Durum böyle olunca da, bilhassa çok geniş bir vatandaş kitlesine hitap eden kamu yönetiminin halkla ilişkilerinin üzerine çok fazla yük binmeye başlamıştır. Söz konusu bu yükten ülkemiz kamu yönetimi ve özellikle de onun halkla ilişkileri nasibini almıştır.

Kamu Yönetiminin halkla ilişkileri tarafından, yönetimin oluşma biçimi üzerinde çeşitli iyileşmeler sağlamak amaçlanmıştır. Yönetilen tarafından yönetim olduğu gibi ve peşinen kabul edilmek mecburiyetindedir. Yönetilenin isteği ancak yönetimin ayrıntıda kalan konularına ilişkin olması durumunda dikkate alınacaktır. Başka bir ifadeyle yönetim ancak bu hususlarda yeniden düzenlenmeyi kabullenecektir. Yönetimin kendi oluş sebebi ve küresel sorunlara ilişkin yönetilenle diyalog kurması imkansızdır. Çünkü bu nevi sorunların çözülmesi yönetimin gücünü aşmaktadır. Bir türev olması sebebiyle bu alanlarda yönetimin bir şey yapması imkansız görünmektedir. Yönetilen, ancak siyasal erk ile ilişki içerisine girerek yönetime isteklerini benimsetme imkanına sahiptir (Kazancı, 1973:82). Bu tip bir davranış şekli yönetimin karmaşık sorunlarını daha da karmaşık hale getirebilecek bir potansiyele de sahiptir.

Çünkü, zaten çoğu kamu yöneticisi daha açık seçik olmakla birlikte disiplinler arası niteliğinden bir şey kaybetmeyen sorunlarla karşı karşıya gelmektedir. Burada karşı karşıya olunan fenomen karmaşık olduğu kadar çözümlemeye de direnç göstermektedir (Meek ve Newell, 2005:324). Sorunların karmaşık hale gelmesi ise, yönetsel örgütlerin giderek genişlemeleri, bir sorunla birden çok örgütün uğraşması formalitelerin daha da

çoğalmasına neden olmuş bulunmaktadır (Kazancı, 1980:48). Ayrıca, özel veya kamusal yönetsel örgütlerin karmaşıklaşarak büyümeleri ve toplumsal hayatın her bir alanındaki etkilerinin artışı yanı sıra, bürokratik sorunlar vatandaşların yönetim ve yönetsel sorunları kavrama zorluklarını doğurmuştur (Varol, 2002:7). Özellikle kamu yöneticilerinin karmaşık meseleler, sorunlar ve taleplerle uğraşma biçimleri bunları daha da içinden çıkılmaz (Weber, 2005:265), daha da çözümsüzleşen bir hal içerisine sokarak halkla ilişkilerin zaten karmaşık ve çözüme kavuşturulması güç sorunlarına yenilerini eklemiştir.

Bu nedenle, kamu hizmetlerinde beliren halkla ilişkiler ögesi oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir ve devamlı bir ilginin varlığını gerekli kılmaktadır (Handly, 1967:53). Söz konusu bu ilgi durumu o kadar çok yönlü bir boyut taşımaktadır ki, kamu yönetiminin sahip olduğu farklı niteliklerdeki çok geniş hedef kitlelerin, birbirlerinden çok farklı olan istek ve sorunlarına yanıt vermeyi, onları çözüme kavuşturmayı içine almaktadır. Kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının günümüzde sahip olduğu bu sorunlar gün geçtikçe artış göstermektedir ve göstermeye de devam edecek gibi gözükmektedir.

Çünkü, bilim ve teknolojinin ilerlemesi, bunun neticesinde devlet faaliyetlerinin toplumsal ve iktisadi alanlara kaçınılmaz bir biçimde yayılması ve gelecek kuşaklarda giderek daha fazla insanın şehirlerin çevresinde merkezleşmeleri, daha fazla toplumsal hizmet, eğitim, sağlık, yerleşme, ulaşım sorunlarıyla beraber önceden kestirilemeyen halkla ilişkiler sorunları getirecektir. Sadece eğitim “patlaması”nı ele alsak bu dahi daha yüksek yaşama tarzı ve daha büyük olanaklar doğrultusunda bir yığın istek getirecektir, ulaştırma ve haberleşme konularındaki “patlama” ise daha açık düşünebilme, bilimsel yöntemlerin kullanılması, geniş bir sosyoloji, psikoloji, siyasi iktisat, tarih ve kamu yönetimi bilgisi ve en yüksek ahlak standartlarına bağlılık gerektirecektir (Orrick, 1967a:12). Bütün bunlar gerçekleştirilemediğinde ise mevcut sorunların daha da katlanarak artmasına ve karmaşıklaşmasına engel olunamayacaktır.

5.5. Halkla İlişkilerin Öneminin Anlaşılamaması

Farkında olsun veya olmasın, esasında her tür kurum tarafından bir şekilde halkla ilişkiler faaliyetleri yürütülmektedir; çünkü sürekli markanın imajı, müşteriler karşısında takınılan tavır, çalışanlar arasındaki ilişkiler, sektör içi faaliyetler, yerel cemiyetler vb. üzerinden dışarıya iletişim sinyalleri, mesajlar verilmektedir (Barry, 2003:17). Bu nedenle de günümüzde giderek artan bir öneme sahip olan halkla ilişkiler hizmetleri, özel kurumlarda, kurum devleştikçe yerini ve önemini korurken, kamu kurumlarında ise, kamu

hizmetlerinin vatandaşlara istenilen ölçü ve kalitede sunulabilmesi için gerekli bir hizmet olmalıdır (Bilgin, 1994:43). Çünkü Halkla ilişkiler artık algıyı etkileme gücüne sahip güçlü bir araç olarak tam gelişmiş bir disiplin haline gelmiştir. Modern halkla ilişkilerin, onu kullanmasını bilenlere fazladan birtakım avantajları vardır. Birçok yönetici bu disiplinin sahip olduğu imkanları tam olarak henüz anlayamamıştır. İşte anlayanlarla anlamayanlar arasındaki fark önemli bir rekabet avantajı doğurmaktadır (Saffir ve Tarrant, 1993:2), iyi kullanıldığı takdirde halkla ilişkiler etkili bir silah olabilmektedir (Fawkes, 2006b:52). Fakat her zaman, her kurum ya da her yönetim halkla ilişkilerin bu özelliğinin farkına varamadığı için ona gereken önemi verip, imkanları tanıyıp halkla ilişkileri etkili şekilde kullanamamaktadır.

Esasında, kurumların kaynakları sınırlı olduğu için, her türlü faaliyeti layıkıyla gerçekleştirme olanağı yoktur. Bu nedenle kurum içerisinde değişik faaliyet birimleri arasında bir öne geçme, kurumun olanaklarından (bilhassa bütçesinden) kendilerine daha fazla pay ayrılması ve kurumun içerisinde daha fazla söz sahibi olma arzusu gibi nedenlerle bir rekabet vardır. Çoğu zaman bilhassa da mali kaynaklarda azalma olduğu dönemlerde, halkla ilişkiler programları-projeleri en fazla kesintiye uğrayan faaliyet alanları olmakta (Küçükkurt, 1988:157), halkla ilişkiler görevlisi, kurumundaki diğer görevlilere, bilhassa üst yöneticilere, halkla ilişkiler zihniyetini ve halkla ilişkiler işlemini uygulayabilmek için gerekli olan programı kavratamamaktadır. Böylece, kendi alanına giren işlemlerde, halkla ilişkiler görevlisi karar verirken yetkisiz olduğunu hissetmekte, tüm halkla ilişkiler programı da bir bütün olarak kurumun faaliyetinde vazgeçilemez bir unsur olarak değil de, bir “extra” olarak görülmektedir (Orrick, 1967b:67). Ülkemiz kamu yönetiminde halkla ilişkilerin karşı karşıya kaldığı durum tam da bu türdendir.

“Türk kamu yönetiminde halkla ilişkiler uygulaması niteliği ve önemi itibariyle anlaşılamamıştır” (Kazancı, 2000:3). Genelde, reklam ve propagandaya ağırlık verilmiş, kısa dönemli ve kazanç yönü ağır basan uygulamalar gerçekleştirilmiş, halkla ilişkilerin manası ve dayandığı esas fikir anlaşılamamıştır. Kamu kurumlarının bir çoğunda Halkla İlişkiler ve Tanıtma, Yayın Müdürlükleri, Kamu Münasebetleri Müdürlüğü, Halkla İlişkiler ve Yayın Bürosu, Halk ve Basınla İlişkiler ve İstatistik Müdürlüğü, Enformasyon Şubesi, Halkla İlişkiler Şubesi, Yayın ve Temsil Şubesi, Propaganda, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Şubesi ve buna benzer türlü isimler altında oluşturulmuş birimler vardır. Ancak bu birimler tarafından gerçekleştirilen işler küpür kesme, basın bülteni dağıtma ve gazeteleri izlemeden ileri gidememiştir (Ertekin, 2000:134-135). Halkla ilişkilere gerçek anlamını

veren sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri gerçekleştirme başta olmak üzere birçok faaliyet ihmal edilmiştir.

Bu doğrultuda, halkla ilişkileri sadece gişe ya da büro seviyesinde düşünmek zorunda olan Kamu Yönetiminin bu alanda birçok gereği yerine getiremediği bir gerçektir. Birbirinden habersiz ve ayrı uygulamanın peşinde olan birimler arasında etkin bir koordinasyon, halk dilek ve yakınmalarının yönetime aksettirilmesi gibi sorunlar çözüme kavuşturulamamış durumda İdari Danışma Merkezi aracılığı ile başlangıçta gerçekleştirilmiş birkaç formalite basitleştirilmesi dışında da istek ve dileklerin yerine getirildiği görülmemiştir (Kazancı, 1973:86). Ortada olan bir gerçek de, halkla ilişkiler görevinin kurumların sahip olduğu nitelikler doğrultusunda değil, rastlantısal olarak yürütülmekte olduğudur. Her kurum ayrı bir anlayışın sahibi olup, kurumların birbirleriyle etkileştiklerini de söylemek imkansızdır. Uygulamalar birbirinden kopuk olup, tecrübelerden faydalanılmamaktadır (Kazancı, 1976:40). Halkla ilişkiler konusunun yönetim süreci konusunda sağlam bir bilgiye sahip olmayan kişilerce ele alınarak incelenmesi ise, gerçekte olağan yönetim çalışmalarının ayrılmaz bir parçası olan halkla ilişkiler konusunda çarpık, gerçekçi olmayan bir görüşün kazanılması neticesini doğurmaktadır. Konuya bu tip bir görüş açısından bakanlar, halkla ilişkileri biri bittikçe bir yenisi tezgahlanan bir dizi çaba düzenleme eylemi olarak görmekte, halkla ilişkilerin yönetim sürecinin karar verme, tasarlama, örgütlendirme, koordinasyon, denetim gibi unsurlarıyla iç içe, kamuoyuna belirli bir yönde etkide bulunmak amacıyla girilen yoğun bir dizi çabaların gürültüsünden uzak olağan bir yönetsel eylem olduğu gerçeğini sanki hatırdan çıkarmaktadırlar (Mihçioğlu, 1976:27-28). Durum sadece bunlarla da sınırlı değildir.

Uygulamada karşılaşılan önemli bir sorun da üst düzey yöneticilerinin, aldıkları kararlara genelde halkla ilişkiler danışmanları ve uzmanlarının görüşlerini zamanında dahil etmemeleri ve onların görüş ve tavsiyelerinin esasında herkesçe bilindiği, çok da önemli olmadığı kanaatini taşımalarıdır. Bu durum, halkla ilişkiler birimlerinin etkinliğini kaybetmesinde ve saygınlık kazanamamasında çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Ertekin, 1990:40; Ertekin, 2000:87). Bu birimler etkinliğini kaybettikleri ve saygınlık kazanamadıkları için de birçok yönden sıkıntı yaşamakta, eksiklik içerisinde bulunmaktadır. “Genel olarak değerlendirildiğinde, kamu kurumlarındaki halkla ilişkiler birimlerinin bilgi ve belge yönünden tümüyle bir yeterlilik içerisinde olduğunu söylemek güçtür” (Acar, 1994:21). Ayrılan kaynak açısından da bir yetersizlik söz konusudur. Tüm

bu yetersizlikler nedeniyle de halkla ilişkiler, fonksiyonlarını tam anlamıyla yerine getirememektedir.⁹³

5.6. Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasındaki Farklılık

Yönetim, somut yer ve zaman koordinatları içerisine yerleşmiş politik-sosyal bir olgu olarak değerlendirildiğinde; yönetsel ve bölgesel farklılıklar, kültürel ve çevresel özellikler, dil, gelenek ve görenekler, halkla ilişkileri etkileyen başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Böylece her ülkenin farklılıklar taşıyan birikimleri ve mevcut yönetim sistemi, halkla ilişkiler çabalarına olumlu veya olumsuz yönlerden etkide bulunmaktadır (Ertekin, 1995:5). Bu farklılıklar beraberinde yönetim ve yönetilenin çok farklı bakış açılarına, çok farklı menfaatlere ve bunların neticesinde oluşan çok farklı beklentilere sahip olmasını getirmektedir.

Bu anlamda, halkla ilişkiler faaliyetinin uygulamada karşılaşılabileceği temel sorun, herhangi bir işlemde, gruplar ve kişilerin menfaatleriyle halkın menfaati arasında sağlam bir ilişki kurabilmektir (Orrick, 1967b:65). Bu temel bir sorundur çünkü bu menfaatler arasında sağlam bir ilişki kurma, onları aynı noktada uzlaştırma çok farklı dünya görüşlerine sahip olan yönetim ve yönetilen için oldukça zor bir iştir. Söz konusu bu farklılık konuları ve olayları birbirlerinden çok farklı şekilde yorumlayarak çok farklı anlamlar çıkaran, gerek statü, gerek bilgi ve gerekse anlayış yönünden birbirlerinden büyük ayrımlar gösteren yöneten ve yönetilen beklentilerinin de çok farklı yönlerde olmasını beraberinde getirmektedir. Durum böyle olunca da halkla ilişkiler yöneten-yönetilen beklentilerinin uyumlaştırılmasında büyük sorun yaşamaktadır. Yaşamakta olduğu bu sorun ülkemiz kamu yönetiminde de hiç de azımsanmayacak bir düzeydedir.

Türkiye’de yönetim-yönetilen ilişkisi, genel niteliğiyle yönetimin isteğine uygun bir sistem içerisinde yürümektedir. Sistemin temelinde tabi olarak, yatan şey, yönetimin yönetilene karşı üstünlüğü tezidir. Salt hukuk açısından, kamu düzeni, kamu yararı gibi kavramlara dayalı uygulamalarıyla devlet, sahip olduğu üstünlüğünü muhafaza etmekte, devam ettirmektedir (Kazancı, 1976:31). Yönetimin sahip olduğu bu üstünlük, yöneten-yönetilen ilişkilerinde ahengin yönetim lehine bozulduğu, eşit olmayan ilişkilerin söz

⁹³ Ancak, yeterli düzeyde olmayıp çok yavaş da olsa ülkemiz kamu yönetiminde halkla ilişkilere bakış açısı değişiklik göstermekte, halkla ilişkilerin önemi biraz da olsa kavranmaya başlanmaktadır. Bu anlamda, Fawkes’in (2006c:103), sektörde, eğitilmiş, kalifiye çalışanların sayısının artmakta olsa da hala nitelsiz çalışanlara rastlanmanın mümkün olduğu, diplomasız olup da halkla ilişkiler sektöründe iş bulmanın hala olası olduğu, ancak sektördeki üniversite mezunlarının sayısının giderek artmasının yavaş yavaş bu yolun kapandığını göstermekte olduğu şeklindeki İngiltere için söyledikleri ülkemiz için de geçerlidir.

konusu olmasını beraberinde getirmekte, yönetim sahip olduğu bu üstünlüğe güvenerek ve onu kullanarak yönetilenin beklentilerini karşılamakta isteksiz davranmakta, aksine kendi istek ve beklentilerini yönetilene koşulsuz kabul ettirme gayreti içerisinde girmektedir. Söz konusu bu durum da yöneten-yönetilen arasında sağlıklı ilişkiler geliştirerek ve karşılıklı beklentileri uyumlaştırarak yönetsel ahengi sağlama çabası içerisinde olan halkla ilişkiler için bir sorun oluşturmakta, onu olumsuz yönde etkilemektedir. Burada kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulaması için sorun olan, onu olumsuz yönde etkileyen bir başka unsur da yöneten ve yönetilenin zaman algılayış ve değerlendirme tarzlarıdır.

Türk kamu görevlisinin zaman ögesini anlaması ve değerlendirmesi de çevrenin (yönetilenin) anlayış ve değerlendirmesinden çok farklılık arz etmektedir. Kendini yönlendiren ve her şeyi düzenleyen yazılı kuralların özen göstermediği, zaman kavramı hususunda, yönetim gibi karmaşık bir sistemin dakik ve alıngan olmasının beklenmesi herhalde olanaklı değildir (Kazancı, 1976:37). Bu nedenle, halk tarafından yönetim, yavaş, pahalı (personel sayısı hızla artan, az iş yapan) işleyen ve halkı tedirgin edici bir organ olarak görülmektedir (Tortop, 1998:89). Bundan ötürü, Devlet dairelerine işi düşen birçok vatandaşın işlerinin geciktiğine, kısa zaman içerisinde yanıtı verilebilecek işlerin günlerce bekletildiğine ilişkin şikayetlerini dinlemekte ve hatta bunların canlı örneklerine şahit olmaktayız (Tortop, 1998:89). Olaya yönetim yönünden baktığımızda ise bu şikayetlerin çok da anlamlı ve gerçekçi bulunmadığını görmekteyiz. Vatandaş yönetimin çok ağır işlediğini belirtirken, yönetim bunun doğru olmadığını, çok fazla iş yükü altında bulunduğunu, şikayet eden vatandaş gibi binlerce hatta milyonlarca kişinin işlerinin halledilmesinin yönetimin zamanını aldığını, bunun doğal bir süreç olduğunu ve vatandaş tarafından bu duruma anlayışla yaklaşılması gerektiğini, çünkü yönetimden çok fazla beklenti içerisinde olduğunu belirtmektedir. Yönetimin çok fazla olarak değerlendirdiği şeyi, vatandaşlar en tabi hakları olarak görmektedir.

Bu doğrultuda, vatandaşlar tarafından yönetimden iyi davranış beklenmektedir, yönetim onlar için vardır. Bu sebeple bu tip bir bekleyiş onların haklarıdır. Günlük hayatlarında vatandaşlar her zaman birçok işleri münasebetiyle yönetimin çeşitli kademeleri ile karşı karşıya gelmekte, işlerinin kolay ve çabuk bir şekilde görülmesini istemektedir. Vergi dairelerinde, trafik işlerinde, P.T.T. işlerinde, elektrik, su, havagazı ve benzeri kurumlarda kişiliklerine yakışır nitelikte bir davranışta bulunulmasını istemektedir. İstekleri kanuna uygun olmasa dahi güler yüzle kendilerine izah edilmesini beklemektedir. Azar işitmeyi, kendilerine bağırılmasını ve asık suratla karşılanmayı istememektedir

(Tortop, 1986b:186-187). Vatandaşların söz konusu bu istekleri ise yönetim tarafından aşırı bulunmaktadır. Bunun neticesinde de kamu yönetiminde halkla ilişkiler yöneten-yönetilen istek ve beklentilerinin uyumlu hale getirilmesinde büyük zorluk yaşamaktadır.

5.7. Halkın Yönetimden Çekinmesi

Halk tarafından belirli bir eğitim seviyesinde belirli bir siyasal bilinç içerisinde yönetimden belirli isteklerde bulunulması halkla ilişkiler için zorunlu bir koşuldur. Karşısında son derece edilgen bir toplum bulunan yönetsel kurumların halkla ilişkiler uygulamasına ihtiyaçları olduğu söylenemez (Kazancı, 1980:142). Çünkü yönetimi halkla ilişkilere zorlayan sebeplerden birisi de halkın kendisidir (Asna, 1969b:40). Halk böyle bir istekte bulunmaz, yönetimi bu yönde davranmaya zorlamaz ise yönetimin kendiliğinden böyle bir gereksinim duyarak harekete geçmesi pek mümkün değildir. Halkın böyle bir davranış tarzı benimsemesi ve bu yönde hareket etmesi için ise yönetim karşısında kendini rahat hissetmesi, yönetimden çekinmemesi gerekir.

Halbuki, kalkınan ülkelerde, genelde halk tarafından memurlardan çekinilmektedir. Eğitim, statü yönünden kendilerinden üstün gördükleri memurlar aynı zamanda yetki sahibi kimselerdir. Söz konusu bu ülkelerde memurlar seçkin, kültürlü insanları oluştururlar (Tortop, 1998:121). Memurlar ve yönetim halk tarafından bu şekilde algılandığı için bu tür ülkelerin kamu yönetimlerinde halkla ilişkiler sağlıklı işleyen, fonksiyonlarını tam olarak yerine getiren bir yapıda değildir. Bu ülkelerden birisi de ülkemizdir. Ülkemizde de halk yönetimden çekinmektedir.

Yönetimin ilk kademesinden en üst kademesine dek, pramitin her yerinde yönetilene karşı davranış, eskiden olduğu gibi kimi zaman korkutucu kimi zaman bezdiricidir (Kazancı, 1973:77; Kazancı, 1976:34). Yönetici ve memurların halka iyi davranmamaları, sert muamele etmeleri halkın başvurmasını zorlaştırmaktadır. Gerçekten öteden beri halkın yönetim ile ilişkilerinde iyi davranılmadığı yakınma konusu olmaktadır⁹⁴ (Tortop, 1998:91). Bu nedenle, Türkçe’de halkın yönetimden şikayet

⁹⁴ Darende’nin Irmaklar Köyünden bir halk ozanı olan Halil İbrahim Güleç’in (1969) yazmış olduğu aşağıdaki şiir yönetim halk ilişkilerini ortaya koyması açısından önemlidir. Şiir şu şekildedir (Yalçındağ, 1996:52):

““Devlet Kapısından Şekvacıyım Efendim”

“Bir çocuğum oldu nüfus memuru
Deftere kayıt et beyim, efendim.
Dedi, bugün olmaz dinle emiri,
Dedim çok uzakta köyüm efendim.

N’olur yap, deyince çattı bana kaş.

etmelerini ifade eden sözler bulunmaktadır. Halk arasında söylenen “Allah hekime, hakime muhtaç etmesin”, “Devlet malı deniz, yemeyen domuz”, “Deli ile Devletin işine akıl ermez” gibi sözler, halkın yönetimden yakınmalarını ve işlerinin kolayca çözüme kavuşturulamadığını, yönetimden bıkkınlığını ve ona olan güveninin azlığını ifade eden sözlerdir. “Hükümetin ayağını bastığı yerde ot bitmez”⁹⁵ sözü de yine bir başka ilginç sözdür. Bu da yönetimin gerçekleştirdiği işlerin tam aksine bir netice verdiği kanısını karikatürize etmektedir (Tortop, 1986a:149). Tüm bu sözler öylesine çıkmış, ya da uydurulmuş boş sözler değildir. Bu sözlerin hepsinin altında halkın yönetimle olan ilişkilerinde yaşanmış sorunlar, karşı karşıya kalınmış olumsuzluklar yatmaktadır. Halk

Doğmadan besbelli işte dertli baş.
Hemi din kardeşim, hemi vatandaş,
Türk sülâlesinden soyum efendim.

O an için razı idim ölüme.
Yap işimi dönüp gidem yoluma.
Baktı çarığma, bir de dalıma.
Şu azığım, şu da suyum efendim.

İşte garip köylü şaşırmış kalmış.
Memur bey cetvelde yanlışlık bulmuş.
Kapıda kalmaya gözümüz yılmış.
Böyle öğrettiniz, huyum efendim.

Dairende bizim için durursun.
Vatandaş sürüm sürüm sürürsün.
Niçin beni senden düşük görürsün,
Böyle yaratıldım, buyum efendim.

Ekin biçiyordum orak elimde.
İki gündür gel git oldum yolunda.
Bir sepet yumurta yoksa elinde,
Kapıdan kovarlar duyun efendim.

Gelen geçen yalanına inanır,
Doğrusu bu işler biraz kınanır,
Sözde Anayasa eşit hak tanır,
Yok mu bu hisseden payım efendim.

İbrahim der yolu sarpa saptırdım,
Ben yakamı hal bilmeze kaptırdım,
Bir kodaman bulup işi yaptırdım.
Kendim insan mıyım neyim efendim?””

⁹⁵ “Hikâye şöyle anlatılıyor: Vaktiyle Konya’nın bir köyünde oturan bir ihtiyarın evinin damı her yağmur yağdıkça akarmış. İhtiyar köylü dama çalık atmış, damını elindeki olanaklarla onarmış, fakat yine akıntıya engel olamamış. Bir gün zamanın Konya Valisi köye bir iş için gelmiş. Valinin geldiğini haber alan ihtiyar hemen valiye gitmiş, yalvarmış, yakarmış, aman vali bey benim eve kadar gelirmisin, size bir şey söylemek istiyorum demiş. Israrlara dayanamayan vali eve gitmiş. İhtiyar valiyi evin damına çıkarmış, damda valiyi şu tarafa gidelim, bu tarafa gidelim diyerek dolaştırmış. Sonunda vali sormuş: “Niçin beni buraya getirdin?” İhtiyar cevap vermiş: “Vali beyim, benim damım yağmur yağdıkça akıyor. Başa çıkamadım. Buma sebep damda bulunan çim otları imiş. O otlara da mani olamadım. Hükümetin ayağını bastığı yerde ot bitmezmiş, Şimdi siz dolaştınız. Artık bizim çim otları kuruyacak. Ben de rahat edeceğim.”” (Tortop, 1986a:149).

yönetime, onun uygulamalarına, kendisine karşı yaptığı muameleye tepkisini direkt olarak dile getirmekten çekindiği için, bu şekilde dile getirme yolunu seçmiştir.

Çünkü, kimi zaman halkın çekingenliği, utangaçlığı ve bazı yüksek görevli kişilerin karşısına çıkma alışkanlığının olmayışı doğrudan doğruya başvurmasını engeller (Tortop, 1986b:189; Tortop, 1986c:122). Türk insanı tam da bu durumdadır. Türk insanı tarafından, kamu kurumlarının genel hizmet eksikliği ve aksaklığı yönetimi zorlayacak şekilde dile getirilemez, yönetime etki edilemez, çoğunlukla yönetimin kızdırılacağından korkulur ve olana razılık söz konusudur, sanki tencere yuvarlanıp kapağını bulmuştur (Kazancı, 2000:3). Bu tencere kapak ilişkisinin bir sonucu olarak “herşeyden önce ne yönetimlerden hesap sorma geleneğimiz vardır, ne de bu konuda özgün kurallarımız” (Kazancı, 1997:33). Böyle bir geleneğin oluşmasını engelleyen en büyük etmen ise halkın eğitim ve kültür seviyesinin düşük oluşudur. “Öğrenme isteği, daha iyi yaşama isteği, soru sormak için gerekli medeni cesaret ve merak, kültür ve eğitim düzeyi ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Çalışmalarında halk desteğine muhtaç olan, alınacak yeni kararlarda halkın aydınlatılması gereğini duyan hükümetler çoğunca, halkı bu düzeye erişmiş hükümetlerdir” (Asna, 1969b:40). Eğitim ve kültür seviyesi yüksek olan halk yönetime karşı çekingen davranmadığı için onu her yönüyle sorgulayabilmekte, yanlış olarak değerlendirdiği uygulamaları korkusuzca eleştirebilmektedir. Durum böyle olunca da yönetim başına buyruk bir hareket tarzı benimsemekten, yönetilenlerin istek, beklenti ve yakınmalarını dikkate almaksızın uygulamalar gerçekleştirmekten uzak durmakta, gerçekleştireceği her türlü faaliyette halka dayanma ve halkla birlikte hareket etme yolunu tercih etmektedir. Ülkemiz gibi, eğitim ve kültür seviyesi düşük bir toplumda halkın yönetimden çekinmesi ve her söyleneni kabul etmesi neticesi halkla ilişkilerin karşılaştığı sorunlar, bu toplum yapısında söz konusu olmamakta, aksine sağlıklı bir şekilde işleyen yöneten-yönetilen ilişkileri ortaya çıkmaktadır.

5.8. Halkın Yönetmel Bilgisizliğı: Nereye, Nasıl Başvuracağıını Bilememesi

Hak isteme ve yönetim karşısında hakkın nasıl savunulacağını bilmeyen, yönetimle ilişki içerisine girmekte zorluk çeken ve sahip olduğı kültürleri yönetimi olduğundan başka türlü yansıtan kümelerin sık sık olumsuz yönetmel kararlarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Çünkü, yönetim tarafından herhangi bir sorunun çözüme kavuşturulması için yönetilenin çabaları beklenmektedir. Sorunu yönetimin önüne getirmek yeterli olmayıp, onu devamlı güdülemek gerekir. Yönetimin işlemesi kendiliğinden (spontané)

olmamaktadır (Kazancı, 1976:36). Yönetimin işleyiş sürecine yönetilenin de dahil olması, alacağı kararlara katılarak onu yönlendirmesi gerekmektedir.

Ancak, unutulmamalıdır ki, yönetime katılma sadece kurumsal düzenlemelerle meydana gelmez. Her şeyden evvel halkın yönetime katılmak için, idarenin işleyişine ve yapısına ilişkin yeterli bilgiye sahip olması gerekir. Bilgisiz katılım işlevsel olarak bir mana taşımaz. Bir diğer anlatımla bilgisizlik, beraberinde teslimiyetçiliği de getirir. Katılıma engel olan bu durum ise, demokrasinin gelişmesini önlemekte veya yozlaştırmakta ve yönetimi halktan ayırmakta yani yönetim-halk arasında iletişim kopukluğuna neden olmaktadır. Müzakere, danışma ve karar organlarının toplantılarına katılmadan, gerekli bilgilere ve dokümanlara ulaşmadan, bir vatandaş için “yönetime katılma” olanaksızdır (Eken, 1994:38). Bunun için halkın yönetsel bilgisizliği kamu yönetimi için önemli bir sorun teşkil etmekte, en başta da kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamalarına zarar vermektedir. Ülkemiz kamu yönetimi için de bu durum geçerli olup, halkın yönetsel bilgisizliği ülkemizde de hem yönetim için hem de yönetimin halkla ilişkileri için bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu doğrultuda, ülkemizde yönetim-halk ilişkisi bir kısır döngü oluşturmaktadır. Yönetim tarafından bilgi verilmeyen, aydınlatılmayan yönetilen, yönetime katılma bilincine, yönetimi demokratik yollarla zorlama, ondan hesap sorma bilinç ve isteğine bir türlü kavuşamamakta, onlar sormadıkça da yönetimler tarafından kendiliğinden hesap verme gibi bir iyi niyet gösterisine kesinlikle girilmemektedir (Kazancı, 1980:17). Bunun neticesinde de, kamu yönetiminin görev alanlarının büyük bir genişlik kazandığı günümüzde, sade bir vatandaş, yönetimle olan ilişkilerinde birçok zorluklarla karşılaşmaktadır (Mihçioğlu, 1982:93). Yönetilen tarafından, kamu görevlisinin ne yaptığı görülebilse dahi, var olan bilgisi ile yönetimin işleyişi ve çalışması konusunda sağlıklı bir değerlendirme yapılamamaktadır (Kazancı, 2003:7). Yapılan değerlendirmeler herhangi bir temelden yoksun olmakta, objektif bir bakış açısı getirilememektedir.

Aksine, yönetimin değerlendirilmesi vatandaş tarafından çoğunlukla öznel (subjektif) olarak yapılmakta yönetimin konumunun, fonksiyonunun ve bilhassa sorumluluklarının ne olduğu (Kazancı, 1976:35) bakanlıkların ya da başka bir idarenin, bir valinin, idaresinde ne iş yaptığı, ne ile meşgul olduğu bilinmemekte, onlara karşı güvensizlik duyulmakta, memurların çok olduğu, çalışmadıkları sanılmakta ve halka hizmet ettiklerinden çok, kişisel yaşayışları, konforları göz önünde tutulmaktadır (Tortop, 1986a:153). Bilgisizlik nedeniyle yönetime ilişkin yanlış izlenimler edinilmekte, bu da

vatandaşın yönetime önyargıyla bakmasına ve ondan iyice uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Ülkemiz kamu yönetiminde yönetsel bilgisizliğin neden olduğu sorunlar sadece bu kadar da değildir. Yönetsel bilgisizlik nedeniyle, ülkemizde vatandaşlar çoğu zaman nereye, nasıl başvuracaklarını dahi bilememektedir.⁹⁶

Bilhassa büyük ve karmaşık iç örgütlenmeye sahip kamu kurumlarında günlük başvuruların hangi bölümde kime ve nasıl yapılması gerektiği, vatandaşlar için çözümü güç bir sorun olmaktadır. Hele başvurmalara eklenmesi gerekli belge sayısının çok, takip edilen işle ilgili formalitelerin karmaşık olduğu durumlarda hangi belgeyi, nereden almak ve belli işlemler için nasıl bir yol takip etmek gerektiğini bulup çıkarmak çok kişi için hemen hemen imkansızdır (Yalçındağ, 1988:76-77; Yalçındağ, 1986:149; Yalçındağ, 1974:24). Aynı bina içerisinde yetkili servisi bulmak için karşılaşılan zorluklar bulunmaktadır. Yeteri kadar örgütlenmiş bir karşılama servisinin mevcut olmayışı hem yönetilenin boşuna zamanını almakta hem de ilgili servis yerine yanlış servis ve kimselere başvurmak gibi yöneticiye zaman kaybettirici bir netice doğurmaktadır (Kazancı, 1976:37). Oldukça yoğun olduğu görülmekte olan yanlış başvurma, toplumun tüm kesimlerine özgüdür. Diğer taraftan yöneticilerin çoğunluğu tarafından, kendilerine çok yanlış başvuru olduğu belirtilerek bu durumun çalışmalarını büyük ölçüde etkilediği ve engellediği öne sürülmektedir (Kazancı, 1980:101). Nitekim vatandaşların kamu işlemleri hakkındaki bilgi eksikliği konusunda gerçekleştirilen araştırmalara göre, kamu görevlileri tarafından kamu yönetiminde işlerin geç yürümesinin sebebi olarak; vatandaşın bilgisizliği, eksik ya da yanlış evrak getirmeleri gibi hususlar dile getirilmektedir (Karatepe, 1995b:191). Vatandaşın yönetsel bilgisizliğinin giderilmesi için yönetim başta olmak üzere gerek yönetim, gerekse vatandaşın kendisi tarafından yeterli gayret gösterilmediği müddetçe de bu hususlar dile getirilmeye devam edecektir.

5.9. Yönetimin Halk İsteklerine Önem Vermemesi, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurması

Halk, devletin insan unsurunun, ülkede yaşayan insanların meydana getirdiği bir yığındır (Yasa, 1970:173) ve demokratik toplum düzeninde çok önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, demokratik yaşama düzeni, kamu yönetim mekanizması tarafından kendisinin

⁹⁶ Yapılan bir inceleme, Türkiye’de çok sayıda vatandaşın birçok durumlarda yanlış yerlere başvurarak gerek kendilerinin gerek bu kurumlardaki görevlilerin boş yere zamanını aldıklarını, incelenen kamu kurumlarının hiçbirinde vatandaşların sorunlarını yanıtlayacak, onları ilgili servislere yönleltecek, başvurularını kolaylaştıracak bir yerin bulunmadığını, kimi kurumlarda vatandaşların bu tür sorunlarını çeşitli düzeylerdeki tüm görevlilerin, kimilerinde ise sadece yöneticilerin yanıtlamakta olduklarını göstermiştir (Mihçioğlu, 1982:94).

hizmet eden, toplumun ise hizmet edilen olarak görülmesini ve toplumsal yararı temin edecek, halka dönük bir hizmet anlayışıyla, halka karşı sorumlu, duyarlı bir yönetsel davranışa sahip olunmasını gerektirmektedir (Yalçındağ, 1974:7). Ancak toplumsal hizmet amacıyla kurulmuş kurumlar olan kamu kurumlarının, zamanla toplumun üzerinde bir otorite olarak insanların ihtiyaçlarını göz ardı ettikleri ve bürokratik yapılar olarak katı ve kapalı duruma geldikleri görülmüştür. Bilhassa demokratik geleneklerin ve kültürün tam anlamıyla yerleşmediği ve insanların tutum ve davranışlarında yansıtılamadığı ülkelerde kamu kurumları, hizmet vermek yerine baskının, ayrımcılığın ve bürokrasinin bazı kurallarına sığınarak insanları ikinci plana atmanın aracı durumuna gelmiştir (Özkaya, 1999:95). Sahip olduğu bu anlayıştan ötürü, kamu kurumları, halkla ilişkilerin katılım aracı olarak işleminin toplumsal duyarlılığa sahip, sorumluluk duygusu olan, kamu yararını gözeterek demokratik bir yönetim anlayışının geçerli olmasına bağlı (Sezer, 1995:156) olduğunu unutarak, halkın istek ve dileklerini önemsemekten, bu doğrultuda kendisine bir çeki düzen vermekten ziyade, halkı tahakküm altına almaya, kendi istek ve dileklerini koşulsuz olarak halka kabul ettirmeye ve yalnızca bir sorun olduğunda halkla ilişki kurmaya çalışmaktadır. Bu bakış açısı ise halkla ilişkilerin iki yönlü olma özelliğini ortadan kaldırarak, onu tek yönlü işlemeye zorlamakta ve halkla ilişkilerin fonksiyonlarını yitirerek işlevsiz hale gelmesine, bundan ötürü de büyük sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Bu, ülkemiz kamu yönetimi için de geçerlidir. Ülkemiz kamu yönetiminde “halkın istek ve düşünceleri dikkate alınmaktadır. Fakat buna rağmen, halkın yönetime doğrudan doğruya katılma isteği yöneticilerce doğru bulunmamaktadır. Bu durumun yöneticilerde karar verme durumunu olumsuz etkileyeceği düşüncesi ortaya çıkar. Yalnız sadece yönetime katılmanın dolaylı bilgi verme seviyesinde kalması yönetimin arzusudur. Halkın katılımının istişare ve danışma niteliğinde olması düşünülmekte” (İşçi, 2002:159), halkın katılımı işlevsizleştirilmektedir. Bu anlayış doğrultusunda, Türk bürokratları kendilerine başvuruda bulunan vatandaşlara, mevcut olan bir doküman ya da başka bir alet veya edevat için yok diyebilmekte, hemen gerçekleştirilebilecek bir hizmet ya da işlem için “yarın veya başka gün gel” diyerek işlemleri uzatmakta, hemen görülebilecek işler için “yavaş, yavaş, niye acele ediyorsun” demektedir⁹⁷ (Tortop, 2001:76). Bu nedenle de, halka, yönetimle

⁹⁷ Her şeyi olumsuz cevaplayan ve sorunları daima ters yönden gören ve değerlendiren tipler, sağlıklı iletişime engel olan kişilerdir. Bunlar olumlu çözüme kavuşturulabilecek konulara dahi peşin olarak olumsuz bakan, her şeye hayır diyen, kişilerin ısrarlı davranışları neticesinde sorun üzerine eğilerek başlangıçtan beri olumlu olarak çözümlenmesi gereken bir konuya sonradan evet diyebilen tiplerdir. Vaktiyle Türk kamu yönetiminde araştırma yapan yabancı uzmanlar tarafından, genel olarak ülkemizde yöneticilerin iş sahiplerine

olan ilişkilerinde gereken kolaylık gösterilmemektedir. Aracı kullanma, iltimas, ilgili memura başvuracak yerde en üst kademeye başvurma, rüşvet vb. gibi olumsuz uygulamalar söz konusu bu durumun kaçınılmaz bir neticesi olarak ortaya çıkmakta (Mihçioğlu, 1967:18), bu da halka eşit muamele ilkesini zedelemekte, farklı kişilere farklı şekillerde muamele edilmesini, farklı kişilerin farklı yönetsel kademelerle ilişki içerisine girmesini beraberinde getirmektedir.

Bu anlamda, yönetilenlerin bir kısmı yönetimin sadece alt kademesiyle bir kısmı da üst yöneticilerle ilişki kurabilmektedir. Eğer bir sınıflama yapılacak olursa görülür ki, ne tür sorunları olursa olsun, alt gelir gruplarının yönetime başvuruları gişe seviyesi ya da büro şefleri kademesinden yukarıya çıkmamaktadır. Yönetsel sorunları üst kademeleri ilgilendirse dahi başvurma alt kademelerde kalmaktadır. Başka bir ifadeyle, alt gelir grupları üst yöneticilerle ilişki içerisine girememektedirler. Bu kümenin başvuruları ve sorunlarına getirilecek çözüm, büro görevlisinin inisiyatifinde kalmaktadır (Kazancı, 1976:37-38). Türk halkının çoğunluğu alt gelir grubunda olduğu için de, üst gelir grubundakiler şanslı azınlık durumunda bulunmaktadır. Bu da beraberinde çoğunluğun birçok yönden yönetimden yakınmasını, şikayetçi olmasını getirmektedir.

Türk kamuoyunun, bireysel ya da örgütlenmiş-örgütlenmemiş birey grupları olarak birçok sebeplerden ötürü, kamu yönetiminden şikayet ettiği, bilinen bir gerçek (Yalçındağ, 1986:136) olmakla birlikte, esasında vatandaşların kamu hizmetlerinde gecikme ve aksamalardan şikayet etmelerinin sebebi, halkın şikayetleriyle ilgili etkili bir kamuoyunun oluşmamış olması, halk isteklerinin iyi bir iletişim kurularak yönetime yansıtılmaması ve karşılıklı iyi bir iletişim gerçekleştirilememesinden kaynaklanmaktadır (Tortop, 2003:166). Bu da ilişkileri tek yönlü bir boyut içerisine sokmakta ve bu tek yönlü ilişki düzeni en tepedeki yönetimden, taşrada görev yapan kamu kurumlarına dek hemen hemen tüm kamu yönetimi için geçerli olmaktadır.

Öyle ki, bu anlamda, ülkemiz kamu yönetiminin sahip olduğu genel alışkanlık ve uygulamalar meclise de yansımıştır. Türkiye’de halkla ilişkiler kamu yönetiminde olduğu gibi meclis uygulamasında da tek yönlüdür. Halka bilgi aktarılırken onların eleştiri ve tavsiyelerini dile getirecek bir mekanizma oluşturulmamıştır. Söz konusu bu durum bizi

zorluk çıkardıkları, olması gereken, olumlu çözümlenmesi gereken konulara olumsuz yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Bunun için, bu uzmanlar tarafından ülkemizde önce, “Üç Y”yi kaldırmamız tavsiyesinde bulunulmuştur. Söz konusu bu 3 Y, Yok, Yarın Gel ve Yavaş Yavaş dır. Yabancı araştırmacılar, iş için başvuran vatandaşlara bugün olmaz, yarın gel ya da neden acele ediyorsunuz kardeşim denildiğini ya da olan bir şey için yok denildiğini tespit etmişlerdir (Tortop, 2003:163-164).

Batıdaki uygulamadan ayıran temel farktır (Kazancı, 1999:91). Çünkü Türkiye’deki durum, devleti halk kurmamış tam aksine devlet halkı yaratmış gibidir. Hiç şüphesiz böyle bir tablo içerisinde halkla ilişkiler uygulamasının bir manası bulunmamakta (Kazancı, 1997:32), halkla ilişkiler gerçek manasına tam anlamıyla kavuşamamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİ EDİNME HAKKI: KAVRAM, KAPSAM VE İLİŞKİLİ OLDUĞU ALANLAR

1. Kavramsal Çerçeve

Demokratik değerlerde yaşanan gelişme ve bilişim teknolojisi alanında meydana gelen ilerlemeler, haberleşmeyi, bilgiye ulaşmayı, düşünce açıklamayı ve yayma olanaklarını alışılmış sınırların ve kalıpların ötesine taşımış; yönetimde açıklık ilkesinin benimsenmesiyle beraber bu gelişmeler, kamu yönetimini, sahip olduğu bilgi ve belgeleri kişilerle paylaşmaya sevk etmiş ve bu paylaşım temel bir hak olarak “bilgi edinme hakkı” şeklinde kabul görmüştür. Bunda, yöneticiler-yönetilenler ayrımına dayanan anlayışın terk edilerek kamu hizmeti sunanlar ve bu hizmetlerden faydalananlar ayrımına dayanan “müşteri” odaklı yönetim anlayışına geçilmesinin de büyük etkisi olmuştur (Hız ve Yılmaz, 2004:38). Yaşanan bu gelişmelerin de etkisiyle, bilgi özgürlüğü (*“Freedom” of information*) veya bilgi edinme hakkı (*“right” to know*) günümüzde gerek uluslararası ortamda ve gerekse ülkemizde gerçekleştirilmekte olan Anayasa Hukuku tartışmalarında üzerinde en sık durulan kavramlardan birisi (Yaşamış, 2004:21) halini almıştır.

Esasında, ilk kez 1766 yılında İsveç’te vatandaşlara tanınmış bir hak olan bilgi edinme hakkı⁹⁸ (Ekşi, 2004:4), yönetimin saydamlaşması veya yönetimde açıklık ilkesinin benimsenmesine paralel olarak, 20. asrın ikinci yarısından itibaren gelişmeye başlamış olan bir haktır⁹⁹ (Eken, 1995-1996:61). Teorik kökleri hayli geçmişe uzanan bilgi edinme hakkının toplumsal talep, güçlü bir eğilim halini aldığı ve pozitif hukuka, bu hak ve özgürlükten faydalandırma amacıyla gerçekleştirilen düzenleme biçiminde yansıdığı dönem ise, 2. Dünya savaşı sonrasıdır (Hız ve Yılmaz, 2004:39). Bu dönemde yönetsel anlayışlarda büyük değişimler yaşanmış, halk yönetim sürecine daha fazla dahil edilmesi

⁹⁸ “İsveç’te parlamentonun tüm çalışmaları hiçbir sınırlama olmasızın halkın ya da kuruluşların hizmetine açıktır. Parlamentonun bütün belgelerini her İsveçli istediği zaman ve hiçbir engel olmaksızın izlemek ve incelemek hakkına sahiptir. Tüm öteki ülkelerden farklı olarak İsveç halkının tüm kamusal kuruluşlar nezdinde bilgi edinme hakkı kesin ve mutlaklıdır. Bu anayasal bir hak olup yöneticilerce ihlal edilmesi mümkün değildir. Yine bu konuda yönetimin ya da parlamentonun engelleme yapması düşünülemez. Ulusal raporlarında İsveç’in bu durumunu kıskanırçasına öven ve beğenen Slovenya ve Polonya, yakın bir gelecekte İsveç Parlamentosu ve kamu yönetiminin saydamlığını yakalayacaklarını ileri sürmekte. Avusturya raporu bu konuda önemli çalışmalar yapıldığı ve önemli bir aşama kaydedildiğini belirttikten sonra bir kaç istisna dışında halkın bilgi alma ve bilgiye ulaşma hakkının tümüyle sağlandığını ifade etmiştir” (Kazancı, 1999:88).

⁹⁹ 20. Yüzyılın 2. yarısında -ve bilhassa son çeyreğinde- gerek demokratik değerlerin gelişimi ve gerekse bilişim teknolojisinde meydana gelen olağanüstü ilerlemeler, kamu idarelerini ellerinde bulunan bilgileri bireylerle paylaşmaya yöneltmiş ve bu paylaşım “bilgi edinme hakkı” tanımıyla bir temel hak olarak kabul görmüştür. Dolayısıyla, bu hak, temel haklar başta olmak üzere, demokratik hukuk devletin birçok ilkesiyle doğrudan ilişkilidir (Yüksel, 2007).

gereken bir unsur olarak görüldüğünden bunu sağlamaya yönelik uygulamalara gidilmiştir. Küresel anlamda meydana gelen ilişkilerin sıklaşmasıyla beraber de devletlerin birbirlerinden etkilenmeleri durumu daha fazla söz konusu olmaya başlayarak, yönetilene tanınan haklardaki gelişmeler hızlanmıştır.

Neticede de, Temel insan hak ve özgürlüklerinin üçüncü kuşağını meydana getiren dayanışma haklarının (solidarity rights) iyi bir örneğini teşkil etmekte olan bilgi edinme hakkı (Yaşamış, 2004:23) ya da diğer bir ifadeyle bilgi edinme özgürlüğü, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (m.19), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (m.10) ve Birleşmiş Milletler Siyasî ve Medenî Haklar Sözleşmesinde (m.19) iletişim özgürlüğüyle beraber düzenlenmiş; keza Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 28 Eylül 1977 tarihinde kabul edilen “İdarenin İşlemleri karşısında Bireyin Korunması Hakkında” (77) 31 sayılı kararın (II) no.lu ilkesinde “İlgilinin isteği üzerine, idarî işlem tamamlanmadan önce, işlemin dayanakları olacak bütün veriler hakkında, en uygun gereçlerle bilgi verilir” biçiminde ifade edilmiştir. 25 Haziran 1998’de Danimarka’nın Aarhus kentinde imzalanan Çevresel Sorunlarda Bilgiye Erişim, Karar Almaya Katılma ve Yargıya Erişim, Aarhus Konvansiyonu’nda, çevreye ilişkin bilgi ve verilere erişebilme, kararlara katılma ve yargıya erişebilme hakkı düzenlenmektedir. Yine Avrupa Birliği Temel İnsan Hakları Şartı’nın 11. ve 41. maddelerinde, ifade ve bilgi özgürlüğü ile iyi yönetim hakkı düzenlenmekte; keza, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 21 Şubat 2002’de gerçekleştirilen toplantısında da, bilgi edinme hakkının ideal norm ve ölçütleri karara bağlanmış ve alınan tavsiye kararında, bilgi edinme hakkı hususunda yasal düzenlemede bulunmak isteyen üye ülkelere tavsiyelerde bulunulmuştur (Hız ve Yılmaz, 2004:39-40). Artık tüm dünya ülkeleri ve küresel örgütlenmeler için bilgi edinme hakkı çok önem verilen ve üzerinde durulması gereken bir hak olarak düşünölmeye başlanmıştır.¹⁰⁰ Onun

¹⁰⁰ Bilgi edinme hakkını düzenleyen yasal düzenlemelerin günümüzde yaygınlık kazanmasının sebeplerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Akyıldız, 2004:449-450):

- Demokrasi ve insan hak ve özgürlüklerinde meydana gelen gelişmeler,
- Yeni Dünya Düzeni’nin kamu yönetimleri üzerinde meydana getirmiş olduğu etki (post-modern yönetim, iyi yönetim, yeni kamu yönetimi gibi),
- Bilgi ve teknolojide yaşanan gelişmelere bağlı olarak, teknolojinin yönetim bilgisine ulaşmayı kolaylaştırması,
- Globalleşmeye bağlı olarak tüm dünyayı kapsayacak ortak bir temel insan hak ve özgürlükleri ve hukuk düzeninin oluşturulmak istenmesi,
- Yine globalleşmeye bağlı olarak, serbest pazarda faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ’ların) ulus devletlerin yönetim bilgisine duydukları ihtiyaç,
- Yönetim kayıtlarının, devletlerin denetim işi ile uğraşan yerli ve yabancı denetleme şirketlerinin denetimine açık duruma getirilmesini kolay hale getirecek hukuksal ortamın oluşturulmak istenmesi.

bu derece öneme sahip olması, bünyesinde taşımış olduğu özelliklerden ve vatandaşla sağlamış olduğu imkanlardan kaynaklanmaktadır.

Bu anlamda, bilgi edinme, yönetimin kararlarına, eylem ve işlemlerine ilişkin belge ve bilgilerin vatandaşlarca elde edilmesi (Eken, 1998b:1214) ya da kamu yönetiminin almış olduğu kararlar, gerçekleştirdiği eylem ve işlemler konusunda resmi açıklamaları beklemeksizin, gerekli belge ve bilgilerin elde edilebilmesi olgusudur (Eken, 2005:118). Bilgi edinme hakkı ise, yönetimin sahip olduğu bilginin yine yönetimce kendi menfaatleri doğrultusunda ve istediği biçimde kullanılmasını ve yönetsel keyfiliği önlemek, ayrıca demokratik yollarla yönetilenlerin yönetimden “hesap sorabilme”sini temin etmek için vazgeçilmez nitelik taşıyan (Eken, 1998b:1214; Eken, 1995-1996:63) bir hak olup, farklı yazarlar tarafından aşağıdaki şekillerde tanımlanmaktadır:

Bilgi edinme hakkı ya da bilgi edinme özgürlüğü;

Bilgi akışının hakim olduğu bilgi toplumunda, devletçe tutulan, kayıtlı (kanunda belirtilen istisnalar dışında) her türlü belge, doküman, vb. bilginin halka akışının yasal olarak serbest oluşudur (Akyıldız, 2004:449).

İdarenin kurduğu ve kurmakta olduğu işlemler ile eylemlere ilişkin kişinin bilgi almasını, belgelere ulaşmasını öngören temel bir insan hakkıdır (İyimaya, 2003:41).

“Kamunun, resmi kuruluşların kararlarından, eylemlerinden ve bu eylemlerindeki yöntemlerinden haberli olması hakkıdır” (İcimsoy, 1996:46).

Bireylerin devletçe oluşturulan veya herhangi bir şekilde tutulan kayıt ve bilgileri devlet içindeki gönüllü ve gönülsüz kaynaklardan öğrenme hakkıdır (Mann, 1985:1).

İdarenin tek taraflı iradesiyle hukuk düzeninde gerçekleştirdiği değişikliklere ilişkin ilgililerin, işlemin niteliği ve neticeleri hakkında bilgi alabilmesini temin eden “hak”tır (Özkan, 2004:38).

Tüm bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, bilgi edinme hakkının temeli, yönetimin sahip olduğu bilgi ve belgelere erişme serbestisidir. Bu serbesti, kamu yönetiminin sahip olduğu çeşitli bilgilerin veya dokümanların, halkın ya da ilgililerin faydalanmasına sunulmasıdır (Eken, 1998b:1214). Bilgi edinme hakkının temel amacı ise, idarenin almış olduğu kararlara hukuka uygun şekilde etkide bulunabilmek için, kişinin bilgilenmesini temin etmektir. Yalnızca gerçekleştirilmekte olan idari işlemle ilgili değil, gerçekleştirilmiş ve bitmiş idari işlemlerle ilgili de kişinin bilgi sahibi olması gerekir. Bilgi edinme hakkı,

idare önünde karara temel alınan sebeplerin tespit edilmesinde ve değerlendirilmesinde, ilgiliye karşı görüş bildirme olanağı sağlaması açısından önem taşır (Özkan, 2004:52). Tüm bu nedenlerden ötürü de, Bilgi edinme hak ve hürriyeti; kapalılıktan açıklığa geçişi, yönetime güvenilirliği, inanılabilirliği; idarenin işlemlerinde ve işleyişinde tarafsızlığı, dürüstlüğü ve âdillliği, isabeti, kararlılığı; hizmetlerde etkinliği ve verimliliği temin edecek önemli bir etmendir (Hız ve Yılmaz, 2004:48). Bu etmen ne kadar iyi, önemi kavranarak ve hak ettiği şekilde kullanılırsa, gerek yönetim, gerekse yönetilen vatandaş açısından o derece yarar sağlayacaktır.

2. Genel Hatlarıyla Bilgi Edinme Hakkı

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu yasalaşınca dek, bu konuyu düzenleyen özel bir mevzuat mevcut değildir. Yalnızca sınırlı bir şekilde öngörülen düzenlemelerde, kişisel hakları korumak maksadıyla, idareye bazı koşullarda bilgi verme ödevi söz konusudur (Özkan, 2004:33). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle beraber, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, objektiflik ve açıklık ilkelerinin gerçekleştirilmesinde; bürokratik yönetimden demokratik yönetime, gizlilik ve sırlarla örülü kapalı bir yönetim anlayışından saydam, şeffaf, günışığında yönetim anlayışına doğru geçişte önemli bir aşama kat edilmiştir (Hız ve Yılmaz, 2004:53). Ancak dünya ölçeğinde olaya bakıldığında bu aşamanın kat edilmesinde, yani bilgi edinme hakkının kanunlaşmasında ülkemiz tarafından biraz geç kalındığı söylenebilir.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na ilişkin tasarı, 25.06.2003'te Başbakanlık tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulmuştur. TBMM'de 22. Yasama Dönemi'nde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu adıyla yeni bir ihtisas komisyonu oluşturulmuş, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'yla ilgili tasarı, önce bu Komisyonunda görüşülmüş ve daha sonra esas komisyon olarak Adalet Komisyonu'na gelmiştir. Burada oluşturulan alt komisyonunda çeşitli kurum ve kuruluşlardan gelen tavsiyeler de bir değerlendirmeye tabi tutularak komisyon çalışmaları tamamlanmış ve 9 Ekim 2003'te de 4982 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir (Yergök, 2004:13). "24.10.2003 tarih ve 25269 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış" (Hız ve Yılmaz, 2004:53), yürürlük maddesindeki 6 aylık sürenin dolmasıyla bu kanun 24 Nisan 2004'te yürürlüğe girmiştir. Yine Kanun'un uygulanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi hakkındaki yönetmelik ise Başbakanlık tarafından hazırlanmış (Yergök, 2004:14), "27.4.2004 tarih ve 25445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak, Kanunla aynı tarihte, yani 24.4.2004 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir" (Hız ve Yılmaz,

2004:53). 27 Mayıs 2004'te ise Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu üyeleri ismen belirlenmiş ve aynı gün Resmi Gazete'de yayınlanmıştır (Akdeniz, 2004). Bütün bu sürecin tamamlanmasıyla da Bilgi Edinme Hakkı kanunu sahip olduğu içerikle, artık yönetim ile olan ilişkilerde önemli roller üstlenebilecek bir duruma gelmiştir.

Söz konusu kanun, 5 bölümden meydana gelmiş, birinci bölümde, Amaç, Kapsam ve Tanımlar, ikinci bölümde, Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Verme Yükümlülüğü, üçüncü bölümde, Bilgi Edinme Başvurusu, dördüncü bölümde, Bilgi Edinme Hakkının Sınırları, beşinci bölüm olarak ise, Çeşitli ve Son Hükümler düzenlenmiştir (Özkan, 2004:65). Kanun, bu bölümlerin içerisinde genel olarak bilgi edinme hakkını kural olarak herkese tanımış, hem bilgilere hem de belgelere erişim olanağı getirmiş diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümlerinin uygulanmayacağını hükme bağlamış, idarelere açıklığı temin etmeye dönük çeşitli yükümlülükler getirmiş, bilgi ve belgelere kısmi erişim olanağı sağlamış, erişim hakkının istisnalarını düzenlemiş, hakkın kullanılmasını gözetmekle yükümlü bağımsız bir kurul oluşturmuş ve kötüye kullanımlar için ceza hükümleri öngörmüştür (Kaya, 2005:217). Yani halkın kamu yönetimine ilişkin bilgilenmesi konusunda oldukça etkili hükümler getirmiştir. Bu yönüyle çok çeşitli açılardan fayda sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Ancak eleştirilebilecek yönleri de bulunmaktadır. Genel anlamda kanuna yöneltilebilecek eleştirileri iki grup altında toplamak mümkündür.

İlk olarak, bu kanun, dolaylı olarak IMF stand-by koşuludur. Mevzuatımızın AB uyum sürecinde yaşamış olduğu sıkıntılar neticesi ortaya çıkmıştır; yani zorunluluktan doğmuştur. Kamu kurum ve kuruluşları, toplumu bilgilendirme gereksinimi duymamış, buna gerek bile görmemişler; sivil toplum örgütleri ile özel hukuk gerçek ve tüzel kişileri ise, özel olarak bu doğrultuda “*zorlayıcı bir yaklaşım gösterelim*” dememişler; demeye çalışanlar da eyleme geçememişlerdir (Yahyaoğlu, 2004:144). Yani bu kanun ülkemizde kamu yönetimi tarafından istenerek değil, dıştan gelen baskı nedeniyle ortaya çıkmıştır.

İkinci olarak ise, “bilgi edinme hakkı, özel olarak Anayasa’da düzenlenmemiştir” (Yalçınbayır, 2004a:8). Bu nedenle de, bilgi edinme hakkının anayasal güvencesi bulunmamaktadır. Bilgi edinme hakkı anayasa tarafından güvence altına alınmadığı gibi bu hakka yasak da getirilmemiştir, o nedenle anayasal bir boşluk doğmuştur (Özkan, 2004:33; Yıldırım, 1998:229). Ancak, burada şunu da vurgulamak gerekir ki, bilgi edinme hakkı doğrudan bir Anayasal dayanağa sahip olmamakla beraber, hukuk devleti, düşünce özgürlüğü, dilekçe hakkı, hak arama hürriyeti ve basın özgürlüğü gibi anayasal ilkelerle bağlantılıdır. Bilgi edinme hakkı ile bu anayasal ilkeler arasında karşılıklı bir etkileşim

vardır (Kaya, 2005:210). Bu nedenle, bunun da gözden ırak tutulmaması, kanunla ilgili değerlendirme yapılırken düşünülmesi gerekir.

2.1. Birinci Bölüm: Amaç, Kapsam ve Tanımlar

2.1.1. Amaç

“**MADDE 1.-** Bu Kanunun amacı; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Sahip olduğu bu amaç bilgi edinme hakkı kanununu ülkemiz için çok önemli kılmaktadır. Çünkü ülkemizde en fazla yakınılan konuların başında kamu yönetiminin vatandaşa karşı çok fazla açık davranmaması, bu yönde bir yaklaşım sergileyerek vatandaşa bilgi verme konusunda kendisini zorunlu hissetmemesi gelmektedir. Bilgi edinme hakkıyla bu sorunun aşılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle de Yaşamış’ın da belirttiği gibi (2004:65), Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, esas olarak kamu yönetimi üzerinde durmakta, kamu yönetimine karşı bir savunma refleksi bulunmaktadır. Yönetileni kamu yönetimine karşı koruma içgüdüsüne sahiptir.

2.1.2. Kapsam

“**MADDE 2.-** Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.

1.11.1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümleri saklıdır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Görüleceği üzere, “Yasanın ikinci maddesinde kapsam belirlenmiştir. Anılan madde hükmü uyarınca yasa kapsamına girenler şöyledir:

- 1- Kamu kurumları
- 2- Kamu kuruluşları
- 3- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları” (Erol, 2005:16).

Burada en önemli nokta, bilgi edinme hakkı kanununun bütün kamu kurum, kuruluş ve kurulları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını bağlayacağı ve kapsamı içerisine alacağıdır. Bu bağlamda (Hız ve Yılmaz, 2004:63);

- Merkezi idare kapsamında yer alan kamu idareleri ve bunların bağılı, ilgili ya da ilişkili kurum ve kuruluşları,

- Köylerin dışındaki mahalli idareler ve bunların bağılı, ilgili ya da ilişkili kuruluşları, (Belediyeler ve bunlar tarafından kurulan şirketler gibi)

- Sosyal güvenlik kurumları (SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı gibi)

- Üniversiteler,

- Kamu iktisadi teşebbüsleri,

- Döner sermayeli kuruluşlar,

- İMKB ve T.C. Merkez Bankası da dahil olmak üzere; kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon vb. isimlerle kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşları, Kanunun kapsamı içerisindedir.

Kamu gücü kullanmak suretiyle idari işlem niteliğinde irade açıklamasında bulunabilen ve sahip olduğu bu özelliği itibariyle kamu hizmetlerinin esas sahibi ve sorumlusu olarak üstün ve ayrıcalıklı nitelikteki yetkilerle donatılan hiçbir kamu kurum ve kuruluşu bu kanunun kapsamı dışında tutulamaz. İktisadi kamu hizmeti vermekte olan KİT'ler ile birlikte askeri kuruluş niteliğinde olan kamu kuruluşları da -kanundaki istisnalar dışında- bilgi verme yükümlülüğü altındadır (Hız ve Yılmaz, 2004:64). Ancak, “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olarak bilinen oda, borsa, baro gibi örgütler bu kanun kapsamında bulunurken yasama ve yargı organının idari nitelik taşıyan faaliyetlerinin, bilgi ve belgelerinin bu kanun kapsamında olup olmadığı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır” (Eken, 2005:118). Bununla birlikte, bu kanuna dayanılarak gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine bilgi edinme amaçlı başvurmak da olanaklı değildir (Hız ve Yılmaz, 2004:63). Bir kamu hizmetini gerçekleştirmekle görevlendirilmiş özel kuruluşların bu hizmetlerin yerine getirilmesi sürecinde ürettiği ya da elde ettiği bilgi ve belgelerin, kanun kapsamında yer aldığına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bu hizmetin sorumlusu olan kamu kurum ve kuruluşundan da bu tür bilgi ve belgeler istenebilecektir. Fakat elinde olmadığı ya da kendisi tarafından üretilmediği gerekçesiyle olumsuz yanıt vermesi olası olup, bu tip bir gelişme ise Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amacı ile çelişmektedir (Eken, 2005:118). Bu nedenle bu durumun netleştirilerek kamu hizmeti yerine getiren özel kuruluşların da kapsam içerisine dahil edilmesi kanunun özüne uygunluk açısından önemlidir.

2.1.3. Tanımlar

“**MADDE 3.-** Bu Kanunda geçen;

a) Kurum ve kuruluş: Bu Kanunun 2 nci maddesinde geçen ve kapsama dahil olan bilgi edinme başvurusu yapılacak bütün makam ve mercileri,

b) Başvuru sahibi: Bu Kanun kapsamında bilgi edinme hakkını kullanarak kurum ve kuruluşlara başvuran gerçek ve tüzel kişileri,

c) Bilgi: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan bu Kanun kapsamındaki her türlü veriyi,

d) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları bu Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plân, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,

e) Bilgi veya belgeye erişim: İstenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca, başvuru sahibine söz konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hâllerde, başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini,

f) Kurul: Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu,

İfade eder” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Görüleceği üzere, Kanunun 3. maddesinde çeşitli tanımlara yer verilmiş olup, kanunlarda bu tür tanımlara yer verilmesinin genellikle iki sebebi bulunmaktadır. Bunlardan biricisi, kanunda sık olarak kullanılmakta olan ifadeleri daha az kelimeyle yeri geldiğinde tekrar ederek tasarruf etmek; ikincisi de, o ibareleri kullanırken kanun koyucu tarafından neyin amaçlandığını ortaya koyarak oluşabilecek tereddütleri gidermektir. Kanunun 3. maddesinde; kurum ve kuruluşun, başvuru sahibinin, bilginin, belgenin, bilgi ya da belgeye erişimin ve kurulun tanımı yapılmıştır (Hız ve Yılmaz, 2004:64). Dikkatli bir şekilde bakıldığında fark edilecektir ki, Kanunun 3. maddesinde kanunun kapsamına ve uygulamasına dönük olarak önemli görülen bazı kavramlar uygulamada kanunun daraltıcı olarak yorumlanmasının önüne geçmek amaçlı olarak mümkün olduğunca geniş tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlamalar yapılırken, teknolojik alanda meydana gelebilecek olası büyük gelişmeler dikkate alınarak kanun maddesinde kullanılan

kavramların geleceği de kavramasına özel bir önem gösterilmiştir (Erol, 2005:17). Bu, kanunun gelecekte de işlerliğini koruması açısından oldukça doğru bir hareket tarzıdır.

Bu doğrultuda kanunda ilk olarak tanımlanan kurum ve kuruluş terimidir. Bu terimin, kapsama dahil olan bilgi edinme başvurusunda bulunacak tüm makam ve mercileri anlattığı açıktır. Bu makam ve mercileri, bilgi edinme başvurularına konu olabilecek kişilerin hak ve çıkarlarına etki edecek nitelikteki bilgi ve belgeleri toplama veya üretme, elde etme, değerlendirme/kullanma ve saklama yetkisine sahip bütün kamu kurum ve kuruluşları olarak anlamak gerekmektedir (Özkan, 2004:66).

Kanunda ikinci olarak tanımlanan başvuru sahibi terimidir. Kişi kavramı içerisine dahil edilebilecek olan herkes bilgi edinme hakkından yararlanabileceğinden, bu haktan yararlanmak için kurum ve kuruluşlara başvuranlara, başvuru sahibi denir. Başvuru sahibi Türk vatandaşı ya da yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişi olabilir (Hız ve Yılmaz, 2004:65). Çünkü, bu kanunla herkesin bilgi edinme hakkından yararlanabileceği kuralının yanında, yabancı gerçek ve tüzel kişilere de belirli koşullar çerçevesinde, kendileriyle ve faaliyet alanlarıyla ilgili olmak şartıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bu hak tanınmıştır (Yergök, 2004:16-17). Tanınan bu hak çerçevesinde yabancı gerçek ve tüzel kişiler de ihtiyaç duydukları taktirde, gerekli koşullara sahip olmaları şartıyla bu haktan yararlanma olanağına sahiptirler.

Kanunda üçüncü olarak tanımlanan bilgi terimidir. Bilgi teriminin tanımlanmasında ““veri” kelimesi kullanılarak bilgi en geniş anlamı ile ifade edilmek istenmiştir” (Hız ve Yılmaz, 2004:65). Ayrıca, bilgi tanımlamasında bulunurken **“her türlü”** kavramı kullanılarak genişletici bir vurgu yapılmıştır. Ancak, tanımın içerisinde kullanılan **“kayıtlarda yer alan”** ifadesi, uygulamada kanunun kapsamının daraltılmasında araç ve gerekçe olarak kullanılacak bir nitelik taşıması açısından önemlidir (Erol, 2005:17). Kamu yönetimi istenen bilginin kayıtlarda bulunmadığını öne sürerek bilgi edinme talebine olumsuz yanıt verebilir.

Bilginin tek başına herhangi bir kayıt altına alınmaksızın hukuken bir manası bulunmadığı, bilginin kayıt altına alınması ise karşımıza belgeyi çıkardığı (Özkan, 2004:37) için kanunda dördüncü olarak tanımlanan belge terimidir. Belge; kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan kanun kapsamındaki yazılı, basılı ya da çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri

taşıyıcılarını ifade eder (Erol, 2005:18). Her ne kadar burada saymaca yoluna gidilmişse de, belge tanımının dışında hiçbir şeyin kalmadığını kabul etmek gerekir. Kamu kurum ve kuruluşlarının gerçekleştirdiği faaliyetlerin neticesinde ortaya çıkan her şey bilgi ya da belgedir. Bu sebeple kurum ya da kuruluşlar, faaliyetleri neticesinde elde etmiş oldukları verilerin ve bunların bulundurulduğu ortamların, taşıyıcıların bilgi ya da belge tanımının kapsamı dışında kaldığını iddia ederek bunlara erişimi engelleyemez (Hız ve Yılmaz, 2004:65). Kanunun istisnaları içerisinde olmadığı müddetçe, istenilen her türlü bilgi ve belgeyi bilgi edinme talebinde bulunan kişilere vermeleri gerekir.

Kanunda beşinci olarak tanımlanan bilgi veya belgeye erişim terimidir. Başvuruda bulunanın, Kanundan doğan bilgi edinme hakkını kullanmak üzere usulüne uygun olarak başvurması durumunda, bilgi ya da belgeye nasıl ulaşabileceği bu tanımda belirlenmiştir (Hız ve Yılmaz, 2004:65). Buna göre, bilgi veya belgeye erişim öncelikle bilgi ya da belgenin bir kopyasının verilmesi biçiminde olacaktır. Bu olanaklı olmadığında bilgi ya da belgenin aslını incelemesine olanak verilerek not almasına ya da içeriğini görmesine ya da işitmesine izin verilmesi gerekmektedir. Kurum ve kuruluşlar bilgi ya da belgenin niteliğine uygun yöntemle ancak her halükarda başvuruda bulunanın bilgi ya da belgeye ulaşmasını temin edeceklerdir (Hız ve Yılmaz, 2004:66). Bilginin basılı, işitsel, görsel ve işitsel, tarihi vesika, arşiv dosyası vb. olması bu anlamda pek önemli değildir. Bilginin muhafaza şekli ne olursa olsun, ona uygun olarak kişiye bu hak kapsamında o bilgidan yararlanma imkanı sağlanmalıdır.

Altıncı ve son olarak tanımlanan ise kurul terimidir. Kurum ve kuruluşlara dilekçeyle başvuruda bulunan ve bilgi edinme hakkından yararlanmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler yani başvuru sahipleri, başvuruları reddedilirse, buna itirazda bulunabilecekleri yer olarak “Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu” oluşturulmuş olup, kanunda geçen Kurul ibaresi, söz konusu bu itiraz makamı olan Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu ifade etmektedir (Hız ve Yılmaz, 2004:66). Böylece, itirazların yapılacağı adres gösterilmektedir.

2.2. İkinci Bölüm: Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Verme Yükümlülüğü

Hakkın olduğu yerde yükümlülük de vardır. Kişilere, idarenin faaliyetlerine ilişkin bilgi edinme olanağı tanınmasına karşın; idareye de, bilgi edinme istemlerine yanıt verme yükümlülüğü getirilmektedir (Hız ve Yılmaz, 2004:66). Bu durumda bilgi ve belgelere erişme ilgili için bir hak olmakta, bilgi ve belgelerin verilmesi de idare için bir görev/ödev

durumunu almaktadır. Böylelikle bilgi edinme hakkının kişiye dönük ve yönetime dönük olmak üzere çift yönlü etkisi/ iki yönlü boyutu ortaya çıkmaktadır. Birincisi, yöneticinin kendi inisiyatifini kullanarak kişilerin kullanımına sunacağı bilgi ve belgeleri içermekte, bu aynı zamanda yönetimde açıklığın aktif boyutunu teşkil etmektedir. Diğer boyutu ise kişilerin talebi üzerine idarenin sahip olduğu bilgi ve belgelerin talepte bulunan kişiye, yönetimle ilgili belgenin kopyasını alma, kendisiyle ilgili açıklamalar alma ve eğer yanlışlıklar ve eksiklikler söz konusu ise bunların düzeltilmesi için talepte bulunma hakkı vermekte, bu da yönetimde açıklığın pasif boyutunu teşkil etmektedir (Özkan, 2004:38-39). Her iki boyutta yönetimin halka açılmasında, halkın yönetime ilişkin bilgi sahibi olmasında önemli bir işlev görmektedir.

2.2.1. Bilgi Edinme Hakkı

“MADDE 4.- Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir.

Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

“Herkesin” bilgi edinme hakkına sahip olduğu, maddede açık ve net bir biçimde ortaya konmaktadır. Herkes kavramına vatandaşlar öncelikle girdiği gibi, koşulları yerine getirmesi halinde bu kapsam içerisine yabancılar da girmektedir (Hız ve Yılmaz, 2004:67). Bu anlamda, Türk gerçek kişileri ile Türk tüzel kişilerinin “Türk” vatandaşlık sıfatına sahip olmaları bilgi edinme başvurusu yapabilmeleri için yeterlidir. Bunun dışında yaş, cinsiyet, Türkiye’de ikamet etme ve Türkiye’de faaliyet gösterme gibi koşullar aranmamalıdır. Yine Türk vatandaşlığının yanı sıra yabancı bir ülke vatandaşı olanlar yani “çifte vatandaşlık” sıfatı bulunanlar ile Türk soyundan gelen yabancılar da bilgi edinme hakkına sahip olma açısından Türk vatandaşı gibi değerlendirilmelidir (Kaya, 2005:219). Ancak çifte vatandaşlığa sahip olanlar ve Türk soyundan gelen yabancılar konusu çok fazla da net değildir.

Türkiye Cumhuriyeti uyruklu olmayan gerçek kişiler ile yabancı tüzel kişilere dönük bilgi edinme hakkı ise bazı şartlara bağlanmıştır. Bu kapsama girecek kişilerin bu kanundan faydalananarak bilgi edinmeleri için gereken şartları şu şekilde belirtebiliriz (Erol, 2005:19-20):

“1- Yabancı gerçek kişinin Türkiye’de ikamet ediyor olması.

2- Yabancı tüzel kişinin Türkiye’de faaliyet gösteriyor olması.

3- Yabancı gerçek kişinin isteyeceği bilginin kendisiyle ilgili olması.

4- Yabancı tüzel kişinin isteyeceği bilginin kendi faaliyet alanlarıyla ilgili olması.

5- Yabancı gerçek ya da tüzel kişinin uyuğunda bulunduğu ülkenin Türkiye Cumhuriyeti uyuğunda bulunan gerçek ve tüzel kişilere bu alanda tanıdığı haklar ölçüsünde yasadan yararlanım olanaklıdır. Bir başka deyişle, karşılıklılık ilkesi çerçevesinde 4982 sayılı Yasa’dan yararlanabilirler.

6- Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan hak ve yükümlülükler saklıdır.”

7- Bütün bunlara ek olarak, “yabancılar da bilgi edinme başvurularını “Türkçe” yapacaktır” (Özkan, 2004:66).

Burada yabancıların bilgi edinme hakkından yararlanabilmeleri için gereken şartların 5. maddesini oluşturan, karşılıklılık şartı genel nitelikli olup eğer bu şart taşınmıyorsa, diğer şartlar yerine getirilmiş olsa dahi bilgi edinme hakkından faydalanmak olanaklı değildir (Özkan, 2004:66). Çünkü “teoride ve uygulamada karşılıklılığın fiilen olması aranmaktadır. Yönetmeliğin 5. maddesinde, hangi ülkelerin karşılıklılık ilkesi kapsamında bulunduğu Dışişleri Bakanlığınca Resmi Gazetede ilân edileceği bildirilmektedir. Uygulamada her birimin bu listeyi edinmesi ve listeye göre yabancıların başvurularını değerlendirmesi uygun olacaktır. Söz konusu listeye uygun davranılması kurum ve kuruluşların sorumluluğunu ortadan kaldırır” (Hız ve Yılmaz, 2004:67-68). Zaten, karşılıklılık ilkesini ispat yükümlülüğü idareye ait olup, başvuruda bulunan müracaat yaparken, bu hakkın ülkesindeki Türk vatandaşlarınca da kullanılabileceğini gösteren bir belge sunmakla yükümlü değildir (Kaya, 2005:219). Burada sorumluluk idarede olduğundan, bu konuda sahip olduğu bilgiler doğrultusunda karar verecek olan idaredir.

2.2.2. Bilgi Verme Yükümlülüğü

“**MADDE 5.-** Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz”¹⁰¹ (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Yukarıda da görüleceği üzere, kanunda belirtilen istisnalar dışındaki her türlü bilginin talep edenlerin kullanımına sunulması konusu kanunun 5. maddesinde hükme bağlanmıştır. Kanunun kapsamı içerisine giren kurum ve kuruluşlar kanun kapsamında talep edilen bilgileri en etkin şekilde sunmak üzere gerekli her türlü hazırlığı yapacaklardır (Erol, 2005:20). Bunun için, ilk olarak, kurum ve kuruluşların, başvurularını etkin, hızlı ve doğru neticelendirmek üzere öncelikle sahip oldukları bilgi ve belgeyi sınıflandırmaları gerekecektir. Bilgi edinme kapsamında kalacak olan bilgi ve belgeleri, olabildiğince bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak, kamuoyunun bilgisine sunmaları gerekmektedir. Kurumsal internet sayfaları buna uygun biçimde yeniden düzenlenmeli, elektronik ortamda gerçekleştirilecek başvurular için kurumların web sayfalarında da uygun ortamlar hazırlanmalı; bilgi edinme birimlerine başvuru için e-posta adresi ve başvuru formları söz konusu bu sayfalara konmalıdır (Hız ve Yılmaz, 2004:70-71). Tüm bunların yapılmasıyla, vatandaşın oturduğu yerden, evinden ya da işyerinden internete bağlı bir bilgisayar vasıtasıyla bu haktan yararlanabilmesi temin edilmiş olacaktır.

İkinci olarak, kurum ve kuruluşlar, basın ve hakla ilişkilerle görevli birimlerinde, bilgi edinme hakkından etkin şekilde yararlanılabilmesi ve bilgi ya da belgelere erişimin zamanında gerçekleştirilebilmesi amacıyla “bilgi edinme birimleri” oluşturmakla yükümlü tutulmuştur. Bünyesinde basın ve halkla ilişkilerle görevli birimi ya da bu birime benzer görevler yürüten birime sahip olmayan kurum ve kuruluşlar ise, kurum ya da kuruluş içerisindeki bir birim bünyesinde bilgi edinme birimlerini oluşturması ya da doğrudan kurum yöneticisine bağlı bilgi edinme yetkilisi görevlendirmesi gerekmektedir (Özkan, 2004:90). Burada ön görülen birim esasında, kurum ve kuruluşların bilgi edinme başvurularına etkin, hızlı ve doğru yanıt verebilmek için, kendi iç işleyişinde yapacakları bir iş bölümü niteliğindedir (Hız ve Yılmaz, 2004:72). Bu işbölümü sayesinde bilgi edinme hakkından işlevsel bir şekilde yararlanılması, elde edilecek faydanın maksimum seviyeye çıkarılması gerçekleştirilmiş olacaktır.

¹⁰¹ Hükümet tarafından Meclise sevk edilen Tasarıda, diğer kanunlarda açıklanması yasak olan bilgi ve belgeler de istisna kapsamında düşünülmüş ve o şekilde Meclise sevk edilmiştir. Fakat, daha sonra Meclis aşamasında söz konusu bu ibare önerge ile madde metninden çıkarılmış ve Komisyonunda, Tasarıların gerekçeleri değiştirilmediğinden madde gerekçesi aynı kalmıştır. Yani gerekçede bulunan söz konusu bu ifade Hükümetin amacını göstermekte ancak kanun koyucunun iradesini yansıtmamaktadır. Bu halde, Kanunun metnini esas almak ve o doğrultuda yorum yapmak gerekecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:69).

Üçüncü olarak, “bilgi edinme birimlerinde, yeterli sayıda personelin görevlendirilmesi gerekli olup, bu birimlerin, bilgi edinme başvurusu yapılabilmesini kolaylaştıracak fiziki mekana ve teknik donanımına sahip olması da esastır” (Özkan, 2004:90). Çünkü, bilgi edinme birimlerinde görevli personel, bilgi edinme hakkında yararlanacak kişilerin istekleri halinde, başvurunun nasıl gerçekleştirileceğini, istenen bilgi ya da belgenin kurum ve kuruluşun hangi biriminde bulunabileceğini ve başvuru sonrasındaki işlemler hususunda açıklayıcı bilgiler vererek, gerekli yardımda bulunmalı ve bilgi edinme başvurularıyla ilgili işlemleri yapmalıdırlar. Kişilerin kolay bir şekilde erişebileceği yerde ya da istendiği taktirde hemen verilebilecek durumda bol miktarda başvuru formu hazır bulundurulmalıdır. Formla başvuruda bulunulması kurum ve kuruluşların işini hayli kolaylaştıracaktır. Çünkü formla başvuru halinde, başvuruda aranacak koşulların ve doğru ve başvuranın talebinin de daha açık ve anlaşılır yazılması temin edilecektir. Bu ise zaman kaybını, gereksiz yere başvuruların reddedilmesini önleyecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:73). Bütün bunlara ek olarak, kurum ve kuruluşların teşkilat yapısıyla, görev ve hizmet alanlarıyla ilgili bilgiler, tanıtma ya da eğitim amaçlı broşürler ve yayınlar, yıllık faaliyet raporları ile bütçe ve harcamalarıyla ilgili raporlar bilgi edinme birimlerinde bulundurulabilecek ve kişilerin bu tür tanıtıcı yayınlardan faydalanmaları temin edilecektir (Özkan, 2004:90). Bu bahsedilenlerin layıkıyla yerine getirilmesiyle birlikte ise bilgi edinme hakkı, ondan yararlanmak isteyen vatandaşlara büyük imkanlar sunacak, özünde sahip olduğu işlevleri yerine getirebilme olanağına kavuşacaktır.

2.3. Üçüncü Bölüm: Bilgi Edinme Başvurusu

2.3.1. Başvuru Usulü

“**MADDE 6.-** Bilgi edinme başvurusu, başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılır. Bu başvuru, kişinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden neşet ettiğinin tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir.

Dilekçede, istenen bilgi veya belgeler açıkça belirtilir”
(<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

“Bilgi edinme hakkı idareye yapılan bir başvuru üzerine kullanılır. Bilgi edinme başvurusu bir idari başvurudur” (Kaya, 2005:232) ve bu başvurunun yazılı olarak gerçekleştirilmesi esastır. Ancak, başvuru dilekçelerinin ya da başvuru formlarının, daktilo ile doldurulması ya da bilgisayar çıktısı şeklinde olması aranmaz. Başvuruda bulunanın bizzat kendisinin yazması aranmayacağı gibi herhangi bir kalem ya da renkte yazması da gerekmez (Hız ve Yılmaz, 2004:75). İstenen bilgi ya da belgenin niçin, hangi amaçla talep edildiğinin ve nerede kullanılacağına belirtilmesine de gerek yoktur (Özkan, 2004:69). Burada önemli olan, dilekçede, istenen belge ve bilgilerin, karışıklığa sebebiyet vermeyecek şekilde açık ve net olarak belirtilmesidir (Akyüz, 2007). Hangi konuda ne tür bir bilgi istendiğinin tam ve anlaşılabilir bir şekilde ortaya konulmasıdır.

Bunlara ek olarak, bu hakkın kullanımı için gerçekleştirilecek başvurularda Kanun tarafından, hayli geniş bir başvuru şekli belirlenmektedir. Başvurunun yazılı olması kuralı bulunmakla beraber bu yazılı başvuru (Eken, 2005:120) belli koşulların varlığı durumunda, elektronik ortamda ve diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir (Hız ve Yılmaz, 2004:74). Diğer iletişim araçlarından kastın, yazılı olarak faks ile sözlü olarak da telefonla gerçekleştirilebileceği neticesi çıkmaktadır (Özkan, 2004:69). Faks ve benzeri yollarla gerçekleştirilen başvurularda, bir ön koşul vardır. Aynı yolla yanıt verilmesi isteniyorsa, başvuruda bulunanın numarasını bildirmesi gerekir. Ancak, başvuruda bulunan kişinin kimliğinin ve imzasının ya da yazının kimden neşet ettiğinin belirlenmesine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak tespit edilebilir olması aranmaktadır. Bu ise faks yoluyla gerçekleştirilecek başvurularda ayrıca, gerçek kişiler ile tüzel kişiliği temsile yetkili kişilerin T.C. kimlik numaralarının belirtilmesi biçiminde Yönetmelikte belirlenmiştir (Hız ve Yılmaz, 2004:78). Bununla birlikte, “Yönetmeliğin 10. maddesinde özörlöler için özel bir düzenleme getirilmiştir” (Hız ve Yılmaz, 2004:78). Bu düzenlemeye göre, “özörlöler de bilgi edinme başvurularında, kimliğini tespit etmeye yarayacak bilgi veya özel işarelerini imza yerine geçmek üzere kullanabileceklerdir” (Özkan, 2004:70). Böylece bu hakkın kullanımının suiistimal edilmesi her şekilde önlenmeye çalışılmış, gerçeğe aykırı beyanda bulunulmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bütün bu önlemlere rağmen böyle bir durumun ortaya çıkması halinde, “gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sonradan anlaşılan başvuru sahiplerinin dilekçeleri veya formları, bu durumun anlaşıldığı tarihte hiç başvuru yapılmamış sayılarak işleme konulmayacaktır”¹⁰² (Özkan, 2004:92). Bunun dışında

¹⁰² Yönetmelik de bulunan “işleme konulmaz” ifadesi ile kastedilenin ne olduğu çok açık olarak anlaşılamamaktadır. Ancak bu ifadede anlaşılmaması gerekenin şu olacağı kanaatindeyiz: İdari makamlar; gerçeğe aykırı beyanın anlaşılmasından sonra artık hiçbir işlem gerçekleştirilmeden, sanki hiç başvuruda

herhangi bir yaptırım uygulanması yoluna gidilmemiş, bu tür suiistimallerin önüne geçebilmek için daha caydırıcı nitelikte yaptırımlara yer verilmesi düşünülmemiştir. Bunun nedeni, kişilerin herhangi bir kasıt taşımaksızın, dikkatsizlik neticesi beyanlarında yanlışlıklar olabileceğinin düşünülmesi ve kişilerin istemeyerek de olsa bu tip bir duruma düştüklerinde karşılaştıkları ağır yaptırımlar sebebiyle bu hakkı kullanmaktan çekinmelerinin önüne geçilmek istenmesi olabilir. İyi niyeti esas alan bir tutum sergilenmiştir.

Yine, bu iyi niyetli tutumun bir neticesi olarak “başvuru dilekçesinde başka bir kanun uyarınca yapıldığı belirtilmeyen başvurular, BEHK kapsamında yapılmış sayılır (Yönetmelik, m. 9/5)” (Kaya, 2005:237) hükmü getirilmiştir. Buna göre, kişilerin başvuruda bulunurken bilgi edinme hakkından yararlandığını ya da Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında başvuruda bulunduğunu bildirmesine gerek yoktur. Bilgi edinme birimlerine başvuruda bulunurken; orada görev yapan memurların kişilere, hangi amaçla başvurduğunu sorarak yönlendirmeleri ve formlar ile başvurmalarını sağlaması, sonuç almak bakımından kolaylık sağlayacaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:75). Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus başvurunun gerçekleştirileceği yerdir.

Bilgi edinme başvurularının, kurum ve kuruluşlardaki “bilgi edinme birimleri”ne gerçekleştirilmesi gerekmekte, ancak, bilgi edinme taleplerine ilişkin başvuruların mutlaka, bilgi talep edilen kurum veya kuruluşun genel müdürlüğüne veya bakanlık merkezine gerçekleştirilmesi gerekmemektedir. Merkezi idarenin taşra teşkilatındaki bilgi ya da belgelerle ilgili başvuruların, valilik ya da kaymakamlıklardaki “bilgi edinme yetkililerine” ya da taşra teşkilatındaki ilgili birimlere gerçekleştirilmesi yeterlidir (Özkan, 2004:69). Bunun yanı sıra, “kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri dışındaki herhangi bir birimine ulaşan başvuru dilekçeleri veya formlar, işleme konulmadan derhal bilgi edinme birimlerine gönderilir. Bilgi edinme birimine başvuru ulaştığı andan itibaren işleme konulur ve süre başlar” (Hız ve Yılmaz, 2004:92). Bilgi edinme birimleri, başvuru dilekçeleri ya da formlarının usulüne uygun bir biçimde verilip verilmediğinin kontrolünü yapmalarının ardından bunların evrak kayıtlarını yaparak hazır bulunmaları şartıyla başvuru sahiplerine, başvurunun tarih ve sayısını gösteren bir makbuz vermek zorundadır. Başvuru dilekçesinin ya da formunun kaydedildikten sonra, en geç iki iş günü içerisinde

bulunulmamış gibi başvuruyu yanıtlama yükümlülüğünden kurtularak evrak üzerinde yeni bir işlem gerçekleştirmeyecek ve yanıt vermeyecektir. Unsurlarını taşımayan dilekçe ve formlar ile gerçekleştirilen başvurulara bu durum bildirilerek yanıt verildiği halde, gerçeğe aykırı beyanda bulunanlara hiç yanıt verilmeyecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:92).

kurum ya da kuruluşun ilgili birimlerine gönderilmesi gerekmektedir. Gönderme yazısında; başvurunun hangi birimce yanıtlanacağı ve başvuru sahibine hangi tarihe kadar yanıt verilmesi gerektiği de belirtilmek durumundadır. Bu tür yazıların hızlı bir biçimde ilgili birimlere iletilmesi açısından, kurum ve kuruluşların yetkili görevlilerince gerekli yetki devri işlemlerinin yapılmış olması önemlidir (Özkan, 2004:92). Gerekli yetki devri işlemleri yapılmadığında süreçte aksaklıklar yaşanma olasılığı hayli yüksektir.

2.3.2. İstenecek Bilgi veya Belgenin Niteliği

“**MADDE 7.-** Bilgi edinme başvurusu, başvuru kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır.

Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler.

İstenen bilgi veya belge, başvuru kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşa gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Kanunun 7. maddesinde talep edilecek bilgi ve belgenin niteliği belirlenmek suretiyle bir sınırlamaya gidilmiştir. Kanun kapsamına giren kurum ve kuruluşlardan talep edilecek bilgi ve belgenin verilebilmesi için, o bilgi ve belgenin başvuruda bulunan kurum ya da kuruluştaki var olması veya o kurum ya da kuruluşun görevleri gereği o bilgi ve belgeyi bulunduruyor olmaları gerekir. Diğer bir ifadeyle, kanun kapsamında gerçekleştirilecek bir bilgi edinme hakkı başvurusu başvuruda bulunan kurum ya da kuruluşun görev alanıyla ilgili değil yahut onun yapısı içerisinde bulunması gereken türden bir bilgi ya da belge değilse o bilgi ve belge talebine olumlu cevap verilmeyecektir. Bu da bilgi edinme hakkının etkin şekilde işlemesi açısından yerinde bir sınırlamadır (Erol, 2005:21). Ancak, genel olarak hangi kurum tarafından hangi işlere bakıldığı bilinebilirse de uygulamada bu durum çok sıkıntılara sebep olabilecektir. Çünkü Türkiye’nin idari yapısında, maalesef birçok alanda yetki ve görev karmaşası bulunmaktadır. Bu durum ise, başvuruları yanıtlamak istemeyen kurum ve kuruluşlar ile çalışanlar bakımından suiistimale hayli müsait bir durum ortaya çıkarmaktadır (Hız ve Yılmaz, 2004:79). Bu hükme dayanılarak sahip olunan bilgi için böyle bir bilgiye sahip olunmadığı ya da bu tip bir bilginin kendi faaliyet alanlarıyla ilgili olmadığı ileri sürülebilir.

Bununla birlikte, “ayrı ve özel bir çalışma ve araştırmayı gerektirecek, inceleme veya analiz neticesi oluşturulabilecek türden bilgi ve belgeler için yapılacak başvurular karşılanmaz ve olumsuz yanıt verilir” (Akyüz, 2007). Bu durumda, bilgi edinme başvurusuna konu olup idarece verilmesi zorunlu bilgi ya da belgelerin, ayrı ya da özel bir çalışma, araştırma, inceleme veya analiz sonucunda oluşturulabilecek türden bir bilgi ya da belge olmaması gerekmektedir (Özkan, 2004:68-69). Kurumun o anda sahip olmadığı bilgi ya da belgenin hazırlanması hem zaman alacağı, hem de maliyet gerektirebileceği için bu, aslında doğru bir düzenlemedir. Ancak, Kanunun bu istisna hükmü, aynı zamanda suiistimale de hayli müsait bir düzenlemedir. İdarenin bu hükme dayanarak böyle bir mahiyet taşımayan başvuruları da reddetme riski her zaman var olacaktır. Bu, idarenin yasalara uygun hareket etme alışkanlık ve niyetiyle yakından ilgilidir (Hız ve Yılmaz, 2004:80). Eğer idare böyle bir alışkanlık ve niyete sahip değilse, bu hükmü her fırsat bulduğunda kötüye kullanma yoluna gitmekten çekinmeyecektir.

Kanunun 7. maddesinin 3. fıkrası ise oldukça olağan bir düzenlemedir. Başvuruda bulunulan kurum veya kuruluşta o bilgi mevcut değilse ya da kendisini değil de, o konuda bilinen başka bir kurum ya da kuruluşu ilgilendiriyor ise, başvuru oraya gönderilecek ve bilgi talebinde bulunan kişiye de durum yazılı olarak bildirilecektir. Söz konusu bu hüküm, asgari iletişim ve yönetişimin zorunlu bir gereğidir (Erol, 2005:22). Ancak, burada şu da hatırdan çıkarılmamalıdır ki, başvuruyu alan kamu kurumu için bu işlem bir maliyet getirmekte, her zaman bu maliyete katlanmak olanaklı olamayabilmektedir. Diğer taraftan, talep edilen bilgi ya da belgelerin, hangi kurum ve kuruluşta bulunduğunu bilmek de olanaklı değildir. Böyle durumlar hakkın kullanımının önünde engel teşkil edecektir. Bu ve benzeri engellerin ortadan kaldırılması ve halkın önceden yeteri kadar haberdar edilmesi amacıyla, kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşların sahip oldukları bilgi ve belgelerin yayınlanması gerekecektir (Eken, 2005:121-122). Bu sayede yanlış kurumlara yapılacak olan hatalı başvuruların azaltılma imkanı da elde edilmiş olacaktır.

2.3.3. Yayımlanmış veya Kamuya Açıklanmış Bilgi veya Belgeler

“**MADDE 8.-** Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broşür, ilân ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurularına konu olamaz. Ancak, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Başvuruda bulunan, bilgi edinmek istediği konuyla ilgili başvuru yapacaktır. Söz konusu bu bilgi, kendisinin haberdar olmadığı bir biçimde kamuya açıklanmış bir bilgi ya da belge olabilecektir. Bu durumda kurum ya da kuruluş daha önceden kamunun bilgisine sunulan bu bilgi ya da belgeyi yeniden başvuruda bulunana bildirmeyebilecek ya da vermeyebilecektir. Ancak her halükarda kurum tarafından bir yanıt verilmesi gerekmektedir. Bu sebeple talep edilen bilgi ya da belgeyi vermek kuruma fazladan bir yük getirmediği takdirde talebin karşılanması, vatandaşa yardımcı olunması daha yerinde bir uygulama olacaktır. Vatandaşın işi görülmüş ve yeni bir kırtasiye işlemine gerek kalmamış olacak, bu ise vatandaşın idareye duyduğu saygıyı ve güveni artıracaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:82). Bu yapılmayıp da, yayınlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin nerede bulunduğuna ilişkin bilgi verilmesiyle yetinilmesi ülkemiz için bir sorun teşkil edebilecektir.

Şöyle ki, ülkemiz gibi halkının daha %40'ına yakın bir kısmının kırsal alanda yaşadığı dikkate alındığında veya ülkemizde bilgisayar sahiplerinin oranı veya bilgisayar kullanım oranı dikkate alındığında **“.... tarihli yazınızla istemiş olduğunuz bilgi ve belgeler www..... internet adresimizde yer almaktadır.”** Şeklinde verilecek bir cevabın ne derece 4982 sayılı Kanunun amaç ve ruhuna uygun olduğu tartışmalıdır. Dolayısıyla, bilgi talebinde bulunacak kişinin özel konumunun ve durumunun bilgi talebinde bulunulan idare tarafından bu anlamda değerlendirmeye tabi tutulması yerinde olacaktır. Bu anlamda, bilgi talebinin geldiği bölgeye veya adrese göre yalnızca konuyla ilgili bilginin nerede bulunduğu bildirilmesiyle yetinmek yerine, o bilgilerin kâğıt çıktılarının alınarak verilecek cevaba eklenmesinde fayda olacaktır. Fayda olmaktan da ziyade, 4982 sayılı Kanunun amaç ve ruhuna uygun bir davranış ve eylem olacaktır. Bu açıdan, bilgi ya da belge talebinde bulunan kişilerin özel durumlarını dilekçelerinde belirtmek suretiyle talep ettikleri bilgi ve belgenin kendilerine yazılı ve kâğıt ortamında sunulmasını istemelerinde fayda vardır (Erol, 2005:23). Ancak bu şekilde bilgi edinme hakkı üstlendiği rolleri yerine getirebilecek ve işlevsel bir hale gelebilecektir.

2.3.4. Gizli Bilgileri Ayırarak Bilgi veya Belge Verme

“MADDE 9.- İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabiliriyorsa, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayırma

gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir”
(<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

İstenen bilginin doğrudan gizlilik derecesi taşımaması ya da açıklanması yasaklanan bilgilerden olmamasına rağmen, bu tür bir bilgi ile bağlantısının olması durumunda, gizlilik derecesi taşıyan, açıklanması yasak olan bilgiler ayrılarak, istenen diğer bilgiler başvuruda bulunana verilir. Böylelikle gizlilik dereceli bilgilerin alanı kendi sınırları içerisinde çekilerek, onunla bağlantılı olan ancak gizlilik derecesi taşımayan ya da açıklanması yasaklanmamış olan diğer bilgilere erişilmesi mümkün hale getirilmiş olmaktadır. Bu durumda başvuruda bulunana, bilgileri ayırıştırma yoluna gidildiği ve bunun hangi gerekçelerle yapıldığı da ayrıca ve yazılı olarak bildirilecektir. Bu suretle başvuruda bulunan, istediği bilgilerin sadece kendisine verilenlerden ibaret olmadığını öğrenmiş olacak, idare de birtakım bilgileri haber vermeden gizlemek olanağını bulamayacak, daha şeffaf ve sorumlu davranmak zorunda kalacaktır (Akyüz, 2007).

Ancak, bu maddedeki düzenleme, iki açıdan, uygulamada en çok tartışma konusu yapılacak hususların belki de başında gelecektir. Bunlardan ilki, gizli ve yasaklanan belgelerin ayrılmak suretiyle verilir verilemeyeceği hususunda kurumların ve çalışanların davranışlarının tarafsız olup olmadığıdır. Başvuru bütünüyle yanıtlanmadan reddedilirse ya da gizli bilgiler ayrılarak verilmesine rağmen verilen yanıt başvuruyu tatmin etmez ise, bu konuda çıkabilecek uyuşmazlık yargı yerinde çözüme kavuşturulacaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:83). Burada etkinliği, gerek yönetim gerekse vatandaş tarafından sergilenecek iyi niyet sağlayacaktır. Kanun koyucu kanuna böyle bir madde koyarak, gizli bilgilerle açıklanabilir bilgilerin bir arada bulunması halinde dahi bilgi edinme hakkının etkin bir şekilde kullanılabilmesini temin etmeye çalışarak, bu konudaki iyi niyetini ve nasıl bir gayret içerisinde olduğunu göstermektedir.

2.3.5. Bilgi veya Belgeye Erişim

“MADDE 10.- Kurum ve kuruluşlar, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyasını verirler.

Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hâllerde, kurum ve kuruluşlar ilgilinin;

a) Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesini,

b) Ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesini,

c) Görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesini,

Sağlarlar.

Bilgi veya belgenin yukarıda belirtilenlerden farklı bir şekilde elde edilmesi mümkün ise, belgeye zarar vermemek koşuluyla bu olanak sağlanır.

Başvurunun yapıldığı kurum ve kuruluş, erişimine olanak sağladığı bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden erişimin gerektirdiği maliyet tutarı kadar bir ücreti bütçeye gelir kaydedilmek üzere tahsil edebilir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Bilgi ya da belgeye erişimin genel olarak talep edilen bilgi ya da belgeden kopya vermek olduğu kabul edilmiştir (Özkan, 2004:74). “Bu işlem; yazılı ve basılı eserlerde onaylı fotokopi veya örnek çıkarmak şeklinde yapılır. Ses ve görüntü içeren belgelerde ise, gene onaylı bir kopya çıkararak örnek verme şeklinde olacaktır” (Akyüz, 2007). “Elektronik ortamdaki bilgi veya belgeler ise, elektronik posta, veri kopyalamaya yarayan diskler ve diğer araçlarla alınabilecektir” (Özkan, 2004:75). Ancak, burada belgeler idarede bulunan haliyle başvurana iletilmelidir. Yani idarenin, örneğin ses kaydı biçimindeki bir kaydı yazıya dökerek ya da İngilizce olan bir metni Türkçeye çevirerek vermesi gibi bir yükümlülüğü söz konusu değildir (Kaya, 2005:246). Yapılacak olan şey, kurum tarafından verilecek kopyanın usulüne uygun şekilde onaylanmasıdır. Onaylama zorunluluğunun getirilmesi ile kurumlar tarafından doğru bilgi ve belgelerin eksiksiz verilmesi temin edilmek istenmiştir. Onaylı belgeyi, kimin, ne zaman verdiği belli olacaktır. Yanlış, eksik ve zamanında yanıt verilmemesi durumunda sorumluluk doğabilecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:85). Bu sebeplerden ötürü verilecek belgede onay şartı aranması yerinde bir uygulamadır. Bu işle uğraşan kamu görevlilerini daha titiz bir biçimde hareket etmeye yöneltmektedir.

Kanun, belgenin kopyasının alınmasının olanaklı olmadığı veya kopya almanın aslına hasar verebileceği (Eken, 2005:120) durumlarda ise, üç ayrı yol öngörmüştür. Bu yollar bir diğerinin olanaklı olmadığı durumlarda kullanılabilir. Kurumlar bunun için gerekli fiziki ve teknik olanakların hazırlanmasıyla yükümlüdürler (Hız ve Yılmaz, 2004:85-86):

1. Kurumlar; başvuranın, yazılı ya da basılı belgeler için, bu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesine olanak sağlarlar. Örneğin, bir müzede bulunan ve kopya

almanın aslına zararının dokunacağı değerli ve tarihi bir kitabın incelenmesine imkân tanınması olanaklıdır.

2. Ses kaydı biçimindeki bilgi ya da belgelerde bunların dinlenebilmesine izin verirler. Örneğin, bir taş plağın kopyasının alınması teknik sebeplerden ötürü imkan dahilinde değilse, başvuranın onu dinlemesine izin verilebilir.

3. Görüntü kaydı biçimindeki bilgi ya da belgelerde bunların izlenebilmesini sağlarlar. Aynı şekilde burada da eğer kopya vermek imkan dahilinde olmuyorsa ya da aslına zarar verecekse örneğin, eski tekniklerle çekilmiş ve arşivlerde başka örneği olmayan tarihi film kasetlerinin, başvuranın onu izlemesine ve not almasına izin verilmesi için gerekli ortamın hazırlanması gerekir

Bütün bunların yanı sıra, “istenen ilgi veya belgenin örneğinin bu sayılanlardan bir başka yöntemle elde edilmesinin mümkün olması ve bu yöntemin belgenin aslına zarar vermemesi halinde, bu yöntemle örnek ve kopya alınmasına olanak verilecektir” (Akyüz, 2007) denerek ileride ortaya çıkabilecek başka erişim yöntemleri için de açık kapı bırakılmış, gelecek bakışlı bir düzenleme yapılmıştır (Hız ve Yılmaz, 2004:87). Bu denli ileri görüşlü bir yaklaşım sergilenmesi kanunun geleceği açısından oldukça yararlı olmakla birlikte, kanun koyucunun iyi niyetini göstermesi bakımından da oldukça önemlidir.

Ancak, burada, belgelerin yerinde incelenmesi için, yönetim birimleri tarafından bu amaca dönük özel salonlar oluşturulması ve gerektiğinde kopya çıkarabilmek için gerekli araç-gerecin bulundurulması, hakkın kullanımını kolaylaştıracağından (Eken, 2005:121), bu konuların da titizlikle düşünülmesi gerekir. Bununla birlikte, bu şekilde erişim sağlanırken, bilgi ya da belgenin değiştirilmesi, imhası, çalınması ya da diğer riskler göz önünde bulundurularak, başvuruda bulunana en az bir görevli nezaret eder ve gerekli diğer önlemler alınır. Başvuruda bulunan buna itirazda bulunamaz (Hız ve Yılmaz, 2004:86). Çünkü bu hak kapsamında söz konusu bu dokümandan daha başka birçok kişi yararlanmak isteyebileceğinden, yönetimin bu konuda hassasiyet göstermesi gayet tabii ve yerinde bir davranıştır.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Kanun, vatandaşın bilgi edinmesini sağlamak için yönetime çok çeşitli yükümlülükler getirmiştir. Ancak, bu denli yükümlülükler getirmesinin yanı sıra bir de hak tanımıştır. Bu hak, gerektiğinde yönetimin vatandaştan ücret talep edebilmesidir.

Bu doğrultuda, “erişimin gerektirdiği maliyet; yani örnek veya kopya alınması, ses kaydının dinletilmesi, görüntü kaydının izlenmesi giderleri, başvuru sahibinden alınabilir. Yapılan harcamaların alınması hususunda idareye takdir hakkı tanınmıştır. Her türlü giderin alınması mecburiyeti yoktur” (Akyüz, 2007). Kanun ve Yönetmelikte, “tahsil edebilir” biçiminde yer alan ifade, başvuru ücreti alıp almama hususunda idarelere takdir yetkisi vermektedir. Ayrıca, kanun koyucu tarafından başvuru ücreti alınabilecek bilgi ve belgeler arasında, örneğin kişisel bilgi ve belgeler – kişisel olmayan bilgi ve belgeler biçiminde, herhangi bir ayrıma da gidilmemiştir. Yani her türlü bilgi ve belge için erişim ücreti talep edilebilecektir¹⁰³ (Kaya, 2005:239). Fakat burada önemli olan nokta, erişim için belirlenen maliyet tutarının makul düzeyde olmasıdır. Haktan yararlanmaya engel olacak nitelikte olduğu takdirde Kanunun ruhuna aykırı davranılmış olacaktır. Kanunda maliyetin alınması konusu, zorunlu olarak dahi düzenlenmemişken, yüksek maliyetler öngörülmesi, Kanuna aykırılığı iddia edilebilecek konulardandır. Bu ücretlerin çok abartılı olması, kasıtlı bir hareket şeklinde algılanıp kişilerin sorumluluğunu bile doğurabilecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:87-88). Bu yüzden “çok küçük malîyeti, olan örneğin, birkaç sayfalık fotokopi masrafı olarak, malîyetinden çok daha fazla tebligat masrafı yapmak yoluna gidilmemesi” (Hız ve Yılmaz, 2004:87), sırf maddi nedenden ötürü vatandaşın bu hakkı kullanma konusunda tereddüt yaşamasına sebep olunarak bu hakkın sekteye uğratılmaması gerekir.¹⁰⁴ Zaten bu konuda bir düzenlemeye gitmeye ihtiyaç duyulmuş ve yetersiz olsa da ücret konusuna bir standart getirilmeye çalışılmıştır.

¹⁰³ Kamu kurum ve kuruluşlarının, erişimine imkan sağladıkları bilgi ya da belgeler için başvuruda bulunanlardan talep edecekleri ücretler, ilgili kurum ve kuruluş bütçesine gelir olarak kaydedilmek üzere ilgili saymanlıklara ya da bu saymanlıklar namına bankalar ve diğer finans kurumları ya da PTT şubelerinde açılan hesaplara yatırılır (Hız ve Yılmaz, 2004:88).

¹⁰⁴ Erol (2005:24), bu konuda bir adım daha ileri giderek şöyle demektedir: “Bilgi edinim veya belge edinim hakkı kamu kurum ve kuruluşlarından yapılırsa, bu tür hizmet verimlerinin tam kamusal mal ve hizmet kavramı içinde değerlendirilmesi gerekir. Tam kamusal mal ve hizmetlerin bedeli ya da karşılığı fiyat değil, vergidir. Herhangi bir biçimde devlete vergisini veren her gerçek ve tüzel kişinin kamu kurum ve kuruluşlarından istediği bilgi ve belgeyi herhangi bir bedel (fiyat) ödemeksizin alabilmesi esastır”. Ona göre (2005:24), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından talep edilen bilgi ve belgeler karşılığı maliyet bedelinin bilgi veya belge talebinde bulunan kişilerden istenmesi doğal karşılanabilir. Bu açıdan bu fıkranın yalnızca buna imkân verecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekir. Bu kapsamda, 11. maddenin ikinci fıkrasının da bütünüyle ortadan kaldırılması yerinde bir davranış olacaktır.

Ayrıca Erol (2005:25), yüksek fiyatlı karşılıklarla bilgi edinim hakkının ortadan kaldırılmasının olanaklı olduğunu, bugün için ülkemizde birçok insanın yargı harçlarının yüksek olması sebebiyle hakkını yargıda arayamadığını, yargı harçlarının indirilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması dahi tartışılırken, vatandaşlardan ve tüzel kişiliklerden toplanan vergilerle faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının bedel karşılığı bilgi sunmalarının gerçekten algılanabilir bir durum olmadığını, bir devletin kişileri (gerçek ya da tüzel) aldıkları her türlü mal ve hizmetin (tam kamusal mal ve hizmetler dahil) fiyat olarak karşılığını ödeyecekler ise, bu durumda hiçbir şekilde vergi ödememeleri ve devletin talep ettiği birtakım karşılıksız ve zorunlu yükümlülükleri de yerine getirememeleri gerektiğini belirtmektedir.

Buna göre, her yıl bütçe kanununda belirlenecek ilkeler doğrultusunda kurum ve kuruluşlarca bilgiye erişim ücret tarifesi belirlenecektir¹⁰⁵ (Hız ve Yılmaz, 2004:87). Fakat bu durum idareler arasında farklı ücret tarifelerinin ortaya çıkmasına sebebiyet verebilecek niteliktedir (Kaya, 2005:239). Bu nedenle, erişim karşılığında talep edilecek ücretin, Bütçe Kanunu’nda düzenlenmesi yerine, uygulamanın içerisinde yer alan Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunca belirlenmesi isabetli olacaktır. Öte yandan başvuru ücreti, yalnızca kopyalama ve postalama masrafları ile sınırlı olmalı, inceleme, araştırma ve diğer maliyet öğeleri ismi altında herhangi bir ücret alınmamalıdır (Kaya, 2005:404). Zaten, “BEDK İlke Kararında başvuru ücreti adı altında sadece kopyalama ve postalama ücreti belirlenmiş, inceleme, araştırma ve diğer maliyet unsurları karşılığında alınacak ücret belirlenmemiştir. Kanaatimizce BEDK İlke Kararı oldukça isabetlidir. Çünkü başvuru ücretinin belirlenmesinde inceleme, araştırma ve diğer maliyet unsurlarının da kriter olarak esas alınması BEHK ile ulaşılmak istenen amacı anlamsız kılacak” (Kaya, 2005:240), kanunun özüne zarar vererek, sağlanmak istenen yararı olumsuz yönde etkileyecektir.

2.3.6. Bilgi veya Belgeye Erişim Süreleri

“**MADDE 11.-** Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi onbeş iş günü içinde sağlarlar. Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve onbeş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

10 uncu maddede belirtilen bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının idare tarafından başvuru sahibine bildirilmesiyle onbeş iş günlük süre kesilir. Başvuru sahibi onbeş iş günü içinde ücreti ödemezse talebinden vazgeçmiş sayılır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

“İstenen bilgi veya belge, ilgili kurum ve kuruluş tarafından, başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde verilir. Bu süreye, resmi tatil günleri dahil değildir. Onbeş günlük süre, resmi tatil günleri dahil edilmeksizin, başvuru gününden itibaren geçen onbeş iş günü nazara alınmak sureti ile hesap edilecektir” (Akyüz, 2007). Kural olarak kurum ve kuruluşlar başvuru dilekçesi ellerine ulaştığı andan itibaren on beş iş günü içerisinde,

¹⁰⁵ Ancak Yönetmelik 27 Nisan 2004’te Resmi Gazete’de yayınlandığı için, doğal olarak başvuru ücretleri 2004 yılı Bütçe Kanunu’nda belirlenmemiştir (Kaya, 2005:239).

başvuruda bulunana 12. maddede belirtildiği üzere, yazılı ya da elektronik ortamda yanıt vermek mecburiyetindedir. Maddede esasında on beş iş günü içerisinde bilgi ya da belgeye erişimin sağlanmasından bahsedilmektedir. Burada esas olan nokta erişimin sağlanmasıdır. Yani kurum ya da kuruluşlar on beş iş günü içerisinde bilgi ya da belgeye ilişkin bir kopya ile yazılı ya da sözlü yanıt vererek erişimi sağlamalı; kopya verme dışında diğer erişim yöntemleri ile başvuruda bulunanı bilgilendirecekse, bütün bunları da on beş iş günü içerisinde yapmalıdır. Örneğin; başvuruda bulunanın talebi ancak onun bilgi ya da belgeyi inceleyip not alması, izlemesi ya da dinlemesi ile olanaklı olacaksa bu işlemlerin de on beş iş günü içerisinde yapılıp bitirilmesi gerekir. Bu durumda tabii ki, kurum ve kuruluşlar tarafından kopya verme dışındaki yöntemler için yapılacak bilgilendirme tebligatları süreleri durduracaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:89). Ayrıca başvuruda talep edilen bilgi ya da belgenin yeteri kadar açık ve anlaşılır olmaması halinde, başvuru talebinin reddedilmesi olanaklı olmayıp, başvurana bu durumun bildirilmesi ve gerekli ek bilgilerin talep edilmesi yoluna gidilmesi gerekmektedir. Ek bilgi talep edilmesi gereken hallerde de, başvuruya yanıt verme süresinin işlemeyeceği, bu ek bilgilerin alınmasından sonra on beş iş günlük sürenin işlemeye başlayacağı doğaldır (Özkan, 2004:93). Çünkü gerek bilgi veya belgeye kopya alma dışında bir erişim yöntemiyle ulaşmada, gerekse bilgi edinme talebinin açık olarak belirtilmediği başvurularda, başvurana durumun bildirilmesinden başka idare tarafından herhangi bir işlem yapılabilmesi söz konusu değildir. Durum böyle olunca da sürenin işleminin bir manası yoktur.

Kendisine bilgi edinme başvurusu yapılan kurum ve kuruluşun, istenen bilgi ya da belge kendisinde bulunmakla birlikte, istenen bilgi ya da belgenin başka bir ya da birden fazla kurum ve kuruluştan neşet ettiğini ya da görev alanına girdiğini tespit etmesi halinde ya da başvuru içeriğinin birden fazla kurum ya da kuruluşu ilgilendirmesi durumunda veya istenen bilgi ya da belgeyi kurum ve kuruluş içerisindeki başka bir birimden temin etmesinin gerekmesinde; bilgi ya da belgeye erişimi sağlamadan önce, bu kurum ve kuruluşlardan görüş almak ya da bilgi sormak yoluna gitmek durumundadır (Özkan, 2004:93). Bu takdirde otuz iş günü içerisinde bilgi ya da belgeye erişim sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve gerekçesi başvuruda bulunana on beş iş günlük sürenin sona ermesinden önce bildirilir (Hız ve Yılmaz, 2004:82). Görüş sorulan kurum ve kuruluş yetkilileri de, ilgiliye süresinde yanıt verilmesi hususunda, kendisine başvuruda bulunan kurum ve kuruluş yetkilileriyle beraber iş birliği içerisinde başvurunun toplam otuz iş günlük sürede yanıtlanması hususunda gerekli hassasiyeti göstermek durumundadır

(Özkan, 2004:94). Bu nedenle de, “görüş sorulan kurum ve kuruluş, görüş bildirmesi için beş iş gününden az süre verilemez. Görüş sorulan kurum ve kuruluş yetkilileri, ilgiliye süresinde cevap verilmesi konusunda, kendisine başvuru yapılan kurum ve kuruluş yetkilileriyle aynı sorumluluğu paylaşır” (Hız ve Yılmaz, 2004:82). Bazı bilgilerin 30 günlük bir süreden daha uzun süreli çalışma ya da arşiv araştırması vb çeşitli özel nitelikli çabaları gerektirmesi halinde ise ne olacağı kanunda açık değildir. Bu tür durumlarda konu Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun bilgisine sunulmak ve oradan onay alınmak ve bilgi veya belge talep eden kişinin de bu ek süreye razı olması şartıyla 30 günün üzerinde de çalışma yapılabileceğine inanmaktayız. Bilgi ya da belge talep eden kişinin 30 günün üzerindeki gerekçeli ek süre talebine olumlu cevap vermemesi (razı olmaması) halinde yargı yoluna yönelimi her zaman mümkündür¹⁰⁶ (Erol, 2005:24-25). Bu ek süre talebine razı olmak gibi bir zorunluluğu yoktur. Dava açma yoluna giderek hakkını arayabilir, bilgi talep ettiği kurumdan şikayetçi olabilir.

Bununla birlikte, “istenen bilgi ve belgelerin temin edilebilmesi için yapılması gerekli ve zorunlu masraf olması halinde, bu masrafın nedeni, miktarı ve bu gideri yatırmaması hususu, başvuru sahibine yazılı olarak, başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilmelidir” (Akyüz, 2007). Ancak, talep edilen bilgi ya da belgenin, başvuruda bulunulan kurum ve kuruluş içerisindeki başka bir birimden temin edilmesi; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi ya da başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi halinde, kurum ve kuruluşlar erişim maliyeti tutarı ve ödemenin yapılacağı yere ilişkin başvuruda bulunana, başvuru tarihinden itibaren en geç otuz iş günü içerisinde bilgilendirir. Bu durumda; ilk on beş iş günü içerisinde, sürenin otuz iş gününe uzamasının gerekçesiyle beraber başvuruda bulunana bildirilmiş olması gerekmektedir (Hız ve Yılmaz, 2004:88). Gereken maliyet tutarının ödenmesi için gerçekleştirilen bildirimden itibaren on beş işgünü içerisinde ödemenin yapılmaması durumunda bilgi edinme talebinden vazgeçmiş sayılma neticesi doğacaktır (Özkan, 2004:76). Bilgi ya da belgelere erişim için gereken maliyet tutarını kurum ve kuruluşun başvurana bildirmesiyle ise, on beş ya da otuz iş günlük süreler kesilir (Hız ve Yılmaz, 2004:88). Burada talep edilen maliyet tutarının tespit

¹⁰⁶ Kamu görevlilerinin imhali ya da hatalı davranışları sebebiyle, Kanunda belirtilen süreler içerisinde başvurunun yanıtlanmaması, kurum ve kuruluşların yanıt verme yükümlülüğünü hiçbir şekilde ortadan kaldırmaz (Özkan, 2004:93). Yani süre geçmiş olsa dahi, başvuru her halükarda yanıtlanmalıdır. Görevliler hakkında işlem yapılması ya da soruşturmanın sürüyor olması, yanıt verme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Yanıt başvuru sahibine ulaştığı andan itibaren, itiraz ve dava açma süreleri işlemeye başlayacaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:95).

edilmesinde mümkün olduğunca özen gösterilmeli ve objektif davranılmalıdır. Çünkü, “İstenen masrafın, başvuru sahibini caydırmak için gereğinden fazla olması, kanunun ihlali anlamına gelir” (Akyüz, 2007). Kanun gerçekleştirmeye çalıştığı amacından saparak, işlevsiz bir duruma düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Sonuçta da ne kamu yönetimine ne de vatandaşa fayda sağlayamayan, sahip olduğu potansiyelleri kullanamayan bir yasa haline dönüşür.

“Görüldüğü üzere madde de yer alan süreler, işgünü dikkate alınarak hesaplânaacaktır. Süreler, idarî makamların işlem tesis ettiği anda başlayacak, duracak veya bitecektir” (Hız ve Yılmaz, 2004:89). Bu anlamda, kanunda öngörülen erişim süreleri, karşılaştırmalı hukuka da bakıldığında hayli isabetli olarak belirlenmiştir. Ancak Türk hukukunda ve bilhassa idare hukukunda süreler genelde işgünü olarak belirtilmediği için bu tür bir düzenlemeye alışılmasının biraz zaman alacağını söylemek mümkündür (Kaya, 2005:247-248). Erişim sürelerinin gün yerine işgünü olarak belirlenmesinin nedeni ise, bilgi talebini karşılayacak olan kurumları süre olarak rahatlatarak, süreden kaynaklanan şikayetlere maruz kalmalarını önlemek olabilir.

2.3.7 Başvuruların Cevaplandırılması

“**MADDE 12.-** Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Başvurunun reddedilmesi hâlinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı başvuru yolları belirtilir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Bilgi edinme başvurularına ilişkin cevaplar, yazılı olarak ya da elektronik ortamda, kurum ve kuruluşlarca başvuruda bulunanlara bildirilir¹⁰⁷ (Tortop, 2004:40). Verilecek cevap olumlu ya da olumsuz olabilir. Eğer verilecek cevap olumsuz ise, yani bilgi veya belge talebi karşılanamıyor ise, bunun gerekçesinin ortaya konulması ve talepte bulunana buna itiraz yollarının bildirilmesi gerekir (Erol, 2005:25). Bu doğrultuda, Kanunun 16 ve 17. maddelerindeki konulara ilişkin başvuruların reddedilmesi halinde; bu red kararına karşı Kurula itirazda bulunulabileceği ya da bu yola gitmeden idari yargı yoluna gidilebileceği ve buna ilişkin süreler bildirilmelidir. Diğer istisna maddeleri kapsamında bulunan konular sebebiyle başvurunun reddedilmesi halinde, kurula itiraz etmek hakkı bulunmadığı ve yalnızca idari yargı yoluna başvurabileceği kişiye bildirilmelidir (Hız ve

¹⁰⁷ Ancak, başvuruda bulunana elektronik posta yoluyla verilecek yanıtların, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri aracılığıyla gönderilmesi gerektiğinden, herhangi bir başvuruya hazırlanan yanıtın, ilgili birimce bilgi edinme birimine yazılı olarak ya da elektronik ortamda bildirilmesi ve başvuru sahibine verilecek yanıtın bilgi edinme birimlerinde bizzat gönderilmesi gerekmektedir (Özkan, 2004:94).

Yılmaz, 2004:94). Bu sayede, başvurusuna red cevabı verilen kişi, itirazda bulunabilmek için gerek Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna ve gerekse “yargı yoluna nasıl başvuracağı hakkında bilgi edinmiş olacak ve red kararının kaldırılması yolunda, istediği bilgiye ulaşmak için başvuru yolunu öğrenmiş olacaktır” (Akyüz, 2007). Eğer aldığı red cevabının gerekçesi kişiyi tatmin etmemişse edindiği bu bilgiler doğrultusunda gerekli mercilere müracaat ederek hak arama yoluna gidebilecektir.

Bunun dışında, daha önce yanıtlandığı halde aynı kişilerce gerçekleştirilen tekrar niteliğindeki başvurular ile soyut ve genel nitelikteki başvurular işleme konulmayarak durumun başvuru sahibine bildirilmesi gerekmektedir (Özkan, 2004:93). Yönetmelikte bulunan bu hüküm idareyi hayli rahatlatacak ve hakkın suiistimalini engelleyecek bir nitelik taşımaktadır (Hız ve Yılmaz, 2004:95). Bu hüküm sayesinde aynı konuya ilişkin aynı kişiler tarafından defalarca başvuru yapılarak kurumların gereksiz yere meşgul edilmesinin önüne geçilecektir.

Son olarak, bilgi edinme başvurularına ilişkin gerekli inceleme ve araştırma, başvuruya yanıt verecek birim tarafından gerçekleştirilerek, tüm başvurular olumlu ya da olumsuz, mutlaka yanıtlanmak zorundadır (Özkan, 2004:93). Tüm başvurular olumlu ya da olumsuz olarak yanıtlanırken, başvuruda bulunana gönderilecek yazının bir kopyası, yazının ekleri hariç olmak üzere yarıca bilgi edinme birimlerine gönderilir. Bilgi edinme birimleri tüm başvuruları ve verilen yanıtları dosyalarında muhafaza etmek mecburiyetindedir. Çünkü kurum ve kuruluşlarca Kanunun 30. maddesinde gösterilen biçimde bir rapor hazırlanarak, bu raporlar her yıl Şubat ayının sonuna dek Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderilirler. Bunun için bilgi edinme birimleri tarafından tüm başvuru ve yanıtların düzenli olarak kaydedilmesi ve dosyalanması gerekir (Hız ve Yılmaz, 2004:94). Bu gereklilik sayesinde kurumlarca bu hakkın kullanımına daha fazla önem verilmesi de temin edilmiş olacaktır.

2.3.8. İtiraz Usulü

“**MADDE 13.-** Bilgi edinme istemi 16 ve 17 nci maddelerde öngörülen sebeplerle reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde Kurula itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi onbeş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler.

Kurula itiraz, başvuru sahibinin idarî yargıya başvurma süresini durdurur” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Bilgi edinme hakkından yararlanılmasına dönük başvuruların devlet sırrı ya da devletin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi ve belgelerden olması sebebiyle reddedilmesi durumunda, ilgililerin Bilgi Edinme-Değerlendirme Kurulu’na itiraz etmesine ilişkin düzenleme getirilmiştir (Yergök, 2004:17). Böylece “başvuru sahibine, yargı yolundan ayrı ve özel bir itiraz hakkı tanınmıştır” (Akyüz, 2007). Dikkat edilecek olursa, kanun koyucu; bilgi edinme hakkının sınırlarını on dört maddede saymış olmasına rağmen, yalnızca 16 ve 17. maddelerle ilgili red kararlarına karşı Kurula itiraz hakkı tanımıştır (Hız ve Yılmaz, 2004:96). Bu nedenle, bilgi edinme talebi Kanun’un 16 ve 17. maddelerinde öngörülen nedenlerle reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içerisinde **“Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu”**na itirazda bulunabilir (Akdeniz, 2004). Yönetmelikte, itiraz başvurusunun yazılı şekilde gerçekleştirileceği hükme bağlanmıştır. Bu sebeple elektronik ortamda gerçekleştirilecek başvurular geçersizdir. Dilekçe için genel hükümlerin dışında herhangi özel bir biçim koşulu bulunmamakta, bir form ile gerçekleştirilmesi de aranmamaktadır (Hız ve Yılmaz, 2004:96). İtiraz başvurusunun ardından, Kurul konuya ilişkin kararını otuz işgünü içerisinde vermek mecburiyetindedir. İlgili kurum ve kuruluşlar ise, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunca talep edilen her türlü bilgi ve belgeleri, on beş iş günü içerisinde vermekle yükümlüdürler (Tortop, 2004:40). Yükümlüdürler sözcüğünün bilhassa seçilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kurum ve kuruluşlar tarafından gerekçeler bulmak suretiyle Kurulun istemi geri çevrilemez. Bunun tersi durum kişilerin sorumluluğunu doğuracaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:98). Ancak, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 20. maddesinde, mahkemelere dahi verilmeyebileceği kabul edilen bilgi ve belgelerin Kurula verilmesinin nasıl olanaklı olacağı şüphelidir (Özkan, 2004:77). Bu konunun netliğe kavuşturulması gerekmektedir.

Ayrıca, Kanunun diğer maddelerinde bilgi edinme hakkıyla ilgili belirlenen süreler iş günü hesabı dikkate alınmak suretiyle düzenlenmiş olmasına karşın, yalnızca Kurula itiraz için, Kanun Koyucu tarafından on beş günlük süre öngörülmüştür. Yani kişiler, 16 ve 17. maddeye dayanılarak başvurularının reddedilmesi halinde, on beş gün içerisinde Kurula itirazda bulunabilecekler, burada iş günü hesabı yapılmayacaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:96). Fakat burada, başvuruda bulunanın kullandığı sürenin 15 gün, kamu kurum ve kuruluşlarının yanıt verme süresinin 15 iş günü olarak tespit edilmesi kendi içerisinde bir

çelişki meydana getirmektedir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amacı, kamu gücü karşısında kişileri güçlendirmek ve kamu yönetiminin daha demokratik bir çerçevede çalışmasını sağlamaktır. Hâlbuki sürelerle ilişkin farklı yaklaşımlar, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda dahi halka olan bakış açısının kamu yönetimine olan bakış açısından daha düşük olduğunu göstermekte (Eken, 2005:123) ya da en azından öyle bir izlenim vermektedir. Halbuki burada yapılması gereken, kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan 15 işgünlük sürenin aynısının halka da tanınarak, eşitlik ilkesinin muhafaza edilmesi ve dengenin kamu yönetimi lehine bozulmasından ziyade mevcut dengenin korunmasıdır.

Öte yandan, Kurula gerçekleştirilecek başvurunun, talepte bulunanın idari yargıya başvuru süresini durduracağı (Erol, 2005:26) belirtilmiştir. Ancak, “İstemi reddedilen başvuru sahibinin öncelikle ve mutlaka Kurul’a itiraz etmek mecburiyeti yoktur. Kurul’a itiraz etmeden dava açabilir” (Akyüz, 2007). Başvuruda bulunana bu şekilde seçimlik bir hak tanındığından dolayı da, mahkemeler, doğrudan kendilerine açılan davaları Kurula itirazda bulunulmadığı gerekçesiyle idari merci tecavüzü nitelemesiyle reddedemeyecektir. Maddede, idarenin red kararı üzerine doğrudan dava açma yolunu seçen başvuruda bulunanın dava sürerken Kurula başvurup başvurmayacağı ve idarenin red kararı üzerine doğrudan Kurula giden başvuruda bulunanın itiraz karara bağlanmadan dava açıp açamayacağı hususunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Kanaatimizce, başvuruda bulunanın her iki hakkını birlikte kullanmasında kanuni bir mani olmamakla beraber, bilhassa, idarenin red kararı üzerine doğrudan Kurula giden başvuruda bulunanın itirazın neticesini beklemesi, mahkemelerin iş yükü de düşünüldüğünde yerinde ve rasyonel bir çözüm olacaktır (Kaya, 2005:286-287). Çünkü, idari yargıya başvuruda bulunulması halinde idari yargı için davayı neticelendirme süresi öngörülmemiştir¹⁰⁸ (Eken, 2005:123). Kişi bu yola başvurduğunda ne zaman bir netice alabileceğini zaten tam anlamıyla bilememektedir.

Belki de bu ve benzeri nedenlerden ötürü, Kurula itiraz, Devlet sırrı ve ülkenin ekonomik menfaati olmak üzere iki konuyla sınırlandırılmışken, yani bilgi edinme talebinin, ancak devlet sırrı ve ülkenin ekonomik menfaatleriyle ilgili olması nedeniyle reddi durumunda Kurula itiraz edilebilecekken, uygulamada Kurul tarafından devlet sırrı ve ülkenin ekonomik menfaati dışında da önüne gelen tüm itirazlara bakılmaktadır (Kaya,

¹⁰⁸ İdari yargıda uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasının uzaması durumunda bilgi edinme hakkı önemli bir yara alacak, hem haktan yararlanılmasından beklenen çıkar ortadan kalkabilecek hem de iyi niyetli olmayan kamu kurum ve kuruluşları başvuruda bulunanı idari yargıya yönlendirici yanıtlar vereceklerdir (Eken, 2005:123).

2005:288-289). Ancak yetkisi dahilinde olmadığı halde, bu tip konulara ilişkin kurul tarafından alınan kararların ne düzeyde bağlayıcılığının olduğu da tartışmalıdır.

2.3.9. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

“**MADDE 14.-** Bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine, 16 ve 17 nci maddelerde öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur.

Kurul; birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu Bakanlıkta idarî görevlerde çalışan hâkimler arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek dokuz üyeden oluşur.

Kurul üyeliğine önerilen adayların muvafakatları aranır.

Kurul Başkanı, kurul üyelerince kendi aralarından seçilir.

Kurul, en az ayda bir defa veya ihtiyaç duyulduğu her zaman Başkanın çağrısı üzerine toplanır.

Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Görev süresi sona erenler yeniden seçilebilirler. Görev süresi dolmadan görevinden ayrılan üyenin yerine aynı usule göre seçilen üye, yerine seçildiği üyenin görev süresini tamamlar. Yeni seçilen Kurul göreve başlayınca kadar önceki Kurul görevine devam eder.

Kurul üyelerine 10.2.1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla fiilen görev yaptıkları her gün için uhdesinde kamu görevi bulunanlara (1000), uhdesinde kamu görevi bulunmayanlara ise (2000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir. Bu ödemelerde damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz.

Kurul, belirleyeceği konularda komisyonlar ve çalışma grupları kurabilir; ayrıca gerekli gördüğü takdirde, ilgili bakanlık ile diğer kurum ve kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini bilgi almak üzere toplantılarına katılmaya davet edebilir.

Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlık tarafından yerine getirilir.

Kurulun görev ve çalışmalarına ilişkin esas ve usuller Başbakanlıkça hazırlanarak yürürlüğe konulacak bir yönetmelikle düzenlenir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin kararlar almak ve bilgi edinme başvurusuna ilişkin olarak yapılacak itirazlar sebebiyle kanunun 16 ve 17. maddelerinde öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları incelemekle görevli bir kuruldur (Tortop, 2004:41). Bu Kurulunun oluşturulmasıyla, karşılaşılması olası sorunları önlemek için, halkın bu tip durumlarda müracaat edecekleri bir merci meydana getirilmiştir. (Eken, 2005:124). Bu merci yani “Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, dört yıllık süre için; birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine Bu Bakanlıkta idari görevlerde çalışan hakimler arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek dokuz üyeden oluşturulmuştur” (Özkan, 2004:76-77). Kurul üyeliğine kurum ve kuruluşlarca öneride bulunan adayların muvafakatları aranır. Zaten uygulamada bu gönüllülük ilkesi doğrultusunda, aday olma biçiminde gerçekleşmektedir/gerçekleşmiştir (Hız ve Yılmaz, 2004:101). Kurulun 9 üyesinin seçimi mümkün olduğunca pozitif ve objektif bir yapı içermektedir. Dağılım oldukça ıssaldır ve Kurul üyelerinin mesleki dağılımları niteliksel olarak oldukça olumludur. Kurula üye olarak tavsiye edilecek kişilerin kendi rızalarının (muvaffakatlarının) aranması da oldukça yerinde bir yaklaşım olmuştur. Bu tür görevlerde gönüllülük önemli olup, bu tür Kurullarda gerçekleştirilecek görevlerin istekle, inançla ve özveriyle, beklentiler içerisinde olunmadan yerine getirilmesi esastır (Erol, 2005:26). Kişilerin rızasına bakılmaksızın bu Kurulda görevlendirme yoluna gidilseydi, kişiler gönüllü bir şekilde bu görevi istemediklerinden inançla ve özveriyle hizmet gerçekleştirmeleri beklenemezdi. İnanç ve özverinin olmadığı yer de ise verimlilik olmayacağından, verimsiz ve istikrarsız bir biçimde işleyen bir Kurul karşımıza çıkmış olacaktı. Bu düzenleme sayesinde bunun önüne geçilmiştir.

Kurula seçilen üyelerden “görev süresi sona erenler yeniden seçilebilirler” (Eken, 2005:124). “Görev süresi dolmadan görevinden ayrılan üyenin yerine aynı usule görev seçilen üye, yerine seçildiği üyenin görev süresini tamamlar. Yeni seçilen Kurul göreve

başlayıncaya kadar önceki Kurul görevine devam eder” (Hız ve Yılmaz, 2004:100). Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlıkça gerçekleştirilecektir. Kurul tüzel kişiliğe, ayrı bir bütçeye sahip değildir. Üyeler sürekli olarak görev yaptıkları yerde görevlerine devam edecekler ve görev ve unvanları da uhdelerinde kalacaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:101). “Kurul Başkanı, kurul üyelerince kendi aralarından seçilir” (Hız ve Yılmaz, 2004:100). “Kurul, en az ayda bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulduğu her zaman” (Eken, 2005:124) Başkanın çağrısı üzerine toplanacaktır. Kurulun toplantı sayısını, bilgi edinme başvurularının çok olması ve başvuruların Kanunun 16 ve 17. maddesiyle ilgili olması ve bunlara da olumsuz yanıtlar verilmesi durumu belirleyecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:101). Kurul ayrıca, başvuru sahibi ile kurum ya da kuruluşların itiraz konusuna ilişkin yazılı ya da şifahi görüşlerine başvurabilecek, konuyla ilgili uzmanların görüşünü alabilecek ve gerekli gördüğü diğer incelemeleri gerçekleştirebilecektir (Özkan, 2004:77). Söz konusu bu hüküm, 16 ve 17. maddede düzenlenen konuların hassasiyetlerinin ve öneminin tabii bir neticesidir. Bilgi ve belgenin maddede belirtilen mahiyette olup olmadığı uzmanlık gerektireceği gibi ilgililerce açıklamalar yapılmasını da gerektirebilir (Hız ve Yılmaz, 2004:98). Kurula ilişkin gerçekleştirilen bütün bu düzenlemeler birçok yönden aydınlatıcı ve yerinde olmalarına rağmen, Kurulla ilgili düzenleme yapılırken Kanunda yer alması gereken ancak değinilmeyen ve eleştirilen bazı konular da mevcuttur.

Kanunda değinilmeyen ancak yer alması gereken hükümlere baktığımızda; bunlardan en önemlisi, üyenin atanmasına olanak sağlayan görevin sona ermesiyle birlikte Kurul üyeliğinin de sona erecek olmasıdır. Yine Kurul üyelerine görevleri süresince, asli görevleri dışında ister özel isterse kamu kesiminde olsun çalışma yasağı getirilmelidir. Kuşkusuz bu yasak objektifliği sağlama amacına hizmet edecektir. Bunun yanı sıra Kanunda, Kurulun toplantı ve karar yeter sayısı ve başkanvekili gibi hususlar da düzenlenmelidir (Kaya, 2005:285). Bu hususların da düzenlenmesiyle Kanunda, Kurula ilişkin düzenlemeler daha da netleşecek, akla gelen birçok soru işaretinin de ortadan kalkması temin edilecektir.

Eleştirilen yönler baktığımızda ise karşımıza şöyle bir durum çıkmaktadır: Kurulun oluşumunda hukukçu üyelerin ağırlıklı olması isabetli olmakla birlikte, Kurul üyelerinin atanmasının siyasi bir organ olan Bakanlar Kuruluna verilmesi tartışmalıdır. Kurulun görev alanının devlet sırrı ve ülkenin ekonomik menfaati konularıyla sınırlı olmasının ise hiçbir mantığı yoktur. Kanunda, Kurul kararlarının bağlayıcı olup olmadığı hakkında açık bir hüküm bulunmamakla beraber, Kanunda geçen “Kurula itiraz, başvuru

sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur” (BEHK. m. 13/2) biçimindeki hükümden hareketle Kurul kararlarının bağlayıcı olmadığını söylemek mümkündür. Zaten aradan geçen zaman içerisinde uygulama da söz konusu bu görüşümüzü desteklemiştir (Kaya, 2005:405). “Kurul, Kanunun Resmi Gazete’de yayınlandığı tarihten itibaren yaklaşık yedi ay; Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten itibaren ise yaklaşık bir ay sonra oluşturulmuş ve 27 Mayıs 2004 tarihli Resmi Gazete’de Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmıştır. Kurulun bu kadar geç teşkili idarenin bu konuyu yeterince önemsemediği gibi yorumlara yol açmıştır. Gerçi, özellikle Yüksek Mahkemelerden belirlenip gönderilecek isimler konusunda bir gecikme söz konusu olduğu iddia edilse de, eleştiriler de haklılık payı olduğunu kısmen de olsa kabul etmek zorundayız. Aynı gecikme Yönetmeliğin yayımlanmasında ve bilgi edinme birimlerinin teşkil edilmesinde de görülmüş” (Hız ve Yılmaz, 2004:100-101), bu da ister istemez kuşkulara neden olmuştur. Bu sebeple de yapılan eleştirilerin haklılık payı yüksektir ve bütün bu eleştiriler kanunun ve kurulun daha işlevsel bir hale getirilmesi için yapıcı nitelik taşıyan ve o maksatla dile getirilen eleştiriler olup, bunlara kulak verilmesi bilgi edinme hakkının kullanılmasında hem idarenin hem de vatandaşın yararına olacaktır.

2.4. Dördüncü Bölüm: Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Kamu kaynaklarıyla üretilen ve hiçbir gizliliği bulunmayan bilgilere erişimin gereksiz yere kısıtlanmaması, kendileriyle ilgili bilgilere vatandaşların kolay bir şekilde erişiminin sağlanması ve kamusal hizmetle yükümlü kurum ve kuruluşların çalışmalarını görmesini, izlenmesini, bilgilenmesini temin etmek amacıyla bilgi edinme hakkının kullanılmasının sınırlarını da belirlemek gerekmektedir (Yergök, 2004:16). Çünkü “bu hak sınırsız değildir” (Tortop, 2000:2). Bir özgürlüğün sınırının diğerinin başladığı yerde sona ermesi gibi, bilgi edinme hakkı ve belgelere erişim özgürlüğünün de bir sınırı söz konusudur (Özkan, 2004:79; Eken, 2005:125; Eken, 1998b:1215; Eken, 1995-1996:66). Bu sınır öylesine konulmuş, gerekçesi bulunmayan ve sırf vatandaş kısıtlamak amacı taşıyan bir yasaklar bütünü değildir. Konmasının mantıklı gerekçeleri, sebepleri ve amaçları vardır.

Bununla birlikte, bazı durumlarda, idarenin sahip olduğu bilgileri hiçbir kimsenin elde etmesi ve açıklaması istenmez. Burada vurgulanmak istenen, idari bilgilerin elde edilmesindeki kişisel menfaatle, idarenin bilgi ve belgeleri saklamasındaki kamusal menfaat arasında bir hassas dengenin bulunmasıdır. Yönetimde açıklık adına idarenin sahip olduğu her bilginin kamuoyuna açıklanması; ister halkla ilişkiler çerçevesinde,

isterse bilgi edinme hakkı kapsamında olsun, sakıncalı olabilir. Bu sebepten ötürü, özelliği ve gizliliği bulunan bilgilerin açıklanmaması gerekir (Özkan, 2004:79). Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta sınırlama yoluna giderek, sır kategorileri oluştururken de söz konusu dengenin korunması, amaçtan sapılarak gereksiz ve gerekçesiz nitelikteki sınırlamalara gidilmemesidir. Fakat burada şunu da belirtmek gerekir ki, maalesef ülkemiz yönetim yapısında böyle bir tutum genelde yaygındır.

Türk hukukunda sır ve gizlilik kategorisi hayli geniş tutulmuş ve kişilerin bilgiye erişim hakları sınırlandırılmıştır. Sır kategorisi içerisine giren yaklaşık 50, gizlilik kategorisi içerisine giren yaklaşık 75 kanuni düzenleme bulunmaktadır. Üstelik, düzenlemelerden bazıları her iki kategori içerisine de girecek biçimde kaleme alınmıştır. Yani, sır ve gizlilik kavramları arasında mevzuat basında açık bir farklılık bulunmayıp çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmışlardır¹⁰⁹ (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:248). Bu doğrultuda bilgi edinme hakkına baktığımızda, “Kanunun Dördüncü Bölümünde 15. maddeden 28. maddeye kadar bilgi edinme hakkının sınırları gösterilmiştir.”¹¹⁰ Aslında ayrıntılı bir düzenleme gibi gözükse de, buna rağmen yorumlanması ve uygulanması çok zor bir durum ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu istisnaların bazılarının Kanunlarda tanımı yapılmamıştır. Soyut olarak algılanabilecek bir çok kavram istisnalar içinde sayılmıştır” (Hız ve Yılmaz, 2004:102). Bu tür nedenlerle, belirtilen istisnalara da bazı sınırlamalar getirilmesi yönünde istekler söz konudur. Bu isteklere göre, her ne kadar, hastanın tıbbi

¹⁰⁹ “Bu nitelikte mevzuata örnek olarak **6183** sayılı Kanunun 107., **6326** sayılı Kanunun 43., **6762** sayılı Kanununun 363., **213** sayılı Kanununun 5., **1163** sayılı Kanununun 25., **5584** sayılı Posta Kanununun 16., **278** sayılı Kanunun 22. maddeleri ile **72** sayılı *Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* (md.35), gösterilebilir. Üstelik bu örnekleri arttırmak mümkündür” (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:248).

¹¹⁰ Amerikan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (Kamusal bilgi; resmi kurum yönergeleri, kanaatleri, düzenlemeleri, kayıtları-arşivleri, ve işlemleri) dokuz sınıftan birine girmeyen resmi kayıtların açıklanmasına izin verir. Bunlar arasında aşağıdaki sınıflar bulunmaktadır (Ferrier, 2004:132-133):

1. Milli Savunma veya dış politikaya dair kayıtlar.
2. İç personel yönergeleri ve bir kurumun icraatları hakkındaki kayıtlar.
3. Özel olarak kanunla açıklanması yasaklanmış kayıtlar;
4. Ticari sırlar ile muafiyet ve gizlilik taşıyan ticari veya mali bilgiler;
5. Kurumun mahkemelerine dair not yazıları veya mektuplar;
6. Kişisel veya tıbbi (hasta bilgilerini içeren) dosyalar ile açıklanması kişisel mahremiyetin açık ve gerekçesiz ihlalini oluşturacak benzer dosyalar;
7. Suçla mücadele amaçlı toplanmış kayıt ve bilgiler, ancak şu şartla ki, bilginin açıklanmasının (A) suçla mücadele etkinliklerine müdahale oluşturacağına yönelik akla yakın bir ihtimalin bulunduğu, (B) bir kişinin adil yargılanma veya tarafsız hüküm hakkından mahrum bırakacağı, (C) yeterli gerekçe bulunmadan özel hayatın mahremiyetinin ihlaline yönelik akla yakın bir ihtimal bulunduğu, (D) gizli haber kaynağının kimliğinin ifşa etmesi, suç kovuşturma ve soruşturmada kullanılan teknik ve yöntemlerinin ifşasına yol açması, suç kovuşturma veya soruşturma yönergelerinin ifşasını yol açması sonucunda kanundan kaçınmayı sağlayabilmesi akla yakın bir ihtimal oluşturan, (F) veya her hangi bir bireyin yaşamını veya fiziksel güvenliğine bir tehdit oluşturacağı akla yakın bir ihtimal oluşturgunda;
8. Mali kurumlara yönelik düzenleme veya gözetim-denetimle ilgili raporlar,
9. Su (ve petrol) kuyularıyla ilgili jeolojik veya jeofizik bilgi ve veriler, haritalar dahil.

bilgileri, bir işletmenin üretim ve ticaretiyle ilgili bilgiler, ilke olarak bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulmuşlarsa da, tehlikeli ve bulaşıcı hastalıklar ve bu hastalığı taşıyan kişileri, uyuşturucu kullananları ve tehlikeli alkolikleri kamuoyunun tanınmasında bazı yararlar beklenebilir. Bunun yanı sıra, kanunsuz iş yapan ticaret erbabı, çevreyi kirleten ve çalışanları yönünden tehlikeli olan işyerleri, tüketici sağlığı ile bağdaşmayan üretim tekniğini kullananların açıklanması ve herkes tarafından bilinmesi gizlilik kapsamı dışında tutulabilir (Eken, 2005:128). Ayrıca, ticari, sınai ve mali gizlilik ilkesi, bir ürünün oluşum süreciyle ilgilenen tüketici tarafından gerekli bilgilerin öğrenilebilmesine ya da hisseleri borsada alınıp satılan işletmelerin mali durumlarının bilinmesine (Eken, 1995-1996:68), “vergi borçlarını ödemeyenlerin açıklanmasına engel olmamalıdır” (Yıldırım, 1998:237). Çünkü, gizlilik kültürünün kalkması ile yöneticilerce, daha şeffaf olmanın herkesin faydasına olduğuna inanılması ve bunun idarenin tüm kurum ve çalışanlarına yaygınlaştırılması, hem bilgi edinme ve hem de benzer diğer sorunların çözüme kavuşturulmasında temel unsurdur (Hız ve Yılmaz, 2004:80). Bu unsurun hiçbir zaman göz ardı edilmemesi Kanunun geleceği açısından hayati önemdedir. Bu doğrultuda Kanunda belirtilen bilgi edinme hakkının sınırlarını aşağıdaki şekilde ele almak mümkündür.

2.4.1. Yargı Denetimi Dışında Kalan İşlemler

“**MADDE 15.-** Yargı denetimi dışında kalan idarî işlemlerden kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar, bu Kanun kapsamına dahildir. Bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Anayasa’nın 125. maddesiyle yargı denetimi dışında tutulan Cumhurbaşkanının tek başına gerçekleştireceği işlemler, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Yüksek Askeri Şuranın kararlarından kişinin çalışma yaşamına ve mesleki onuruna etkide bulunacak nitelikte olanlar dışında kalanlar Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun kapsamı içerisinde değildir (Eken, 2005:125-126). Yargı denetimi dışında kalan söz konusu bu kurumlar tarafından gerçekleştirilecek işlemler kural olarak bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulmuştur. Yani kişiler bu kurumların yargı denetimi dışında tutulan işlemlerine ilişkin, bilgi edinmek için başvuruda bulunduklarında bu talepleri, bilgi edinme hakkı kapsamı dışında kaldığı için reddedilecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:102). Ancak dikkat edilecek olursa burada özel bir duruma da yer verilmiştir. Buna göre; yargı denetimi dışında kalan idari işlemlerden kişinin çalışma yaşamına ve mesleki onuruna etkide

bulunacak nitelikte olanlar, bilgi edinme hakkı kapsamına dahil bulunmaktadır (Özkan, 2004:78). Yani, yukarıda bahsedilen kişi ve kurumların işlem ve kararları, eğer kişinin çalışma yaşamına ve mesleki onuruna etkide bulunacak nitelikte ise, o takdirde bu istisna kapsamında olan işlem ve kararlar bile bilgi edinme hakkının kapsamındadır. Bu durum, demokrasi ve hukuk devleti kurumlarının gerekli kıldığı bir neticedir (Hız ve Yılmaz, 2004:103). Ancak, kişinin bu yolla elde ettiği bilgileri kullanarak yargı yoluna başvurup dava açma hakkı bulunmamaktadır (Erol, 2005:26-27). Kanunun 15. maddesinin son cümlesi bu konuyu tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açıkça belirtmekte ve “bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz.” denilmektedir¹¹¹ (Hız ve Yılmaz, 2004:104). Bu düzenlemeden sonra örneğin, bir hakim ya da savcı disiplin soruşturması neticesinde ceza aldığında, bu karara dayanak oluşturan bilgi ya da belgelere, müfettiş kâğıtlarına, tanık ve müşteki beyanlarına vs. erişebilecek fakat elde ettiği bilgi ve belgeler üzerine ve bunlara dayanarak yargı yoluna başvuramayacaktır (Kaya, 2005:255). Burada denilebilir ki, işleme karşı yargı yoluna başvuruda bulunulması mümkün olmadığına göre bu işlemin nedeninin öğrenilmesinin pratik bir faydası olmayacaktır. Ancak yargı denetimi dışında tutulan bütün işlem kategorileriyle ilgili olarak, bu tür işlemleri gerçekleştirecek makam ve kurulların, yargı denetimine kapalı olmakla birlikte, işlemlerin nedeninin bilinecek/öğrenilecek olması sebebiyle daha titiz davranmaları ve hukuka uygun davranmaya zorlanmaları olanaklı olabilecektir (Özkan, 2004:78). Çünkü, yargı denetimi söz konusu olmasa dahi, faaliyet ve işlemleri gerçekleştirecek kişi ve kurumların yaptıkları her şey bu hak sayesinde gün yüzüne çıkacağından, bunları insanlardan saklamaları mümkün olmadığından, ortaya çıktığında ise bu faaliyet ve işlemleri gerçekleştiren kişi ve kurumlar çok zor durumda kalacaklarını bildiklerinden bu tip bir şeye cesaret etme konusunda daha çekingen davranacaklardır.

2.4.2. Devlet Sırrına İlişkin Bilgi veya Belgeler

“**MADDE 16.-** Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

¹¹¹ Eğer bu son cümlede bulunan hüküm Kanuna konulmamış olsaydı, bir anlamda, Anayasaya aykırılık teşkil edecek ve Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlem ve kararlara karşı yargı denetimi açılmış olacaktı (Hız ve Yılmaz, 2004:104).

“Gizliliğin ilke olarak kabul edildiği ve tartışılmadığı alan, devlet güvenliği ve dış politika ile ilgili bilgilerdir. Bu tür bilgiler, devlet güvenliğinin tehlikeye düşeceği veya ülkenin uluslararası alandaki diplomatik başarısını engelleyeceği gerekçesiyle gizli tutulmaktadır” (Eken, 1994:29). Esasında, Devletin güvenliği ve dış ilişkileri açısından bazı bilgi ve belgelerin gizli tutulması gerektiği aşıkardır. Ancak bu bilgi ve belgelerin kapsamının ne olduğunun belirlenmesi ve gerçekten gizlilik gerektirenlerinin tespit edilmesi önem taşımaktadır (Özkan, 2004:86). Buna karşın “Devletin emniyetine dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgelerin tanımı konusunda somut tanımlamalar veya kıstaslar yoktur” (Hız ve Yılmaz, 2004:104). Bu nedenle, “devlet sırrı” kavramıyla neyin ifade edildiği, üzerinde “gizli” kaşesi olan her bilgi ya da belgenin devlet sırrı mı sayılacağı, bilgi ve belgenin devlet sırrı kapsamına girdiğinin kim tarafından belirleneceği, akla gelen ilk sorulardır (Eken, 2005:126) ve bu konular çok belirsizdir. Bu belirsizlik, keyfilik ve hakkın suiistimal edilmesi olasılığını da beraberinde getirmektedir.

Çünkü bilgi edinme hakkı açısından esas sorun, bir bilgi veya belgenin, kolay bir şekilde devlet sırrı olarak nitelendirilebilmesindedir. “Devletin emniyeti” veya “milli güvenlik”, idarenin takdir yetkisinin keyfi kullanılabilmesine olanak verecek ölçüde belirsiz kavramlardır. Hâlbuki amaç, hakkın fiilen kullanılabilmesine engel olacak keyfi davranışların olabildiğince önüne geçebilmektir (Gözaydın, 1998:128). Zaten, geleneğe göre gizlilik demokrasinin antitezi olduğundan yerli yerinde ve mümkün olduğunca seyrek kullanılmalıdır. Bilginin muhafazasına ayrılmış sınırlı kaynaklar, yanlış ellere geçmesi gerçek tehlike arz edecek az orandaki veriler hakkında kullanılmalıdır (Spiegel, 2007:158). Bu sebepten ötürü, eğer devlet sırrı kavramının yasal bir tanımı yapılmaz ya da hangi bilgilerin devlet sırrı kavramı içerisine gireceği kanunlarda sayma yoluyla belirtilmezse, söz konusu bu kavramın içerisinin doldurulması, idarenin takdirine bırakılmış olur. Bu halde, idare tarafından istenilen bilgi ve belgeler, devlet sırrı kapsamına alınarak bilgi edinme hak ve özgürlüğü engellenebilir (Özkan, 2004:86-87). Bunun için bu konunun netliğe kavuşturulması, bu kategoriye girecek olan bilgi ve belgelerin şüpheye ve yanlış anlamaya mahal vermeyecek biçimde net olarak ortaya konulması gerekmektedir. Bu noktada da kanunda değişiklik yapma yoluna gidilebilir. Eğer böyle bir yola başvurulmaz ya da buna gerek duyulmaz ise o zaman en büyük iş Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna düşecektir. Eken’in de belirttiği gibi (2005:126), bu konuda kurum ve kuruluşlarca verilecek karara karşı Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na itirazda

bulunulabileceğinden, Kurul tarafından verilen kararlar, ne tür bilgi ve belgelerin devlet sırrı kapsamında yer alacağını tayin edecektir. Bu da, gerek idareye gerekse vatandaşlara yol gösterecektir.

2.4.3. Ülkenin Ekonomik Çıkarlarına İlişkin Bilgi veya Belgeler

“**MADDE 17.-** Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması hâlinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Madde; Ülkenin ekonomik menfaatlerine zarar verecek ya da haksız rekabet ve kazanca neden olacak bilgi ya da belgelerin açıklanması yahut zamanından önce açıklanmasını yasak kapsamında görmektedir (Hız ve Yılmaz, 2004:106). Bu nedenle, “bilgi verilmeyecek husus; ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin olacak, açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek ölçüde bir belge veya bilgi niteliğinde olacaktır” (Akyüz, 2007). Örneğin, paranın devalüe edilmesi hususundaki bir hükümet planının önceden herkes tarafından öğrenilmesi, paradan kaçışı hızlandırıp kargaşaya neden olduğu gibi, spekülâtlörlere haksız kazanç sağlama olanağı vereceğinden ve bu politikadan beklenen amaca ulaşılamayacağından (Eken, 2005:126) bu maddede belirtilen sınırlama kapsamına girmektedir. Örnekten de anlaşılacağı üzere bu konuya ilişkin bilgi edinme hakkının sınırlanması yerinde bir uygulamadır.

Ancak, “burada da sınırlama ölçütü olan “ekonomik çıkarlarına zarar verme” ibaresi **Anayasaya** uygunluk bakımından sorumludur. Anılan ölçütün içeriğinin belirsizliğine ayrıca dikkati çekmek gerekir” (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:256). Söz konusu belirsizlik kanunun bu maddesinin yanlış ya da farklı anlaşılıp, yanlış ya da farklı şekillerde yorumlanmasına ve neticede de yanlış ya da farklı nitelikte uygulamalar gerçekleştirilmesine sebebiyet verebilir. O nedenle de belirsizliğin netleştirilmesi gerekir. Belirsizliğin netleştirilmesinde ise en büyük görev Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna düşmektedir. Çünkü Hız ve Yılmaz’ın da belirttiği gibi (2004:106), Kanunun 16 ve 17. maddelerine dayanarak yapılan başvuruların reddedilmesine karşı Kurula itirazda bulunma hakkı verilmiştir. Bu maddenin de hayli belirsiz kavramlar içerdiği ve kapsamının Kurul ve yargı kararları tarafından belirleneceği göz önünde bulundurulduğunda neden en büyük görevin Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna düştüğü daha iyi anlaşılacaktır.

2.4.4. İstihbarata İlişkin Bilgi veya Belgeler

“**MADDE 18.-** Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

“Sivil ve askeri haberalma birimlerinin görev ve çalışmalarına ilişkin bilgi ve belgeler, yasa kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak bu istisnaya da bir istisna getirilmek sureti ile denge kurulmuştur. Yasa kapsamı dışında tutulan bu bilgi ve belgelerin, kişilerin çalışma hayatı ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olması halinde, yasa kapsamında uygulama yapılacaktır. Yani bir istihbarat bilgisinin gizli olması ve bunun hakkında bilgi verilmeyecek olmasına rağmen, eğer bu istihbarat çalışması, bir kişinin meslek hayatını ve onurunu etkileyecek ve incitecek nitelikte ise, gizlilik kavramı kalkacak ve başvuru sahibine bilgi ve belge verilecektir” (Akyüz, 2007). Bu bilgi ve belgeler ise aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde bilgi edinme hakkına konu olacaktır (Özkan, 2004:88):

- Bilgi edinme başvuruları bizzat ilgilisi ya da konuyla ilgili olarak düzenlenen özel vekaletname ile yetkili kılınmış olmak şartıyla vekili tarafından yapılacaktır.

- Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetleriyle ilgili bilgi ya da belgelerden, yalnızca kişilerin çalışma yaşamını ve meslek onurunu etkileyici nitelikte olan ve ilgilisi hakkında bir işleme dayanak teşkil etmek üzere işlenmiş ya da değerlendirilmiş bilgi ya da belgeler bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirilecektir.

- Kurum ya da kuruluşların işlemlerine dayanak teşkil etmek üzere, istihbarat birimlerinden talep edilen ve istihbarat birimleri tarafından değerlendirilmek suretiyle kurum ya da kuruluşların yararlanmasına sunulan istihbari bilgi ya da belgelerle ilgili bilgi edinme hakkı kapsamındaki başvurular, söz konusu araştırma ya da soruşturmanın yapılmasını talep eden kurum ya da kuruluşun bilgi edinme birimine yapılacak ve başvuruya erişim bu kurum ya da kuruluş tarafından sağlanacaktır.

Diğer taraftan 15. maddedeki yargı denetimi dışında kalan işlemlerde olduğu gibi, bu maddede yer alan ve bilgi edinme hakkının kapsamı dışına çıkarılan istihbaratla ilgili bilgi ve belgeler kişilerin çalışma yaşamına ve meslek onuruna etkide bulunacak nitelikte ise, bu bilgi ve belgeler istihbaratla ilgili olsa dahi bilgi edinme hakkı kapsamı içerisindedir

(Hız ve Yılmaz, 2004:107). Fakat bu maddenin 2. fıkrasının 15. maddeden önemli bir ayrımı bulunmaktadır. Bu maddenin 15. maddeden farkı, istihbarat kapsamında yer alan ve kişinin çalışma yaşamına ve mesleki onuruna etkide bulunacak nitelikte bilgi ve belge edinildikten sonra yargı sürecine götürülebilecektir (Erol, 2005:28). Yani kişi bu madde kapsamındaki bilgiyi sadece öğrenmekle kalmayacak, aynı zamanda herhangi bir itirazı söz konusu olduğunda yargı yoluna başvurarak hakkını da arayabilecektir. Bu oldukça önemli ve kişi için de yararlı olan yerinde bir düzenlemedir. Fakat burada getirilebilecek bir eleştiri de söz konusudur.

Şöyle ki, Devletin güvenlik birimleri tarafından çeşitli amaçlarla gerçekleştirilen istihbarat işlemleri zaten devlet sırrı ve gizlilik içeren bir niteliğe sahiptir. Bu konunun salt taşıdığı önemden ötürü ayrı madde olarak düzenlenmesi gerçekten manasız olmuştur. Kanunun 16. maddesi hükmü kapsamına istihbarat yoluyla elde edilen bilgiler kavramı da eklenebilirdi. Kaldı ki, 16. maddenin mevcut yapısı 18. madde hükmünü de içine alacak kadar geniş nitelik taşımaktadır (Erol, 2005:27). İstihbarata ilişkin bilgi veya belgelerin o madde içerisinde harmanlanması, bu konuya ilişkin hiçbir belirsizliğe neden olmayacağından Kanuna bir şey kaybettirmeyecektir.

2.4.5. İdari Soruşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler

“**MADDE 19.-** Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

- a) Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,
- b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,
- c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,
- d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek,

Bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır”
(<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Maddeden de anlaşılacağı üzere, kurum ve kuruluşlarca yürütülen idari soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde bir çok açıdan sakıncalar doğurabilecek konular 4982 sayılı Kanunun kapsamı dışında tutulmuştur (Erol, 2005:28). İdari soruşturmaların yürütülmesi esnasında 4982 sayılı Kanun

hükümlerinin işletilmemesi anlamlıdır. Ancak, soruşturma bittikten sonra, çeşitli gerekçelerle kişilerin soruşturmaya ilişkin bilgi ve belge temin etmelerinin önüne geçilmesi hukuki ve özgürlükçü bir yaklaşım değildir. Kişiler, haklarında gerçekleştirilen idari soruşturmaların neticelerini yargı denetim sürecine götürebildiklerine göre; idari soruşturma bittikten sonra bu konuyla ilgili kişilerin bilgi ve belge taleplerinin 4982 sayılı Kanun kapsamında karşılanmasına da imkan tanınması hukuken doğru olurdu. Kanunun 19. maddesinde 4 bent halinde ortaya konulan ve bilgi ile belge vermeyi engelleme gerekçeleri kanunun 16. maddesi kapsamına girmedikçe ilgili kişilere bu kanun kapsamında verilmelidir. Aksi halde bilgi edinme ve hak arama yolları oldukça tartışmalı gerekçelerle zedelenmiş ve hatta engellenmiş olur. Bu çeşit bilgilere olaya taraf olmayan ya da bir şekilde kendisini ilgilendirdiğini ispatlamayan kişilerin erişimi engellenmelidir. Ancak, bizzat olayın tarafı durumunda olan kişilerin neticelendirilmiş idari soruşturmalar konusunda her türlü (Kanun'un 16,17 ve 18. maddeleri kapsamında olmayan) bilgi ve belgeye 4982 sayılı Kanun kapsamında ulaşmaları gerekir (Erol, 2005:28-29). Çünkü soruşturma artık gerçekleştirilip sona ermiştir. Bu nedenle de soruşturma sürecine herhangi bir müdahale ihtimali de söz konusu değildir. Yapılacak olan şey, sona ermiş bir soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgelerin ilgili kişi ya da kişilere verilerek onların kendileriyle ilgili gerçekleştirilen soruşturma hakkında bilgiye sahip olmalarını sağlamak, bu sayede varsa kafalarındaki soru işaretlerini ortadan kaldırarak, herhangi bir kuşkuya mahal vermemektir.

2.4.6. Adli Soruşturma ve Kovuşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler

“**MADDE 20.-** Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

- a) Suç işlenmesine yol açacak,
- b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,
- c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,
- d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek,

Nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari

Yargılama Usulü Kanunu ve diğer özel kanun hükümleri saklıdır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

“Bilgi Edinme Hakkı Kanununun istisnaları arasında sayılar ve adlî nitelikte soruşturma ve kovuşturmayaya esas olan bu belgeler dışındaki bilgi ve belgeler adlî makamlardan istenebilecektir. Bunun yanında Kanunun 20. maddesinin son fıkrasında ayrıca; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, İdarî Yargılama Usulü Kanunu ve diğer özel kanun hükümlerini de saklı tutmuştur” (Hız ve Yılmaz, 2004:110). “Sayılan bu kanun hükümlerinde yer alan ayrıcalık ve istisnalar aynen devam edecek ve uygulanacaktır” (Akyüz, 2007). Fakat, esasında, adli soruşturma ve kovuşturma işleminin tamamlanmasının ardından kişilerin bu konudaki bütün bilgi ve belgelere bilhassa da kendi savunmalarında kullanmalarına dönük olanlarına tam olarak erişmeleri gerekir. Söz konusu bu durum savunma hakkının kutsallığının tabii ve zorunlu bir gereğidir. Kaldı ki, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununu, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu savunma hakkının kullanımında oldukça geniş hükümleri bulunan kanunlardır. Bu kanunlarla verilmiş bir hakkın bilgi edinme hakkını düzenleyen bir kanunda daha dar bir bakış ile düzenlenmesini hukuki olarak algılamak mümkün değildir (Erol, 2005:29-30). O yüzden kanun koyucunun tıpkı 19. maddedeki İdari Soruşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgelerde olduğu gibi, bu maddede yer alan Adli Soruşturma ve Kovuşturmayaya İlişkin Bilgi veya Belgelerde de daha temkinli ve daha çekimser davrandığı, özgürlükçü bir anlayıştan ziyade kısıtlayıcı bir yol tercih ettiği görülmektedir.

2.4.7. Özel Hayatın Gizliliği

“**MADDE 21.-** Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Kişinin yalnızca kendisini ilgilendiren, toplumsal olmayan kişisel ilişkileri ve varlığı olarak tanımlayabileceğimiz özel yaşamına ilişkin bilgilerin korunması, onun toplum içerisinde özerk bir varlık olarak yaşayabilmesi açısından önem taşımaktadır

(Özkan, 2004:82-83). Bu ilişkilerin neticeleri yalnızca söz konusu kişileri etkilediğinden, buna, başkalarının müdahalede bulunması hoş karşılanmaz. Kişinin toplum içerisinde özerk bir varlık olarak yaşayabilmesi bakımından, onun özel yaşamıyla ilgili bilgiler korunmaktadır. Bilindiği üzere kamu yönetimleri, kişilere ait ve onlarla ilgili birçok bilgiye sahiptir. Üçüncü kişiler tarafından bu bilgilerin bilinmesi, kişi temel hak ve hürriyetleri ile kişinin özel hayatına bir zarar verebilir ve onun bağımsızlığını zedeleyebilir (Eken, 1994:29-30). Bir bireyin kişisel verileri hakkında bilgi sahibi olmanın o birey üzerinde güç sahibi olmak (Kuhn, 2006:18) olduğu düşünüldüğünde “gizlilik hakkı” (özel hayatın gizliliği hakkı) hukuk alanında¹¹² ve günlük yaşamda bireyleri kamuoyu önünde istenmeyen ifşaatlardan koruyacak bir örtü ve özel nitelik taşıyan bilgiyi koruma amaçlı olarak sıkça kullanılan bir terim (Sun, 2006:21) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, özel yaşamın korunması gereksinimi, günümüzde tüm demokratik sistemlerce üzerinde durulan konuların başında gelmekte (Özkan, 2004:82), Anayasalar temel haklar içerisinde özel yaşamın korunmasına önem vermektedir. (Eken, 1994:29). Bu anlamda, Anayasanın 20. maddesinin birinci fıkrası doğrultusunda, herkes, özel yaşamına ve aile yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel yaşamın ve aile yaşamının gizliliğine dokunulamaz (Hız ve Yılmaz, 2004:55). “Bu anayasal düzenlemeye uygun olarak, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve onuruna, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler hakkında, bilgi edinme hakkı kullanılamaz ve bilgi verilemez” (Akyüz, 2007). Ancak bunun istisnası da kişinin izin vermesi koşuluna bağlanarak; kişinin izin verdiği durumlar saklı kalmak kaydıyla denmiştir (Hız ve Yılmaz, 2004:111). Yani, Kanunun 21. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi ve belgeler, kurum ve kuruluşlarca, ilgili kişiye en az 7 gün önceden bildirilerek yazılı oluru alınmak şartıyla açıklanabilir (Erol, 2005:30). Açıklanacak olan bilgi kişinin özelini oluşturduğu için, idarenin o kişiye ilişkin bilgileri açıklarken o kişinin olurlarını almasının ve bunun için kişiye belirli bir süre tanınmasının istenmesi yerinde ve doğru bir düzenlemedir. Çünkü bilgi kişinin kendisiyle ve kendi özeliyle alakalı olduğu için doğal olarak da bu bilgiler üzerinde tasarruf hakkı kendinde olmalıdır ve bu tasarruf hakkı sadece kişinin kendine ait bilgilerin açıklanmasında değil aynı zamanda bu bilgilerden haberdar olmada da geçerlidir.

¹¹² Dikkat edilirse, açıklanması suç teşkil eden birçok meslek sırrı özel hayatın gizliliğini korumak için vazedilmiştir. Özel hayatın gizliliğini korumayı amaçlayan sır kategorisini birkaç örnekle örneklendirmek gerekirse: **1593** sayılı **Umumi Hıfzıssıhha Kanunu** (md.104), **3017** sayılı **Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti Teşkilat ve Memurin Kanunu** (md.69/2), **Tıbbi Deontoloji Tüzüğü** (md.4,14,25), **1136** sayılı **Avukatlık Kanunu** (md.36), **1587** sayılı **Nüfus Kanunu** (md.14/son) (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:253).

Bu anlamda, tarihsel açıdan, vatandaşların kendi kişisel yaşamlarıyla ilgili hangi bilgilerin bulunduğunu bilmeye hakları vardır (Ousley, 1996:66). Bu nedenle de, gerek kamu kurumları, gerekse bazı özel şirketlerce kişiler hakkında bilgi derlemenin ve bunları kayıtlarda tutmanın (kişisel fişlemelerin) yoğun olarak kullanılmakta olduğu bir dönemde, herkes kendisiyle ilgili tutulan fişlerin varlığından ve içeriğinden haberdar olmalıdır. Eğer kişi kendisi ile ilgili tutulmuş olan bir fişin varlığından haberdar değilse ve içeriği hakkında bilgisi yoksa bilgi edinme hakkı eksik niteliktedir. Her yönetim birimi, tutmuş olduğu fişlerden kişileri haberdar etmelidir. Bu haberdar etme, bir periyodik yayın vasıtasıyla olabileceği gibi, kişisel bildirim yolu kullanılarak da olabilir. Kişiler, fişlerin varlığını ve içeriğini bilmenin yanı sıra, kendisi ile ilgili yanlış bilgi ve önyargıları da düzeltebilme olanağına sahip olmalıdır. Örneğin, yönetimin tutmuş olduğu fişler, affedilmiş bir cezayı hala içerebilirler; yanlış bir tanımlama ya da iyi bir şekilde yapılmamış bir soruşturma sonunda gerçekte ilgisi olmayan bir bilgi yer alabilir. Bu tür eksik ve yanlış bilgiler, işe girmeyi engellemek ve dolayısıyla kişinin yaşamını etkilemek gibi hayli zararlı niteceler doğurabilmektedir (Eken, 1998b:1215). Zaten, eğer bu yanlış nitelik taşıyan bilgileri düzeltme imkanı sağlanırsa, o zaman kişinin kendine ait tutulan bilgilerden haberdar olmaları bir anlam taşıyacaktır. Aksi taktirde kişilerin kendilerine ait bilgileri görmeleri, bunlardan haberdar olabilmeleri kişiye pratikte hiçbir fayda sağlamayacaktır.

2.4.8. Haberleşmenin Gizliliği

“**MADDE 22.-** Haberleşmenin gizliliği esasını ihlâl edecek bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Haberleşmenin gizliliği hususu genel ve soyut bir kavram olmakla beraber; Anayasa başta olmak üzere kanunlarda bulunan hükümler çerçevesinde konu ele alınmalıdır.¹¹³ Kanun Koyucu tarafından özel yaşamın gizliliği ve kişisel yararın üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda; haberleşmenin gizliliğini ihlal edecek bilgi ve belgeler, bilgi edinme hakkının istisnası kapsamında sayılmıştır (Hız ve Yılmaz, 2004:111). 4982 sayılı Kanunun 22. maddesi çok açık bir hükümle haberleşmenin gizliliği ilkesini ihlal edebilecek herhangi bir bilgi ve belge talebinin kanunun kapsamı dışında kaldığı vurgulanmıştır. Söz konusu bu düzenleme Anayasanın 22. maddesi hükmüne de uygun bir

¹¹³ “**406** sayılı **Telgraf ve Telefon Kanunu** (Md.20), haberleşmenin gizliliğini koruma altına almış ve açıklanmasını bir suç olarak düzenlemiştir. Ayrıca **5584** sayılı **Posta Kanunu** (md.16, 66) ve **Posta Tüzüğü** (md.8, 180) postaların mahremliğini sağlayıcı hükümlere örnek olarak gösterilebilir (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:254).

düzenleme olup,¹¹⁴ bilgi edinme hakkının kısıtlanması olarak değil, kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması olarak değerlendirilmelidir (Erol, 2005:30). Bu anlamda, kanun koyucu, özel hayatın gizliliği istisnasında olduğu gibi haberleşmenin gizliliği istisnasında kişinin izin verdiği durumları saklı tutmamış yani istisnanın istisnasını öngörmemiştir. Getirilen düzenlemeye göre, bir bilgi ve belge talebiyle ilgili olarak idareye gerçekleştirilen başvuru üzerine bu bilgi ve belgenin verilebilmesi, haberleşmenin gizliliği kapsamında bulunmamasına bağlıdır. Haberleşmeye ilişkin bilgi ve belgelerin talep eden kişiye ati olması halinde, ilgili kişiye bunların verilmesinin haberleşmenin gizliliği ilkesini ihlal etmeyeceği açıktır. Çünkü idarenin, kişisel verileri talep üzerine ilgili kişiye vermesi mümkündür (Kaya, 2005:274-275). Haberleşmeye ilişkin istenen bu bilgi ve belgeler kişinin kendisiyle alakadar olduğu için de, hakkın kötüye kullanılarak, farklı maksatlar gözetilmesi gibi bir durum söz konusu olmayacaktır.

2.4.9. Ticari Sır

“**MADDE 23.-** Kanunlarda ticarî sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticarî ve malî bilgiler, bu Kanun kapsamı dışındadır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Görüleceği üzere, Kanunun 23. maddesi ikili bir yapı arz etmektedir. Birinci bölümde “**ticari sır**” kapsamına giren konulara dönük düzenleme, ikinci bölümünde ise kamu kurum ve kuruluşlarının gizli kalması koşuluyla topladıkları ticari ve mali bilgilere dönük düzenleme bulunmaktadır (Erol, 2005:31). “Bu madde de kişi yararı, kişilere ve kamu kurum ve kuruluşlarına karşı korunmak istenmiştir. Bu yönüyle kamu kurum ve kuruluşlarına ayrıcalık tanınmamıştır” (Hız ve Yılmaz, 2004:112). Çünkü, bilgi verme yükümlüsünce ticari sır sınırına riayet edilmesi, kendisi yönünden hem hak hem de kanundan ve icabında fiili ya da rizai sözleşmeden doğan bir yükümdür. Zira, söz konusu olan bir tacire, firmaya ait bir sırdır ve bilgi verme yükümlüsü bunu koruma koşuluyla edinmiştir (Kaya, 2004:129). Bu nedenle, “bilgi edinme hakkının bir sınırı olan ticari sırrın açıklanması aynı zamanda cezai sorumluluk da doğurur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 239. maddesi, “ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması” başlığını taşımaktadır. Maddeye göre, sıfat veya görevi,

¹¹⁴ “Anayasanın 22.maddesine göre; “Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir”. Haberleşmesini gizliliği esastır. Bu anayasa hükmüne uygun olmak üzere haberleşmenin gizliliği esasını ihlal edecek bilgi veya belgelerin verilmesi Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamı dışında bırakılmıştır” (Akyüz, 2007).

meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişilere, şikayet üzerine, ceza verilir. Ayrıca TBMM İçtüzüğü'nün 105. maddesinin son fıkrasında, devlet sırlarının yanısıra ticari sırlar da meclis araştırmasının kapsamı dışında bırakılmıştır¹¹⁵ (Kaya, 2005:279). Fakat buradan, firmalara ya da kurumlara ilişkin her tür bilginin ticari sır kapsamına sokularak gizli tutulması gerektiği gibi bir yanlış kaniye varılmamalıdır. Sosyal sorumluluk gereği gizlenmekten ziyade açığa vurulması gereken bilgi ve belgeler de vardır.

Elbette ki, üretim gizliliği ve ticari ve sınai bilgilerin gizliliği olmak üzere, ticari yaşama dönük gizlilik iki şekilde görülebilir. Ticari işletmelerin ekonomik ve mali durumlarını ve pazar stratejilerini içeren bilgilerin üçüncü kişilerce bilinmesi, bu işletmelere zarar verebilir (Yıldırım, 1998:236). Fakat, üretim gizliliği mutlak bir gizlilik değildir. Çevrenin ve tüketicinin korunması, üretim teknolojisinin bilinmesini ve diğer tamamlayıcı bilgilerin elde edilmesini gerektirmektedir. Bu bilgiler, bir fabrikanın atıklarıyla meydana gelen kirliliğin derecesini ve bir ürünün zararlılık derecesini ölçmeye olanak sağlamaktadır (Özkan, 2004:85). Bunun yanı sıra, bir fabrika tarafından kullanılan üretim tekniğinin bilinmesi, çalışanları bakımından da önemlidir. Eğer üretimde sağlığa zararlı maddeler, zehirli gazlar vs. kullanılıyor ve çalışanlar tarafından da bunlar bilinmiyorsa, telafisi mümkün olmayan neticeler ortaya çıkabilmektedir. Bu tür olası sorunların önlenmesi için, bu üretim tesislerinde çalışacaklara daha işe girmeden, kendilerini nasıl bir ortamın beklediğinin anlatılması ve onların sağlıklarının korunması, “üretim gizliliği” ilkesinden daha önemlidir¹¹⁶ (Eken, 2005:128; Eken, 1995-1996:68). Çünkü burada insan sağlığı ve insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen uygulamalar devreye girmektedir. O nedenle de insan sağlığını hiçe sayar nitelikte bir gizlilik uygulamasına gidilmesi çok mantıklı bir hareket tarzı olmayacaktır.

¹¹⁵ Burada şunu da vurgulamak gerekir ki, meslek sırrı, özel hayatın gizliliği hakkını korumak amacıyla kullanılmasının yanı sıra ticari sırların korunması amacıyla da kullanılmaktadır. Mevzuatta bunun örneklerini görmek olanaklıdır: **Telgraf Kanunu** (md.10/II), **Borçlar Kanunu** (md.532), **Türk Ticaret Kanunu** (md.57/7, 57/8, 64/1, 358, 363), **Petrol Kanunu** (md.43, 52), **Sanayi Sicili Kanunu** (md.7, 12), **Sigorta Murakabe Kanunu** (md.52), **Vergi Usul Kanunu** (md.5), **551 sayılı Patent Haklarını Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname** (md.26/c, 36, 89, 125 ve 126) **4458 sayılı Gümrük Kanunu** (md.12), **4857 sayılı İş Kanunu** (md.93) (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:253). **Merkez Bankası Kanunu** (md.35, 43/son), **Su Ürünleri Kanunu** (md.28), **1512 sayılı Noterlik Kanunu** (md.54) ayrıca dile getirilmelidir (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:253).

¹¹⁶ Amaç kimyasal maddeleri kullanırken maruz kaldıkları tehlikeleri azaltmak olduğundan, tehlike (risk) iletişimi bu amaca en uygun araç (yöntem) olarak görülmektedir (Walsh, 2004:34). Burada çalışanlar sürekli olarak bilgilendirilmekte, onların kuruma ve üretime ilişkin gerekli bilgileri alması sağlanmaktadır.

Tüm bu anlatılanlardan da “görüldüğü üzere Kanun’da ticari sır tanımlanmış değildir. Ancak, ticari sır kavramına yüklenecek mana genişletilmiş” (Kaya, 2004:130), bu konuda kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi ve belgelerden bahsedilmekle yetinilmiştir. Dolayısıyla, bilgi talebinde bulunulan kamu kurum ve kuruluşu “**ticari sır**” kavramına sığınarak talep edilen bilgi ve belge talebine olumsuz cevap veriyorsa, mutlaka vermediği bilgi ve belgenin herhangi bir yasal düzenlemede “**ticari sır**” olarak nitelendirildiğini ortaya koymak ve ispatlamak durumundadır. Aksi halde, kanunun bu hükmüne sığınarak bilgi ve belge vermekten kaçınamaz (Erol, 2005:31). Kaçınması halinde kişi gerekli mercileri kullanarak hak arama yoluna gidebilir, bu hakkın tanzim edilmesini isteyebilir.

2.4.10. Fikir ve Sanat Eserleri

“**MADDE 24.-** Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Kanun açık şekilde fikir ve sanat eserleri hususunda genel olarak bilgi edinme hakkına istisna hükmü getirmekte ve ilgili kanunlardaki hükümlere atıfta bulunmaktadır (Hız ve Yılmaz, 2004:113). Bu nedenden ötürü, bu konu tamamıyla 4982 sayılı Kanunun dışında kalmakta olup, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri geçerlidir (Erol, 2005:31). Kişi fikir ve sanat eserleriyle ilgili bir bilgi ya da belge talep ettiğinde, bu bilgi ya da belgenin başvuruda bulunan kişiye verilip verilmeyeceğine bu kanun hükümlerine bakılarak karar verilecektir. Eğer söz konusu kanun hükümlerinde, talep edilen fikir ve sanat eserlerine ilişkin bilgi ve belgenin verilmesinde herhangi bir sakınca görülmemişse, bu bilgi ve belge o kişiye verilecek, görülmüşse kişinin bu konudaki talebi reddedilecek ve gerekçe kişiye açıklanacaktır. Gösterilen gerekçenin kişiyi tatmin etmemesi durumunda, kişi yargı yoluna başvurarak hak arama yoluna gidebilecektir.

2.4.11. Kurum İçi Düzenlemeler

“**MADDE 25.-** Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Kurum ve kuruluşların kendi personeliyle ve kurum içi uygulamalarıyla ilgili düzenlemelere ilişkin bilgi ve belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışında tutulmuş (Tortop, 2004:42), genellikle iç genelge, emir ve talimatlar olarak isimlendirilen bu düzenlemelere ilişkin kişilerin bilgilenmesi Kanun Koyucu tarafından gerekli görülmemiştir. Kurum içi düzenlemelerde; bir anlamda ilgili olma koşulu getirilerek, yalnızca o kurumda görev yapan ve bu düzenlemeden etkilenen, kurum çalışanlarının bilgi edinme hakkını kabul etmiştir (Hız ve Yılmaz, 2004:114). Burada, kurum içi düzenleme istisnasının uygulanabilmesi için bilgi ve belgelerin kamuoyunu alakadar etmemesi ve idarelerin yalnızca kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemelerle ilgili olması gerekmektedir. Örneğin, bir kurumda çalışan personelin çalışma yerlerinin tespit edilmesi bir kurum içi düzenleme olup, bu işlem kamuoyunu alakadar etmez. Ancak personelle ve kurum içi düzenlemelerle ilgili konuların kamuoyunu alakadar etmesi durumunda istisna uygulanmayacaktır. Bu duruma da mesai saatlerinin tespiti örnek verilebilir. Mesai saatlerinin tespiti kurum içi düzenlemedir ve söz konusu bu düzenleme kamuoyunu da alakadar etmektedir (Kaya, 2005:280). Çünkü mesai saatleri dışında kuruma işi düşen dışarıdan bir kişi bu işini halletme imkanına sahip olamadığından, bu düzenlemeden personelle birlikte olumlu ya da olumsuz olarak etkilenmektedir.

Esasında, hazırlık ve iç işleyişine ilişkin belgelerinin bilgi edinme hak ve özgürlüğünün kapsamı dışında tutulmasının temel amacı, idarenin; ciddiyet ve sessizlik içerisinde çalışmasını temin etmek, plan ve projelerini değiştirip yenilerini düşünmesine olanak sağlamaktır (Özkan, 2004:89). Söz konusu bu sınırlama ile kamuya hesap verme ödevinin devamlı gündeme getirilmesinin de önüne geçilmektedir. Çünkü bazı durumlarda her şeyin açıkta ve aleni bir biçimde gerçekleşmesi olumsuzluklara sebebiyet verebilir. Örneğin, paranın devalüe edilmesi hususundaki bir hükümet planının önceden herkes tarafından öğrenilmesi, paradan kaçışı hızlandırıp kargaşa yaratacağı gibi, spekülörlere haksız kazanç sağlama imkanı verir ve bu politikadan beklenen amaca ulaşamaz (Eken, 1995-1996:67). Bu nedenle de bu ve buna benzer karar ve uygulamaların kamuya açıklanması sakıncalıdır. Bu tür bilgi ve belgeler yalnızca bu konuyla uğraşan ve ilgili olan görevlilerce bilinmelidir. Bunun dışında bazı karar ve uygulamalar da vardır ki, ilgili personel dışındakilerin öğrenmesi gereksizdir.

Bu anlamda, “yine maddenin ikinci cümlesinde istisnanın istisnası öngörülmüştür. Bunun için kurum çalışanlarının düzenlemeden “etkilenmesi” gerekmektedir. Aksi takdirde kurum içi düzenlemeden etkilenmeyen kurum çalışanlarına istisnanın istisnası

uygulanmayacaktır” (Kaya, 2005:280). Ancak söz konu bu hüküm; bazı kurumların çalışma esas ve usulleri hakkında bilgi sahibi olunmasının engellenmesi neticesini doğuracağından, kamuoyunun bilgi edinme hakkına getirilen haklı ve yerinde bir sınırlamamıdır, bunu zaman gösterecektir (Hız ve Yılmaz, 2004:114). Zaman içerisinde bu konuyla ilgili gerçekleştirilen müracaatlar ve bunlara verilen cevaplar bu istisnanın nasıl değerlendirildiğini, ne şekilde algılandığını ortaya koyacaktır.

2.4.12. Kurum İçi Görüş, Bilgi notu ve Tavsiyeler

“**MADDE 26.-** Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Görüleceği üzere “kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler 26. maddede istisna olarak sayılmıştır. Bu yerinde bir hüküm olarak kabul edilebilir. Çünkü bu bilgiler henüz tam olarak değerlendirilmemiş ve bir bağlayıcılığı da yoktur. Ancak Kanun Koyucu buna rağmen aksini kararlaştırmadığı sürece bu bilgi ve belgeleri de başvuru sahiplerine verilmesi gerektiğini düzenlemiştir. Yani, kural olarak bu bilgi ve belgeler de bilgi edinme kapsamındadır. Ancak, kurumlar bunun aksini kararlaştırabilirler” (Hız ve Yılmaz, 2004:114). “Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında istisnanın istisnası öngörülmüştür. Buna göre bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişilerin görüşleri, eğer idarelerin kararlarına dayanak teşkil ediyorsa istisna uygulanmayacak ve bu görüşlere erişilebilecektir” (Kaya, 2005:281). Böylece bu görüşleri öğrenmek isteyen kişiler bilgi edinme hakkı doğrultusunda başvuruda bulunduklarında bunlara ulaşarak inceleme imkanına kavuşabilecektir.

2.4.13. Tavsiye ve Mütalaa Talepleri

“**MADDE 27.-** Tavsiye ve mütalaa talepleri bu Kanun kapsamı dışındadır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Kamu kurumlarından ya da kuruluşlarından talep edilecek öneri (tavsiye) ve görüş (mütalaa) talepleri 4982 sayılı Kanunun kapsamı dışında bırakılmıştır (Erol, 2005:32). Bu

anlamda, “bir kişinin, herhangi bir kurumdan herhangi bir olay karşısında nasıl davranması, ne yapması veya yapmaması hakkında tavsiye ve görüş mahiyetinde bilgi istemesi mümkün değildir” (Akyüz, 2007). Söz konusu bu hüküm Kanunun, diğer maddelerinde bulunan hükümlere ve ruhuna uygundur. Kişilerin bilgi edinme hakkı, kurum ve kuruluşların sahip olduğu ya da olması gereken bilgi ve belgelere ilişkin tanınan bir haktır. Henüz kurumların sahip olmadığı ve dolayısıyla olmayan bir bilgi ve belge talep edilemez; kurum ve kuruluşlar da vermekle yükümlü kılınamaz. Bu sebeple, öneri ve mütalaa talebi niteliğindeki başvurular, bilgi edinme hakkı çerçevesinde yanıtlanmaz (Hız ve Yılmaz, 2004:114). Zaten, vatandaşın tavsiye ve mütalaa taleplerini kamu kurumları karşılamakla yükümlü tutulmuş olsalardı, her kişi ve her konu için ayrı bir çalışma ve araştırma yapmaları gerekecekti. Bu da Kanunun 7. maddesinin 2. fıkrasına aykırı bir durum ortaya çıkaracak, kanun maddelerinin birbirleriyle çelişir nitelik taşımalarına sebebiyet vererek, iç tutarlılığını zedeleyecekti.

2.4.14. Gizliliği Kaldırılan Bilgi veya Belgeler

“**MADDE 28.-** Gizliliği kaldırılmış olan bilgi veya belgeler, bu Kanunda belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyor ise, bilgi edinme başvurularına açık hâle gelir” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Kanunun 28. maddesi uyarınca herhangi bir şekilde üzerindeki gizlilik kaydının kaldırılması halinde daha önce 4982 sayılı Yasa kapsamı dışında bulunmasına karşın, bu kanun kapsamına girer. Diğer bir ifadeyle, üzerinden herhangi bir düzenleme ile gizlilik ve sır olma şartı kaldırılan bir bilgi ve belge 4982 sayılı Kanun kapsamında erişilir hale gelir (Erol, 2005:27). Ancak, “gizliliği kaldırılan bir bilginin; örneğin haberleşme, özel hayatın gizliliği veya ticari sır kapsamında olması halinde, gizlilik kalkmış olmasına rağmen, bilgi verilebilmesi mümkün olmayacaktır” (Akyüz, 2007). İşte bu norm, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun en sakıncalı veya sorunlu hükümlerinden birisidir. Çünkü maddeye göre gizliliği kaldırılmış olan bilgi ya da belgeler dahi, otomatik ve koşulsuz olarak, bilgi edinme başvurularına açık duruma gelmemekte, bunların bilgi edinme hakkına konu olabilmesi, bu Kanunda belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyor olmaları şartına bağlanmaktadır. Bir bilgi veya belge üzerindeki gizliliğin kaldırılmış olması; onun herhangi bir nedenle ulaşılabilirliğini engelleyen ögenin artık geçerli olmaması şartını gerektirir ve bu anlama gelir. Diğer bir ifadeyle, bir bilgi veya belgenin “gizli” olmasını “haklı kılan” kanuni nedenler kanunlarda öngörülmüştür; gizliliğin kalkması demek, kanunla belirlenen o haklı sebeplerin bulunmadığı manasına gelir. Eğer herhangi bir

sebeple hala o bilgi ve belgeye erişilemeyecek ise, esasında, “gizlilik kalkmamış” demektir. Dolayısıyla, (md.28)’de geçen “bu Kanunda belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyor ise” ibaresi, teknik bakımdan bilgi ve belgenin “gizliliğini sürdüren/ulaşılabilirliğini engelleyen” bir ögeyi öngörmekle, genel olarak ulusal mevzuatta özel olarak da bu Kanunda başlı başına bir sorun öbeği teşkil eden “gizli bilgi ve belge” kategorisine, mutad olmayan ve hakkı kayıtlayıcı yeni öge eklemektedir. Bunun, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu içerisinde öngörülmüş olması ise, yadırganması gereken bir başka çelişkidir (Gemalmaz ve Gemalmaz, 2005:257). Çünkü kanunun özüne ve ruhuna hiçbir şekilde uymayan bir yapı ortaya koymaktadır.

2.5. Beşinci Bölüm: Çeşitli ve Son Hükümler

Kanun metni incelendiğinde, beşinci bölümün çeşitli ve son hükümler başlığı taşıdığı görülmektedir. Bu başlık altında, bilgi edinme hakkına ilişkin ceza hükümleri, rapor düzenlenmesi, yönetmelik, yürürlük ve yürütme konuları ele alınmaktadır. Bu konuları aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür.

2.5.1. Ceza Hükümleri

“**MADDE 29.-** Bu Kanunun uygulanmasında ihmâli, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tâbi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır.

Bu Kanunla erişilen bilgi ve belgeler ticarî amaçla çoğaltılamaz ve kullanılamaz” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Bir kamu görevinin yerine getirilmesiyle görevlendirilen kişi, bu kamu hizmetinin yürütülmesi esnasında, görevinin gerektirdiği yükümlülöklere uygun davranmak zorunda olup, aksi durum cezai sorumluluk doğurur. Hâlbuki maddede, Kanunun uygulanmasında ihmali, kusuru ya da kastı bulunan kamu görevlileri için herhangi bir cezai yaptırıma yer verilmemiş (Kaya, 2005:290), yalnızca ilgili mevzuattaki hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Burada öncelikle ifade etmek gerekir ki; Kanunun uygulanmasında ve bu çerçevede kişilerin bilgi edinme haklarından yararlanmasında kusur ve ihmali söz konusu olan (yani bu Kanunun gereklerini kasıtlı olarak yahut ihmali bir davranışla yerine getirmeyen) bir memurun fiili, genel hükümler doğrultusunda, Türk Ceza Kanununun 230. maddesinde düzenlenen “görevi ihmâl” suçunu oluşturabileceği gibi; somut olayın nitelikleri ve fiilin işleniş biçimine göre Türk Ceza Kanununun 240. maddesinde

düzenlenen “görevi kötüye kullanma” suçunu da meydana getirebilecektir. Ayrıca, bu kamu görevlileri hakkında tabi oldukları mevzuatta öngörülen hükümler doğrultusunda disiplin soruşturması da açılacak ve soruşturma neticesinde gerekli görülmesi durumunda ilgili disiplin cezaları da uygulanacaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:115). Bu durum ise kanunun eleştirilere uğramasına sebebiyet vermektedir.

Çünkü, kamu kurum ve kuruluşlarının kendi personel mevzuatlarında bulunan disiplin hükümlerinin uygulanmasında ciddi bir etkinsizlik söz konusudur. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu bu personel mevzuatlarının en başında gelmektedir. 657 sayılı Kanunda bulunan disiplin hükümleri gerek düzenleniş yapısı itibariyle, gerekse uygulanışındaki objektif ve hukuki olmayan yaklaşımlar itibariyle etkin işleyiş kazanamamıştır. 4982 sayılı Kanun kapsamında ihmali, kusuru ve kastı bulunan kamu görevlilerinin cezalandırılma sisteminin merkezine temel olarak 657 sayılı kanunun disiplin hükümlerinin oturtulmuş olması, 4982 sayılı Kanunun etkin bir biçimde işlemede ciddi sorunlara neden olacaktır. Bilgi edinme hakkındaki aksaklıkların, ilgili personel kanunlarındaki disiplin hükümlerinin koruyuculuğuna ve caydırıcılığına bağlanmış olması bu alanda yeterli bir etkinlik beklenmediğinin peşin şekilde kabulü manasına gelmektedir. 4982 sayılı Kanunun etkin şekilde işlemesi için, bu kanun kapsamındaki görevlerini ifa ederken ihmal, kusur ve kastı bulunan personelin para ve özgürlük bağlayıcı cezalara varan bir ceza sisteminin 4982 sayılı Kanun kapsamında kurulmuş olması yerinde olurdu (Erol, 2005:33). Böylece, bilgi edinme hakkı, demokratikleşme ve saydamlaşma yolunda atılmış dev bir adım niteliği taşıdığı için bu haktan yararlanılmasına engel olma yoluna giden kişilerin belirlenecek ağır yaptırımlarla bu tip bir hareket tarzı benimseme noktasında daha temkinli davranmaları sağlanabilirdi. Ancak bu yol tercih edilmemiştir ve bu nedenle de haklı olarak eleştirilmektedir. Yapılan eleştiriler bununla da sınırlı değildir. Ceza hükümleri düşünülürken kanunun kapsamının göz önünde bulundurulmaması da eleştirilmektedir.

Bu anlamda, 4982 sayılı Kanunun kapsamına yalnızca kamu kurum ve kuruluşları değil, aynı zamanda anayasal manada kamu kuruluşu sayılan meslek örgütleri de girmektedir. Bunların personelinin görevlerinde ihmalkâr davranmaları, kusurları ve kasıtları halinde ne olacağı çok açık değildir. Tabi, bu meslek kuruluşlarının kendi iç disiplin kümleleri olabilir, fakat, bunların denetim ve izlenmesi hayli zordur. Bu bakımdan da 4982 sayılı Kanunun etkin işlemesi isteniyorsa, 4982 sayılı Kanunun içerisinde yaptırımlarla ilgili hükümlerin ayrıntılı şekilde düzenlenmesi gerekir. Düzenlemiş olmak

da yetmez, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu tarafından bunların izlenmesi ve kurum ve kuruluş yöneticilerinden bu anlamda hesap sorulması gerekir. Kurulun bugünkü düzenlemeler boyutunda bile, verilen ve işletilen cezaları izleyeceğine dönük 4982 sayılı Kanunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır (Erol, 2005:33). Kurulun bu durumdan kurtarılarak daha aktif hale getirilmesi, kanunun daha işlevsel şekilde uygulanmasını ve böylece vatandaşların memnuniyet düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır.

Bununla birlikte, Kanunun ceza hükümleri sadece bilgi vermekle yükümlü olan kamu kurum ve kuruluşlarında ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev ifa eden kişilerle ilgili değildir. “Yasa ile, başvuru sahibine de bir takım mükellefiyetler getirilmiş” (Akyüz, 2007), temin edilen bilgilerin ticari amaç doğrultusunda kullanılması yasaklanmıştır. Erişilen bilgi ve belgeler, ticari amaçla çoğaltılamayacağı, kullanılamayacağı, erişimi sağlayan kurum ve kuruluşun izni olmaksızın yayınlanamayacağı ifade edilmiş, aksi halde, erişilen bilgi ya da belgeleri ticari amaçla çoğaltanlar, kullananlar ya da yayınlayanlar hakkında kanunların cezai ve hukuki sorumluluğa ilişkin hükümlerinin uygulanacağı açıklanmıştır (Özkan, 2004:78). Böylece hakkın sırf iyi niyetli bir şekilde bilgi edinmeyi sağlayarak bilgisizliği gidermesi, art niyetli kişiler tarafından kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi temin edilmeye çalışılmıştır.

2.5.2 Rapor Düzenlenmesi

"MADDE 30.- Kurum ve kuruluşlar, bir önceki yıla ait olmak üzere;

- a) Kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını,
- b) Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- c) Reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri,
- d) Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- e) Başvurunun reddedilmesi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını,

Gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderirler. Bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları raporlarını bağlı, ilgili ya da ilişkili oldukları bakanlık vasıtasıyla iletirler. Kurul, hazırlayacağı genel raporu, söz konusu kurum ve kuruluşların raporları ile birlikte her yıl Nisan ayının sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderir. Bu raporlar

takip eden iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kamuoyuna açıklanır” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Buradan da anlaşılaçağı üzere, Kanunun 30. maddesi doğrultusunda bilgi edinme başvurularıyla ilgili olarak kurum ve kuruluşlar bir önceki yıla ait olmak üzere bir rapor hazırlayarak, söz konusu bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna dek Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna göndereceklerdir. Bu işlemlerle ilgili raporların hazırlanması, valilik ve kaymakamlıklarda bulunan bilgi edinme birimleri tarafından sağlanacaktır. Bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları bağlı, ilgili ya da ilişkili oldukları bakanlık aracılığıyla raporlarını ileteceklerdir (Hız ve Yılmaz, 2004:75). Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu hazırlayacağı genel raporu, bu kurum ve kuruluşların raporları ile beraber her yıl Nisan ayının sonuna dek Türkiye Büyük Millet Meclisine iletmek mecburiyetindedir (Özkan, 2004:97). Türkiye Büyük Millet Meclisi de Haziran ayı sonuna dek bu raporları kamuoyunun bilgisine sunulmak üzere açıklayacaktır. Bu, her yıl düzenli olarak işleyecek olan bir usul olup, konuya verilen önemi göstermesi ve denetim sağlaması bakımından çok önemli ve yerinde bir düzenlemedir (Hız ve Yılmaz, 2004:117). Bu düzenleme sayesinde, bilgi vermekle yükümlü kurumların ve bu kurumlarda görev ifa eden kişilerin konuya gösterilen önemi ve gerçekleştirdikleri uygulamaların bu önemle orantılı olarak sürekli olarak denetleneceğini idrak etmeleri ve bilgi edinme hakkının gereklerini yerine getirme noktasında gerekli hassasiyeti göstermeleri temin edilmiş olacaktır.

2.5.3. Yönetmelik

“**MADDE 31.-** Bu Kanunun uygulanması ile ilgili esas ve usullerin belirlenmesine ilişkin yönetmelik, Kanunun yayımını takip eden altı ay içinde Başbakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulur” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Bu bağlamda, Yasanın öngörmüş olduğu yönetmelik, 27 Nisan 2004’te Resmi Gazete’de yayınlanmış ve 24 Nisan 2004 itibariyle yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik 46 maddeden meydana gelmekte olup, hayli uzundur. Bazı maddeleri, kanun hükümlerini yinelemekte ve bazılarında da kanuna açıklık getirmek isteyen ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır. Ancak, bazı maddelerde yer alan düzenlemeler, kanunun sınırlarının aşılmış olması tehlikesini içerisinde barındırmaktadır (Yaşamış, 2004:52). Kanunun 33 maddeden oluşmuş olduğu düşünüldüğünde yönetmeliğin 46 madde içermesi bunların bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

2.5.4. Yürürlük

“**MADDE 32.-** Bu Kanun yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe girer”
(<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Bu doğrultuda, 9.10.2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (Hız ve Yılmaz, 2004:40) 24 Nisan 2004’te yürürlüğe girmiş (Akdeniz, 2004), yürürlüğe girmesinde, belirlenen altı aylık süreye uyulmuştur.

2.5.5. Yürütme

“**MADDE 33.-** Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür”
(<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>).

Buradan da anlaşılacağı üzere tüm kanunlarda olduğu gibi Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun yürütülmesi de doğal olarak, yürütme organı olan bakanlar kuruluna verilmiştir.

3. Bilgi Edinme Hakkının Kullanımında Ortaya Çıkabilecek Sorunlar

Temel hak ve özgürlüklerin dahi birçok sorunla karşı karşıya bulunduğu günümüzde, yeni yeni gelişen bilgi edinme hakkının bir sorunla karşılaşmadan, ideal bir biçimde kurumsallaşacağını iddia etmek olanaklı değildir. Bilgi edinme hakkının kullanımıyla ilgili gerçekleştirilen teorik değerlendirmeler ile uygulama durumunda ortaya çıkan gerçekler arasında farklılıkların olması kaçınılmazdır. Söz konusu bu farklılıkları doğuran sorunlar yumağı, yönetim sisteminin sahip olduğu özelliklerden kaynaklanacağı gibi, haktan yararlanan yönetilenlerden de kaynaklanabilecektir (Eken, 1995-1996:72). Zaten, bilgi edinme hakkında temelde, yöneten ve yönetilen olmak üzere iki taraf vardır. Taraflardan biri -yani yönetilen- bilgi edinme talebinde bulunan diğeri ise -yani yöneten- bu talebi karşılamakla yükümlü olan kesimdir. Her ikisinin de bu hakka ve bu haktan yararlanmaya bakış açıları birbirinden farklılıklar arz edebilir ki etmektedir. Söz konusu bu farklılık beraberinde bu hakka yüklenen anlama dahi etki edebileceğinden sorunlara neden olması kaçınılmazdır. Bu sorunlar bilgi edinme hakkını çok çeşitli yönlerden etkilemektedir.

3.1. Yönetimden Kaynaklanabilecek Sorunlar

Bilgi edinme hakkının kullanımında yönetimden kaynaklanabilecek sorunları aşağıda yer verilen ilgili literatürden başlıklar çıkararak, esinlenerek ve bu literatür doğrultusunda yapılan açıklamalarla temellendirerek şu isimler altında ele almak

mümkündür: yönetimde hakim olan gizlilik anlayışı, bilgi eşittir güçtür mantığıyla yönetimin sahip olduğu gücü paylaşmak istemeyişi, hakkın kullanımına ilişkin mevzuat yetersizliği, teknolojik ve ekonomik kaynak yetersizliği, yapılan başvurulara eksik ya da yanlış bilgilerin verilmesi ve halkın kanundan yeteri kadar haberdar edilmemesi.

Bu doğrultuda, bilgi edinme hakkının kullanımında yönetimden kaynaklanabilecek sorunların ilki yönetimde hakim olan gizlilik anlayışıdır. Çünkü gizlilik anlayışı ile bilgi edinme hakkı birbiriyle taban tavana zıt bir görünüm arz etmekte, bilgi edinme hakkı vatandaşın yönetime ilişkin bilgilenmesini temin ederek yönetime hakim olan gizliliğin azaltılması ve sonunda da ortadan kaldırılarak saydam bir yönetim anlayışının benimsenmesi için uğraş vermekte, bu anlayışı yıkmaya çalışmaktadır.

Bu nedenle de, bilgi edinme ve verilere ulaşma hak ve hürriyeti alanındaki düzenlemelerin en çetin sorunlarından birisi, hiç kuşkusuz, erişilemeyen bilgilerin, yani kapalı alanın neler olacağı ve kapsamının nasıl tespit edileceği sorunudur. Burada, “sırlar” ve “devlet sırları”na ilişkin istisnalar özel bir öneme sahiptir. Uygulamada da karşılaşacağımız en sorunlu alan, bürokrasinin özgül buluşu olarak belirtilen “resmî sır” ve çeşitli kanunlara serpiştirilmiş olan “sır tarifleri”dir (Hız ve Yılmaz, 2004:54). “Resmi sır/devlet sırrı” kavramının arkasına sığınarak öne sürülen “devlet menfaati” kavramı gizliliği meşru göstermek isteyen politika ve uygulamalardan en önemlisidir. Gizliliği haklı göstermek maksadıyla kullanılmakta olan kavramların başında devlet menfaati kavramı gelmektedir. Hâlbuki devlet menfaatinin, devleti meydana getiren insanlara karşı değil, uluslararası ilişkiler yönünden dışarıya karşı korunması gerekmektedir. Yine devletin kutsallığı, üstünlüğü ve yüceliğine ilişkin nitelemelerde bu uygulamanın diğer bir argümanını teşkil etmektedir. Devlet menfaati, devletin üstünlüğü ve kutsallığı gibi kavramlar, gizlilik/kapalılık hususunda öne sürülen temel değer olarak karşımıza çıkmakta, oysaki esas amaç yöneticilerin bireysel konumlarının güçlendirilerek sürdürülmesi olmaktadır (Özkan, 2004:3). Sahip olduğu bu amacı nedeniyle, “yönetimin kanunla girilen yeni sürece uygun tutum değişikliğine gitmesi ve ilk örnekleri görülen şeffaflığa karşı muhalif tutumunun kırılması zaman alacaktır” (Şengül, 2005:233). Bu doğrultuda, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda bulunan ‘gizlilik’e ilişkin hükümlerin kamu görevlisince, katı yorumlanması durumunda üzerinde ‘gizli’ kaşesi bulunan herhangi bir belgenin başvuruda bulunana verilmemesi, sıkça söz konusu olabilecek (Tarhan, 2007), yönetimin kendini

koruma içgüdüleriyle hareket etmesi neticesi vatandaş bu hakkın kullanımında büyük sıkıntılar yaşayabilecektir.¹¹⁷

Bu hakkın kullanımında karşılaşılabilecek ikinci sorun “bilgi güç demektir. Bilgiyi paylaşmak, kamusal gücü paylaşmak olacaktır” (Eken, 1995-1996:75) mantığıyla yönetimin sahip olduğu gücü paylaşmak istememesidir. Çünkü, bilindiği üzere yöneticiler, bilgi edinme hakkı ile beraber, tekellerinde bulundurdıkları bilgileri, ilgililere vermekle sahip oldukları önemli bir güç kaynağını yitirmektedirler (Eken, 1995-1996:69). Bu nedenle, yönetici bürokratlar ve memurlar tarafından, hakimiyet aracı olarak görülen bilginin gizli tutulmasında ısrar edilebilir. Yöneticiler tarafından, katılım ve demokrasi söylemlerinin şeffaflık, saydamlık, hesap verebilirlik ilkelerinin ön plâna çıktığı yeni yönetim anlayışının tersine, belirli bir oranda gizliliğin muhafaza edilmesi yoluyla yönetim üzerinde gerçek bir kamuoyu denetiminin oluşması önlenmek, yönetim mekanizmasının işleyişine yönetilenlerin katılımı ve müdahale kapasitesi azaltılmak ve bu sayede serbestilerini korumak eğilimi devam ettirilmek istenebilir. Bu durumda ise, geleneksel yönetim anlayışının ve günümüzde verimsizlik, hantallık, kırtasiyecilik, yönetimde gizlilik, kuralcılık ve sorumluluktan kaçma gibi olumsuz davranış ve işlemlerle eş anlamlı duruma gelen 20. yüzyılın bürokrasi anlayışının devam ettirildiğinin bir göstergesi olacaktır. Bu şekilde geleneksel yönetim anlayışı ve bürokratik zihniyetin varlığını devam ettirmesi durumunda, yönetimde demokrasinin, şeffaf bir yönetim anlayışının, açıklık ilkesinin ve bilgi edinme hakkının işlerlik kazanması olanaklı olmayacak (Hız ve Yılmaz, 2004:57-58), özüne uygun şekilde bir uygulama alanı bulamayacak ve sonuçta da bilgi edinme hakkı yönetimin bu anlayışından büyük zarar görecektir.

Bu hakkın kullanımında yönetimden kaynaklanabilecek üçüncü sorun hakkın kullanımına ilişkin mevzuat yetersizliği yani Hız ve Yılmaz’ın da belirttiği gibi (2004:58), ilgili mevzuatta, hangi bilgi ve belgelerin açık, hangilerinin kapalı olduğu konusunun, sır ve gizlilik kavramlarının anlamı, tanımı ve içeriklerinin çok net bir biçimde ifade edilmemiş olması, yani mevzuattaki düzenlemelerin eksikliğidir. İfade edilen konuların kanuni düzenlemelerde şüpheli bırakılması durumunda, yönetim, takdir hakkını dikkate alarak ve gerekli gördüğünde bilgi ve belgenin “gizli” olduğunu ifade ederek, bilgiyi kendi amaçlarına hizmet edecek biçimde kullanabilecektir. Bunun yanı sıra, bilgi ve belge istemlerine hangi sürede yanıt verileceğinin, bilgi edinme hakkından yararlanılmasının

¹¹⁷ Vatandaşın bilgi edinme hakkı konusundaki özgürlükler kaybedilmeye devam ettikçe elbet bunun etkileri er geç fark edilecektir. Ne var ki sonunda halk bunun farkına vardığında iş işten geçmiş olacak mı? (Ousley, 1996:70) sorusu da akla gelmektedir.

engellenmesi durumunda, ne yapılacağının, hangi makamlara başvuruda bulunulacağının da kanuni düzenlemelerde yer alması gerekmektedir. Burada değinilmesi gereken bir başka konu da, kurum ve kuruluşların bilgi edinme başvurularıyla belge temininde, makul bir miktarın üzerinde ücret tespit ederek, bu haktan yararlanılmasını dolaylı olarak engellemek düşüncesiyle hareket edebilecekleri kaygısıdır. Yani özet olarak, eğer bilgi edinme hakkının kanunla olanak ve sınırları çok net bir biçimde ortaya konmazsa, uygulama esnasında art niyetli yaklaşımlara ve yorumlara maruz kalması çok muhtemeldir.

Bilgi edinme hakkının kullanımında yönetimden kaynaklanabilecek dördüncü sorun, teknolojik ve ekonomik kaynak yetersizliğidir. Bu doğrultuda Eken'in de belirttiği gibi (1995-1996:73), yönetim birimleri halka bilgi vermek ya da halkın bilgi istemini karşılamak maksadıyla bürolar oluşturmakta, personel istihdam etmektedirler. Yönetimin bu işlevlerini yerine getirebilmesi tabii olarak yeni mali ve ekonomik kaynaklara gereksinim gösterir. Mevcut kaynaklarının asgari görevlerini yerine getirmeye yetmediği bir yönetimin, bilgi vermesi için kaynak ayırması zordur. Bu anlamda sorun, yönetim birimlerinin halka bilgi vermesi ya da vatandaşın bilgi istemini karşılamak amacıyla bürolar oluşturması, personel istihdamı, talep edilen bilgi ve belgelerin kullanıma hazır duruma getirilmesi ve bunun için özel dosyalama sistemleri, arşivler, fotokopi sistemleri kurulması için gerekecek yeni malî ve ekonomik kaynaklar ile araç ve gereç yetersizliğinde ortaya çıkabilir. Yönetimde şeffaflık, saydamlık, hesap verebilirlik, etkinlik ve hizmetlerde verimlilik ilkelerine işlerlik kazandırılmasında; neticede, kapalı bir yönetim anlayışından açıklık ilkesinin benimsendiği bir yönetim anlayışına, bürokratik yönetimden demokratik yönetime geçişte bir bedel ödeneceği, bunun bir malîyetinin olacağı şüphesizdir (Hız ve Yılmaz, 2004:58). Gerekli olan bu bedel ödenemediğinde bilgi edinme hakkının kullanımında sorunların yaşanması, teknik, ekonomik vb. yetersizliklerden kaynaklanan aksaklıkların ortaya çıkması mümkündür.

Bu hakkın kullanımında karşılaşılabilecek beşinci sorun, verilen bilgilerdeki eksiklik ve yanlışlık sorunudur. Bu anlamda Hız ve Yılmaz'ın da değindiği gibi (2004:70), başvuruların geciktirilerek eksik ve yanlış bilgi verilmesi bilgi edinme hakkının önündeki en büyük engellerden biridir. Uygulamada Kanunu uygulamak istemeyen kişiler tarafından, başvuruda bulunanı bu hakkı kullanmaktan vazgeçmesini temin etmek için yıldırma ya da başvuruya tam ve doğru yanıt vermemek gibi birçok yöntem uygulanabilecektir. Bilgi ve belgelere ulaşmada önemli bir nokta da, elde edilen bilgi ve belgelerin, yönetimin gerçekleştirdiği faaliyetlerini, aldığı kararlarını ve yaptığı

açıklamalarını haklı çıkarmasıdır. Bilgilere ulaşma ilkesi bir defa yerleştirilince, yönetim kendisini korumak ve fazla eleştiriye uğramamak için, mevcut kayıtlarının, kararlarını ve açıklamalarını doğrulayacak nitelikte olmasına gayret gösterecektir (Eken, 1995-1996:66). Durum böyle olunca da alınacak olan bilgiler objektif olmaktan ziyade taraflı bir nitelik taşıyacak ve sağlıklı bir bilgilenme gerçekleşemeyecektir.

Bu hakkın kullanımında yönetimden kaynaklanabilecek altıncı ve son sorun ise, halkın kanundan yeteri kadar haberdar edilmemesidir. Bilgi edinme hakkının amacına ulaşabilmesi için halkın bilinçli bir şekilde bu haktan yararlanması, hakkı nasıl, ne şekilde hangi konular için kullanabileceğini bilmesi gerekir. Bütün bunları bilebilmesi için ise yönetim tarafından bilgi edinme hakkına ilişkin bilgiler verilmesi, halkın bu haktan ve getirdiği imkan ve sorumluluklardan haberdar edilmesi gerekir. Aksi taktirde, halk bu konuda bilgisiz ve habersiz olduğu için, istese de bu hakkı gerektiği şekilde kullanamayacak, hakkın işlevini tam anlamıyla yerine getirmesi temin edilemeyecektir.

3.2. Yönetilenlerden Kaynaklanabilecek Sorunlar

Bilgi edinme hakkının ilke olarak benimsenmesi ve uygulanmasında sadece yönetimden değil, yönetilenlerden de kaynaklanan bazı sorunlar söz konusudur (Eken, 1995-1996:73). Bu doğrultuda, bilgi edinme hakkının kullanımında yönetilenden kaynaklanabilecek sorunları tıpkı yukarıdaki başlıkta (Yönetimden Kaynaklanabilecek Sorunlar) yapıldığı gibi, aşağıda yer verilen ilgili literatürden başlıklar çıkararak, esinlenerek ve bu literatür doğrultusunda yapılan açıklamalarla temellendirerek şu isimler altında ele almak mümkündür:

Yönetilenlerin ilgisizliği ve bilinç seviyesinin düşüklüğü, yönetilenlerce bilgi edinme hakkının kötüye kullanılabilmesi, bilgi edinme hakkının bilhassa çıkar gruplarınca yönetim üzerinde baskı ögesi olarak çok sık kullanılması ve yönetimi işlemez duruma getirebilmesi (Eken, 1995-1996:73-74), yönetilenlerin sahip olduğu farklı nitelikteki eğitim düzeyleri, bu hakkın, yönetilenler tarafından ilgili ilgisiz, gerekli gereksiz her şey için kullanılmak istenmesi ve memurların sürekli izlendikleri düşüncesiyle yavaş hareket etmesi.

Buradan da anlaşılacağı üzere, ilgisizlik ve bilinç düzeyinin düşüklüğü bilgi edinme hakkının kullanımında, yönetilenlerden kaynaklanan sorunların başında gelmektedir. Vatandaşların, bilgi edinme ve verilere ulaşma hak ve hürriyetine ve yönetimin bilgi vermekle ödevli olmasına ilgisiz kalması ya da yalnızca kendilerini alakadar eden eylem ve

işlemlere duyarlı olmaları, fakat toplumun genelini alakadar eden konularda duyarsız davranmaları, bilgi edinme hakkının kullanımında beklenen demokratik katılımın ve yönetimin denetlenmesi yoluyla şeffaflığın temin edilmesi, yolsuzlukların önlenmesi beklentilerini boşa çıkaracaktır (Hız ve Yılmaz, 2004:59). Zaten bilgi edinme hakkı, esas itibariyle bilgilenme gereksiniminin bir neticesi (Eken, 2005:118) olduğundan, bu hakkın işlevsel olabilmesi, amacına ulaşabilmesi için öncelikle yönetilenlerin bilgilenmeye ihtiyaç duyması ve bunun etkisiyle bu haktan yararlanmaya gereksinim hissetmesi gerekir. Aksi taktirde, böyle bir gereksinim hissetmeyen bir kişinin bu anlamda sağlayacağı bir fayda olmadığından bu haktan yararlanma yoluna gitmesi mümkün değildir.

Bilgi edinme hakkı yoluyla sağlanan bilgi ve belgelerin ekonomik ya da siyasî rakiplere karşı onların, diskalifiye edilmesi veya spekülâtif yollarla menfaat sağlama maksadıyla kullanılması, yani bilgi ve belgelere ulaşma hakkının kötüye kullanılması bu hakkın kullanımında yönetilenlerden kaynaklanan sorunlardan (Hız ve Yılmaz, 2004:59) ikincisidir. Bilgi edinme hakkı doğası itibariyle vatandaşların bilgilenmesini temin etmeye dönük olmasına rağmen, elde edilen bilgilerin iyi ya da kötü yönde kullanılması bu haktan yararlananların elde ettikleri bilgiye yaklaşımına bağlıdır. İyi niyet taşımaksızın bu hak kapsamında bilgi elde eden kişiler, kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için bu bilgileri kullanarak haksız menfaat sağlama yoluna gidebilir, başka kişi ya da kurumlara zararlar verebilir. Burada belirleyici olan, bu haktan yararlanan kişinin elde ettiği bilgiyi kullanma niyetidir.

Bilgi edinme hakkından en çok faydalanan veya faydalananacak olan birimlerin başında baskı grupları gelir (Eken, 1995-1996:74). Kendi menfaatleri için baskı gruplarının yönetime etkide bulunmak istediklerinde, bilgi edinme ve verilere ulaşma hakkını farklı amaçlar için kullanabilmeleri ve bu yolla yönetimi sabote edebilmeleri bilgi edinme hakkının kullanımında yönetimin karşılaşılabileceği (Hız ve Yılmaz, 2004:59) üçüncü sorundur. Nasıl ki bürokraside, alt kademedeki çalışanların üstlerini, ya çok gereksiz nitelikteki bilgiler vererek ya da onları gerekli bilgilerden mahrum ederek sabote edebildikleri gibi, baskı grupları da bilgi edinme hakkını yönetimi sabote etmek amacıyla bir araç olarak her zaman düşünebilirler. Bu durum, yönetimi etkili baskı gruplarının isteklerine uygun karar alma ve icraatta bulunma neticesine de götürebilir (Eken, 1995-1996:74-75). Böylece bilgi edinme hakkı gerçek amacından sapmış, farklı niyetlere hizmet eder duruma gelmiş olacaktır.

Bilgi edinme hakkının kullanımında karşılaşılabilecek dördüncü sorun, yönetilenlerin sahip olduğu farklı nitelikteki eğitim düzeyleridir. Bu hak toplumdaki insanların sahip olduğu eğitim düzeyiyle çok yakından alakalı olduğu için eğitim düzeyi yüksek insanlar tarafından kullanılması daha muhtemeldir. Durum böyle olunca da eğitim düzeyi yüksek olan insanlarla eğitim düzeyi düşük olanlar arasında zaten var olan yönetsel bilgi açığı daha da artacak, farklılaşmanın boyutu daha da derinleşebilecektir.

Bu hakkın, yönetilenler tarafından ilgili ilgisiz, gerekli gereksiz her şey için kullanılmak istenmesi yönetilenlerden kaynaklanabilecek beşinci sorundur. Çünkü Hız ve Yılmaz'ın da ifade ettiği gibi (2004:59), bilgi edinme hakkının, yönetimin işleyişini bozacak biçimde çok geniş bir şekilde kullanılmak istenmesi ve idarî birimlerin yoğun bir bilgi ve belge istemiyle karşı karşıya kalmaları olanaklıdır. Hakkın aşırı kullanıldığı durumlar, yönetim birimlerinin bilgi ve belge verme görev yüklerini artıracak, etkin bir biçimde çalışabilmelerini önleyecek, hatta her başvuruya gerekli özenin gösterilmesini dahi engelleyebilecektir.

Bilgi edinme hakkının kullanımında karşılaşılabilecek altıncı ve son sorun ise, memurların sürekli izlendikleri düşüncesiyle yavaş hareket etmesidir. Bu anlamda, Hız ve Yılmaz'ın da belirttiği gibi (2004:59), bilgi edinme hakkının kullanılması yoluyla demokratik katılımın gelişmesi ve yönetimin denetlenmesi neticesinde geliştirilebilecek şeffaflık – saydamlık sayesinde, memurlar, akvaryum içerisindeki balıklar gibi, toplumun kendilerini izlediği düşüncesiyle hareket ederek yavaş davranabilirler. Söz konusu bu durum da idarenin işleyişini bir ölçüde yavaşlatabilir. Ancak bu durum, zaman içerisinde istikrar kazanabilecek ve sistem kurulup işlemeye başladığında izlenebilecek bir husustur. Bu nedenle, üstesinden gelinebilmesi diğer sorunlara nazaran daha kolaydır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN ÖZGÜN SORUNLARI, HALKLA İLİŞKİLER SORUNLARI VE HALKLA İLİŞKİLER AMAÇLARI AÇISINDAN BİLGİ EDİNME HAKKININ YARAR SAĞLAMA POTANSİYELİ

1. Bilgi Edinme Hakkının Sağlayacağı Yararlar

Bilgi edinme hakkı yapısı gereği birçok alanda yarar sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Ancak çalışmanın sınırları doğrultusunda, burada, yalnızca önceki ilk iki bölümde üzerinde durulan alanlarda bilgi edinme hakkının sağlayabileceği yararlar ele alınacaktır. Bu anlamda ilk olarak bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağlayacağı yararlar açıklanmaya çalışılacak, daha sonra Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar açısından bilgi edinme hakkının ne gibi yararlar sağlayabileceği ortaya konulmaya gayret edilecek ve en sonunda da bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin sağlayacağı yararlar üzerinde durularak, gerçekleştirilen tüm bu açıklamalar kapsayıcı nitelik taşıyan bir model altında özetlenecektir.

1.1. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağlayacağı Yararlar

Birinci bölümden de hatırlanacağı üzere, çalışmada, Türk kamu yönetiminin sorunları yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmış, her ana başlığın altında da dokuz alt başlık tespit edilmiştir. Burada da bu başlıklandırmaya sadık kalınmış, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağlayacağı yararlar bu başlıklar altında sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1.1. Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından

1.1.1.1. Kamu Politikalarının Tepeden Aşağıya Oluşu Açısından

Türk tarihindeki siyasal olaylar politika süreci bakımından her zaman önemli rol oynamışlardır. Kamu politikası süreci her zaman tepeden aşağıya doğru, kişilerin katılımının ya hiç olmadığı ya da son zamanlardaki gibi sınırlı olduğu bir biçimde gerçekleşmiştir (Çevik, 2003:156). Ancak, klasik manada devletin faaliyet gösterdiği her alanda tek başına karar verme ve uygulama mekanizmalarında yer alırken, enformasyon çağında artık tekel konumunu etkin ve gerektiği gibi yapabilmesi olanaklı

gözükmemektedir (Karkın ve Kösecik, 2003:159). Çünkü herkes şunun farkındadır ki, idarenin karar alma süreciyle ilgili kural ve ilkelerin istikrarlı bir biçimde hayata geçirilmesi, onun daha etkin ve verimli olabilmesinin gereklerinden biridir. Bu süreçte ilgililere bilgi edinme hakkı tanınması ve karar alma sürecine etkin şekilde katılımlarının temin edilmesi idare karşısında kişiyi de daha güvenceli kılmaktadır (Gürsel, 2003:317). Bilgi ve belge edinme aynı zamanda, idarenin tek taraflı iradesiyle hukuk düzeninde gerçekleştireceği değişiklikler hakkında ilgili kişilerin, işlemin niteliği ve neticeleri hakkında bilgi alabilmesini temin eden hak ve özgürlük (Özkan, 2004:41) olduğundan, bu hak sayesinde elde edilen bilgiyle daha bilinçli bir halk kitlesi meydana gelmektedir. Bilinçli bir halk kitlesinin de, daha önceki dönemlerde yapıldığı gibi kararların dışında tutulması pek de mümkün gözükmemektedir.

Bununla birlikte, bilindiği üzere, “bilgi edinme hakkı, yüzyılımızın ikinci yarısında gelişme gösteren bir haktır. Bazı yazarlar bu hakkı, siyasal haklar ile ekonomik ve sosyal haklardan sonra üçüncü kuşak haklar sınıfında değerlendirirken, bazıları da kültürel haklar ayrımına koymaktadır” (Eken, 1998b:1213). Bu hakkın temel özelliği kendini halkına karşı sorumlu hisseden, o sorumluluk bilincini taşıyan bir yönetimin ortaya koyabileceği bir hak olmasıdır. Yani bilgi edinme hakkı kanunu gerçekten önemi kavranarak çıkartılmış ise, bu durum yönetimin halkın görüşlerini önemseydiğini, aldığı kararlarda, gerçekleştirdiği eylemlerde halkla birlikte hareket etmek istediğini göstermektedir. Ülkemize bu açıdan bakıldığında, kamu politikaları gerçekten tepede oluşturulmakta ve yukarıdan aşağıya bir görünüm sergilemektedir. Ancak, henüz yürürlüğe gireli üç yıl gibi kısa bir zaman olmasına rağmen birçok kamu kurumunda uygulamaların değiştiği görülmektedir. Örneğin, ÖSYM tarafından sınav soruları daha önce açıklanmazken, bu hak doğrultusunda yapılan bir başvuru, bir hak arama neticesi artık söz konusu sorular kamuya açıklanmaktadır. Soruların açıklanmaması türünden benimsenmiş olan politika görüldüğü üzere halkın isteği doğrultusunda bilgi edinme hakkı sayesinde değişmiştir. Ülkemizde hala birçok kamu kurumunun politikalarını belirlerken tepeden inmeci bir yaklaşım sergilemesine rağmen, yavaş da olsa değişimin halka yakınlaşma yönünde meydana geldiği inkar edilemez bir gerçektir. Bunda bilgi edinme hakkının, küresel manadaki birçok faktörle beraber hiç de küçümsenemeyecek bir rolü vardır. Bu yüzden, ülkemizde bilgi edinme hakkı layığıyla uygulandığında, yönetim-halk işbirliğini ve uyumunu temin ederek belirlenecek olan politikaların toplumun geneline hitap etmesini ve toplumsal kabuller doğrultusunda gerçekleşmesini sağlaması içten bile değildir.

1.1.1.2. Aşırı Merkeziyetçi Yapı Açısından

Türkiye’de, devletin işlerliğinin azalmasına neden olan temel sebep, bugüne dek uygulanan aşırı merkezci yönetim anlayışı ve yaklaşımıdır (Yaşamış, 2005:369). “Aşırı merkezi yapı içinde merkezi birimler kendilerinden beklenen stratejik liderliği ve politika belirleme özelliğini yitirerek gereksiz ayrıntılara ve kırtasiyeciliğe boğulmuşlardır” (Coşkun, 2005:305). Yetki aktarımı ve devri süreçleri işler hale getirilememiştir. Bu çerçevede, aşırı yoğunluk sebebiyle merkezi hükümetin kendisine düşen asıl görevler olan **‘planlama, kaynak yaratma, hizmet standardı geliştirme ve denetleme’** fonksiyonları yeteri kadar yerine getirilememektedir (Yaşamış, 2005:369). “Gerek alt birimlere veya astlara, gerek merkezi idarelerin illerdeki birimlerine, gerekse yerel yönetimlere acilen görev, kaynak ve yetki devredilmesini gerektiren pek çok sebep vardır. Bunun hukuki dayanağı da hazırdır ve bu çalışmalarla da ortaya konmuştur. Bu konuda gecikilmesi hem sıkıntıları artacak hem de devlet-vatandaş ilişkilerinin karşılıklı güven üzerinde şekillenmesini zorlaştıracaktır” (Çetinkaya ve Tekmen, 1999). Bu da günümüz bilgi toplumu yönetim anlayışıyla uyuşmayan bir durum ortaya çıkaracaktır.

Çünkü bilgi toplumu kamu yönetimi, yönetim alanındaki küresel gelişme trendlerine uygun olarak aşırı merkezciyetçilikten uzak olup olabildiğince yerelleşmiştir ya da yerinden yönetim sistemine sahiptir (Aydın, 2003:36). Demokratik ve çağdaş bir yönetim özelliği göstermektedir. Demokratik ve çağdaş bir yönetimin temel niteliği ise, yetkilerin ehliyet-liyakat ilkeleri doğrultusunda dağılımının yapıldığı, yetki kıskançlığından ziyade yetki paylaşımının olduğu bir yönetim olmasıdır. Burada yetki paylaşımının benimsenmesinin nedenlerinden biri işlevselliğin ön plana çıkarılarak kurumun her biriminin, her çalışanın kurum amacı doğrultusunda gerekli hizmeti yerine getirmesinin sağlanması ve işlerin daha hızlı yürütülmesinin temin edilmesidir. Çünkü yetkilerin merkezde toplanması, sadece belirli kişilere ya da birimlere yetki verilmesi, işlevselliği ortadan kaldırarak kurumun uyum içerisinde ve hızlı bir şekilde çalışmasını önleyecektir. İşte bu noktada, bilgi edinme hakkı ülkemizde özellikle işlerin çok yavaş işlemlerinden, bir kağıda onlarca imza, mühür ya da paraf attırmaktan yakınan vatandaşa bu uygulamaların gerekçesini sorma, işinin ne zaman, nasıl sonuçlanacağını ve bunun nedenini öğrenme imkanı vermektedir. Vatandaş artık yönetimin kendisini neden beklettiğini sorgulamak istediğinde buna olanak sağlayan bilgi edinme hakkı gibi bir imkana sahiptir. Vatandaşın bilgi edinme hakkını kullanarak bilinçli ve ısrarlı bir şekilde gecikmelerde haklı gerekçeler istemesi yönetimin kendisine çeki düzen vermesini,

kendisini sorgulamasını da beraberinde getirecektir. Bunun yanı sıra, kurum içerisinde neden bu denli aşırı bir merkeziyetçi yapı olduğunu, yetkilerin niçin devredilmek istenmediğini kurum içerisinde görev yapan herhangi bir çalışan dahi bu hakkı kullanarak öğrenebilecektir. Bu şekilde, dolaylı da olsa aşırı merkeziyetçiliğin en azından azaltılmasında bilgi edinme hakkı önemli bir rol üstlenmiş olacaktır.

1.1.1.3. Kurumlar Arası Eşgüdüm Eksikliği Açısından

Esasında, hem kuruluş hem de görevler itibariyle kamu yönetimi, çeşitliliği temsil eder. Nitelik itibariyle birbirinden farklı çok sayıda hizmet değişik tipte ve statüdeki kuruluşlar tarafından yerine getirilir (Tutum, 1994:34). Bu yüzden, “gerçek” yürütme politikaları, kurumdan kuruma hatta sık sık aynı kurum içinde bile farklılık gösteren bir dizi idari prosedür ile hayata geçer (Spiegel, 2007:13). Ancak, tüm bu farklılıklara rağmen, Devlet organlarının düzenli ve koordineli bir şekilde çalışması esastır. Anayasanın başlangıç bölümünde kuvvetler ayrımının devlet organları arasında bir üstünlük sıralaması manası taşımadığı, yalnızca belli devlet yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ifade edilmiştir (Tutum, 1994:34). Bu doğrultuda, hizmetlerin görülmesinde tüm kuruluşların birbirlerini tamamlayıcı yolda hareket etmeleri (Tortop ve Ark., 1999:56), aynı kurum içerisinde de birimlerin bir bütünlük ve ahenk havasını yakalamış olmaları zorunludur. Bu bütünlük ve ahenk havasının yakalanarak, eşgüdüm içerisinde hareket edilmesinin sağlanmasında ise bilgi edinme hakkı önemli bir işlev görebilir.

Şöyle ki, kurumlar arasındaki eşgüdüm eksikliğinin giderilmesi noktasında yapılacak ilk şey kurumlar arasında sağlıklı bir bilgi alışverişinin temin edilmesidir. Bilgi edinme hakkı çerçevesinde kurumlar birbirlerinden gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek olan eylem ve işlemlere ilişkin bilgi talebinde bulunabilir. Elde ettiği bilgiler çerçevesinde koordineli bir biçimde yürütülebilecek faaliyetlerde birlikte hareket etme yoluna gidebilir. Ayrıca kurumlar içerisinde oluşturulacak bilgi edinme birimleri zaten birbirleriyle uyumlu çalışmak mecburiyetindedir. Çünkü vatandaş tarafından gerçekleştirilen bilgi talebi yanlış bir kuruma geldiğinde, o kurumun faaliyet alanıyla ilişkili olmadığında, o kurumdaki bilgi edinme biriminin vatandaşı ilgili kuruma yönlendirmesi gerekmektedir. Bunun için de vatandaşın istediği bilgiyi hangi kurumun verebileceğini bu birimin bilmesi gerekir. Bilmesi için de o kurumun faaliyetleriyle ilgili bilgi sahibi olması, emin olmadığı konularda o kurumla temasa geçip söz konusu bilginin o kurumda var olup olmadığını öğrenmesi gerekir. Bu süreç de beraberinde kurumlar arası eşgüdüm seviyesinin

yükselmesini getirecektir. Eşgüdüm seviyesinin yükselmesi sadece kurumlar arasında olmayacak, aynı kurum içerisindeki farklı birimler arasında da gerekli olan bilgi alışverişi nedeniyle eşgüdüm seviyesi yükselebilecektir.

1.1.1.4. Hizmet ve Kararlarda Gecikme: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistemin Ağır İşlemesi Açısından

Bilindiği üzere kamu yönetimi, devletin yürütmeye ilgili kolunun yapı ve faaliyetlerinden meydana gelmektedir. Refah devleti anlayışının gelişmesiyle beraber devletin gerçekleştirmesi gereken işler artmıştır. Batı’da refah devleti, devletin ne yapmaması gerektiğine değil, ne yapması gerektiği şeklindeki anlayışa dayanmıştır. Devletin aşırı biçimde büyümesi, onu sevimli kılmamış, tersine “kırtasiyecilik”, “verimsizlik” ve “hantallık” gibi suçlamaların hedefi durumuna getirmiştir. “Merkeziyetçilik”, “katı hiyerarşi”, “kurallara aşırı bağlılık” ve “ağır bürokrasi”, bu dönemde kamu yönetiminin dikkati çeken hakim özellikleri olmuştur (Eryılmaz, 1999:84). Bu durum ülkemiz için de geçerlidir.

Ülkemizde, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren, devletin toplumsal ve ekonomik yaşamdaki sorumluluk ve faaliyet alanı devamlı genişlemiş; kamu kesiminin giderek daha fazla mali kaynak tüketmeye başlaması, aşırı kamu harcamaları ve takip edilen dengesiz ekonomi politikaları sebebiyle yüksek enflasyon ve bütçe açıkları kronik bir hal almıştır (Saran, 2005:39). Hizmet alanlarının bazılarında amacı aşan örgütsel büyüklükler meydana gelmiştir. Hizmetle orantılı olmayan bu tür büyümeler hareketsizliğe sebebiyet vermekte (Tutum, 1994:51) ve bu durum da vatandaş çok rahatsız etmektedir. Ancak önceleri vatandaş bu rahatsızlığını tam anlamıyla dile getirebilecek bir konumda yer almadığından ya da buna imkan bulamadığından yönetim tarafından alışla geline uygulamalar sürdürülmeye devam ettirilmiştir. Günümüzde ise özellikle bilgi edinme hakkının sağlamış olduğu imkanlar sayesinde artık bu anlayış geçerliliğini yitirmektedir.

Çünkü artık, kamu kurumları tarafından verilen hizmetlerde ve alınan kararlarda bir gecikme yaşandığında ve vatandaş söz konusu bu gecikmeden rahatsızlık duyduğunda bilgi edinme hakkı çerçevesinde gecikmenin nedenini öğrenme yoluna gidebilmektedir. Yaşanan gecikmeye kamu kurumu tarafından haklı bir gerekçe bulunamadığında ya da kamu kurumunca gösterilen gerekçe vatandaşa makul gelip onu tatmin etmediğinde vatandaş yasal hakkını kullanarak hak arama yoluna gidebilmektedir. Bu durum kamu kuruluşlarının kafasına göre iş yapmasını, işleri kendi istediği zamanda halletmesini, bütün

bu süreçte tek belirleyicinin kendisi olmasını ortadan kaldırmakta, vatandaşa karşı olan sorumluluğunu artırmaktadır. Hal böyle olunca yani kamu kurumları gecikme nedeniyle halka hesap vermek mecburiyetinde kalınca işleri olması gerektiği gibi vaktinde halletmek, görevlerini gecikmeye mahal vermeyecek biçimde yerine getirmek zorunda kalacaktır. Aksi takdirde keyfilik nedeniyle yaşanan gecikmelerin gizli kalmayacağını, gün yüzüne çıkacağını ve bunun da kendisini birçok yönden sıkıntıya sokacağını bildiği için bu konuda daha ihtiyatlı davranacak, üzerine düşen görevleri vaktinde ve layıkıyla yerine getirmeye gayret edecektir. Bilgi edinme hakkı bu anlamda vatandaşın elinde bulunan, onu kamu yönetimine karşı koruyan, güvenceye alan ve kamu yönetiminin kendisine çeki düzen vermesini temin eden bir güç durumundadır.

1.1.1.5. Kırtasiyeciliğin ve Yönetmelik Formalitelerin Çokluğu Açısından

Otoritenin devamlı üst makamlarda toplanması ve yetki devrinin az olması kırtasiyeciliği artırmaktadır. Üst makamlar, hem sahip oldukları otoritelerini paylaşmamak, hem de astlarının kendilerine potansiyel rakip olmasının önüne geçmek için bünyelerinde çalışan insanlara yetki devri yapmaktan kaçınmaktadır. Bunun neticesinde, her şeyden haberdar olmak ve her işi kendisi yapmak isteyen amirler, zamanlarının büyük bir bölümünü evrak imzalamakla geçirmektedir (Karatepe, 1995a:166). Yönetilenlerin çok yoğun eleştiri ve tepkilerine neden olan bu bürokratik formalite ve belgelerin birçoğu belli bir gereksinimi karşılarken, bir kısmı da, ya üzerinde düşünülmeden konmuş ya da amaca hizmet etmeyen belgelerdir (Eken, 1995:270). Burada yapılması gereken, belirli bir ihtiyaca cevap vermeyen, gereksiz yere konulmuş ve vatandaşın sırtına yük olan bu gereksiz belgelerin ortadan kaldırılmasıdır.

Çünkü bilhassa hiçbir işleve sahip olmayan, gereksiz yere konulmuş belgeler nedeniyle ortaya çıkan kırtasiyecilik ve yönetmelik formalite çokluğu vatandaşın kamu yönetiminden yakınma sebeplerinin başında gelmektedir. Gerçekten de yapılacak küçük bir iş ya da işlem için dahi vatandaşın çok sayıda belge istenmekte, vatandaş bundan ötürü bunalmaktadır. Burada bilgi edinme hakkı sınırlı da olsa bu sorunun çözümüne katkı sağlayabilir. Şöyle ki, vatandaş bu konuda bilgi edinme hakkını kullanarak bu denli belgelerin neden istendiği, amaca ne derece hizmet edeceği, bu belgelerin bir kısmının istenmemesi halinde bir sıkıntının yaşanıp yaşanmayacağı, eğer yaşanmayacaksa bu belgelerin bazılarının istenmesinden vazgeçilip vazgeçilemeyeceği gibi konuları öğrenebilir. Bu yöndeki bilgi edinme taleplerinde bir artış yaşandığında bu bir anlamda tepki manasına geleceği için kurumun istenen belgeleri tekrar gözden geçirerek yeniden bir

düzenleme yapma yoluna gitmesini sağlayabilir. Bu anlamda bilgi edinme hakkı yönetime bir kamuoyu baskısı işlevini üstlenebilir. Bununla birlikte, vatandaş gereksiz olarak algıladığı bazı formalitelerin yönetim için nedenli gerekli olduğunu bilgi edinme talebine almış olduğu cevapla öğrendiğinde bu formalitelere bakış açısı da değişebilir, yönetimi daha iyi anlayabilir.

1.1.1.6. Mevzuat Sorunu Açısından

Yasa, tüzük ve yönetmelik gibi düzenleyici metinlerin sayıca çok olması, yöneticilerin hareket kabiliyetlerini sınırlamakta ve yönetimde bireysel sorumluluğun oluşmasını engellemektedir. Ayrıca, mevzuatın eski dilde kaleme alınmış olması genç nüfusa sahip ülkemizde, insanların yönetildikleri kanunları anlayamamalarıyla neticelenmekte (Yaşamış, 2005:379), bu da rahatsızlık meydana getirmektedir. Birçok alanda gerçekleştirilen yasal düzenlemeler, nerede, nasıl davranılması gerektiği konusunda kamu görevlisini yönlendirici bir rol oynamakta, söz konusu bu yönlendirme ise daha çok yasaklar üzerine kurulmaktadır.

Bu noktada “bilgi verme ödevi, kamu görevlilerinin dışarıya bilgi vermesini yasaklayan kuralların kaldırılmasını gerektirir” (Eken, 2005:117). Ancak, mevzuat sorununun çözüme kavuşturulması noktasında bilgi edinme hakkı çok büyük bir işlevsellik gösterebilecek bir durumda değildir. Yalnızca vatandaşın bu hak çerçevesinde mevzuatın neden bu kadar katı ve karmaşık olduğuna dair bilgi talebinde bulunması ve bu yönde bilgi edinme başvurularının artması kamu yönetimine bu konuda bir rahatsızlık olduğunu hissettirebilir ve kamu yönetimini bu konuda harekete geçmek için yönlendirebilir. Ona bir kamuoyu baskısı yaratabilir. Bunun dışında bilgi edinme hakkının bu yönde başka önemli bir işlevi pek bulunmamaktadır. Bu sorunu çözecek olan yönetimin kendisidir. Yönetim mevzuat anlamında bir değişime, basitleştirmeye gerek duymadığı halde bu yönde değişiklik yapılması olanak dışıdır. Bilgi edinme hakkı bu noktada sadece rahatsızlığı dile getirme ve bir baskı aracı olma durumunda kalmaktadır.

1.1.1.7. Denetim Eksikliği Açısından

Genel olarak denetim; bir faaliyetin neticelerinin olabildiğince planlara uygun olmasını temin etmek amacıyla standartlar konması, elde edilen neticelerin bu standartlarla karşılaştırılması ve uygulamaların plandan ayrıldığı noktalarda düzeltme tedbirlerinin belirlenmesi olarak tanımlanabilir (Sanal, 2002:4). Etkili bir denetim ise, denetlenecek olanla denetim gerçekleştiren arasında, denetlenecek konulara ilişkin düzenli bilgi akışının

sağlanmasına bağlıdır (Saran, 1996:26). Bu bilgi akışının sağlanması noktasında bilgi edinme hakkı önemli bir işlev görebilme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle “bu hakkın kullanılması sayesinde hem halkın devleti denetimi kolaylaşacak, hem de devletin demokratik karakteri güçlenecektir” (Yergök, 2004:15).

Çünkü bu hakkın varlığı, “kötü yönetim” uygulamalarından yönetimi uzaklaştırmaya zorlayacaktır. Kendisini devamlı gözlem altında hisseden kurum ve kuruluşlar ile çalışanları, karar, eylem ve işlemlerinin neticelerine dikkat ettikleri oranda, iç işleyiş sistemlerini de yeniden düzenlemek gereksinimi duyacaklardır (Eken, 2005:115). Ayrıca, “bilgi edinme hakkı, diğer bir yönüyle de doktrinde idarenin denetlenmesi yöntemlerinden biri olarak kabul edilen “kamuoyu denetimi”¹¹⁸ nin somut bir tezahürüdür. Çünkü bir kere yönetimin işleyişi konusunda her an kendisini kişilere bilgi verme yükümlülüğü altında gören idarenin hukuk devleti idealine daha sıkı bağlı kalacağı söylenebilir. Diğer yandan bu hak, idarenin işleyişi konusunda bireylerin, yönetimi sorgulayabilme kanallarını açık tutarak; ona, yönetime kısmen de olsa katılma olanağını verir” (Hız ve Yılmaz, 2004:62). Zaten, kamu hizmetlerinin, hizmetten faydalananlarca açık ve ayrıntılı bir şekilde algılanması, izlenmesi ve etkili bir şekilde denetlenmesi, ancak bu hizmetlere ilişkin bilgilerin, belirli bir yaptırım gücüyle desteklenmiş hukuki bir zorunluluk çerçevesinde, sürekli ve düzenli bir şekilde, yani sistematik olarak kendilerine aktarılmasıyla sağlanabilir (Saran, 1996:24).

Sonuç olarak tüm bu açıklamalar özetlenecek olursa, denetim eksikliğinin giderilmesinde, kamu yönetimi üzerinde etkin bir denetimin sağlanmasında bilgi edinme hakkı çok önemli bir görev üstlenmektedir. Bilgi edinme hakkı bu anlamda en etkili denetim şekli olan kamuoyu denetimini devreye sokarak, etkinleştirir. Kişi herhangi bir kamu kurumunun kendisini ya da toplumu alakadar eden her türlü iş, etkinlik ve işlemleriyle ilgili o kamu kuruluşundan bilgi edinme hakkı bağlamında bilgi talebinde bulunarak o kurum üzerinde bir denetim sağlar. Kamu kurumu bilgi edinme hakkı çerçevesinde her vatandaşın kendisinin eylem ve işlemlerini denetleyebildiğinin farkında olacağından gerçekleştireceği eylem ve işlemlerde son derece titiz davranacak, kamunun soluğunu sürekli ensesinde hissederek yasal olmayan ya da art niyetli uygulamalar

¹¹⁸ Şüphesiz, merkezi idare ve mahalli idareler yönünden en etkili denetim yollarından biri olan kamuoyu denetimi, kanuni müeyyideye sahip olmayan bir denetim şeklidir. Seçimle işbaşına gelen karar organlarının denetiminde kendini oy olarak gösteren bu denetim, seçimler siyasi sorumluluğun test edildiği ve değerlendirildiği araçlar olmakta olduğundan, kamuoyunun sahip olduğu önemli bir koz olarak değerlendirilmektedir (Ekici, 2005:72).

içerisine girmekten çekinecektir. Böylece diğer denetim mekanizmalarına bilgi edinme hakkıyla beraber bir yenisi daha eklenecektir.

1.1.1.8. Yanlış İstihdam Politikası Açısından

Kamu hizmetlerinin gerekli kıldığı nitelik ve niceliğe sahip sağlıklı bir istihdam politikası, ancak tutarlı ve gerçekçi bir insan gücü planlamasıyla mümkün olabilecektir. Personel yönetiminde insan kaynağının en verimli şekilde kullanılması, devlet kadrolarına gerekli nitelikte, nicelikte ve gereksinimi karşılayacak ölçüde personel istihdamını gerekli kılmaktadır (DPT, 1994:21). Devlet'in iyi işlemesi ve kamu hizmetlerinin verimli şekilde gerçekleştirilmesi yüksek bilgi ve deney birikimi bulunan personelin kullanılmasına bağlı (Kırca, 1994:669) olduğundan, istihdam politikasının rasyonel temeller üzerine oturtulması, istihdam konusundaki yanlış uygulamaların önüne geçecek, ortaya çıkabilecek aksaklıkları ve yakınmaları da ortadan kaldıracaktır.

Bu noktada, ülkemizde istihdam politikasının sağlam temeller üzerine oturtularak, işe uygun kişilerin alınmaması, farklı uzmanlık alanlarına sahip kişilerin uzmanlık alanları dışında alakasız işlerde görevlendirilmesi, ihtiyaçtan fazla sayıda eleman alınması, ihtiyaç olduğu halde bazı kurumlara eleman tahsis edilmemesi, kamu kurumlarının işsizliği hafifletme aracı olarak görülmesi gibi çeşitlendirilebilecek yanlış istihdam politikasının terk edilmesinde bilgi edinme hakkı çok önemli bir rol üstlenebilir. Bu konuda gerek sıradan vatandaşın yapacağı bilgi edinme başvuruları, gerekse kurum içerisinde görev yapanların gerçekleştireceği müracaatlar yanlış istihdam politikası uygulayan kamu kurumlarını büyük sıkıntıya sokacaktır. Örneğin; uzmanlık alanıyla ilgili ihtiyaç olduğu halde yöneticinin kişisel ve objektif olmayan tutumu nedeniyle başka bir kadroda etkisiz şekilde çalışmak mecburiyetinde kalan ya da kaba tabirle kızağa alınan bir görevli bu hak kapsamında boş kadroya vasıfları tuttuğu halde neden kendisinin alınmadığı yönünde bilgi talebinde bulunduğunda yönetimin kendisine sunacağı hiçbir makul gerekçe olmayacağından bu kişi yasal yollara başvuracaktır. Aynı şekilde işe vasıfları uygun olmayan kişiler alındığında, vatandaşların bu konuda bilgi talep etme hakkı her zaman mevcut olacaktır. Bunun bilincinde olan kamu yönetimi ve yöneticileri istihdam konusunda çok daha dikkatli ve özenli davranacaklardır. Çünkü objektif olmayan tutumlarının vatandaşlarca çok çabuk ve kolay şekilde öğrenilerek aleyhine kullanılacağını bilmektedirler. Bu anlamda bilgi edinme hakkı bir tampon ya da bir sübap görevi üstlenmektedir.

1.1.1.9. Hizmete Uygun Araç Eksikliği Açısından

Kamu yönetimimizde de kamu kuruluşlarınca kullanılan araç ve gereçlerin yeterli ve hizmete uygun nitelikte olmadığı ve bu sebeple de hizmetlerin hızlı, etkin ve verimli bir biçimde yapılmasına imkan verilmediği görülmektedir (DPT, 1994:35). Hizmet için gerekli olan araç ya da araçların eksik ya da yetersiz olması durumu kaynak tahsisi ve ödeneklerle ilgili bir durumdur. Bu anlamda bilgi edinme hakkı çok fazla bir işlevsellik gösterebilecek konumda değildir. Yalnızca Kanunun ikinci bölümünde yer alan bilgi verme yükümlülüğü ile ilgili 5. maddesinde “kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler” (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>) denmektedir. Bu madde bilgi edinmeyle ilgili teknik tedbirleri kastettiğinden, maddeden tüm kamu hizmetleri için gerekli olan araç ve gereçlerin temin edilerek eksikliklerin giderilmesi neticesini çıkarmak mümkün değildir.

O halde burada bilgi edinme hakkının hizmete uygun araç eksikliği sorununun çözümü noktasında yapabileceği katkı sadece, vatandaşın ilgili kuruma ya da kurum görevlisinin üst yönetime bu hak bağlamında başvurarak, araçların hizmet için yetersiz olduğunu, eski araçların yenilerinin ne zaman alınması düşünüldüğünü, eksiklerin ne zaman giderileceğini öğrenmek istemesi olacaktır. Bu noktada yönetim tarafından çeşitli gerekçeler ve zaman dilimleri başvurana verilebilir. Ancak bu gerekçelerin ve zaman dilimlerinin gerçeği yansıtıp yansıtmadığının tespiti pek de kolay olmayacaktır. Söz konusu bu durum da bilgi edinme hakkını bu konuda etkisizleştirmektedir.

1.1.2. Yönetmelik Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından

1.1.2.1. Devletin Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmesi: “Devlet Baba Geleneği” Açısından

“Vatandaşın, geleneksel devlet anlayışı içerisinde kamu kurum ve kuruluşlarıyla etkileşimi doğumdan önce başlamakta ve ölümden sonra devam etmektedir” (Erdal, 2003:540). Böylece, yaşantımızda devleti yalnızca bürokratik işlemleriyle değil aynı zamanda eylemleriyle de hissettiğimiz (Leblebici ve Ark., 2003:505) için, devletin yaşantımızın her alanında başat konumda yer alması ona “baba” nitelemesinin yapılması yönündeki yanlış bir algılayışı da beraberinde getirmektedir.

Esasında, gerek devletin gerekse kamu yönetiminin bir amaç değil toplumun fayda, menfaat ve esenliğini sağlamada bir araç olduğu, bir menfaat veya faydanın ise optimum seviyede ancak sahiplerince korunacağı hatırd tutularak; bilgi-iletişim devriminin bütün yapı ve kurumsal ilişkileri dönüştürdüğü günümüzde bütün kuramsal ve pratik çalışma, çözümleme ve incelemelerin geleneksel manada “kamunun yönetildiği” değil, “kamunun yönettiği” kamu yönetimi anlayışının benimsenmesi, yerleşmesi ve uygulanması yönünde yoğunlaşması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Nohutçu ve Balcı, 2003:18). Bu noktada, “devlet baba” imajı değiştirilmeli, bu imaj, sadece, “sosyal devlet”i simgelemek için kullanılmalıdır. Vatandaşlara karşı üstünlük ifade eden, kutsallık duygusu aşılayan ve bu sebeple de keyfilik ve sorumsuzluk meydana getiren bu kavramdan hızla uzaklaşılmalıdır. Bunun yerine, vatandaşı kamu hizmetlerinin ana muhatabı ve finansörü olarak gören ve bu sebeple de vatandaşların kamu hizmeti alırken elde etmek istediği özelliklere ve kolaylıklara özel bir önem ve ağırlık vererek bunu çalışmalarına yansıtan bir kamu yönetimi anlayışı benimsenmelidir (Yaşar, 2005:379).

Bu anlayışın benimsenmesi ise kişilerin eğitim düzeylerinin yükselmesine bağlıdır. Çünkü bu anlayış, yönetimden ziyade halkın yönetimi ve devleti algılayış tarzı ile ilgili bir sorundur. Algılayış tarzı da ancak eğitimle ve bu eğitim neticesi gerçekleştirilecek sosyal etkileşimle değişebilir. Eğitim düzeyi yüksek, farklı bilgi donanımlarına sahip çok çeşitli kişilerle sosyal etkileşim içerisinde olan bir insan devleti sosyal yaşamın ana kaynağı olarak görüp, ona “baba” nitelemesi yapmanın aksine, onu kendine hizmet etmek amacıyla meydana gelmiş bir yapı olarak algılayacak, gerçekleştirdiği eylemleri, aldığı kararları eşitlik, uygunluk, yerindelik, yararlılık vb, yönlerden sürekli sorgulayacaktır. İşte bilgi edinme hakkı ancak bu aşamada devreye girebilecektir. Sorgulayıcı bir kimliğe sahip olan bir birey devletten, devlet kurumlarından alınan kararları, gerçekleştirilen eylemleri ve bunların neticesinde elde edilen olumlu yahut olumsuz sonuçları öğrenmek için bilgi edinme hakkından yararlanacak, bu hakkı kullanarak devlet ve devlet kurumları üzerinde gerekli incelemeyi yapabilecektir. Bu hak ancak o zaman hayati bir işlev üstlenebilecektir.

1.1.2.2. Demokrasi Sorunu Açısından

Modern, demokratik ve hukuka bağlı devlet anlayışında; kamu hizmetlerinde halka yakınlığı, saydamlığı, dürüstlüğü ve halkın denetimine açıklığı temin edebilme, temel ilkedir. Söz konusu bu temel ilkenin en önemli araçlarından biri de bilgi edinme hak ve özgürlüğüdür (Yıldırım, 1998:233). “Bilgi edinme hak ve özgürlüğü temelini, demokrasi

ilkesi ve “yönetimin açıklığı”, hukuk devleti ilkesi ve “fırsat eşitliği” ilkelerinde bulur. Bilgi edinme hakkının tanınmış olması ile her şeyden önce hukuk devletinin temeli olan yasallık ilkesi gerçekleşmekte, böylece bireysel çıkarlar korunarak kamu yararına daha kolay ulaşılabilir. Bilgi edinme hakkının kullanımını sağlayan yasal düzenlemeler sayesinde, örgütlenmemiş bireyler de kamusal yaşama katılabilmekte ve gerçek sivil toplum düzenine ulaşabilmektedir” (Özkan, 2004:41). Böylece, bilgi edinme özgürlüğü çağdaş demokrasinin ayırt edici bir özelliğini meydana getirmektedir (Beydoğan, 1999:223).

Ayrıca, bilgi edinme hakkı, bilginin meşru olmayan amaçlarla kullanılmasını ve keyfiliği engellemek, ayrıca demokratik yollarla “hesap sorabilme”yi temin etmek için, demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez ögesi haline gelmiştir. Bilgi alma hakkının tanınmadığı bir sistemde hesap sorabilme hiçbir mana taşımaz. Bu manada demokrasiyi, bilgi edinme hakkının tanındığı bir rejim olarak değerlendirmek mümkündür (Eken, 2005:118). –Abraham Lincoln’ün meşhur tanımıyla- demokrasi, “halkın halk için hak tarafından yönetimi” şeklinde tarif edilecek olursa, gerçekten bilgi edinme hakkının neden demokratik bir yönetimin gereği olduğu anlaşılacak (Hız ve Yılmaz, 2004:61), demokrasi ile bilgi edinme hakkının birbiriyle çok yakın ilişki içerisinde olduğu daha iyi kavranacaktır.

Çünkü demokrasi sorununun çözüme kavuşturulmasında, demokratik olmayan uygulamaların önüne geçilmesinde bilgi edinme hakkı çok önemli bir görev ifa edebilir. Demokrasi istisnasız bütün herkesin çok hassas olduğu bir konu olduğundan ve bilgi edinme hakkı demokratik yönetimin bir gereği olduğundan demokratik olmayan bir uygulama gerçekleştirildiğinde yahut halk, gerçekleştirilen bir uygulamanın demokratik olduğuna inanmadığında bilgi edinme hakkı vatandaş aydınlatıcı bir uygulama olarak devreye girecektir. Yönetim demokrasi konusunun insanların çok hassas olduğu bir konu olduğundan ve demokratik olmayan bir uygulama gerçekleştirildiğinde bilgi edinme hakkı nedeniyle bunu gizlemesinin pek de mümkün olmadığının farkında olduğundan, bu tür bir uygulama içerisine girmede çok da cesur ve istekli davranmayacak, aksine çekingen bir tutum sergileyecektir. Yönetimin bu tutumu ise demokrasi sorununu büyük ölçüde azaltarak, insanların bu anlamda memnuniyet düzeyini yükseltecektir.

1.1.2.3. Kamu Yönetiminin Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemesi, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmaması Açısından

Artık insanlar, yönetimden aşağıya doğru gelen emir ve talimatları uygulayan birer yönetilen değil, kamunun karar ve uygulama sürecine iştirak eden, kamu hizmetlerinden yararlanan birer vatandaş/müşteri konumundadırlar. Kamu kurumlarının işleyişinden haberdar olmak, onlara ilişkin bilgi almak ve onu sorumlu tutabilmek, bunun gereğidir (Eken, 2005:114). Bu anlamda bilgi edinme hakkı çok önemli bir görev ifa etmektedir. Bilgi edinme hakkı tanınmamışken, idarenin işlemleri, kapalı kapılar arkasında, halkın bilgisi ve denetimi dışında planlanan ve hayata geçirilen, halkın nasıl karşılayacağı fazla umursanmayan uygulamalar olarak gerçekleşmektedir. Kurulan kamu otoritesi-vatandaş ilişkisi sebebiyle, hizmetten faydalananlar idare karşısında edilgen bir konumdadır. Bu tip bir durum ise demokratik ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Modern, demokratik ve hukuka bağlı devlet anlayışında; kamu hizmetlerinde halka yakınlığı, saydamlığı, dürüstlüğü ve halkın denetimine açıklığı temin edebilme, temel ilkedir. Söz konusu bu temel ilkenin en önemli vasıtalarından birisi de bilgi edinme hak ve özgürlüğüdür¹¹⁹ (Özkan, 2004:41). Bu hak ve özgürlük sayesinde kamu yönetiminin kendisini halka karşı sorumlu hissetmeden, aldığı kararlarda halka dayanmadan hareket etmesi pek de mümkün gözükmemektedir.

Çünkü günümüz yönetim anlayışına baktığımızda bütün yönetimlerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için halka dayanmak mecburiyetinde oldukları görülmektedir. Kamu yönetimi kendisini halka karşı sorumlu hissetmeyip, aldığı kararlarda halka dayanmak istemediğinde halk artık buna müsaade etmeyecektir. Bu anlamda halkın elinde bilgi edinme hakkı gibi güçlü bir silah vardır. Bu silah sayesinde halk yönetimin aldığı her karardan, yaptığı her işlemde (istisnalar hariç) haberdar olabilme imkanına sahiptir. Demokratik yönetim yapısı çerçevesinde eğer yönetimin kendisinin istek ve beklentileri doğrultusunda hareket etmediğini, kendisini pek umursamadığını bu hak çerçevesinde

¹¹⁹ Bilgi, ayrıca devletin tedbirsiz davranışları hakkında bir adalet veya bir özür dileme göstergesi de olabilir (Maret, 2002:18). Bu anlamda, aşağıdaki örnek Bilgi Edinme Hakkının önemini ifade etmek için ilgi çekicidir (Özkan, 2004:41):

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya'nın Fransa'yı işgali esnasında, Strazburg'daki bir Fransız vatandaşı, Almanlardan korunmak için paralarını evinin bahçesinde açmış olduğu bir çukura gömer, savaş sona erip Fransız parası yeniden basıldıktan sonra, bahçeye gömdüğü paraları yenileriyle değiştirmek ister. Almanlarla işbirliği yaptığı "kanaat"i ile Fransız yetkililer tarafından paraları değiştirilmez. Fransa'da yıllar sonra 1970'lerde Bilgi Edinme Hakkını düzenleyen kanun/kararname yürürlüğe girer. Adam ölmüştür, ancak damadı bilgi edinme hakkı çerçevesinde Fransız Maliye Bakanlığı'ndan paraların değiştirilmemesine sebep gösterilen "kanaat"le ilgili bilgi ve belge talep eder. Fransız Maliye Bakanlığı gerçekleştirdiği araştırma ve inceleme neticesinde "kanaatin" herhangi bilgi ve belgeye dayanmadığını bildirerek, ilgiliden özür diler ve paraları yasal faiziyle birlikte yeni para cinsinden değiştirir.

öğrenir, buna kanaat getirirse yönetime karşı tepki koyacaktır. Bu durum siyasi yapıya ilişkin bir durumsa o iktidara bir daha oy vermeyecek, kamu kurumlarıyla ilgili bir durumsa gerekli yerlere bilgi edinme hakkı çerçevesinde edinmiş olduğu bilgiler doğrultusunda şikayette bulunacak, yakınmalarını dile getirecektir. Gösterilecek tüm bu tepkilerin neticesinde de kamu yönetimi artık kendisini halka karşı sorumlu hissetmeksizin hareket etmekte, aldığı kararlara halkın görüşlerini dahil etmemekte daha itinalı davranacaktır.

1.1.2.4. Kaynak İsrafı Açısından

Ülkemizde bütün ulusal varlık, değer ve kazanımlarımızın yeterli düzeyde bilindiği ve değerlendirildiği söylenemez. Yeraltı ve yerüstü, tabii ve üretilebilir, iktisaden mutlak ve mukayeseli milli kaynaklarımızın yıllardır her platformda faydaya dönüştürülemediği konuşulur. Her yönden büyük zenginliklere sahip ülkemizde kamusal kaynaklara, mallara ve değerlere dönük **“israf ve yolsuzluk”** maalesef ciddi ve ölçülemez boyutlara ulaşmıştır (Özdiker, 2005:343). Söz konusu bu durum yeni olmayıp ülkemiz kamu yönetiminde yıllardır mücadele edilen, ortadan kaldırılmaya çalışılan bir sorundur.

Eldeki kaynakların verimsiz bir biçimde kullanılması ise gerek vatandaşı, gerekse çoğu kamu kurumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Vatandaşların çoğu, kendilerinden toplanan ve azımsanmayacak nitelikte olan vergilerin nerelere harcandığını, kamu yönetiminin neden bu denli kaynak sıkıntısı çektiğini merak etmekte, öğrenmek istemektedir. Önceleri bilgi edinme hakkı gibi bir imkanları olmadığı için bu durum sadece hayıflanmak düzeyinde kalmaktayken, artık bu hak sayesinde vatandaş bu merakını giderme, kafasında oluşan kaynakların kullanımıyla ilgili sorulara yanıt bulma imkanına sahip durumdadır. Kaynakların tahsisi, bu kaynakların nerelerde, nasıl ve ne amaçla kullanıldığını dilediğinde bu hak kapsamında başvuru yaparak öğrenme, kafasındaki soru işaretlerini giderme olanağı bulunmaktadır. Önceleri pek sorgu sual olmadan kaynak tahsisi ve kullanımı içerisine giren kamu yönetiminin bilgi edinme hakkıyla bu anlamda sahip olduğu özgürlük kısıtlanmıştır. Artık dilediği gibi harcama yapamayacağının, yaptığı takdirde kamuoyu tarafından bunun çok çabuk öğrenileceğinden kamuoyu önünde hesap vermek zorunda kalacağının bilincindedir. Vatandaş gözünde kötü duruma düşmemek için, artık kamu yönetimi kaynak tahsisinde ve kaynak kullanımında daha rasyonel hareket etmek mecburiyetindedir.

1.1.2.5. Aşırı Politize Olma Açısından

İnsanlarımız dileklerini, isteklerini, tavsiyelerini yazıya dökmemekte, yüz yüze görüşmek istemekte, yüz yüze görüştüğünde, torpil, tavassut, imtiyaz istemekte, hukuk dışılığı daha rahat söyleyebilmekte, kendisinin kayrılmasını istemekte, siyasetçi eliyle bunların rahatlıkla yapıldığı inancını taşımaktadır (Yalçınbayır, 2004a:10). Bu inancı taşımasının nedeni ise, ülkemiz kamu yönetiminin birçok yönden politize olmuş durumda olmasıdır.

Örneğin, bazı durumlarda Devlet memurluğuna girişlerde ve yükselmelerde keyfi ve kişisel takdirlerin rol oynadığı, siyasi partilerce yapılan müdahalelerin etkili olduğu gözlenmektedir. Bilhassa üst kademe yönetim görevlerine yapılan atamalarda, o görev için daha ehliyetli ve daha uygun olduğu varsayılan bir kişi var olduğu halde siyasal ölçütün ağır basarak bu göreve başka bir adayın tercih edilmesi, kariyer ve liyakat ilkelerine ters düşen uygulamalar olup yönetimin politize olmasına sebep olmuştur (DPT, 1994:22). Bu politize olma durumu, kamu görevlilerinin bir şehirden başka bir şehre tayininde, hatta belediyelere ayrılan kaynaklarda dahi her zaman karşımıza çıkmaktadır.

Bilgi edinme hakkı bu politize olma durumunu önleyici bir görev üstlenebilme potansiyeline sahiptir. Şöyle ki, bir kamu görevine alınmak için başvuruda bulunmuş, gerekli sınavlara girmiş ve sonuçta bu göreve kabul edilmemiş kişi, politik nedenlerden ötürü kayırmacılık neticesinde bu olumsuz durumla karşılaştığını, alınan diğer kişilerin kendi niteliklerinden daha yetersiz bir konumda olduğunu ve bu sebeple hakkının yendiğini düşünüyorsa, bilgi edinme hakkı çerçevesinde bu alımlara ilişkin bilgi talebinde bulunduğu ve aldığı bilgi kendisine makul gelmediğinde bu bilgi doğrultusunda yasal olarak hak arama yoluna gidebilir. Aynı şekilde, yapılan tayinlere ilişkin kuşku bulunan kişi yine bu yolu kullanarak hakkını arayabilir. Bunun yanı sıra iktidar partisinin belediyesi olan belediyelerin iktidarın nimetlerinden daha fazla faydalandığı kanaatini taşıyan başka parti belediyesi bu konuda gerekli mercilerden bu hak kapsamında bilgi isteyerek kanaatini netleştirebilir ve gerekirse bu doğrultuda dava açma yoluna dahi gidebilir. Tüm bu örneklerde görüleceği üzere aşırı politize olma durumundan kaynaklanan sıkıntılara ilişkin vatandaşların ya da ilgili kişi ve kurumların bilgi edinme hakkı daima var olduğundan politik davranış içerisine girme noktasında kamu yönetimine bu hak caydırıcı bir etken olarak etkide bulunabilecektir. Gerçekleştirdiği bu tür hakkaniyet taşımayan eylemlerin açığa çıkarak kendisini kötü duruma düşüreceğini bilen kamu yönetimi bu tür eylemlerde bulunmakta daha çekingen davranacaktır.

1.1.2.6. Eğitim Sorunu Açısından

Ülkemiz kamu yönetiminde yaşanan eğitim sorunu daha çok bu alanda geliştirilecek ve uygulanacak sistemli politikalarla ilgili olduğundan, bu konuya verilen önem neticesinde iyileşmenin sağlanabilmesi olanaklı hale geleceğinden ve vatandaşların ya da ilgili kişilerin bu konuda bilgi edinme hakkı doğrultusunda yapacakları başvuruların bu iyileştirmenin sağlanması anlamında çok etkili olmasının pek de imkan dahilinde bulunmadığından bilgi edinme hakkı ülkemiz kamu yönetimindeki eğitim sorununun çözüme kavuşturulmasında çok fazla fonksiyonellik taşıyacak bir durumda değildir. Bu sorunun çözümünde daha çok, görev, yetkili makamlara düşmekte, ancak onların takınacağı tutumlar doğrultusunda bu sorunun çehresinde iyi yönde bir değişim sağlanması mümkün gözükmemektedir.

1.1.2.7. Değişime Direnç Gösterme Açısından

Kamu yönetimleri, daha önce yapılan ve uzun bir geçmişi bulunan davranışları yineleme alışkanlığını sürdürmektedirler. Yenilikler söz konusu olduğunda yetersiz kalmakta, değişime karşı direnç gösterip, yeniliklerden çekinmektedirler (Şengül, 2005:232). Aynı durum Türk kamu yönetimi için de geçerlidir. Türk kamu yönetimi de yapı ve anlayış olarak değişime direnç gösteren, eskiyi devam ettirmek gayretinde olan bir zihniyete sahiptir.

Ancak, Macluhan'ın deyimiyle küresel bir köy haline gelen dünyada bir ülke kamu yönetiminin değişime daha ne kadar direnç gösterebileceği kuşkuludur. Ülkemiz kamu yönetimi her ne kadar değişim anlamında isteksiz davranırsa da mevcut küresel dinamikler ve ilişkiler onu bu anlamda zorlamaktadır. Zaten söz konusu bilgi edinme hakkının kabul edilmesi dahi bu değişimin göstergelerindendir. Bu hak sayesinde, yönetilen, itaat eden durumundaki halk, kamu yönetiminin politikalarında söz sahibi olmaya başlamakta, aklına yatmayan konularda, sahip olduğu bu hakkı kullanarak yönetime müdahalede bulunabilmektedir. Yönetim artık eskiden olduğu gibi hiçbir konuda dilediği gibi davranabilme özgürlüğüne sahip değildir. Attığı her adımın izlenebileceği düşüncesiyle daha tedbirli ve daha makul davranma yoluna gitmektedir. Bilgi edinme hakkı kanunu çerçevesinde belirli konular dışında vatandaşın bilgi istemini geri çevirememekte, ona istediği bilgiyi, belki bazen tam olmamakla birlikte, vermek durumunda kalmaktadır. Bu durum önceleri sarsılmaz ve yegane olarak görülen kamu yönetiminin yetkilerini ve konumunu sınırlamakta, yönetimin çok istemese de bu sarsılmaz konumunu vatandaşla

paylaşmasını beraberinde getirmektedir. Bu hak diğer birçok hakla birlikte vatandaşın kamu yönetimi karşısındaki konumunu yükselttiğinden ve güçlendirdiğinden, değişimin anahtarlarından biri olarak nitelenebilecek bir yapıdadır. Çünkü “bilgi edinme ve verileri ulaşma özgürlüğü, “devleti memura karşı, vatandaşı devlete karşı korur.” İnsan merkezli bu sistem, gücü evcilleştiren, hukukla sınırlayan bir özgürlük teminatıdır. Doğru bilginin sağlayacağı bireysel ve toplumsal denetim, iradeyi sağlamlaştırır ve hataya yervermeyerek objektif kararlara yönlendirir. Bu hakkın denetim işlevi, bir yolsuzluk-kıran olarak ortaya çıkar. Bürokratik devlet anlayışı, yerini demokratik devlete bırakır. Bu yönüyle bilgi edinme hakkı, bir dönüşüm projesidir. Hukuk devleti, demokratik devlet; retorik içerikten gerçek içeriğe kavuşur. Karar sürecinde elde edilen bilgi ile yapılan düzeltici müdahale, olası hataları önleyerek işlemin doğru üretimini sağlar ve yargı yükünü azaltır” (İyimaya, 2003:42-43). Ancak, burada karşılaşılabilecek en önemli sorun kamu yönetiminin isteksizliği nedeniyle değişim sürecinin normalden daha fazla uzaması, uzun sürmesidir.

Çünkü kölelikten dine ve cinsiyet eşitliği fikirlerine kadar, bir toplumun fikrini değiştirmeye ikna olması zaman gerektirmektedir (Hogge, 2006:50). Bu nedenle, gerçekleştirilecek birkaç kanun değişikliğiyle yıllardır süre gelen yönetim anlayışının bugünden yarına hemen değişmesinin beklenmesi aşırı iyimserlik olacaktır. Kamu örgütlerindeki kurumsal kültürün bu doğrultuda değişimi için belli bir sürenin geçirilmesi gerekebilir. Fakat, tüm zorluklarına rağmen, vatandaşların beklentilerinin olumlu yönde olması, sivil toplum örgütlerinin baskıları ve uluslararası konjonktürün de katkıda bulunmasının değişim sürecini kolaylaştırıcı bir etki yapacağı öngörülebilir (Balcı, 2003a:128). Bu etkiyle beraber değişim sürecinin daha da hızlanması beklenebilir.

1.1.2.8. İnsan Haklarının Gelişim Sorunu Açısından

“Demokratik ülkelerde bilgi edinme özgürlüğü, temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bağlamında vazgeçilmez temel haklardan biri olarak kabul edilmektedir” (Yergök, 2004:16). Çünkü temel hak ve özgürlükler başta olmak üzere, demokratik hukuk devletinin, yönetimde demokrasinin veya demokratik yönetimin bir çok ilkesiyle bilgi edinme hakkı yakından ve doğrudan ilişkilidir (Hız ve Yılmaz, 2004:39). Bilgi edinme hakkı, aynı zamanda temel insan hak ve özgürlüklerinden olan “savunma hakkı”nın etkin bir şekilde kullanılabilmesinin güvencesini teşkil edecektir. Çünkü mevcut uygulamada gerekli bilgi ve belgenin elde edilememesi sebebiyle, kişiler hak ve menfaatlerini gerek idare önünde gerekse yargılama safhasında kullanamamakta ve aciz duruma düşmekte idiler. Artık bilgisizlik ve belgesizlik nedeniyle mahrumiyetler sona erebilecek, idare

kapalı kapılar ardında “ben yaptım oldu” diyemeyecek, kendisini sorumlu ve duyarlı hissetmek ve buna uygun davranış sergilemek zorunda kalacaktır (Özkan, 2004:7).

Bu nedenle bilgi edinme hakkı, vatandaş yönetime karşı koruma iddiası taşıyan, vatandaş yönetim karşısında güçlü bir konuma getiren bir haktır. Bu hak sayesinde insan haklarına uygun düşmeyecek tavır ve davranışlarla karşılaşıldığında, bu davranışın gerekçesi ve dayanağı yönetimden sorulabilecektir. Yönetimin kendine insan haklarına yaklaşım anlamında bir çeki düzen vermesi temin edilebilecektir. Bilhassa dünya konjonktüründe oldukça hassas bir konu olan insan haklarının ihlal edilmesi ve yapılan bu ihlalin bilgi edinme hakkı neticesinde gerçekleştirilen girişimlerle açığa çıkması kamu yönetimini gerek ülke içerisinde, gerekse uluslararası ortamda çok zor duruma düşürecektir. Gerçekleştireceği insan haklarına uygun olmayan uygulamaların ortaya çıkmasının mümkün olduğu ve ortaya çıktığında telafisi çok zor ya da imkansız neticeleri beraberinde getireceği bilincine sahip bir kamu yönetiminde ise, insan hakları tam olarak yürekten özümsemese dahi hassasiyetle yaklaşılacak bir konu olma özelliğini muhafaza edecektir.

1.1.2.9.Yönetimsel Yozlaşma Açısından

Kamu yaşamında etkili olan belli güç odaklarının/baskı gruplarının, kişi veya çevrelerin yönetimin içerisinde buldukları kendilerine yakın kişiler vasıtasıyla, ne kadar kapalı ya da gizli olursa olsun idarenin aldığı ya da alacağı kararlardan daha hazırlık safhasında haberdar olduğu, hatta istekleri yönünde karar alınmasını sağladığı, haklarındaki bilgi veya belgeyi hukuk dışı yöntemler ile her zaman elde ettiği, menfaatlerinin gerektirdiği her türlü doküman, dosya ve kayıtların hem düzenlenmesini sağladığı hem de istendiği zaman ele geçirilmesini başardığı bir olgudur (Özkan, 2004:5). Bu olgu da yönetimde yozlaşmanın olduğunun açık bir kanıtıdır.

Bu olgunun yani yönetimsel yozlaşmanın ortadan kaldırılabilmesinin anahtarı kamu yönetimi tarafından eşitlik ilkesinin öz olarak benimsenmesidir. Yani alınacak kararlarda, yapılacak işlemlerde herkese eşit davranılmasıdır. Kamu yönetiminin bunu yapabilmesi yani eşitlik ilkesi doğrultusunda hareket edebilmesi, sergileyeceği usulsüz davranışların gizli kalacağı, hasıraltı olacağı, hiçbir biçimde gün yüzüne çıkmayacağı yönünde bir anlayışa sahip olmaması, aksine gerçekleştireceği işlemlerin aleni herkesçe görüleceğini bilmesi gerekir. Bunu da bilgi edinme hakkı rahatlıkla temin edebilir. Çünkü “bilgi edinme hakkı herkese bilgilenmede eşitlik sağlayacaktır” (Özkan, 2004:49). Kamu yönetiminin

sahip olduğu bilgi ve belgelere erişme hakkı ve koşulları, kamu görevlilerinin bireysel değerlendirme ve hükümlerine bağılı olmadığından, hakkın kapsamını ve koşullarını doğrudan kanun koyucu yasal düzenlemelerle tespit etmekte ve garanti altına almakta (Eken, 2005:119) olduğundan bu eşitliğin bozulması gibi bir durum da söz konusu olmayacaktır. Sahip olduğu bu özellikleri nedeniyle “bilgi edinme hakkı iyi yönetim hakkını tamamlayıcı ve bütünleştirici bir özellik taşımakta” (Yaşamış, 2004:24), vatandaşın bu anlamdaki mağduriyetini giderme potansiyelini içinde barındırmaktadır.

Bu potansiyel doğrultusunda, her vatandaş, bilgi edinme hakkını kullanarak, kendisine eşit davranılmadığı, hakkının yendiğı, kayırma, rüşvet vb. olayların döndüğü kuşkusuna kapıldığında yapılan işlemleri ve gerekçelerini öğrenebilir. Bunun neticesinde haksızlığa uğrayarak kaybettiğı bir hak varsa bunun tanzim edilmesini isteyebilir. Kamu yönetimi çatısı altında görev ifa eden kişiler gerçekleştirdikleri hakkaniyete uygun olmayan işlemlerin açığa çıktığında kendilerini görevlerinden dahi edebileceğini bildiklerinde ve kamu yönetimi böyle uygulamalar nedeniyle güven bunalımına uğrayarak büyük bir kamuoyu baskısıyla karşı karşıya kalabileceğini idrak ettiğinde ise bu tür uygulamalara girmekten ya da buna müsaade ederek uygun zemin hazırlamaktan itina edecektir.

1.2. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Ulaşmak İstenen Amaçlar Açısından Sağlayacağı Yararlar

Burada, bilgi edinme hakkının ikinci bölümde ele alınan Türk kamu yönetiminin kurum dışına yönelik halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istediğı beş ana amaca ne düzeyde hizmet edeceği, bu amaçlara ulaşma anlamında bu haktan nasıl yararlanılabileceğı ilgili literatür yardımıyla ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

1.2.1. Yönetmelik Saydamlık Açısından

İnsanlar için olumlu bir nitelendirmede ve değerlendirmede bulunurken genelde “açık kalpli”, “açık fikirli” ve “açık alınlı” şeklinde ifadeler kullanılır. Bu ifadeler bireyin güvenilirliğini, gerçekçiliğini, dürüstlüğünü ve saygınlığını anlatır. Diğer bir ifadeyle, bir bireyin her türlü şaibe ve karanlık işlerden uzaklığını ifade eder. Gerçekten, bir birey için en büyük fazilet, gerçekleştirdiğı işlerin hesabını açık bir biçimde verebilmesidir. Saydamlık, aynı zamanda sorumluluk ve duyarlılığın bir neticesidir. Gerçekleştirdiğı işlerin hesabını her zaman her yerde açık alınlı verebilen bireylerden meydana gelen bir toplum, temiz toplum, ideal toplumdur. Saydam toplum, sorumlu, demokratik ve gelişmiş

toplumdur (Fındıklı, 1996:103-104). Aynı şekilde saydamlığı ilke olarak benimsemiş olan bir yönetim de demokratik, aldığı kararlarda ve gerçekleştirdiği eylemlerde şaibe olmayan, halkını seven, ona değer veren, halkı tarafından sevilip takdir edilen ve halkıyla barışık bir yönetimdir. Bütün bu nedenlerden ötürü de kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının temel amaçlarından birisi yönetsel saydamlıktır. Yönetsel saydamlık aynı zamanda bilgi edinme hakkının da sağlamaya çalıştığı çok önemli bir amaçtır.

Zaten, bilgi edinme hakkı, kişilerin kendilerini alakadar eden bilgi ve belgelere kamu makamları nezdinde erişebilmelerine imkan sağlayacak şekilde ve toplumsal/kamusal faaliyet ve işlemler yönünden ‘açıklık’ olarak iki boyutlu bir haktır. Bu anlamda, bilgi edinme hakkının, kişisel “hak” boyutu yani “bilgi ve belge edinme hakkı”, bir de, kamusal “görev” boyutu başka bir ifadeyle “bilgi verme ödevi” yani “açıklık” boyutu bulunmaktadır (Özkan, 2004:39). Şeffaf devlet özgür bir toplumun şartı (Lockhart, 2005:26) olduğundan, bilgi edinme hakkının bu boyutları onun yönetsel saydamlık noktasında sahip olduğu önemin de temelini oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda, Demokratik Yönetimin birinci adımı olarak isimlendirdiğimiz bilgi edinme hakkının yasalaşmış olması sayesinde, yönetimde açıklık ilkesinin hayata geçirilmesi olanaklı olacak, yöneticiler-yönetilenler ayırımına dayanan anlayışın terk edilerek, “pasif yönetilen eşya”dan “aktif vatandaş” anlayışına diğer bir ifadeyle, kamu hizmeti sunanlar ve bunlardan faydalananlar ayırımına dayanan anlayışa geçilmesi temin edilebilecektir (Özkan, 2004:8). Çünkü bilgi edinme hakkı bazı istisnalar dışında kapsamı içerisinde bulunan tüm kuruluşların, kamu yönetiminin elinde bulunan bilgilere her vatandaşın erişimini temin ederek kamu yönetiminde şeffaflığın sağlanması noktasında çok önemli bir adım teşkil etmektedir. Bu hak sayesinde kamu yönetimi bütün kurumlarıyla halka, halkın bilgilenmesine açık hale gelmektedir. Halk kamu yönetimiyle ilgili merak ettiği, yakındığı, aklına pek yatmayan her konuda bu hakkını kullanarak bilgilenebileceğinden ve kamu yönetimi bazı istisnalar dışında vatandaşın bu talebine cevap vermek zorunda olduğundan bu hak sayesinde kamu yönetiminde gizli kapaklı hiçbir şey kalmayacak, her uygulama, gerçekleştirilen her faaliyet, alınan her karar halkın gözü önünde ve bilgisi dahilinde meydana gelecektir.

1.2.2. Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmaj Açısından

Kurumların da insanlar gibi davranışlarına, görünümüne, uygulamalarına yansıyan bir kimlikleri söz konusudur. Bu kimlikleri, kurumların farklılıklarını ortaya koymalarına

ve tanınmalarına imkan sağlamaktadır (Biber, 2003b:79-80). İmaj ise, anlayışa bağlı olup alıcının kafasında oluşur. Halk, kurumun kimliğine ilişkin mesajları yorumlar ve zihninde kurumla ilgili bir imaj üretir (Wood, 2006b:137). Her ikisi de bir kurum için hayati nitelikte öneme sahiptir. Sahip oldukları bu önemden ötürü de tüm kurumlarda olduğu gibi kamu yönetiminde de halkla ilişkilerin temel amaçlarından birisi saygın bir kurumsal kimlik ve imaj oluşturmaktır.

Ancak, insanın bir kuruma karşı iyi niyetler beslemesi, onu saygın bir kimliğe ve imaja sahip olarak algılaması için öncelikle o kurumla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi olması gerekir. Aynı şekilde vatandaşın kamu yönetimine ve kamu kurumlarına karşı güven duyması, onu saygın bir kimlik ve imaj sahibi olarak algılaması kamu yönetimi ve kamu kurumlarıyla ilgili yeterli bilgi sahibi olmasına bağlıdır. Eğer vatandaş kamu yönetiminin ve kamu kurumlarının yapısı ve gerçekleştirdiği uygulamalarla ilgili yeterli bilgi sahibi olmazsa, sahip olduğu eksik bilgilerle hüküm verme yoluna gidecek ve bu durum çoğu zaman gerçeğin vatandaş tarafından farklı şekilde algılanarak, kamu yönetimine karşı gereksiz önyargıların oluşmasına sebebiyet verecektir. Kamu yönetimince gerçekleştirilen bir uygulama esasında çok mantıklı gerekçelere sahip olmasına rağmen yeterli şekilde bilgilendirme imkanı bulamayan halk bazen bu uygulamayı çok yanlış yorumlayacak ve normalde destekleyeceği bir uygulamaya tepki dahi gösterebilecektir.

İşte bu yanlış anlaşılmanın önüne geçilmesinde, gereksiz önyargıların ortadan kaldırılmasında ve halkın yeterli düzeyde bilgi sahibi olabilmesinde bilgi edinme hakkı hayati bir rol üstlenecektir. Bu hak sayesinde vatandaş kamu yönetimini ve kamu kurumlarını daha yakından ve doğru bir biçimde tanıyacak, kamu yönetimine karşı edindiği izlenimlerde ve beslediği duygularda daha rasyonel olacaktır. Kamu yönetimi de halk yararına uygulamaları içtenlikle gerçekleştirdiğinde halk gözünde saygın bir kurumsal kimlik ve imaja sahip olması kendiliğinden meydana gelecektir.

1.2.3. Sağlıkli Yöneten-Yönetilen İlişkileri Açısından

Yönetenler ve yönetilenler Devlet düzeninin görüldüğü tarihten bu yana var olagelmışlerdir. Aynı şekilde devlet olmaktan kaynaklanan yetkileri kullananlar ile yönetilenler yani faydalanan konumunda bulunan vatandaşlar arasında bir gerilim de var olagelmıştır. Bu gerilimin temel sebeplerinden birisi yöneticilerin tesis ettikleri kararların yönetilenlerin hayatlarını ve hukuksal konumlarını etkilemesidir (Doğan, 1998:130). Bu yüzden bu gerilimin ortadan kaldırılarak, yöneten-yönetilen arasında sağlıklı ilişkilerin

geliştirilmesi hayati önemdedir. Sahip olduğu bu önemden ötürü de, kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamalarının yegane amaçlarından biri sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileridir.

Yöneten-yönetilen ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi her iki tarafın da birbirini önemseyerek birbirine açık bir biçimde hareket etmesiyle mümkün olabilir. Yönetim tarafından önem verildiğinin ve fikirlerine başvurularak yönetimde söz sahibi olduğunun farkında olan vatandaşın yönetime tepki göstermesi pek olası değildir. Yönetim kendisini halka ne kadar açarsa o derece sağlıklı ilişkiler geliştirme imkanı doğacaktır. Bu noktada bilgi edinme hakkı büyük bir adımdır.

Bilgi edinme hakkı, yönetim ile yönetilenler arasında daha iyi, basit ve güvenli bir bağ tesis etmeye, diyalog yolunu kullanarak çatışmaları önlemeye, anlaşmazlığı azaltmaya ve yönetimde etkinlik ve verimliliği artırmaya dönüktür (Eken, 1995-1996:61). Bilgi verme ödevi ise, bilgi edinme hakkının kullanılması açısından kişilere güvence sağlamakla beraber, aynı zamanda yönetimi halka yakınlaştırma ve halkla devleti barıştırmaya katkıda bulunmaktadır. Bu yolla idare tarafından halka; idari faaliyetlere ilişkin, açık, anlaşılır, doğru, düzenli ve dürüst bilgi verilmesi temin edilmekte ve idare tarafından bunun bir görev olarak yerine getirilmesi mümkün olmaktadır (Özkan, 2004:40). Böylece, vatandaş daha önce hiç sahip olmadığı bir imkana sahip olmakta, yönetimle ilgili istediği bilgilere ulaşabilmektedir. Elde ettiği bilgiler doğrultusunda yönetime karşı tavrını netleştirebilme olanağına kavuşmaktadır. Bu hak sayesinde yönetim hakkında daha fazla ve açık bilgiler edineceğinden, yönetimi daha iyi anlayacak ve o doğrultuda bir tutum geliştirecektir. Yönetimin ve yönetilenin birbirini iyi anladığı bir toplum düzeninde ise ilişkiler rayına oturacak ve sağlıklı bir gelişim çizgisi izleyecektir. Bu hak sayesinde halk yönetimle ilgili bilgi sahibi olacak, yönetim de kendisiyle ilgili bilgi sahibi olan halkı daha fazla önemsemek ve fikirlerini göz önünde bulundurmak durumunda kalacaktır. Böylece, “yönetimin yönetileni katılımcı (partenaire) olarak görmesiyle yönetsel diyalog yolu güçlenmiş olacaktır” (Şengül, 2005:223).

1.2.4. Yönetsel İstikrar Açısından

Birer açık sistem özelliği gösteren kurumlar, varlıklarını devam ettirebilmek için ihtiyaç duydukları girdileri çevrelerinden almak ve çıktılarına da talep yaratmak mecburiyetindedirler. Bu döngüyü kuramayan kurumlar hayatta kalabilmenin temel şartını yerine getiremiyor demektir. Dolayısıyla, ne tür bir amaca ve boyuta sahip olursa olsun her

türlü örgütlenme içerisinde yer aldığı çevre ile organik bağlar oluşturmak mecburiyetindedir (Biber, 2003a:50). Çevre ile oluşturulacak bu organik bağlar kamu yönetiminde daha büyük bir önem arz etmektedir.¹²⁰ Çünkü kamu yönetiminin yegane amacı, topluma hizmet etmek, çok sayıdaki hayati ihtiyacı karşılamaktır. Bu ihtiyaçlar ve bunların karşılanması çok geniş hizmet alanlarında faaliyet göstermeyi de beraberinde getirdiğinden, oluşması çok muhtemel olan hantallık, kırtasiyecilik ve kaynak israfından olabildiğince kaçınılması, gerçekleştirilecek her türlü faaliyette en üst yönetimden, en alttaki hizmet birimlerine dek bir bütünlük içerisinde hareket edilmesi ve devamlı çevrenin nabzının çok iyi bir biçimde tutulması gerekmektedir. Kamu yönetiminde yönetsel istikrar ancak bu şekilde sağlanabilir.

Yönetsel istikrarın kamu yönetiminde sağlanması noktasında bilgi edinme hakkı ise farklı boyutlarda katkıda bulunabilir. Öncelikle yönetsel istikrarın temin edilebilmesi için sistemin yavaş işleyen hantal yapısından kurtarılması, gereksiz para ve zaman israfının önüne geçilmesi ve gereksiz yere istenen çok sayıda belgenin makul ölçülerde azaltılması gerekir. Bunların temin edilmesi noktasında bilgi edinme hakkı, vatandaşın çok muzdarip olduğu bu konularda yönetimden gerekçeleri sorması, bilgi istemesi ve makul bir gerekçe ve bilgi alamadığında ise hak arama yoluna gitmesi neticelerini doğuracağından kamu yönetiminin kendisine bu anlamda çeki düzen vererek istikrarlı bir yapıya kavuşmasını beraberinde getirebilir. Bunun yanı sıra bilgi edinme hakkını kullanarak vatandaş kamu yönetimi ve onun gerçekleştirdiği uygulamalara ilişkin daha fazla ve sağlıklı bilgiler edinerek kamu yönetimine karşı gereksiz tepkilerde bulunmayacak, bilgisi olmadığında tepki gösterdiği uygulamaları daha net anlayıp bilgi sahibi olduğunda destekleyebilecektir. Bunun neticesinde de kamu yönetimiyle vatandaş arasında bir uyum temin edilecek ve bu uyum yönetimin istikrarlı bir yapı içerisinde faaliyet göstermesine katkı sağlayacaktır.

¹²⁰ Bu doğrultuda, en sıradan icraatlara bile baktığımızda, normal bir kamu yöneticisi mevcut sorunu ve olası alternatifleri tanımlayan, ucu bucağı görünmeyen bir iletişim şebekesinin bir mahkumudur. Normalde yöneticiler, üstlerinden, astlarından, diğer kurumlardan, vatandaş gruplarından ve halkın genelinden dairelerine akan birçok taraftan gelen bilgi ve veri akışının baskısı altındadırlar. Bu bilgiler bazen normal resmi kanallardan gelir, bazen de dalga olarak yükselir veya belirsiz kanallardan yöneticiye kadar sızar. Kaynak ne olursa olsun kamu adına karar veren yetkili bu bilgiyi seçip ayırmalı, bunların içinden önemli olan miktarı kurum içinde ve dışındaki insanlara dağıtmalıdır. Bu süreç başkalarının da bir dizi iletişim ve karar alma eylemlerini tetikleyen notlar, raporlar, konferanslar, telefon konuşmaları ve gayri resmi temaslara gerçekleştirilir. Politika belirleyen bir yöneticinin dairesi de, iletişim hatlarının kesişip bağlandığı ve bilginin alınıp işlendiği, saklandığı, birleştirildiği, çözümlendiği ve dağıtıldığı bir telefon santraline benzer (Garnett, 2000:257).

1.2.5. Yönetimin Halka Mal Edilmesi: Yönetmel Meşruluk Açısından

Vatandaşlar kendi hayatlarının çerçevesini düzenleyen, kendilerine doğrudan etkide bulunan kararların dışında tutulamazlar. Yönetim yapısının ve süreçlerinin teknik hale gelmesi demokrasi ilkelerinden vazgeçmenin sebebi olamaz. Kararlara ve düzenlemelere vatandaşların katılması gerekir (Bozkurt, 1990:24-25). Vatandaşların gerçekleştirilen eylemlere, alınan kararlara rıza göstermesi ancak bu şekilde sağlanabilir. Bu da yönetimin halka mal edilmesi yani yönetmel meşruluk için çok önemlidir. Çünkü “demokrasilerde, yönetimin meşruluğu, yönetilenlerin rızasına dayanır” (Eryılmaz, 1993:81). Yönetilenlerin rıza göstermediği, desteklemediği bir yönetim aşılması çok zor bir meşruluk kriziyle karşı karşıyadır. Meşruluk temeline oturmayan, halkın benimseyip desteklemediği, iyi gözle görmediği hiçbir yönetim yapısının ise hayatta kalma şansı bulunmamaktadır. Eğer bir yönetim varlığını devam ettirmek istiyorsa mutlaka meşruiyetini temin etmek, halka mal olmak, halk tarafından desteklenmek mecburiyetindedir. Halkın yönetimi meşru görmesi, onun yaptığı faaliyetleri ve gerçekleştirdiği eylemleri desteklemesi, yönetimi kendisine mal etmesi için yönetimle ve uygulamalarıyla ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Bilgi edinme hakkı bu anlamda halka büyük bir olanak sunmakta ve aynı zamanda yönetim için büyük bir işlevi de yerine getirmektedir.

Demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün gereklerinden olan bilgi edinme hakkı, kişilere daha yakın bir yönetimi, halkın denetimine açıklığı, şeffaflığı temin etme fonksiyonlarının yanı sıra halkın Devlete karşı duyduğu kamu güvenini daha yüksek seviyelere çıkarmada önemli bir rol oynamaktadır. Kullanılan bu hak sayesinde hem halk tarafından Devletin denetlenmesi kolay hale gelmekte hem de Devletin demokratik kârakteri güçlenmektedir. Devleti yönetenler tarafından “benim halkım” ya da “benim milletim” denmesinden daha çok; millet tarafından, halk tarafından, “benim devletim” denmesi bir ülke için daha önemlidir ve olması gerektir. Söz konusu bu hakkın kullanımı, Devlete sahip çıkan bir halk, bir millet oluşumuna da katkı sağlamaktadır (Hız ve Yılmaz, 2004:61). Böylece, bilgi edinme hakkı, toplum gözünde yönetimin gerçekleştirdiği eylem ve işlemlerin daha meşru görülmesine ve halk tarafından devlet yöneticilerine duyulan güvenin artmasına yardımcı olacaktır (Yaşamış, 2004:42).

Ayrıca, bilgi edinme hakkı sayesinde halk yönetime ilişkin çok çeşitli nitelikteki bilgilere ulaşma imkanına sahip olduğundan yönetimi birçok yönüyle tanıma olanağı elde edecektir. Yönetimi çok yönlü olarak tanıyan halk ise onun gerçekleştirdiği uygulamalar, aldığı kararlar ve yerine getirdiği görevler kendisine makul ve olumlu geldiğinde yönetimi

gözünde meşrulaştıracak ya da var olan meşruluk düzeyini yükseltecek, yönetimi destekleyerek gerçekleştirdiği eylem ve işlemlerin arkasında duracak, onu kendisine mal edecektir.

1.3. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağlayacağı Yararlar

Türk kamu yönetiminin birçok faaliyet alanında olduğu gibi, kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında da çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Burada, çalışmanın ikinci bölümünde dokuz başlık altında incelenmekte olan bu sorunlara bilgi edinme hakkının ne düzeyde fayda sağlama potansiyeline sahip olduğu, bu sorunların çözümüne ne düzeyde katkıda bulunabileceği açıklanmaya çalışılmaktadır.

1.3.1. Yönetmel Dil Sorunu Açısından

“Ülkemizde olduğu gibi değişik ülkelerde de yönetimin halktan ayrı bir dil kullanmasında, yönetimin tekniğe ağırlık vermesi ve uzmanlaşmış olmasının büyük payı bulunmaktadır” (Kazancı, 1980:51). Ancak, ülkemizde yönetmel dil sorunu sadece uzmanlaşmadan kaynaklanmamakta, bu sorunun ortaya çıkmasında kamu yönetiminin ve kamu görevlilerinin yaklaşım tarzları da etkili olmaktadır.

Bu anlamda, halkın denetiminden kaçmak için sanki kasıtlı olarak dile anlaşılmaması güç kelimelerin eklenmesi ve gündelik olayları açıklamada bu kelimelerin kullanılması yönetimde adet olmuştur. Söz konusu bu durum iyi işlemeyen yönetim halk ilişkisine olumsuz yönde etkide bulunan bir başka sorun kümesi oluşturmaktadır. Hele yöneticiler tarafından çevreden, halktan farklı bir dil ve terimler dizisine başvurulma silahının sadece halkın denetiminden kaçma, toplumda saygınlık kazanma ve bilgiçliklerinin bir kanıtı olarak görülüp kullanılması durumunda, ortaya yöneticilerin gerçekten suçlu oldukları bir görünüm çıkmakta (Kazancı, 1980:51), bu da kamu yönetiminin halkla ilişkilerini olumsuz olarak etkilemektedir.

Bu sorunun çözüme kavuşturulmasında bilgi edinme hakkı halka çok fazla kolaylık sağlayabilecek bir konumda değildir. Bu hakkı kullanarak halk sadece anlamadığı hususların daha açık bir biçimde ifade edilmesi yönünde bilgi talebinde bulunabilir. Bunun dışında, halkın bu hakkı kullanarak yönetime baskı yapabilmesi pek de mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle de yönetmel dil sorununun çözüme kavuşturulmasında bilgi edinme hakkı ancak sınırlı bir etkide bulunabilir.

1.3.2. Yönetimin Halka Kapalı Tutumu: Yönetmelik Gizlilik Açısından

Kamu yönetiminin, dışardan bakıldığında “gizemli bir dünya” olarak düşünülmesinin temelinde yatan şey, sistemde hakim olan gizlilik ve dışa kapalıdır (Eken, 1995-1996:62). Gizlilik ve dışa kapalılık, yönetimin sahip olduğu bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanmamasını; yine yönetimin, dıştan gelen etkilere kapalı olmasını; gerçekleştirmekte olduğu eylem ve işlemlerinin dışarıdan görülememesini ve bunların gerekçelerinin açıklanmamasını ifade etmektedir (Eken, 2005:114; Eken, 1998b:1213; Eken, 1995-1996:62) ve yönetim yapımızda hayli yaygındır. Bundan ötürü de, her ne sebeple olursa olsun yönetim yapımızın işleyişinde titizlikle korunan gizlilik, birçok sosyal hastalığın nedeni olmakta, idare içerisindeki yolsuzlukların gizlenmesine ortam hazırlamakta ve bürokrasi karşısında vatandaş savunmasız duruma getirerek, ona karşı hiç de hukuki olmayan tutum ve davranışa yöneltmektedir (Özkan, 2004:3). Bu yüzden, kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının birçok yönden karşı karşıya kaldığı, çözülmesi gereken bir sorundur. Bu sorunun çözümünde ise bilgi edinme hakkı çok önemli fonksiyon üstlenebilecek bir yapıdadır.

Çünkü “bilgi edinme hakkı, bürokratik gizlilik kültürünün hâkim olduğu, Şeffaf olmayan, sırlarla örülü bir yönetim anlayışına karşı gelişen bir toplumsal ve hukuksal reflektir” (Hız ve Yılmaz, 2004:39). Hiçbir yönetim mekanizması, kapalı kapılar ardında rahat bir çalışma ortamı yerine, halkın gözü önünde ve her hareketinin kontrol altında olduğu bir çalışma biçimini tercih etmeyeceği için, bilgi edinme hakkı, kamu kurumlarının gücüne ve iktidarına getirilmiş bir sınırlamadır (Eken, 2005:114). Gizliliği ortadan kaldırarak yönetimde saydamlığı egemen kılmaya çalışmaktadır. Vatandaş bu hakkını kullanarak, yönetimin her türlü işlem ve faaliyetinden haberdar olabileceğinden, bu hak nedeniyle yönetimin halka kapalı tutumunda direnmesi, yönetimde gizlilik prensibini benimsemekte ısrar etmesi pek de mümkün olmayacaktır. Zaten yönetimde kapalı bir tutum sergilenerek bazı şeyler gizlenmeye çalışılıyorsa, orada pek de doğru olmayan, açıklanması halinde kamu yönetimini ve oradakileri sıkıntıya sokacak uygulamalar var demektir. Bilgi edinme hakkı hem bu haksız uygulamaların hasıraltı edilmesini önleyerek her şeyin açığa çıkarılmasını temin edebilecek, hem de bu özelliği nedeniyle ileri de bu denli haksız uygulamaların ortaya çıkmasını önleyecek bir potansiyele sahip bir yapıdadır. Bu hak sayesinde artık kamu yönetimi içerisine saklanarak batıl ibadetler yerine getirdiği gizli mabedinden istese de istemese de çıkmak durumundadır. Çünkü halk artık önceki gibi

güçsüz olan konumda yer almamakta, yönetime karşı bilgi edinme hakkı gibi yeni bir gücü daha elinde bulundurmaktadır.

1.3.3. Biçime Aşırı Düşkünlük: İçerikten Ziyade Formalitelere Ağırlık Verilmesi Açısından

Yönetime herhangi bir sorunun duyurulması, kişisel gücün açıklaması formaliteler doğrultusunda yapılmaktadır. Kısacası yönetime başvuru belirli kalıplar içerisinde ve belirli şekiller doğrultusunda yapılır. Belirli kalıplar içerisinde yönetime verilen girdiler daha sonra alınacak olan kararların dayanakları olurlar. Yönetimin harekete geçirilmesi, kişisel çekişmeler karşısında yönetimin hakemliğinin veya soruna müdahalesinin istenmesi, yönetimden hak istenmesi, hep bu kalıplar içerisinde ve yönetsel düzenlemelere uygun başvurularla sağlanır. Yönetimin karar almada kişisel gerekçeleri öğrenmesi, çevre şartlarının bir kısmını belleğine aktarması da yine formaliteler vasıtasıyla olur (Kazancı, 1980:47). Ancak, bunlar bazen biçime aşırı düşkünlük nedeniyle çok fazla abartılmakta, gereksiz nitelikteki eylem ve işlemlere neden olmakta ve bundan da en büyük zararı vatandaş görmektedir.

Bu nedenle, yönetsel anlayıştan kaynaklanan, içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesinden yani biçime aşırı düşkünlükten vatandaş çok yakınmaktadır. Bu sorunun ortadan kaldırılmasında esasen bu anlayışın terk edilerek biçim yerine içeriğin esas alındığı yeni bir anlayışın benimsenmesi gerekmektedir. Burada bilgi edinme hakkı bu konulardan muzdarip olan vatandaşların yerine getirilmesi istenen biçimsel şartların gerekliliği, ne şekilde ve ne düzeyde kamu yönetimine fayda sağladığı, bu şartların yerine getirilmemesi halinde kamu yönetiminin bir sıkıntıyla karşılaşp karşılaşmayacağı, karşılaşacaksa ne tür sıkıntılarla yüzyüze geleceği konularında bilgi isteyebilir. Bu yöndeki bilgi taleplerinde bir artış meydana geldiğinde ise kamu yönetimi bu noktada vatandaşın duymuş olduğu rahatsızlığı daha fazla hissederek harekete geçebilir ya da bunun haklı gerekçelerini vatandaşa izah ederek onları bu konuda ikna edebilir. Ancak bunun dışında bilgi edinme hakkının bu konuda yapabileceği başka pek bir şey de yoktur. Kamu yönetimi bu yakınma ve taleplere duyarsız kalma yolunu da tercih edebilir. Burada son sözü söyleyecek olan ve belirleyici konumda bulunan kamu yönetimidir.

1.3.4. Sorunların Karmaşılaşması Açısından

Kamu yönetimi sistemini çevreleyen ya da kuşatan bütün sistemler birbirleriyle çok yakın ve derin bir bağımlılık ilişkisi içerisinde bulunurken, sadece kamu yönetimi sorunları

alanında, sadece kamu yönetiminin örgütsel zemini üzerinde, sadece kamu yönetimi argümanları dile getirilerek ve sadece kamu yönetimine özgü araçlarla kamu yönetimi sistemini düzenleme çabası yetersiz kalabilir (Saran, 2005:48). Çünkü günümüz dünyasında kamu yönetimi çok farklı sorunlarla uğraştığından faaliyet alanı ve ilgilendiği konular oldukça karmaşık bir nitelik taşımaktadır. Eğitim, sağlık, güvenlik başta olmak üzere daha birçok konu kamu yönetiminin faaliyet alanı içerisinde yer almakta, hepsi de ayrı bir sorun kümesini teşkil etmektedir. Bu konuların tümünün ülke geneline yayılmış bir hizmet ağı özelliği taşıması, sorunların boyutunu ve çeşitliliğini de bu doğrultuda artırmaktadır.

Vatandaşın bu karmaşık konuları anlayabilmesi için ise bu konularla ilgili çok yönlü ve detaylı bilgiye sahip olması gerekir. Kamu yönetimi her ne kadar kitle iletişim araçları başta olmak üzere çeşitli yol ve yöntemlerle bu konuları halka açıklamaya gayret etse de, çok fazla detaya inebilme imkanı bulamamakta, konuları genel anlamda açıklamak mecburiyetinde kalmaktadır. Oysa bilgi edinme hakkı sayesinde halk merak ettiği, çok fazla anlayamadığı bir konuyu detaylı bir şekilde öğrenebilme imkanına sahip olmaktadır. Böylece oldukça karmaşık olan konular vatandaşın sahip olduğu bu hak sayesinde bir nebze de olsa hafiflemekte, vatandaş kulaktan dolma bilgiler yerine bu hak sayesinde tam, doğru ve detaylı bilgilere sahip olma imkanına kavuşmaktadır. Karmaşık bir yönetsel yapıda nasıl bir yol takip edeceğini, nasıl bir hareket tarzı benimseyeceğini öğrenebilmektedir.

1.3.5. Halkla İlişkilerin Öneminin Anlaşılamaması Açısından

Son yıllarda giderek küçültülmesi istenen kamu yönetiminde halkla ilişkiler rasgele bir uygulama olma özelliğini başarıyla devam ettirmektedir. Konunun önemli sebepleri vardır. Bunlardan ilki, halkla ilişkiler görevinin gerektiği şekilde hala anlaşılamadığı ve yönetimler için bir gereksiz çalışma hatta lüksü ifade ettiğidir. Diğer taraftan çok daha önemli ve hayati sorunlarının artmış olduğu bir ortamda kamu yönetimi halkla ilişkiler konusunda isteksiz davranmaktadır (Kazancı, 2000:2). Halbuki, sağlıklı bir halkla ilişkiler düzeni tesis edilmeden, duyarlı bir kamuoyunun ve buna bağlı olarak etkin bir halk denetiminin söz konusu olamayacağını; buna karşılık duyarlı bir kamuoyu çevresi ve etkin bir halk denetimi olmaksızın sağlıklı bir halkla ilişkiler düzeninin tesis edilemeyeceğini (Saran, 1996:17) idrak etmiş olsa, kamu yönetimi bu şekilde bir tutum takınmaktan itina edecek, halkla ilişkilere hak ettiği önemi verecektir. Çünkü, kamu yönetiminin hedef kitlesi ülke genelindeki tüm halktır. Bu yüzden de diğer kurum ve sektörlere nazaran kamu

yönetiminde halkla ilişkiler ve uygulamaları çok daha hayati bir önem taşımakta, her yönüyle etkin hale getirilmesi gereken bir uygulama niteliği göstermektedir.

Bu doğrultuda da, halkla ilişkilerin etkinliği açısından bilgi edinme hakkı büyük önem taşımaktadır (Tortop, 2004:38). Bilgi edinme hakkı sayesinde halkın yönetim karşısında konumu biraz daha güçlendiğinden kamu yönetimince halkın daha fazla göz önünde bulundurulması gereği ortaya çıkmaktadır. Durum böyle olunca da halkla ilişkiler faaliyetlerinin artırılması ve etkin hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kamu kurumlarında oluşturulacak bilgi edinme birimleri kanuna göre eğer bir kurumda basın ve halkla ilişkiler birimi varsa ona verileceğinden bu birimlerin etkinlik düzeyi de ister istemez artacak, gerek sahip olduğu yetkiler, gerek ayrılan kaynak ve gerekse çalışan personel açısından bu birimler olumlu yönde değişimler yaşayacaktır. Halk artık yönetim üzerinde çeşitli haklara sahip olduğundan bilgi edinme hakkının da içerisinde bulunduğu bu haklar nedeniyle önemsenmemesi, halka rağmen faaliyetlerin gerçekleştirilmesi çok mantıklı bir hareket tarzı olmayacaktır. Bu nedenle de yönetimin halka kulak vermesi, onu yönetim sürecine değişik şekillerde dahil etmesi, bunun için de halkla ilişkiler faaliyetlerine gereken önemi vermesi, onu hak ettiği şekilde yürütmesi gerekecektir.

1.3.6. Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasındaki Farklılık Açısından

Devlet-yönetilen ilişkileri devletin isteği doğrultusunda kurulmuş bir sistemin gereklerine göre yürümektedir. Yönetilenle olan ilişkisinde, devlet, daima üstün konumda olan taraftır. Kamu düzeni, kamu yararı gibi kavramlara dayalı uygulamaları ile devlet sahip olduğu bu üstünlüğü muhafaza etmekte, sürdürmektedir. Gerek siyasal bilim, gerek kamu yönetimi açısından böyle bir olgunun yapılacak değerlendirmesi, yöneten ile yönetilenin amaç ve menfaatlerinin birbirinden farklı olduğu ve bu iki ucun birbiriyle özdeşemediği sonucunu verecektir (Kazancı, 1973:74). Yöneten-yönetilen arasındaki söz konusu bu amaç ve menfaat farklılığı beraberinde beklenti farklılığını da getirmekte, bu farklılığın temelinde ise her iki tarafın da olaya çok farklı perspektiflerden bakması yatmaktadır. Sonuçta da, yönetimin ve yönetilenlerin öncelik verdiği konular birbirinden farklılık arz etmektedir.

Yöneten-yönetilen beklentileri arasındaki farklılığın ortadan kaldırılması noktasında bilgi edinme hakkının yapacağı etki ise, hem yönetilenin beklenti içerisinde olduğu konuların yönetim tarafından ne zaman, ne şekilde yapılacağına dair bilgi istemesi neticesi yönetimin yönetilen beklentilerine ilişkin bilgi sahibi olmasını, hem de yönetimin

mevcut yapısı ve imkanları hakkında yönetilenin edineceği bilgiler doğrultusunda yönetimden çok fazla beklentiler içerisine girmemesini temin etmektir. Bu anlamda bilgi edinme hakkı gerek yönetimin öncelikleri hakkında yönetilene ve gerekse yönetilenin hangi konulara ağırlık verdiğini göstererek yönetime bilgi sağlamaktadır. Yapabileceği etki ise bununla sınırlıdır. Yönetilenin beklentilerini göz önünde bulundurarak hareket etmek ise yönetimin inisiyatifinde olan bir durumdur. Bu duruma, bilgi edinme hakkının yapabileceği çok fazla bir şey de bulunmamaktadır. Sadece belli bir konunun ne zaman gerçekleşeceğine ilişkin bu hak kapsamında başvuru sayısının artmasıyla yönetime bir baskı aracı olara görev ifa edebilir.

1.3.7. Halkın Yönetimden Çekinmesi Açısından

Vatandaşlar tarafından Türk kamu yönetiminin algılanması giderek artan oranda olumsuz doğru kayma eğilimindedir (Balcı, 2003a:127). Çünkü vatandaşın en önemli hakkı, kendisine saygılı ve kibar şekilde davranılması (Yalçınbayır, 2004b:78) olduğundan ve vatandaş bu yönde bir davranış tarzıyla karşılaşmadığından, bu durum onu yönetimi olumsuz yönde algılamaya, ona karşı iyi duygular beslememeye itmekte aynı zamanda da yönetimden çekinmesine sebebiyet vermektedir. Halkın yönetimden çekinmesi neticesi ise halk istek, dilek ve şikayetlerini tam olarak dile getirememekte, bu nedenle de yönetim bunların farkında olamamaktadır. Bu anlamda bilgi edinme hakkı bu sorunun çözümüne büyük oranda katkı sağlayabilecek bir potansiyele sahiptir.

Bu kanun sayesinde insanlar; idareden bilgi talep ederken, kendilerini çok daha kuvvetli hissedecekler, kamu kurum ve kuruluşları üzerinde denetimlerini daha güçlü biçimde gerçekleştirecekler ve haklarını daha bilinçli şekilde savunacaklardır (Akyüz, 2007). Şöyle ki, bilgi edinme hakkı bizzat kuruma giderek yazılı bir dilekçe ile başvuru yapılmasını zorunlu kılmayıp, başvuranın kimliği belirlenebilmek koşuluyla interaktif ortamdan ve diğer iletişim araçlarından da yapılabileceğinden (madde 6)¹²¹, vatandaşın kamu yönetimiyle yüzyüze gelme mecburiyeti ortadan kalkmaktadır. Bu sayede vatandaş bizzat makama çıkarak, kamu görevlileriyle yüzyüze ilişki kurmak suretiyle sorup, öğrenebileceği ve bu nedenle de çekingen davranıp istediği şekilde tam olarak dile getiremeyeceği bir konuyu, oturduğu yerden evinden ya da işyerinden bir bilgisayar vasıtasıyla kurumun internet sayfasında bulunan bilgi edinme hakkını kullanarak daha rahat, daha özgürce ve dilediği şekilde istediğini dile getirerek bu konuda bilgi talebinde

¹²¹ Bu kanun maddesi ve bilgi edinme hakkı kanununun tüm metni için bkzn: (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html>)

bulunabilecektir. Yüzyüzelik ortadan kalktığı için vatandaş bilgi istemini daha net, açık ve rahat bir şekilde çekinmeden yapacak, kamu yönetimi de kendisinden ne istendiğini daha net bir şekilde anlayabilme imkanına kavuşacaktır. Bu hak kapsamında yapılan başvuru nedeniyle vatandaşın azarlanması, horlanması ya da isteminin yanıtsız bırakılması mümkün olmadığından vatandaşa bu anlamda büyük bir olanak tanınmış olacaktır. Vatandaşa bunun bilincinde olup ona göre hareket ettiğinde kamu yönetiminden çekinmesi için hiçbir sebep kalmayacaktır.

1.3.8. Halkın Yönetmel Bilgisizliğı: Nereye, Nasıl Başvuracağıını Bilmemesi Açısından

Toplum yaşamının genel çerçevesi içerisinde, halkın günlük olaylara ve dönemsel gelişmelere ilişkin olarak haberdar olmasını ve çeşitli konularda aydınlatılmasını temin eden geleneksel süreç ve mekanizmalar, bilhassa kendisine yönelik olarak gerçekleştirilen kamu hizmetlerinin yapısı, içeriğı ve neticeleri ile ilgili, kapsamlı ve doyurucu bilgi elde etmesini sağlamaktan uzaktır (Saran, 1996:23). Bu yüzden de halk yönetimle ilgili birçok konuda yeterli bilgi düzeyine sahip değildir. Bu yönetmel bilgisizliğı yüzünden nereye, nasıl başvuracağıını, hangi işlemler için nasıl bir prosedür takip edeceğini, hakkını nasıl ve hangi mercilerde arayacağını bilememektedir.

Çünkü bilgi olmaksızın fertlerin etkin olarak haklarını kullanması ve sorumluluklarını yerine getirmesi mümkün değildir (Kaya, 2005:42). Bu yüzden halkın yönetmel bilgisizliğı her yönden hem halkın kendisine hem de kamu yönetimine büyük sıkıntılar vermektedir. Bu sıkıntının ortadan kaldırılmasında yani halkın yönetmel bilgisizliğinin giderilmesinde ise bilgi edinme hakkı temel bir görev ifa edebilir. Zaten bilgi edinme hakkının özünde halkın yönetimle ilgili açık ve doğru bir biçimde bilgilenmesi yatmaktadır. Temelde amaç halkın bu bilgisizliğini gidermektir. Halk, bilgisi olmayan, öğrenmek istediğı bir konuda bu hakkı kullanıp kamu yönetimine başvuruda bulunduğunda konuyla ilgili bilgi sahibi olacağından yönetmel bilgisizliğı büyük oranda ortadan kalkacak, kamu yönetiminin nasıl işlediğı, hangi konularda hangi mercilere müracaat etmesi gerektiğı konusunda daha bilinçli davranabilecektir. Bu da hem halkı hem de kamu yönetimini rahatlatacaktır.

Ayrıca, bilgi edinme hakkı halkı kamu yönetiminin keyfi uygulamalarından da kurtaracaktır. Konuyla ilgili bilgi sahibi olan kişi kendisini savsaklamaya çalışan görevliye müsaade etmeyecek, sürecin nasıl işlediğini bildiğı için hakkını arama yoluna gidecektir.

Karşısında böyle bir kişinin olduğunu gören görevli ise daha dikkatli davranmaya özen gösterecektir. Bunun tersi bir durum için de yine bilgi edinme hakkı katkı sağlayacaktır. Yani, bilgisizlik nedeniyle yönetime karşı oluşan önyargılar, kurumlarda kamu görevlileri ile vatandaşlar arasında çıkan tartışmalar ortadan kaldırılacaktır. Halkın yönetimi daha iyi anlaması sağlanacaktır.

Ancak, burada halkın yönetsel bilgisizliğinden ötürü bilgi edinme hakkının karşılaşılabileceği bir zorluk da vardır. O da, halkın yönetsel bilgisizliğinin bilgi edinme başvurusunda da sıkıntı çıkarabilmesi, Bu hak kapsamında ilgisiz kurumlardan bilgi isteminde bulunulabilmesidir. Bu zorluğun üstesinden gelebilmek için ise, Eken'in de belirttiği gibi (2005:122), kamu yönetiminin sahip olduğu bilgi ve belgelerin varlığından halkın haberdar edilmesi, bu hakkın kullanımında etkinliği temin eden öğelerdendir. Eğer kişi, kendisini alakadar eden bilgi ya da belgenin varlığını ya da hangi kurum ve kuruluşta bulunduğunu bilmiyorsa böyle bir hakkı kullanması zorlaşacaktır. Kurum ve kuruluşların sahip oldukları ve bilgi edinme hakkı kapsamında bulunan bilgi ve belgeleri periyodik olarak yayımlaması veya yayımlanmak üzere Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na vermesi, hayli kolaylık sağlayacaktır. Bu yayın, bilgi ve belgelerin ismini, konusunu, tarihini, hangi birime ait olduğunu, nerede incelenebileceğini, nasıl temin edilebileceğini kapsayacak biçimde düzenlenmelidir.

1.3.9. Yönetimin Halk İsteklerine Önem Vermemesi, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurması Açısından

Gerçekleştirilen kamu hizmetinin “resmi” ve dolayısıyla “az bilinir” bir niteliğinin bulunmasının yanı sıra, hizmetten faydalanan kesim yani halk, kurulan kamu otoritesi-vatandaş ilişkisi sebebiyle, hizmeti sunan karşısında “edilgen” bir konumda yer almakta ve dolayısıyla toplumdaki sivil ilişkilerdeki gibi olayları etkileme gücüne sahip olmaktan çok, etkilenen konumunda bulunmaktadır (Saran, 1996:23). Sahip olduğu bu konumdan ötürü de, halkın yönetimden almasını istediği kararlara, gerçekleştirmesini istediği eylemlere yönetim tarafından pek kulak asılmamakta, halkla ilişki içerisine girme gereği yalnızca bir sorun olduğunda hissedilmektedir. Ancak burada yönetim tarafından hatırdan çıkarılan şey, halk isteklerine önem vermeyip, onu yok saydığına, yalnızca bir sorun olduğunda halkla ilişki içerisine girdiğinde halk tarafından tam anlamıyla benimsenmeyeceği, aldığı kararlara ya da gerçekleştirdiği eylemlere gönüllü bir katılımın sağlanmayacağı ve neticede de sağlıklı bir yönetim halk ilişkisinin ortaya çıkacağıdır.

Bunun önlenmesinde bilgi edinme hakkı etkin bir yöntem olabilir. Şöyle ki; yönetim kendiliğinden halk isteklerine önem verme gayreti sarf etmese de, halk bilgi edinme hakkını kullanarak yönetimle ilgili isteklerini ve bu isteklere ilişkin ne yapılabileceğini, bunun zamanını ve şartlarını öğrenme yönünde bir talepte bulunabilir. Mevcut sorununu dile getirerek bu sorunun çözüme kavuşturulması noktasında izlenecek yol hakkında bilgi isteminde bulunabilir. Böylece kendiliğinden halk isteklerini öğrenmeye hevesli olmayan kamu yönetimi, bilgi edinme hakkı sayesinde vatandaş tarafından buna zorlanmış olacaktır. Kamu yönetimi halk isteklerine önem vermese de bu hak sayesinde yapılan başvurularla bunları öğrenmek durumunda kalacaktır. Aynı yöndeki başvuruların çoğalması halinde ise bu durum kamu yönetimi üzerinde bir baskı özelliği taşıyacak ve kamu yönetiminin bu noktaya eğilmesini de beraberinde getirebilecektir. Böylece tek yönlü olarak yönetimden halka doğru gerçekleşen ilişkiler iki yönlü bir boyut kazanabilme olanağına kavuşacaktır.

2. Bir Model Önerisi: Türk Kamu Yönetiminde Yönetmel Yapı-Zihniyet Sorunlarına ve Halkla İlişkiler Sorunlarına-Amaçlarına Bilgi Edinme Hakkının Yarar Sağlama Potansiyeli

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin gerek yönetmel yapıdan ve yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlarına, gerekse halkla ilişkiler sorunlarına ve amaçlarına sağlayacağı yararlar ile ilişkin gerçekleştirilen ayrıntılı açıklamalar bir model çatısı altında toplanmak istendiğinde aşağıdaki şekilde görülen model ortaya çıkmaktadır. Bu modelden de anlaşılacağı üzere, Türk kamu yönetimi açısından bilgi edinme hakkının yarar sağlama potansiyeli dört boyutta ele alınmaktadır. İlk iki boyutta Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan ve yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunları açısından bilgi edinme hakkının yarar sağlama potansiyeli değerlendirilirken, daha sonraki iki boyutta Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istenen amaçlar ve karşılaşılan sorunlar açısından bilgi edinme hakkının yarar sağlama potansiyeli ortaya konulmaktadır.

Yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından bilgi edinme hakkının yarar sağlam potansiyeli incelendiğinde; bilgi edinme hakkının, kamu politikalarının tepeden aşağıya oluşu, kurumlar arası eşgüdüm eksikliği, hizmet ve kararlarda gecikme: hantallaşan yapı nedeniyle sistemin ağır işlemesi, denetim eksikliği ve yanlış istihdam politikası sorunlarına güçlü yarar sağlama potansiyeline sahip olduğu; aşırı merkezîyetçi

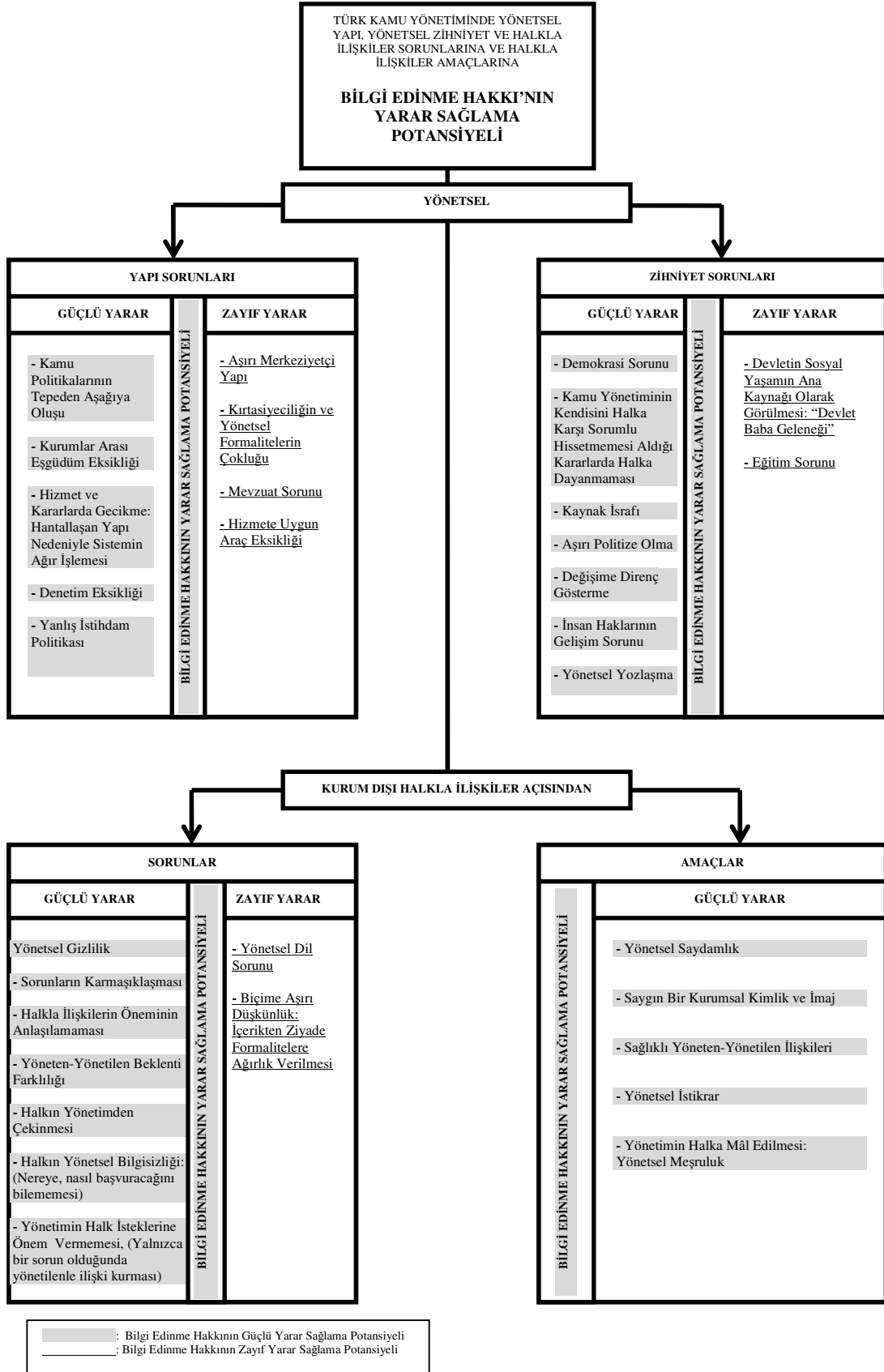
yapı, kırtasiyeciliğin ve yönetsel formalitelerin çokluğu, mevzuat sorunu ve hizmete uygun araç eksikliği sorunlarına ise zayıf yarar sağlama potansiyelinin bulunduğu görülmektedir.

Bilgi edinme hakkının yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından yarar sağlama potansiyeli değerlendirildiğinde; demokrasi sorunu, kamu yönetiminin kendisini halka karşı sorumlu hissetmemesi, aldığı kararlarda halka dayanmaması, kaynak israfı, aşırı politize olma, değişime direnç gösterme, insan haklarının gelişim sorunu ve yönetsel yozlaşma sorunlarına bilgi edinme hakkının güçlü yarar sağlama potansiyeli bulunurken; devletin sosyal yaşamın ana kaynağı olarak görülmesi “Devlet Baba Geleneği” ve eğitim sorunlarına zayıf yarar sağlama potansiyelinin olduğu anlaşılmaktadır.

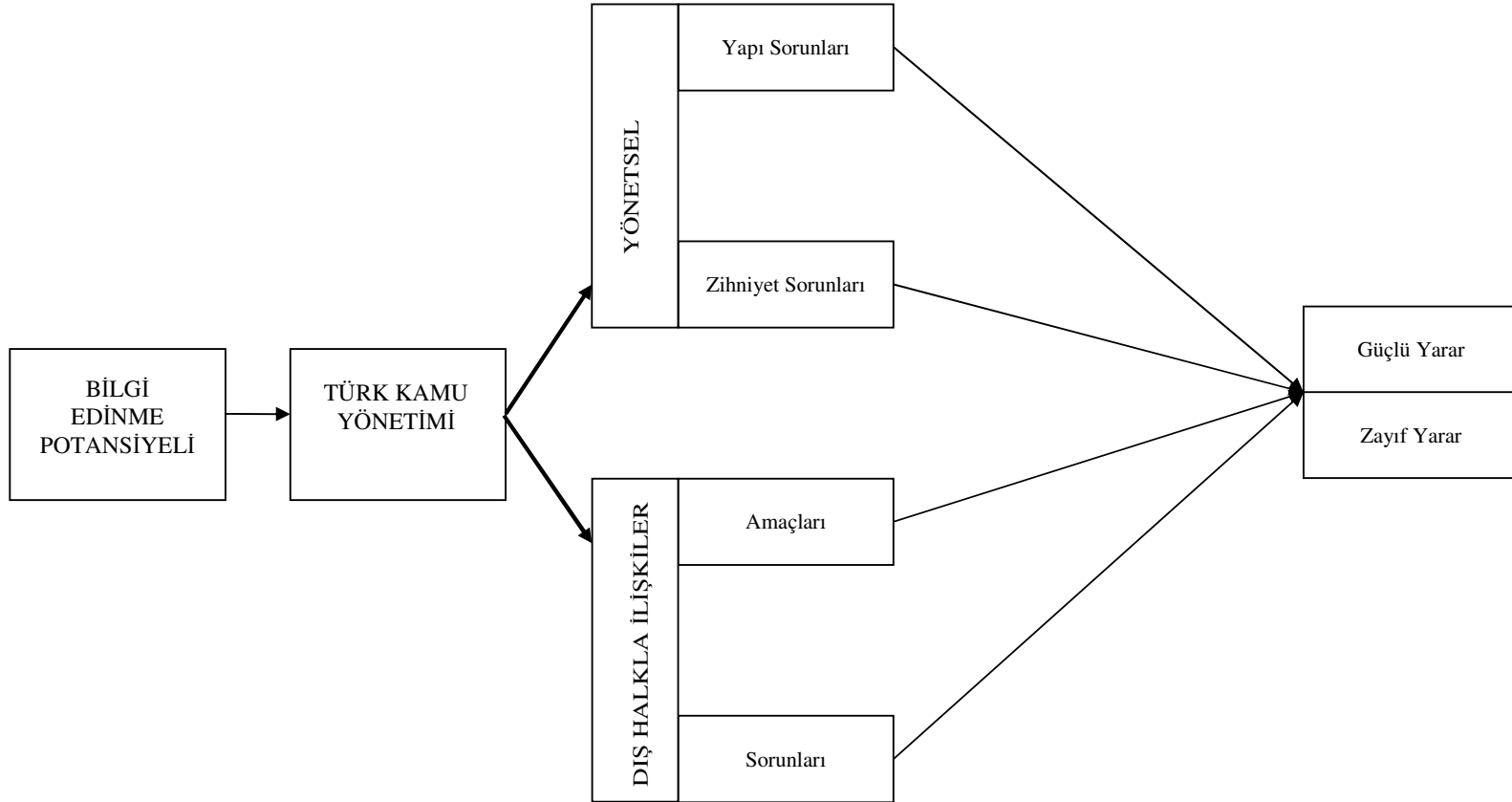
Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından bilgi edinme hakkının yarar sağlama potansiyeline bakıldığında; bu hakkın yönetsel gizlilik, sorunların karmaşıklaşması, halkla ilişkilerin öneminin anlaşılamaması, yöneten-yönetilen beklentileri arasındaki farklılık, halkın yönetimden çekinmesi, halkın yönetsel bilgisizliği: nereye, nasıl başvuracağını bilememesi ve yönetimin halk isteklerine önem vermemesi, yalnızca bir sorun olduğunda yönetilenle ilişki kurması sorunlarına güçlü yarar sağlama potansiyeline sahip olduğu; yönetsel dil sorunu ve biçime aşırı düşkünlük: içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesi sorunlarına ise zayıf yarar sağlama potansiyeli bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Son olarak, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar açısından yarar sağlama potansiyeli ele alındığında; bu amaçları oluşturan yönetsel saydamlık, saygın bir kurumsal kimlik ve imaj, sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri, yönetsel istikrar ve yönetimin halka mâl edilmesi: yönetsel meşruluk amaçlarının tümü için bilgi edinme hakkının güçlü yarar sağlama potansiyelinin olduğu görülmektedir.

Burada öne sürülen, bilgi edinme hakkının güçlü ya da zayıf yarar sağlama potansiyellerinin gerekçeleri ve dayanakları daha önce gerçekleştirilen açıklamalarla ortaya konulmakla birlikte, modelin geçerliliği için bu yeterli görülmemekte, bunun dışında, teoride savunulan görüşlerin uygulamada ne derece gerçekleştiğini, uygulamayla ne düzeyde örtüştüğünü tespit etme gereği hissedilmektedir. Bu gereklilikten yola çıkarak, Konya örnekleminde gerçekleştirilen kamuoyu araştırmasından elde edilen bulgularla da modelin ne düzeyde desteklendiği ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

BİLGİ EDİNME HAKKI'NIN YARAR SAĞLAMA POTANSİYELİ

BEŞİNCİ BÖLÜM

BİLGİ EDİNME HAKKI VE SAĞLAYACAĞI YARARLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde öncelikle Konya merkezde bulunan kamu kurumlarına ve ilçe kaymakamlıklarına yapılan başvurulara ve alınan sonuçlara ilişkin 2004, 2005 ve 2006 yılı verileri karşılaştırmalı olarak incelenmekte, daha sonra da bilgi edinme hakkının bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyini tespit ederek Türk kamu yönetiminin sorunlarını, kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçlarını, halkla ilişkiler sorunlarını ve bilgi edinme hakkının bunlara sağladığı yararları ortaya koymak amacıyla Konya örnekleminde gerçekleştirilen alan araştırmasından elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

1. Yıllara Göre Konya’da Gerçekleştirilen Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar

Merkez ve ilçeler dahil olmak üzere Konya genelinde bilgi edinme başvurularının ne düzeyde olduğunu ve ne tür sonuçlar alındığını ortaya koymak maksadıyla aşağıda yer alan istatistiksel analiz tabloları oluşturulmuştur. Konya valiliğinden elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan bu tablolarda 2004, 2005 ve 2006 yıllarına ait veriler yer almaktadır. Verilerin yalnızca bu üç yılı kapsamasının nedeni, bilgi edinme hakkının 2004 yılında yürürlüğe girmiş olması ve her yıla ait verilerin bir sonraki yılın şubat ayında valilik bünyesinde toplanmasıdır (bu nedenden ötürü 2007 yılına ait veriler henüz hazır olmadığı için bu verilere ulaşılamamıştır).

Tablolardan da görüleceği üzere, her yıla ait veriler sayı ve yüzde olarak merkezdeki kamu kurumları ve ilçelerdeki kamu kurumları olarak iki ayrı kategoride değerlendirilmekte, daha sonra o yıl için her ikisinin toplamı verilmekte ve yine bunlar da değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, üç yıla ilişkin gerek merkezdeki kamu kurumlarına yapılan başvurulara, gerek ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan başvurulara ve gerekse her ikisine yapılan başvuruların toplamına ilişkin veriler de analiz edilmektedir. Yapılan analizlerde her yıl kendi içerisinde farklı kategorilerde karşılaştırılmakla birlikte, yıllar da aynı şekilde birbirleriyle farklı kategoriler içerisinde bir karşılaştırmaya tabi tutulmaktadır.

Karşılaştırmalar yapılırken ise, bilgi edinme başvuruları ve alınan sonuçlara ilişkin veriler yedi kategoride yıllara göre incelenmektedir. Bu kategoriler sırasıyla;

- Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular,

- Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular,

- Reddedilen Başvurular Toplamı,

- Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular,

- Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular,

- Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı,

- Bilgi Edinme Başvurusu Toplamıdır.

1.1. Yıllara Göre Bilgi Edinme Başvuruları

Yıllara göre bilgi edinme başvurularının durumuna bakıldığında her geçen yıl gözle görülür bir artışın olduğu, hatta 2006 yılında yapılan başvuru sayısının bir önceki yıla oranla yaklaşık 2,5 kat artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Söz konusu bu artış durumunun hem Konya merkezde bulunan kamu kurumlarına, hem de Konya'nın ilçelerinde bulunan kamu kurumlarına yapılan başvuruların her ikisi için de geçerli olması, bilgi edinme hakkı açısından son derece önemli bir gelişme olarak algılanabilir. Bu artış oranları, bilgi edinme hakkının her geçen yıla göre bilinirlik düzeyinin arttığının, halkın aldığı sonuçlardan sonra bu kanuna duyulan güvenin fazlaştığının ve böylelikle de kamu kurumlarının daha şeffaf hale gelmeye başladığının bir göstergesi olarak da kabul edilebilir.

Tablo 1: Yıllara Göre Bilgi Edinme Başvurularına İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARINA İLİŞKİN VERİLER		2004			2005			2006		
		Merkezdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki Kamu Kurumları	Toplam	Merkezdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki Kamu Kurumları	Toplam	Merkezdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki Kamu Kurumları	Toplam
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	1479	345	1824	1698	1247	2945	4643	2458	7101
	Yüzde	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100

1.2. Yıllara Göre Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar

Burada, yıllara göre, gerek merkezde faaliyet gösteren, gerekse ilçelerde faaliyette bulunan kamu kurumlarına yapılan başvurulara ilişkin alınan cevaplar sayısal ve oransal anlamda önce her yıl kendi içerisinde değerlendirilerek, sonra da üç yılın toplamında yapılan başvurular doğrultusunda değerlendirmeler yapılarak karşılaştırılmaktadır.

1.2.1. 2004 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar

Görüleceği üzere, 2004 yılı içerisinde merkezde bulunan kamu kurumlarına yapılan toplam 1479 (%100) başvurunun 1369'u (%92,5) olumlu cevaplanarak, 75'i (%5,1) kısmen olumlu cevaplanarak, kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanmıştır. Başvurusu reddedilen (18 kişi (%1,2)) ve diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen (17 kişi (%1,2)) kişiler oransal olarak çok küçük bir kesimi oluşturmaktayken, başvurusu reddedilenlerden hiçbirinin yargıya itiraz hakkını kullanmadığı görülmektedir. Bu durum kişilerin ihtiyaç duymamasından kaynaklanabileceği gibi, bu tip konularla uğraşmak istememelerinden yada tatmin edici nitelikte bir netice elde edebileceklerine inanmamalarından da kaynaklanabilir.

2004 yılı içerisinde ilçelerde yapılan başvurulara baktığımızda ise merkezdeki kurumlara oranla çok daha az sayıda (345) başvuru olduğu görülmektedir. Bu durum, merkezle ilçenin sosyo-kültürel yapısındaki farklılıklarla açıklanabilir. Başvuru sayısı bu kadar az olmasına rağmen olumlu cevaplanarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru oranı, çok fazla başvuru olan merkezdeki orana yakındır. Ancak, ilçelerde reddedilen başvuru oranı (%6,4) merkezdekine nazaran çok yüksektir. Bu, kamu yönetiminin olumsuz bir tutum takınması nedeniyle istisna kapsamına başvuruları bilinçli sokmasından kaynaklanabileceği gibi, halkın kanunun birazda o dönemde yeni olmasından ötürü bilinçsiz ve yanlış nitelikte başvurular gerçekleştirmesinden de kaynaklanabilir. Burada hiç yargıya itiraz yoluna gidilmemesi de dikkate alındığında, söz konusu bu durumun ikinci görüşü daha da kuvvetlendirecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Tablo 2: 2004 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2004	
		Merkezdeki Kamu Kurumları	İlçedeki Kamu Kurumları
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	1369	316
	Yüzde	%92,5	%91,6
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	75	2
	Yüzde	%5,1	%0,6
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	18	22
	Yüzde	%1,2	%6,4
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	-	1
	Yüzde	-	%0,3
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	17	4
	Yüzde	%1,2	%1,1
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	-	-
	Yüzde	-	-
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	1479	345
	Yüzde	%100	%100

1.2.2. 2005 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar

2005 yılına ait veriler incelendiğinde, merkezdeki kamu kurumlarına yapılan 1698 (%100) başvurunun 1339'unun (%78.9) olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlandığı, 77'sinin (%4,5) ise yönetmeliğin istisnalarına girdiği için ya da gerekli şekil şartlarını taşımadığı için reddedildiği görülmektedir. Bununla birlikte 76 kişinin (%4,5) gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişiminin sağlandığı, 191 kişininse (%11,2) diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirildiği

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için "olumsuz cevaplanan başvurular" ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

anlaşılmaktadır. Başvurusu reddedildiği halde yargıya hiç itirazda bulunulmamasıysa ilginçtir.

Tablo 3: 2005 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2005	
		Merkezdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki Kamu Kurumları
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	1339	986
	Yüzde	%78,9	%79
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	15	60
	Yüzde	%0,9	%4,8
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	77	41
	Yüzde	%4,5	%3,3
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	76	84
	Yüzde	%4,5	%6,7
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	191	76
	Yüzde	%11,2	%6,1
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	-	1
	Yüzde	-	%0,1
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	1698	1247
	Yüzde	%100	%100

2005 yılı içerisinde ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan başvuru sayısının (1247) ise, bir önceki yılda olduğu gibi merkezdeki kamu kurumlarına oranla daha az olduğu görülmektedir. Ancak, aradaki fark azalmıştır. İlçelerdeki başvurularda bu anlamda bir artış söz konusudur. İlçelerdeki kamu kurumlarına yapılan ve olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuruların oranı (%79) merkezdeki kamu kurumlarına yapılan başvurularla hemen hemen aynıdır. Kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuruların oranı (%4,8) ise, merkezdeki

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için “olumsuz cevaplanan başvurular” ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

kamu kurumlarına yapılan başvuruların oranından (%0,9) daha fazladır. Reddedilen başvuru oranı (%3,3) tam tersine merkezdeki kamu kurumlarınca reddedilenlerden (%4,5) daha azdır. Bir önceki yıl merkezdekilerden daha fazla olan bu oran 2005'te aksine bir seyir izlemiştir. Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuruların oranı, yine ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan başvurularda (%6,7), merkezdekilerine oranla (%4,5) daha fazla iken, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilen başvuruların oranı (%6,1) merkezdekilere (%11,2) oranla çok daha azdır. Ancak, burada esas ilginç olan nokta, yukarıda da belirtildiği gibi, merkezdeki kamu kurumlarına yapılan 1698 başvurudan 77'si reddedilmesine rağmen, reddedilenlerden hiçbirinin yargıya itiraz yoluna gitmemesi, buna karşın gerek başvuru sayısı (1247) anlamında, gerekse reddedilen başvuru (41) anlamında merkezden daha düşük olan ilçelerdeki kamu kurumlarında sadece 1 kişi dahi olsa yargı yoluna başvurmasıdır. Bunun dışında, başvurusu reddedildiği için yargıya itiraz edilmesi, kanunun yürürlüğe girdiği andan itibaren Konya genelinde bu anlamda atılmış ilk adım olması nedeniyle de önemli görülebilir.

1.2.3. 2006 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar

2006 yılı içerisinde gerek merkezdeki kamu kurumlarına, gerekse ilçelerde bulunan kamu kurumlarına gerçekleştirilen bilgi edinme başvuruları incelendiğinde, merkezdeki kamu kurumlarına yapılan başvuru sayısının (4643), ilçelerdekine nazaran (2458) çok daha fazla olduğu (yaklaşık olarak iki katı civarında) görülmektedir. Bu anlamda olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvurularda sayı olarak merkezin (4029) ilçelere (2129) büyük bir üstünlüğü vardır. Ancak, oransal anlamda merkezle (%86,8) ilçeler (%86,7) hemen hemen aynıdır. Kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda ise, ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan başvuruların gerek sayısal (97) gerekse oransal (%3,9) anlamda merkezdeki kamu kurumlarına yapılan başvurulardan (67 kişi, %1,4) bir fazlalığı söz konusudur. Reddedilen başvurularda ilçelerdeki kamu kurumları sayı olarak (117) merkezdeki kamu kurumlarından (135) daha az olmasına rağmen, oransal olarak (%4,8) merkezdekilerden (%2,9) daha fazladır. Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurulardaysa merkezdeki kamu kurumları hem sayısal (290) hem de oransal (%6,2) anlamda ilçelerdeki kamu kurumlarından (11 kişi, %0,4) çok daha fazladır. Diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen

başvurularda merkezdeki kamu kurumlarının sayısal olarak (121) üstünlüğü söz konusuyken, ilçelerdeki kamu kurumlarının oransal (%4) bir üstünlüğü söz konusudur. Buradaki en ilgi çekici nokta, başvurusu reddedilenlerden yargıya itiraz edenlerin ilçelerdeki kamu kurumlarına başvuranlarda hem sayısal (6) hem de oransal (%0,2) olarak merkezdekilere kıyasla (1 kişi, %0,1) bir fazlalığın oluşudur. Bu anlamda, bir önceki yıl söz konusu olan durumun aynısı (hatta daha da artış göstermiş hali) 2006 yılı için de geçerlidir.

Tablo 4: 2006 Yılı İçerisinde Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2006	
		Merkezdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki Kamu Kurumları
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	4029	2129
	Yüzde	%86,8	%86,7
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	67	97
	Yüzde	%1,4	%3,9
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	135	117
	Yüzde	%2,9	%4,8
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	290	11
	Yüzde	%6,2	%0,4
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	121	98
	Yüzde	%2,6	%4
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	1	6
	Yüzde	%0,1	%0,2
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	4643	2458
	Yüzde	%100	%100

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için “olumsuz cevaplanan başvurular” ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

1.2.4. 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar

Merkezdeki ve ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan başvuruları karşılaştırırken son olarak, tüm yıllara ilişkin gerek merkezdeki, gerekse ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan toplam başvuruların ve alınan sonuçların incelenmesinde yarar görülmüştür. Bu doğrultuda, üç yıl boyunca yapılan başvurulara bakıldığında, merkezdeki kamu kurumlarına yapılan toplam başvuru sayısının (7820) ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan toplam başvuru sayısından (4050) yaklaşık iki kat fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar içerisinde olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvurular açısından yine merkezdeki kamu kurumlarının gerek sayı (6737) gerekse oran (%86,1) olarak, ilçelerdeki kamu kurumlarından (3431 kişi, %84,7) daha ilerde olduğu; kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda ise ilçelerdeki kamu kurumlarının (159 kişi, %3,9) merkezdekilerden (157 kişi, %2) sayısal ve oransal olarak daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bununla birlikte, kanunun ve ilgili yönetmeliğin istisna hükümlerine girdiği ya da gerekli şekil şartlarını taşımadığı için reddedilen başvurular sayı olarak merkezdeki kamu kurumlarında (230) daha fazla iken, oran olarak ilçelerdeki kamu kurumlarında (%4,4) daha fazladır. Ancak, burada şaşırtıcı olan durum, alınan red cevaplarına karşı mahkemeye daha fazla itiraz yoluna gidilmesinin, toplam başvuru sayısı ilçelerdekinden yaklaşık iki kat fazla olan ve çok daha fazla reddedilen başvuruya sahip olan merkezdeki kamu kurumlarına yapılan başvurularda olması beklenirken, bu durumun gerek sayısal (7) gerekse oransal (%0,2) olarak ilçeler için söz konusu olmasıdır.

Gizli ya da sır niteliğindeki belgeler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurular açısından, merkezdeki ve ilçelerdeki kamu kurumları karşılaştırıldığında merkezdeki kamu kurumlarının (366 kişi, %4,7) ilçelerdekinden (96 kişi, %2,4) sayı ve oran olarak daha fazla başvuruya sahip olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, merkezdeki kamu kurumlarına başvuruda bulunanların, ilçelerdeki kamu kurumlarına başvuranlardan daha fazla, gizli ya da sır niteliğindeki bilgilerle bir arada bulunan bilgi ve belgeler talep ettikleri ifade edilebilir. Diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen başvurular yönünden ise, merkezdeki kamu kurumları (329 kişi, %4,2) ile ilçelerdeki kamu kurumları (178 kişi, %4,4) arasında oransal anlamda bir yakınlık söz konusuyken, sayısal olarak merkezdeki kamu kurumları yönünde bir farklılaşma mevcuttur. Bu anlamda, sayısal veriler doğrultusunda bir değerlendirme yapılacak olursa,

merkezdeki kamu kurumlarına başvuruda bulunan kişilerin istedikleri bilgiye sahip olmayan kamu kurumlarına başvurma durumu, ilçelerdekine nazaran daha fazladır.

Tablo 5: 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Merkezdeki-İlçedeki Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2004-2005-2006 Yılları Toplamı	
		Merkezdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki kamu Kurumları
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	6737	3431
	Yüzde	%86,1	%84,7
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	157	159
	Yüzde	%2	%3,9
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	230	180
	Yüzde	%2,9	%4,4
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	366	96
	Yüzde	%4,7	%2,4
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	329	178
	Yüzde	%4,2	%4,4
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	1	7
	Yüzde	%0,1	%0,2
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	7820	4050
	Yüzde	%100	%100

1.2.5. 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlar

2004-2005-2006 yılları toplamında Konya genelindeki tüm kamu kurumlarına yapılan bilgi edinme başvuruları ve bu başvurulardan elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda yer alan veriler doğrultusunda değerlendirildiğinde; toplam başvuru sayısının 11870 (%100) olduğu, bu başvurulardan %85,6'sının (10168 kişi) olumlu cevaplanarak

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için "olumsuz cevaplanan başvurular" ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

bilgi veya belgelere erişiminin sağlandığı, %2,7'sinin (316 kişi) kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişiminin sağlandığı, %3,4'ünün (410 kişi) kanunun ve ilgili yönetmeliğin istisnalarına girdiği ya da gerekli şekil şartlarını taşımadığı için reddedildiği, %3,9'unun (462 kişi) gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişimlerinin sağlandığı, %4,3'ünün (507 kişi) talep ettiği bilgi başvuruda bulunduğu kurumda bulunmadığı için diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirildiği ve %0,1'inin (8 kişi) başvurusu reddedildiği ve red cevabı kendisini tatmin etmediği için yargıya itiraz yoluna gittiği görülmektedir.

Tablo 6: 2004-2005-2006 Yılları Toplamında Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2004-2005-2006 Yılları Toplamı
		Toplam Başvuru
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	10168
	Yüzde	%85,6
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	316
	Yüzde	%2,7
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	410
	Yüzde	%3,4
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	462
	Yüzde	%3,9
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	507
	Yüzde	%4,3
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	8
	Yüzde	%0,1
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	11870
	Yüzde	%100

Tüm bu verilerden hareketle, reddedilen başvuruların (410 kişi) düşük bir oranda (%3,4) kalması bilgi edinme hakkından yararlanma/yararlandırma anlamında gerek

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için “olumsuz cevaplanan başvurular” ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

vatandaşların gerekse Konya’da faaliyet gösteren kamu kurumlarının gerekli özeni gösterdiğini, bunun da Kanunun geleceği ve sahip olduğu yarar sağlama potansiyeli açısından oldukça olumlu olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, burada pek iç açıcı olmayan durum, başvurusu reddedilenlerin (410 kişi) çok az bir bölümünün (8 kişi) red cevabına karşı hak arama yoluna giderek yargıya itirazda bulunmasıdır. Bu, vatandaş olarak hala hak arama bilincimizin tam olarak oturmadığının bir göstergesi olabileceği gibi, yargıya olan güvenin ve tatmin edici nitelikte ve zamanda sonuç alınacağına duyulan inancın tam oturmadığının bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

1.3. Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçların Yıllara Göre Karşılaştırması

Burada, kamu kurumlarına yapılan başvurular; merkezdeki kamu kurumlarına yapılan başvurular, ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan başvurular ve her ikisinin toplamı niteliğindeki o yıla ait tüm başvurular olmak üzere üç ayrı kategori halinde yıllara göre karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

1.3.1. Merkezdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarının Karşılaştırılması

Merkezdeki kamu kurumlarına yapılan başvurular ve alınan sonuçlar yönünden 2004, 2005 ve 2006 yılları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bilgi edinme başvurularının her yıl bir önceki yıla nazaran artış gösterdiği, hatta 2006 yılındaki başvuru sayısının bir önceki yılın yaklaşık 2,5 katı oranında bir artışa sahip olduğu görülmektedir.

Bilgi edinme başvurularına elde edilen sonuçlar açısından duruma bakıldığında ise, sırasıyla şöyle bir durum karşımıza çıkmaktadır;

Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvurularda sayısal olarak 2005 yılında (1339) bir önceki yıla göre (1369) düşüş yaşandığı, 2006 yılında (4029) ise tekrar gözle görülür bir artış olduğu söylenebilse de, aynı yükselişin 2006 yılı için oransal anlamda (%86,8) söz konusu olmadığı fark edilmektedir. 2005 yılı için söz konusu olan sayısal düşüşün ise oransal olarak da (%78,9) yaşandığı görülmektedir.

Tablo 7: Merkezdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarına İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2004	2005	2006
		Merkezdeki Kamu Kurumları	Merkezdeki Kamu Kurumları	Merkezdeki Kamu Kurumları
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	1369	1339	4029
	Yüzde	%92,5	%78,9	%86,8
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	75	15	67
	Yüzde	%5,1	%0,9	%1,4
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	18	77	135
	Yüzde	%1,2	%4,5	%2,9
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	-	76	290
	Yüzde	-	%4,5	%6,2
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	17	191	121
	Yüzde	%1,2	%11,2	%2,6
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	-	-	1
	Yüzde	-	-	%0,1
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	1479	1698	4643
	Yüzde	%100	%100	%100

Kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda, 2005 yılında çok fazla olmakla birlikte (15 kişi, %0,9) yıllara göre hem sayısal hem de oransal olarak bir düşüş gözlenmekteyken, 2004 yılında hiçbir başvurunun yer almadığı gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda aksine, fark edilir nitelikte sayısal ve oransal bir artış yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu durum, daha önce de belirtildiği gibi, vatandaşların istediği bilgilerin gizli bilgilerle bir arada bulunan bilgilerden daha fazla meydana gelmeye başladığının da bir göstergesidir. Ayrıca bu artış durumu kamu yönetiminin kendisini hiç

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için “olumsuz cevaplanan başvurular” ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

zahmete sokmadan, bu bilgilerin gizli olduğundan ötürü verilemeyeceğini bildirmek, yani bahane bulmak yoluna gitmediğinin de bir işareti olarak algılanabilir.

Kanunun ve ilgili yönetmeliğin istisna hükümleri içerisinde yer aldığı ya da gerekli şekil şartlarını taşımadığı için reddedilen başvurularda maalesef yıllara göre azımsanmayacak nitelikte sayısal bir artış söz konusudur. 2005 yılında çok daha fazla (%4,5) olmakla birlikte, aynı artış oransal olarak da göze çarpmaktadır. Reddedilen başvurularda bu denli artış yaşanmasına rağmen, alınan red cevaplarına karşı yargıya itiraz yoluna gidenlerin sadece 2006 yılında 1 kişi olması hayli düşündürücü bir tablodur. Bunun nedenlerinin çok yönlü bir biçimde araştırılmasının, sıkıntının nerelerden kaynaklandığının tespit edilmesinin Kanunun geleceği açısından çok yararlı olacağı su götürmez bir gerçektir.

Diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen başvurularda 2004 yılına (17 kişi, %1,2) nazaran 2005 yılında gerek sayısal (191) gerekse oransal (%11,2) olarak çok yüksek bir artış yaşandığı, bu artışın 2006 yılında tekrar düşüş yönünde bir seyir izlediği (121 kişi, %2,6) görülmektedir. Elbette ki bu yükseliş ya da düşüş durumu, vatandaşın, o bilgiye sahip olmayan kurumdan bilgi talep edip etmemesiyle ilgili olduğu için, bu anlamda vatandaşın istedikleri bilgiye görevi gereği sahip olmayan kuruma en fazla 2005 yılında başvurduğunu ifade etmek mümkündür.

1.3.2. İlçelerdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarının Karşılaştırılması

İlçelerde bulunan kamu kurumlarına yapılan başvurular açısından 2004, 2005 ve 2006 yılları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, her yılın bir önceki yıla oranla tıpkı merkezdeki kamu kurumlarında olduğu gibi düzenli bir artış sergilediği görülmektedir.

Bilgi edime başvurularına alınan sonuçlar yönünden bu yıllara bakıldığında ise olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuruların sayısal olarak düzenli bir artış gösterdiği, ancak oransal olarak bir düşüşün yaşandığı ve bu düşüşün en fazla 2005 yılında (%79) olduğu göze çarpmakta, kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda yine sayısal olarak düzenli bir artış olmasına rağmen bu kez 2006 yılında oransal olarak (%3,9) bir düşüş meydana geldiği anlaşılmaktadır.

Reddedilen başvurular açısından bu düzenli artış durumu sayısal anlamda devam ederken, oransal olarak azalan yönde bir seyir izlemekte ve en düşük oranı (%3,3) 2005

yılı almaktadır. Bu red cevaplarına karşı yargıya itiraz yoluna başvurulması ise hala çok yetersiz olmakla birlikte, 2006 yılında (6 kişi, %0,2) diğer yıllara nazaran hat safhaya çıkmaktadır.

Tablo 8: İlçelerdeki Kamu Kurumlarına Yapılan Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarına İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2004	2005	2006
		İlçelerdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki Kamu Kurumları	İlçelerdeki Kamu Kurumları
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	316	986	2129
	Yüzde	%91,6	%79	%86,7
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	2	60	97
	Yüzde	%0,6	%4,8	%3,9
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	22	41	117
	Yüzde	%6,4	%3,3	%4,8
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	1	84	11
	Yüzde	%0,3	%6,7	%0,4
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	4	76	98
	Yüzde	%1,1	%6,1	%4
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	-	1	6
	Yüzde	-	%0,1	%0,2
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	345	1247	2458
	Yüzde	%100	%100	%100

Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda durum biraz daha değişmekte, en yüksek sayı (84) ve oranı (%6,7) 2005 yılı almaktadır. Bu yükseliş durumu 2006 yılında (11 kişi, %0,4) tekrar düşüş yönünde bir seyir izlemektedir.

Başvurunun, olması gereken yere yapılmamasından ötürü, istenen bilgi ve belgeye sahip olan kurum ve kuruluşlara yönlendirilmesi durumunun yıllara göre gerek sayısal

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için “olumsuz cevaplanan başvurular” ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

gerekse oransal olarak düşüş göstermesi gerekirken, sayısal olarak düzenli bir şekilde artması ve oransal olarak da 2005 yılında (%6,1) en üst düzeye çıkması, 2006 yılında (%4) tekrar düşmekle birlikte yine 2004 yılından (%1,1) fazla olması şaşırtıcıdır. Bu anlamda, Konya'nın ilçelerinde yaşayan vatandaşların kamu kurumlarına ilişkin yeterli bilgilenme düzeyine sahip olmadıklarından ilgisiz kurumlara başvuruda bulunmaları halinin devam ettiğini ifade etmek mümkündür.

1.3.3. Yıllara Göre Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Toplam Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarının Karşılaştırılması

Yıllara göre Konya genelindeki tüm kamu kurumlarına (merkezdeki ve ilçelerdeki tüm kamu kurumları) yapılan toplam başvurulara bakıldığında, düzenli bir artış yaşandığı, hatta bu artışın 2006 yılında (7101) bir önceki yıla oranla (2945) yaklaşık 2,5 kat fazla gerçekleştiği görülmektedir.

Gerçekleştirilen bu bilgi edinme başvurularına alınan sonuçlar açısından bir karşılaştırma yapıldığında, olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvurularda yıllara göre sayısal anlamda düzenli bir artış yaşanırken, oransal anlamda bir düşüş olduğu ve bu düşüşün en fazla 2005 yılında (%78,9) meydana geldiği, kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda yine oransal anlamda bir düşüş yaşanırken sayısal anlamda sadece 2005 yılında (75) çok az bir düşüş yaşandığı ve bu düşüşün 2006 yılında (164) çok büyük bir yükselişe geçtiği ortaya çıkmaktadır.

Kanun ve ilgili yönetmeliğin istisnalarına girdiği veya gerekli şekil şartlarını taşımadığı için reddedilen başvurularda ise yıllara göre yaşanan sayısal yükselişin, 2004 yılına oranla (%2,2) 2005 yılında (%4) daha fazla olmakla birlikte, 2006 yılında da (%3,6) devam ettiği, buna karşın, bu red cevaplarına ilişkin mahkemeye itiraz yoluna başvurulmasının sayısal olarak artmakla beraber çok yetersiz düzeyde kaldığı gözlenmektedir.

Bunun yanı sıra, gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda sayısal olarak düzenli bir artışın yaşandığı, oransal olarak ise 2005 yılında (%5,4) büyük bir yükselişin, 2006 yılındaysa (%4,2) bir önceki yıla göre biraz daha düşüşün söz konusu olduğu görülmektedir.

Son olarak, bilgi edinme başvurularının görevi gereği talep edilen bilgi ya da belgeye sahip olmayan kamu kurumlarına yapılması neticesi diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen başvurulardaysa hem sayısal (267) hem de oransal (%9,1) olarak 2005 yılında büyük bir yükselişin olduğu, bu yükseliş durumunun 2006 yılında (219 kişi, %3,1) biraz daha azalarak devam ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 9: Yıllara Göre Konya Genelindeki Tüm Kamu Kurumlarına Yapılan Toplam Başvurular ve Alınan Sonuçlar Açısından 2004-2005-2006 Yıllarına İlişkin Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2004	2005	2006
		Toplam Başvuru	Toplam Başvuru	Toplam Başvuru
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	1685	2325	6158
	Yüzde	%92,4	%78,9	%86,7
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	77	75	164
	Yüzde	%4,2	%2,5	%2,3
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	40	118	252
	Yüzde	%2,2	%4	%3,6
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	1	160	301
	Yüzde	%0,1	%5,4	%4,2
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	21	267	219
	Yüzde	%1,1	%9,1	%3,1
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	-	1	7
	Yüzde	-	%0,1	%0,1
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	1824	2945	7101
	Yüzde	%100	%100	%100

Yukarıdaki 9 tabloda ayrıntılı bir biçimde sıralanan bilgi edinme başvurularına ilişkin veriler, yapılan açıklamaların anlaşılabilirliğini daha da kolaylaştırmak için bir araya getirilerek tek bir tablo halinde verilecek olursa karşımıza aşağıdaki tablo çıkmaktadır.

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için “olumsuz cevaplanan başvurular” ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

Tablo 10: Yıllara Göre Bilgi Edinme Başvuruları ve Alınan Sonuçlara İlişkin Bir Araya Getirilmiş Ayrıntılı Veriler

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI VE ALINAN SONUÇLARA İLİŞKİN VERİLER		2004			2005			2006			Genel Toplam		
		Merkezdeki Kamu Kurumları	İçlerdeki kamu Kurumları	Toplam	Merkezdeki Kamu Kurumları	İçlerdeki kamu Kurumları	Toplam	Merkezdeki Kamu Kurumları	İçlerdeki kamu Kurumları	Toplam	Merkezdeki Kamu Kurumları	İçlerdeki kamu Kurumları	Toplam
Olumlu Cevaplanarak Bilgi veya Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	1369	316	1685	1339	986	2325	4029	2129	6158	6737	3431	10168
	Yüzde	%92,5	%91,6	%92,4	%78,9	%79	%78,9	%86,8	%86,7	%86,7	%86,1	%84,7	%85,6
Kısmen Olumlu Cevaplanarak Kısmen de Reddedilerek Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	75	2	77	15	60	75	67	97	164	157	159	316
	Yüzde	%5,1	%0,6	%4,2	%0,9	%4,8	%2,5	%1,4	%3,9	%2,3	%2	%3,9	%2,7
Reddedilen* Başvurular Toplamı	Sayı	18	22	40	77	41	118	135	117	252	230	180	410
	Yüzde	%1,2	%6,4	%2,2	%4,5	%3,3	%4	%2,9	%4,8	%3,6	%2,9	%4,4	%3,4
Gizli ya da Sır Niteliğindeki Bilgiler Çıkarılarak veya Ayrılarak Bilgi ve Belgelere Erişim Sağlanan Başvurular	Sayı	-	1	1	76	84	160	290	11	301	366	96	462
	Yüzde	-	%0,3	%0,1	%4,5	%6,7	%5,4	%6,2	%0,4	%4,2	%4,7	%2,4	%3,9
Diğer Kurum ve Kuruluşlara Yönlendirilen Başvurular	Sayı	17	4	21	191	76	267	121	98	219	329	178	507
	Yüzde	%1,2	%1,1	%1,1	%11,2	%6,1	%9,1	%2,6	%4	%3,1	%4,2	%4,4	%4,3
Başvurusu Reddedilenlerden Yargıya İtiraz Edenlerin Toplam Sayısı	Sayı	-	-	-	-	1	1	1	6	7	1	7	8
	Yüzde	-	-	-	-	%0,1	%0,1	%0,1	%0,2	%0,1	%0,1	%0,2	%0,1
Bilgi Edinme Başvurusu Toplamı	Sayı	1479	345	1824	1698	1247	2945	4643	2458	7101	7820	4050	11870
	Yüzde	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100

* Bu kısım 4982 sayılı kanunun ve ilgili Yönetmeliğin istisnalarına girdiği için “olumsuz cevaplanan başvurular” ile Yönetmeliğin 9. 10. 11 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen şekil şartlarını taşımadığı için işleme konulamayan ve ilgisine bildirilen başvuruları içermektedir.

2. Türk Kamu Yönetimi ve Halkla İlişkileri Açısından Bilgi Edinme Hakkı ve Sağlayacağı Yararlar: Konya Araştırması

2.1. Araştırma Metodolojisi

Bilgi edinme hakkı, yönetim sürecine ilişkin cereyan eden gelişmeler hakkında vatandaşın daha rahat bilgi elde edebilmesini, elde ettiği bu bilgi sayesinde yönetimle olan ilişkisinde mevcut durumundan daha aktif bir konuma gelebilmesini ve bu sayede de kamu yönetiminin gerek yapısal, zihniyetsel ve halkla ilişkiler sorunlarının çözümünde gerekse halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında önemli imkanlara sahip olmasını sağlama potansiyeli bulunan bir haktır. Bu hakkın sahip olduğu söz konusu potansiyellerinin halk gözüyle değerlendirilmesi, onu kullanacak, işlevsel hale getirecek ve bu potansiyelleri ortaya çıkaracak olan halk olduğu için önemlidir.

Bu doğrultuda, teorik bölümlerde ele alınan Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarını, Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istenilen amaçları ve karşılaşılan sorunları, bilgi edinme hakkının halk tarafından bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyini ve tüm bu amaçlar ve sorunlar açısından sağlayabileceği yararları ortaya koymak amacıyla bir alan araştırması yapılmıştır. Alan araştırması 2008 yılı Ocak ayı içerisinde Konya Merkez’de tesadüfi örneklem tekniğine göre seçilmiş bir örneklem üzerinde yüzyüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Anket formu, Konya merkezde yer alan Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde deneyimli anketörler ile çalışmayı yapan tarafından sahaya uygulanmıştır.

Toplam 87 sorudan meydana gelen anket formu önce 20 kişi üzerinde daha sonra 50 kişi üzerinde bir önteste tabi tutulmuş, halk tarafından anlaşılabilirlik düzeyi ve gerçekleştirilecek analizlere uygunluk düzeyi tespit edilerek gerekli düzenlemeler yapılmış, son şekli verilmiştir. Kamuoyu araştırmalarında veri toplama sürecindeki olası aksaklıklar bilindiği için, bu aksaklıklar da hesaba katılarak sahaya toplam 650 anket formu uygulanmış, bunlar bir incelemeye tabi tutulduktan sonra bir kısmı elenmiş ve toplam 500 anket üzerinde analizler gerçekleştirilmiştir. Sahaya uygulanan anketler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS istatistik programında gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu, 7 ana bölümden meydana gelen bir özellik taşımaktadır. Bu bölümler Türk kamu yönetiminin sorunları, Türk kamu yönetiminin

kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar, Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları, ulaşmak istediği kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçları ve karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar, bilgi edinme hakkının halk tarafından bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyi, kişilerin kamu kurumları hakkında bilgilenme kanalları ve sosyo-demografik özelliklerden meydana gelmektedir.

Türk kamu yönetiminin sorunlarına ilişkin bölüm, yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları ortaya koyan toplam 18 sorudan; Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenilen amaçlara ilişkin bölüm, temel olarak bu amaçları yansıtan 5 sorudan; Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin bölüm, bu sorunları kapsayıcı bir nitelik taşıyan toplam 9 sorudan; bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar ve karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile ilgili bölüm, söz konusu sorunlara ve amaçlara bilgi edinme hakkının ne düzeyde yarar sağladığını ortaya koymak amacıyla yukarıdaki ilk üç bölümde yer alan soruların aynısı olan toplam 32 sorudan; bilgi edinme hakkının halk tarafından bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyine ilişkin bölüm, bilgi edinme hakkıyla ilgili ne düzeyde bilgiye sahip olduğu, hangi kurumlara, kaç kez başvuruda bulunulduğu ve nasıl sonuç alındığı gibi verileri ortaya koymaya çalışan toplam 11 sorudan; kişilerin kamu kurumları hakkında bilgilenme kanallarına ilişkin bölüm, halkın kamu kurumlarıyla ilgili bilgileri almada hangi kanallara başvurduğunu betimlemeye çalışan toplam 6 sorudan ve sosyo-demografik özelliklere ilişkin bölüm ise araştırmaya katılanların yaş, cinsiyet, meslek durumu, eğitim düzeyi, medeni durum ve aylık ortalama gelirini açıklamaya çalışan toplam 6 sorudan meydana gelmektedir.

Bu sorulara alınan cevaplar doğrultusunda aşağıdaki temel araştırma soruları ve hipotezleri ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Araştırma Soruları

Araştırma Sorusu 1: Halkın bilgi edinme hakkından haberdar olma durumu nedir, haberdar olanlar ne düzeyde bilgiye sahiptir?

Araştırma Sorusu 2: Halkın bilgi edinme hakkından yararlanma durumu nedir, bu haktan yararlananlar tarafından kaç kez başvuru yapılmıştır?

Araştırma Sorusu 3: Bilgi edinme hakkı doğrultusunda yapılan başvurulara nasıl bir sonuç alınmıştır?

Araştırma Sorusu 4: Bilgi edinme başvurularına hangi gerekçelerle olumsuz yanıt verilmiştir?

Araştırma Sorusu 5: Halkın bilgi edinme başvurusunda bulunmama sebepleri nelerdir?

Araştırma Sorusu 6: Bilgi edinme hakkından haberdar olma durumuyla sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 1: Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkından daha fazla haberdardır.

Hipotez 2: Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi artar.

Hipotez 3: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkından daha fazla haberdardır.

Hipotez 4: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi artar.

Hipotez 5: Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi artar.

Hipotez 6: Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkından daha fazla haberdardır.

Araştırma Sorusu 7: Bilgi edinme hakkından yararlanma durumuyla sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 7: Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkından daha fazla yararlanmaktadır.

Hipotez 8: Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi artar.

Hipotez 9: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkından daha fazla yararlanmaktadır.

Hipotez 10: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkında yararlanma düzeyi artar.

Hipotez 11: Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkında yararlanma düzeyi artar.

Hipotez 12: Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkında daha fazla yararlanmaktadır.

Türk kamu yönetiminin sorunlarına ilişkin araştırma soruları

Araştırma Sorusu 8: Türk kamu yönetiminde sorunlar daha çok yönetsel yapıdan mı, yönetsel zihniyetten mi kaynaklanmaktadır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotez test edilmektedir.

Hipotez 13: Türk kamu yönetiminde yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar eşit düzeyde önemlidir.

Araştırma Sorusu 9: Yönetsel yapıya ve yönetsel zihniyete ilişkin daha çok hangi sorunlardan yakınılmaktadır?

Araştırma Sorusu 10: Yönetsel yapıya ve yönetsel zihniyete ilişkin sorunlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotez test edilmektedir.

Hipotez 14: Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları arasında pozitif bir ilişki vardır.

Araştırma Sorusu 11: Türk kamu yönetiminin sorunları ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 15: Erkekler bayanlara nazaran Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 16: Evliler, bekar ve dullara nazaran Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 17: Yaş ilerledikçe Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına inanma düzeyi artar.

Hipotez 18: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına inanma düzeyi azalır.

Hipotez 19: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 20: Eğitim düzeyi yükseldikçe Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına inanma düzeyi artar.

Araştırma Sorusu 12: Yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlar ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Araştırma Sorusu 13: Yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlar ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin araştırma soruları

Araştırma Sorusu 14: Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulaması amaçlarına ne düzeyde ulaşmaktadır?

Araştırma Sorusu 15: Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 21: Yaş ilerledikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi azalır.

Hipotez 22: Evliler, bekar ve dullara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha az inanmaktadır.

Hipotez 23: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi artar.

Hipotez 24: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha az inanmaktadır.

Hipotez 25: Eğitim düzeyi yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi azalır.

Hipotez 26: Erkekler bayanlara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha az inanmaktadır.

Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin araştırma soruları

Araştırma Sorusu 16: Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasına ilişkin daha çok hangi sorunlardan yakınılmaktadır?

Araştırma Sorusu 17: Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlarla sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 27: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 28: Eğitim düzeyi yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına inanma düzeyi artar.

Hipotez 29: Evliler, bekar ve dullara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 30: Erkekler bayanlara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 31: Yaş ilerledikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına inanma düzeyi artar.

Hipotez 32: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına inanma düzeyi azalır.

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağladığı yararlarla ilişkin araştırma soruları

Araştırma Sorusu 18: Bilgi edinme hakkı daha çok yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunların mı, yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunların mı çözümüne yarar sağlamaktadır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotez test edilmektedir.

Hipotez 33: Bilgi Edinme Hakkı yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunların çözümüne eşit düzeyde yarar sağlamaktadır.

Araştırma Sorusu 19: Bilgi edinme hakkı yönetsel yapıya ve yönetsel zihniyete ilişkin daha çok hangi sorunların çözümüne yarar sağlamaktadır?

Araştırma Sorusu 20: Bilgi edinme hakkının yönetsel yapıya ve yönetsel zihniyete ilişkin sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotez test edilmektedir.

Hipotez 34: Bilgi edinme hakkının yönetsel yapıya ve yönetsel zihniyete ilişkin sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında pozitif bir ilişki vardır.

Araştırma Sorusu 21: Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağlama düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 35: Bilgi edinme başvurusuna olumlu sonuç alanlar diğerlerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 36: Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 37: Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 38: Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Hipotez 39: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Hipotez 40: Bilgi edinme hakkından yararlananlar yararlanmayanlara kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 41: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 42: Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Araştırma Sorusu 22: Bilgi edinme hakkının yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunların çözümüne yarar sağlama düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Araştırma Sorusu 23: Bilgi edinme hakkının yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunların çözümüne yarar sağlama düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararlarla ilişkin araştırma soruları

Araştırma Sorusu 24: Bilgi edinme hakkı Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına ne düzeyde yarar sağlamaktadır?

Araştırma Sorusu 25: Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağlama düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 43: Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Hipotez 44: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Hipotez 45: Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 46: Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 47: Bilgi edinme hakkından yararlananlar yararlanmayanlara kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 48: Bilgi edinme başvurusuna olumlu sonuç alanlar diğerlerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 49: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 50: Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlara ilişkin araştırma soruları

Araştırma Sorusu 26: Bilgi edinme hakkı Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların çözümüne ne düzeyde yarar sağlamaktadır?

Araştırma Sorusu 27: Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara yarar sağlama düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır, bir farklılaşma var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

Hipotez 51: Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 52: Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Hipotez 53: Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 54: Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 55: Bilgi edinme başvurusuna olumlu sonuç alanlar diğerlerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 56: Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Hipotez 57: Bilgi edinme hakkından yararlananlar yararlanmayanlara kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Hipotez 58: Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır.

Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar ve ulaşılmak istenen amaçlar arasındaki ilişkilere dönük araştırma soruları

Araştırma Sorusu 28: Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar ile kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotez test edilmektedir.

Hipotez 59: Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar arasında pozitif bir ilişki vardır.

Araştırma Sorusu 29: Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar ile kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Sorusu 30: Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar ile ulaşılmak istenen amaçlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar ve ulaşılmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar arasındaki ilişkilere dönük araştırma soruları

Araştırma Sorusu 31: Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki hipotez test edilmektedir.

Hipotez 60: Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında pozitif bir ilişki vardır.

Araştırma Sorusu 32: Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Sorusu 33: Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile ulaşılmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu araştırma sorularını ve hipotezleri ortaya koymak için ise, chi-square, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon analizi ve çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmaktadır.

Chi-square, test, araştırma sorusu ya da hipotezi karşılıklı birbirini dışarıda bırakan yani bir verinin ancak bir gruba girecek ve diğerine girmeyecek şekilde bir sınıflandırmanın yapıldığı gruplar ya da alt gruplar arası dağılımı incelemek amacıyla kullanılmaktadır (Erdoğan, 2003:391). Bahsedilen analiz, bilgi edinme hakkından haberdar

olma durumunun ve bilgi edinme hakkından yararlanma durumunun sosyo-demografik özellikler açısından bir farklılaşma gösterip göstermediğini, eğer bir farklılaşma var ise kategorilerin birbirlerine karşı nasıl farklılaştığını ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır.

T testi, iki örneklem grubu arasında ortalamalar bakımından fark bulunup bulunmadığını, bir gruptaki ortalamanın diğer gruptaki ortalamadan önemli derecede farklı olup olmadığını tespit etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bağımsız örneklem t testi ise, iki farklı örneklem grubunun ortalamalarını karşılaştırmak için kullanılmaktadır. Bu iki grubun üyeleri birbirinden ayırdır ve kesinlikle gruplar arasında ortak üye olmamalıdır (Ak, 2006:74). Bu analiz, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan/ yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları, kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçları/sorunları ve bilgi edinme hakkının tüm bunlar açısından sağladığı yararların cinsiyet, bilgi edinme hakkından haberdar olma ve bilgi edinme hakkından yararlanma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını, eğer bir farklılaşma söz konusu ise, iki kategori arasındaki bu farklılaşmanın nasıl olduğunu ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır.

T testi, iki ortalama arasındaki farkların anlamlılığını test etmek amacıyla kullanılırken, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ikiden çok ortalama arasındaki farkların anlamlılığını test etmek için kullanılmaktadır ve burada gruplandırma yapılacak bir tek değişken vardır (Ergün, 1995:173). Söz konusu analiz, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları, kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçları/sorunları ve bilgi edinme hakkının bunlar açısından sağladığı yararların ikiden çok kategoriye sahip sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını, eğer farklılaşma var ise hangi kategoriler arasında nasıl bir farklılaşma olduğunu ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır.

Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi ya da bir değişkenin iki ya da daha fazla değişkenle ilişkisini test etmek, eğer bir ilişki varsa söz konusu bu ilişkinin derecesini ölçmek maksadıyla kullanılmakta olan istatistiksel bir yöntemdir (İşler ve Sungur, 2006:115). Bahsedilen analiz, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları arasındaki; bilgi edinme hakkının yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasındaki; Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan/zihniyetten kaynaklanan sorunları, kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçları/sorunları ve bilgi edinme hakkının bunlar açısından

sağladığı yararların kendi aralarındaki ve yaş ve aylık ortalama aile geliri ile aralarındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır.

Çoklu regresyon analizi, bağımlı değişken üzerinde etkisi olduğu varsayılan teorik değişkenlerin, gerçekten etkisinin olup olmadığını ve diğerlerine nazaran hangi değişkenlerin daha etkili olduğunu test etmeye yarayan analiz tekniğidir (İslamoğlu, 2003:188). Çoklu doğrusal regresyon ise bir bağımlı değişkenle iki ve daha fazla sayıdaki bağımsız değişken arasındaki doğrusal matematiksel bağıntıyı incelemekte olan bir yöntemdir (Özdamar, 1999:196). Bu analiz, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarıyla ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarıyla Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar arasında nasıl bir bağıntı bulunduğunu, Türk kamu yönetiminin hangi sorunlarının kurum dışına dönük halkla ilişkiler sorunları üzerinde daha fazla etkisinin olduğunu ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır.

2.2. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri

2.2.1. Cinsiyete Göre Dağılım

Araştırmaya katılanların cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında; erkeklerin %62,8’lik, bayanların ise %37,2’lik bir orana sahip oldukları görülmektedir. Buradan hareketle araştırmaya katılanların cinsiyet açısından normale yakın bir dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 11: Deneklerin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Erkek	314	62,8	62,8	62,8
Bayan	186	37,2	37,2	100,0
TOPLAM	500	100,0	100,0	

2.2.2. Yaş Durumuna Göre Dağılım

Araştırmaya katılanların yaş durumuna göre dağılımları merkezi eğilim istatistikleri aracılığıyla ortaya konmuştur. Buna göre; en düşük araştırmaya katılan yaşı 18, en yüksek 70, araştırmaya katılanların yaşlarının aritmetik ortalaması 34,0903, standart sapması ise 11,07903’tür.

Tablo 12: Deneklerin Yaş Durumuna Göre Dağılımı

	Denek Sayısı	En Düşük	En Yüksek	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Yaşı	487	18,00	70,00	34,0903	11,07903
Valid N (listwise)	487				

2.2.3. Meslek Durumuna Göre Dağılım

Meslek durumu açısından araştırmaya katılanlar bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda; en yüksek oranı %27,4 ile memurlar ve %25,4 ile işçiler almaktadır. Diğerleri ise sırasıyla şu şekildedir: ev hanımları %13,2, öğrenciler %10,4, serbest meslek sahipleri %8,8, esnaf %8,4, emekliler %4,8, sanayici tüccarlar %0,4. Araştırmaya katılanların %1,2'si ise meslek durumlarını belirtmemişlerdir.

Tablo 13: Deneklerin Meslek Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İşçi	127	25,4	25,7	25,7
Memur	137	27,4	27,7	53,4
Serbest Meslek	44	8,8	8,9	62,3
Ev Hanımı	66	13,2	13,4	75,7
Emekli	24	4,8	4,9	80,6
Esnaf	42	8,4	8,5	89,1
Sanayici Tüccar	2	,4	,4	89,5
Öğrenci	52	10,4	10,5	100,0
Toplam	494	98,8	100,0	
Cevapsız	6	1,2		
TOPLAM	500	100,0		

2.2.4. Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılım

Aylık ortalama aile gelirin e göre araştırmaya katılanların dağılımı merkezi eğilim istatistikleri aracılığıyla ortaya konmuştur. Buradan elde edilen verilere göre; araştırmaya katılanların en düşük aylık ortalama aile geliri 150 YTL, en yüksek 10000 YTL, aylık ortalama aile gelirin in aritmetik ortalaması 1325,2663 YTL, standart sapması ise 950,15429 YTL'dir.

Tablo 14: Deneklerin Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılımı

	Denek Sayısı	En Düşük	En Yüksek	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Aylık Ortalama Aile Geliri	439	150,00	10000,00	1325,2663	950,15429
Valid N (listwise)	439				

2.2.5. Eğitim Düzeyine Göre Dağılım

Araştırmaya katılanlar sahip oldukları eğitim düzeyi açısından incelendiğinde; en yüksek oranı %33,2 ile lise mezunları ve %31,2 ile fakülte ya da yüksekokul mezunları, en düşük oranı ise %9,8 ile ortaokul mezunları ve %11 ile yüksek lisans ve üzeri mezunları almaktadır. İlkokul mezunlarının oranı ise %14,8'dir.

Tablo 15: Deneklerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İlkokul Mezunu	74	14,8	14,8	14,8
Ortaokul Mezunu	49	9,8	9,8	24,6
Lise Mezunu	166	33,2	33,2	57,8
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156	31,2	31,2	89,0
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	11,0	11,0	100,0
TOPLAM	500	100,0	100,0	

2.2.6. Medeni Duruma Göre Dağılım

Araştırmaya katılanların medeni duruma göre dağılımlarına bakıldığında; evliler %69,6'lık, bekarlar %28,4'lük ve dullar %1,4'lük bir oranı teşkil etmektedir. Araştırmaya katılanların %0,6'lık kısmı ise medeni durumlarını belirtmemişlerdir.

Tablo 16: Deneklerin Medeni Duruma Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Evli	348	69,6	70,0	70,0
Bekar	142	28,4	28,6	98,6
Dul	7	1,4	1,4	100,0
Toplam	497	99,4	100,0	
Cevapsız	3	,6		
TOPLAM	500	100,0		

2.3. Araştırma Bulguları

2.3.1. Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Araştırma Bulguları

Bu başlık altında, bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi, bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi, bilgi edinme hakkı doğrultusunda yapılan başvurulara alınan sonuçlar, bilgi edinme hakkından yararlanmama sebepleri, bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyiyle sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma, bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyiyle sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma ve bilgi edinme hakkından yararlanmama sebepleriyle sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

2.3.1.1. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu

Araştırmaya katılanların bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi açısından dağılımlarına bakıldığında %37,6'sının bu haktan haberdarken, %62,4'ünün haberdar olmadığı görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi düşük gözükmeyle birlikte, kanunun daha üç yıllık bir geçmişe sahip olması da göz önünde bulundurulduğunda duruma daha iyimser bakılması da mümkündür.

Tablo 17: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Evet	188	37,6	37,6	37,6
Hayır	312	62,4	62,4	100,0
TOPLAM	500	100,0	100,0	

Bilgi edinme hakkından haberdar olan araştırmaya katılanların sahip oldukları bilgi düzeyine göre sergiledikleri dağılıma bakıldığında, bilgi edinme hakkıyla ilgili yetersiz bilgiye sahip olanların %54’le birinci sırayı, çok yetersiz bilgiye sahip olanların %19,8’le ikinci sırayı, yeterli bilgiye sahip olanların ise %19,3’le üçüncü sırayı aldıkları görülmektedir. En düşük orana sahip olanların ise %2,7’yle bilgi edinme hakkıyla ilgili hiç bilgiye sahip olmayanlar ve %4,3’le çok yeterli bilgiye sahip olanlar olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, araştırmaya katılanların bilgi edinme hakkıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Tablo 18: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olan Deneklerin Sahip Oldukları Bilgi Düzeyine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Hiç	5	1,0	2,7	2,7
Çok Yetersiz	37	7,4	19,8	22,5
Yetersiz	101	20,2	54,0	76,5
Yeterli	36	7,2	19,3	95,7
Çok Yeterli	8	1,6	4,3	100,0
Total	187	37,4	100,0	
Cevapsız	313	62,6		
TOPLAM	500	100,0		

2.3.1.2. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu

Bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi açısından araştırmaya katılanların durumu incelendiğinde; deneklerin %11,2’sinin bu haktan yararlanırken, %88,6’sının bu haktan yararlanma yoluna gitmediği görülmektedir. Bu soruyu yanıtsız bırakanların oranı ise %0,2’dir. Bu verilerden hareketle bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyinin hayli düşük olduğunu ifade etmek mümkündür.

Tablo 19: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Evet	56	11,2	11,2	11,2
Hayır	443	88,6	88,8	100,0
Total	499	99,8	100,0	
Cevapsız	1	,2		
TOPLAM	500	100,0		

Merkezi eğilim istatistikleri doğrultusunda bilgi edinme hakkından yararlanan kişilerin bu haktan yararlanma sayısına bakıldığında ise, en düşük yararlanma sayısının 1,

en yüksek yararlanma sayısının 7 olduğu, bu yararlanma sayısının aritmetik ortalamasının 2,4107 ve standart sapmasının 1,56991 olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Sayısına Göre Dağılımı

	Denek Sayısı	En Düşük	En Yüksek	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Sayısı	56	1,00	7,00	2,4107	1,56991
Valid N (listwise)	56				

2.3.1.3. Bilgi Edinme Hakkı Doğrultusunda Yapılan Başvurulara Alınan Sonuçlar

Bilgi edinme hakkı doğrultusunda gerçekleştirdikleri başvurulara bu haktan yararlanan kişilerden %29,1'i olumlu ve yeterli bir yanıt aldığını, %52,7'si olumlu ama yetersiz bir yanıt aldığını, %12,7'si olumsuz yanıt aldığını ve %5,5'i hiç yanıt alamadığını belirtmektedir. Bu veriler doğrultusunda, araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun bilgi edinme hakkı kapsamında gerçekleştirdikleri başvurulara olumlu yanıt aldığı ancak alınan yanıtların yarısından fazlasının yetersiz olduğu -en azından araştırmaya katılanlar tarafından öyle değerlendirildiği- anlaşılmaktadır.

Tablo 21: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkı Doğrultusunda Yapılan Başvurulara Alınan Sonuçlara Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Olumlu ve Yeterli	16	3,2	29,1	29,1
Olumlu Ama Yetersiz	29	5,8	52,7	81,8
Olumsuz	7	1,4	12,7	94,5
Hiçbir Cevap Alamadım	3	,6	5,5	100,0
Toplam	55	11,0	100,0	
Cevapsız	445	89,0		
TOPLAM	500	100,0		

Bilgi edinme hakkı kapsamında başvuruda bulunanlardan olumsuz yanıt alan deneklerin ise yarısı bu olumsuz cevabın ilgisizlik nedeniyle verildiğini, diğer yarısı da istisna kapsamına girmesi dolayısıyla böyle bir olumsuz yanıtla karşılaştığını ifade etmektedir. Araştırmaya katılanlardan bilgi edinme hakkı bağlamında başvuruda bulunup olumsuz yanıt alanların yarısının ilgisizlik nedeniyle bu olumsuz yanıtı aldığını düşünmesi ülkemiz kamu yönetimi açısından önyargılara neden olan ve düzeltilmesi gereken olumsuz bir durumdur.

Tablo 22: Bilgi Edinme Başvurularına Olumsuz Yanıt Alan Deneklerin Gerekçelere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İlgisizlik	3	,6	50,0	50,0
İstisna Kapsamına Girmesi	3	,6	50,0	100,0
Toplam	6	1,2	100,0	
Cevapsız	494	98,8		
TOPLAM	500	100,0		

2.3.1.4. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanmama Sebepleri

Bilgi edinme hakkından yararlanmayan deneklere, bu haktan yararlanmama sebepleri sorulduğunda, araştırmaya katılanların %53,5'i ihtiyaç duymadığını, %16,9'u kamu yönetiminin tutumu nedeniyle yararlı sonuç alacağına inanmadığını, %8,4'ü bu tip konularla pek ilgili olmadığını, %18,5'i bu kanundan ve tanıdığı haklardan haberdar olmadığını ve %2,7'si daha sonra kendisine sıkıntı çıkaracağını düşündüğünden başvurmaktan çekindiğini belirtmektedir. Bu veriler göstermektedir ki, araştırmaya katılanların bu haktan yararlanmama sebepleri daha çok kendilerinden, kendi tutumlarından kaynaklanmakta, kamu yönetiminden ve onun tutumlarından kaynaklanan nedenlerle bu haktan yararlanmama durumu düşük bir düzeyde kalmaktadır.

Tablo 23: Deneklerin Bilgi Edinme Hakkından Yararlanmama Sebeplerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İhtiyaç Duymadım	237	47,4	53,5	53,5
Kamu Yönetiminin Tutumu Nedeniyle Yararlı Sonuç Alacağıma İnanmıyorum	75	15,0	16,9	70,4
Bu Tip Konularla Pek İlgili Değilim	37	7,4	8,4	78,8
Bu Kanundan ve Tanıdığı Haklardan Haberdar Değilim	82	16,4	18,5	97,3
Daha Sonra Bana Sıkıntı Çıkaracağını Düşündüğümden Başvurmaktan Çekiniyorum	12	2,4	2,7	100,0
Toplam	443	88,6	100,0	
Cevapsız	57	11,4		
TOPLAM	500	100,0		

2.3.1.5. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Sosyo-Demografik Özellikler

Bu başlık altında, bilgi edinme hakkından haberdar olma durumunun cinsiyet, yaş durumu, meslek durumu, aylık ortalama aile geliri, eğitim düzeyi ve medeni durum açısından nasıl bir dağılım sergilediği, bir farklılaşma olup olmadığı ve eğer bir farklılaşma varsa bunun ne düzeyde olduğu chi-square testiyle betimlenmeye çalışılmaktadır.

2.3.1.5.1. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Cinsiyet

Bilgi edinme hakkından haberdar olma durumunun araştırmaya katılanların cinsiyetine göre dağılımlarına bakıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($X^2= 5,191$; s.d.= 1; $p= .023$) (bkznz: **Ek 1**).

Bu doğrultuda tablo 24 incelendiğinde, erkeklerin %41,4'ünün bilgi edinme hakkından haberdarken, %58,6'sının haberdar olmadığı; bayanların ise %31,2'sinin bu haktan haberdarken, %68,8'inin böyle bir haktan haberdar olmadığı görülmektedir. Bu verilerden hareketle erkeklerin bilgi edinme hakkından bayanlara oranla daha fazla haberdar olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 1**: “Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkından daha fazla haberdardır” kabul edilmiştir.

Tablo 24: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu		TOPLAM
		Haberdar	Haberdar Değil	
Cinsiyet	Erkek	130	184	314
		41,4%	58,6%	100,0%
		69,1%	59,0%	62,8%
		26,0%	36,8%	62,8%
	Bayan	58	128	186
		31,2%	68,8%	100,0%
		30,9%	41,0%	37,2%
		11,6%	25,6%	37,2%
TOPLAM		188	312	500
		37,6%	62,4%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%
		37,6%	62,4%	100,0%

2.3.1.5.2. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Yaş Durumu

Deneklerin yaş durumu açısından bilgi edinme hakkından haberdar olma durumu incelendiğinde anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu ortaya çıkmaktadır ($X^2= 12,983$; s.d.= 4; $p= .011$) (bkznz: **Ek 2**).

Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, 18-25 yaş grubunda bulunanların %29,8'i, 26-33 yaş grubunda yer alanların %32,4'ü, 34-41 yaş grubundakilerin %43,7'si, 42-49 yaş grubunda olanların %36,4'ü ve 50 ve üzeri yaş grubu içerisindekilerin %53,4'ü bilgi edinme hakkından haberdarken; 18-25 yaş grubunda bulunanların %70,2'i, 26-33 yaş grubunda yer alanların %67,6'sı, 34-41 yaş grubundakilerin %56,3'ü, 42-49 yaş grubunda olanların %63,6'sı ve 50 ve üzeri yaş grubu içerisindekilerin %46,6'sı bu haktan haberdar değildir. Buradan hareketle bilgi edinme hakkından en fazla haberdar olanların 50 ve üzeri yaş grubunda bulunan kişiler yani yaşlılar olduğu, en az haberdar olanların ise 18-25 yaş

grubunda bulunanlar yani gençler olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 2: “Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkında haberdar olma düzeyi artar”** reddedilmiştir.

Tablo 25: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Yaş Durumuna Göre Dağılımı

		Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu		TOPLAM
		Haberdar	Haberdar Değil	
Yaş Durumu	18-25 Yaş Arası	36	85	121
		29,8%	70,2%	100,0%
		19,8%	27,9%	24,8%
		7,4%	17,5%	24,8%
	26-33 Yaş Arası	47	98	145
		32,4%	67,6%	100,0%
		25,8%	32,1%	29,8%
		9,7%	20,1%	29,8%
	34-41 Yaş Arası	52	67	119
		43,7%	56,3%	100,0%
		28,6%	22,0%	24,4%
		10,7%	13,8%	24,4%
	42-49 Yaş Arası	16	28	44
		36,4%	63,6%	100,0%
		8,8%	9,2%	9,0%
		3,3%	5,7%	9,0%
	50 Yaş ve Üzeri	31	27	58
		53,4%	46,6%	100,0%
		17,0%	8,9%	11,9%
		6,4%	5,5%	11,9%
TOPLAM	182	305	487	
	37,4%	62,6%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	37,4%	62,6%	100,0%	

2.3.1.5.3. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Meslek Durumu

Bilgi edinme hakkında haberdar olma durumu araştırmaya katılanların meslek durumuna göre değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılaşmanın ortaya çıktığı gözlenmektedir ($X^2= 82,236$; s.d.= 7; $p= .001$) (bkz: **Ek 3**).

Bu anlamda tablo 26’ya bakıldığında, işçilerin %26’sının, memurların %64,2’sinin, serbest meslek sahiplerinin %22,7’sinin, ev hanımlarının %24,2’sinin, emeklilerin %66,7’sinin, esnafların %14,3’ünün, sanayici tüccarların tamamının ve öğrencilerin %26,9’unun bilgi edinme hakkında haberdar durumda oldukları; buna karşın işçilerin %74’lük, memurların %35,8’lik, serbest meslek sahiplerinin %77,3’lük, ev hanımlarının %75,8’lik, emeklilerin %33,3’lük, esnafların %85,7’lik ve öğrencilerin %73,1’lik bir kısmının ise bu haktan haberdar olmadıkları anlaşılmaktadır. Buradan elde edilen sonuçlar doğrultusunda bilgi edinme hakkında en fazla haberdar olan meslek kategorilerinin sırasıyla sanayici tüccar, emekli ve memur; en az haberdar olan meslek kategorilerinin ise sırasıyla esnaf, serbest meslek ve ev hanımı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 3: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkında daha fazla haberdardır”** reddedilmiştir.

Tablo 26: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Meslek Durumuna Göre Dağılımı

		Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu		TOPLAM
		Haberdar	Haberdar Değil	
Meslek Durumu	İşçi	33	94	127
		26,0%	74,0%	100,0%
		17,8%	30,4%	25,7%
		6,7%	19,0%	25,7%
	Memur	88	49	137
		64,2%	35,8%	100,0%
		47,6%	15,9%	27,7%
		17,8%	9,9%	27,7%
	Serbest Meslek	10	34	44
		22,7%	77,3%	100,0%
		5,4%	11,0%	8,9%
		2,0%	6,9%	8,9%
	Ev Hanımı	16	50	66
		24,2%	75,8%	100,0%
		8,6%	16,2%	13,4%
		3,2%	10,1%	13,4%
	Emekli	16	8	24
		66,7%	33,3%	100,0%
		8,6%	2,6%	4,9%
		3,2%	1,6%	4,9%
	Esnaf	6	36	42
		14,3%	85,7%	100,0%
		3,2%	11,7%	8,5%
		1,2%	7,3%	8,5%
	Sanayici Tüccar	2	0	2
		100,0%	,0%	100,0%
		1,1%	,0%	,4%
		,4%	,0%	,4%
	Öğrenci	14	38	52
		26,9%	73,1%	100,0%
		7,6%	12,3%	10,5%
		2,8%	7,7%	10,5%
TOPLAM		185	309	494
		37,4%	62,6%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%
		37,4%	62,6%	100,0%

2.3.1.5.4. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Araştırmaya katılanların sahip oldukları aylık ortalama aile geliri doğrultusunda bilgi edinme hakkından haberdar olma durumu analiz edildiğinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu anlaşılmaktadır ($X^2= 49,616$; s.d.= 4; $p= .001$) (bknz: **Ek 4**).

Buradan hareketle tablo 27’de de açıkça görüldüğü gibi, 500 YTL ve aşağısında aylık ortalama aile gelirine sahip olanların %25,2’si, 501-1000 YTL arası aylık ortalama aile geliri olanların %26,2’si, 1001-1500 YTL arası aylık ortalama aile geliri bulunanların %49,6’sı, 1501-2000 YTL arası aylık ortalama aile geliri sahiplerinin %42’si ve 2001 YTL ve üzeri aylık ortalama aile geliri mevcut olanların %72’si bilgi edinme hakkından haberdarken; 500 YTL ve aşağısında aylık ortalama aile gelirine sahip olanların %74,8’i,

501-1000 YTL arası aylık ortalama aile geliri olanların %73,8'i, 1001-1500 YTL arası aylık ortalama aile geliri bulunanların %50,4'ü, 1501-2000 YTL arası aylık ortalama aile geliri sahiplerinin %58'i ve 2001 YTL ve üzeri aylık ortalama aile geliri mevcut olanların %28'i böyle bir haktan haberdar değildir. Bu sonuçlar da göstermektedir ki, bilgi edinme hakkından en fazla haberdar olanlar aylık ortalama aile geliri açısından sırasıyla 2001 YTL ve üzeri geliri olanlar ve 1001-1500 YTL arası geliri bulunanlardır. Bu haktan en az haberdar olanlar ise aylık ortalama aile geliri bakımından sırasıyla 500 YTL ve aşağısı gelire sahip olanlar ve 501-1000 YTL arası gelir sahipleridir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 4:** "Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi artar" reddedilmiştir.

Tablo 27: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılımı

		Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu		TOPLAM
		Haberdar	Haberdar Değil	
Aylık Ortalama Aile Geliri	500 YTL ve Aşağısı	29	86	115
		25,2%	74,8%	100,0%
		15,4%	27,6%	23,0%
		5,8%	17,2%	23,0%
	501-1000 YTL Arası	44	124	168
		26,2%	73,8%	100,0%
		23,4%	39,7%	33,6%
		8,8%	24,8%	33,6%
	1001-1500 YTL Arası	58	59	117
		49,6%	50,4%	100,0%
		30,9%	18,9%	23,4%
		11,6%	11,8%	23,4%
	1501-2000 YTL Arası	21	29	50
		42,0%	58,0%	100,0%
		11,2%	9,3%	10,0%
		4,2%	5,8%	10,0%
	2001 YTL ve Üzeri	36	14	50
		72,0%	28,0%	100,0%
		19,1%	4,5%	10,0%
		7,2%	2,8%	10,0%
TOPLAM		188	312	500
		37,6%	62,4%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%
		37,6%	62,4%	100,0%

2.3.1.5.5. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Eğitim Düzeyi

Deneklerin sahip oldukları eğitim düzeyi yönünden bilgi edinme hakkından haberdar olma durumu ortaya konulduğunda anlamlı bir farklılaşmanın söz konusu olduğu görülmektedir ($X^2= 63,353$; s.d.= 4; $p= .001$) (bknz: **Ek 5**).

Buradan yola çıkıldığında tablo 28'de de açıkça sunulduğu gibi, ilkökul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların %20,3'ünün, ortaokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların %28,6'sının, lise düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların %26,5'inin, fakülte

ya da yüksekokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların %46,2'sinin ve yüksek lisans ve üzeri düzeyde eğitim seviyesine sahip olanların %78,2'sinin bilgi edinme hakkından haberdar olduğu; buna karşın, ilkokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olan kişilerin %79,7'lik kısmının, ortaokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olan kişilerin %71,4'lük kısmının, lise düzeyinde eğitim seviyesine sahip olan kişilerin %73,5'lik kısmının, fakülte ya da yüksekokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olan kişilerin %53,8'lik kısmının ve yüksek lisans ve üzeri düzeyde eğitim seviyesine sahip olan kişilerin %21,8'lik kısmının ise böyle bir haktan haberdar olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlardan hareket ederek denilebilir ki, yüksek eğitim seviyesine sahip olan kişiler düşük eğitim seviyesine sahip olan kişilere nazaran bilgi edinme hakkından daha fazla haberdardır ve lise düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanlarda biraz düşüş göstermekle birlikte, eğitim seviyesi yükseldikçe bilgi edinme hakkından haberdar olma durumu artış göstermektedir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 5: “Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi artar”** kabul edilmiştir.

Tablo 28: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumunun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

	Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu		TOPLAM
	Haberdar	Haberdar Değil	
Eğitim Düzeyi	15	59	74
	20,3%	79,7%	100,0%
	8,0%	18,9%	14,8%
	3,0%	11,8%	14,8%
Ortaokul Mezunları	14	35	49
	28,6%	71,4%	100,0%
	7,4%	11,2%	9,8%
	2,8%	7,0%	9,8%
Lise Mezunları	44	122	166
	26,5%	73,5%	100,0%
	23,4%	39,1%	33,2%
	8,8%	24,4%	33,2%
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunları	72	84	156
	46,2%	53,8%	100,0%
	38,3%	26,9%	31,2%
	14,4%	16,8%	31,2%
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunları	43	12	55
	78,2%	21,8%	100,0%
	22,9%	3,8%	11,0%
	8,6%	2,4%	11,0%
TOPLAM	188	312	500
	37,6%	62,4%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%
	37,6%	62,4%	100,0%

2.3.1.5.6. Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Medeni Durum

Bilgi edinme hakkından haberdar olma durumu medeni durum açısından incelendiğinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ortaya çıkmaktadır (bknz: **Ek 6**). Bu

sonuçlara dayanarak **hipotez 6:** “Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkında daha fazla haberdardır” reddedilmiştir.

2.3.1.6. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Sosyo-Demografik Özellikler

Bu başlık altında, bilgi edinme hakkından yararlanma durumunun cinsiyet, yaş durumu, meslek durumu, aylık ortalama aile geliri, eğitim düzeyi ve medeni durum açısından nasıl bir dağılım sergilediği, bir farklılaşma olup olmadığı ve eğer bir farklılaşma varsa bunun ne düzeyde olduğu chi-square testiyle açıklanmaya çalışılmaktadır.

2.3.1.6.1. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Cinsiyet

Bilgi edinme hakkından yararlanma durumunun deneklerin cinsiyetine göre dağılımlarına bakıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ortaya çıkmaktadır ($X^2=6,774$; s.d.= 1; $p=.009$) (bknz: **Ek 7**).

Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, erkeklerin %14,1’i bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna başvuruda bulunmuşken, %85,9’u böyle bir başvuru gerçekleştirmemiştir. Aynı tablodan, bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna başvuruda bulunma açısından bayanların durumuna bakıldığında ise, bayanların %6,5’lik kısmının bu hak bağlamında başvuru gerçekleştirdiği, %93,5’lik kısmının bu tip bir başvuruda bulunmadığı gözlenmektedir. Bu verilerden de anlaşılabacağı gibi erkekler, bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna kadınlara nazaran daha fazla başvuruda bulunmuştur. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 7:** “Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkından daha fazla yararlanmaktadır” kabul edilmiştir.

Tablo 29: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Bilgi Edinme Hakkı Bağlamında Başvuruda Bulunma Durumu		TOPLAM
		Başvuruda Bulunmuş	Başvuruda Bulunmamış	
Cinsiyeti	Erkek	44	269	313
		14,1%	85,9%	100,0%
		78,6%	60,7%	62,7%
		8,8%	53,9%	62,7%
	Bayan	12	174	186
		6,5%	93,5%	100,0%
		21,4%	39,3%	37,3%
		2,4%	34,9%	37,3%
TOPLAM		56	443	499
		11,2%	88,8%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%
		11,2%	88,8%	100,0%

2.3.1.6.2. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Yaş Durumu

Yaş durumu açısından bilgi edinme hakkından yararlanma durumu incelendiğinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir (bknz: **Ek 8**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 8**: “Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi artar” reddedilmiştir.

2.3.1.6.3. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Meslek Durumu

Araştırmaya katılanların meslek durumu doğrultusunda bilgi edinme hakkından yararlanma durumunun dağılımına bakıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ortaya çıkmaktadır (bknz: **Ek 9**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 9**: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkından daha fazla yararlanmaktadır” reddedilmiştir.

2.3.1.6.4. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Deneklerin aylık ortalama aile geliri açısından bilgi edinme hakkından haberdar olma durumu incelendiğinde anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu anlaşılmaktadır ($X^2=21,301$; s.d.= 4; $p=.001$) (bknz: **Ek 10**).

Bu doğrultuda tablo 30 incelendiğinde, 500 YTL ve aşağısında aylık ortalama aile gelinine sahip olanların %6,1’inin, 501-1000 YTL arası aylık ortalama aile gelinine sahip olanların %9,5’inin, 1001-1500 YTL arası aylık ortalama aile gelinine sahip olanların %11,2’sinin, 1501-2000 YTL arası aylık ortalama aile gelinine sahip olanların %10’unun ve 2001 YTL ve üzerinde aylık ortalama aile gelinine sahip olanların %30’unun bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna başvuruda bulunduğu; bununla birlikte, aylık ortalama aile geliri 500 YTL ve aşağısında olan kişilerin %93,9’unun, aylık ortalama aile geliri 501-1000 YTL arasında olan kişilerin %90,5’inin, aylık ortalama aile geliri 1001-1500 YTL arasında olan kişilerin %88,8’inin, aylık ortalama aile geliri 1501-2000 YTL arasında olan kişilerin %90’ının ve aylık ortalama aile geliri 2001 YTL ve üzerinde olan kişilerin %70’inin ise herhangi bir kamu kurumuna böyle bir başvuru gerçekleştirmediği görülmektedir. Bu verilerden yola çıkarak, bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna en fazla başvuruda bulunanların 2001 YTL ve üzeri aylık ortalama aile gelinine sahip olanlar, en az başvuru gerçekleştirenlerin ise aylık ortalama 500 YTL ve aşağısında aile geliri bulunan kişiler olduğu söylenebilir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 10**: “Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi artar” reddedilmiştir.

Tablo 30: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumunun Aylık Ortalama Aile Gelirine Göre Dağılımı

		Bilgi Edinme Hakkı Bağlamında Başvuruda Bulunma Durumu		
		Başvuruda Bulunmuş	Başvuruda Bulunmamış	
Aylık Ortalama Aile Geliri	500 YTL ve Aşağısı	7	108	115
		6,1%	93,9%	100,0%
		12,5%	24,4%	23,0%
		1,4%	21,6%	23,0%
	501-1000 YTL Arası	16	152	168
		9,5%	90,5%	100,0%
		28,6%	34,3%	33,7%
		3,2%	30,5%	33,7%
	1001-1500 YTL Arası	13	103	116
		11,2%	88,8%	100,0%
		23,2%	23,3%	23,2%
		2,6%	20,6%	23,2%
	1501-2000 YTL Arası	5	45	50
		10,0%	90,0%	100,0%
		8,9%	10,2%	10,0%
		1,0%	9,0%	10,0%
	2001 YTL ve Üzeri	15	35	50
		30,0%	70,0%	100,0%
		26,8%	7,9%	10,0%
		3,0%	7,0%	10,0%
TOPLAM	56	443	499	
	11,2%	88,8%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	11,2%	88,8%	100,0%	

2.3.1.6.5. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Eğitim Düzeyi

Bilgi edinme hakkından yararlanma durumu araştırmaya katılanların eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde anlamlı bir farklaşmanın söz konusu olduğu gözlenmektedir ($X^2= 42,551$; s.d.= 4; $p= .001$) (bknz: **Ek 11**).

Buradan hareketle tablo 31’de de açıkça görüldüğü gibi, eğitim düzeyi ilkökul sevişinde ve ortaokul sevişesinde olanların %4,1’i, eğitim düzeyi lise sevişesinde olanların %3’ü, eğitim düzeyi fakülte ya da yüksekokul sevişesinde olanların %20,6’sı ve eğitim düzeyi yüksek lisans ve üzeri sevişede olanların %25,5’i bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna başvuru yapmışken; ilkökul sevişesinde eğitim düzeyine sahip olan kişilerin ve ortaokul sevişesinde eğitim düzeyine sahip olan kişilerin %95,9’u, lise sevişesinde eğitim düzeyine sahip olan kişilerin %97’si, fakülte ya da yüksekokul sevişesinde eğitim düzeyine sahip olan kişilerin %79,4’ü ve yüksek lisans ve üzeri sevişede eğitim düzeyine sahip olan kişilerin %74,5’i ise bu hak bağlamında herhangi bir kamu kurumuna böyle bir başvuruda bulunmamıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda görülmektedir ki, bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna en fazla başvuruda bulunanlar yüksek lisans ve üzeri düzeyde eğitim sevişesine sahip olanlarla,

fakülte ya da yüksek okul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanlardır. Bu hak bağlamında herhangi bir kamu kurumuna en az başvuruda bulunanlar ise lise düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanlar, ilkokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanlar ve ortaokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanlardır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 11:** “Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi artar” reddedilmiştir.

Tablo 31: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumunun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

		Bilgi Edinme Hakkı Bağlamında Başvuruda Bulunma Durumu		TOPLAM
		Başvuruda Bulunmuş	Başvuruda Bulunmamış	
Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	3	71	74
		4,1%	95,9%	100,0%
		5,4%	16,0%	14,8%
		,6%	14,2%	14,8%
	Ortaokul Mezunu	2	47	49
		4,1%	95,9%	100,0%
		3,6%	10,6%	9,8%
		,4%	9,4%	9,8%
	Lise Mezunu	5	161	166
		3,0%	97,0%	100,0%
		8,9%	36,3%	33,3%
		1,0%	32,3%	33,3%
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	32	123	155
		20,6%	79,4%	100,0%
		57,1%	27,8%	31,1%
		6,4%	24,6%	31,1%
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	14	41	55
		25,5%	74,5%	100,0%
		25,0%	9,3%	11,0%
		2,8%	8,2%	11,0%
TOPLAM	56	443	499	
	11,2%	88,8%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	11,2%	88,8%	100,0%	

2.3.1.6.6. Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Medeni Durum

Bilgi edinme hakkından yararlanma durumu araştırmaya katılanların medeni durumuna göre değerlendirildiğinde anlamlı bir farklaşmanın ortaya çıkmadığı görülmektedir (bkz: **Ek 12**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 12:** “Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkından daha fazla yararlanmaktadır” reddedilmiştir.

2.3.2. Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarına İlişkin Araştırma Bulguları

Bu başlık altında öncelikle, genel anlamda Türk kamu yönetiminin sorunları, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları ve bu sorunlar arasındaki ilişki ele alınmakta, daha sonra ise, Türk kamu

yönetiminin hem genel, hem de yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma incelenmektedir.

2.3.2.1. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları

Türk kamu yönetiminin sorunlarına ilişkin teorik bölümde tartışılan toplam 18 maddenin araştırmaya katılanlar tarafından ne derece var olarak kabul edildiğini belirlemek amacıyla, söz konusu maddelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alınmıştır. Teorik bölümle uyumlu olarak bu maddeler, yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmış; iki ana sorun kategorisini oluşturan maddeler kendi içerisinde önem sırasına göre sıralanmıştır. Türk kamu yönetiminin özgün sorunlarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmış olan 18 maddelik ölçeğin güvenirlik düzeyi (Cronbach's $\alpha = ,8945$) yüksek bulunmuştur.

Türk kamu yönetiminin özgün sorunlarını meydana getiren yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunların ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunların toplam aritmetik ortalamaları analiz edildiğinde; araştırmaya katılanların hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları, hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları eşit düzeyde önemli gördüğü ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 13**: “Türk kamu yönetiminde yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar eşit düzeyde önemlidir” kabul edilmiştir.

Tablo 32: Türk Kamu Yönetiminin Özgün Sorunlarına İlişkin Sorun Kategorileri

Türk Kamu Yönetiminin Özgün Sorunları	A.O.	S.D.
Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	3,81	0,70
Kırtasiyeciliğin ve Yönetsel Formalitelerin Çokluğu	4,06	1,02
Hizmet ve Kararlarda Gecikme: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistemin Ağır İşlemesi	3,98	1,01
Denetim Eksikliği	3,94	0,99
Yanlış İstihdam Politikası	3,92	1,05
Aşırı Merkeziyetçi Yapı	3,84	1,03
Mevzuat Sorunu	3,78	0,98
Kurumlar Arası Eşgüdüm Eksikliği	3,65	1,14
Kamu Politikalarının Tepeden Aşağıya Oluşu	3,57	1,23
Hizmete Uygun Araç Eksikliği	3,51	1,16
Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	3,80	0,71
Yönetsel Yozlaşma	3,97	1,11
Aşırı Politize Olma	3,91	1,01
Kaynak İsrafı	3,90	1,05
Eğitim Sorunu	3,88	1,05
Devletin Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmesi:	3,85	1,14

“Devlet Baba Geleneği”		
İnsan Haklarının Gelişim Sorunu	3,79	1,06
Kamu Yönetiminin Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemesi, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmaması	3,72	1,17
Demokrasi Sorunu	3,67	1,21
Değişime Direnç Gösterme	3,50	1,13

Yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlar kendi içerisinde bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda; bu sorunlar içerisinde en yüksek ortalamayı kırtasiyeciliğin ve yönetmel formalitelerin çokluğu (A.O.=4,06) alırken, bunu sırasıyla, hizmet ve kararlarda gecikme: hantallaşan yapı nedeniyle sistemin ağır işlemesi (A.O.=3,98), denetim eksikliği (A.O.=3,94) ve yanlış istihdam politikası (A.O.=3,92) gibi maddeler takip etmektedir. Diğerlerine nazaran daha düşük ortalamayı alan maddeler ise hizmete uygun araç eksikliği (A.O.=3,51), kamu politikalarının tepeden aşağıya oluşu (A.O.=3,57) ve kurumlar arası eşgüdüm eksikliği (A.O.=3,65)’dir. Ayrıca Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlarını oluşturan maddelerin 0,98 ile 1,23 arasında değişen standart sapmalara sahip olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunları oluşturan maddelerin güvenilirlik düzeyine bakıldığında, yüksek bir güvenilirlik düzeyine (Cronbach’s α = ,8343) sahip olduğu görülmektedir.

Yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlar kendi içerisinde incelendiğinde ise; söz konusu sorunlar içerisinde en yüksek ortalamayı yönetmel yozlaşmanın (A.O.=3,97) aldığı, sırasıyla bunu, aşırı politize olmanın (A.O.=3,91), kaynak israfının (A.O.=3,90) ve eğitim sorununun (A.O.=3,88) takip ettiği görülmektedir. Diğerlerine kıyasla daha düşük ortalamaya sahip olan maddeler ise değişime direnç gösterme (A.O.=3,50), demokrasi sorunu (A.O.=3,67) ve kamu yönetiminin kendisini halka karşı sorumlu hissetmemesi, aldığı kararlarda halka dayanmaması (A.O.=3,72)’dır. Buna ilaveten, ülkemiz kamu yönetiminin yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlarını meydana getiren maddelerin 1,01 ile 1,21 arasında değişim gösteren standart sapmalara sahip olduğu dikkat çekmekte, bu durum ise Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanana sorunlarının varlığına inanan deneklerin heterojen bir yapı meydana getirdiklerini göstermektedir.

Ayrıca, yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunları meydana getiren maddelerin güvenilirlik düzeyi incelendiğinde, yüksek bir güvenilirlik düzeyine (Cronbach’s α = ,8253) sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türk kamu yönetiminin özgün sorunlarına ilişkin değişkenler arasındaki ilişkinin şiddetini tanımlamak açısından korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=.682$ $p=.001$). Bunun anlamı yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları önemli gören denekler aynı zamanda yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlara da önem vermektedir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 14**: “Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları arasında pozitif bir ilişki vardır” kabul edilmiştir.

Tablo 33: Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar ile Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Arasındaki İlişki Düzeyi

Correlations		Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar
Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation	1	,682**
	Sig. (2-tailed)	.	,000
	N	500	500
Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation	,682**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	.
	N	500	500

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

2.3.2.2. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Sosyo-Demografik Özellikler

Türk kamu yönetiminin sorunları ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma durumu korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analiziyle (ANOVA) test edilmiş, elde edilen veriler doğrultusunda, Türk kamu yönetimin sorunlarıyla sosyo-demografik özellikler içerisinde sadece meslek durumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma bulunmuş, cinsiyet (bkz: **Ek 13**), medeni durum (bkz: **Ek 14**), yaş durumu (bkz: **Ek 15**) ve aylık ortalama aile geliri (bkz: **Ek 16**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma gözlenememiştir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 15**: “Erkekler bayanlara nazaran Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 16**: “Evliler, bekar ve dullara nazaran Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 17**: “Yaş ilerledikçe Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına inanma düzeyi artar” ve **hipotez 18**: “Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına inanma düzeyi azalır” reddedilmiştir.

2.3.2.2.1. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Meslek Durumu

Türk kamu yönetiminin sorunları, araştırmaya katılanların meslek durumuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($F=2,13$ $p=,039$). Türk kamu yönetiminin sorunlarına inanma düzeyinin meslek kategorilerinden hangileri arasında anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymak amacıyla çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde ise sadece memurlar ve ev hanımları arasında anlamlı bir farklılaşmanın söz konusu olduğu ($,319$), memurların ($A.O.=3,93$) ev hanımlarına ($A.O.=3,61$) göre Türk kamu yönetiminin sorunlarına daha fazla inandığı ortaya çıkmaktadır (bkz: **Ek 17**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 19**: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına daha fazla inanmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 34: Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarıyla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma

	ANOVA				
	Türk Kamu Yönetiminin Sorunları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,268	7	,895	2,133	,039
Within Groups	203,970	486	,420		
Total	210,237	493			

2.3.2.2.2. Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Eğitim Düzeyi

Türk kamu yönetiminin sorunları, deneklerin sahip oldukları eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($F=9,02$ $p=,001$). Bu doğrultuda çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde, Türk kamu yönetiminin sorunlarına inanma düzeyi açısından lise mezunlarıyla, ilkokul mezunları ($,435$) ve ortaokul mezunları ($,403$); fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla, ilkokul mezunları ($,372$) ve ortaokul mezunları ($,340$); yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla, ilkokul mezunları ($,371$) ve ortaokul mezunları ($,338$) arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Buna göre, lise mezunları ($A.O.=3,93$), fakülte ya da yüksekokul mezunları ($A.O.=3,87$) ve yüksek lisans ve üzeri mezunları ($A.O.=3,87$) ilkokul mezunlarına ($A.O.=3,50$) ve ortaokul mezunlarına ($A.O.=3,53$) nazaran Türk kamu yönetiminin sorunlarına daha fazla inanmaktadır (bkz: **Ek 18**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 20**: “Eğitim düzeyi yükseldikçe Türk kamu yönetiminin sorunlarının varlığına inanma düzeyi artar” reddedilmiştir.

Tablo 35: Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarıyla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma

	ANOVA				
	Türk Kamu Yönetiminin Sorunları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	14,326	4	3,582	9,025	,000
Within Groups	196,447	495	,397		
Total	210,773	499			

2.3.2.3. Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Sosyo-Demografik Özellikler

Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlarının sosyo-demografik özellikler doğrultusunda ilişki/farklılaşma durumu korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analiziyle (ANOVA) test edilmiş ve yapılan analizler neticesinde, sosyo-demografik özellikler içerisinde sadece meslek durumu ve eğitim düzeyi ile Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunları arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma gözlenmiş, cinsiyet (bkz: **Ek 19**), medeni durum (bkz: **Ek 20**), yaş durumu (bkz: **Ek 21**) ve aylık ortalama aile geliri (bkz: **Ek 22**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma bulunamamıştır.

2.3.2.3.1. Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Meslek Durumu

Araştırmaya katılanların meslek durumu doğrultusunda, Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlarında anlamlı bir farklılaşma söz konusudur ($F=3,28$ $p=,002$). Farklılaşmanın hangi meslek kategorilerinde olduğunu görmek için çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde, yalnızca memurlarla ev hanımlarının Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlarına inanma düzeyi bakımından farklılaştığı ($,450$), ev hanımlarına ($A.O.=3,56$) kıyasla memurların ($A.O.=4,01$) Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlarına daha fazla inandığı anlaşılmaktadır (bkz: **Ek 23**).

Tablo 36: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlarıyla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma

	ANOVA				
	Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11,069	7	1,581	3,288	,002
Within Groups	233,754	486	,481		
Total	244,823	493			

2.3.2.3.2. Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi

Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunları, deneklerin sahip olduğu eğitim düzeyi doğrultusunda anlamlı bir farklılaşma sergilemektedir ($F=7,09$ $p=,001$). Eğitim düzeyi açısından ortaya çıkan bu farklılaşmanın hangi eğitim düzeyleri arasında meydana geldiği çoklu karşılaştırma tablolarından incelendiğinde, lise mezunlarıyla ilkökul mezunlarının ($,390$); fakülte ya da yüksekökol mezunlarıyla ilkökul mezunlarının ($,375$); yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla yine ilkökul mezunlarının ($,459$) farklılaştığı, yüksek lisans ve üzeri mezunlarının ($A.O.=3,96$), lise mezunlarının ($A.O.=3,89$) ve fakülte ya da yüksekökol mezunlarının ($A.O.=3,88$) ilkökul mezunlarına ($A.O.=3,50$) göre Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlarına daha fazla inandığı görülmektedir (bknz: **Ek 24**).

Tablo 37: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlarıyla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma

ANOVA					
	Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	13,329	4	3,332	7,095	,000
Within Groups	232,485	495	,470		
Total	245,814	499			

2.3.2.4. Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Sosyo-Demografik Özellikler

Türk kamu yönetiminin yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının sosyo-demografik özelliklerle olan ilişki/farklılaşma durumunun ortaya konmasında korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Buna göre, Türk kamu yönetimin yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlarıyla sosyo-demografik özellikler içerisinde yalnızca eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma tespit edilmiş, cinsiyet (bknz: **Ek 25**), meslek durumu (bknz: **Ek 26**), medeni durum (bknz: **Ek 27**), yaş durumu (bknz: **Ek 28**) ve aylık ortalama aile geliri (bknz: **Ek 29**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma ortaya çıkmamıştır.

2.3.2.4.1. Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi

Araştırmaya katılanların sahip olduğu eğitim düzeyine göre Türk kamu yönetiminin yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunları anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($F=8,96$

p=,001). Bu anlamda çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde, lise mezunlarıyla ilkökul mezunları (,488) ve ortaokul mezunları (,467) ve fakülte ya da yüksekökul mezunlarıyla ilkökul mezunları (,380) ve ortaokul mezunları (,359) farklılaşmaktadır. Lise mezunları (A.O.=3,97) ve fakülte ya da yüksekökul mezunları (A.O.=3,86), ilkökul mezunlarına (A.O.=3,48) ve ortaokul mezunlarına (A.O.=3,50) nazaran Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarına daha fazla inanmaktadır (bkz: **Ek 30**).

Tablo 38: Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlarıyla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma

ANOVA					
	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	17,273	4	4,318	8,965	,000
Within Groups	238,437	495	,482		
Total	255,710	499			

2.3.3. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Araştırma Bulguları

Bu başlık altında Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi ve bu amaçlara ulaşma düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma ortaya konulmaktadır.

2.3.3.1. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi

Çalışmanın ikinci bölümünde açıklanan Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçların uygulamada ne derece gerçekleştiğini ortaya koymak üzere, bu amaçların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alınmış, söz konusu amaçlar deneklerin verdikleri cevaplar doğrultusunda gerçekleşme düzeylerine göre sıralanmıştır. Bütün bunları yapmadan önce, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçları ortaya koymak maksadıyla hazırlanmış olan 5 maddelik ölçeğin güvenilirlik düzeyine bakılmış ve güvenilirlik düzeyi (Cronbach's α = ,8479) yüksek bulunmuştur.

Bu doğrultuda araştırmaya katılanların Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyine kesinlikle katıldıklarını ifade edememekle birlikte, denekler gözünde ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının en fazla yönetimin halka mâl edilmesi: yönetsel meşruluk (A.O.=3,16) amacına ulaştığı, daha sonra ise sırasıyla saygın bir kurumsal kimlik

ve imaj (A.O.=3,08) oluşturduğu, yönetsel istikrarı (A.O.=3,05) sağladığı ve sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri (A.O.=3,03) geliştirdiği, buna karşın söz konusu amaçlar içerisinde en az yönetsel saydamlık (A.O.=2,99) amacını gerçekleştirdiği ortaya çıkmaktadır. Diğerlerine nazaran yönetsel saydamlık amacına ulaşma düzeyinin düşük olması, halkın saydamlık anlamında kamu yönetiminin tutumundan çok da memnun olmadıklarının, en azından kamu yönetimi tarafından benimsenen saydamlık anlayışını çok da yeterli bulmadıklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Buna ilaveten, ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının ulaşmak istediği amaçları meydana getiren maddelerin 1,09 ile 1,20 arasında değişim gösteren standart sapmalara sahip olduğu dikkat çekmekte, bu durum ise ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyini değerlendiren deneklerin heterojen bir yapı sergilediklerini göstermektedir.

Tablo 39: *Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi*

Türk Kamu Yönetimindeki Halkla İlişkiler Amaçları	N	A.O.	S.D.
Yönetimin Halka Mâl Edilmesi: Yönetsel Meşruluk	500	3,16	1,20
Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmaj	499	3,08	1,09
Yönetsel İstikrar	499	3,05	1,15
Sağlıklı Yöneten-Yönetilen İlişkileri	500	3,03	1,14
Yönetsel Saydamlık	500	2,99	1,14

2.3.3.2. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Sosyo-Demografik Özellikler

Korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma durumu ortaya konmuş, analizler sonucunda, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi ile sosyo-demografik özellikler içerisinde meslek durumu, eğitim düzeyi, cinsiyet, aylık ortalama aile geliri arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma bulunmuş, yalnızca yaş durumu (bkz: **Ek 31**), medeni durum (bkz: **Ek 32**) ve aylık ortalama aile geliri (bkz: **Ek 33**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma gözlenememiştir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 21**: “Yaş ilerledikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi azalır”, **hipotez 22**: “Evliler, bekar ve dullara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına

ulaştığına daha az inanmaktadır” ve **hipotez 23**: “Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi artar” reddedilmiştir.

2.3.3.2.1. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Meslek Durumu

Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi, araştırmaya katılanların meslek durumuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($F=2,69$ $p=,010$). Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyinin hangi meslek kategorileri arasında anlamlı şekilde farklılaşma sergilediğini ortaya koymak amacıyla çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde ise, yalnızca esnaflarla memurlar (,514) ve öğrenciler (,570) arasında anlamlı bir farklılaşmanın söz konusu olduğu, esnafların (A.O.=3,42) memurlara (A.O.=2,91) ve öğrencilere (A.O.=2,85) göre Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha fazla inandığı ortaya çıkmaktadır (bkz: **Ek 34**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 24**: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha az inanmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 40: *Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyiyle Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma*

ANOVA

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	15,206	7	2,172	2,693	,010
Within Groups	392,040	486	,807		
Total	407,245	493			

2.3.3.2.2. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Eğitim Düzeyi

Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi, deneklerin sahip oldukları eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılaşma sergilemektedir ($F=2,64$ $p=,033$). Bu doğrultuda çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi bakımından, sadece ilkökul mezunlarıyla, fakülte ya da yüksekokul mezunları (,363) arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Bu bağlamda, ilkökul mezunları (A.O.=3,28) fakülte ya da yüksekokul

mezunlarına (A.O.=2,91) kıyasla Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha fazla inanmaktadır (bknz: **Ek 35**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 25**: “Eğitim düzeyi yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi azalır” reddedilmiştir.

Tablo 41: *Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyiyle Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma*

ANOVA					
	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8,585	4	2,146	2,645	,033
Within Groups	401,686	495	,811		
Total	410,271	499			

2.3.3.2.3. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Cinsiyet

Araştırmaya katılanların cinsiyeti açısından, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyinde anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($t=2,017$ $p=,044$). Bu anlamda, erkeklerin (A.O.=3,12) bayanlara (A.O.=2,96) nazaran Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha fazla inandığı görülmektedir (bknz: **Ek 36**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 26**: “Erkekler bayanlara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha az inanmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 42: *Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyiyle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma*

Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Cinsiyet	N	A.O.	t	p
	Erkek	314	3,12	2,017	,044
	Bayan	186	2,96		

2.3.4. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Araştırma Bulguları

Bu başlık altında, Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlarla sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma değerlendirilmektedir.

2.3.4.1. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmaya katılanların teorik bölümde (ikinci bölüm) tartışılan Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan ve toplam 9 başlık altında incelenen sorunların varlığına ne düzeyde inandığını ortaya koymak amacıyla, söz konusu sorunların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alınarak, bu sorunlar aritmetik ortalaması büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Elde edilen değerler üzerinde yorumlar yapmadan önce Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunları temsil eden bu 9 maddelik ölçeğin güvenirlik düzeyine bakılma gereği duyulmuş ve ölçeğin güvenirliği (Cronbach's $\alpha = ,8589$) yüksek bulunmuştur.

Buradan hareketle, Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda; bu sorunlar içerisinde en yüksek ortalamayı halkın yönetsel bilgisizliği: nereye, nasıl başvuracağını bilememesi (A.O.=3,94) ve yöneten yönetilen beklentileri arasındaki farklılık (A.O.=3,91) alırken, bunu sırasıyla, yönetimin halk isteklerine önem vermemesi, yalnızca bir sorun olduğunda yönetilenle ilişki kurması (A.O.=3,83), biçime aşırı düşkünlük: içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesi (A.O.=3,80), halkla ilişkilerin öneminin anlaşılamaması (A.O.=3,76) ve sorunların karmaşıklaşması (A.O.=3,75) takip etmektedir. Diğerlerine kıyasla daha düşük ortalamayı alan maddeler ise yönetsel dil sorunu (A.O.=3,31), halkın yönetimden çekinmesi (A.O.=3,60) ve yönetimin halka kapalı tutumu: yönetsel gizlilik (A.O.=3,62)'tir. Bununla birlikte Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunları oluşturan maddelerin 0,98 ile 1,16 arasında değişim gösteren standart sapmalara sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 43: *Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar*

Türk Kamu Yönetimindeki Halkla İlişkiler Sorunları	N	A.O.	S.D.
Halkın Yönetsel Bilgisizliği: Nereye, Nasıl Başvuracağını Bilememesi	500	3,94	1,08
Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasındaki Farklılık	498	3,91	0,98
Yönetimin Halk İsteklerine Önem Vermemesi, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurması	499	3,83	1,14
Biçime Aşırı Düşkünlük: İçerikten Ziyade Formalitelere Ağırlık Verilmesi	499	3,80	1,04
Halkla İlişkilerin Öneminin Anlaşılamaması	498	3,76	1,05
Sorunların Karmaşıklaşması	498	3,75	0,99
Yönetimin Halka Kapalı Tutumu: Yönetsel Gizlilik	498	3,62	1,05
Halkın Yönetimden Çekinmesi	499	3,60	1,15
Yönetsel Dil Sorunu	499	3,31	1,16

2.3.4.2. Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Sosyo-Demografik Özellikler

Sosyo-demografik özelliklerle Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların ilişki/farklılaşma durumu korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile ortaya konulmuş, gerçekleştirilen bu analizler doğrultusunda, sosyo-demografik özellikler içerisinden meslek durumu (bknz: **Ek 37**), eğitim düzeyi (bknz: **Ek 38**), medeni durum (bknz: **Ek 39**), cinsiyet (bknz: **Ek 40**), yaş durumu (bknz: **Ek 41**) ve aylık ortalama aile gelirinin (bknz: **Ek 42**) hiçbirisiyle Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma bulunamamıştır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 27**: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 28**: “Eğitim düzeyi yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına inanma düzeyi artar”, **hipotez 29**: “Evliler, bekar ve dullara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 30**: “Erkekler bayanlara nazaran Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 31**: “Yaş ilerledikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına inanma düzeyi artar” ve **hipotez 32**: “Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasındaki sorunların varlığına inanma düzeyi azalır” reddedilmiştir.

2.3.5. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağlayacağı Yararlara İlişkin Araştırma Bulguları

Bu başlık altında genel anlamda Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümünde, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümünde bilgi edinme hakkının sağladığı yararlar, araştırmaya katılanların verdikleri cevaplarla çalışmanın dördüncü bölümünde tartışılan bu yararların ne düzeyde örtüştüğü ya da farklılaştığı, bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarına ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarına sağladığı yararlar arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bilgi edinme hakkının söz konusu bu yarar

sağlama potansiyelinin sosyo-demografik özelliklere göre nasıl bir ilişki/farklılaşma gösterdiği karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

2.3.5.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar

Araştırmaya katılanların Türk kamu yönetiminin gerek yönetsel yapıdan kaynaklanan ve gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarına bilgi edinme hakkının ne düzeyde çözüm sağladığını düşündüklerini ortaya koymak için, teorik bölümde bilgi edinme hakkının bu sorunlara sağlayacağı çözümlerin tartışıldığı toplam 18 maddenin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alınmış, bu maddeler yine teorik bölümle uyumlu olarak bilgi edinme hakkının yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar olmak üzere iki ana kategori içerisinde toplanmış ve her kategoride yer alan 9 madde kendi içerisinde ağırlıklarına göre sıralanmıştır. Ülkemiz kamu yönetiminin sorunlarına bilgi edinme hakkının sağladığı yararları ortaya koymak amacıyla hazırlanmış olan bu 18 maddelik ölçeğin güvenirlik düzeyi (Cronbach's $\alpha = ,9137$) ise yüksek bulunmuştur.

Buradan hareketle, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin gerek yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne ve gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümüne sağladığı yararların toplam aritmetik ortalamaları analiz edildiğinde; deneklerin hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunların çözümüne, hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunların çözümüne bilgi edinme hakkının hemen hemen eşit düzeyde katkı sağladığını düşündüğü ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 33**: “Bilgi Edinme Hakkı yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunların çözümüne eşit düzeyde yarar sağlamaktadır” kabul edilmiştir.

Tablo 44: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunlarının Çözümünde Sağladığı Yararlar

Bilgi Edinme Hakkının Sağladığı Yararlar	A.O.	S.D.
Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından	3,09	0,77
Kurumlar Arası Eşgüdüm Eksikliği Açısından	3,19	1,16
Denetim Eksikliği Açısından	3,18	1,11
Kamu Politikalarının Tepeden Aşağıya Oluşu Açısından	3,15	1,16
Hizmet ve Kararlarda Gecikme: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistemin Ağır İşlemesi Açısından	3,14	1,13
Yanlış İstihdam Politikası Açısından	3,11	1,14
Aşırı Merkeziyetçi Yapı Açısından	3,06	1,17
Mevzuat Sorunu Açısından	2,98	1,09

Hizmete Uygun Araç Eksikliği Açısından	2,97	1,12
Kırtasiyeciliğin ve Yönetmeliklerin Çokluğu Açısından	2,94	1,15
Yönetmelik Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	3,04	0,84
Demokrasi Sorunu Açısından	3,17	1,17
Değişime Direnç Gösterme Açısından	3,16	1,12
İnsan Haklarının Gelişim Sorunu Açısından	3,13	1,13
Kamu Yönetiminin Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemesi, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmaması Açısından	3,12	1,09
Aşırı Politize Olma Açısından	3,07	1,25
Kaynak İsrafı Açısından	2,96	1,16
Yönetmelik Yozlaşma Açısından	2,94	1,26
Devletin Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmesi: “Devlet Baba Geleneği” Açısından	2,91	1,18
Eğitim Sorunu Açısından	2,86	1,21

Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplar doğrultusunda, bilgi edinme hakkının yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar kendi içerisinde bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda; en yüksek ortalamayı sırasıyla, bilgi edinme hakkının kurumlar arası eşgüdüm eksikliği açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,19), denetim eksikliği açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,18), kamu politikalarının tepeden aşağıya oluşu açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,15), hizmet ve kararlarda gecikme: hantallaşan yapı nedeniyle sistemin ağır işlemesi açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,14), yanlış istihdam politikası açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,11) ve aşırı merkeziyetçi yapı açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,06) alırken; en düşük ortalamayı sırasıyla, kırtasiyeciliğin ve yönetsel formalitelerin çokluğu açısından sağladığı yararlar (A.O.=2,94), hizmete uygun araç eksikliği açısından sağladığı yararlar (A.O.=2,97) ve mevzuat sorunu açısından sağladığı yararlar (A.O.=2,98) almaktadır. Ayrıca bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları açısından sağladığı yararları oluşturan maddelerin 1,09 ile 1,17 arasında değişen standart sapmalara sahip olduğu, bu durumun ise ülkemiz kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları açısından bilgi edinme hakkının sağladığı yararları değerlendiren deneklerin heterojen bir yapı sergilediklerini gösterdiği ifade edilebilir. Bu maddelerin güvenilirlik düzeyine bakıldığında ise, yüksek bir güvenilirlik düzeyine (Cronbach's $\alpha = ,8550$) sahip olduğu görülmektedir.

Neticede, bu değerlerden de anlaşılacağı üzere, yüksek ortalamayı alan maddeler “katılıyorum”a daha yakın bir görünüm sergilerken, düşük ortalamayı alan maddeler “katılmıyorum”a daha yakın bir yapı arz etmektedir. Buradan elde edilen sonuçlar, çalışmanın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının yönetsel yapıdan kaynaklanan

sorunlar açısından sağlayacağı yararlar başlığı altında ortaya konulan görüşlerle ve oluşturulan modelle bir sorun başlığı dışında (aşırı merkeziyetçi yapı açısından sağlayacağı yararlar) büyük oranda benzeşmekte, teorik anlamda savunulan görüşleri bir sorun başlığı dışında büyük oranda doğrular nitelikte bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Deneklerden elde edilen yanıtlar doğrultusunda, bilgi edinme hakkının yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar kendi içerisinde incelendiğinde ise; söz konusu maddeler içerisinde en yüksek ortalamayı sırasıyla, bilgi edinme hakkının demokrasi sorunu açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,17), değişime direnç gösterme açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,16), insan haklarının gelişim sorunu açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,13), kamu yönetiminin kendisini halka karşı sorumlu hissetmemesi, aldığı kararlarda halka dayanmaması açısından sağladığı yararlar (A.O.=3,12) ve aşırı politize olma açısından sağladığı yararlar alırken; en düşük ortalamayı sırasıyla, eğitim sorunu açısından sağladığı yararlar (A.O.=2,86), devletin sosyal yaşamın ana kaynağı olarak görülmesi: “devlet baba geleneği” açısından sağladığı yararlar (A.O.=2,91), yönetsel yozlaşma açısından sağladığı yararlar (A.O.=2,94) ve kaynak israfı açısından sağladığı yararlar (A.O.=2,96) almaktadır. Bununla birlikte Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları açısından bilgi edinme hakkının sağladığı yararları meydana getiren maddelerin 1,09 ile 1,26 arasında değişiklik gösteren standart sapmalarının olduğu, bu durumun ise bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları açısından sağladığı yararlara ilişkin fikir beyan eden deneklerin heterojen bir yapı sergilediklerini gösterdiği söylenebilir. Bu maddelerin güvenirlik düzeyi değerlendirildiğinde ise, yüksek bir güvenirlik düzeyine (Cronbach’s α = ,8756) sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen söz konusu değerlerden de görüleceği gibi, yüksek ortalamaya sahip olan maddeler “katılıyorum”a, düşük ortalamaya sahip olan maddeler “katılmıyorum”a daha yakın bir durumdadır. Bu anlamda, burada ulaşılan bulgular, çalışmanın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağlayacağı yararlar başlığı altında ortaya konulan görüşlerle ve oluşturulan modelle iki sorun başlığı dışında (bilgi edinme hakkının yönetsel yozlaşma açısından sağlayacağı yararlar ve kaynak israfı açısından sağlayacağı yararlar) büyük oranda benzeşmekte, teorik anlamda savunulan görüşleri söz konusu bu iki sorun başlığı dışında büyük oranda doğrular nitelikte bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Yapılan tüm bu analiz ve değerlendirmelerin ardından bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümünde sağladığı yararlar ile ilişkili değişkenler arasındaki ilişkinin şiddetini tanımlamak amacıyla korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlara bilgi edinme hakkının sağladığı yararlar ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlara bilgi edinme hakkının sağladığı yararlar arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.682$ $p=.001$). Bunun anlamı, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanan denekler bu hakkın Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümüne de yarar sağladığına inanmaktadırlar. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 34**: “Bilgi edinme hakkının yönetsel yapıya ve yönetsel zihniyete ilişkin sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında pozitif bir ilişki vardır” kabul edilmiştir.

Tablo 45: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ile Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 . 179	,682** ,000 178
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,682** ,000 178	1 . 180

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

2.3.5.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağladığı yararlar ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimin sorunları açısından sağladığı yararlar ile sosyo-demografik özellikler içerisinde yalnızca meslek durumu, eğitim düzeyi ve bilgi edinme hakkından yararlanma durumu arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma görülmüş, bilgi edinme başvurusuna alınan sonuç (bkz: **Ek 43**), medeni durum (bkz: **Ek 44**), cinsiyet (bkz: **Ek 45**), yaş durumu (bkz: **Ek 46**), aylık ortalama

aile geliri (bkz: **Ek 47**) ve bilgi edinme hakkından yararlanma durumu (bkz: **Ek 48**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma tespit edilememiştir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 35**: “Bilgi edinme başvurusuna olumlu sonuç alanlar diğerlerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 36**: “Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 37**: “Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 38**: “Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır”, **hipotez 39**: “Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır” ve **hipotez 40**: “Bilgi edinme hakkından yararlananlar yararlanmayanlara kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” reddedilmiştir.

2.3.5.2.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağladığı yararlar, deneklerin meslek durumu bakımından anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($F=2,13$ $p=,039$). Meslek durumu açısından söz konusu bu farklılaşmanın hangi meslek kategorileri arasında ortaya çıktığı çoklu karşılaştırma tablolarından incelendiğinde, memurlarla ev hanımlarının farklılaştığı ($,319$), memurların ($A.O.=3,93$) ev hanımlarına ($A.O.=3,61$) kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inandığı ortaya çıkmaktadır (bkz: **Ek 49**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 41**: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 46: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlarla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,268	7	,895	2,133	,039
Within Groups	203,970	486	,420		
Total	210,237	493			

2.3.5.2.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

Araştırmaya katılanların sahip olduğu eğitim düzeyi doğrultusunda bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağladığı yararlar anlamlı bir farklılaşma sergilemektedir ($F=9,02$ $p=,001$). Çoklu karşılaştırma tabloları bu anlamda incelendiğinde, lise mezunlarıyla ilkökul mezunları (,435) ve ortaokul mezunları (,403); fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla ilkökul mezunları (,372) ve ortaokul mezunları (,340); yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla yine ilkökul mezunları (,371) ve ortaokul mezunları (,338) farklılaşmaktadır. Lise mezunları (A.O.=3,93), fakülte ya da yüksekokul mezunları (A.O.=3,87) ve yüksek lisans ve üzeri mezunları (A.O.=3,87), ilkökul mezunlarına (A.O.=3,50) ve ortaokul mezunlarına (A.O.=3,53) göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır (bkz: **Ek 50**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 42**: “Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 47: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlarla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	14,326	4	3,582	9,025	,000
Within Groups	196,447	495	,397		
Total	210,773	499			

2.3.5.3. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler

Korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunları açısından sağladığı yararlar ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma ortaya konulmuş, yapılan analizler sonucunda, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunları açısından sağladığı yararlar ile sosyo-demografik özellikler olan meslek durumu (bkz: **Ek 51**), eğitim düzeyi (bkz: **Ek 52**), medeni durum (bkz: **Ek 53**), yaş durumu (bkz: **Ek 54**), aylık ortalama aile geliri (bkz: **Ek 55**), cinsiyet (bkz: **Ek 56**), bilgi edinme hakkından

yararlanma durumu (bknz: **Ek 57**) ve bilgi edinme başvurusuna alınan sonuç (bknz: **Ek 58**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma ortaya çıkmamıştır.

2.3.5.4. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları açısından sağladığı yararlar ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak ortaya konulmuş, sonuçta da, sosyo-demografik özellikler olan meslek durumu (bknz: **Ek 59**), eğitim düzeyi (bknz: **Ek 60**), medeni durum (bknz: **Ek 61**), yaş durumu (bknz: **Ek 62**), aylık ortalama aile geliri (bknz: **Ek 63**), cinsiyet (bknz: **Ek 64**), bilgi edinme hakkından yararlanma durumu (bknz: **Ek 65**) ve bilgi edinme başvurusuna alınan sonuç (bknz: **Ek 66**) ile bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları açısından sağladığı yararlar arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma bulunamamıştır.

2.3.6. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlara İlişkin Araştırma Bulguları

Bu başlık altında bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararlar, çalışmanın dördüncü bölümünde ele alınan bu yararların araştırmaya katılanların verdikleri cevaplarla ne düzeyde örtüştüğü ya da farklılaştığı ve bu yararlarla sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma ortaya konulmaktadır.

2.3.6.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında sağladığı yarar düzeyini ortaya koymak üzere, çalışmanın dördüncü bölümünde bu ana başlık altında incelenen toplam 5 amaç başlığına araştırmaya katılanlar tarafından verilen yanıtlar doğrultusunda ne derece inanıldığı, her bir amacın aritmetik ortalaması ve standart sapması alınarak ve inanma düzeyleri büyükten küçüğe doğru sıralanarak tespit edilmiştir. Bütün bunları

gerçekleştirmeden önce, bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararları betimlemek üzere hazırlanmış 5 maddelik ölçeğin güvenilirlik düzeyi incelenmiş ve güvenilirlik düzeyi (Cronbach's $\alpha = ,8942$) yüksek bulunmuştur.

Elde edilen veriler göstermektedir ki, denekler gözünde, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istenen amaçlar içerisinde en fazla yönetsel saydamlık açısından ve yönetimin halka mâl edilmesi: yönetsel meşruluk açısından yarar sağladığı (A.O.=3,29), daha sonra ise sırasıyla, saygın bir kurumsal kimlik ve imaj açısından (A.O.=3,27), sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri açısından (A.O.=3,24) ve yönetsel istikrar açısından (A.O.=3,14) yarar sağladığı anlaşılmaktadır ve araştırmaya katılanların bu anlamda verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalamalar “katılıyorum”a yakın değerler almaktadır. Elde edilen standart sapmalar ise 1,10 ile 1,14 arasında değişmekte, bu durum da ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında bilgi edinme hakkının sağladığı yararları değerlendiren deneklerin heterojen bir yapı arz ettiklerini işaret etmektedir.

Buradan elde edilen söz konusu sonuçlar, çalışmanın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağlayacağı yararlar başlığı altında savunulan görüşlerle ve oluşturulan modellerle büyük oranda benzerlik göstermekte, teorik anlamda ortaya konulan görüşleri büyük oranda kanıtlar nitelikte bir durum arz etmektedir.

Tablo 48: *Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar*

Bilgi Edinme Hakkının Sağladığı Yararlar	N	A.O.	S.D.
Yönetsel Saydamlık Açısından	178	3,29	1,11
Yönetimin Halka Mâl Edilmesi: Yönetsel Meşruluk Açısından	178	3,29	1,14
Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmaj Açısından	178	3,27	1,10
Sağlıklı Yöneten-Yönetilen İlişkileri Açısından	178	3,24	1,10
Yönetsel İstikrar Açısından	178	3,14	1,11

2.3.6.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler

Korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına

dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararlar ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma ortaya konulmuş, gerçekleştirilen analizler neticesinde, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararlar ile sosyo-demografik özellikler içerisinden sadece meslek durumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma bulunmuş, yaş durumu (bknz: **Ek 67**), aylık ortalama aile geliri (bknz: **Ek 68**), medeni durum (bknz: **Ek 69**), cinsiyet (bknz: **Ek 70**), bilgi edinme hakkından yararlanma durumu (bknz: **Ek 71**) ve bilgi edinme başvurusuna alınan sonuç (bknz: **Ek 72**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma tespit edilememiştir. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 43**: “Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır”, **hipotez 44**: “Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır”, **hipotez 45**: “Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 46**: “Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 47**: “Bilgi edinme hakkından yararlananlar yararlanmayanlara kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” ve **hipotez 48**: “Bilgi edinme başvurusuna olumlu sonuç alanlar diğerlerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” reddedilmiştir.

2.3.6.2.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararlar, araştırmaya katılanların meslek durumu bakımından anlamlı bir farklılaşma söz konusudur ($F=2,37$ $p=,025$). Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında yarar sağladığına inanma düzeyinin

anlamli şekilde farklılaştığı meslek kategorilerini ortaya koymak üzere çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde, serbest meslek sahipleriyle ev hanımları (1,200), sanayici tüccarlarla memurlar (,345) ve ev hanımları (1,200) arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu, serbest meslek sahiplerinin (A.O.=3,60) ev hanımlarına (A.O.=2,40) nazaran, sanayici tüccarların (A.O.=3,60) ise memurlara (A.O.=3,25) ve ev hanımlarına (A.O.=2,40) nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında yarar sağladığına daha fazla inandığı ortaya çıkmaktadır (bkz: **Ek 73**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 49**: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 49: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlarla Meslek Durumu Arasındaki Farklılaşma

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	13,917	7	1,988	2,371	,025
Within Groups	140,050	167	,839		
Total	153,967	174			

2.3.6.2.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi açısından sağladığı yararlar, deneklerin sahip oldukları eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($F=2,94$ $p=,022$). Bu bakımdan çoklu karşılaştırma tabloları incelendiğinde, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında yarar sağladığına inanma düzeyi açısından, fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla, ilkököl mezunları (,803) ve yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla, ilkököl mezunları (,804) arasında anlamlı bir farklılaşma söz konusudur. Bu bağlamda, fakülte ya da yüksekokul mezunları (A.O.=3,40) ve yüksek lisans ve üzeri mezunları (A.O.=3,40), ilkököl mezunlarına (A.O.= 2,60) göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında yarar

sağladığına daha fazla inanmaktadır (bknz: **Ek 74**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 50**: “Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasına yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 50: *Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlarla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma*

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	9,879	4	2,470	2,947	,022
Within Groups	144,966	173	,838		
Total	154,845	177			

2.3.7. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlara İlişkin Araştırma Bulguları

Bu başlık altında, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar, araştırmaya katılanlardan elde edilen cevaplarla çalışmanın dördüncü bölümünde işlenen bu yararların ne düzeyde örtüştüğü ya da farklılaştığı ve bu yararlarla sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma değerlendirilmektedir.

2.3.7.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar

Çalışmanın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağlayacağı yararlar başlığını taşıyan ve toplam 9 alt başlık altında tartışılan kurum dışına dönük halkla ilişkiler sorunlarının çözümüne bilgi edinme hakkının sağladığı yarara araştırmaya katılanların ne düzeyde inandığını ortaya koymak amacıyla, söz konusu sorunların çözümüne bilgi edinme hakkının sağladığı yararların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alınarak, büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Elde edilen değerler doğrultusunda yorumlar gerçekleştirilmeden önce ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından bilgi edinme hakkının sağladığı yararları temsil eden ve 9 maddeden oluşan ölçeğin güvenirlik düzeyine

bakılma ihtiyacı hissedilmiş, söz konusu ölçeğin güvenirliği (Cronbach's $\alpha = ,9017$) yüksek bulunmuştur.

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler sorunları açısından sağladığı yararlar araştırmaya katılanlardan elde edilen yanıtlar doğrultusunda değerlendirildiğinde ise; deneklerin en fazla, bilgi edinme hakkının yönetimin halka kapalı tutumu: yönetsel gizlilik açısından (A.O.= 3,40), halkın yönetsel bilgisizliği: nereye nasıl başvuracağını bilememesi açısından (A.O.= 3,38), halkın yönetimden çekinmesi açısından (A.O.= 3,35), yönetimin halk isteklerine önem vermemesi, yalnızca bir sorun olduğunda yönetilenle ilişki kurması açısından (A.O.= 3,27) ve halkla ilişkilerin öneminin anlaşılamaması açısından (A.O.= 3,24) yarar sağladığını; daha sonra da sırasıyla biçime aşırı düşkünlük: içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesi açısından ve sorunların karmaşıklaşması açısından (A.O.= 3,11), yöneten yönetilen beklentileri arasındaki farklılık açısından (A.O.= 3,09) ve yönetsel dil sorunu açısından (A.O.= 3,02) yarar sağladığını düşündükleri görülmektedir. Deneklerden bu anlamda alınan cevaplara ilişkin aritmetik ortalamalar “katılıyorum”a yakın değerler alırken, standart sapmalar 1,07 ile 1,17 arasında değişiklik göstermekte, söz konusu bu durum da bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların çözümünde sağladığı yarara ilişkin değerlendirmede bulunan deneklerin heterojen bir yapı sergilediklerini göstermektedir.

Elde edilen bu verilerle teorik bölümde tartışılan görüşler ve oluşturulan model bir karşılaştırmaya tabi tutulduğunda, bilgi edinme hakkının yönetsel dil sorunu açısından ve biçime aşırı düşkünlük: içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesi açısından sağlayacağı yararlar dışında büyük oranda bir örtüşmenin söz konusu olduğu, teorik anlamda savunulan görüşlerin söz konusu bu iki amaç başlığı dışında büyük oranda doğrulandığı bir durum ortaya çıkmaktadır.

Tablo 51: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunların Çözümünde Sağladığı Yararlar

Bilgi Edinme Hakkının Sağladığı Yararlar	N	A.O.	S.D.
Yönetimin Halka Kapalı Tutumu: Yönetsel Gizlilik Açısından	179	3,40	1,10
Halkın Yönetsel Bilgisizliği: Nereye, Nasıl Başvuracağını Bilememesi Açısından	179	3,38	1,14
Halkın Yönetimden Çekinmesi Açısından	178	3,35	1,07
Yönetimin Halk İsteklerine Önem Vermemesi, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurması Açısından	177	3,27	1,14
Halkla İlişkilerin Öneminin Anlaşılamaması Açısından	178	3,24	1,09
Biçime Aşırı Düşkünlük: İçerikten Ziyade Formalitelere	179	3,11	1,17

Ağırlık Verilmesi Açısından			
Sorunların Karmaşılaşması Açısından	179	3,11	1,11
Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasındaki Farklılık Açısından	177	3,09	1,13
Yönetmelik Sorunu Açısından	178	3,02	1,10

2.3.7.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Sosyo-Demografik Özellikler

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki/farklılaşma korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak ortaya konulmuş, yapılan analizler sonucunda, sosyo-demografik özellikler içerisinde yalnızca eğitim düzeyi ve bilgi edinme hakkından yararlanma durumu ile bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma gözlenmiş, cinsiyet (bkz: **Ek 75**), aylık ortalama aile geliri (bkz: **Ek 76**), meslek durumu (bkz: **Ek 77**), medeni durum (bkz: **Ek 78**) ve bilgi edinme başvurusuna alınan sonuç (bkz: **Ek 79**) arasında anlamlı bir ilişki/farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 51**: “Erkekler bayanlara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 52**: “Aylık ortalama aile geliri yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır”, **hipotez 53**: “Memurlar diğer meslek kategorilerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır”, **hipotez 54**: “Evliler, bekar ve dullara nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” ve **hipotez 55**: “Bilgi edinme başvurusuna olumlu sonuç alanlar diğerlerine göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” reddedilmiştir.

2.3.7.2.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar, araştırmaya katılanların sahip olduğu eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılaşma sergilemektedir ($F=3,37$ $p=,011$). Söz konusu bu farklılaşmanın hangi eğitim düzeyleri arasında ortaya çıktığı çoklu karşılaştırma tablolarından incelendiğinde, yalnızca fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla ilkokul mezunlarının farklılaştığı ($,725$), fakülte ya da yüksekokul mezunlarının ($A.O.=3,40$) ilkokul mezunlarına ($A.O.=2,68$) kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların çözümüne yarar sağladığına daha fazla inandığı anlaşılmaktadır (bknz: **Ek 80**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 56**: “Eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 52: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlarla Eğitim Düzeyi Arasındaki Farklılaşma

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8,930	4	2,233	3,375	,011
Within Groups	115,115	174	,662		
Total	124,046	178			

2.3.7.2.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu

Deneklerin bilgi edinme hakkından yararlanma durumu bakımından, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmaktadır ($t=2,440$ $p=,016$). Bu doğrultuda, bilgi edinme hakkından yararlananların ($A.O.=3,45$) bu haktan yararlanmayanlara ($A.O.=3,12$) göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan

sorunların çözümüne yarar sağladığına daha fazla inandığı görülmektedir (bkz: **Ek 81**). Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 57**: “Bilgi edinme hakkından yararlananlar yararlanmayanlara kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır” kabul edilmiştir.

Tablo 53: *Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlarla Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu Arasındaki Farklılaşma*

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	N	A.O.	t	p
	Yararlanmış	55	3,45	2,440	,016
	Yararlanmamış	124	3,12		

2.3.7.2.3. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile yaşa durumu arasındaki ilişki düzeyini ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi sonuçları bir incelemeye tabi tutulduğunda, yaş durumuyla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında negatif yönde, çok zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmektedir ($r=-,168$ $p=,027$). Bunun anlamı, kişilerin yaşı ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından yarar sağladığına inanma düzeyi azalmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 58**: “Yaş ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inanma düzeyi artmaktadır” reddedilmiştir.

Tablo 54: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlarla Yaş Durumu Arasındaki Farklılaşma

Correlations			
		Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Yaş
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	-,168*
	Sig. (2-tailed)	.	,027
	N	179	173
Yaş	Pearson Correlation	-,168*	1
	Sig. (2-tailed)	,027	.
	N	173	487

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

2.3.8. Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlarla Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar Arasındaki İlişkilere Dönük Araştırma Bulguları

Bu başlık altında Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar ile ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve ulaşmak istenen amaçlar arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı, ilişki var ise ne yönde olduğu ortaya konulmaktadır.

2.3.8.1. Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar

Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarıyla ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarıyla Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar arasındaki ilişki düzeyini ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; Türk kamu yönetiminin hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının ($r=,467$ $p=,001$), hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının ($r=,582$ $p=,001$) Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlarla pozitif yönde, orta düzeyde ve

istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu gözlenmektedir. Bunun anlamı, Türk kamu yönetiminin gerek yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının ve gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının varlığına inanan denekler, aynı zamanda Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların varlığına da inanmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 59**: “Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar arasında pozitif bir ilişki vardır” kabul edilmiştir.

Tablo 55: *Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Arasındaki İlişki Düzeyi*

Correlations				
		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar
Pearson Correlation	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	1,000	,467	,582
	Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	,467	1,000	,682
	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	,582	,682	1,000
Sig. (1-tailed)	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	.	,000	,000
	Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	,000	.	,000
	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	,000	,000	.
N	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	500	500	500
	Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	500	500	500
	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	500	500	500

Yukarıdaki korelasyon analiziyle aralarındaki ilişki ortaya konulduktan sonra, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunları açıklama güçlerini ortaya koyabilmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiş, enter metodunun kullanıldığı söz konusu regresyon analizi sonuçlarına göre, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının Türk kamu

yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunları açıklayan anlamlı bir model oluşturduğu ortaya çıkmıştır ($R^2=,348$ $p=,001$). Bu model doğrultusunda, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların %34,8'ini açıklamaktadır (bknz: **Ek 82**).

Bağımsız değişkenlerin (yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar) Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar üzerindeki etkisine standardize edilmiş regresyon katsayısı (Beta) doğrultusunda bakıldığında, söz konusu bu etki önem sırasına göre, yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar ($\beta=,494$) ve yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ($\beta=,130$) şeklindedir. Bunun anlamı, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar üzerinde en fazla Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları, daha sonra ise yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları belirleyicidir.

Tablo 56: *Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunların Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunları Açıklama/Etkileme Düzeyi*

	Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar
β	,130	,494
P	,009	,001
t	2,628	9,970
R Square	,348	
Adjusted R Square	,346	
F	132,821	$p=,001$
df	499	

2.3.8.2. Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar

Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarıyla ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarıyla Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılacak istenen amaçlar arasındaki ilişki düzeyini ortaya koymak üzere korelasyon analizinden elde edilen sonuçlar bir incelemeye tabi tutulduğunda; Türk kamu yönetiminin yalnızca yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının ($r=-,099$ $p=,027$) Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılacak istenen amaçlarla negatif yönde, çok zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisinde

olduğu gözlenmektedir. Bunun anlamı, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının varlığına inanan denekler, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanmamakta; Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının varlığına inanmayan denekler ise, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanmaktadır.

Tablo 57: *Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Arasındaki İlişki Düzeyi*

Correlations

		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 . 500	-,099* ,027 500	-,042 ,354 500
Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,099* ,027 500	1 . 500	,682** ,000 500
Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,042 ,354 500	,682** ,000 500	1 . 500

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

2.3.8.3. Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar

Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar ile Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılacak istenen amaçlar arasındaki ilişki korelasyon analiziyle incelendiğinde, anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir (bkz: **Ek 83**).

2.3.9. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetmel Yapıdan/Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlarla Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişkilere Dönük Araştırma Bulguları

Bu başlık altında bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetmel yapıdan/yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve ulaşmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar arasında bir ilişki olup olmadığı, ilişki var ise ne yönde olduğu ortaya konulmaktadır.

2.3.9.1. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetmel Yapıdan/Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ve yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasındaki ilişki korelasyon analiziyle incelendiğinde, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile hem bilgi edinme hakkının yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararların ($r=,586$ $p=,001$), hem de yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararların ($r=,577$ $p=,001$) pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Bunun anlamı, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin gerek yönetmel yapıdan kaynaklanan sorunlarının çözümünde, gerekse yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümünde yarar sağladığını düşünen denekler, aynı zamanda bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözümünde de yarar sağladığına inanmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak **hipotez 60**: “Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetmel yapıdan/yönetmel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında pozitif bir ilişki vardır” kabul edilmiştir.

Tablo 58: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi

		Correlations		
		Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 . 179	,586** ,000 177	,577** ,000 178
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,586** ,000 177	1 . 179	,682** ,000 178
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,577** ,000 178	,682** ,000 178	1 . 180

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

2.3.9.2. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında ulaşılacak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar ile yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasındaki söz konusu ilişki korelasyon analizi sonuçları doğrultusunda incelendiğinde, bilgi edinme hakkının hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararların ($r = ,47$, $p < .01$), hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararların ($r = ,46$, $p < .01$) kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında ulaşılacak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlarla pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki sergilediği anlaşılmaktadır. Bunun anlamı, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin

gerek yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının çözümünde, gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümünde yarar sağladığına inanan denekler, bu hakkın ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarının amaçlarına ulaşmasında da yarar sağladığını düşünmektedir.

Tablo 59: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Yönetsel Yapıdan/Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi

Correlations				
		Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 . 179	,682** ,000 178	,479** ,000 177
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,682** ,000 178	1 . 180	,466** ,000 178
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,479** ,000 177	,466** ,000 178	1 . 178

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

2.3.9.3. Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Ulaşılmak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar

Bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile bu halkla ilişkiler uygulamalarında ulaşılmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar arasındaki ilişki korelasyon analizi neticesinde elde edilen sonuçlar doğrultusunda ortaya

konduğunda, pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin söz konusu olduğu görülmektedir ($r=,540$ $p=,001$). Bunun anlamı, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözümünde yarar sağladığını düşünen denekler, aynı şekilde bu hakkın ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarının amaçlarına ulaşmasında da yarar sağladığına inanmaktadır.

Tablo 60: *Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ile Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Ulaşılacak İstenen Amaçlar Açısından Sağladığı Yararlar Arasındaki İlişki Düzeyi*

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 . 178	,540** ,000 178
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,540** ,000 178	1 . 179

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimi için çok farklı açılardan yarar sağlayabilme potansiyeline sahip olduğu düşüncesinden hareketle, bu çalışma, bilgi edinme hakkının halk tarafından bilinirlik ve kullanılrlık düzeyini ortaya koyarak, bu hakkın ülkemiz kamu yönetiminin yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları açısından ve kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istenen amaçlar/karşılaşılan sorunlar açısından sağlayacağı yararları karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda teorik bölümlerde, Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar, kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşmak istenen amaçlar ve karşılaşılan sorunlar, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun kanun maddelerini ve bunlara ilişkin yapılan yorumları da içeren ayrıntılı içeriği ve bu hakkın ülkemiz kamu yönetiminin yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları açısından, kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında ulaşmak istenen amaçlar ve karşılaşılan sorunlar açısından sağlayacağı yararlar ve boyutları ele alınarak tartışılmış ve bir model ortaya konulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise, Konya Valiliği'nden elde edilen 2004, 2005 ve 2006 yıllarına ait bilgi edinme başvurularına ve alınan sonuçlara ilişkin veriler istatistiksel analiz tabloları haline getirilerek yorumlanmış, ardından da bilgi edinme hakkının bilinirlik ve kullanılrlık düzeyini tespit ederek ülkemiz kamu yönetiminin sorunlarını, kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçlarını/sorunlarını ve bilgi edinme hakkının bunlar açısından sağlayacağı yararları ortaya koymak amacıyla Konya örnekleminde gerçekleştirilen alan araştırmasından elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Konya Valiliği'nden elde edilen verilere ilişkin yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda görülmektedir ki; bilgi edinme hakkının her geçen yıla göre bilinirlik düzeyi artmaktadır. Üç yıl boyunca yapılan toplam başvuruların yalnızca %3,4'ü Kanunun ve yönetmeliğin istisnalarına girdiği ya da gerekli şekil şartlarını taşımadığı için reddedilmiştir. Bu da bilgi edinme hakkından yararlanma/yararlandırma anlamında gerek vatandaşların gerekse Konya'da faaliyet gösteren kamu kurumlarının gerekli özeni gösterdiğini, bunun da Kanunun geleceği ve sahip olduğu yarar sağlama potansiyeli açısından oldukça olumlu olduğunu ifade etmek mümkündür. Ancak, burada pek iç açıcı olmayan durum, başvurusu reddedilenlerin çok az bir bölümünün red cevabına karşı hak arama yoluna giderek yargıya itirazda bulunmasıdır. Bu, vatandaş olarak hala hak arama

bilincimizin tam olarak oturmadığının bir göstergesi olabileceği gibi, yargıya olan güvenin ve tatmin edici nitelikte ve zamanda sonuç alınacağına duyulan inancın tam oturmadığının bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren Konya merkezde bulunan kamu kurumlarına yapılan toplam başvuru sayısı, ilçelerdeki kamu kurumlarına yapılan toplam başvuru sayısından yaklaşık iki kat fazladır. Bunlar içerisinde olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvurular ve gizli ya da sır niteliğindeki belgeler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurular açısından yine merkezdeki kamu kurumları gerek sayı, gerekse oran olarak ilçelerdeki kamu kurumlarından daha ilerdedir. Kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda ve alınan red cevaplarına karşı mahkemeye itiraz yoluna gidilmesinde ise ilçelerdeki kamu kurumları merkezdekilerden sayısal ve oransal olarak daha yüksektir. Bununla birlikte diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen başvurular yönünden, merkezdeki kamu kurumları ile ilçelerdeki kamu kurumları arasında oransal anlamda bir yakınlık söz konusuyken, sayısal olarak merkezdeki kamu kurumları daha fazladır. Kanunun ve ilgili yönetmeliğin istisna hükümlerine girdiği ya da gerekli şekil şartlarını taşımadığı için reddedilen başvurular ise sayı olarak merkezdeki kamu kurumlarında daha fazla iken, oran olarak ilçelerdeki kamu kurumlarında daha fazladır.

Bunların dışında, Konya örnekleminde gerçekleştirilen alan araştırmasından elde edilen bulgulara bakıldığında ise şöyle bir durum karşımıza çıkmaktadır;

Bilgi edinme hakkından haberdar olma düzeyi düşük olmakla birlikte, Kanunun daha üç yıl gibi kısa bir geçmişe sahip olması da dikkate alındığında duruma daha iyimser yaklaşılması mümkündür. Bilgi edinme hakkından haberdar olan kişiler, Kanunun içeriğiyle ilgili yeterli düzeyde bilgiye sahip değildir. Bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi de hayli düşük seviyededir. Bilgi edinme hakkı bağlamında başvuruda bulunanların büyük çoğunluğu, bu başvurularına olumlu yanıt almıştır. Ancak alınan yanıtların yarısından fazlası yetersizdir ya da en azından başvuranlar tarafından öyle değerlendirilmektedir. Bilgi edinme hakkı bağlamında başvuruda bulunanlardan olumsuz yanıt alanların yarısı bu olumsuz cevabın ilgisizlik nedeniyle verildiğini belirtirken, diğer yarısı da istisna kapsamına girmesi dolayısıyla böyle bir olumsuz cevapla karşılaştığını belirtmektedir. Bilgi edinme hakkı kapsamında başvuruda bulunup olumsuz yanıt alan kişilerin yarısının ilgisizlik sebebiyle söz konusu bu olumsuz yanıtı aldığını düşünmesi Türk kamu yönetimi açısından önyargılara neden olan ve düzeltilmesi gereken olumsuz bir

durumdur. Bilgi edinme hakkından yararlanılmamasının sebepleri ise daha çok, bu haktan yararlanacak olan kişilerin kendilerinden, kendi tutumlarından kaynaklanmakta, kamu yönetiminden ve onun tutumlarından kaynaklanan sebeplerden ötürü bu haktan yararlanılmaması durumu düşük bir düzeyde kalmaktadır.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda bilgi edinme hakkından haberdar olma durumuna bakıldığında; erkeklerin bilgi edinme hakkından bayanlara oranla daha fazla haberdar olduğu; bilgi edinme hakkından en fazla haberdar olanların 50 ve üzeri yaş grubunda bulunan kişiler yani yaşlılarken, en az haberdar olanların 18-25 yaş grubunda bulunanlar yani gençler olduğu; bilgi edinme hakkından en fazla haberdar olanların meslek itibariyle, sırasıyla sanayici tüccarlar, emekliler ve memurlarken; en az haberdar olanların sırasıyla esnaflar, serbest meslek sahipleri ve ev hanımları olduğu; bilgi edinme hakkından en fazla haberdar olanların aylık ortalama aile geliri açısından sırasıyla 2001 YTL ve üzeri geliri olanlar ve 1001-1500 YTL arası geliri bulunanlarken, bu haktan en az haberdar olanların aylık ortalama aile geliri bakımından sırasıyla 500 YTL ve aşağısı gelire sahip olanlar ve 501-1000 YTL arası gelir sahipleri olduğu; yüksek eğitim seviyesine sahip olanların düşük eğitim seviyesine sahip olanlara göre bilgi edinme hakkından daha fazla haberdar olduğu ve lise düzeyinde eğitim seviyesine sahip olan kişilerde biraz düşüş göstermekle birlikte, eğitim seviyesi yükseldikçe bilgi edinme hakkından haberdar olma durumunun artmakta olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde, sosyo-demografik özellikler doğrultusunda bilgi edinme hakkından yararlanma durumuna bakıldığında; erkeklerin, kadınlara nazaran bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna daha fazla başvuruda bulunduğu; bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna en fazla başvuruda bulunanların 2001 YTL ve üzeri aylık ortalama aile gelirine sahip olanlarken, en az başvuruda bulunanların 500 YTL ve aşağısında aylık ortalama aile geliri bulunanlar olduğu; bilgi edinme hakkı bağlamında herhangi bir kamu kurumuna en fazla başvuruda bulunanların yüksek lisans ve üzeri düzeyde ve fakülte ya da yüksek okul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanlarken, bu hak kapsamında herhangi bir kamu kurumuna en az başvuruda bulunanların lise düzeyinde, ilkökul düzeyinde ve ortaokul düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türk kamu yönetiminin sorunlarına bakıldığında; Araştırmaya katılanlar, hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları, hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları eşit düzeyde önemli görmektedir. Yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar

içerisinden en fazla kırtasiyeciliğin ve yönetsel formalitelerin çokluğundan yakınılmakta, daha sonra sırasıyla, hizmet ve kararlarda gecikme: hantallaşan yapı nedeniyle sistemin ağır işleme, denetim eksikliği ve yanlış istihdam politikası gibi sorunlar gelmektedir. Diğerlerine nazaran daha az yakınılan sorunlar ise hizmete uygun araç eksikliği, kamu politikalarının tepeden aşağıya oluşu ve kurumlar arası eşgüdüm eksikliğidir. Araştırmaya katılanlar, yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar olarak da en fazla yönetsel yozlaşmanın olduğunu, daha sonra sırasıyla bunu, aşırı politize olmanın, kaynak israfının ve eğitim sorununun takip ettiğini düşünmektedir. Değişime direnç gösterme, demokrasi sorunu ve kamu yönetiminin kendisini halka karşı sorumlu hissetmemesi, aldığı kararlarda halka dayanmaması sorunlarının ise diğerlerine kıyasla daha az yaşandığına inanmaktadır. Ayrıca, yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar arasında pozitif bir ilişki bulunmakta, yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları önemli görenler aynı zamanda yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlara da önem vermektedir.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda Türk kamu yönetiminin sorunlarına bakıldığında; Türk kamu yönetimin sorunları sosyo-demografik özellikler içerisinden sadece meslek durumu ve eğitim düzeyi açısından farklılaşmaktadır. Meslek durumu itibariyle yalnızca memurlar ve ev hanımları arasında bir farklılaşma söz konusu olup, memurlar ev hanımlarına göre Türk kamu yönetiminin sorunlarına daha fazla inanmaktadır. Eğitim düzeyi itibariyle ise, lise mezunlarıyla, ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları; fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla, ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları; yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla, ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları arasında bir farklılaşma bulunmaktadır. Buna göre, lise mezunları, fakülte ya da yüksekokul mezunları ve yüksek lisans ve üzeri mezunları, ilkokul mezunlarına ve ortaokul mezunlarına nazaran Türk kamu yönetiminin sorunlarına daha fazla inanmaktadır.

Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları sosyo-demografik özellikler içerisinden yine sadece meslek durumu ve eğitim düzeyi ile farklılaşmaktadır. Meslek durumu itibariyle yalnızca memurlarla ev hanımları Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarına inanma düzeyi bakımından farklılaşmakta, ev hanımlarına kıyasla memurlar Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarına daha fazla inanmaktadır. Eğitim düzeyi açısından ise lise mezunlarıyla ilkokul mezunları; fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla ilkokul mezunları; yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla ilkokul mezunları farklılaşmakta, yüksek lisans ve üzeri mezunları, lise

mezunları ve fakülte ya da yüksekokul mezunları, ilkokul mezunlarına göre Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarına daha fazla inanmaktadır.

Bunun dışında, Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları sosyo-demografik özellikler içerisinden yalnızca eğitim düzeyi ile farklılaşmaktadır. Eğitim düzeyi itibariyle lise mezunlarıyla ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları; fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla ise yine ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları farklılaşmaktadır. Lise mezunları ve fakülte ya da yüksekokul mezunları, ilkokul mezunlarına ve ortaokul mezunlarına nazaran Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarına daha fazla inanmaktadır.

Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlara bakıldığında; araştırmaya katılanlar gözünde Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının en fazla yönetimin halka mâl edilmesi: yönetsel meşruluk amacına ulaştığı, daha sonra ise sırasıyla saygın bir kurumsal kimlik ve imaj oluşturduğu, yönetsel istikrarı sağladığı ve sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri geliştirdiği, buna karşın söz konusu amaçlar içerisinde en az yönetsel saydamlık amacını gerçekleştirdiği ortaya çıkmaktadır. Yönetsel saydamlık amacına ulaşma düzeyinin diğerlerine nazaran düşük olması, halkın saydamlık anlamında kamu yönetiminin tutumundan çok da memnun olmadığını, en azından kamu yönetimi tarafından benimsenen saydamlık anlayışını çok da yeterli bulmadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlara bakıldığında; Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi, sosyo-demografik özellikler içerisinden meslek durumu, eğitim düzeyi ve cinsiyet açısından bir ilişki/farklılaşma göstermektedir. Türk kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanma düzeyi meslek durumu itibariyle yalnızca esnaflarla, memurlar ve öğrenciler arasında farklılaşmakta, esnaflar memurlara ve öğrencilere göre Türk kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha fazla inanmaktadır. Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyi eğitim düzeyi bakımından sadece ilkokul mezunlarıyla, fakülte ya da yüksekokul mezunları arasında farklılaşmaktadır. Bu bağlamda, ilkokul mezunları fakülte ya da yüksekokul mezunlarına kıyasla Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına

daha fazla inanmaktadır. Cinsiyet açısından, yine Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşma düzeyinde bir farklılaşma bulunmakta, bu bağlamda, erkekler bayanlara nazaran Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına daha fazla inanmaktadır.

Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara bakıldığında; araştırmaya katılanlar, Türk kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar içerisinde en fazla halkın yönetsel bilgisizliği: nereye, nasıl başvuracağını bilememesinden ve yöneten yönetilen beklentileri arasındaki farklılıktan, daha sonra ise sırasıyla, yönetimin halk isteklerine önem vermemesi, yalnızca bir sorun olduğunda yönetilenle ilişki kurmasından, biçime aşırı düşkünlük: içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesinden, halkla ilişkilerin öneminin anlaşılamamasından ve sorunların karmaşılaşmasından yakınmaktadır. Araştırmaya katılanların diğerlerine kıyasla daha az yakındığı sorunlar ise yönetsel dil sorunu, halkın yönetimden çekinmesi ve yönetimin halka kapalı tutumu: yönetsel gizliliklerdir.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara bakıldığında; söz konusu sorunlar sosyo-demografik özelliklerin hiçbirisiyle ilişki/farklılaşma göstermemektedir.

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağladığı yararlar bakıldığında; araştırmaya katılanlar, hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunların çözümüne, hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunların çözümüne bilgi edinme hakkının hemen hemen eşit düzeyde katkı sağladığını düşünmektedir. Bilgi edinme hakkının yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar içerisinde en fazla sırasıyla, kurumlar arası eşgüdüm eksikliği açısından, denetim eksikliği açısından, kamu politikalarının tepeden aşağıya oluşu açısından, hizmet ve kararlarda gecikme: hantallaşan yapı nedeniyle sistemin ağır işlemesi açısından, yanlış istihdam politikası açısından ve aşırı merkeziyetçi yapı açısından yarar sağladığı düşünülürken; en az sırasıyla, kırtasiyeciliğin ve yönetsel formalitelerin çokluğu açısından, hizmete uygun araç eksikliği açısından ve mevzuat sorunu açısından yarar sağladığı düşünülmektedir. Bu sonuçlar, çalışmanın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağlayacağı yararlar başlığı altında ortaya konulan görüşlerle ve oluşturulan modelle bir sorun başlığı dışında (aşırı merkeziyetçi yapı açısından sağlayacağı yararlar) büyük oranda benzeşmekte, teorik anlamda savunulan görüşleri bir sorun başlığı dışında büyük oranda doğrular nitelikte bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Bilgi edinme hakkının yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar içerisinde ise en fazla sırasıyla, demokrasi sorunu açısından, değişime direnç gösterme açısından, insan haklarının gelişim sorunu açısından, kamu yönetiminin kendisini halka karşı sorumlu hissetmemesi, aldığı kararlarda halka dayanmaması açısından ve aşırı politize olma açısından yarar sağladığına inanılırken; en az eğitim sorunu açısından, devletin sosyal yaşamın ana kaynağı olarak görülmesi: “devlet baba geleneği” açısından, yönetsel yozlaşma açısından ve kaynak israfı açısından yarar sağladığı düşünülmektedir. Burada ulaşılan bulgular, çalışmanın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağlayacağı yararlar başlığı altında ortaya konulan görüşlerle ve oluşturulan modelle iki sorun başlığı dışında (bilgi edinme hakkının yönetsel yozlaşma açısından sağlayacağı yararlar ve kaynak israfı açısından sağlayacağı yararlar) büyük oranda benzeşmekte, teorik anlamda savunulan görüşleri söz konusu bu iki sorun başlığı dışında büyük oranda doğrular nitelikte bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Bunların dışında, yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlara bilgi edinme hakkının sağladığı yararlar ile yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlara bilgi edinme hakkının sağladığı yararlar arasında pozitif bir ilişki bulunmakta, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne yarar sağladığına inananlar bu hakkın Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümüne de yarar sağladığına inanmaktadır.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarına sağladığı yararlar bakıldığında; bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunları açısından sağladığı yararlar sosyo-demografik özellikler içerisinde yalnızca meslek durumu, eğitim düzeyi ve bilgi edinme hakkından yararlanma durumu ile farklılaşmaktadır. Meslek durumu itibarıyla memurlarla ev hanımları farklılaşmakta, memurlar ev hanımlarına kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır. Eğitim düzeyi itibarıyla lise mezunlarıyla ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları; fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları; yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla yine ilkokul mezunları ve ortaokul mezunları farklılaşmakta; lise mezunları, fakülte ya da yüksekokul mezunları ve yüksek lisans ve üzeri mezunları, ilkokul mezunlarına ve ortaokul mezunlarına göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır. Bilgi edinme hakkından yararlanma durumuna göre farklılaşmaya bakıldığında ise bilgi edinme hakkından yararlanmayanlar,

bu haktan yararlananlara kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarının çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarına ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarına sağladığı yararlar bakıldığında, bu yararlar sosyo-demografik özelliklerin hiçbirisiyle ilişki/farklılaşma içerisinde değildir.

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararlar bakıldığında; araştırmaya katılanlar, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçları içerisinde, en fazla yönetsel saydamlık açısından ve yönetimin halka mâl edilmesi: yönetsel meşruluk açısından, daha sonra ise sırasıyla, saygın bir kurumsal kimlik ve imaj açısından, sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri açısından ve yönetsel istikrar açısından yarar sağladığını düşünmektedir. Buradan elde edilen sonuçlar, çalışmanın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağlayacağı yararlar başlığı altında savunulan görüşlerle ve oluşturulan modelle büyük oranda benzerlik göstermekte, teorik anlamda ortaya konulan görüşleri büyük oranda kanıtlar nitelikte bir durum arz etmektedir.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında sağladığı yararlar bakıldığında; bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşması açısından sağladığı yararlar sosyo-demografik özellikler içerisinde sadece meslek durumu ve eğitim düzeyi ile farklılaşmaktadır.

Meslek durumu itibariyle serbest meslek sahipleriyle ev hanımları ve sanayici tüccarlarla memurlar ve ev hanımları farklılaşmakta, serbest meslek sahipleri ev hanımlarına nazaran, sanayici tüccarlar ise memurlara ve ev hanımlarına nazaran bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır. Eğitim düzeyi itibariyle ise fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla, ilkokul mezunları ve yüksek lisans ve üzeri mezunlarıyla, ilkokul mezunları farklılaşmakta, fakülte ya da yüksekokul mezunları ve yüksek lisans ve üzeri mezunları, ilkokul mezunlarına göre bilgi edinme

hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaşmasında yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır.

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar bakıldığında; Araştırmaya katılanlar, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler sorunları içerisinde, en fazla yönetimin halka kapalı tutumu: yönetsel gizlilik açısından, halkın yönetsel bilgisizliği: nereye nasıl başvuracağını bilememesi açısından, halkın yönetimden çekinmesi açısından, yönetimin halk isteklerine önem vermemesi, yalnızca bir sorun olduğunda yönetilenle ilişki kurması açısından ve halkla ilişkilerin öneminin anlaşılamaması açısından yarar sağladığını; daha sonra da sırasıyla biçime aşırı düşkünlük: içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesi açısından ve sorunların karmaşıklaşması açısından, yöneten yönetilen beklentileri arasındaki farklılık açısından ve yönetsel dil sorunu açısından yarar sağladığını düşünmektedir. Bu sonuçlarla teorik bölümde tartışılan görüşler ve oluşturulan model karşılaştırıldığında, bilgi edinme hakkının yönetsel dil sorunu açısından ve biçime aşırı düşkünlük: içerikten ziyade formalitelere ağırlık verilmesi açısından sağlayacağı yararlar dışında büyük oranda bir örtüşme görülmekte, teorik anlamda savunulan görüşlerin söz konusu bu iki amaç başlığı dışında büyük oranda doğrulandığı bir durum ortaya çıkmaktadır.

Sosyo-demografik özellikler doğrultusunda bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlara sağladığı yararlar bakıldığında; bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararların sosyo-demografik özellikler içerisinde yalnızca eğitim düzeyi, bilgi edinme hakkından yararlanma durumu ve yaş durumu ile ilişki/farklılaşma içerisinde olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi itibariyle yalnızca fakülte ya da yüksekokul mezunlarıyla ilkökul mezunları farklılaşmakta, fakülte ya da yüksekokul mezunları ilkökul mezunlarına kıyasla bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır. Bilgi edinme hakkından yararlanma durumu itibariyle farklılaşmaya bakıldığında, bilgi edinme hakkından yararlananlar bu haktan yararlanmayanlara göre bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların çözümüne yarar sağladığına daha fazla inanmaktadır. Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla

ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile yaş durumu arasında ise negatif bir ilişki bulunmakta, kişilerin yaşı ilerledikçe bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar açısından yarar sağladığına inanma düzeyi azalmaktadır.

Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve ulaşılmak istenen amaçlar arasındaki ilişkilere bakıldığında; Türk kamu yönetiminin hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları, hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlarla pozitif bir ilişki taşımaktadır. Bunun anlamı, Türk kamu yönetiminin gerek yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının ve gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının varlığına inananlar, aynı zamanda Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların varlığına da inanmaktadır. Ayrıca, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunları açıklayan anlamlı bir model oluşturmaktadır. Bu model doğrultusunda, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunların %34,8'ini açıklamaktadır. Bu doğrultuda da, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar üzerinde en fazla Türk kamu yönetiminin yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunları, daha sonra ise yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları belirleyicidir.

Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlarla Türk kamu yönetiminin yalnızca yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunları arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının varlığına inananlar, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanmamakta; Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının varlığına inanmayanlar ise, Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarına ulaştığına inanmaktadır.

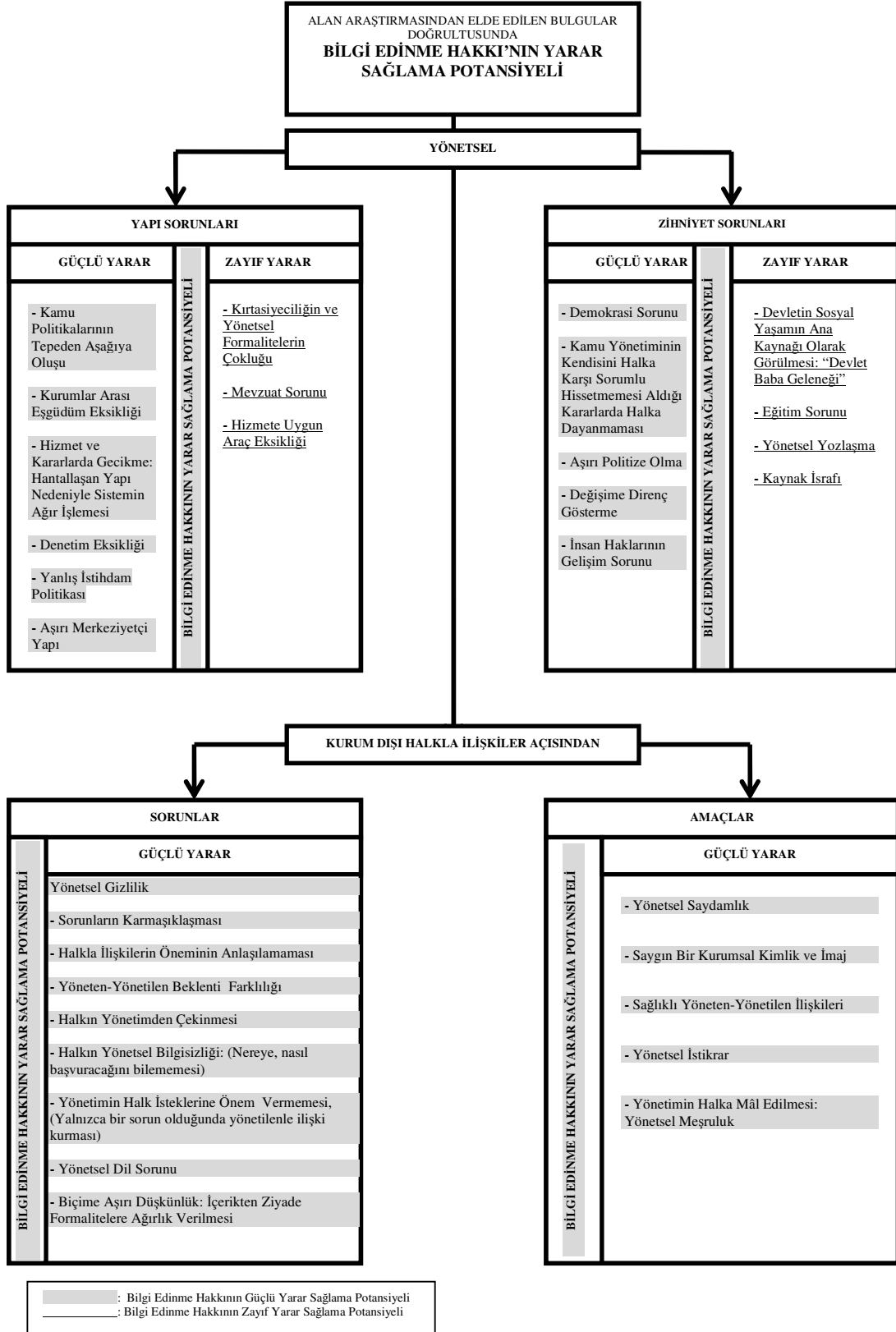
Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında karşılaşılan sorunlar ile Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamasında ulaşılmak istenen amaçlar arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Son olarak, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan/yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlarla kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve ulaşılmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar arasındaki ilişkilere bakıldığında; bilgi edinme hakkının hem Türk kamu yönetimindeki yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından, hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlarla ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Bu doğrultuda, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin gerek yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının çözümünde, gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümünde yarar sağladığını düşünenler, aynı zamanda bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetiminin kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözümünde de yarar sağladığına inanmaktadır.

Bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında ulaşılmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar ile hem yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar, hem de yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlar açısından sağladığı yararlar arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin gerek yönetsel yapıdan kaynaklanan sorunlarının çözümünde, gerekse yönetsel zihniyetten kaynaklanan sorunlarının çözümünde yarar sağladığına inananlar, bu hakkın ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarının amaçlarına ulaşmasında da yarar sağladığını düşünmektedir.

Bilgi edinme hakkının ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunlar açısından sağladığı yararlar ile bu halkla ilişkiler uygulamalarında ulaşılmak istenen amaçlar açısından sağladığı yararlar arasında yine pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözümünde yarar sağladığını düşünenler, aynı şekilde bu hakkın ülkemiz kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarının amaçlarına ulaşmasında da yarar sağladığına inanmaktadır.

Alan araştırmāsından elde edilen tüm bu bulgular doğrultusunda teorik bölümde ortaya konan modelin revize edilmiş hali aşığıdaki gibi ortaya çıkmaktadır.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda, çalışmanın yön verici bir özellik taşıyabilmesi için aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Konya örnekleminde gerçekleştirilen ve yukarıdaki sonuçların elde edildiği bu araştırma, farklı şehirlerde ya da Türkiye genelinde karşılaştırmalı olarak gerçekleştirilebilir.

- Bu çalışmada bilgi edinme hakkının Türk kamu yönetiminin sorunlarına, kurum dışına dönük halkla ilişkiler amaçlarına/sorunlarına sağladığı yararlar ortaya konulmuştur. Bu hakkın, Türk kamu yönetiminin daha birçok farklı yönleri açısından sağlayacağı yararları ortaya koymak amacıyla değişik nitelikte çalışmalar yapılabilir.

- Çalışmada ortaya konan ve Konya örnekleminde elde edilen verilerle büyük oranda örtüşen model, başka örneklemlerde de test edilebilir.

- Çalışmada bilgi edinme hakkından haberdar olma durumunun düşük, haberdar olanların ise yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu olumsuzluğu gidermek için vatandaşları söz konusu kanunun içeriğine ilişkin bilgilendirici nitelikte etkinliklerde bulunulmalıdır.

- Bilgi edinme hakkından yararlanma düzeyi hayli düşük seviyededir. Bu hakkın daha işlevsel hale getirilebilmesi ve sahip olduğu potansiyellerin ortaya çıkarılabilmesi için vatandaşlar bu haktan yararlanma konusunda bilinçlendirilmeli ve cesaretlendirilmelidir.

- Türk kamu yönetiminin yönetsel yapıdan ve yönetsel zihniyetten kaynaklanan ve halkın kamu yönetiminden yakınmasına sebep olan sorunlarının çözüme kavuşturulmasında gerekli adımlar atılmalı, kısa, orta ve uzun vadeli projeler hazırlanmalıdır.

- Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarının amaçlarına ulaşabilmesi ve daha fazla yarar sağlayabilmesi için bu tür faaliyetlere gerekli itina gösterilmeli ve daha fazla ağırlık verilmelidir.

- Türk kamu yönetimindeki kurum dışına dönük halkla ilişkiler uygulamalarında karşılaşılan sorunların çözüme kavuşturulması için bu sorunların nedenlerini ve çözüm yollarını gerçekçi biçimde ortaya koyan ve uygulanabilir nitelik taşıyan çalışmalar yapılarak hayata geçirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan, Nermin (1955). “Amme İdaresi ve Halkla Münasebet Mefhumu”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.X, Sayı.2, ss.171-185.
- Abadan, Nermin (1964). **Modern Toplumlarda Halkla Münasebetler: (Public Relations)**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Acar, Muhittin (1994). **Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Araştırması**, Ankara: DPT Yayınları.
- Ahmad, Feroz (1996). **Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)**, Çev: Ahmet Fethi, İstanbul: Hil Yayın.
- Ahmad, Feroz (1999). **Modern Türkiye’nin Oluşumu**, Çev: Yavuz Alogan, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Ak, Belma (2006). “Parametrik Hipotez Testleri”, **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Edt: Şeref Kalaycı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, ss.73-82.
- Akbulut, Örsan Ö. (2005). **Siyaset ve Yönetim İlişkisi: Kuramsal ve Eleştirel Bir Yaklaşım**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Akdeniz, Yaman (2004). “Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Nerede?”, <http://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK-ya.pdf>, (Erişim Tarihi 18 Eylül 2007).
- Akıllıoğlu, Tekin (1989). “Temel Haklar Gelişmesi Üzerine Bazı Düşünceler”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.XLIV, No.1-2, ss.161-194.
- Akıllıoğlu, Tekin (1991). “Yönetimde Açıklık-Gizlilik ve Bilgi Alma Hakkı”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.46, Sayı.3-4, ss.1-12.
- Akınoğlu, Osman İlter (1999). “Toplam Kalite Yönetimi’nin Kamuda Uygulanmasının Pratik Güçlükleri ve Çözüm Önerileri”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.137-150.
- Aktan, Coşkun Can (1996). “Değişime Kimler Direniyor?”, **Yeni Türkiye Türk Siyaseti Özel Sayısı**, Yıl.2, Sayı.9, ss.65-68.
- Aktan, Coşkun Can (1998). “Devlet Niçin Yeniden Yapılandırılmalı ve Küçültülmeli?”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.251-257.

- Akyıldız, Fulya (2004). ““Bilgi Toplumu Yönetim Anlayışı”nın Geçekleşebilmesi İçin Zorunlu Bir Hak: Bilgi Edinme Hakkı”, **3. Ulusal Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi (25-26 Kasım 2004)**, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları, ss.445-455.
- Akyılmaz, Bahtiyar (2004). “Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar”, **Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu (Eskişehir 4-5 Nisan 2003)**, Eskişehir: A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, ss.31-49.
- Akyüz, Erdem (2007). “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Açıklaması”, <http://www.hed.org.tr/takvim.htm>, (Erişim Tarihi 21 Kasım 2007).
- Alacadağlı, Esmeray (2000). “Kamu Yönetimi ve Kalite”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-II**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, ss.126-136.
- Alacadağlı, Esmeray ve Yavuzyiğit, Hikmet (1999). “Bürokratik Kültürümüz ve TKY Felsefesinin Uygulanabilirliği”, **Kamu Yönetiminde Kalite 1. Ulusal Kongresi**, Cilt.II, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.99-111.
- Alan, Nuri (1997). “Kamu Yönetiminde Deprem”, **Yeni Türkiye Siyasette Yozlaşma Özel Sayısı I**, Yıl.3, Sayı.13, ss.464-467.
- Alkan, Ahmet Turan (1999). “Türk Toplumu Değişiyor; Devlet de Değişmek Zorunda”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı.57, ss.5-11.
- Altunkaya, Cengiz (2000). “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-III: 21. Yüzyılda Türkiye**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, ss.165-170.
- Arık, K. Fikret (1960). “İnsan Haklarının Milletlerarası Korunması (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde)”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.XV, No.4, ss.113-150.
- Arslan, Nagehan Talat ve Mahmutoğlu, Abdulkadir (2005). “Türkiye’de İdari Reform Düşüncesi Çerçevesinde Mülki İdare Sisteminin Sorunları ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Bir Değerlendirme”, **Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları Üzerine İncelemeler**, Edt: Nagehan Talat Arslan, Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss.83-110.

- Asna, Alaaddin (1988). “Halkla İlişkilerin Türkiye’de Benimsenmesi”, **Halkla İlişkiler Sempozyumu-87**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve TODAİE Yayınları, ss.27-30.
- Asna, Alâeddin (1998). **Public Relations: Temel Bilgiler**, İstanbul: Der Yayınları.
- Asna, M. Alâeddin (1968). “Yönetim - Halk İlişkileri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt. 1, Sayı.3-4, ss.55-68.
- Asna, M. Alâeddin (1969a). “Türkiye’de Kamu Kuruluşlarının Halkla İlişkileri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.2, Sayı.3, ss.101-115.
- Asna, M. Alâeddin (1969b). **Halkla İlişkiler**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Asna, M. Alâeddin (1986). “Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.31-41.
- Asna, M. Alâeddin (1988). **Bankacılar İçin Halkla İlişkiler Bilgisi**, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Aşkun, İnal Cem (1986). “İşletmelerde Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.78-98.
- Ataol, Alpay (1987). **Halkla İlişkiler: Örgütlerin Temsil Edilmesinde Kavramsal Bir Model**, İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Atay, Cevdet (1999). **Devlet Yönetimi ve Denetimi**, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Ateş, Mustafa (1995). **Kamu Hizmetlerinde İşe Alma Sistemleri ve Türkiye’de Uygulanan Politikalar Üzerine Bir İnceleme** (Uzmanlık Tezi), Ankara: DPT Yayınları.
- Ay, Canan ve Gülgün, Aylin (1999). “Kamu Sektöründe Hizmet Kalitesinin Arttırılmasında Etken Bir Araç Olarak; İş Tatmini”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.249-263.
- Aydın, Ahmet Hamdi (1999). “Kamu Yönetimi ve Hizmetinin Verimliliği ve Etkinliğinde, Hizmeti Sunan Personel ve Hizmeti Alan Toplumun Rolü”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.241-247.

- Aydın, Ahmet Hamdi (2003). “Bilgi Toplumu Kamu Yönetimi Anlayışı”, **II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi: Bildiriler Kitabı (17-18 Mayıs 2003)**, İzmit: Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, ss.33-42.
- Aydınlı, Halil İbrahim (2001). “Türk Demokrasisinde Parlamenter Sistemin İşleyişi ve Sorunları”, **Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi**, Der: Davut Dursun, İstanbul: Şehir Yayınları, ss.233-249.
- Aykaç, Burhan (1995). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretiminin Gelişimi”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.271-279.
- Aykaç, Burhan (1997). **Kamu Bürokrasisi ve Türk Kamu Personel Yönetiminde Bürokratik Eğilimler**, Ankara: YÖK Matbaası.
- Aykaç, Burhan; Görmez, Kemal ve Öz, Esat (1993). **Türkiye’de Devlet Bakanlığı: - Sorunlar, Öneriler -**, Ankara: Net Ofset.
- Aziz, Aysel (1971). “İnsan Hak ve Ana Özgürlüklerinin Avrupa Konseyi Çerçevesinde Korunması”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.XXVI, No.1, ss.245-271.
- Aziz, Aysel (1988). “Halkla İlişkiler ve Sözlü Basın”, **Halkla İlişkiler Sempozyumu-87**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve TODAİE Yayınları, ss.135-140.
- Azrak, A. Ülkü (2004). “Hukuk Devleti Açısından Memurların Mesleki Güvenceleri”, **Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu (Eskişehir 4-5 Nisan 2003)**, Eskişehir: A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, ss.1-12.
- Bakan, Ömer (2005). **Kurumsal İmaj: Oluşumu ve Etkili Faktörler**, Konya: Tablet Kitabevi.
- Balcı, Asım (1999). “Kamu Sektörü ve Toplam Kalite Yönetimi”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.61-76.
- Balcı, Asım (2003a). “Kamu Yönetiminde ‘Hesap Verebilirlik’ Anlayışı”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar: Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss.115-133.

- Balcı, Asım (2003b). “Toplam Kalite Yönetimi ve Kamu Yönetimi”, **Çağdaş Kamu Yönetimi I: Konular Kuramlar Kavramlar**, Edt: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.329-345.
- Baransel, Atillâ (1993). **Çağdaş Yönetim Düşüncesinin Evrimi: Klasik ve Neo Klasik Yönetim ve Örgüt Teorileri Cilt.I**, İstanbul: Avcıol Basım-Yayın.
- Barry, Amanda (2003). **Halkla İlişkilerin Gücü**, Çev: Aysin Önen Steidle, Ankara: Elips Yayınları.
- Baskin, Otis; Aronoff, Craig ve Lattimore, Dan (1997). **Public Relations: The Profession and the Practice**, Boston: McGraw-Hill.
- Başaran, İbrahim Ethem (1982). “Beş Bakanlıktaki Yönetmenlerin Yönetimde İnsan İlişkilerine İlişkin Tutumları”, **Yönetim Psikolojisi II: Yönetim Psikolojisi II. Ulusal Sempozyumuna Sunulan Bildiriler-Yorumlar-Tartışmalar 16-19 Kasım 1981**, Ankara:TODAİE Yayınları, ss.196-253.
- Başbakanlık (1982). **Kamu Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesi**, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Başsoy, Ahmet (1999). “Kamu Yönetiminde Toplam Kalite Arayışlarını Güçleştiren Nedenler”, **Kamu Yönetiminde Kalite 1. Ulusal Kongresi**, Cilt.II, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.31-46.
- Bayrak, Sabahat (1999). “TKY’nin Kamu Kurumlarında Uygulanmasının Pratik Güçlükleri”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.45-60.
- Bayraktar, Talât (1996). **Kamu Yönetiminde İdareyi Geliştirme Çalışmaları (1991-1995)**, Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı Yayınları.
- Bedük, Aykut ve Alodalı, Fatih Bilal (2003). “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Aracı Olarak Toplam Kalite Yönetimi”, **Kamu Yönetiminde Kalite III. Ulusal Kongresi**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.79-94.
- Bektaş, Arsev (1998). “Türk Siyasal Demokrasisi, Sorunlar ve Nedenleri”, **Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı II**, Yıl.4, Sayı. 23-24, ss.841-847.
- Bensghir, Türksel Kaya (2000). “Devlet-Vatandaş İletişiminde E-Posta”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.33, Sayı.4, ss.49-61.

- Beydoğan, T. Ayhan (1999). “Gizlilik, Bilgi Edinme ve Demokrasi”, **Yeni Türkiye Dergisi (Demokratikleşme ve Yeni Anayasa Özel Sayısı I)**, Yıl.5, Sayı.29, ss.217-223.
- Bıçakçı, İlker (2002). **İletişim ve Halkla İlişkiler: “Eleştirel Bir Yaklaşım”**, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Biber, Ayhan (2003a). “Bir Meşrulaştırım Yöntemi Olarak Halkla İlişkilerin Meşruiyeti”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.36, Sayı.4, ss.43-53.
- Biber, Ayhan (2003b). **Halkla İlişkilerde Temel Kavramlar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Biber, Ayhan (2004). **Halkla İlişkilerde Teorik Bir Çerçeve**, Ankara: Vadi Yayınları.
- Bilgin, Kâmil Ufuk (1994). “Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Uygulamasına Örgütsel Bir Yaklaşım: (Başbakanlık ve Bakanlıklarda Halkla İlişkiler Birimleri)”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.27, Sayı.4, ss.43-62.
- Bilgin, Kamil Ufuk (1996). “Kamu Yönetiminde Yönetiş İletişim”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.5, Sayı.2, ss.25-35.
- Bingöl, Dursun (1999). “Toplam Kalite Yönetiminin Kamu Yönetiminde Uygulanmasının Kurumsal ve Pratik Güçlükleri”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.77-85.
- Bivins, Thomas H. (1999). **Public Relations Writing: The Essentials of Style and Format**, Chicago: Contemporary Publishing Group.
- Bozkurt, Ömer (1990). “Avrupa Topluluklarında Yurttaşların Yönetime Katılması”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.23, Sayı.2, ss.23-34.
- Bozlağan, Recep (1998). “Türk Anayasalarında İdareye İlişkin Düzenlemeler”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.167-181.
- Buran, Hasan (1995). “Yönetim Yurttaş İlişkileri ve Katılımlı Yönetim”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (Birinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.209-224.
- Büyükdüvenci, Sabri (1998). “Türkiye’nin Demokrasi ve Eğitim Sorunsalı”, **Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı II**, Yıl.4, Sayı. 23-24, ss.1059-1063.

- Cem, Cemil (1975). “Türk Kamu Yönetimine Toplu Bir Bakış”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.8, Sayı.4, ss.3-23.
- Cem, Cemil (1976). **Türk Kamu Kesiminde Üst Düzey Yöneticileri: Nitelikleri-İşlevleri-Eğitim Sorunları** (Doktora Tezi), Ankara: TODAİE Yayınları.
- Center, Allen H. ve Jackson, Patrick (2003). **Public Relations Practices: Managerial Case Studies and Problems**, New Jersey: Prentice Hall.
- Chipchase, Jo ve Theaker, Alison (2006). “İnternetin Halkla İlişkiler Alanında Etkili Bir Şekilde Kullanımı”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.357-391.
- Coşkun, Selim (2005). “AB ve Reform Sürecinde Türk Bürokrasisi: Bir Olay Çalışması”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması - I**, Eds: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, ss.299-330.
- Cutlip, Scott M.; Center, Allen H. ve Brom, Glen M. (1994). **Effective Public Relations**, New Jersey: Prentice-Hall.
- Çaha, Ömer (1997). “Sivil Toplum-Devlet Karşıtlığında Türkiye’de Cumhuriyet”, **Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik**, Yayına Hazırlayan: Nuri Bilgin, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, ss.257-263.
- Çamdereli, Mete (2000). **Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler**, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çapoğlu, Gökhan (1999). “Türkiye’de Demokrasi Açmazı”, **Yeni Türkiye Demokratikleşme ve Yeni Anayasa Özel Sayısı I**, Yıl.5, Sayı.29, ss.87-89.
- Çelebioğlu, Fuat (1986). “Yönetimde Halkla İlişkilerin Önemi”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.194-204.
- Çelik, Mehmet (1997). “Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı -I- 2. Cilt**, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı ve Milli Kütüphane’ye Yardım Derneği Yayınları, ss.29-44.
- Çetinkaya, Ali ve Tekmen, Mustafa (1999). “Türk Kamu Yönetiminde Yetki ve Görev Devri Sorunları ve Çözüm Önerileri”, http://www.icisleri.gov.tr/_Icisleri/WPX/yetkivegorevdevri.htm (Erişim Tarihi 18 Eylül 2007).

- Çevik, Hasan Hüseyin (1998). “Kamu Politikaları Analizi Çalışmaları Üzerine Türkiye Açısından Bir Değerlendirme”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.31, Sayı.2, ss.103-112.
- Çevik, Hasan Hüseyin (2001). **Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çevik, Hasan Hüseyin (2003). “Modern Devlette Kamu Politikası Oluşturma: Kavramlar, Aktörler, Karar Verme, Kamu Politikası Süreci ve Türkiye Analizi”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar: Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss.135-167.
- Çevik, Hasan Hüseyin (2004). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Başarısızlığına Teorik Bir Yaklaşım”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt.59, Sayı.3, ss.43-78.
- Çitci, Oya (1983). ““Kamu Bürokrasisi” Üzerine”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.16, Sayı.4, ss.16-35.
- Çoban, Ali Rıza (2003). “Kamu Tercihi Teorisi”, **Çağdaş Kamu Yönetimi I: Konular Kuramlar Kavramlar**, Edt: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.75-95.
- Çöklü, Y. Ece (2004). **Halkla İlişkilerde Medya Yönetimi:Yeni İletişim Teknolojileriyle**, İstanbul: Set-Systems Yayıncılık.
- Dimock, Marshall E. (1954). “Amme İdaresinde Yeni Gelişmeler”, Çev: Cemal Mihçioğlu, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.IX, Sayı.1, ss.59-71.
- Dinçer, Ömer (1998). “Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması İhtiyacı ve İlkeleri Üzerine Bir Tartışma”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.289-307.
- Dinçer, Ömer ve Yılmaz, Cevdet (2003). **Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim**, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma:1, Ankara: Başbakanlık Yayınları.
- Doğan, İlyas (1998). “Yönetilenlere Katılım Yollarının Kısıtlanması Güçlü Devlet Anlamına Gelir mi?”, **İdari Usul Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu (17-18 Ocak 1998)**, Ankara: T.C. Başbakanlık Basımevi, ss.130-143.

- Doğancı, Kemal (1988). “Bankacılıkta Halkla İlişkiler Uygulamaları”, **Halkla İlişkiler Sempozyumu-87**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve TODAİE Yayınları, ss.125-129.
- DPT (1994). **Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara: DPT Yayınları.
- Durna, Ufuk ve Eren, Veysel (2002). “Kamu Sektöründe Stratejik Yönetim”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.35, Sayı.1, ss.55-75.
- Dursun, Davut (1998). “Siyasal Sistem ve İdare”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.13-28.
- Dursun, Davut (1999). **Demokratikleşmeyen Türkiye**, İstanbul: İşaret Yayınları.
- Dursun, Davut (2001a). “Giriş: Demokrasi Sorunu ve Türkiye”, **Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi**, Der: Davut Dursun, İstanbul: Şehir Yayınları, ss.9-29.
- Dursun, Davut (2001b). “Türk Demokrasisinin Demokratikleşme İhtiyacı”, **Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi**, Der: Davut Dursun, İstanbul: Şehir Yayınları, ss.289-297.
- Eken, Musa (1994). “Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği ve Açıklık İhtiyacı”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.27, Sayı.2, ss.25-54.
- Eken, Musa (1995). “21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Kamu Bürokrasisi”, **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, Yıl.1, Sayı.4, ss.266-272.
- Eken, Musa (1995-1996). “Bilgi Edinme Hakkı”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt.17-18, ss.61-75.
- Eken, Musa (1998a). “Yönetim Karşısında Vatandaşın Korunmasında Ombudsman Kurumunun Rolü”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.131-139.
- Eken, Musa (1998b). “Kamu Yönetimi ve Bilgi Edinme Hakkı”, **Yeni Türkiye Dergisi (İnsan Hakları Özel Sayısı II)**, Yıl.4, Sayı.22, ss.1213-1216.
- Eken, Musa (2005). “Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.38, Sayı.1, ss.113-130.

- Ekici, Birol (2005). “Kamu Yönetiminde ve Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bağlamında Denetim”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması - I**, Eds: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, ss.57-94.
- Ekins, April Hejka (2000). “Standards of Conduct”, **Defining Public Administration: Selections From the International Encyclopedia of Public Policy and Administration**, Edt: Jay M. Shafritz, Colorado: Westview Press, ss.416-419.
- Ekşi, Oktay (2004). “Anayasa ve İnsan Hakları Bağlamında Bilgi Edinme Kanunu”, **Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004)**, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, ss.3-5.
- El-Attas, Seyyid Hüseyin (1988). **Toplumların Çöküşünde Rüşvet**, Çev: Cevdet Cerit, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Erdal, Murat (2003). “E-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılmasında E-Kültürün Yeri”, **II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi: Bildiriler Kitabı (17-18 Mayıs 2003)**, İzmit: Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, ss.539-548.
- Erdem, Tarhan (1995). “Siyasi Hayatın Tabiileştirilmesi”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Arayışları: Pera Palas Toplantılarından Seçmeler (1987-1994)**, Yayına Hazırlayan: Mehmet Kabasakal, İstanbul: Boyut Yayıncılık, ss.27-38.
- Erdoğan, İrfan (2003). **Pozitivist Metodoloji: Bilimsel Araştırma Tasarımı İstatistiksel Yöntemler Analiz ve Yorum**, Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, Mustafa (1998). “Türkiye’de Siyasal Sistem ve Demokrasi”, **Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı II**, Yıl.4, Sayı. 23-24, ss.801-817.
- Ergun, Turgay (1988). **Kamu Yöneticilerinin Yetiştirilmesi**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Ergun, Turgay (1995). “Kamu Yönetimi Disiplininin Gelişmesine Kısa Bir Bakış: Yeni Arayışlar ve Gerçekler”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (Birinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.7-13.
- Ergun, Turgay (1997). “Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar ve Bürokrasinin Sorumluluğu”, **Yeni Türkiye Siyasette Yozlaşma Özel Sayısı I**, Yıl.3, Sayı.13, ss.388-393.

- Ergun, Turgay (2004). **Kamu Yönetimi: Kuram / Siyasa / Uygulama**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Ergün, Mustafa (1995). **Bilimsel Araştırmalarda Bilgisayarla İstatistik Uygulamaları: SPSS For Windows**, Ankara: Ocak Yayınları.
- Erkan, Hüsnü (1997). “Ekonomik Anayasa; Anayasal İktisat ve Sosyal Devlet: Kavram, İçerik ve Felsefeleri”, **Anayasa-Sosyal Devlet ve Sosyal Güvenlik Sorunları Sempozyumu**, Ankara: Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti Yayınları, ss.49-63.
- Erol, Ahmet (2005). **Dilekçe Hakkı ve Bilgi Edinme Hukuku: (Gerekçeli ve İçtihatlı)**, Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Ertekin, Yücel (1978). “Halkla İlişkiler ve Görüntü Yaratma”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.11, Sayı.3, ss.65-72.
- Ertekin, Yücel (1982). “Örgütsel Çatışma”, **Yönetim Psikolojisi II: Yönetim Psikolojisi II. Ulusal Sempozyumuna Sunulan Bildiriler-Yorumlar-Tartışmalar 16-19 Kasım 1981**, Ankara:TODAİE Yayınları, ss.471-481.
- Ertekin, Yücel (1988). “Halkla İlişkiler ve Meslekleşme Olgusu”, **Halkla İlişkiler Sempozyumu-87**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve TODAİE Yayınları, ss.35-46.
- Ertekin, Yücel (1990). “Halkla İlişkiler Hizmetinde Örgütlenme ve Personel Sorunları”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.23, Sayı.4, ss.35-54.
- Ertekin, Yücel (1995). “Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler Sorunu”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.4, Sayı.5, ss.3-11.
- Ertekin, Yücel (2000). **Halkla İlişkiler**, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Ertürk, Selâhattin (1969). “Enformasyon ve Tanıtma Teşkilâtı Kurulmasına İlişkin Düşünceler”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.2, Sayı.4, ss.116-129.
- Eryılmaz, Bilâl (1993). “Kamu Bürokrasisinin Denetlenmesinde Yeni Gelişmeler”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.26, Sayı.4, ss.81-106.
- Eryılmaz, Bilal (1998). “Cumhuriyet’in Kuruluşundan Günümüze Bürokrasi-İktidar İlişkileri”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.153-166.

- Eryılmaz, Bilal (1999). “Geleneksel Yönetimden Yeni Yönetim Anlayışına”, **Liberal Düşünce**, Cilt.4, Sayı.15, ss.84-88.
- Eryılmaz, Bilâl (2002). **Bürokrasi ve Siyaset: Bürokratik Devletten Etkin Yönetime**, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Fawkes, Johanna (2006a). “Halkla İlişkiler Nedir?”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.15-35.
- Fawkes, Johanna (2006b). “Halkla İlişkiler ve İletişim”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.37-53.
- Fawkes, Johanna (2006c). “Uzmanlık (Profesyonellik) ve Düzenlemeler”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.97-115.
- Ferrier, Patricia (2004). “ There Ought to be a Law: The Moral and Legal Aspects of Privacy From the Nineteenth-Century Pres to Twenty-First Century Attempts to Protect Individual Privacy”, **Unpublished Doctoral Dissertation**, Ohio: The Faculty of the College of Communication of Ohio University.
- Fındıklı, Remzi (1996). “Yönetimde Açıklık-Açık Yönetim”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl.68, Sayı.412, ss.103-110.
- Garnett, James L. (2000). “Administrative Communication: The Concept of its Professional Centrality”, **Public Administration: Concepts and Cases**, Edt: Richard J. Stillman, Boston: Houghton Mifflin Company, ss.257-260.
- Gemalmaz, Mehmet Semih ve Gemalmaz, Haydar Burak (2005). **Ulusalüstü İnsan Hakları Standartları Işığında Türkiye’de Bilgi Edinme Düşünce – İfade ve İletişim Mevzuatı**, İstanbul: Yazıhane Yayınları.
- Genç, Turan (1998). **Kamu Yönetimi**, Ankara: Başkent Klişe Matbacılık.
- Giritli, İsmet (1999). **Türkiye’nin İdari Yapısı: (Kamu Yönetimi Teşkilatı)**, İstanbul: Der Yayınları.
- Glaser, Mark A.; Yeager, Samuel J. ve Parker, Lee E. (2006). “Involving Citizens in the Decisions of Government and Community: Neighborhood-Based vs. Government-Based Citizen Engagement”, **Paq Summer 2006**, ss.177-217.

- Gökçe, Orhan; Göküş, Mehmet ve Kutlu, Önder (2002). **Kamu Yönetimi (Ders Notları)**, Konya: Dizgi Ofset.
- Göyünç, Nejat (1997). “Kemalizm ve Türkiye’nin Bazı Sorunları Hakkında”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı.44, ss.45-54.
- Gözaydın, İhtar (1998). “Yönetimde Şeffaflık Üzerine Notlar”, **İdari Usul Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu (17-18 Ocak 1998)**, Ankara: T.C. Başbakanlık Basımevi, ss.124-129.
- Gözlü, Sıtkı (1995). “Kamu Hizmeti Veren Kuruluşlarda Toplam Kalite Yönetimi”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.43-50.
- Gregory, Anne (2001). “Public Relations and Management”, **The Public Relations Handbook**, Edt: Alison Theaker, London: Routledge, ss.35-51.
- Gregory, Anne (2006). “Halkla İlişkiler ve İşletme”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.75-96.
- Grunig, James E. ve Hunt, Todd (1984). **Managing Public Relations**, Belmont: Wadsworth/Thomson Learning.
- Gül, Cengiz ve Arslan, Nagehan Talat (2005). “Yönetimde İktidar Olgusu ve İktidarın Kişiselleşmesi Üzerine Bir İnceleme”, **Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları Üzerine İncelemeler**, Edt: Nagehan Talat Arslan, Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss.153-167.
- Güler, Filiz Demirci (2003). “Türk Kamu Yönetiminin Evrimi (I)”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.36, Sayı.1, ss.1-30.
- Güler, Şevki (1977). “Yönetimin Sosyolojik Anlamı ve Çağdaş Sanayide Görünümü”, **Yönetim Sosyolojisi: Yönetim Sosyolojisi Kollokyumuna Sunulan Bildiriler-Tartışmalar 14-15 Ekim 1976**, Yayına Hazırlayan: Ömer Bozkurt, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.85-96.
- Gülmez, Mesut (2001). **İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi: Egemenlik İnsanındır**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Gültekin, Saadettin (2002). **Kamu Yönetimi**, Rize: Akademi Yayınevi.

- Güncüt, Necdet (1986). “Halkla İlişkiler Açısından Basınla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.280-287.
- Gür, Mustafa (1997). “Katılımcı Yönetim, Kalkınma ve Demokrasi”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı -I- 2. Cilt**, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı ve Milli Kütüphane’ye Yardım Derneği Yayınları, ss.20-28.
- Güran, Sait (1989). “İktidar ve Kamu Yönetimi Bağlamında İdare’de Merkezileşme Olgusu”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.22, Sayı.4, ss.15-19.
- Gürel, Emet (2000). “Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Değişim Yönetimi Sürecindeki Etkinliğinin Garanti Bankası Örneğinde Değerlendirilmesi”, **Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (3-5 Mayıs 2000, 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri)**, Ankara: İletişim Dergisi Yayınları, ss.89-103.
- Gürel, Emet (2003). “Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Tüketicinin Korunmasına Katkısı”, **Reklam Halkla İlişkiler ve Ötesi**, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.141-146.
- Gürgen, Haluk (1986). “ Çok Ortaklı Şirketler ve Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.320-331.
- Gürsel, Meltem Kutlu (2003). “İdare Hukuku Bağlamında Yönetime Katılma ve İdare Hukukunun Søjelerinden Biri Olarak Bireyin Niteliğindeki Gelişim”, **Yıldızhan Yayla’ya Armağan**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, ss.317-326.
- Gürüz, Demet (1993). **Halkla İlişkiler Teknikleri**, İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Handly, Arthur (1967). “Kamu Hizmetlerinde Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.53.
- Harput, Şahabettin (1995). “Kamu Yönetiminde Kırtasiyecilik Çözüm ve Öneriler”, **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, Yıl.1, Sayı.4, ss.161-163.
- Harris, Thomas L. (1998). **Value - Added Public Relations: The Secret Weapon of Integrated Marketing**, Chicago: Contemporary Publishing Group.

- Hekimgil, M. Emin (1968). **Türkiye'nin Tanıtılması: Public - Relations - Halkla İlişkiler - Reklâm ve Propoganda**, Ankara: Yayınevi Yok.
- Heper, Metin (1974). **Bürokratik Yönetim Geleneği: Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyetinde Gelişimi ve Niteliği**, Ankara: ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Yayınları.
- Heper, Metin (1977). "Osmanlı-Türk Bürokrasisinde "Modernleşme" Saf Patrimonyalizmden Patrimonyal Yasallığa Gelişim", **Yönetim Sosyolojisi: Yönetim Sosyolojisi Kollokyumuna Sunulan Bildiriler-Tartışmalar 14-15 Ekim 1976**, Yayına Hazırlayan: Ömer Bozkurt, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.51-76.
- Heper, Metin (1998). "Türkiye'de Devlet, Demokrasi Geleneği ve Silahlı Kuvvetler", **Türkiye'de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.209-233.
- Hız, Yüksel ve Yılmaz, Zekeriya (2004). **Açıklamalı – Notlu – Gerekçeli Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı (İlgili Mevzuat)**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hocaoğlu, Durmuş (1999). "Türk Siyaset Geleneğinde "Devlet"ın Aşırı Tâziminin ve "Devlet Baba" Kavramının Tarihsel Arka-Planına Dair", **Yeni Türkiye Liberalizm Özel Sayısı**, Yıl.5, Sayı.25, ss.235-247.
- Hocaoğlu, Durmuş (2001). "Siyâset ve Kirlilik", **Türkiye Günlüğü**, Sayıl.65, ss.20-27.
- Hogge, Becky (2006). "The Right To Know Everyting: Why a Knowledge Economy Wants to Keep Some People in the Dark", **New Statesman**, 6 November 2006, ss.50.
- Hoyi, Ferdin (1982). "Ast Üst İlişkileri İçinde Etkileşimler, Örgüt İçi Küçük Gruplar (Klikler) ve Üst Yönetim Açısından Yaklaşımlar", **Yönetim Psikolojisi II: Yönetim Psikolojisi II. Ulusal Sempozyumuna Sunulan Bildiriler-Yorumlar-Tartışmalar 16-19 Kasım 1981**, Ankara:TODAİE Yayınları, ss.105-118.
- <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k49f2.html> (Erişim Tarihi 7 Kasım 2007).
- Hürel, Feridun (2003). "Halkla İlişkiler ya da Reklam; Misafir ya da Kiracı", **Reklam Halkla İlişkiler ve Ötesi**, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.15-17.

- İcimsoy, A. Oğuz (1996). “İdari Belgelere Erişim Hakkı: Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunları”, **Bilgi Edinme Özgürlüğü**, Yayına Haz: Yaşar Tonta ve Ahmet Çelik, Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, ss.46-54.
- İnan, Atilla (1995). “Üst Kademe Yöneticilerin ve Yargıçların Yetiştirilmesi”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.141-152.
- İrmiş, Ayşe (1999). “Kamu Örgütlerinde Mevcut Yönetim Kültürünün Toplam Kalite Yönetimine Uygunluğu”, **Kamu Yönetiminde Kalite 1. Ulusal Kongresi**, Cilt.II, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.47-65.
- İslamoğlu, Ahmet Hamdi (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- İşcen, Oktay (1967). “Hükümetin Kamuyu Aydınlatması”, **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.47-52.
- İşçi, Metin (2002). **Halkla İlişkiler**, İstanbul: Der Yayınları.
- İşler, Didar B. ve Sungur, Onur (2006). “Korelasyon Analizi”, **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Edt: Şeref Kalaycı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, ss.115-127.
- İyimaya, Ahmet (2003). “Bilgi Edinme ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl.61, Sayı.2003/1, ss.41-47.
- Jefkins, Frank (1995). **Public Relations Techniques**, Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd.
- Kadıbeşegil, Salim (1986). **Halkla İlişkilerde Temel İlkeler**, İzmir: Tükelmat A.Ş. Yayınları.
- Kadıbeşegil, Salim (2003). **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı**, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Kapani, Münici (1991). **İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları**, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kapani, Münici (1993). **Kamu Hürriyetleri**, Ankara: Yetkin Yayınları.

- Karaman, M. Lutfullah (1997). “Sivil Toplum-Siyasal Toplum İkillemi Ekseninde Cumhuriyet Türkiye’sine Bir Bakış”, **Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik**, Yayına Hazırlayan: Nuri Bilgin, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, ss.265-274.
- Karaman, M. Lutfullah (1998). ““Devlet”i Özgül Bir Tırnak İçinde Algılayan Bir Yönetim Anlayışı ve/veya Düzeni Altında Türkiye’de “İnsan Hak(sızlık)ları””, **Yeni Türkiye İnsan Hakları Özel Sayısı I**, Yıl.4, Sayı.21, ss.502-510.
- Karatepe, Selma (1995b). “Türkiye’de Yönetim-Yurttaş İlişkisi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (Birinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.191-207.
- Karatepe, Şükrü (1995a). “Türkiye’nin Yönetim Sorunları”, **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, Yıl.1, Sayı.4, ss.164-173.
- Karkın, Naci ve Kösecik, Muhammet (2003). “Kamu Hizmetleri Sunumunda Değişim Süreci: E-Devlet Uygulamaları ve Denizli Belediyesi Örneği”, **Bilgi Teknolojileri Kongresi-II (01-04 Mayıs 2003)**, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları, ss.158-160.
- Karpat, Kemal H. (1996). **Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller**, İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Kaya (Kamu Yönetimi Araştırma Projesi) (1992). **Kamu Yönetimi Araştırması: Mali ve Ekonomik Kuruluşlar Araştırma Grubu Raporu**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Kaya, Arslan (2004). “Vergi, Ticaret Hukuku ve Bankacılık Açısından Bilgi Edinme Hakkı”, **Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004)**, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, ss.127-141.
- Kaya, Cemil (2005). **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaya, Yahya Kemal (1995). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimi”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.249-269.
- Kazancı, Metin (1972). “Halkla İlişkiler ve İdarî Danışma Merkezleri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.5, Sayı.2, ss.11-24.
- Kazancı, Metin (1973). “Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Anlayış ve Uygulaması”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.6, Sayı.3, ss.74-86.

- Kazancı, Metin (1976). “Türkiye’de Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Uygulamasına Genel Bir Bakış”, **Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Sorunları Semineri**, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, ss.31-41.
- Kazancı, Metin (1977). “Yönetimde Büyüme Olayı ve Yönetilen”, **Yönetim Sosyolojisi: Yönetim Sosyolojisi Kollokyumuna Sunulan Bildiriler-Tartışmalar 14-15 Ekim 1976**, Yayına Hazırlayan: Ömer Bozkurt, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.201-219.
- Kazancı, Metin (1978). **Halkla İlişkiler Açısından Yönetim ve Yönetilenler: İmar ve İskan Bakanlığı Örnek Olayı**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Kazancı, Metin (1980). **Halkla İlişkiler**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Kazancı, Metin (1986). “Halkla İlişkilerin Anlam ve İçeriği”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.57-74.
- Kazancı, Metin (1997). **Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler**, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kazancı, Metin (1999). “Avrupa Parlamentolarında Halkla İlişkiler”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.32, Sayı.3, ss.85-94.
- Kazancı, Metin (2000). “Halkla İlişkilerde Yeni Yaklaşım ve Uygulamalar”, **Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (3-5 Mayıs 2000), 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri**, Ankara: İletişim Dergisi Yayınları, ss.1-8.
- Kazancı, Metin (2003). “Kırtasiyecilik ve Kamu Yönetimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.36, Sayı.2, ss.1-16.
- Kazancı, Osman (1967). “Araştırma ve Kanaat Yoklamaları”, **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.28-36.
- Keyman, E. Fuat (1999). **Türkiye ve Radikal Demokrasi: Modern Zamanlarda Siyaset ve Demokratik Yönetim**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- Kırca, A. Coşkun (1994). **Devlet'te Yozlaşmayı Yenmek: (Türk Siyasi Sisteminin Bozuklukları ve Çareleri Üzerine Bir Deneme) 2. Cilt**, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Kocabaş, Füsün; Elden, Müge ve Yurdakul, Nilay (2004). **Reklam ve Halkla İlişkilerde Hedef Kitle**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kocaoğlu, A. Mehmet (1997). "Türkiye'de Demokrasi ve İnsan Hakları Uygulaması", **Yeni Türkiye Türk Demokrasisi Özel Sayısı**, Yıl.3, Sayı.17, ss.251-261.
- Koçak, Levent (2001). "Türkiye'de Ordu-Siyaset İlişkileri ve Askeri Müdahaleler", **Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi**, Der: Davut Dursun, İstanbul: Şehir Yayınları, ss.135-205.
- Koryürek, Cüneyt E. (1986). "Halkla İlişkiler ve Reklamcılık", **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.260-279).
- Kösecik, Muhammet ve Sağbaş, İsa (2005). "Tarihsel Bakış Açısıyla Türkiye'de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri", **Türkiye'de Kamu Yönetimi Sorunları Üzerine İncelemeler**, Edt: Nagehan Talat Arslan, Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss.111-152.
- Kuhn, Martin (2006). "Conceptualizations of Constitutional Privacy and Their Implications In Federal Dataveillance", **Unpublished Doctoral Dissertation**, Chapel Hill: University of North Carolina the School of Journalism and Mass Communication.
- Küçük Kurt, Mehmet (1988). "Halkla İlişkilerde Araştırma Yöntemleri ve Değerlendirme", **Halkla İlişkiler Sempozyumu-87**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve TODAİE Yayınları, ss.155-171.
- Künüçen, H. Hale (2000). "Bir Halkla İlişkiler Uygulaması Olarak Sosyal Reklamların Televizyon Aracılığıyla Etkili İletişimde Kullanımı", **Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (3-5 Mayıs 2000, 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri)**, Ankara: İletişim Dergisi Yayınları, ss.29-38.
- Lataillade, L. (1967). "Sağlık Faaliyetlerinde Halkla İlişkiler", **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.37-41.

- Leblebici, Doğan N.; Öktem, Mustafa Kemal ve Aydın, Mehmet Devrim (2003). “Türkiye’de Kamu Kesiminde Bilgi Teknolojileri Uygulamaları ve E-Bürokrasi: Örgütsel Dönüşüm Üzerindeki Etkiler”, **Kamu Yönetiminde Kalite III. Ulusal Kongresi**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.501-512.
- Leblebici, Doğan Nadi (2004). “Kamu Yönetimi: Dünyada ve Türkiye’deki Gelişimi”, **Kamu Yönetimi: Gelişimi ve Güncel Sorunları**, Edt: M. Kemal Öktem ve Uğur Ömürgönülşen, Ankara: İmaj Yayınevi, ss.7-25.
- Lincoln, R. A. (1967). “Basınla İlişkiler ve Kütle Haberleşmesi”, **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.22-27.
- Lockhart, Lee (2005). “The Public’s Right To Know”, **www.thebusinessjournal.com**, Friday, June 24, 2005, ss.26.
- Long, Norton E. (2000). “Power and Administration”, **Public Administration: Concepts and Cases**, Edt: Richard J. Stillman, Boston: Houghton Mifflin Company, ss.103-108.
- Luke, Jeffrey S. (2000). “Policy Leadership”, **Defining Public Administration: Selections From the International Encyclopedia of Public Policy and Administration**, Edt: Jay M. Shafritz, Colorado: Westview Press, ss.43-64.
- Mann, Everett Edward (1985). “The Public Right To Know Government Information: Its Affirmation and Abridgement”, **Unpublished Doctoral Dissertation**, Claremont: The Faculty of Claremont Graduate School.
- Maor, Moshe (1999). “The Paradox of Managerialism”, **Public Administration Review**, Vol.59, No.1, ss.5-18.
- Mardin, Şerif (2002). **Türkiye’de Toplum ve Siyaset (Makaleler 1)**, Der: Mümtaz’er Türköne ve Tuncay Önder, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Maret, Susan (2002). “The Channel of Public Papers: Control of Government Information and Its Relation to An Informed Citizenry”, **Unpublished Doctoral Dissertation**, Colorado: The Union Institute Graduate College.
- Marini, Frank (2000). “Public Administration”, **Defining Public Administration: Selections From the International Encyclopedia of Public Policy and Administration**, Edt: Jay M. Shafritz, Colorado: Westview Press, ss.3-16.

- Meek, Jack W. ve Newell, William H. (2005). “Complexity, Interdisciplinarity and for Integrating Communities”, **Paq Fall 2005**, ss.321-350.
- Memiş, Emin (2004). “Mevzuatımızda ve Uygulamada Kamu Hizmetlerine Girme/Çekilme Hakları, Arşiv Araştırması ve Güvenlik Soruşturması Analizleri”, **Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu (Eskişehir 4-5 Nisan 2003)**, Eskişehir: A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, ss.209-272.
- Mıhçıoğlu, Cemal (1957). “Personel İdaresi ve İdarede Beşeri Münasebetler”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt. XII, No.4, ss.200-210.
- Mıhçıoğlu, Cemal (1958). “Türkiye’de Memuriyete Girişte Liyakat Prensibi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.XIII, No.1, ss.109-116.
- Mıhçıoğlu, Cemal (1967). “Yönetimde Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.13-18.
- Mıhçıoğlu, Cemal (1976). “Kamusal İlişkiler Nedir?”, **Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Sorunları Semineri**, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, ss.11-29.
- Mıhçıoğlu, Cemal (1982). “Yurttaşın Yönetimle İlgili Sorularının Yanıtlanması”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt. XXXVII, No.1-2, ss.93-113.
- Mıhçıoğlu, Cemal (1986). “Halkla İlişkiler Nedir?”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.13-30.
- Mutuwafhethu, John Mafunisa (1997). “Developing a Work Ethic in the Public Sector”, **La Corruption Politique Et Administrative, Political and Administrative Corruption (séminnaire - Seminar, Ankara, 15-17 Octobre/October 1997)**, Eds: Ömer Bozkurt ve João Vargas Moniz, Ankara: Institut International des Sciences Administratives ve TODAİE Yayınları, ss.191-198.
- Newman, William H. (1985). **Yönetim: İşletmelerde ve Kamu Yönetiminde Sevk ve İdare**, Çev: Kenan Sürgit, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Nohutçu, Ahmet ve Balcı, Asım (2003). “Giriş: Kamu Yönetiminin Yeni Perspektif ve Dinamizmi: “Kamu”nun yönetilmesinden “Kamu”nun Yönetmesi Anlayışına Doğru”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar: Sorunlar, Tartışmalar**,

- Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss.13-23.
- Okay, Aydemir (1998). **Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sponsorluk**, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Okay, Ayla ve Okay, Aydemir (2002). **Halkla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları**, İstanbul: Der Yayınları.
- Oktay, Cemil (1998). “Çağdaşlık sikkesinin yazı ve Tuğrası: Bürokrasi ve Demokrasi”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.243-248.
- Oktay, Mahmut (2002). **Politikada Halkla İlişkiler**, İstanbul: Derin Yayınları.
- Onal, Güngör (2000). **Halkla İlişkiler**, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Orrick, James B. (1967a). “Halkla İlişkilerin Kaynağı Anlamı Genel İlkeleri”, Çev: Oğuz Onaran, **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.7-12.
- Orrick, James B. (1967b). **Halkla İlişkiler: Ders Notları**, Çev: Oğuz Onaran, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları.
- Ortaylı, İlber (1994). “Toplumumuz ve Siyasi Partiler”, **Yeni Türkiye**, Yıl.1, Sayı.1, ss.16-19.
- Ortaylı, İlber (2000). **Türkiye İdare Tarihine Giriş**, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Ousley, Cristopher Allen (1996). “Open Records in Arizona: How Much Information is too Much?”, **Unpublished Master Dissertation**, Arizona: The Graduate College the University of Arizona.
- Önder, Murat (1999). “Kamu Örgütlerinde TKY: Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde Ampirik Bir Çalışma”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.327-348.
- Özdamar, Kazım (1999). **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi - 2 (Çok Değişkenli Analiz): SPSS-MINITAB**, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, Biltekin (1997). “Kamu Personel Rejimi ve Son Yıllardaki Yozlaştırma”, **Yeni Türkiye Siyasette Yozlaşma Özel Sayısı I**, Yıl.3, Sayı.13, ss.456-463.

- Özdiker, Cengiz (2005). “Türkiye’de ‘Devletin Envanteri’nin Çıkarılması, Devlet Noterliği’ Kurulması ve ‘Ulusal Bilgi’nin Kullanımı Üzerine Düşünce ve Öneriler”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması - I**, Eds: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, ss.331-352.
- Özdönmez, Metin; Akesen, Aytuğ ve Ekizoğlu, Abdi (1999). **Halkla İlişkiler**, İstanbul: AB Ofset.
- Özek, Çetin (1996). “Temel Haklar ve Özgürlükler”, **Türkiye’nin Demokratikleşme Sorunu Sempozyumu II (21 Nisan 1995)**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, ss.19-36.
- Özgür, Hüseyin (2003). “Yeni Kamu Yönetimi Hareketi”, **Çağdaş Kamu Yönetimi I: Konular Kuramlar Kavramlar**, Edt: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.183-224.
- Özkan, Gürsel (2004). **Demokratik Yönetimin Birinci Adımı Bilgi Edinme Hakkı**, Ankara: Türkiye Kamu-Sen Yayınları.
- Özkaya, Belkıs (1999). “Kamu Örgütlerinde Halkla İlişkiler Yoluyla Hizmet Kalitesinin Geliştirilmesi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.32, Sayı.3, ss.95-113.
- Özşen, Tayfur (1999). “Önce Toplam Yönetim Kalitesi”, **Kamu Yönetiminde Kalite 1. Ulusal Kongresi**, Cilt.II, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.85-98.
- Öztekin, Ali (1998). **Türk Kamu Yönetiminde Personel Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Ankara: Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı Yayınları.
- Öztekin, Ali (2002). **Yönetim Bilimi**, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özüerman, Tülay (2000). “21. Yüzyıl Eşiğinde Türk Demokrasisi’ne Eleştirel Yaklaşım”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-III: 21. Yüzyılda Türkiye**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, ss.236-240.
- Parlak, Bekir (2003). “Küreselleşme Sürecinde Modern Ulus-Devlet ve Kamu Yönetimi”, **Çağdaş Kamu Yönetimi I: Konular Kuramlar Kavramlar**, Edt: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.347-391.
- Peltekoğlu, Filiz Balta (2005). **Halkla İlişkiler Nedir**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

- Polatoğlu, Aykut (2001). **Kamu Yönetimi: Genel İlkeler ve Türkiye Uygulaması**, Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Ramazanoğlu, Ahmet A. (1986). “Yönetici ve Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.42-56.
- Rubin, Irene S. (2000). “The Politics of Public Budgets”, **Public Administration: Concepts and Cases**, Edt: Richard J. Stillman, Boston: Houghton Mifflin Company, ss.376-392.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat (1998). **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Saffir, Leonard ve Tarrant, John (1993). **Power Public Relations: How to Get PR to Work for You**, Chicago: Contemporary Publishing Company.
- Sanal, Recep (2002). **Türkiye’de Yönetmelik Denetim ve Devlet Denetleme Kurulu**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Saran, Mehmet Ulvi (1996). “Belediye Hizmetlerinde Halkı Bilgilendirme ve Halk Denetiminin Sağlanması”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.5, Sayı.4, ss.17-28.
- Saran, Ulvi (1997). “Denetimin Yeri, Önemi ve Türk Kamu Yönetiminde Denetim Hizmetlerinin Geliştirilmesi”, **Yeni Türkiye Siyasette Yozlaşma Özel Sayısı II**, Yıl.3, Sayı.14, ss.962-972.
- Saran, Ulvi (2004). **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kalite Odaklı Bir Yaklaşım**, Ankara: Atlas Yayınları.
- Saran, Ulvi (2005). “Türk Kamu Yönetiminde Değişimin Genel Çizgisi: Reform Arayışlarının Karşısındaki Beklentiler ve Güçlükler”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması - I**, Eds: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, ss.37-55.
- Savcı, Bahri (1961). “Türkiye’de Devlet Hayatında Askeri Mahiyetin ve Tesirin Seyrine Bir Bakış”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.XVI, No.3, ss.39-45.
- Savcı, Bahri (1963). “Türk Devletinde, Tarihi Akışı İçinde İnsan Hakları”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt.XVIII, No.2, ss.83-99.

- Selçuk, Sami (1999). “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Uygulaması”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı.54, ss.5-23.
- Sezer, Birkân Uysal (1995). “Halkla İlişkiler: Katılımdan Tanıtıma”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (Birinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.149-158.
- Simon, Herbert A.; Smithburg, Donald W. ve Thompson, Victor A. (1985). **Kamu Yönetimi**, Çev: Cemal Mihçioğlu, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Solakoğlu, Gönül Budak ve Budak, Gülay (1995). “Bürokratik Yapılarda Etkinliği Azaltan Disfonksiyonel Bürokratik Davranışlar”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.95-103.
- Somerville, Ian (2006a). “İş Ahlakı, Halkla İlişkiler ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.183-200.
- Somerville, Ian (2006b). “Medyayla İlişkiler”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.203-226.
- Spiegel, Richard William (2007). “REDACTED: A Look at the United States Government System For Classifying and Releasing Information and How the Current State of Legal and Procedural Quagmire Might be Improved.”, **Unpublished Master Dissertation**, Colorado: The Faculty of The University of Colorado School of Journalism and Mass Communication.
- Sun, Zhendong (2006). “Balancing Freedom of the Press and the Right to Privacy: Lessons for China”, **Unpublished Master Dissertation**, Montreal: McGill University Faculty of Law.
- Sürgit, Kenan (1972). **Türkiye’de İdarî Reform**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Sylvia, Ronald D. (2000). “Public Personel Administration”, **Defining Public Administration: Selections From the International Encyclopedia of Public Policy and Administration**, Edt: Jay M. Shafritz, Colorado: Westview Press, ss.295-306.
- Şaylan, Gencay (1974). **Türkiye’de Kapitalizm Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji**, Ankara: Sevinç Matbaası.

- Şaylan, Gencay (1998). **Demokrasi ve Demokrasi Düşüncesinin Gelişmesi**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Şen, Mustafa Lütü (1998). “Yönetimde Yozlaşma”, **Türkiye’de Yönetim Geleneği: Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, Edt: Davut Dursun ve Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss.61-79.
- Şen, Semra ve Çerçi, Meral (1974). **Halkla İlişkiler**, Ankara: DPT Yayınları.
- Şengül, Ramazan (2005). “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini “Camdan Eve” Dönüştürür mü?”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt.60, Sayı.3, ss.215-234.
- Şentürk, Ünal (2003). “Değişen Paradigmalar Bağlamında E-Devletin Bazı Toplumsal Boyutları”, **II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi: Bildiriler Kitabı (17-18 Mayıs 2003)**, İzmit: Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, ss.43-54.
- Tan, Turgut (1995). “İdarede Yeni Ussallık Arayışları ve Hukuk”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.175-183.
- Tarhan, R. Bülent (2007). “Bilgi Edinme Hakkının Önündeki Engeller Kalkmalı” (15/09/2007), <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=232947>, (Erişim Tarihi 18 Eylül 2007).
- Tekeli, İlhan (1995). “Yerel Yönetimlere Farklı Bir Yaklaşım: Siyasal Gücün Mekansal Paylaşımı”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Arayışları: Pera Palas Toplantılarından Seçmeler (1987-1994)**, Yayına Hazırlayan: Mehmet Kabasakal, İstanbul: Boyut Yayıncılık, ss.55-67.
- Tellioglu, Cevdet (2000). **Halkla İlişkiler Pratiği El Kitabı**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tikveş, Özkan (2005). **Halkla İlişkiler & Reklâmcılık: Temel İlkeler – Uygulamadan örnekler**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Tokgöz, Oya (1995). “Türkiye’de 1994 Yerel Seçimlerinde Seçmene Yönelik Söylem”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.207-220.

- Toptop, Nuri (2003). “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Önemi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.36, Sayı.1, ss.151-167.
- Tortop, Nuri (1986a). “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.126-167.
- Tortop, Nuri (1986b). “Halkla İlişkiler ve Yönetim”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.185-193.
- Tortop, Nuri (1986c). “Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.19, Sayı.1, ss.117-130.
- Tortop, Nuri (1998). **Halkla İlişkiler**, Ankara:
- Tortop, Nuri (1999). **Personel Yönetimi**, Ankara: Yargı Yayınları.
- Tortop, Nuri (2000). “Çağımızın Önemli Sorunu: Kişisel Bilgilerin Güvenliği Sorunu”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.33, Sayı.3, ss.1-14.
- Tortop, Nuri (2001). “Halkla İlişkilerin Gelişmesi ve Uyulması Gereken Temel İlkeleri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.34, Sayı.2, ss.69-77.
- Tortop, Nuri (2003). “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Önemi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.36, Sayı.1, ss.151-167.
- Tortop, Nuri (2004). “İletişim ve Bilgi Edinme Hakkının Önemi” **Amme İdaresi Dergisi**, Clit.37, Sayı.1, ss.29-44.
- Tortop, Nuri; İsbir, Eyüp G. ve Aykaç, Burhan (1999). **Yönetim Bilimi**, Ankara: Yargı Yayınları.
- Tosun, Gülgün (1999). “Türk Kamu Bürokrasisi Bağlamında Devlet-Toplum İlişkisinin Sorun Boyutları: Toplam Kalite Yönetimi Kurgularının Önündeki Engeller”, **Kamu Yönetiminde Kalite I. Ulusal Kongresi**, Cilt.I, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.87-96.
- Tutum, Cahit (1994). **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma**, Ankara: Toplumsal, Ekonomik, Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları.
- Uçkan, Özgür (2003). **E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye: Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması İçin Strateji ve Politikalar-I**, İstanbul: Literatür: Yayıncılık.

- Usman, Canan (1986). “Niçin Halkla İlişkiler? Kuruluşlarda ve Çok Uluslu Şirketlerde”, **Halkla İlişkiler: (Seçme Yazılar)**, Der: Fermani Maviş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.312-319.
- Uysal, Birkân (1983). “Halkla İlişkiler: Bir Değerlendirme”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.16, Sayı.3, ss.23-31.
- Ülker, Halil (1995). “Siyasi İktidar-Bürokrasi İlişkisi”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.185-192.
- Üzün, Cengiz (2000). **Stratejik Yönetim ve Halkla İlişkiler**, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Varey, Richard (1997). “Public Relations: The External Publics Context”, **Public Relations: Principles and Practice**, Edt: Philip J. Kitchen, London: International Thomson Business Press, ss.89-108.
- Varoğlu, Demet ve Varoğlu, Kadir (1995). “Kamu Bürokrasilerinde Profesyonelleşme ve Örgütsel Yapılanma Üzerine Etkileri”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.11-24.
- Varol, Muharrem (1988). “Siyasal Alanda Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler Sempozyumu-87**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve TODAİE Yayınları, ss.187-190.
- Varol, Muharrem (2002). **Siyaset ve Halkla İlişkiler**, Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- Verçiç, Dejan ve Grunig, James E. (2000). “The Origins of Public Relations Theory in Economics and Strategic Management”, **Perspectives on Public Relations Research**, Eds: Danny Moss, Dejan Verçiç ve Gary Warnaby, London: Routledge, ss.9-58.
- Vermeulen, Philippe (1997). “Ethics as a Tool to Fight Corruption A General Approach”, **La Corruption Politique Et Administrative, Political and Administrative Corruption (séminnaire - Seminar, Ankara, 15-17 Octobre/October 1997)**, Eds: Ömer Bozkurt ve João Vargas Moniz, Ankara: Institut International des Sciences Administratives ve TODAİE Yayınları, ss.199-223.
- Vural, Z. Beril Akıncı (2003). **Kurum Kültürü ve Örgütsel İletişim**, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Wali, Madan M. K. (1967). “Halkla İlişkiler ve Planlı Kalkınma”, Çev: Oğuz Onaran, **Halkla İlişkiler Birinci Semineri (5-13 Aralık 1966)**, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, ss.42-46.
- Walsh, Nancy Elizabeth (2004). “ A Business Ethics Approach to Hazard Communication and Employee Right To Know”, **Unpublished Doctoral Dissertation**, Minnesota: The Faculty of the Graduate School of the University of Minnesota.
- Warnaby, Gary ve Moss, Danny (1997). “The Role of Public Relations in Organisations”, **Public Relations: Principles and Practice**, Edt: Philip J. Kitchen, London: International Thomson Business Press, ss.6-21.
- Weber, Jeffrey A. (2005). “Introduction to Chaos, Complexity, Uncertainty and Public Administration: A Symposium”, **Paq Fall 2005**, ss.262-267.
- Wilcox, Dennis L.; Cameron, Glent T.; Ault, Philip H. ve Agee, Warren K. (2005). **Public Relations: Strategies and Tactics**, Boston: Pearson Education.
- Wood, Emma (2006a). “Kurumsal İletişim”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.119-133.
- Wood, Emma (2006b). “Kurumsal Kimlik”, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Der: Alison Theaker, Çev: Murat Yaz, İstanbul: MediaCat Kitapları, ss.135-160.
- Yağcı, Mehmet İ.; Coşkun, Selim ve Kayar, Nihat (2003). “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Değişime Direnç ve Çözüm Önerileri”, **Kamu Yönetiminde Kalite III. Ulusal Kongresi**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.373-389.
- Yahyaoglu, Güran (2004). “Vergi, Ticaret Hukuku ve Bankacılık Açısından Bilgi Edinme Hakkı”, **Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004)**, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, ss.142-152.
- Yalçınbayır, Ertuğrul (2004a). “Anayasa ve İnsan Hakları Bağlamında Bilgi Edinme Kanunu”, **Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004)**, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, ss.6-12.
- Yalçınbayır, Ertuğrul (2004b). “Anayasa ve İnsan Hakları Bağlamında Bilgi Edinme Kanunu”, **Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004)**, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, ss.76-80.

- Yalçındağ, Selçuk (1970). “Kamu Yönetim Sistemimizin Tarihsel Evrimi Üzerine Notlar”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.3, Sayı.2, ss.20-57.
- Yalçındağ, Selçuk (1974). **Yönetim - Hak ilişkileri**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Yalçındağ, Selçuk (1986). “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.19, Sayı.1, ss.131-156.
- Yalçındağ, Selçuk (1988). “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler”, **Halkla İlişkiler Sempozyumu-87**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve TODAİE Yayınları, ss.55-84.
- Yalçındağ, Selçuk (1996). **Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Yasa, İbrahim (1970). **Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Yaşamış, Firuz Demir (1987). **Yönetimin ve Yöneticinin Temel Sorunları: Türk Kamu Yönetiminde Bir Örgütsel Gelişme Yaklaşımı**, Ankara: Türk İdareciler Derneği Yayınları.
- Yaşamış, Firuz Demir (2004). “Anayasa ve İnsan Hakları Bağlamında Bilgi Edinme Kanunu”, **Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004)**, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, ss.21-76.
- Yaşamış, Firuz Demir (2005). “Türkiye’de yönetimin ve Demokrasinin Yeniden Yapılanması”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması - I**, Eds: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, ss.353-384.
- Yatkın, Ahmet (2003). **Halkla İlişkiler ve İletişim**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yavuz, A. Necati (1972). **Bankacılıkta Halkla İlişkiler**, Ankara: Türkiye Emlak Kredi Bankası A.O. Yayınları.
- Yavuziğit, Musa Hikmet (1997). “Siyaset ve Yönetimde Kirlenme Sorunu”, **Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı -I- 2. Cilt**, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı ve Milli Kütüphane’ye Yardım Derneği Yayınları, ss.116-135.

- Yengin, Hülya (2000). “Kurumsal İletişimde Halkla İlişkiler Çağı”, **Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (3-5 Mayıs 2000, 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri)**, Ankara: İletişim Dergisi Yayınları, ss.9-28.
- Yergök, Ziya (2004). “Anayasa ve İnsan Hakları Bağlamında Bilgi Edinme Kanunu”, **Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004)**, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, ss.13-21.
- Yıldırım, Ramazan (1998). “İdare Hukuku Açısından Bilgi Edinme Hak ve Özgürlüğü”, **İdari Usul Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu (17-18 Ocak 1998)**, Ankara: T.C. Başbakanlık Basımevi, ss.227-238.
- Yıldız, Gültekin (1995). “Kamu Yönetiminde Müşteri Tatmininin Ölçümü”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (İkinci Cilt)**, Ankara: TODAİE Yayınları, ss.77-87.
- Yılmaz, Aytekin (1995). “Yönetimi Geliştirme ve Reform, Yapılabilirlik Sorunlar ve Sınırlar”, **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, Yıl.1, Sayı.4, ss.208-212.
- Yılmaz, Aytekin (1997). “Türkiye’de Yönetimde Yetersizlik ve Sorunlar”, **Yeni Türkiye Siyasette Yozlaşma Özel Sayısı I**, Yıl.3, Sayı.13, ss.394-404.
- Yılmaz, Aytekin (2000). **Modern Demokrasi: Gelişimi ve Sorunları**, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Yuluğ, Mustafa (1971). “Kamu Kesiminde İstihdam Sorunu ve Yeni Personel Rejimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.4, Sayı.2, ss.46-51.
- Yüksel, Ali (2007). “Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı”, http://www.icisleri.gov.tr/_Icisleri/WPX/bilgi_edinme_hakki.htm (Erişim Tarihi 18 Eylül 2007).
- Zürcher, Erik Jan (2001). **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, Çev: Yasemin Saner Gönen, İstanbul: İletişim Yayınları.

EKLER

Ek 1: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Cinsiyet

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	5,198 ^b	1	,023		
Continuity Correction ^a	4,772	1	,029		
Likelihood Ratio	5,262	1	,022		
Fisher's Exact Test				,028	,014
Linear-by-Linear Association	5,188	1	,023		
N of Valid Cases	500				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 69,94.

Ek 2: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Yaş Durumu

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,983 ^a	4	,011
Likelihood Ratio	12,833	4	,012
Linear-by-Linear Association	10,251	1	,001
N of Valid Cases	487		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 16,44.

Ek 3: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Meslek Durumu

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	82,236 ^a	7	,000
Likelihood Ratio	83,333	7	,000
Linear-by-Linear Association	4,957	1	,026
N of Valid Cases	494		

a. 2 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,75.

Ek 4: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	49,616 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	49,463	4	,000
Linear-by-Linear Association	39,988	1	,000
N of Valid Cases	500		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 18,80.

Ek 5: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Eğitim Düzeyi**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	63,353 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	63,797	4	,000
Linear-by-Linear Association	46,357	1	,000
N of Valid Cases	500		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 18,42.

Ek 6: Bilgi Edinme Hakkından Haberdar Olma Durumu ve Medeni Durum**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,393 ^a	2	,111
Likelihood Ratio	4,470	2	,107
Linear-by-Linear Association	4,250	1	,039
N of Valid Cases	497		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,65.

Ek 7: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Cinsiyet**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	6,774 ^b	1	,009		
Continuity Correction ^a	6,032	1	,014		
Likelihood Ratio	7,290	1	,007		
Fisher's Exact Test				,008	,006
Linear-by-Linear Association	6,761	1	,009		
N of Valid Cases	499				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20,87.

Ek 8: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Yaş Durumu**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,982 ^a	4	,289
Likelihood Ratio	5,168	4	,271
Linear-by-Linear Association	,159	1	,690
N of Valid Cases	486		

a. 1 cells (10,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,98.

Ek 9: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Meslek Durumu**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	42,362 ^a	7	,000
Likelihood Ratio	44,294	7	,000
Linear-by-Linear Association	7,164	1	,007
N of Valid Cases	493		

a. 5 cells (31,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,23.

Ek 10: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Aylık Ortalama Aile Geliri**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,301 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	17,033	4	,002
Linear-by-Linear Association	14,306	1	,000
N of Valid Cases	499		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,61.

Ek 11: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Eğitim Düzeyi**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	42,551 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	43,487	4	,000
Linear-by-Linear Association	27,745	1	,000
N of Valid Cases	499		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,50.

Ek 12: Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu ve Medeni Durum**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,460 ^a	2	,177
Likelihood Ratio	3,011	2	,222
Linear-by-Linear Association	,214	1	,643
N of Valid Cases	496		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,79.

Ek 13: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Cinsiyet**Group Statistics**

Cinsiyet		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	Erkek	314	3,8167	,67026	,03783
	Bayan	186	3,7881	,61540	,04512

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variance		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	Equal variances assumed	1,655	,199	,475	498	,635	,0286	,06018	,08968	,14680
	Equal variances not assumed			,485	15,176	,628	,0286	,05888	,08718	,14430

Ek 14: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Medeni Durum**Descriptives**

	Türk Kamu Yönetiminin Sorunları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	348	3,7878	,61149	,03278	3,7233	3,8523	2,06	5,00
Bekar	142	3,8696	,73018	,06128	3,7485	3,9907	1,00	5,00
Dul	7	3,4762	,77967	,29469	2,7551	4,1973	2,67	4,83
Total	497	3,8068	,65072	,02919	3,7494	3,8641	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetiminin Sorunları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,898	2	494	,151

ANOVA

	Türk Kamu Yönetiminin Sorunları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,451	2	,725	1,718	,181
Within Groups	208,573	494	,422		
Total	210,023	496			

Ek 15: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Yaş Durumu**Descriptive Statistics**

	Mean	Std. Deviation	N
Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	3,8061	,64992	500
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	Yaş
Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	Pearson Correlation	1	-,043
	Sig. (2-tailed)	.	,349
	N	500	487
Yaş	Pearson Correlation	-,043	1
	Sig. (2-tailed)	,349	.
	N	487	487

Ek 16: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Aylık Ortalama Aile Geliri**Descriptive Statistics**

	Mean	Std. Deviation	N
Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	3,8061	,64992	500
Aylık Ortalama Aile Geliri	325,2663	950,15429	439

Correlations

		Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	Aylık Ortalama Aile Geliri
Türk Kamu Yönetiminin Sorunları	Pearson Correlation	1	-,002
	Sig. (2-tailed)	.	,973
	N	500	439
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	-,002	1
	Sig. (2-tailed)	,973	.
	N	439	439

Ek 17: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Meslek Durumu**Descriptives**

	Türk Kamu Yönetiminin Sorunları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	127	3,8123	,67237	,05966	3,6942	3,9303	2,17	5,00
Memur	137	3,9329	,55796	,04767	3,8386	4,0271	1,94	5,00
Serbest Meslek	44	3,6564	,67606	,10192	3,4509	3,8619	1,22	5,00
Ev Hanımı	66	3,6133	,68595	,08443	3,4447	3,7819	2,06	5,00
Emekli	24	3,7215	,58157	,11871	3,4759	3,9671	2,78	4,94
Esnaf	42	3,7851	,74127	,11438	3,5541	4,0161	2,39	5,00
Sanayici Tüccar	2	4,1944	,51069	,36111	-,3939	8,7828	3,83	4,56
Öğrenci	52	3,8565	,68402	,09486	3,6660	4,0469	1,00	4,89
Total	494	3,8047	,65303	,02938	3,7470	3,8624	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetiminin Sorunları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,165	7	486	,321

Türk Kamu Yönetiminin SorunlarıTukey HSD ^{a,b}

Mesleğiniz	N	Subset for alpha = .05
		1
Ev Hanımı	66	3,6133
Serbest Meslek	44	3,6564
Emekli	24	3,7215
Esnaf	42	3,7851
İşçi	127	3,8123
Öğrenci	52	3,8565
Memur	137	3,9329
Sanayici Tüccar	2	4,1944
Sig.		,326

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

- Uses Harmonic Mean Sample Size = 12,544.
- The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Türk Kamu Yönetiminin Sorunları				
		Tukey HSD				
(I) Mesleğiniz	(J) Mesleğiniz	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İşçi	Memur	-,1206	,07980	,801	-,3635	,1223
	Serbest Meslek	,1559	,11333	,868	-,1891	,5008
	Ev Hanımı	,1989	,09830	,467	-,1003	,4982
	Emekli	,0908	,14419	,998	-,3482	,5297
	Esnaf	,0272	,11531	1,000	-,3239	,3782
	Sanayici Tüccar	-,3822	,46168	,991	-1,7876	1,0233
	Öğrenci	-,0442	,10666	1,000	-,3689	,2805
Memur	İşçi	,1206	,07980	,801	-,1223	,3635
	Serbest Meslek	,2764	,11226	,214	-,0653	,6182
	Ev Hanımı	,3195*	,09707	,024	,0240	,6150
	Emekli	,2114	,14335	,821	-,2250	,6478
	Esnaf	,1478	,11426	,901	-,2001	,4956
	Sanayici Tüccar	-,2616	,46142	,999	-1,6662	1,1431
	Öğrenci	,0764	,10552	,996	-,2448	,3976
Serbest Meslek	İşçi	-,1559	,11333	,868	-,5008	,1891
	Memur	-,2764	,11226	,214	-,6182	,0653
	Ev Hanımı	,0431	,12608	1,000	-,3407	,4269
	Emekli	-,0651	,16439	1,000	-,5655	,4354
	Esnaf	-,1287	,13975	,984	-,5541	,2968
	Sanayici Tüccar	-,5380	,46838	,946	-1,9639	,8878
	Öğrenci	-,2001	,13270	,803	-,6040	,2039
Ev Hanımı	İşçi	-,1989	,09830	,467	-,4982	,1003
	Memur	-,3195*	,09707	,024	-,6150	-,0240
	Serbest Meslek	-,0431	,12608	1,000	-,4269	,3407
	Emekli	-,1082	,15442	,997	-,5783	,3619
	Esnaf	-,1718	,12787	,882	-,5610	,2175
	Sanayici Tüccar	-,5811	,46498	,916	-1,9966	,8343
	Öğrenci	-,2431	,12012	,467	-,6088	,1225
Emekli	İşçi	-,0908	,14419	,998	-,5297	,3482
	Memur	-,2114	,14335	,821	-,6478	,2250
	Serbest Meslek	,0651	,16439	1,000	-,4354	,5655
	Ev Hanımı	,1082	,15442	,997	-,3619	,5783
	Esnaf	-,0636	,16577	1,000	-,5682	,4410
	Sanayici Tüccar	-,4730	,47679	,975	-1,9244	,9785
	Öğrenci	-,1350	,15987	,990	-,6216	,3517
Esnaf	İşçi	-,0272	,11531	1,000	-,3782	,3239
	Memur	-,1478	,11426	,901	-,4956	,2001
	Serbest Meslek	,1287	,13975	,984	-,2968	,5541
	Ev Hanımı	,1718	,12787	,882	-,2175	,5610
	Emekli	,0636	,16577	1,000	-,4410	,5682
	Sanayici Tüccar	-,4094	,46887	,988	-1,8367	1,0180
	Öğrenci	-,0714	,13440	,999	-,4805	,3378
Sanayici Tüccar	İşçi	,3822	,46168	,991	-1,0233	1,7876
	Memur	,2616	,46142	,999	-1,1431	1,6662
	Serbest Meslek	,5380	,46838	,946	-,8878	1,9639
	Ev Hanımı	,5811	,46498	,916	-,8343	1,9966
	Emekli	,4730	,47679	,975	-,9785	1,9244
	Esnaf	,4094	,46887	,988	-1,0180	1,8367
	Öğrenci	,3380	,46682	,996	-1,0831	1,7591
Öğrenci	İşçi	,0442	,10666	1,000	-,2805	,3689
	Memur	-,0764	,10552	,996	-,3976	,2448
	Serbest Meslek	,2001	,13270	,803	-,2039	,6040
	Ev Hanımı	,2431	,12012	,467	-,1225	,6088
	Emekli	,1350	,15987	,990	-,3517	,6216
	Esnaf	,0714	,13440	,999	-,3378	,4805
	Sanayici Tüccar	-,3380	,46682	,996	-1,7591	1,0831

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 18: Türk Kamu Yönetiminin Sorunları ve Eğitim Düzeyi**Descriptives**

	Türk Kamu Yönetiminin Sorunları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	5% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	74	3,5010	,67076	,07797	3,3456	3,6564	2,06	5,00
Ortaokul Mezunu	49	3,5335	,76576	,10939	3,3135	3,7534	2,11	5,00
Lise Mezunu	166	3,9369	,58581	,04547	3,8471	4,0266	1,00	5,00
Fakülte ya da Yüksekokul Mezu	156	3,8738	,61056	,04888	3,7773	3,9704	1,22	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	3,8724	,62438	,08419	3,7036	4,0412	2,56	5,00
Total	500	3,8061	,64992	,02907	3,7490	3,8632	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetiminin Sorunları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,756	4	495	,136

Türk Kamu Yönetiminin SorunlarıTukey HSD^{a,b}

Eğitim Düzeyiniz	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
İlkokul Mezunu	74	3,5010	3,8724
Ortaokul Mezunu	49	3,5335	
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55		
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156		3,8738
Lise Mezunu	166		3,9369
Sig.		,998	,969

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 77,474.

b. The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Türk Kamu Yönetiminin Sorunları				
		Tukey HSD				
		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi				Lower Bound	Upper Bound
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	-,0325	,11603	,999	-,3502	,2852
	Lise Mezunu	-,4359*	,08806	,000	-,6770	-,1948
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3728*	,08892	,000	-,6163	-,1294
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	-,3714*	,11215	,009	-,6784	-,0643
Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,0325	,11603	,999	-,2852	,3502
	Lise Mezunu	-,4034*	,10242	,001	-,6838	-,1230
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3404*	,10317	,009	-,6228	-,0579
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	-,3389*	,12375	,050	-,6777	-,0001
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	,4359*	,08806	,000	,1948	,6770
	Ortaokul Mezunu	,4034*	,10242	,001	,1230	,6838
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	,0630	,07025	,898	-,1293	,2554
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	,0645	,09801	,965	-,2039	,3328
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,3728*	,08892	,000	,1294	,6163
	Ortaokul Mezunu	,3404*	,10317	,009	,0579	,6228
	Lise Mezunu	-,0630	,07025	,898	-,2554	,1293
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	,0015	,09879	1,000	-,2690	,2719
Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	İlkokul Mezunu	,3714*	,11215	,009	,0643	,6784
	Ortaokul Mezunu	,3389*	,12375	,050	,0001	,6777
	Lise Mezunu	-,0645	,09801	,965	-,3328	,2039
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,0015	,09879	1,000	-,2719	,2690

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 19: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Cinsiyet**Group Statistics**

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Erkek	314	3,8292	,73053	,04123
	Bayan	186	3,7803	,65138	,04776

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variance		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	1,336	,248	,754	498	,451	,0490	,06497	,07865	,17664
			,777	24,189	,438	,0490	,06309	,07502	,17301

Ek 20: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Medeni Durum**Descriptives**

	Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	348	3,8002	,67807	,03635	3,7287	3,8717	1,22	5,00
Bekar	142	3,8539	,75763	,06358	3,7282	3,9796	1,00	5,00
Dul	7	3,4762	,73623	,27827	2,7953	4,1571	2,67	4,67
Total	497	3,8110	,70256	,03151	3,7491	3,8729	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,924	2	494	,398

ANOVA

	Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,086	2	,543	1,101	,333
Within Groups	243,732	494	,493		
Total	244,818	496			

Ek 21: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Yaş Durumu**Descriptive Statistics**

	Mean	Std. Deviation	N
Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	3,8110	,70186	500
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Yaş
Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation	1	-,014
	Sig. (2-tailed)	.	,766
	N	500	487
Yaş	Pearson Correlation	-,014	1
	Sig. (2-tailed)	,766	.
	N	487	487

Ek 22: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Aylık Ortalama Aile Geliri**Descriptive Statistics**

	Mean	Std. Deviation	N
Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	3,8110	,70186	500
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations

		Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Aylık Ortalama Aile Geliri
Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation	1	,003
	Sig. (2-tailed)	.	,949
	N	500	439
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	,003	1
	Sig. (2-tailed)	,949	.
	N	439	439

Ek 23: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Meslek Durumu**Descriptives**

	Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	127	3,8099	,70010	,06212	3,6870	3,9329	1,78	5,00
Memur	137	4,0106	,58624	,05009	3,9116	4,1097	1,67	5,00
Serbest Meslek	44	3,6577	,69269	,10443	3,4471	3,8683	1,11	5,00
Ev Hanımı	66	3,5606	,70041	,08621	3,3884	3,7328	1,67	5,00
Emekli	24	3,7593	,65422	,13354	3,4831	4,0356	2,11	5,00
Esnaf	42	3,7533	,96194	,14843	3,4535	4,0531	1,22	5,00
Sanayici Tüccar	2	4,1111	,78567	,55556	-2,9479	11,1701	3,56	4,67
Öğrenci	52	3,7788	,69078	,09579	3,5865	3,9712	1,00	4,78
Total	494	3,8094	,70470	,03171	3,7471	3,8717	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,443	7	486	,018

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Yönetmelik Yapılan Kaynaklanan Sorunlar				
		Tamhane				
(I) Mesleğiniz	(J) Mesleğiniz	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İşçi	Memur	-,2007	,07980	,298	-,4521	,0507
	Serbest Meslek	,1522	,12151	,999	-,2403	,5448
	Ev Hanımı	,2493	,10627	,439	-,0887	,5874
	Emekli	,0506	,14729	1,000	-,4477	,5488
	Esnaf	,0566	,16091	1,000	-,4699	,5831
	Sanayici Tüccar	-,3012	,55902	1,000	-169,5668	168,9644
Memur	Öğrenci	,0311	,11418	1,000	-,3349	,3971
	İşçi	,2007	,07980	,298	-,0507	,4521
	Serbest Meslek	,3530	,11582	,090	-,0237	,7296
	Ev Hanımı	,4500*	,09971	,000	,1316	,7685
	Emekli	,2513	,14263	,925	-,2366	,7392
	Esnaf	,2573	,15665	,957	-,2580	,7726
Serbest Meslek	Sanayici Tüccar	-,1005	,55781	1,000	-177,2876	177,0867
	Öğrenci	,2318	,10810	,631	-,1167	,5803
	İşçi	-,1522	,12151	,999	-,5448	,2403
	Memur	-,3530	,11582	,090	-,7296	,0237
	Ev Hanımı	,0971	,13542	1,000	-,3374	,5316
	Emekli	-,1016	,16952	1,000	-,6599	,4566
Ev Hanımı	Esnaf	-,0956	,18149	1,000	-,6823	,4911
	Sanayici Tüccar	-,4534	,56528	1,000	-135,2033	134,2965
	Öğrenci	-,1212	,14171	1,000	-,5761	,3338
	İşçi	-,2493	,10627	,439	-,5874	,0887
	Memur	-,4500*	,09971	,000	-,7685	-,1316
	Serbest Meslek	-,0971	,13542	1,000	-,5316	,3374
Emekli	Esnaf	-,1987	,15895	,999	-,7264	,3289
	Sanayici Tüccar	-,1927	,17165	1,000	-,7494	,3640
	Öğrenci	-,5505	,56221	1,000	-151,0011	149,9001
	İşçi	-,0506	,14729	1,000	-,5488	,4477
	Memur	-,2513	,14263	,925	-,7392	,2366
	Serbest Meslek	,1016	,16952	1,000	-,4566	,6599
Esnaf	Ev Hanımı	,1987	,15895	,999	-,3289	,7264
	Sanayici Tüccar	,0060	,19966	1,000	-,6442	,6563
	Öğrenci	-,3518	,57138	1,000	-109,8108	109,1073
	İşçi	-,0195	,16435	1,000	-,5624	,5234
	Memur	-,0566	,16091	1,000	-,5831	,4699
	Serbest Meslek	-,2573	,15665	,957	-,7726	,2580
Sanayici Tüccar	Ev Hanımı	,0956	,18149	1,000	-,4911	,6823
	Emekli	,1927	,17165	1,000	-,3640	,7494
	Esnaf	-,0060	,19966	1,000	-,6563	,6442
	Öğrenci	-,3578	,57504	1,000	-97,5071	96,7915
	İşçi	-,0255	,17666	1,000	-,5972	,5461
	Memur	,1005	,55781	1,000	-177,0867	177,2876
Öğrenci	Serbest Meslek	,4534	,56528	1,000	-134,2965	135,2033
	Ev Hanımı	,5505	,56221	1,000	-149,9001	151,0011
	Emekli	,3518	,57138	1,000	-109,1073	109,8108
	Esnaf	,3578	,57504	1,000	-96,7915	97,5071
	İşçi	,3323	,56375	1,000	-141,9441	142,6086
	Sanayici Tüccar	-,3323	,56375	1,000	-142,6086	141,9441

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 24: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi

Descriptives

	Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	74	3,5086	,78123	,09082	3,3276	3,6896	1,22	5,00
Ortaokul Mezunu	49	3,5601	,82557	,11794	3,3230	3,7972	1,67	5,00
Lise Mezunu	166	3,8995	,63504	,04929	3,8022	3,9968	1,00	5,00
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156	3,8839	,64489	,05163	3,7819	3,9859	1,11	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	3,9677	,66963	,09029	3,7866	4,1487	2,44	5,00
Total	500	3,8110	,70186	,03139	3,7494	3,8727	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,658	4	495	,032

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar				
		Tamhane				
		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
(I) Eğitim Düzeyiniz	(J) Eğitim Düzeyiniz				Lower Bound	Upper Bound
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	-,0515	,14885	1,000	-,4777	,3748
	Lise Mezunu	-,3908*	,10333	,002	-,6857	-,0960
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3753*	,10447	,005	-,6731	-,0774
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,4590*	,12806	,005	-,8241	-,0940
Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,0515	,14885	1,000	-,3748	,4777
	Lise Mezunu	-,3394	,12782	,095	-,7097	,0309
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3238	,12875	,134	-,6964	,0488
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,4076	,14853	,071	-,8336	,0184
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	,3908*	,10333	,002	,0960	,6857
	Ortaokul Mezunu	,3394	,12782	,095	-,0309	,7097
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	,0156	,07138	1,000	-,1857	,2168
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,0682	,10287	,999	-,3636	,2272
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,3753*	,10447	,005	,0774	,6731
	Ortaokul Mezunu	,3238	,12875	,134	-,0488	,6964
	Lise Mezunu	-,0156	,07138	1,000	-,2168	,1857
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,0838	,10401	,996	-,3821	,2146
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	İlkokul Mezunu	,4590*	,12806	,005	,0940	,8241
	Ortaokul Mezunu	,4076	,14853	,071	-,0184	,8336
	Lise Mezunu	,0682	,10287	,999	-,2272	,3636
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	,0838	,10401	,996	-,2146	,3821

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 25: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Cinsiyet**Group Statistics**

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	Erkek	314	3,8059	,73092	,04125
	Bayan	186	3,7935	,69155	,05071

Independent Samples Test

	Levene's Test for equality of Variance		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	1,803	,180	,187	498	,852	,0124	,06630	-,11785	,14267
			,190	405,818	,850	,0124	,06536	-,11609	,14090

Ek 26: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Meslek Durumu**Descriptives**

	Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	127	3,8149	,72764	,06457	3,6871	3,9426	1,67	5,00
Memur	137	3,8589	,68500	,05852	3,7431	3,9746	1,44	5,00
Serbest Meslek	44	3,6566	,75428	,11371	3,4272	3,8859	1,33	5,00
Ev Hanımı	66	3,6570	,76931	,09470	3,4679	3,8461	1,67	5,00
Emekli	24	3,6852	,70780	,14448	3,3863	3,9841	2,44	4,89
Esnaf	42	3,8175	,65795	,10152	3,6124	4,0225	2,22	5,00
Sanayici Tüccar	2	4,2778	,23570	,16667	2,1601	6,3955	4,11	4,44
Öğrenci	52	3,9338	,73777	,10231	3,7284	4,1392	1,00	5,00
Total	494	3,8002	,71923	,03236	3,7366	3,8638	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,588	7	486	,766

ANOVA

	Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,474	7	,639	1,240	,279
Within Groups	250,547	486	,516		
Total	255,021	493			

Ek 27: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Medeni Durum

Descriptives

	Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	348	3,7755	,68413	,03667	3,7034	3,8476	1,44	5,00
Bekar	142	3,8856	,77687	,06519	3,7567	4,0144	1,00	5,00
Dul	7	3,4762	,96378	,36427	2,5848	4,3675	2,11	5,00
Total	497	3,8027	,71710	,03217	3,7395	3,8659	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,875	2	494	,417

ANOVA

	Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,979	2	,989	1,931	,146
Within Groups	253,080	494	,512		
Total	255,059	496			

Ek 28: Türk Kamu Yönetiminin Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Yaş Durumu

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	3,8012	,71585	500
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	Yaş
Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation	1	-,063
	Sig. (2-tailed)	.	,162
	N	500	487
Yaş	Pearson Correlation	-,063	1
	Sig. (2-tailed)	,162	.
	N	487	487

Ek 29: Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	3,8012	,71585	500
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations

		Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	Aylık Ortalama Aile Geliri
Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	Pearson Correlation	1	-,006
	Sig. (2-tailed)	.	,902
	N	500	439
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	-,006	1
	Sig. (2-tailed)	,902	.
	N	439	439

Ek 30: Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları ve Eğitim Düzeyi

Descriptives

	Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	74	3,4861	,71992	,08369	3,3193	3,6529	1,67	5,00
Ortaokul Mezunu	49	3,5074	,80585	,11512	3,2759	3,7388	1,67	5,00
Lise Mezunu	166	3,9746	,63441	,04924	3,8774	4,0719	1,00	5,00
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156	3,8668	,70278	,05627	3,7557	3,9780	1,33	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	3,7778	,70012	,09440	3,5885	3,9670	2,00	5,00
Total	500	3,8013	,71585	,03201	3,7384	3,8641	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,325	4	495	,260

Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar

Tukey HSD^{a,b}

Eğitim Düzeyiniz	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
İlkokul Mezunu	74	3,4861	
Ortaokul Mezunu	49	3,5074	
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	3,7778	3,7778
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156		3,8668
Lise Mezunu	166		3,9746
Sig.		,069	,395

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

- Uses Harmonic Mean Sample Size = 77,474.
- The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable					
		Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar					
		Tukey HSD					
		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval		
(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi				Lower Bound	Upper Bound	
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	-,0213	,12783	1,000	-,3712	,3287	
	Lise Mezunu	-,4885*	,09701	,000	-,7541	-,2229	
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3807*	,09796	,001	-,6489	-,1125	
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	-,2917	,12356	,128	-,6300	,0466	
Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,0213	,12783	1,000	-,3287	,3712	
	Lise Mezunu	-,4673*	,11284	,000	-,7762	-,1583	
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3594*	,11366	,014	-,6706	-,0483	
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	-,2704	,13634	,276	-,6437	,1029	
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	,4885*	,09701	,000	,2229	,7541	
	Ortaokul Mezunu	,4673*	,11284	,000	,1583	,7762	
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	,1078	,07739	,632	-,1040	,3197	
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	,1969	,10798	,361	-,0988	,4925	
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,3807*	,09796	,001	,1125	,6489	
	Ortaokul Mezunu	,3594*	,11366	,014	,0483	,6706	
	Lise Mezunu	-,1078	,07739	,632	-,3197	,1040	
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	,0890	,10884	,925	-,2090	,3870	
Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	İlkokul Mezunu	,2917	,12356	,128	-,0466	,6300	
	Ortaokul Mezunu	,2704	,13634	,276	-,1029	,6437	
	Lise Mezunu	-,1969	,10798	,361	-,4925	,0988	
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,0890	,10884	,925	-,3870	,2090	

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 31: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Yaş Durumu

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	3,0665	,90675	500
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Yaş
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Pearson Correlation	1	-,029
	Sig. (2-tailed)	.	,524
	N	500	487
Yaş	Pearson Correlation	-,029	1
	Sig. (2-tailed)	,524	.
	N	487	487

Ek 32: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Medeni Durum

Descriptives

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	348	3,1255	,91047	,04881	3,0295	3,2215	1,00	5,00
Bekar	142	2,9296	,89512	,07512	2,7811	3,0781	1,00	5,00
Dul	7	2,7143	,79881	,30192	1,9755	3,4531	1,00	3,40
Total	497	3,0637	,90828	,04074	2,9837	3,1438	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,785	2	494	,457

ANOVA

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,737	2	2,369	2,893	,056
Within Groups	404,450	494	,819		
Total	409,187	496			

Ek 33: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	3,0665	,90675	500
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations

		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Aylık Ortalama Aile Geliri
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Pearson Correlation	1	-,080
	Sig. (2-tailed)	.	,092
	N	500	439
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	-,080	1
	Sig. (2-tailed)	,092	.
	N	439	439

Ek 34: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Meslek Durum

Descriptives

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	127	3,2210	,96659	,08577	3,0513	3,3907	1,00	5,00
Memur	137	2,9139	,95079	,08123	2,7532	3,0745	1,00	5,00
Serbest Meslek	44	3,0364	,74118	,11174	2,8110	3,2617	1,00	4,20
Ev Hanımı	66	3,0667	,84002	,10340	2,8602	3,2732	1,00	5,00
Emekli	24	2,8667	,89183	,18204	2,4901	3,2433	1,00	4,20
Esnaf	42	3,4286	,87521	,13505	3,1558	3,7013	1,20	5,00
Sanayici Tüccar	2	3,4000	,28284	,20000	,8588	5,9412	3,20	3,60
Öğrenci	52	2,8577	,79344	,11003	2,6368	3,0786	1,00	4,40
Total	494	3,0617	,90888	,04089	2,9813	3,1420	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,287	7	486	,027

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları				
		Tamhane				
(I) Mesleğiniz	(J) Mesleğiniz	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İşçi	Memur	,3071	,11813	,242	-,0649	,6791
	Serbest Meslek	,1846	,14086	,998	-,2668	,6360
	Ev Hanımı	,1543	,13434	1,000	-,2720	,5807
	Emekli	,3543	,20124	,922	-,3259	1,0346
	Esnaf	-,2076	,15998	,998	-,7241	,3090
	Sanayici Tüccar	-,1790	,21762	1,000	-15,6749	15,3169
	Öğrenci	,3633	,13951	,254	-,0819	,8085
Memur	İşçi	-,3071	,11813	,242	-,6791	,0649
	Serbest Meslek	-,1225	,13814	1,000	-,5658	,3209
	Ev Hanımı	-,1528	,13149	1,000	-,5704	,2648
	Emekli	,0472	,19935	1,000	-,6287	,7231
	Esnaf	-,5147*	,15760	,046	-1,0244	-,0050
	Sanayici Tüccar	-,4861	,21587	,999	-17,9261	16,9539
	Öğrenci	,0562	,13677	1,000	-,3807	,4931
Serbest Meslek	İşçi	-,1846	,14086	,998	-,6360	,2668
	Memur	,1225	,13814	1,000	-,3209	,5658
	Ev Hanımı	-,0303	,15224	1,000	-,5178	,4572
	Emekli	,1697	,21360	1,000	-,5428	,8822
	Esnaf	-,3922	,17528	,549	-,9572	,1728
	Sanayici Tüccar	-,3636	,22910	1,000	-8,4962	7,7689
	Öğrenci	,1787	,15682	1,000	-,3245	,6818
Ev Hanımı	İşçi	-,1543	,13434	1,000	-,5807	,2720
	Memur	,1528	,13149	1,000	-,2648	,5704
	Serbest Meslek	,0303	,15224	1,000	-,4572	,5178
	Emekli	,2000	,20936	1,000	-,5005	,9005
	Esnaf	-,3619	,17009	,644	-,9092	,1854
	Sanayici Tüccar	-,3333	,22515	1,000	-10,2444	9,5777
	Öğrenci	,2090	,15099	,994	-,2731	,6910
Emekli	İşçi	-,3543	,20124	,922	-1,0346	,3259
	Memur	-,0472	,19935	1,000	-,7231	,6287
	Serbest Meslek	-,1697	,21360	1,000	-,8822	,5428
	Ev Hanımı	-,2000	,20936	1,000	-,9005	,5005
	Esnaf	-,5619	,22667	,378	-1,3105	,1867
	Sanayici Tüccar	-,5333	,27044	,983	-3,0774	2,0108
	Öğrenci	,0090	,21271	1,000	-,7006	,7186
Esnaf	İşçi	,2076	,15998	,998	-,3090	,7241
	Memur	,5147*	,15760	,046	,0050	1,0244
	Serbest Meslek	,3922	,17528	,549	-,1728	,9572
	Ev Hanımı	,3619	,17009	,644	-,1854	,9092
	Emekli	,5619	,22667	,378	-,1867	1,3105
	Sanayici Tüccar	,0286	,24133	1,000	-4,9236	4,9808
	Öğrenci	,5709*	,17420	,042	,0101	1,1316
Sanayici Tüccar	İşçi	,1790	,21762	1,000	-15,3169	15,6749
	Memur	,4861	,21587	,999	-16,9539	17,9261
	Serbest Meslek	,3636	,22910	1,000	-7,7689	8,4962
	Ev Hanımı	,3333	,22515	1,000	-9,5777	10,2444
	Emekli	,5333	,27044	,983	-2,0108	3,0774
	Esnaf	-,0286	,24133	1,000	-4,9808	4,9236
	Öğrenci	,5423	,22827	,993	-7,9138	8,9984
Öğrenci	İşçi	-,3633	,13951	,254	-,8085	,0819
	Memur	-,0562	,13677	1,000	-,4931	,3807
	Serbest Meslek	-,1787	,15682	1,000	-,6818	,3245
	Ev Hanımı	-,2090	,15099	,994	-,6910	,2731
	Emekli	-,0090	,21271	1,000	-,7186	,7006
	Esnaf	-,5709*	,17420	,042	-1,1316	-,0101
	Sanayici Tüccar	-,5423	,22827	,993	-8,9984	7,9138

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 35: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Eğitim Düzeyi

Descriptives

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	% Confidence Interval f Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	74	3,2811	,89682	,10425	3,0733	3,4889	1,00	5,00
Ortaokul Mezunu	49	3,0245	,95449	,13636	2,7503	3,2987	1,00	5,00
Lise Mezunu	166	3,1522	,86829	,06739	3,0191	3,2853	1,00	5,00
Fakülte ya da Yüksekokul Me	156	2,9179	,91943	,07361	2,7725	3,0634	1,00	5,00
Yüksek Lisans Üzeri Mezunu	55	2,9782	,90076	,12146	2,7347	3,2217	1,00	5,00
Total	500	3,0665	,90675	,04055	2,9869	3,1462	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,411	4	495	,801

**Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına
Dönük Halkla İlişkiler Amaçları**

Tukey HSD ^{a,b}

Eğitim Düzeyiniz	N	Subset for alpha = .05
		1
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156	2,9179
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	2,9782
Ortaokul Mezunu	49	3,0245
Lise Mezunu	166	3,1522
İlkokul Mezunu	74	3,2811
Sig.		,090

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

- Uses Harmonic Mean Sample Size = 77,474.
- The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler				
		Tukey HSD				
(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	,2566	,16591	,533	-,1977	,7108
	Lise Mezunu	,1289	,12591	,844	-,2159	,4736
	Fakülte ya da Yüksekokul Me	,3631*	,12715	,036	,0150	,7113
	Yüksek Lisans Üzeri Mezunu	,3029	,16038	,325	-,1362	,7420
Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	-,2566	,16591	,533	-,7108	,1977
	Lise Mezunu	-,1277	,14646	,907	-,5287	,2733
	Fakülte ya da Yüksekokul Me	,1065	,14752	,951	-,2974	,5104
	Yüksek Lisans Üzeri Mezunu	,0463	,17696	,999	-,4382	,5308
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	-,1289	,12591	,844	-,4736	,2159
	Ortaokul Mezunu	,1277	,14646	,907	-,2733	,5287
	Fakülte ya da Yüksekokul Me	,2343	,10045	,137	-,0408	,5093
	Yüksek Lisans Üzeri Mezunu	,1740	,14015	,727	-,2097	,5577
Fakülte ya da Yüksekokul Me	İlkokul Mezunu	-,3631*	,12715	,036	-,7113	-,0150
	Ortaokul Mezunu	-,1065	,14752	,951	-,5104	,2974
	Lise Mezunu	-,2343	,10045	,137	-,5093	,0408
	Yüksek Lisans Üzeri Mezunu	-,0602	,14127	,993	-,4470	,3265
Yüksek Lisans Üzeri Mezunu	İlkokul Mezunu	-,3029	,16038	,325	-,7420	,1362
	Ortaokul Mezunu	-,0463	,17696	,999	-,5308	,4382
	Lise Mezunu	-,1740	,14015	,727	-,5577	,2097
	Fakülte ya da Yüksekokul Me	,0602	,14127	,993	-,3265	,4470

*.The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 36: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ve Cinsiyet

Group Statistics

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Erkek	314	3,1293	,91852	,05183
	Bayan	186	2,9606	,87881	,06444

Independent Samples Test

	Levene's Test for equality of Variance	t-test for Equality of Means								
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Türk Kamu Yönetim Kurum Dışına Dönüş Halkla İlişkiler Amaçları	Equal variances assumed	,184	,668	2,017	498	,044	,1687	,08364	,00439	,33306
	Equal variances not assumed			2,040	402,321	,042	,1687	,08270	,00615	,33130

Ek 37: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Meslek Durumu

Descriptives

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	127	3,7680	,74090	,06574	3,6379	3,8982	1,67	5,00
Memur	137	3,7757	,71941	,06146	3,6542	3,8973	1,56	5,00
Serbest Meslek	44	3,7680	,74712	,11263	3,5408	3,9951	1,56	4,78
Ev Hanımı	66	3,5505	,71702	,08826	3,3742	3,7268	1,67	5,00
Emekli	24	3,4213	,81648	,16666	3,0765	3,7661	1,67	5,00
Esnaf	42	3,7989	,63769	,09840	3,6002	3,9977	2,22	5,00
Sanayici Tüccar	2	3,0556	,23570	,16667	,9379	5,1733	2,89	3,22
Öğrenci	52	3,8291	,81545	,11308	3,6020	4,0561	1,00	5,00
Total	494	3,7304	,73938	,03327	3,6651	3,7958	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,722	7	486	,653

ANOVA

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,567	7	,938	1,734	,099
Within Groups	262,947	486	,541		
Total	269,514	493			

Ek 38: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Eğitim Düzeyi

Descriptives

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	74	3,6655	,73185	,08508	3,4960	3,8351	1,78	5,00
Ortaokul Mezunu	49	3,5196	,77378	,11054	3,2973	3,7418	1,67	5,00
Lise Mezunu	166	3,8246	,68288	,05300	3,7200	3,9293	1,00	5,00
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156	3,7016	,78481	,06284	3,5775	3,8257	1,56	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	3,7939	,70189	,09464	3,6042	3,9837	2,00	5,00
Total	500	3,7294	,73717	,03297	3,6647	3,7942	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,682	4	495	,605

ANOVA

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,314	4	1,079	2,001	,093
Within Groups	266,855	495	,539		
Total	271,169	499			

Ek 39: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Medeni Durum

Descriptives

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	348	3,6825	,72270	,03874	3,6063	3,7587	1,56	5,00
Bekar	142	3,8463	,76425	,06413	3,7196	3,9731	1,00	5,00
Dul	7	3,7183	,83340	,31500	2,9475	4,4890	2,44	5,00
Total	497	3,7298	,73844	,03312	3,6647	3,7949	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,385	2	494	,680

ANOVA

	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,708	2	1,354	2,498	,083
Within Groups	267,758	494	,542		
Total	270,466	496			

Ek 40: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Cinsiyet

Group Statistics

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Erkek	314	3,7348	,75093	,04238
	Bayan	186	3,7204	,71527	,05245

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variance		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Türk Kamu Yönetim Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Equal variances assumed	,585	,445	,210	498	,834	,0143	,06827	,11980	,14847
	Equal variances not assumed			,213	403,714	,832	,0143	,06743	,11822	,14689

Ek 41: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Yaş Durumu

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	3,7294	,73717	500
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Yaş
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Pearson Correlation	1	-,083
	Sig. (2-tailed)	.	,069
	N	500	487
Yaş	Pearson Correlation	-,083	1
	Sig. (2-tailed)	,069	.
	N	487	487

Ek 42: Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	3,7294	,73717	500
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations

		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Aylık Ortalama Aile Geliri
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Pearson Correlation	1	-,015
	Sig. (2-tailed)	.	,755
	N	500	439
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	-,015	1
	Sig. (2-tailed)	,755	.
	N	439	439

Ek 43: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Olumlu ve Yeterli	16	3,4826	,60815	,15204	3,1586	3,8067	1,94	4,83
Olumlu Ama Yetersiz	29	3,7621	,64174	,11917	3,5180	4,0062	2,44	4,83
Olumsuz	7	3,7045	,53522	,20229	3,2095	4,1995	3,00	4,67
Hiçbir Cevap Alamadı	3	3,3704	,48538	,28024	2,1646	4,5761	2,83	3,78
Total	55	3,6521	,61368	,08275	3,4862	3,8180	1,94	4,83

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,490	3	51	,690

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,068	3	,356	,942	,427
Within Groups	19,269	51	,378		
Total	20,337	54			

Ek 44: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	348	3,7878	,61149	,03278	3,7233	3,8523	2,06	5,00
Bekar	142	3,8696	,73018	,06128	3,7485	3,9907	1,00	5,00
Dul	7	3,4762	,77967	,29469	2,7551	4,1973	2,67	4,83
Total	497	3,8068	,65072	,02919	3,7494	3,8641	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,898	2	494	,151

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,451	2	,725	1,718	,181
Within Groups	208,573	494	,422		
Total	210,023	496			

Ek 45: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet

Group Statistics

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Erkek	314	3,8167	,67026	,03783
	Bayan	186	3,7881	,61540	,04512

Independent Samples Test

	Levene's Test for equality of Variance		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Bilgi Edinme Hakkı Equal varians Kamu Yönetiminin assumed	1,655	,199	,475	498	,635	,0286	,06018	-,08968	,14680	
Sorunları Açısında Equal varians Sağladığı Yararlar not assumed			,485	415,176	,628	,0286	,05888	-,08718	,14430	

Ek 46: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	3,8061	,64992	500
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Yaş
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	-,043
	Sig. (2-tailed)	.	,349
	N	500	487
Yaş	Pearson Correlation	-,043	1
	Sig. (2-tailed)	,349	.
	N	487	487

Ek 47: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	3,8061	,64992	500
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Aylık Ortalama Aile Geliri
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	-,002
	Sig. (2-tailed)	.	,973
	N	500	439
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	-,002	1
	Sig. (2-tailed)	,973	.
	N	439	439

Ek 48: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu

Group Statistics					
Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Yararlanmış	56	3,6494	,60842	,08130
	Yararlanmamış	443	3,8268	,65335	,03104

Independent Samples Test									
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference Lower Upper
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Equal variances assumed	,905	,342	-1,929	497	,054	-,1774	,09198	-,35813 ,00329
	Equal variances not assumed			-2,039	72,013	,045	-,1774	,08703	-,35090 -,00393

Ek 49: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu

Descriptives								
	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	127	3,8123	,67237	,05966	3,6942	3,9303	2,17	5,00
Memur	137	3,9329	,55796	,04767	3,8386	4,0271	1,94	5,00
Serbest Meslek	44	3,6564	,67606	,10192	3,4509	3,8619	1,22	5,00
Ev Hanımı	66	3,6133	,68595	,08443	3,4447	3,7819	2,06	5,00
Emekli	24	3,7215	,58157	,11871	3,4759	3,9671	2,78	4,94
Esnaf	42	3,7851	,74127	,11438	3,5541	4,0161	2,39	5,00
Sanayici Tüccar	2	4,1944	,51069	,36111	-,3939	8,7828	3,83	4,56
Öğrenci	52	3,8565	,68402	,09486	3,6660	4,0469	1,00	4,89
Total	494	3,8047	,65303	,02938	3,7470	3,8624	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances			
Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,165	7	486	,321

Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar

Tukey HSD^{a, b}

Mesleğiniz	N	Subset for alpha = .05
		1
Ev Hanımı	66	3,6133
Serbest Meslek	44	3,6564
Emekli	24	3,7215
Esnaf	42	3,7851
İşçi	127	3,8123
Öğrenci	52	3,8565
Memur	137	3,9329
Sanayici Tüccar	2	4,1944
Sig.		,326

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

- Uses Harmonic Mean Sample Size = 12,544.
- The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
		Tukey HSD				
(I) Mesleğiniz	(J) Mesleğiniz	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İşçi	Memur	-,1206	,07980	,801	-,3635	,1223
	Serbest Meslek	,1559	,11333	,868	-,1891	,5008
	Ev Hanımı	,1989	,09830	,467	-,1003	,4982
	Emekli	,0908	,14419	,998	-,3482	,5297
	Esnaf	,0272	,11531	1,000	-,3239	,3782
	Sanayici Tüccar	-,3822	,46168	,991	-1,7876	1,0233
	Öğrenci	-,0442	,10666	1,000	-,3689	,2805
Memur	İşçi	,1206	,07980	,801	-,1223	,3635
	Serbest Meslek	,2764	,11226	,214	-,0653	,6182
	Ev Hanımı	,3195*	,09707	,024	,0240	,6150
	Emekli	,2114	,14335	,821	-,2250	,6478
	Esnaf	,1478	,11426	,901	-,2001	,4956
	Sanayici Tüccar	-,2616	,46142	,999	-1,6662	1,1431
	Öğrenci	,0764	,10552	,996	-,2448	,3976
Serbest Meslek	İşçi	-,1559	,11333	,868	-,5008	,1891
	Memur	-,2764	,11226	,214	-,6182	,0653
	Ev Hanımı	,0431	,12608	1,000	-,3407	,4269
	Emekli	-,0651	,16439	1,000	-,5655	,4354
	Esnaf	-,1287	,13975	,984	-,5541	,2968
	Sanayici Tüccar	-,5380	,46838	,946	-1,9639	,8878
	Öğrenci	-,2001	,13270	,803	-,6040	,2039
Ev Hanımı	İşçi	-,1989	,09830	,467	-,4982	,1003
	Memur	-,3195*	,09707	,024	-,6150	-,0240
	Serbest Meslek	-,0431	,12608	1,000	-,4269	,3407
	Emekli	-,1082	,15442	,997	-,5783	,3619
	Esnaf	-,1718	,12787	,882	-,5610	,2175
	Sanayici Tüccar	-,5811	,46498	,916	-1,9966	,8343
	Öğrenci	-,2431	,12012	,467	-,6088	,1225
Emekli	İşçi	-,0908	,14419	,998	-,5297	,3482
	Memur	-,2114	,14335	,821	-,6478	,2250
	Serbest Meslek	,0651	,16439	1,000	-,4354	,5655
	Ev Hanımı	,1082	,15442	,997	-,3619	,5783
	Esnaf	-,0636	,16577	1,000	-,5682	,4410
	Sanayici Tüccar	-,4730	,47679	,975	-1,9244	,9785
	Öğrenci	-,1350	,15987	,990	-,6216	,3517
Esnaf	İşçi	-,0272	,11531	1,000	-,3782	,3239
	Memur	-,1478	,11426	,901	-,4956	,2001
	Serbest Meslek	,1287	,13975	,984	-,2968	,5541
	Ev Hanımı	,1718	,12787	,882	-,2175	,5610
	Emekli	,0636	,16577	1,000	-,4410	,5682
	Sanayici Tüccar	-,4094	,46887	,988	-1,8367	1,0180
	Öğrenci	-,0714	,13440	,999	-,4805	,3378
Sanayici Tüccar	İşçi	,3822	,46168	,991	-1,0233	1,7876
	Memur	,2616	,46142	,999	-1,1431	1,6662
	Serbest Meslek	,5380	,46838	,946	-,8878	1,9639
	Ev Hanımı	,5811	,46498	,916	-,8343	1,9966
	Emekli	,4730	,47679	,975	-,9785	1,9244
	Esnaf	,4094	,46887	,988	-1,0180	1,8367
	Öğrenci	,3380	,46682	,996	-1,0831	1,7591
Öğrenci	İşçi	,0442	,10666	1,000	-,2805	,3689
	Memur	-,0764	,10552	,996	-,3976	,2448
	Serbest Meslek	,2001	,13270	,803	-,2039	,6040
	Ev Hanımı	,2431	,12012	,467	-,1225	,6088
	Emekli	,1350	,15987	,990	-,3517	,6216
	Esnaf	,0714	,13440	,999	-,3378	,4805
	Sanayici Tüccar	-,3380	,46682	,996	-1,7591	1,0831

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 50: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	5% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	74	3,5010	,67076	,07797	3,3456	3,6564	2,06	5,00
Ortaokul Mezunu	49	3,5335	,76576	,10939	3,3135	3,7534	2,11	5,00
Lise Mezunu	166	3,9369	,58581	,04547	3,8471	4,0266	1,00	5,00
Fakülte ya da Yüksekokul Mezu	156	3,8738	,61056	,04888	3,7773	3,9704	1,22	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55	3,8724	,62438	,08419	3,7036	4,0412	2,56	5,00
Total	500	3,8061	,64992	,02907	3,7490	3,8632	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,756	4	495	,136

Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar

Tukey HSD ^{a,b}

Eğitim Düzeyiniz	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
İlkokul Mezunu	74	3,5010	
Ortaokul Mezunu	49	3,5335	
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	55		3,8724
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	156		3,8738
Lise Mezunu	166		3,9369
Sig.		,998	,969

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

- Uses Harmonic Mean Sample Size = 77,474.
- The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		İçişleri Bakanlığı'nın Kamu Yönetiminin Sorunları Açısından Sorularına İlişkin Algılanan Sorunların Yararları				
		Tukey HSD				
		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi				Lower Bound	Upper Bound
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	-,0325	,11603	,999	-,3502	,2852
	Lise Mezunu	-,4359*	,08806	,000	-,6770	-,1948
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3728*	,08892	,000	-,6163	-,1294
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	-,3714*	,11215	,009	-,6784	-,0643
Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,0325	,11603	,999	-,2852	,3502
	Lise Mezunu	-,4034*	,10242	,001	-,6838	-,1230
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,3404*	,10317	,009	-,6228	-,0579
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	-,3389*	,12375	,050	-,6777	-,0001
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	,4359*	,08806	,000	,1948	,6770
	Ortaokul Mezunu	,4034*	,10242	,001	,1230	,6838
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	,0630	,07025	,898	-,1293	,2554
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	,0645	,09801	,965	-,2039	,3328
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,3728*	,08892	,000	,1294	,6163
	Ortaokul Mezunu	,3404*	,10317	,009	,0579	,6228
	Lise Mezunu	-,0630	,07025	,898	-,2554	,1293
	Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	,0015	,09879	1,000	-,2690	,2719
Yüksek Lisans ve Üstü Mezunu	İlkokul Mezunu	,3714*	,11215	,009	,0643	,6784
	Ortaokul Mezunu	,3389*	,12375	,050	,0001	,6777
	Lise Mezunu	-,0645	,09801	,965	-,3328	,2039
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	-,0015	,09879	1,000	-,2719	,2690

*.The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 51: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu

Descriptives								
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	33	3,1869	,78957	,13745	2,9069	3,4668	1,67	5,00
Memur	82	3,0561	,79900	,08823	2,8805	3,2316	1,00	5,00
Serbest Meslek	11	3,3434	,90466	,27276	2,7357	3,9512	1,89	5,00
Ev Hanımı	14	2,6746	,72986	,19506	2,2532	3,0960	1,00	3,56
Emekli	14	3,0159	,77821	,20799	2,5665	3,4652	1,56	4,22
Esnaf	6	3,3889	,56982	,23263	2,7909	3,9869	2,78	4,22
Sanayici Tüccar	2	3,6667	,15713	,11111	2,2549	5,0785	3,56	3,78
Öğrenci	14	3,1071	,69541	,18586	2,7056	3,5087	2,00	4,11
Total	176	3,0874	,78334	,05905	2,9708	3,2039	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances			
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,579	7	168	,772

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,807	7	,687	1,125	,350
Within Groups	102,577	168	,611		
Total	107,384	175			

Ek 52: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

Descriptives								
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	13	2,7094	,80449	,22312	2,2233	3,1955	1,00	3,56
Ortaokul Mezunu	14	3,1825	,88847	,23745	2,6696	3,6955	1,67	5,00
Lise Mezunu	42	3,0939	,63123	,09740	2,8972	3,2906	1,89	4,56
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	68	3,2198	,82494	,10004	3,0201	3,4194	1,56	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	42	2,9719	,77423	,11947	2,7306	3,2132	1,00	5,00
Total	179	3,0921	,77991	,05829	2,9771	3,2071	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances			
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,966	4	174	,427

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	3,734	4	,933	1,554	,189
Within Groups	104,536	174	,601		
Total	108,270	178			

Ek 53: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	133	3,1331	,78926	,06844	2,9978	3,2685	1,00	5,00
Bekar	44	2,9343	,72468	,10925	2,7140	3,1547	1,00	4,11
Dul	2	3,8333	1,02138	,72222	-5,3434	13,0100	3,11	4,56
Total	179	3,0921	,77991	,05829	2,9771	3,2071	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,255	2	176	,775

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,418	2	1,209	2,010	,137
Within Groups	105,852	176	,601		
Total	108,270	178			

Ek 54: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	3,0921	,77991	179
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Yaş
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	-,002
	Sig. (2-tailed)	.	,978
	N	179	173
Yaş	Pearson Correlation	-,002	1
	Sig. (2-tailed)	,978	.
	N	173	487

Ek 55: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	3,0921	,77991	179
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Aylık Ortalama Aile Geliri
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	-,033
	Sig. (2-tailed)	.	,671
	N	179	167
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	-,033	1
	Sig. (2-tailed)	,671	.
	N	167	439

Ek 56: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet

Group Statistics

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Erkek	124	3,1334	,79159	,07109
	Bayan	55	2,9990	,75166	,10135

Independent Samples Test

	Levene's Test for equality of Variance		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	,864	,354	1,064	177	,289	,1344	,12630	-,11485	,38367
			1,086	108,652	,280	,1344	,12380	-,11096	,37978

Ek 57: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu

Group Statistics

Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar Yararlanmış	54	3,1667	,82013	,11161
Yararlanmamış	125	3,0599	,76302	,06825

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Bilgi Edinme Hakkı Yönetmelik Yapıdan Kaynaklanan Sorun Açısından Sağladığı Yararlar	Equal variance assumed	,455	,501	,840	177	,402	,1068	,12711	-,14407	,35762
	Equal variance not assumed			,816	94,405	,416	,1068	,13082	-,15295	,36650

Ek 58: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Olumlu ve Yeterli	16	3,1042	,85247	,21312	2,6499	3,5584	2,00	5,00
Olumlu Ama Yetersiz	28	3,1389	,83017	,15689	2,8170	3,4608	1,56	5,00
Olumsuz	6	3,2037	,88727	,36223	2,2726	4,1348	1,89	4,44
Hiçbir Cevap Alamadı	3	3,7778	,67586	,39021	2,0988	5,4567	3,00	4,22
Total	53	3,1719	,82706	,11361	2,9439	3,3999	1,56	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,087	3	49	,967

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,211	3	,404	,576	,634
Within Groups	34,358	49	,701		
Total	35,570	52			

Ek 59: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu

Descriptives								
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	33	3,1999	,95272	,16585	2,8621	3,5377	1,44	5,00
Memur	83	3,0337	,84122	,09234	2,8501	3,2174	1,00	5,00
Serbest Meslek	10	3,1444	,74820	,23660	2,6092	3,6797	2,00	4,22
Ev Hanımı	15	2,9574	,97335	,25132	2,4184	3,4964	1,44	4,89
Emekli	14	2,8889	,94583	,25278	2,3428	3,4350	1,00	4,78
Esnaf	6	3,1296	,93073	,37997	2,1529	4,1064	1,89	4,67
Sanayici Tüccar	2	3,0000	,78567	,55556	-4,0590	10,0590	2,44	3,56
Öğrenci	14	2,8730	,57958	,15490	2,5384	3,2077	2,00	3,78
Total	177	3,0432	,85326	,06414	2,9166	3,1698	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances			
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,838	7	169	,557

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,818	7	,260	,348	,931
Within Groups	126,320	169	,747		
Total	128,138	176			

Ek 60: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

Descriptives								
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	14	2,8829	1,06397	,28436	2,2686	3,4973	1,00	4,89
Ortaokul Mezunu	14	2,9683	1,00372	,26826	2,3887	3,5478	1,78	5,00
Lise Mezunu	42	2,9322	,74128	,11438	2,7012	3,1632	1,44	4,44
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	68	3,1899	,84775	,10280	2,9847	3,3951	1,67	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	42	3,0026	,83129	,12827	2,7436	3,2617	1,00	5,00
Total	180	3,0450	,84996	,06335	2,9199	3,1700	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances			
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,695	4	175	,597

ANOVA					
	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,487	4	,622	,858	,491
Within Groups	126,827	175	,725		
Total	129,314	179			

Ek 61: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	134	3,1001	,88018	,07604	2,9497	3,2505	1,00	5,00
Bekar	44	2,8512	,74037	,11161	2,6261	3,0763	1,00	4,44
Dul	2	3,6111	,07857	,05556	2,9052	4,3170	3,56	3,67
Total	180	3,0450	,84996	,06335	2,9199	3,1700	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,857	2	177	,060

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,701	2	1,350	1,888	,154
Within Groups	126,614	177	,715		
Total	129,314	179			

Ek 62: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	3,0450	,84996	180
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Yaş
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	,000
	Sig. (2-tailed)	.	,996
	N	180	174
Yaş	Pearson Correlation	,000	1
	Sig. (2-tailed)	,996	.
	N	174	487

Ek 63: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	3,0450	,84996	180
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations			
		Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Aylık Ortalama Aile Geliri
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	-,036
	Sig. (2-tailed)	.	,643
	N	180	168
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	-,036	1
	Sig. (2-tailed)	,643	.
	N	168	439

Ek 64: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet

Group Statistics					
	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	Erkek	125	3,0966	,89026	,07963
	Bayan	55	2,9275	,74465	,10041

Independent Samples Test									
	Levene's Test for Equality of Variance		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	2,642	,106	1,231	178	,220	,1691	,13733	-,10191	,44011
			1,320	22,226	,189	,1691	,12815	-,08459	,42278

Ek 65: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu

Group Statistics

Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar	54	3,0628	,89737	,12212
Yararlanmamış	126	3,0373	,83240	,07416

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Bilgi Edinme Hakkı Yönetimsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorun Açısından Sağladığı Yararlar	Equal variance assumed	,406	,525	,183	178	,855	,0254	,13862	-,24812	,29898
	Equal variance not assumed			,178	93,883	,859	,0254	,14287	-,25824	,30911

Ek 66: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Olumlu ve Yeterli	16	3,2153	,83293	,20823	2,7714	3,6591	2,00	5,00
Olumlu Ama Yetersiz	28	2,9722	,91656	,17321	2,6168	3,3276	1,00	5,00
Olumsuz	6	3,1204	1,00764	,41137	2,0629	4,1778	1,50	4,22
Hiçbir Cevap Almadı	3	3,4444	,86781	,50103	1,2887	5,6002	2,89	4,44
Total	53	3,0891	,88463	,12151	2,8453	3,3329	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,250	3	49	,861

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Yönetsel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,022	3	,341	,421	,739
Within Groups	39,672	49	,810		
Total	40,693	52			

Ek 67: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Yaş Durumu

Descriptive Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	3,2494	,93532	178
Yaş	34,0903	11,07903	487

Correlations			
		Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Yaş
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	,067
	Sig. (2-tailed)	.	,384
	N	178	172
Yaş	Pearson Correlation	,067	1
	Sig. (2-tailed)	,384	.
	N	172	487

Ek 68: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	3,2494	,93532	178
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations			
		Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Aylık Ortalama Aile Geliri
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	,074
	Sig. (2-tailed)	.	,345
	N	178	166
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	,074	1
	Sig. (2-tailed)	,345	.
	N	166	439

Ek 69: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	132	3,2485	,95426	,08306	3,0842	3,4128	1,00	5,00
Bekar	44	3,2136	,88963	,13412	2,9432	3,4841	1,00	4,60
Dul	2	4,1000	,14142	,10000	2,8294	5,3706	4,00	4,20
Total	178	3,2494	,93532	,07011	3,1111	3,3878	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,754	2	175	,176

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,503	2	,752	,858	,426
Within Groups	153,342	175	,876		
Total	154,845	177			

Ek 70: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet

Group Statistics

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Erkek	123	3,3187	,92394	,08331
	Bayan	55	3,0945	,95052	,12817

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminde Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Equal variances assumed	,559	,456	1,482	176	,140	,2242	,15121	-,07426	,52257
	Equal variances not assumed			1,466	101,268	,146	,2242	,15286	-,07908	,52739

Ek 71: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu

Group Statistics

Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar Yararlanmış	54	3,4074	,90863	,12365
Yararlanmamış	124	3,1806	,94203	,08460

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetiminin Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar	Equal variance assumed	,084	,773	1,492	176	,137	,2268	,15197	-,07316	,52669
	Equal variance not assumed			1,514	104,376	,133	,2268	,14982	-,07032	,52385

Ek 72: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Olumlu ve Yeterli	16	3,5875	,73926	,18481	3,1936	3,9814	2,00	5,00
Olumlu Ama Yetersiz	28	3,2214	1,04327	,19716	2,8169	3,6260	1,00	5,00
Olumsuz	6	3,6000	,76942	,31411	2,7925	4,4075	2,20	4,20
Hiçbir Cevap Almadı	3	3,6000	,72111	,41633	1,8087	5,3913	3,00	4,40
Total	53	3,3962	,91356	,12549	3,1444	3,6480	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,735	3	49	,172

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,815	3	,605	,713	,549
Within Groups	41,585	49	,849		
Total	43,399	52			

Ek 73: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	33	3,4545	,88920	,15479	3,1392	3,7698	1,00	5,00
Memur	81	3,2543	,93113	,10346	3,0484	3,4602	1,00	4,60
Serbest Mes	10	3,6000	,44222	,13984	3,2837	3,9163	3,00	4,00
Ev Hanımı	15	2,4000	1,03648	,26762	1,8260	2,9740	1,00	4,60
Emekli	14	3,1571	1,16666	,31180	2,4835	3,8308	1,00	4,80
Esnaf	6	3,3667	1,04626	,42714	2,2687	4,4647	2,00	4,40
Sanayici Tü	2	3,6000	,00000	,00000	3,6000	3,6000	3,60	3,60
Öğrenci	14	3,3000	,64570	,17257	2,9272	3,6728	2,00	4,00
Total	175	3,2423	,94067	,07111	3,1019	3,3826	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
2,348	7	167	,026

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar				
		Tamhane				
(I) Mesleğiniz	(J) Mesleğiniz	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İşçi	Memur	,2002	,18618	1,000	-,4061	,8065
	Serbest Meslek	-,1455	,20860	1,000	-,8557	,5648
	Ev Hanımı	1,0545	,30916	,063	-,0296	2,1387
	Emekli	,2974	,34811	1,000	-,9551	1,5499
	Esnaf	,0879	,45432	1,000	-2,2335	2,4093
	Sanayici Tüccar	-,1455	,15479	1,000	-,6715	,3806
	Öğrenci	,1545	,23182	1,000	-,6301	,9392
Memur	İşçi	-,2002	,18618	1,000	-,8065	,4061
	Serbest Meslek	-,3457	,17395	,824	-,9664	,2751
	Ev Hanımı	,8543	,28692	,200	-,1890	1,8976
	Emekli	,0972	,32852	1,000	-1,1278	1,3221
	Esnaf	-,1123	,43949	1,000	-2,5462	2,3215
	Sanayici Tüccar	-,3457*	,10346	,035	-,6792	-,0121
	Öğrenci	-,0457	,20121	1,000	-,7522	,6608
Serbest Meslek	İşçi	,1455	,20860	1,000	-,5648	,8557
	Memur	,3457	,17395	,824	-,2751	,9664
	Ev Hanımı	1,2000*	,30195	,020	,1186	2,2814
	Emekli	,4429	,34173	,999	-,8079	1,6936
	Esnaf	,2333	,44944	1,000	-2,1270	2,5937
	Sanayici Tüccar	,0000	,13984	1,000	-,6094	,6094
	Öğrenci	,3000	,22212	,997	-,4868	1,0868
Ev Hanımı	İşçi	-1,0545	,30916	,063	-2,1387	,0296
	Memur	-,8543	,28692	,200	-1,8976	,1890
	Serbest Meslek	-1,2000*	,30195	,020	-2,2814	-,1186
	Emekli	-,7571	,41090	,893	-2,1826	,6683
	Esnaf	-,9667	,50405	,921	-3,1462	1,2128
	Sanayici Tüccar	-1,2000*	,26762	,014	-2,2256	-,1744
	Öğrenci	-,9000	,31843	,233	-2,0173	,2173
Emekli	İşçi	-,2974	,34811	1,000	-1,5499	,9551
	Memur	-,0972	,32852	1,000	-1,3221	1,1278
	Serbest Meslek	-,4429	,34173	,999	-1,6936	,8079
	Ev Hanımı	,7571	,41090	,893	-,6683	2,1826
	Esnaf	-,2095	,52883	1,000	-2,3901	1,9711
	Sanayici Tüccar	-,4429	,31180	,996	-1,6585	,7728
	Öğrenci	-,1429	,35637	1,000	-1,4196	1,1339
Esnaf	İşçi	-,0879	,45432	1,000	-2,4093	2,2335
	Memur	,1123	,43949	1,000	-2,3215	2,5462
	Serbest Meslek	-,2333	,44944	1,000	-2,5937	2,1270
	Ev Hanımı	,9667	,50405	,921	-1,2128	3,1462
	Emekli	,2095	,52883	1,000	-1,9711	2,3901
	Sanayici Tüccar	-,2333	,42714	1,000	-2,8011	2,3344
	Öğrenci	,0667	,46068	1,000	-2,2256	2,3589
Sanayici Tüccar	İşçi	,1455	,15479	1,000	-,3806	,6715
	Memur	,3457*	,10346	,035	-,0121	,6792
	Serbest Meslek	,0000	,13984	1,000	-,6094	,6094
	Ev Hanımı	1,2000*	,26762	,014	,1744	2,2256
	Emekli	,4429	,31180	,996	-,7728	1,6585
	Esnaf	,2333	,42714	1,000	-2,3344	2,8011
	Öğrenci	,3000	,17257	,956	-,3728	,9728
Öğrenci	İşçi	-,1545	,23182	1,000	-,9392	,6301
	Memur	,0457	,20121	1,000	-,6608	,7522
	Serbest Meslek	-,3000	,22212	,997	-1,0868	,4868
	Ev Hanımı	,9000	,31843	,233	-,2173	2,0173
	Emekli	,1429	,35637	1,000	-1,1339	1,4196
	Esnaf	-,0667	,46068	1,000	-2,3589	2,2256
	Sanayici Tüccar	-,3000	,17257	,956	-,9728	,3728

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 74: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasının Amaçlarına Ulaşması Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	5% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	14	2,6000	1,11769	,29872	1,9547	3,2453	1,00	4,60
Ortaokul Mezunu	14	3,2571	1,05955	,28318	2,6454	3,8689	1,60	5,00
Lise Mezunu	42	3,0667	,96441	,14881	2,7661	3,3672	1,00	4,20
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	67	3,4030	,87559	,10697	3,1894	3,6166	1,00	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	41	3,4049	,79685	,12445	3,1534	3,6564	1,00	4,80
Total	178	3,2494	,93532	,07011	3,1111	3,3878	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,194	4	173	,315

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar

Tukey HSD^{a,b}

Eğitim Düzeyiniz	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
İlkokul Mezunu	14	2,6000	
Lise Mezunu	42	3,0667	3,0667
Ortaokul Mezunu	14	3,2571	3,2571
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	67		3,4030
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	41		3,4049
Sig.		,095	,699

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 24,274.

b. The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dö Halkla İlişkiler Amaçları Açısından Sağladığı Yararlar				
		Tukey HSD				
(I) Eğitim Düzeyini	(J) Eğitim Düzeyini	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	-,6571	,34599	,322	-1,6109	,2967
	Lise Mezunu	-,4667	,28250	,467	-1,2454	,3121
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezu	-,8030*	,26900	,027	-1,5446	-,0614
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,8049*	,28336	,040	-1,5860	-,0237
Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,6571	,34599	,322	-,2967	1,6109
	Lise Mezunu	,1905	,28250	,962	-,5883	,9693
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezu	-,1458	,26900	,983	-,8874	,5957
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,1477	,28336	,985	-,9289	,6334
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	,4667	,28250	,467	-,3121	1,2454
	Ortaokul Mezunu	-,1905	,28250	,962	-,9693	,5883
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezu	-,3363	,18016	,339	-,8330	,1603
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,3382	,20097	,447	-,8922	,2158
Fakülte ya da Yüksekokul Mezu	İlkokul Mezunu	,8030*	,26900	,027	,0614	1,5446
	Ortaokul Mezunu	,1458	,26900	,983	-,5957	,8874
	Lise Mezunu	,3363	,18016	,339	-,1603	,8330
	Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	-,0019	,18151	1,000	-,5023	,4985
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	İlkokul Mezunu	,8049*	,28336	,040	,0237	1,5860
	Ortaokul Mezunu	,1477	,28336	,985	-,6334	,9289
	Lise Mezunu	,3382	,20097	,447	-,2158	,8922
	Fakülte ya da Yüksekokul Mezu	,0019	,18151	1,000	-,4985	,5023

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 75: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Cinsiyet

Group Statistics

Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	124	3,2606	,83112	,07464
Bayan	55	3,1434	,84503	,11394

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	,019	,891	,866	177	,388	,1171	,13534	-,14994	,38423
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed			,860	102,034	,392	,1171	,13621	-,15303	,38732

Ek 76: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Aylık Ortalama Aile Geliri

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	3,2246	,83480	179
Aylık Ortalama Aile Geliri	1325,2663	950,15429	439

Correlations

		Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Aylık Ortalama Aile Geliri
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar	Pearson Correlation	1	,021
	Sig. (2-tailed)	.	,786
	N	179	167
Aylık Ortalama Aile Geliri	Pearson Correlation	,021	1
	Sig. (2-tailed)	,786	.
	N	167	439

Ek 77: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Meslek Durumu

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İşçi	33	3,3077	,87497	,15231	2,9974	3,6179	1,00	5,00
Memur	82	3,2526	,85013	,09388	3,0658	3,4394	1,00	5,00
Serbest Meslek	10	3,4889	,70895	,22419	2,9817	3,9960	2,22	4,67
Ev Hanımı	15	2,8444	,99894	,25793	2,2912	3,3976	1,00	4,44
Emekli	14	2,8413	,80208	,21436	2,3782	3,3044	1,00	4,00
Esnaf	6	3,0556	,76578	,31263	2,2519	3,8592	2,44	4,56
Sanayici Tüccar	2	3,5000	,07857	,05556	2,7941	4,2059	3,44	3,56
Öğrenci	14	3,4683	,54638	,14603	3,1528	3,7837	2,00	4,00
Total	176	3,2221	,83865	,06322	3,0973	3,3469	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,294	7	168	,256

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,369	7	,910	1,310	,249
Within Groups	116,715	168	,695		
Total	123,084	175			

Ek 78: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Medeni Durum

Descriptives

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Evli	133	3,2404	,84366	,07315	3,0957	3,3851	1,00	5,00
Bekar	44	3,1263	,78186	,11787	2,8886	3,3640	1,00	4,00
Dul	2	4,3333	,94281	,66667	-4,1375	12,8041	3,67	5,00
Total	179	3,2246	,83480	,06240	3,1015	3,3477	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,326	2	176	,722

ANOVA

	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,917	2	1,459	2,120	,123
Within Groups	121,128	176	,688		
Total	124,046	178			

Ek 79: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Başvurusuna Alınan Sonuç

	Descriptives							
	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Olumlu ve Yeterli	16	3,5486	,91217	,22804	3,0626	4,0347	1,89	5,00
Olumlu Ama Yetersiz	29	3,3594	,93095	,17287	3,0053	3,7135	1,00	5,00
Olumsuz	6	3,6667	,66667	,27217	2,9670	4,3663	3,00	4,78
Hiçbir Cevap Alamadım	3	3,1852	,23130	,13354	2,6106	3,7598	3,00	3,44
Total	54	3,4399	,86827	,11816	3,2029	3,6769	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances			
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,340	3	50	,272

	ANOVA				
	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,880	3	,293	,375	,771
Within Groups	39,076	50	,782		
Total	39,957	53			

Ek 80: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Eğitim Düzeyi

	Descriptives							
	Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar							
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
İlkokul Mezunu	14	2,6825	,96063	,25674	2,1279	3,2372	1,00	4,00
Ortaokul Mezunu	14	2,8413	,96049	,25670	2,2867	3,3958	1,78	5,00
Lise Mezunu	42	3,3042	,75840	,11702	3,0679	3,5406	1,00	5,00
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	68	3,4082	,79631	,09657	3,2154	3,6009	1,00	5,00
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	41	3,1545	,79150	,12361	2,9046	3,4043	1,00	4,78
Total	179	3,2246	,83480	,06240	3,1015	3,3477	1,00	5,00

Test of Homogeneity of Variances			
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,665	4	174	,617

Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar

Tukey HSD			
a,b			
Eğitim Düzeyiniz	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
İlkokul Mezunu	14	2,6825	
Ortaokul Mezunu	14	2,8413	2,8413
Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu	41	3,1545	3,1545
Lise Mezunu	42	3,3042	3,3042
Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu	68		3,4082
Sig.		,064	,112

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

- Uses Harmonic Mean Sample Size = 24,300.
- The group sizes are unequal. The harmonic mean of the group sizes is used. Type I error levels are not guaranteed.

Multiple Comparisons

		Dependent Variable				
		nme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar				
		Tukey HSD				
(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	-,1587	,30743	,986	-1,0062	,6887
	Lise Mezunu	-,6217	,25101	,101	-1,3136	,0702
	Fakülte ya da Yüksekokul Mez	-,7256*	,23872	,023	-1,3837	-,0676
	Yüksek Lisans v Üzeri Mezunu	-,4719	,25178	,335	-1,1660	,2221
Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	,1587	,30743	,986	-,6887	1,0062
	Lise Mezunu	-,4630	,25101	,352	-1,1549	,2290
	Fakülte ya da Yüksekokul Mez	-,5669	,23872	,127	-1,2249	,0911
	Yüksek Lisans v Üzeri Mezunu	-,3132	,25178	,726	-1,0073	,3808
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	,6217	,25101	,101	-,0702	1,3136
	Ortaokul Mezunu	,4630	,25101	,352	-,2290	1,1549
	Fakülte ya da Yüksekokul Mez	-,1039	,15963	,966	-,5440	,3361
	Yüksek Lisans v Üzeri Mezunu	,1498	,17857	,918	-,3425	,6420
Fakülte ya da Yüksekokul Mez	İlkokul Mezunu	,7256*	,23872	,023	,0676	1,3837
	Ortaokul Mezunu	,5669	,23872	,127	-,0911	1,2249
	Lise Mezunu	,1039	,15963	,966	-,3361	,5440
	Yüksek Lisans v Üzeri Mezunu	,2537	,16083	,514	-,1896	,6970
Yüksek Lisans v Üzeri Mezunu	İlkokul Mezunu	,4719	,25178	,335	-,2221	1,1660
	Ortaokul Mezunu	,3132	,25178	,726	-,3808	1,0073
	Lise Mezunu	-,1498	,17857	,918	-,6420	,3425
	Fakülte ya da Yüksekokul Mez	-,2537	,16083	,514	-,6970	,1896

*.The mean difference is significant at the .05 level.

Ek 81: Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar Açısından Sağladığı Yararlar ve Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu

Group Statistics

Bilgi Edinme Hakkından Yararlanma Durumu	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar Yararlanmış	55	3,4501	,86350	,11643
Yararlanmamış	124	3,1246	,80518	,07231

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
Bilgi Edinme Hakkını Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları Açısından Sağladığı Yararlar Equal variance assumed	,337	,562	2,440	177	,016	,3256	,13340	,06230	,58881
Equal variance not assumed			2,375	97,327	,019	,3256	,13706	,05354	,59757

Ek 82: Türk Kamu Yönetimindeki Yönetmelik Yapıdan/Yönetmelik Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar ve Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Yönetmelik Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar, Yönetmelik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar ^a	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,590 ^a	,348	,346	,59629

a. Predictors: (Constant), Yönetmelik Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar, Yönetmelik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	94,453	2	47,227	132,821	,000 ^a
	Residual	176,716	497	,356		
	Total	271,169	499			

a. Predictors: (Constant), Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar, Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

b. Dependent Variable: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1,276	,159		8,045	,000
	Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	,137	,052	,130	2,628	,009
	Yönetmel Zihniyetten Kaynaklanan Sorunlar	,508	,051	,494	9,970	,000

a. Dependent Variable: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları

Ek 83: Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Ulaşılmak İstenen Amaçlar

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	3,0665	,90675	500
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	3,7294	,73717	500

Correlations

		Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Amaçları	Pearson Correlation	1	-,028
	Sig. (2-tailed)	.	,539
	N	500	500
Türk Kamu Yönetimindeki Kurum Dışına Dönük Halkla İlişkiler Sorunları	Pearson Correlation	-,028	1
	Sig. (2-tailed)	,539	.
	N	500	500

İyi günler...

Bu araştırma tamamen bilimsel bir çalışma için yapılmakta ve sizden kimliğinize dair hiçbir bilgi istenmemektedir. Vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın sonucu açısından büyük önem taşımaktadır. Vakit ayırdığınız ve bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunduğunuz için **teşekkür ederim.**

Arş. Gör. Ümit ARKLAN
Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

1. Bilgi Edinme Hakkı Kanunundan Haberdar mısınız? (“Hayır” seçeneğini işaretlediyseniz lütfen sadece 7-44 ve 77-87 arası soruları cevaplayınız.)

1.() Evet 2.() Hayır

2. Kanunun İçeriğiyle İlgili Ne Düzeyde Bilgiye Sahipsiniz?

1.() Hiç 2.() Çok Yetersiz 3.() Yetersiz 4.() Yeterli 5.() Çok Yeterli

3. Kanunun Numarası nedir?

1.() 1177 2.() 2326 3.() 4982

4. Kanun Hangi Tarihte Uygulanmaya Başlanmıştır?

1.() 2000 2.() 2002 3.() 2004

5. Kanun Kapsamında Bulunan Kuruluşlar nelerdir?

- 1.() Yalnızca kamu kurum ve kuruluşları
2.() Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
3.() Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör kuruluşları

6. Kanuna Göre Bilgi Edinme Başvurusu Nasıl Yapılır?

- 1.() Kişinin bizzat ilgili kuruma giderek başvuru yapması gerekir.
2.() Başvuranın kimliği belli olmak koşuluyla kişi bizzat başvurabilir ya da posta yoluyla başvuru yapabilir.
3.() Başvuranın kimliği belli olmak kaydıyla kişi bizzat başvurabileceği gibi, elektronik ortamda ya da diğer iletişim araçlarıyla da başvuru yapabilir.

	Kamu Kuruluşlarıyla İlgili Bilgi Edinmek İçin Aşağıdaki Araçlardan Ne Düzeyde Yararlanıyorsunuz?	Asla	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Daima
7	Televizyon	1	2	3	4	5
8	Radio	1	2	3	4	5
9	Gazete	1	2	3	4	5
10	Dergi	1	2	3	4	5
11	İnternet	1	2	3	4	5
12	E-Devlet Uygulaması (Kamu Kurumlarının İnternet Sayfaları)	1	2	3	4	5

	Ülkemiz Kamu Yönetimiyle İlgili Aşağıdaki Görüşlere Ne Kadar Katılıyorsunuz?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
13	Kamu Politikaları Belirlenirken Halkın Fikri Alınmamaktadır	1	2	3	4	5
14	Yetkiler Üst Kademedeki Toplanmaktadır	1	2	3	4	5
15	Kamu Kurumları Birbirinden Habersiz İş Yapmaktadır	1	2	3	4	5
16	Hizmet ve Kararlarda Gecikme Yaşanmakta: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistem Ağır İşlemektedir	1	2	3	4	5
17	Gerekli-Gereksiz Çok Sayıda Belge İstenmektedir	1	2	3	4	5
18	Fazla Sayıda ve Kısıtlayıcı Nitelikte Yasal Düzenlemeler Bulunmaktadır	1	2	3	4	5
19	Kamu Kurumlarındaki Denetim Yeterli değildir	1	2	3	4	5
20	Kamu Kurumlarında İşe Alımlarda ve Yapılan Görevlendirmelerde Gerekli Özen Gösterilmemektedir	1	2	3	4	5
21	Hizmet İçin Gerekli Olan Araçlar Eksiktir	1	2	3	4	5
22	Devlet Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmektedir: “Devlet Baba Geleneği”	1	2	3	4	5
23	Demokrasi İyi Bir Şekilde İşlememektedir	1	2	3	4	5
24	Kamu Yönetimi Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemekte, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmamaktadır	1	2	3	4	5

25	Sahip Olunan Kaynaklar İsrâf Edilmektedir	1	2	3	4	5
26	Kamu Görevlileri Siyasi Görüşleri Doğrultusunda Hareket Etmektedir	1	2	3	4	5
27	Kamu Görevlilerinin Yetiştirilmesine Gereken Önem Verilmemektedir	1	2	3	4	5
28	Kamu Yönetimi Yeniliklere Açık Değildir	1	2	3	4	5
29	İnsan Haklarının Gelişiminde Sorunlar Yaşanmaktadır	1	2	3	4	5
30	Yönetimsel Yozlaşma Vardır (Yönetimde Rüşvet, Yolsuzluk, Adam Kayırma Gibi Uygulamalar Bulunmaktadır)	1	2	3	4	5

	Sizce Ülkemiz Kamu Yönetiminin Halkla İlişkileri Aşağıdaki Amaçlara Ne Düzeyde Ulaşmaktadır?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
31	Yönetimi Saydam (Şeffaf) Hale Getirmektedir	1	2	3	4	5
32	Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmaj Oluşturmaktadır	1	2	3	4	5
33	Yöneten-Yönetilen Arasında Sağlıklı İlişkiler Geliştirmektedir	1	2	3	4	5
34	Yönetimde İstikrarı Sağlamaktadır	1	2	3	4	5
35	Yönetimi Halka Mâl Etmekte: Halk Tarafından Yönetimin İyi Gözle Görülmesini Sağlamaktadır	1	2	3	4	5

	Sizce Ülkemiz Kamu Yönetiminin Halkla İlişkilerinde Aşağıdaki Sorunlar Ne Düzeyde Bulunmaktadır?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
36	Yönetim Karmaşık, Anlaşılmaz Bir Dil Kullanmaktadır	1	2	3	4	5
37	Yönetim Halka Kapalı Bir Tutum İçerisindedir: Yönetimsel Gizlilik	1	2	3	4	5
38	Bıçime Aşırı Düşkünlük Nedeniyle İçerikten Ziyade Formalitelere Ağırlık Verilmektedir	1	2	3	4	5
39	Sorunlar Karmaşılaşmaktadır	1	2	3	4	5
40	Halkla İlişkilerin Önemi Anlaşılamamaktadır	1	2	3	4	5
41	Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasında Farklılık Vardır	1	2	3	4	5
42	Halk Yönetimden Çekinmektedir	1	2	3	4	5
43	Halk Yönetimsel Olarak Bilgisizdir: Nereye, Nasıl Başvuracağını Bilememektedir	1	2	3	4	5
44	Yönetim Halk İsteklerine Önem Vermemekte, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurmaktadır	1	2	3	4	5

	(1. Soruya Hayır veya 2. Soruya Hiç Cevabı Verdiyseniz Bu Kısım Boş Bırakın)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Sizce Ülkemiz Kamu Yönetiminin Aşağıdaki Sorunlarının Çözümüne Bilgi Edinme Hakkı Ne Düzeyde Katkı Sağlamaktadır?					
45	Kamu Politikaları Belirlenirken Halkın Fikrinin Alınmamasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
46	Yetkilerin Üst Kademedeki Toplanması Önlemektedir	1	2	3	4	5
47	Kamu Kurumlarının Birbirinden Habersiz İş Yapmasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
48	Hizmet ve Kararlarda Gecikmeyi: Hantallaşan Yapı Nedeniyle Sistemin Ağır İşlemesini Önlemektedir	1	2	3	4	5
49	Gerekli-Gereksiz Çok Sayıda Belge İstenmesini Ortadan Kaldırmaktadır	1	2	3	4	5
50	Fazla Sayıda ve Kısıtlayıcı Nitelikte Yasal Düzenlemeler Bulunmasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
51	Kamu Kurumlarındaki Denetimin Yeterli Olmamasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
52	Kamu Kurumlarında İşe Alımlarda ve Yapılan Görevlendirmelerde Gerekli Özenin Gösterilmemesini Önlemektedir	1	2	3	4	5
53	Hizmet İçin Gerekli Araçların Eksik Olmasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
54	Devletin Sosyal Yaşamın Ana Kaynağı Olarak Görülmesini: “Devlet Baba Geleneği”ni Ortadan Kaldırmaktadır	1	2	3	4	5
55	Demokrasinin İyi Bir Şekilde İşlemesini Önlemektedir	1	2	3	4	5
56	Kamu Yönetiminin Kendisini Halka Karşı Sorumlu Hissetmemesini, Aldığı Kararlarda Halka Dayanmamasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
57	Sahip Olunan Kaynakların İsrâf Edilmesini Önlemektedir	1	2	3	4	5
58	Kamu Görevlilerinin Siyasi Görüşleri Doğrultusunda Hareket Etmesini Önlemektedir	1	2	3	4	5

59	Kamu Görevlilerinin Yetiştirilmesine Gereken Önemin Verilmemesini Önlemektedir	1	2	3	4	5
60	Kamu Yönetiminin Yeniliklere Açık Olmamasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
61	İnsan Haklarının Gelişiminde Sorunlar Yaşanmasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
62	Yönetimsel Yozlaşmayı (Yönetimde Rüşvet, Yolsuzluk, Adam Kayırma Gibi Uygulamaların Olmasını) Önlemektedir	1	2	3	4	5

<i>(1. Soruya Hayır veya 2. Soruya Hiç Cevabı Verdiyseniz Bu Kısım Boş Bırakın)</i>						
Sizce Ülkemiz Kamu Yönetiminin Halkla İlişkilerinin Aşağıdaki Amaçlara Ulaşmasına Bilgi Edinme Hakkı Ne Düzeyde Katkı Sağlamaktadır?		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
63	Yönetimin Saydam (Şeffaf) Hale Getirilmesine Katkı Sağlamaktadır	1	2	3	4	5
64	Saygın Bir Kurumsal Kimlik ve İmajın Oluşturulmasına Katkı Sağlamaktadır	1	2	3	4	5
65	Yöneten-Yönetilen Arasında Sağlıklı İlişkiler Geliştirilmesine Katkı Sağlamaktadır	1	2	3	4	5
66	Yönetimde İstikrarın Sağlanmasına Katkı Sağlamaktadır	1	2	3	4	5
67	Yönetimin Halka Mâl Edilmesine: Halk Tarafından Yönetimin İyi Gözle Görülmesine Katkı Sağlamaktadır	1	2	3	4	5

<i>(1. Soruya Hayır veya 2. Soruya Hiç Cevabı Verdiyseniz Bu Kısım Boş Bırakın)</i>						
Sizce Ülkemiz Kamu Yönetiminin Halkla İlişkilerinin Aşağıdaki Sorunlarının Çözümüne Bilgi Edinme Hakkı Ne Düzeyde Katkı Sağlamaktadır?		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
68	Yönetimin Karmaşık, Anlaşılmaz Bir Dil Kullanılmasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
69	Yönetimin Halka Kapalı Tutumunu: Yönetimsel Gizliliği Önlemektedir	1	2	3	4	5
70	Biçime Aşırı Düşkünlüğü: İçerikten Ziyade Formalitelere Ağırlık Verilmesini Önlemektedir	1	2	3	4	5
71	Sorunların Karmaşılaşmasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
72	Halkla İlişkilerin Öneminin Anlaşılamamasını Önlemektedir	1	2	3	4	5
73	Yöneten Yönetilen Beklentileri Arasındaki Farklılığı Ortadan Kaldırmaktadır	1	2	3	4	5
74	Halkın Yönetimden Çekinmesini Ortadan Kaldırmaktadır	1	2	3	4	5
75	Halkın Yönetimsel Bilgisizliğini: Nereye, Nasıl Başvuracağını Bilememesini Gidermektedir	1	2	3	4	5
76	Yönetimin Halk İsteklerine Önem Vermemesini, Yalnızca Bir Sorun Olduğunda Yönetilenle İlişki Kurmasını Önlemektedir	1	2	3	4	5

77. Bilgi Edinme Hakkı Bağlamında Hiçbir Kamu Kurumuna Başvuruda Bulundunuz mu?

1.() Evet 2.() Hayır

78. Eğer Başvuruda Bulunduysanız Bunu Kaç Kez Yaptınız:.....

79. Eğer Başvuruda Bulunduysanız Nasıl Bir Sonuç Aldınız?

1.() Olumlu ve Yeterli 2.() Olumlu Ama Yetersiz 3.() Olumsuz 4.() Hiçbir Cevap Alamadım

80. Olumsuz Sonuç Aldıysanız Bunun Gerekçesi Neydi?.....

81. Bilgi Edinme Hakkına Başvuruda Bulunmadıysanız Bunun sebebi nedir?

1.() İhtiyaç Duymadım 2.() Kamu Yönetiminin Tutumu Nedeniyle Yararlı Sonuç Alacağıma İnanmıyorum

3.() Bu Tip Konularla Pek İlgili Değilim 4.() Bu Kanundan ve Tanıdığı Haklardan Haberdar Değilim

5.() Daha Sonra Bana Sıkıntı Çıkaracağını Düşündüğümden Başvurmaktan Çekiniyorum

6.() Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

82. Mesleğiniz:.....

83. Cinsiyetiniz: 1.()Erkek 2.()Bayan

84. Yaşınız:.....

85. Eğitim Düzeyiniz:

1.() Okur-yazar değil 2.() Okur-yazar 3.() İlkokul Mezunu

4.() Ortaokul Mezunu

5.() Lise Mezunu 6.() Fakülte ya da Yüksekokul Mezunu

7.() Yüksek Lisans ve Üzeri Mezunu

86. Medeni Durumunuz: 1.() Evli

2.() Bekar

3.() Dul

87. Aylık Ortalama Aile Geliriniz:.....